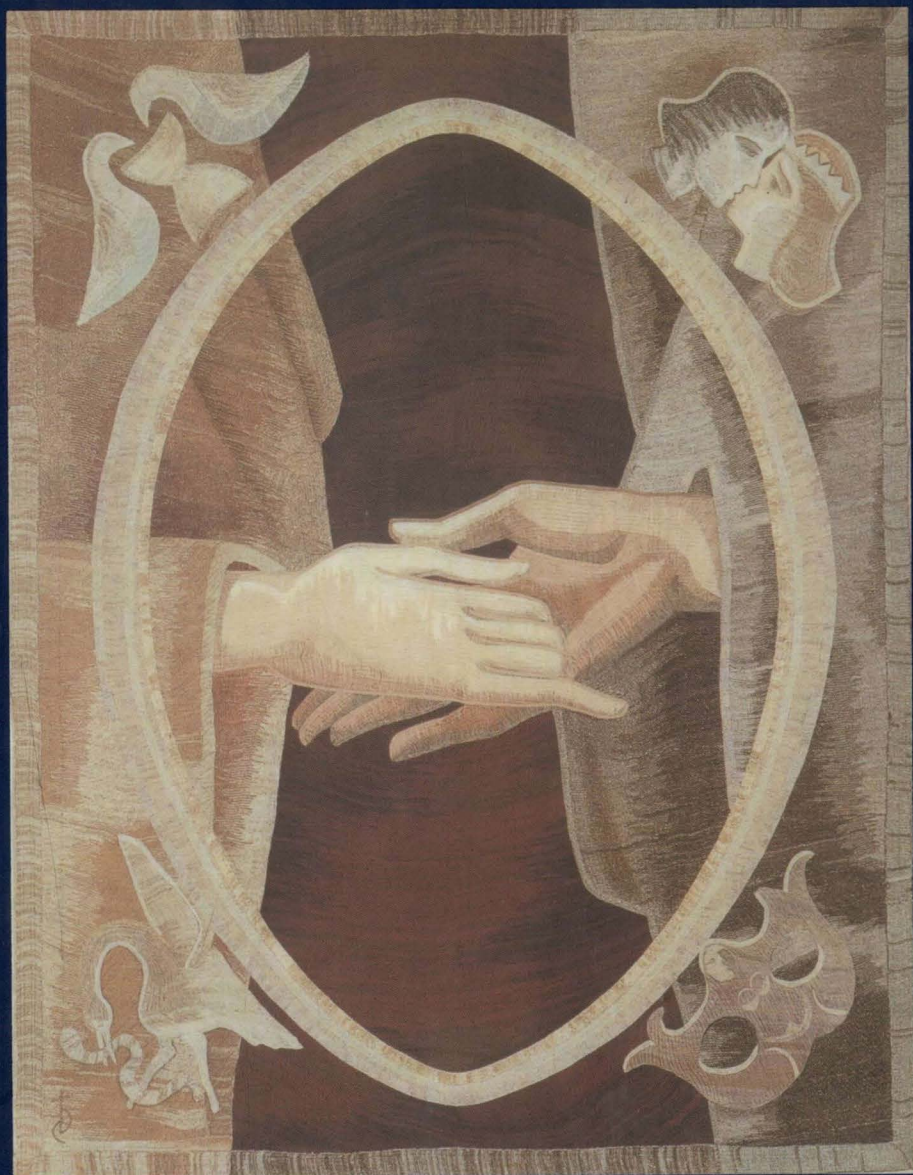

EMIL CONSTANTINESCU

timpul dărâmării, timpul zidirii

EMIL CONSTANTINESCU

timpul dărmării, timpul zidirii

III

LUMEA ÎN CARE TRĂIM

UNIVERSALIA

2002

UNIVERSITATEA CA PATRIE INTELECTUALĂ

CULTURA MEMORIEI, MEMORIA CULTURII

ROMÂNIA LA RĂSCRUCE

DE LA JOCUL DE SUMĂ NULĂ LA CÂȘTIGUL COMUN

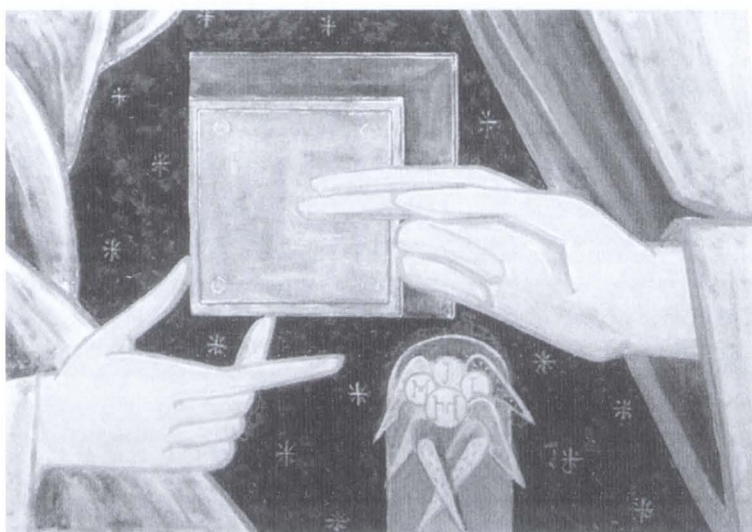
NOUA GRAMATICĂ EUROPEANĂ

DUPĂ RĂZBOIUL RECE, O PACE FIERBINTE

IEȘIREA DIN IZOLARE

SFIDĂRILE MILENIULUI III

TIMPUL TRĂIRII, TIMPUL EVALUĂRII

UNIVERSITATEA CA PATRIE INTELECTUALĂ

IMPERIUL IDEILOR

Puterea cunoașterii

Într-o lume modelată în cea mai mare parte de progresele tehnologice și care a ridicat știința la rangul de autoritate absolută, realitățile gândirii științifice se dovedesc a fi puțin cunoscute. Acest paradox poate afecta statutul cercetării și al predării științelor în contextul mai larg al civilizației.

Există tendința de a impune cercetătorilor științifici o imagine și o practică operativă. Sub influența jocului unei concurențe internaționale înverșunate, mulți dintre ei uită că știința reprezintă mai întâi de toate o aventură intelectuală extraordinară. Dacă știința nu ar fi altceva decât un instrument al puterii și un rezervor de certitudini, atunci predarea ei în Universitate ar viza cunoașterea acestui instrument și nu mințile cele mai inventive ar fi recompensate, ci mințile cele mai docile și mimetice. Cunoașterea istoriei formării și transformării conceptelor științifice ar deveni aproape un lux.

Nu vreau să spun că gândirea științifică ar putea fi redusă la concepte. Ea are și o realitate materială. Cum am putea gândi elaborarea conceptelor și transmiterea cunoștințelor în afara unor instituții implicate în acest proces? Este oare posibil să nu ne referim la condițiile economice și sociale ale progresului cunoașterii, dar și la evoluțiile tehnice care susțin acest progres?

Eșecul diferitelor încercări de a reforma universitățile pe parcursul ultimelor decenii a arătat că soluții efective la problemele universităților nu pot fi găsite în afara unei mai bune cunoașteri a dezvoltării lor și a tradițiilor durabile ale acestora.

Universitatea, instituție europeană

Creație a Europei medievale, Universitatea s-a dovedit a fi instituția cu cea mai mare influență asupra desăvârșirii educației intelectuale și a personalității omului. Dintre cele trei puteri recunoscute de

Fragment din discursul de recepție la **acordarea titlului de Doctor Honoris Causa al Universității din Montreal**, Canada, 28 mai 1998.

societatea europeană medievală – *regnum, sacerdotium* și *studium*, prima, puterea politică, a parcurs schimbări profunde; a doua și-a prezervat structura în Biserica Romano-Catolică, a cunoscut o expansiune pe întreaga planetă, dar a pierdut monopolul propovăduirii învățăturii creștine; numai cea de a treia, *studium generale*, și-a păstrat atât tiparele, cât și rolul social și funcțiile de-a lungul întregii sale istorii. Nici o altă instituție europeană nu a avut forța de atracție și de iradiere a unui model răspândit în lumea întreagă, așa cum a avut universitatea tradițională europeană.

Cunoașterea științifică pe care Universitatea a dezvoltat-o și a transmis-o timp de secole, ca și metodele de a cultiva această cunoaștere au răsărit din și au crescut în tradiția intelectuală comună a Europei. Totodată, Universitatea a format o elită academică al cărei *ethos* se întemeiază pe valorile europene comune și transcende toate frontierele naționale.

Încercările de după cel de al doilea război mondial, de a construi universități *europene* nu au avut succes ca urmare a tenacității cu care universitățile existente se consideră a fi, ele însele, europene. Diversitatea tradițiilor naționale a devenit patrimoniul comun al moștenirii europene pe baza căreia s-a consolidat o comunitate universitară europeană.

Constituită în 1964, Conferința Rectorilor Europeni (CRE), reunește aproape 500 dintre cele mai importante instituții de învățământ superior din 27 de țări. Comitetul său director, în care am fost ales în timpul rectoratului meu la Universitatea București, a susținut cu perseverență acest punct de vedere.

Între reflexia filosofică și demersul istoric de investigare a gândirii științifice există o legătură indisolubilă. Ea este ilustrată de predarea științelor în universitate, de îndrăzneala comunității universitare de a critica metodic supoziții viabile pentru a depăși ezitățile și a elimina erorile.

Prioritatea valorilor

Loc al schimburilor și al dezbaterilor de idei, Universitatea reunește în aceeași *Republică intelectuală*, în aceeași cutie de rezonanță spirituală, bărbați și femei din diferite spații și vremi. Încurajând libertatea de exprimare și polemica intelectuală, Universitatea a avut forța de a disemina aceste valori dincolo de zidurile cetății universitare, de a le înscrie în conștiințele și comportamentul oamenilor.

Universității îi revine meritul de a fi propus societății un anumit mod de a concepe ființa umană și relațiile umane. Astfel, valorile care au înflorit mai întâi în interiorul Universității au devenit treptat valori fundamentale ale crei moderne și ale epocii democrației.

Societatea democratică nu este o societate abstractă, ea conferă cea mai mare vizibilitate omului concret. Toate eforturile ei sunt polarizate spre binele său. Într-o astfel de societate, Universitatea are privilegiul de a propune modele și soluții, de a construi și promova o nouă ordine de prioritate a valorilor adecvată provocărilor unui timp al schimbării.

Acum, la sfârșit de mileniu, când conștientizăm mai acut riscul de-personalizării într-o lume a globalizării informațiilor computerizate, adesea anonime, Universitatea înțelege să-și asume misiunea de a reacheza ființa umană la loc de onoare. Încercat de tăvălugul atâtor proiecte și realități antiumane, omul revine în primplanul opțiunilor, redevenind subiect și obiect predilect al reflecției.

În Universitate ideile nu circulă într-o concurență ostilă; ele nu se exclud și nici nu trăiesc efemerul focurilor de artificii ale unor campanii de opinii sau festivități de rutină. Aici ideile cunosc serboarea și pacea fierbinte a dialogului, refuzând excluderea și războiul rece al ideologiilor.

În Universitate ideile sunt vehiculate cu argumente; capătă formă și substanță; sunt examinate, acceptate sau refuzate.

În Universitate cunoașterea nu este numai erudiție. *A forma* nu înseamnă doar a-l învăța pe cel ce te ascultă, ci și *a construi* cu răbdare miezul personalității umane.

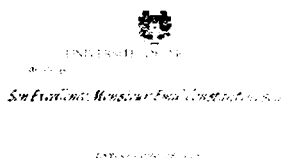
Tărâm al pluralismului

Nu omit și știu și eu, ca și dumneavoastră, că Universitatea a fost și pentru unii continuă să fie un loc magistral în care erudiți vanitoși enunță idei absolute pe un ton peremptoriu. Pentru cei mai mulți ea reprezintă, dimpotrivă, un loc de întâlnire a oamenilor cu idei care, atunci când se înfruntă, câștigă mai multă claritate și vigoare. Pentru toți aceștia, Universitatea reprezintă un tărâm al pluralismului, o instituție concepută, printre altele, pentru a nu permite puterii politice, oricare ar fi ea, tentația de a deține monopolul asupra ideilor și soluțiilor de care societatea are nevoie.

Pe acest tărâm al pluralismului, miza libertății, actorii dezbaterii și obiectul reflecției aparțin doar umanității. Numai la acest nivel, al

non-apartenenței la grupări de interese, putem descoperi și apăra adevărul. După experiența dureroasă a totalitarismului, noi, românii, și vecinii noștri din Europa Centrală și de Est suntem, poate, mai motivați să ne recentrăm eforturile și proiectele asupra împlinirii libertăților și vocației ființei umane.

Faptul că astăzi sunt invitat al Universității din Montreal mă face să mă simt, într-un anume fel, ca o persoană care își regăsește rudele. Am venit în Canada în calitate de șef al statului român, dar și ca reprezentant al universitarilor români. Sunt mândru de apartenența mea la comunitatea academică din România, în care am avut privilegiul să mă formez, apoi să lucrez în calitate de profesor și rector al Universității București. Iată de ce mă simt deosebit de onorat de distincția pe care Universitatea dumneavoastră mi-a acordat-o astăzi. Am credea că ați acordat-o profesorului, cercetătorului în științe geologice și omului de stat în același timp.

Ca geolog și profesor sunt mișcat de recunoașterea academică.

Ca om politic, dedicat ideilor de pluralism și dialog, doresc să vă mulțumesc și în numele acelor, nu puțini, care au găsit în universitățile canadiene o altă patrie intelectuală, deschisă schimbului de idei cu patria care i-a format.

Putem să prefigurăm viitorul, să vrem să-l construim potrivit aspirațiilor noastre, dar este greu de spus ce ne va aduce acel viitor. Este esențial, de aceea, ca – în cadrul globalizării care se accentuează – Universitatea să-și păstreze noblețea vocației, independența intelectuală și rolul de promotor al valorilor fundamentale de care societățile noastre au atâta nevoie.

Profesori, studenți și absolvenți, să rămânem fideli patriei noastre intelectuale, idealurilor și rigorilor în spiritul cărora am crescut, pentru a ști ce datorăm și cum să fim de folos poporului din care ne-am născut și lumii în care trăim.

PROIECT DE STRATEGIE

Universitatea București, martie 1992

Universitățile, a căror misiune este să pregătească pe cei care vor gândi și aplica strategiile de dezvoltare politică, economică, socială, științifică și culturală ale națiunilor și lumii în ansamblul ei, trebuie să-și probeze mai întâi capacitatea de a elabora și îndeplini propria lor strategie de dezvoltare.

Configurarea unei strategii a dezvoltării Universității București și a opțiunilor manageriale constituie o întreprindere dificilă, care impune câteva clarificări prealabile privind:

- scopul și funcțiile instituției;
- etapele parcurse;
- imperativul dezvoltării;
- anticiparea cadrului general de evoluție a societății românești;
- prefigurarea raportului cerere-ofertă în sfera valorificării capitalului universitar;
- câteva opțiuni posibile pentru un model de dezvoltare;
- potențialul uman și resursele materiale.

Componentă esențială a sistemului educațional, universitățile românești și-au asumat efortul de formare și promovare a ceea ce societatea a considerat nucleul supraviețuirii sale prin cultură și morală: intelectualii, dascălii, oamenii de artă, savanții, înaintemergătorii.

Pentru ca Universitatea să răspundă astăzi aspirațiilor individuale ale studenților săi, precum și îndatoririlor sale față de progresul general, economic și social, al națiunii pe care o slujește, trebuie să îndeplinească câteva funcții fundamentale:

- să creeze noi valori prin cercetare și să disemineze cunoștințe fundamentale și originale prin învățare (predare) și publicare;
- să ofere studenților informațiile necesare pentru înțelegerea trecu-

Proiect prezentat la **concursul pentru ocuparea funcției de rector al Universității București**, 9 martie 1992.

tului și prefigurarea viitorului societății în care trăiesc;

– să le asigure posibilitatea de a-și dezvolta aptitudinile, talentul, vocația, creativitatea;

– să explice și să contribuie la înțelegerea adevăratelor valori ale societății moderne: democrația, pluralismul, toleranța, libertatea de gândire, de exprimare, de credință, de opțiune;

– să fie un forum de dezbateră a problematicii actuale a societății românești, de analiză obiectivă și multidimensională a politicii duse de stat în domeniile de larg interes public și de conturare, pe baze științifice, a unor soluții alternative;

– să răspundă nevoilor societății și, pe cât posibil, să le anticipeze, formând profesioniști de performanță, capabili să devină liderii de mâine din diferite domenii de activitate – politică, economică, socială, culturală, didactică, științifică.

Raportând rezultatele de până acum ale Universității la demersul enunțat, pot fi citate numeroase reușite incontestabile. În același timp, o parte din aceste funcții reprezintă, încă, doar un deziderat, eventual o sugestie vag acceptată ori, poate, chiar o ipoteză respinsă din start.

Blocaje depășite

Etapă ultimă parcursă de Universitatea București (1990-1992) a avut ca punct de plecare moștenirea sistemului totalitar: baza materială insuficientă și uzată moral; perturbarea sistemului de învățământ prin reducerea numărului de facultăți și studenți; blocarea promovării profesionale, a accesului la informații și schimb de opinii, reflectată în marginalizarea pe plan intern și izolarea pe plan internațional. În același timp, conservarea calității profesionale la o parte însemnată a corpului profesoral și capacitatea de regenerare morală rapidă au demonstrat vocația Universității de a opune rezistență prin cultură și știință, de a se menține în condiții dificile ca o instituție fundamentală a societății românești. Studenții s-au dovedit a fi generatorul unor schimbări reale în Universitate, prin inteligență, maturitate și fermitate. Dacă 1990 a fost mai mult un an al recuperărilor și al eliminării unor distorsiuni, 1991 a marcat o evidentă dezvoltare. Soluțiile, mai degrabă tactice, au avut, în mare măsură, caracter reacțional la o seamă de frustrări, inechități, privilegii sau discriminări acumulate în deceniile anterioare. Ele s-au impus în afara unei strategii explicite pe termen lung, marcând, în mod firesc pentru această etapă, o dezvoltare reală dar oarecum haotică.

Imperativul unei strategii

El derivă fără îndoială din însăși motivația dezvoltării societății românești. Purtătoare a unor tradiții de formare și promovare a unui sistem de valori naționale, Universitatea nu poate rămâne nici astăzi în afara proceselor transformatoare pe care le parcurge societatea. Dezvoltarea unei societăți moderne și a unui stat de drept în România este de neconceput fără o modificare esențială a mentalității oamenilor. Rolul Universității și aportul general al învățământului sunt în acest sens hotărâtoare. Totodată, plecând de la actualele structuri sociale, strategia dezvoltării Universității nu va putea fi disociată de structurile sociale viitoare pe care, în parte, le va induce chiar ea, prin calitatea absolvenților săi.

O anticipare a cadrului general de evoluție a societății trebuie să țină seama că, în perioada următoare, sunt de așteptat, în continuare:

- dificultăți economice și financiare;
- investiții relativ modeste;
- o consolidare generală, dar dificilă, a structurilor democratice;
- transformări rapide ale cadrului social, uneori în direcții imprevizibile.

Opțiuni tactice

Pe acest fundal, raportul cerere-ofertă, în care oferta societății reflectă capacitatea de absorbție a generațiilor succesive de absolvenți, se prefigurează a fi, pentru încă o etapă, în defavoarea acestora din urmă. Diminuarea efectelor negative ale unui asemenea raport – în condițiile unei strategii de dezvoltare pe termen lung – impune și unele soluții imediate, pe baza unor opțiuni tactice. Este de dorit ca aceste soluții să fie desprinse din programul general de dezvoltare, cu respectarea Țelurilor propuse, a mijloacelor specifice, a ierarhiei de priorități, modificând uneori ritmul transformărilor preconizate.

Alegerea unor soluții optime va trebui să țină seama, în orice situație, de configurația actuală a instituției, care:

- se situează, acum, în categoria universităților mari, prin numărul studenților (care a crescut în doi ani de la 7900 la 15205), și amploarea corpului profesoral (1106 cadre didactice la 1755 posturi didactice);
- are un caracter complex, prin numărul și profilul divers al facultăților și al secțiilor din cadrul unor facultăți;

- se caracterizează printr-un anumit grad de deschidere și implicare în societate, determinat de un anumit nivel de receptare a transformărilor pe care aceasta le parcurge și exprimat printr-o anumită atitudine față de menirea și viitorul învățământului în această societate.

Alegerea modelului de dezvoltare

Odată imperativul dezvoltării acceptat ca necesar și realizabil, elaborarea unui model de dezvoltare a Universității București este, în contextul dat, o problemă de interes național. Ca urmare, acest model va trebui să reprezinte rezultatul unui efort colectiv, al tuturor celor interesați sincer de evoluția și prestigiul acestei instituții; o sinteză a experienței corpului profesoral, a ideilor novatoare ale tinerilor asistenți și cercetători, a cerințelor formulate de studenți.

Există două posibile opțiuni extreme:

- pentru o dezvoltare pe orizontală, cu acoperirea unui număr cât mai mare de domenii și cu tendința de reprezentare quasi-exhaustivă a subramurilor, prin fragmentarea facultăților în numeroase secții;
- pentru o dezvoltare pe verticală, cu o concentrare exclusivă asupra subdomeniilor anticipate ca având perspective de vârf în evoluția societății. Sunt desigur posibile și variante intermediare.

Chiar dacă, în viitorul imediat, o oarecare modă va putea influența popularitatea unor domenii, posibilitățile de integrare economică și socială vor fi cele care vor determina locul unor profesii și, implicit, necesitatea de a extinde sau de a diminua cifra de școlarizare pentru unele facultăți, secții, specializări.

Estimarea prealabilă a resurselor materiale va influența neîndoielnic alegerea modelului de dezvoltare. Numărul, valoarea, durata probabilă de folosință optimă a sălilor de curs și a laboratoarelor, a aparaturii de investigare științifică și a tehnicii de calcul, a bibliotecilor, a mijloacelor de tipărire și reproducere, a clădirilor anexe (cămine, cantine) și a terenurilor disponibile, pot fi parametrii de susținere a modelului ales ori, dimpotrivă, frâne în materializarea lui. O reinventariere la zi este imperativă acum.

O apreciere pe cât posibil corectă a mijloacelor financiare, în prezent și în perspectivă, este de asemenea indispensabilă. Principiul autonomiei riscă să rămână neoperant în condițiile actuale, în care finanțarea este asigurată 95% de la buget.

Evaluând resursele umane putem constata că în prezent Universitatea București, cu un număr de 1106 cadre didactice, 43 cercetători,

15205 studenți, 1129 personal tehnic-administrativ, prezintă un potențial uman remarcabil. Detalieri pentru o mai bună cunoaștere a grupurilor menționate, ca și o perseverență acțiune pentru structurarea și organizarea lor sunt necesare. Administrația Universității București este prima interesată de funcționarea unor organizații reprezentative, puternice, care să apere interesele specifice ale acestor grupuri: sindicatul cadrelor didactice, sindicatul personalului TESA, Liga studenților, precum și de asigurarea armonizării și promovării intereselor comune în cadrul Consiliului de administrație.

O strategie a valorii și a restructurării

Pentru următorii zece ani, strategia de dezvoltare a Universității București va trebui să fie o strategie a valorii și a restructurării:

O *strategie a valorii*, pentru recâștigarea și amplificarea prestigiuului cultural și științific al Universității în plan național și internațional, implică:

- atragerea în corpul profesoral și de cercetare a marilor valori ale culturii și științei românești;
- continuarea acțiunilor de reintegrare a personalităților care, din motive politice, nu au fost primite sau au fost excluse din corpul profesoral;
- inventarierea vârfurilor din promoțiile de absolvenți din ultimii cinci-zece ani;
- stimularea și motivarea unei opțiuni pentru o carieră științifică și didactică în rândul actualilor studenți, inclusiv prin integrarea lor în viața catedrelor și a colectivelor de cercetare din facultăți;
- o politică activă de depistare și atragere spre Universitatea București a tinerilor cu dotare excepțională din liceele de pe întreg teritoriul național;
- modernizarea sistemului de selectare prin completarea sau înlocuirea unor examene de admitere cu elemente din sistemul occidental de aplicații susținute prin recomandări și aprecieri ale rezultatelor obținute în liceu sau/și activități productive ori prin verificarea aptitudinilor individuale pe bază de interviu sau eseu pe o temă dată;
- dezvoltarea sistemului de *visiting professor* pentru primirea unor personalități marcante din străinătate; stimularea și sprijinirea tinerilor asistenți și cercetători pentru obținerea unor burse pentru stagii de spe-

cializare și doctorat, precum și a studenților, în vederea obținerii unor burse de studiu în universități europene și americane de prestigiu.

Strategia restructurării are în vedere trei direcții principale:

- regândirea programelor de învățământ;
- reevaluarea priorităților cercetării științifice;
- transformarea structurilor organizatorice.

Schimbări în mentalitate și atitudini

Realizarea unei strategii de dezvoltare pe criterii prioritare valorice și prin restructurări corect direcționate presupune fără îndoială o schimbare în mentalitatea corpului profesoral, în stilul de lucru al consiliilor profesorale și al Senatului Universității.

Aceasta înseamnă ca profesorii:

- să accepte că performanțele educative și academice sunt măsurabile și că – deși puține și controversate – standardele, totuși, există;
- să antreneze comunitatea intelectualilor în elaborarea unui sistem universitar modern, luând în considerare opiniile și propunerile venite astfel și din afara corpului profesoral;
- să nu se sfiască să dea o nouă dimensiune dezbaterii academice, depășind faza unor mici furtuni într-un pahar cu apă, pentru a declanșa o confruntare deschisă de idei în abordarea problemelor reale ale societății, pentru a combate argumentat erori de orientare, pentru a oferi soluții de remediere;
- să se simtă răspunzători în fața statului, care finanțează învățământul, dar și în fața studenților, a viitorilor absolvenți și practicieni.

Schimbări de mentalitate și comportament sunt așteptate și la nivelul studenților, în sensul:

- promovării generale a criteriului valoric, inclusiv în acordarea bursei în țară sau pentru studii în străinătate;
- participării mai active la elaborarea modelelor strategice;
- pregătirii pentru un sistem concurențial de angajare și promovare în profesie;
- colaborării permanente cu celelalte segmente ale comunității Universității București în realizarea strategiei de dezvoltare a acesteia.

Pentru o mai bună colaborare cu personalul tehnic, economic, administrativ, consider necesare:

- o implicare efectivă a acestuia în realizarea strategiei de dezvoltare a Universității, funcție de specificul compartimentelor în care lucrează; inițiativă și responsabilitate;
- înțelegerea efectelor benefice ale reducerii ponderii unor lucrări de rutină și ale introducerii unor activități noi, realizabile cu mijloace tehnice rapide și eficiente;
- acceptarea unor standarde valorice de selecție a personalului în vederea menținerii și, respectiv, a disponibilizării impuse de reducerea necesarului de personal în unele domenii de activitate, ca și a unui efort de recalificare sau pentru obținerea unei calificări superioare.

Un deziderat comun, valabil pentru toți, profesori, cercetători, studenți și personal tehnic-administrativ nu poate fi decât atașamentul și devotamentul față de Universitate.

Mandatul rectorului

În opinia mea, rectorul Universității București va trebui să promoveze și să susțină realizarea, în cursul mandatului 1992-1996, a următoarelor obiective:

- Limitarea studiilor universitare la patru ani; organizarea unor specializări (master) cu durata de un an în domeniile cu perspectivă de dezvoltare pe plan mondial; menținerea colegiilor, cu durata de trei ani în domenii cu caracter pronunțat practic.
- Doctorate cu frecvență în continuarea specializării, cu durata de trei ani; fondurile pentru burse urmând a fi asigurate parțial de la buget, parțial prin constituirea unor norme de cercetare cu durată limitată, deduse din manopera unor contracte. În perioada stagiului doctoranzii vor putea primi, prin cumul, norme de asistent sau preparator, verificându-se astfel și aptitudinile lor didactice, în vederea angajării definitive.
- Dezvoltarea cercetării fundamentale și aplicative prin organizarea, începând cu luna aprilie 1992, a unor microcolective de cercetare cu autogestiune pe lângă catedre, bazate pe contracte încheiate cu Ministerul Învățământului și Științei și societăți comerciale sau incluse în programul TEMPUS.
- Constituirea unui număr redus de institute mari cu caracter interdisciplinar, profilate pe probleme de interes major, incluse în programe internaționale de asistență, care să asigure finanțarea lor totală sau parțială.

- Restructurarea urgentă a serviciilor administrative în acord cu obiectivele tactice și strategice determinate de modelul de dezvoltare ales; redimensionarea lor în funcție de necesități: finalizarea în interval de o lună a dotării cu calculatoare; elaborarea de programe specifice pentru fiecare serviciu (evidență, mișcare și corelare cu activitățile altor servicii). Șefii de servicii vor prezenta, în termen de două luni, propuneri de creștere a eficienței și de îmbunătățire a modului de lucru cu publicul. Întărirea răspunderii individuale prin stabilirea de sarcini concrete, introducerea ecu-soanelor, determinarea criteriilor de stimulare prin premiere.
- Restructurarea serviciului tehnic prin limitarea la strictul necesar a personalului de întreținere pentru fiecare imobil. Cu personalul disponibilizat se va constitui un centru tehnic unic, cu o evidență clară a activității, pentru folosirea la capacitatea maximă a tuturor meseriașilor și evitarea cheltuielilor foarte mari generate de comenzi în exterior, practicate acum în mod curent. Centrul va fi dotat cu o mașină de intervenții pentru remedierea operativă a defecțiunilor intervenite în spațiile Universității.
- Finalizarea proiectului de constituire a Fundației „Universitas”, aprobat de Senatul Universității, având ca principal scop obținerea, din donații, sponsorizări și alte mecanisme legale, a fondurilor pentru construirea unui campus al Universității și dezvoltarea permanentă a acesteia.
- Înființarea Editurii Universității București, cu o politică editorială bazată pe criterii de valoare și eficiență economică; valorificarea posibilităților create prin modernizarea spațiului tipografic existent; colaborarea cu edituri universitare și alte edituri cunoscute din străinătate.
- Înființarea unei librării a Universității București, amplasată în zona centrală (perimetrul b-dul Carol, Academiei) și care să desfășoare lucrările editate de Editura Universității: cursuri, manuale, alte lucrări de valoare și interes. În același spațiu va funcționa o papetărie și un raion special pentru obiecte purtând sigla sau numele Universității București.
- Prospectarea posibilităților de amenajare sau construcție a unor spații proprii de odihnă pentru profesorii, studenții și personalul Universității, în Capitală și diferite zone din țară, în vecinătatea unor stațiuni didactice și de cercetare ale Universității București.
- Instaurarea unui climat academic general, prin revitalizarea vieții

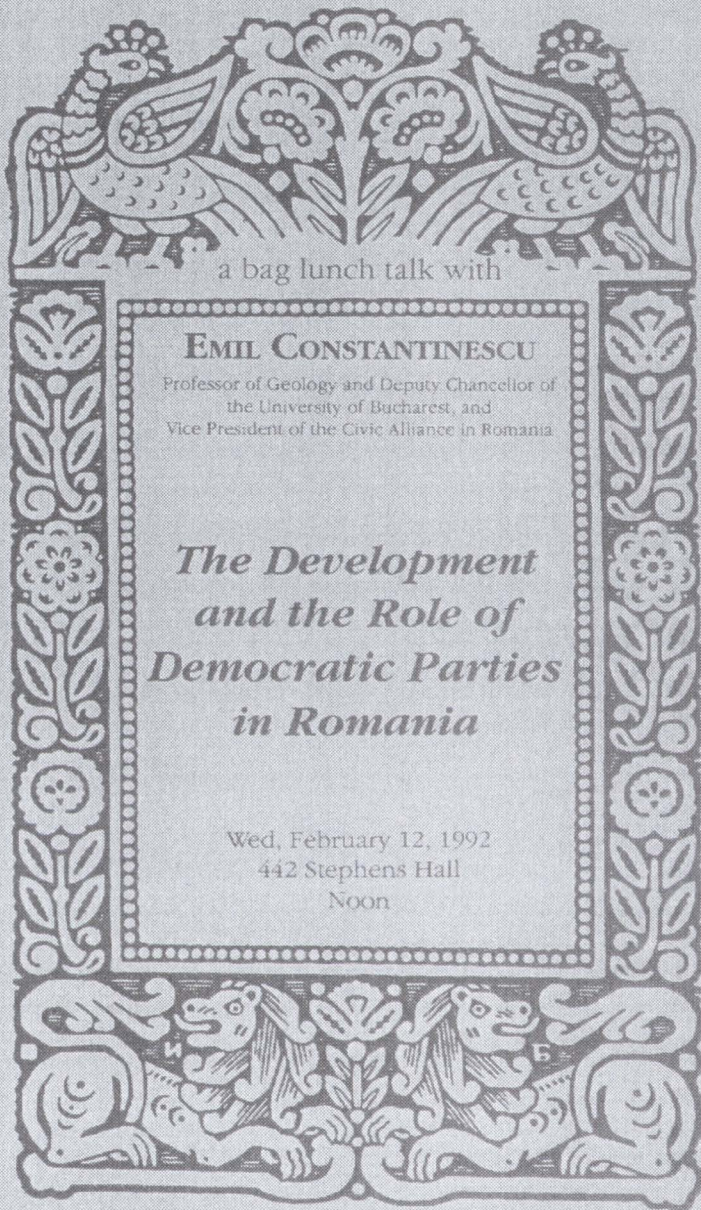
științifice a catedrelor într-o atmosferă destinsă și colegială, cultivarea tradițiilor, aniversarea personalităților, stimularea tinerilor universitari cu merite deosebite.

– Propagarea imaginii Universității București în țară și în străinătate ca instituție fundamentală a culturii și științei românești, generatoare de progres și componentă a culturii europene. Asigurarea reprezentării Universității la marile manifestări universitare și prezentarea ei în lucrările de circulație universală dedicate promovării universităților naționale de prestigiu.

– Revitalizarea Muzeului Universității prin editarea de pliante, albume, memorii, introducerea lui în circuitul muzeal și îmbogățirea patrimoniului său prin identificarea posibilităților de achiziționare sau transfer.

Închei cu propunerea ca aniversarea a 300 de ani de la înființarea Academiei Domnești din București, act semnificativ pentru istoria Universității București, să fie pregătită ca un eveniment național cu rezonanță internațională, care să angajeze întreaga comunitate a Universității noastre. Consider aceasta o datorie de onoare față de instituția de al cărei prestigiu beneficiem, prin apartenența noastră la Universitatea București.

*The Center for Slavic and East European Studies, International and Area Studies
cordially invites you to attend*

*This public talk is made possible by a grant for Romanian Studies
from an anonymous donor*

Berkeley University

Fondul documentar C/28a

EMIL CONSTANTINESCU

varianta a II-a
mai completa

Development and Role of Democratic Parties

in Romania

Conferinta Berkeley University
12 Feb 1993

The influence and the strength of democratic parties is a basic indicator in assessing the democratic changes underwent by post-totalitarian societies. The situation of political parties cannot be faithfully grasped if the over-all, intricate evolution of these societies is ignored.

From the research experience in the sciences of nature I know that in order to understand some fairly complex phenomena, a limit case should be examined. Such a limit case is Romania, where to the conditions pertinent to all post-totalitarian societies ~~including on the right or the left, which, in distinction of the USSR, had been democratic in the past~~ ~~on these typical of all post-communist societies, which, unlike those coming after conservative dictatorships, have to fight the danger of some ideologies~~ or these in the central and south-east Europe, add those pertinent to Romania alone.

This peculiar limit situation allows a better knowledge of the rise of democratic societies at large. Additionally, this permits us to identify the difficulties which democratic parties in Romania had to cope with from the fall of the dictator to the general elections of May 20, 1990, since May 20, and forecast the further evolution of these difficulties.

The difficulty in organizing strong democratic parties in Romania sprang from both objective and subjective grounds.

The objective grounds concern the whole history of ^{my}communism in Romania and read as follows :

- The violent suppression of both the leaders and a large part of the members of the traditional parties, who were to be exterminated by detention, forced labour and isolation during the early stage of communist dictatorship.

(A)

De cercetare în dom. l. naturii stiu că pt. intelegerea unei
fenomene trebuie să cunoaştem apăsător în cof limită. Un afec de cof limită

[illegible]

Acosta situație particulară linută pentru ~~înțelegerea~~ ^{înțelegerea} procedurii
de creșterea a unei mișcări democratice în general și ~~înțelegerea~~ ^{înțelegerea} înțelegerea
problemei dificultăților cu care s-au confruntat poporul. Deși ~~înțelegerea~~ ^{înțelegerea}
înțelegerea. Dintre căderile dictat. și aleg. din 20 mai și în per de la
20 mai și până în prezent ~~ca ca ca se vor conf~~ ^{înțelegerea}

20 mai o zi în prezent a ~~cu care se vor conf~~
perspectivele evoluției lor în viitor.
~~Întrucât nu ne permitem decât să jumtăm ateva elemente emișate~~
~~interesante pt. oțelul unit~~
Dificultatea opoz. unor părți de demor. pnt. în Rom.

a derivat din elemente de ordin obiectiv și subiectiv.

Cele de ordin obiectiv privesc întreaga istorie a comunismului în Rom.
și sunt în esență unificate:

Reprimerea violentă din prima parte a dictat. con-
 ținând ^{extenuarea} fizică prin detenție năucă forțată, și ză-
 nău numai a conduce dar și la năucii morții a pînă la tradițional

O LUME DESCHISĂ CĂTRE LUME

Sub semnul creștinătății

În aceste zile, sub emblema Universității București, s-a constituit aici, la Sinaia, o mică *lume* a reprezentanților unor comunități academice, centre de reflecție și de creație științifică și culturală din douăzeci și patru de țări. O lume sosită din Extremul Orient și din Extremul Occident, o *lume* căreia, sunt sigur, interesul pentru civilizația românească, pentru valorile spirituale zidite de români îi va asigura coerență și clipe de profitabilă meditație.

Suntem doar la câțiva pași de o sfântă și veche mănăstire, ridicată la sfârșitul secolului al XVII-lea de spătarul Mihai Cantacuzino și închinată Muntelui Sinai, loc sacru al lumii creștine, de la care își va lua numele și așezarea ce se va alcătui cu vremea în jurul sfântului lăcaș. Spătarul Mihai Cantacuzino era fratele stolnicului Constantin Cantacuzino, cărturarul care, din porunca voievodului Constantin Brâncoveanu, a elaborat primul program de studii al școlii de rang superior înființate la București. Continuatoarea acestei Academii Domnești, loc de studiu ce va deveni repede faimos strângând în capitala Valahiei studenți din întregul Răsărit european, este Universitatea București.

Mersul anilor și al veacurilor face ca în această toamnă Universitatea să serbeze trei secole de existență, trei secole de participare, uneori în împrejurări deloc prielnice, la edificarea spiritualității românești. Această mare sărbătoare a noastră este și o sărbătoare a lumii academice europene în care Universitatea București s-a integrat de la bun început.

În cadrul marelui jubileu din septembrie, al Universității de trei ori seculare, își va afla locul și micul jubileu al Cursurilor de vară de limba și literatura română. Înființate în anul 1960 și deloc scutite de vitregiile unor vremi de care ne-am despărțit nu demult, aceste cursuri

Fragmente din discursurile rostite în calitate de rector la deschiderea **Cursurilor de vară și colocviilor științifice de limba, literatura, istoria și arta poporului român**, organizate de Universitatea București, Sinaia, iulie 1992, iulie 1993, iulie 1994.

au izbutit să trăiască, să supraviețuiască și să-și împlinească menirea de a face mai bine cunoscută spiritualitatea românească.

Loc al confluențelor între Răsărit și Apus

Stolnicul Constantin Cantacuzino învățase în țară, apoi la Constantinopol și, în cele din urmă, la Universitatea din Padova. El aparținea, prin solidarități tradiționale, dar și prin opțiuni moderne, deopotrivă Răsăritului și Apusului Europei, autentificând un destin intelectual ilustrat de drumurile cărturărești ale predecesorilor săi Udriște Năsturel, Grigore Ureche, Miron Costin, Nicolae Milescu și confirmat cu strălucire de domnitorul Moldovei, Dimitrie Cantemir.

Răsăritul statorniciei ortodoxe și Apusul respirațiilor înnoitoare au influențat, fiecare, destinul cultural al țărilor românești. Un Răsărit căruia românii i s-au atașat confesional, rămânându-i fideli, și un Apus căruia aceiași români îi aparțineau prin lîința lor intimă, prin originea lor latină. Aceste două componente au fost în fapt marile dimensiuni ale traseului spiritualității românești către modernitate. El a început odată cu întâiul gest cutezător întreprins de români pentru eliberarea lor spirituală, atunci când actul educativ și cultural s-a desprins de învelișul slavon devenit anchilozant și a propulsat limba română, investind-o cu toate atributele unui instrument de cultură.

Datorită programului de învățământ propus de Constantin Cantacuzino bazat pe modelul universitar vest-european, Academia Domnească din București va deveni foarte curând un loc preferat de tinerii din Balcani și de mai departe, pentru respirația și deschiderea sa europeană.

Vocația polarizării valorilor

După reorganizarea produsă către mijlocul secolului al XIX-lea, universitatea bucureșteană va amplifica schimburile de profesori instituite împreună cu centre științifice și didactice europene.

Participarea Universității din București la schimburile inter-universitare a atins, adesea, cote impresionante, astfel încât căile de comunicare rostuite prin eforturi comune au făcut din promoțiile de studenți (și din profesorii lor) factori activi ai modernizării României.

Procesul declanșat în a doua jumătate a secolului al XIX-lea a cunoscut un salt cu totul remarcabil între cele două războaie mondiale când personalitățile Universității au devenit propagatori ai dialogului între culturi, ai deschiderii, ai liberei circulații a valorilor.

Multe dintre datele fundamentale ale gândirii românești din ultimul veac, în plan științific, cultural ori politic, își au originea în eforturile savanților universității noastre, iluștri întemeietori de discipline și școli științifice, spirite productive, eficiente, cu reale capacități de polarizare a valorilor.

Regenerarea spirituală a societății românești

Universitatea București trăiește în acești ani una dintre cele mai pline, una dintre cele mai dense perioade din istoria ei. Faptul că unul dintre semnalele importante ale prefacerilor capitale din decembrie 1989 a pornit din acest lăcaș de carte, ca și credința și entuziasmul cu care studenții și cei mai mulți dintre profesori au îmbrățișat ideea redeșteptării și i s-au consacrat sprijină această afirmație.

Deschiderile fără precedent operate după decembrie 1989 în efortul de a elibera învățământul și atmosfera universitară de pulberea apăsătoare a interpretărilor dogmatice, au stimulat strădania de a asimila și a transmite duhul democratic, atât de trebuincios ființei umane și atât de necunoscut ființei românești după 45 de ani de regim comunist. Dăruirea, tenacitatea și buna credință cu care slujitorii Universității București și studenții ei au ieșit în arena publică, spre a da făptură unor idei pe care Revoluția le proclamase, reprezintă an alt temei al acestei opțiuni, pe care și eu o împărtășesc. Înființarea unor facultăți, departamente și discipline, a unor centre de cercetare, mărirea numărului de studenți, conturarea unor programe didactice și științifice vizând modernizarea și așezarea Universității din București pe locul ce i se cuvine, în laboratorul spiritualității românești, sprijină substanța și consecvența acestor convingeri.

Aș îndrăzni să afirm că Universitatea București reprezintă unul dintre spațiile în care nevoia profundă, ce i-a făcut pe români să erupă către libertate, își păstrează puritatea. Nu sunt prea multe aceste spații în acest timp de tranziție, când depozite obscure au împins către suprafața vieții sociale și politice reziduri ce maculează neobosit realitatea și semnificațiile ei. Aș spune chiar că Universitatea este mândră să-și păstreze această puritate și să o transforme în actul didactic al adevărului și al democrației, fără de care orice altă inițiativă rămâne la stadiul de proiect și se transformă în iluzie.

Vreau să cred că Universitatea București și-a înțeles menirea în procesul de regenerare a societății românești.

Comunicarea cu celelalte lumi ziditoare de progres

În acest complex al mecanismelor ce asigură cunoașterea valorilor autentice, Cursurilor de vară despre literatura, istoria și arta poporului român le-a revenit un rol distinct. Reproiectate în anii din urmă, acestea se alătură celorlalte angrenaje menite să conducă la o veritabilă renaștere calitativă a școlii superioare românești.

Cadru predilect al celor ce se interesează de locul civilizației românești între celelalte construcții ale lumii, Cursurile de vară de la Sinaia au găzduit de-a lungul anilor și vor continua să invite reprezentanți faimoși ai românisticii și romanisticii mondiale. Dorința conducerii Universității București este să amplifice această dimensiune științifică, singura capabilă să edifice și să-i mențină prestigiul. Nutresc această intenție, convins fiind că doar o participare activă la schimburi de opinie argumentate poate da măsura adevărată a valorii, poate asigura acea deschidere spre lume pe care spiritualitatea românească și-o dorește și o merită.

EVALUAREA ȘI PERSPECTIVELE UNIVERSITĂȚILOR DIN ESTUL EUROPEI

Reforma ca imperativ

Universitățile românești sunt angajate într-un dublu demers de reformă pentru că sunt obligate să șteargă urmele încă vizibile ale celor 45 de ani de marginalizare și de constrângeri îndurate din partea unui regim care a suprimat orice libertate academică diminuând valoarea elitelor din învățământul superior și pentru că, acum, sunt animate de o voință fermă de restructurare care să le permită integrarea în mișcarea de armonizare a pregătirii universitare la nivel european. Această dublă misiune comportă avantajul de a face, întrucâtva, o reformă unitară în care cele două imperative enunțate se susțin reciproc. Reconstrucția vieții academice și a unei ierarhii corecte a valorilor nu se poate inspira decât din modelul european. Voința de integrare reprezintă un câștig esențial al acestui proces de tranziție pe care universitățile românești l-au parcurs în ultimii ani.

Există însă și un revers al medaliei, mai puțin surâzător. Procesul de evaluare aplicat recent în România a relevat câteva puncte delicate: lipsa mijloacelor materiale, dar și a resurselor umane; deficiențe de organizare; imprecizia criteriilor de autoevaluare; tendința unei dezvoltări preponderent cantitative. În aceste condiții, universitățile românești sunt obligate să navigheze evitând cel puțin două pericole: pe de-o parte, tentația de a face mult fără a avea mijloacele necesare, mai ales în noile universități, constituite într-un mod exploziv după 1989; pe de altă parte, un conservatism îngust prin reproducerea de la o generație la alta, doar a domeniilor de excelență deja notorii în învățământul superior existent. Ar fi de dorit o politică nuanțată care să poată armoniza aportul domeniilor deja afirmate cu perspectivele pe termen mediu și lung.

Autonomia universitară

În procesul de renaștere generală ce a urmat revoltei populare din decembrie 1989, sistemul de pregătire universitară a trebuit să înde-

Discurs la a X-a **Adunare Generală a Asociației Universităților Europene (Conferința Rectorilor Europeni)**, Universitatea din Budapesta, 2 septembrie 1994.

plinească atât rolul de obiect al inovării prin propria sa reformă, cât și pe cel de subiect al unui efort general de inovare, la nivelul întregii societăți. Depășind dublul lor destin din timpul dictaturii, când erau în același timp obiectul unei cenzuri aspre din partea autorităților, dar și un loc privilegiat al rezistenței intelectuale și culturale, Universitățile au devenit curând un loc de confruntare a ideilor în numele unei adevărate libertăți academice cucerite prin propria lor angajare, dar și spații ale dialogului critic față de ansamblul societății. În acest proces, un câștig esențial l-a reprezentat Constituția din 1991 care a consacrat autonomia instituțiilor de învățământ superior. Pe această bază universitățile și-au elaborat propria lor carte, și-au ales în mod liber organismele de conducere la toate nivelurile, au început reforma programelor de învățământ și a întregii lor activități.

Nevoia unei schimbări radicale se făcea pretutindeni resimțită, dar dincolo de unele principii fundamentale, al libertății academice în primul rând, etapele curente ale acestei înnoiri nu au fost de la început clare și nici întru totul împărtășite. O componentă esențială a acestui proces circumscris în mod evident redefinirea spațiului universitar, ca promotor al schimbului de idei și al colaborării cu alte instituții similare din lumea întreagă. Era nevoie ca universitățile românești să se reintegreze cât mai curând în *Republica literelor*, această patrie comună a cercetării nepartizane a adevărului. Trebuia rupt cercul tăcerii, trebuia să ieșim din izolarea impusă de regimul totalitar. Era necesară redescoperirea împărtășirii valorilor, a solidarității fără frontiere și a fraternității intelectuale.

Reluarea contactelor internaționale s-a dovedit benefică nu numai prin efectele sale imediate și pozitive, dar și prin conturarea unor obiective de perspectivă ale învățământului superior din România. Necesitatea unei definiții realiste și corecte a criteriilor, a valorilor și a priorităților din învățământul universitar confruntat cu efectele crizei economice și financiare din țară, nu putea ignora nici vechile principii tradiționale, nici progresele universităților occidentale cu care doream să cooperăm.

Prin urmare, din toate aceste puncte de vedere, se impunea urgent ca, după o severă autoevaluare, să se procedeze la o evaluare la scară națională. S-a constituit o comisie națională de evaluare, a cărei importanță și responsabilitate sunt mult sporite de o adevărată explozie a facultăților particulare. Fenomen caracteristic epocii frământate pe care o traversăm, învățământul privat răspunde nu doar unei cereri

reale, dar și fantasmelor unei societăți al cărei disconfort față de unele tare din sistemul educațional de stat sunt încă greu de gestionat.

Întrebări din Est pentru cei din Vest

Procesul de evaluare academică poate deveni un instrument foarte eficace al progresului din învățământul superior. Fără îndoială este important să știm unde ne situăm din punct de vedere cantitativ sau calitativ, dar este și mai important ca această primă estimare să fie însoțită de o definiție mai clară a identității învățământului universitar și a direcțiilor generale de dezvoltare a societății. Este esențial să înțelegem bine încotro ne îndreptăm și care vor fi funcțiile instituției universitare în secolul viitor; să știm care este tipul de excelență academică pe care trebuie să-l cultivăm cu prioritate pentru a răspunde anumitor nevoi, ale unei anumite societăți. Au fost oare definite exact aceste nevoi și aceste direcții la care trebuie să se refere orice evaluare a performanțelor și a lacunelor noastre?

O evaluare obiectivă va dovedi fără îndoială că în România, ca și în ansamblul țărilor din Est, există decalaje importante față de universitățile occidentale în privința mijloacelor materiale și tehnologiilor aplicate în învățământul superior, dar există și deficiențe la fel de semnificative în privința resurselor umane, mai ales în predarea științelor sociale. Cine ar trebui să-și asume responsabilitatea corectării decalajelor și în ce sens? Comunitatea academică din fiecare țară sau programele Comunităților Europene? Sunt acestea dispuse să susțină mai degrabă efortul de re tehnologizare sau pe cel al reabilitării științelor omului? Oricare este costisitor, dar fiecare necesită un anumit tip de investiții și o gândire diferită. Până acum au profitat de programele europene mai ales științele „dure”. Este însă evident că transferul de tehnologii se poate dovedi inutil, chiar periculos, dacă nu este însoțit de un transfer corespondent de valori, de principii și de concepții proprii științelor sociale.

Cred că trebuie să punem colegilor noștri din universitățile occidentale o întrebare crucială: sunt ei în întregime pregătiți să accepte ansamblul concluziilor unei evaluări corecte, prin prisma propriilor lor criterii, a universităților din Estul Europei? Rezultatele evaluării din România și alte țări, deja cunoscute, permit să extrapolăm existența în această Europă estică a unor domenii de excelență, absolut competitive la scară internațională. Aceste domenii vor face oare obiectul unei cooperări paritare între univesitățile din Vest și din Est? Vor fi obiectul

unei „scurgeri de inteligență”? Sau vom asista la un protecționism al produselor intelectuale? Cum putem gestiona fiecare și toți împreună enormele dificultăți care însoțesc conjugarea acestor compatibilități intelectuale și a incompatibilităților flagrante dintre condițiile materiale ale învățământului universitar din cele două jumătăți ale continentului? Dacă nivelul de excelență din învățământul universitar est-european este adesea compatibil cu cel din universitățile vest-europene, resursele materiale sunt, în mod dureros, incompatibile. Universitățile noastre vor deveni ele partenere ale universităților occidentale sau doar furnizoare de materie cenușie, condamnate să se transforme în școli de rangul doi, printr-o sărăcire continuă a resurselor lor cele mai importante, resursele umane?

O evaluare preocupată de sensul profund al valorilor fondatoare din cercetarea liberă a adevărului este esențială pentru a conferi instituțiilor universitare plenitudinea capacității lor de integrare în lumea de mâine. Dacă factorii politici care decid în acest domeniu își pot oferi luxul de a uita adesea universitățile și forța lor de integrare profundă la nivelul continentului și al planetei, Asociația Universităților Europene este conștientă că, dincolo de orice decalaj material, lumea academică reprezintă cea mai extinsă rețea de comunicare internațională. Universitățile au construit de secole o Europă unificată prin rădăcinile unei istorii și ale unei civilizații comune.

Solidaritatea intelectuală, având ca punct de plecare cariera savanților itineranți din secolul al XII-lea și vocația internațională a umanistilor Renașterii, s-a dovedit pe deplin și în secolul nostru prin primirea în universitățile libere a savanților fugiți din calea opresiunilor naziste cât și comuniste. Prin perseverența demnă de admirație care a păstrat, în ciuda oricărui izolaționism, vechile legături academice și esențialele raporturi umane, lumea a supraviețuit acelor infernuri complementare. Această cultură comună a instituțiilor academice, aceste valori comune care au trecut prin războaie și persecuții, reprezintă adevăratul nucleu al integrării europene. Trebuie să le cultivăm mai ales atunci când oamenii politici par a crede că doar integrarea economică poate conta în acest proces. Nouă ne revine responsabilitatea de a-i ajuta să gândească mai bine și mai departe.

ROMANIAN STUDIES ASSOCIATION
SCHOOL OF EDUCATION
RUSSIAN AND EAST EUROPEAN INSTITUTE
FOSTER INTERNATIONAL LIVING AND LEARNING CENTER
OFFICE OF INTERNATIONAL PROGRAMS

are pleased to present a lecture by

EMIL CONSTANTINESCU
Vice-Rector, University of Bucharest

THE FUTURE OF EDUCATION
IN POST-TOTALITARIAN STATES:
THE CASE OF ROMANIA

Tuesday, February 4 4:00 p.m.
Ballantine Hall 004

Emil Constantinescu is vice-rector of the University of Bucharest and currently in the United States as a visiting professor of geology at Duke University. In addition to being the president of the Romanian Civic Academy and vice president of the Institute for Management and Entrepreneurship, Professor Constantinescu is a member of the Romanian National Interuniversity Senate and of the National Commission for Promotions to the Professorial Level and the Awarding of Ph.D. Degrees.

Professor Constantinescu will also hold an informal talk in the Shea Lounge at the Foster International Living and Learning Center, Monday evening, February 3 at 7:00 p.m.

Indiana University

Indiana University

REEI CALENDAR FEBRUARY 1992

This is a listing of events on the IU Bloomington campus relating to former-soviet, Russian and East Central and Southeast European studies. Events are free and open to the public. All lectures are in English unless otherwise specified. For more information call 855-7309 or stop by the Russian and East European Institute, Ballantine Hall 565.

January 30, 12:45 p.m. Ballantine Hall 004.
Vitaly Startsev will conduct a Russian language lecture entitled 1917 AND THE ORIGINS OF STALINISM. **CANCELLED!**

January 31, 1:30 p.m. Ballantine Hall 006.
Marina Kovačević, Visiting Lecturer Department of Slavic Languages and Literatures, will be featured in the Linguistics Colloquium presenting her paper LEVELS OF TEXT COHESION.

February 3, 7 p.m., Chemistry 033. Professor Darrell Hammer of the Department of Political Science will present his views on THE AUGUST COUP AND THE COLLAPSE OF THE SOVIET UNION: REFLECTIONS OF EYEWITNESS OBSERVERS. Alexander Rabinowitch will provide commentary.

February 3, 7 p.m., Foster Shea Lounge. Emil Constantinescu, Vice-President of Bucharest University, will hold an informal meeting with students.

February 4, 4 p.m., Ballantine Hall 004.
Constantinescu will present a lecture on THE FUTURE OF EDUCATION IN POST-TOTALITARIAN STATES: THE CASE OF ROMANIA.

February 5, noon, Ballantine Hall 004, REEI Forum. Hungarian Chair Professor Csaba Pléh, a specialist in psycholinguistics from Eötvös University in Budapest, will discuss the SOCIAL CHANGES AND CHANGES IN SOCIAL SCIENCES. Professor Pléh will discuss how education and research is changing in Hungary and throughout Eastern Europe in pace with the societal changes since the revolutions of 1989.

February 6, 7 p.m., International Center, PSC
Movie Night. *Man/Woman Wanted* will be shown.

February 11, 7 p.m., Whittenberger Auditorium.
The film *Swan Lake: The Zone*, directed by Yuri Ilienko, will be shown. This is the story of a man who escapes from prison and finds brief yet brutal respite inside a roadside hammer and sickle monument. In Ukrainian with English subtitles.

February 12, noon, Ballantine Hall 004, REEI Forum. Professor Ronald Feldstein of the Department of Slavic Languages and Literatures will share some of his experiences in DOING LINGUISTIC FIELDWORK IN THE "FORMER SOVIET UNION." Professor Feldstein spent the fall 1991 semester doing dialect fieldwork, visiting small archives and libraries in such remote towns as Pustosha and Lutovinovka.

February 13, 4 p.m., 1217 Atwater (ICGCWF).
Professor Ben Eldof of the Department of History will speak on DEMOCRATIZING RUSSIAN EDUCATION: PERILS AND PROSPECTS, 1984-1992.

February 17, 8 p.m., Ballantine Hall 003. Arteriy Polonsky, Professor of History at the School of Slavonic and East European Studies at the University of London, will speak on LOVING AND HATING THE DEAD: PRESENT DAY ATTITUDES TOWARDS THE JEWS IN POLAND.

February 19, noon, Ballantine Hall 004, REEI Forum. REEI M.A. candidate Tricia Oehme was engaged as a consultant by an American company interested in initiating a joint venture in the dairy industry of Lithuania, and in that capacity traveled throughout Lithuania in December 1991. Tricia will share her experiences in a presentation entitled VENTURING INTO A JOINT VENTURE.

February 19, 4 p.m., place TBA. Antony Polonsky (see Feb. 17, above) will present a lecture entitled STALIN AND THE POLES, 1941-1947.

February 20, 7 p.m., International Center. Polish Cultural Association Coffee Hour. Topic: Polish News Review.

February 21-March 1. REEI will co-sponsor with Ryder the film *Europe Europe* to be shown at the Fine Arts Auditorium (FA) and at Bear's Place (BP). In German with English subtitles. (1981; 115 min.) [2/21 7 pm, FA; 2/22 8:30, BP; 2/25 7:15 & 10 pm, BP; 2/26 7 pm, FA & 9:30, BP; 2/27 9:30 BP; 2/28 9:30, FA; 3/1 7 pm, BP]

INDIANA UNIVERSITY

RUSSIAN AND EAST EUROPEAN INSTITUTE
Ballantine Hall 565
Bloomington, Indiana 47405
(812) 855-7309
(812) 855-0391

ITINERARY
for
EMIL CONSTANTINESCU
visit to Indiana University, Bloomington
February 1 - 5, 1992

SATURDAY, February 1

- 1:57 p.m. Arrive Indianapolis on USAIR #99 from Pittsburgh
Met by Richard Hall, Ph.D. student in Political Science
- 3:00 p.m. Arrive in Bloomington. Accommodations at the Foster International Center (SHEA HALL 000 857-4730) (meal tickets will be provided for meals taken at the residence hall cafeteria)
- 6:00 p.m. Met at Shea Hall for Dinner at the Illoia Home (4200 Morningside Dr., phone: 336-5769)

SUNDAY, February 2

- 12:00 noon Met at Shea Hall by Matei Calinescu for visit of Bloomington and surrounding areas

MONDAY, February 3

- 9:00 a.m. Meet with Michael Hamburger of the Department of Geology (Geology 419) *Ed Ripley; 9:30 Hydan Murray; 10:00 Bob Winsor*
- 11:00 a.m. Meet with John Rupp Head Petroleum Division of the Indiana Geological Survey (Geology S-119)
- 12:30 p.m. Lunch at the Tudor Room (Indiana Memorial Union) with Professors Calinescu, Foias, and Spulber
- 2:30 p.m. Meet with Christina Illoia and students of Romanian Ballantine Hall 561
Visit the Russian and East European Institute, Ballantine Hall 565
- 6:00 p.m. Dinner at Foster Quad Round Room with Christina Illoia and students of the Foster International Living and Learning Center
- 7:00 p.m. "Informal Chat" with Foster students in the Shea Lounge

TRICENTENARUL UNIVERSITĂȚII BUCUREȘTI

Reperele fundamentale

O universitate nu este o clădire sau o ierarhie administrativă: pereții se pot schimba sau dărâma și, în cele trei secole de existență a universității noastre, ziduri s-au dărâmat ori s-au înălțat, ierarhii ce păreau imuabile s-au prăbușit. Singura ierarhie autentică rămasă intactă este cea a valorilor spiritului și la această unică noblete, pe care o recunoaște libertatea academică, participă marile nume care au instaurat-o de-a lungul veacurilor.

Urcând cu gratitudine și pietate cele nouă trepte ale generațiilor care s-au succedat de la cea dintâi întemeiere pe care o evocăm aici și până în zilele noastre, vom întâlni un număr covârșitor de personalități, în care regăsim ctitori ai culturii și științei românești, precum și pe acei mari bărbați care au gândit și au făurit unirea, independența și organizarea statală a României moderne.

Nu este ușor să rezisti tentației de a evoca exhaustiv aceste nume mari într-un moment aniversar, pentru a propune un discurs centrat asupra unor repere fundamentale: preluarea decantată a moștenirii istorice a trecutului, analiza critică a prezentului, decelarea megatendințelor viitorului. Nu am fi pe măsura faptei înaintașilor noștri dacă n-am îndrăzni să ne scrutăm lucid trecutul pentru a ști ce viitor dorim să construim. Cutezantei gândirii lor se cuvine să-i răspundă și generația acestei aniversări, coexistentă cu momentul unor opțiuni istorice la fel de grave și de însemnate pentru veacul care vine.

Fondatorii

Îmi voi asuma riscul de a alege din orizonturile fondatoare doar trei personalități al căror gând și a căror faptă se pot converti în simboluri sugestive pentru destinul culturii române: Constantin Cantacuzino, Gheorhe Lazăr, Gheorghe Costaforu.

Stolnicul Constantin Cantacuzino, autorul programei de învăță-

Discurs la ceremonia dedicată aniversării Tricentenarului Universității București, 29 septembrie 1994.

mânt a Academiei Domnești Sf. Sava din 1694, întruchipa, ca într-un blazon, substanța multiseculară a spiritualității care l-a născut – cea românească, forma care l-a desăvârșit – Italia erudită din veacul care pregătea filosofia luminilor și fantasma fastuoasă – a Bizanțului care unificase, în aceste teritorii din Răsărit, cunoașterea, puterea și visul.

Cărturarul Gheorghe Lazăr, inițiatorul și întemeitorul Școlii de științe filosoficești și matematicești de la Sf. Sava cu predare în limba română, aducea în acel an 1818, în câmpia valahă, nu numai gravitatea munteanului născut pe versantul nordic al Munților Făgăraș, dar și uriașa capacitate de rezistență a românilor ardeleni care își apărau de secole, prin limbă și credință, ființa națională.

Gheorghe Costaforu, primul rector al Universității București, între 1864-1871, ministru de Externe și ambasador al României la Viena, doctor în drept la Sorbona cu experiență universitară în Saxonia și Austria, a fost autorul amplului studiu de analiză a învățământului european care a stat la baza organizării pe baze moderne a învățământului superior românesc.

Constantin Cantacuzino a văzut învățământul superior din România ca un pod între cultura occidentală și orientală, capabil să-i asigure accesul spre universalitate; pentru Gheorghe Lazăr acesta avea să fie un mediu de apărare a identității culturale naționale; pentru Gheorghe Costaforu, Universitatea era o cale de inovare a culturii și societății românești prin sincronism cu evoluția europeană.

Poartă simbolică în spațiu și timp

Faptul că Universitatea noastră s-a născut de două ori are în sine ceva emblematic. Putem înțelege astfel valoarea acestor formidabile provocări intelectuale care suscită renașteri succesive ale culturii române. Între tradiția bizantină, moștenirea decantată a Romei și inovațiile spațiului modern, universitatea bucureșteană era parcă predestinată să se întemeieze de două ori. De fiecare dată ctitorită nu atât ca o citadelă, cât ca o poartă.

Mi-am îngăduit să înlocuiesc simbolul *podului* propus odată de Constantin Cantacuzino cu simbolul *porții*, pentru că mi se pare mai apropiat sufletului românesc. Cred că ne putem asuma acest simbol cu toate conotațiile lui benefice, chiar dacă și cu toate riscurile. Într-adevăr, ce destin mai înalt, mai dezinteresat și mai cuprinzător, ce destin mai creativ și mai primejdios decât acela de a fi un loc privilegiat al transferului și al sin-tezei, o întrupare a refuzului spațiilor culturale închise?

De la porțile de lemn pe care generații după generații de țărani, din care descindem cu toții, le-au ridicat ca să-și apere ființa și avutul fără să le închidă ca pe niște fortărețe, ci doar cioplinindu-le ca pe o dantelă de materie și de lumină, la porțile voievodale ale creștinătății, apărute de Domnii români; de la poemele marilor treceri, *Miorița* sau *Meșterul Manole*, până la *Poarta...* lui Brâncuși ori la porțile mistice pe care le-a deschis Eliade, cultura română n-a fost niciodată mai fertilă și mai aproape de sensul ei național și deopotrivă de cel universal, ca atunci când ea și-a asumat vocația de loc al întâlnirilor și al fuziunii.

Văd Universitatea ca o poartă nu numai în spațiu, ci și în timp, pentru că, în calitatea ei de depozitar critic al memoriei culturale, ea este datoare să redefinească mereu teritoriile nou cucerite, păstrând vie amintirea itinerariilor și a celor care au cutezat să le străbată primii. Poartă deschisă și loc de trecere între tradiții, Universitatea își extrage forța dintr-o perpetuă explorare a hotarului dintre fundamentele cunoașterii și teritoriile necunoscutului și încă negânditului.

O viziune românească asupra lumii

Urma adâncă a străduințelor lui Gheorghe Lazăr pentru învățământul în limba română a depășit demonstrația inițială a capa-cității acestuia de a exprima paradigmele aristotelice și științele exacte, a renăscut disputa limbii române, demult uitată, și a creat posibilitatea construcției unui model cultural original, capabil să aducă în concertul culturii universale o viziune românească asupra lumii.

Spiritul novator pe care l-a exprimat cu *brio* generația profesorului Costaforu, înfăptuind reformele instituite sub auspiciile Domnitorului Alexandru Ioan Cuza, merită cu prisosință un moment de meditație asupra îndrăzelii de a alege și de a înfăptui, care rămâne exemplară și se cuvine să ne anime și pe noi, cei de azi. A fost o generație care a cutezat să rupă cu un trecut care împiedica libera dezvoltare a României moderne; o generație care a cutezat să treacă de la gând la faptă și de la tradiție la inovare; o generație care a reușit să se integreze spiritului timpului său. Se poate spune că asemenea modele deschise implicau și riscuri: riscul ținuturilor de frontieră, în care interpretul poate să-și piardă propria identitate și să rămână uitat între două lumi sau riscul avansării rapide prin preluarea, prin imitație, a unor forme utile, dar cu prețul pierderii propriei creativități. Ele au fost evitate.

Aceste linii de forță au permis Universității București să reziste vitregiilor vremii și să rămână un loc al regăsirii de sine a spirituali-

tății românești. Închisă timp de doi ani, în perioada primului război mondial, Universitatea a înflorit după Marea Unire ca un centru de atracție și de consacrare pentru valorile intelectuale din toate provinciile românești. Un flux comun de afirmare a valențelor culturii naționale a unit Universitatea București cu sora ei, Universitatea din Iași și cu Universitățile din Cluj, Cernăuți, Timișoara, Chișinău. Ajunsă, în 1923, pe locul al cincilea în lume, după numărul de studenți, Universitatea București a contribuit la excepționala explozie prin care un popor de țărani a dat lumii, în câteva decenii, cărturari și savanți de valoare universală.

Presiunea dictaturii comuniste

Vicisitudinile deceniului patru și ale războiului al doilea mondial nu au cruțat instituția noastră. Dar niciodată Universitatea nu a fost atât de grav lovită ca în perioada dictaturii comuniste. În primii ani ai regimului stalinist, corpul profesoral a fost practic decimat de epurări și arestări. Zeci de profesori și sute de studenți au fost aruncați în închisori. O teroare în forme mai subtile a continuat pe toată perioada statului totalitar.

Reforma învățământului din 1948, parte componentă a sovietizării țării prin distrugerea structurilor de rezistență ale națiunii, a înlocuit viața universitară autonomă cu o structură impusă și controlabilă, a distrus cu bună știință o întregă tradiție și a închis pentru multe decenii căile de dezvoltare firească a instituției universitare.

Prăbușirea regimului comunist în decembrie 1989, la care studenții și profesorii universitari au avut o contribuție directă, a deschis un nou orizont către o renovare lucidă și durabilă pentru renașterea spiritului academic și al autenticei căutări comune a adevărului despre noi.

Recuperare și restructurare

Renașterea Universității București a avut ca punct de plecare calitatea profesională pe care o parte însemnată a corpului profesoral și-a menținut-o, sprijinul studenților, ca și o anume capacitate de regenerare morală rapidă derivată din vocația Universității de a opune rezistență prin cultură și știință și de a se menține în condiții deosebit de dificile ca o instituție fundamentală a societății românești.

Perioada 1990-1991 a fost mai mult a recuperărilor și a eliminării unor inechități și discriminări acumulate în anii dictaturii. Începând cu 1992, Universitatea București și-a conturat și a aplicat o strategie

de dezvoltare concepută ca o strategie a valorii și a restructurării.

Strategia valorii s-a bazat pe eliminarea criteriilor comuniste de aderență ideologică sau apartenență politică; pe stabilirea de criterii și standarde științifice pentru evaluarea performanțelor academice; pe reabilitarea principiului humboldtian al ponderii performanței științifice; pe atragerea în corpul profesoral și de cercetare a unor mari nume ale culturii și științei românești; pe recuperarea și reintegrarea personalităților excluse din motive politice. Ea va trebui continuată prin stimularea și motivarea opțiunii pentru o carieră științifică și didactică în rândul actualilor studenți; prin integrarea acestora în viața colectivelor de cercetare; printr-o politică activă de depistare și atragere spre Universitate a tinerilor cu dotare excepțională din licee.

Strategia restructurării a vizat regândirea programelor de învățământ prin compatibilizarea curriculei cu cea a universităților vest-europene; reevaluarea priorităților cercetării științifice; transformarea structurilor organizatorice ineficiente în structuri flexibile și dinamice.

O parte din obiectivele propuse a fost deja atinsă. Universitatea București și-a majorat numărul de facultăți de la 7 la 16 și numărul de studenți de la 8.000 la peste 25.000, într-o corelație atentă cu oferta socială, ceea ce explică numărul redus al șomerilor din rândul absolvenților noștri, ca și afluența și calitatea candidaților la admitere.

Universitatea și-a creat 25 microcentre de cercetare fundamentală și aplicativă cu autofinanțare, debirocratizate, atașate catedrelor și care funcționează pe bază de contracte obținute prin concurs de proiecte. A înființat cursuri de masterat și centre de studii americane, britanice, germanice, arabe, ebraice, francofone, care exprimă elocvent vocația noastră spre universal și capacitatea susținerii unui dialog intercultural.

Universitatea și-a îmbunătățit managementul asigurând funcționalitatea firească a organelor de decizie: Senat, Colegiu academic, Consiliu de administrație; stabilind delegări de competențe la nivelul consiliilor profesionale și catedrelor; stimulând transparența și responsabilizarea administrației prin publicarea bugetului și a bilanțului anual. Și-a asigurat fonduri suplimentare pentru modernizarea laboratoarelor, bibliotecilor și administrației prin programe internaționale și sponsorizări interne și externe.

Dificultățile creșterii

Nu putem recapitula eforturile ultimilor ani fără a aminti obstacolele pe care le-am întâmpinat datorită inerției structurilor centralizate

dornice să-și păstreze privilegiile ce le dădeau putere asupra vieții universitare, dar și opacității autorităților publice față de fireasca funcție critică a universității, sancționată, de altfel, cu brutalitate prin invazia minerilor din 1990. Niciodată, în istoria sa seculară, instituția universitară nu a fost confruntată cu o asemenea distructivă ocupare și represiune iar faptul că plângerea penală și voluminosul dosar cu probe, pe care le-am depus la Parchet acum patru ani, nu au primit nici un răspuns este tot atât de grav ca și năvala la care Universitatea a fost atunci expusă. Faptul de a nu ne fi desistat, chiar și sub o atare presiune fără precedent în istoria lumii civilizate, dovedește vitalitatea spiritului academic și realitatea ireversibilă a democratizării instituției universitare.

Există dificultăți în asigurarea spațiilor de învățământ și cazare pentru studenți, iar condițiile lor de viață și de studiu sunt de multe ori precare. Tot astfel, lipsa unor forme instituționale și a unor modele adecvate de integrare a tinerilor absolvenți creează un clivaj între capacitatea lor de acțiune și posibilitatea de a interveni eficient în transformarea societății, determinând frustrări și chiar neîncredere în rândul tineretului educat.

Exigențele dezvoltării

În aceste condiții sunt cu atât mai relevante câteva aspecte pozitive care explică unele performanțe ale Universității, superioare altor componente, economice, sociale sau culturale ale societății românești. Am în vedere colaborarea și solidaritatea universităților din toată țara în aplicarea reformei; existența unui consens parlamentar în câteva probleme de interes universitar major; efortul și devotamentul corpului academic în poșida marginalizării sale din punct de vedere al salarizării și al statutului său social.

Identitatea instituțiilor universitare în procesul evaluării provocărilor secolului XXI nu mai are a fi demonstrată. Specialiștii pe care îi pregătim azi vor trebui să fie activi până în 2030-2040, așa încât capacitatea proiectivă reprezintă o componentă indispensabilă. În acest sens, continuarea și adaptarea strategiei de dezvoltare impun câteva clarificări prealabile vizând anticiparea cadrului general de evoluție a societății românești, prefigurarea raportului cerere-ofertă în sfera valorificării capitalului universitar, evaluarea potențialului uman și a resurselor materiale.

O anticipare a cadrului general de evoluție a societății românești trebuie să țină seama că sunt de așteptat, în continuare, dificultăți eco-

nomice, bugete sărace pentru învățământ și cultură, unele blocaje în funcționarea instituțiilor democratice.

Prefigurând oferta socială, Universitatea București își propune să încheie dezvoltarea pe orizontală în anul universitar 1995-1996 cu acoperirea domeniilor de științe politice, administrație publică și management, menite să asigure profesionalizarea structurilor necesare bunei funcționări a unei societăți democratice. Se va trece la o dezvoltare pe verticală, cu o concentrare asupra subdomeniilor cu perspective de vârf și o accentuare a ponderii învățământului postuniversitar, capabil să pregătească elite la standarde europene.

Încă din acest deceniu apare clar că în secolul viitor reușita statelor într-o competiție mondială nu va fi determinată de nivelul resurselor naturale intens exploatate, ci de nivelul resurselor umane bine educate. Afirmarea națiunii române în concertul națiunilor prospere și civilizate ale lumii de mâine este legată de dezvoltarea unui învățământ universitar de înaltă calitate. De aici și străduința profesorilor de a construi o universitate integrată în structurile naționale și deschisă spre lume.

BIBLIOTECA UNIVERSITARĂ

Triada profesor – bibliotecă – student

În lumea universitară a ultimului veac, triada *profesor – bibliotecă – student* este structura de rezistență a sistemului și este limpede pentru noi toți că această structură de mediere și intercesiune va continua să rămână esențială. Trezoreră a informației acumulate de generații succesive și mărturie palpabilă a creșterii exponențiale a acestei acumulări, biblioteca este și instrumentul sistematizării fără de care această informație ar deveni factor de entropie.

Suntem nu doar depozitarii, ci și gestionarii memoriei științifice și culturale pe care se întemeiază universitatea. Și, dacă înțelegem universitatea ca pe o comunitate, în același timp vizibilă și nevăzută, de idei și de oameni reuniți laolaltă de nobila pasiune a adevărului, avem în custodie chiar temeiurile acestei comunități, Larii și Penații acelei familii de spirite căreia vrem, generație după generație, să ne integrăm.

Între cunoașterea stratificată și cea născândă

Fără devotamentul discret și lipsit de alte orgolii, în afara celui al lucrului bine făcut, biblioteca universitară nu ar putea fi nici măcar concepută. Ctitorii României moderne au cunoscut prea bine acest principiu moral și profesional atunci când, acum un veac, au întemeiat-o ca instituție de cultură și educație.

Este posibil ca aceia care vor aniversa al doilea centenar al Bibliotecii Centrale Universitare să se refere la alte mijloace decât cele de care dispunem azi pentru stocarea și ordonarea informației. Dar se vor referi, fără nici o îndoială, la același spirit și la aceeași nobilă misiune de mediator între cunoașterea stratificată prin efortul generațiilor de predecesori și cea născândă, a prezentului și a viitorului, în care Universitatea și Biblioteca se înfățișează ca fețele aceleiași medalii.

Sper din toată inima să nu fie nevoie să așteptăm bicentenarul Bibliotecii Centrale Universitare pentru ca și factorii de decizie, care

Alocuțiune la **aniversarea Centenarului Bibliotecii Centrale Universitare**, București, martie 1995.

tuteleză financiar instituțiile noastre, să înțeleagă că această componentă a universului academic are o valoare socială și culturală care depășește cu mult orice costuri concrete pentru supraviețuirea ei; că viitorul științei nu poate fi despărțit de tradiția științifică și de cei care îi poartă de grijă. Vreau să sper că nu va mai trece mult până ce munca va fi răsplătită după cum merită și nu în funcție de falsele dihotomii ale dogmelor trecutului, pentru care producția de fiare era foarte importantă și cea de informație nu era luată în seamă.

Într-o lume a informației, calitatea de custode și de ordonator al acesteia trebuie să-și afle cât mai repede recunoașterea și răsplata. Chiar dacă, pentru moment, devotamentul și profesionalismul specialiștilor celei mai importante biblioteci universitare din România, fără de care nici un profesor nu ar putea supraviețui asaltului de carte științifică, sunt răsplătite doar prin profundul nostru respect colegial.

INTERNAȚIONALIZAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

Pregătirea resurselor umane

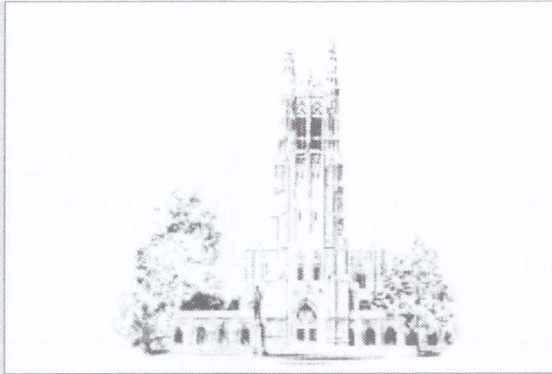
Nu cred că mă înșel dacă afirm că problema pregătirii resurselor umane este, la această răscruce a două secole, o problemă esențială a omenirii. Într-adevăr, este vorba de domeniul de care depinde, în ultimă instanță, progresul oricărei societăți umane pe care nici o tehnologie nu l-ar putea asigura în afara calificării superioare a celor care o folosesc. Națiunile lumii sunt angajate fiecare în felul ei pe acest drum, așa după cum mi-am putut da seama discutând în mai multe rânduri pe această temă în cadrul reuniunilor internaționale la care am avut onoarea de a participa în ultimii doi ani.

Reuniunea noastră de astăzi este, prin ea însăși, un simbol al internaționalizării învățământului care rămâne, fără îndoială, cel mai puternic mijloc de acțiune în acest teritoriu de formare a resurselor umane. Comunitatea europeană a înțeles de multă vreme că dezvoltarea resurselor unei Europe Unite are ca premisă o unificare a instrumentelor și a scopurilor pregătirii prin învățământ.

La baza acestui demers există două constatări semnificative: pe de o parte, faptul că nu poate exista un transfer științific sau tehnologic în absența unui transfer nu numai al abilităților necesare folosirii lui, dar și a unui întreg sistem de valori care reglează buna lui folosire și, în al doilea rând, constatarea că decalajele de bogății și de tehnologii nu sunt coextensive cu decalajele în privința a ceea ce am putea numi bogăția umană a fiecărei țări.

Situația țărilor din estul european, în general, și cea a României, în special, confirmă punctul meu de vedere. În ciuda întârzierilor acumulate în modernizarea economiei de-a lungul unei jumătăți de secol, România, ca și celelalte țări din zonă, a dezvoltat un sistem de pregătire care a permis supraviețuirea unui potențial intelectual și cultural de necomparat cu resursele materiale grav afectate de o politică economică și comercială aberantă. Acest formidabil potențial

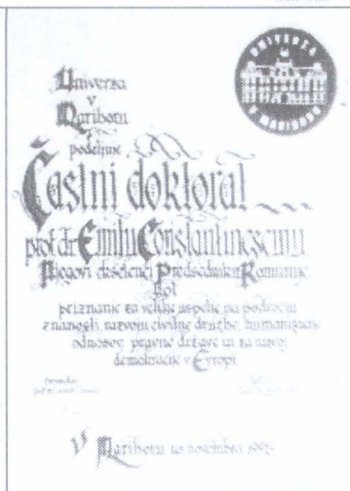
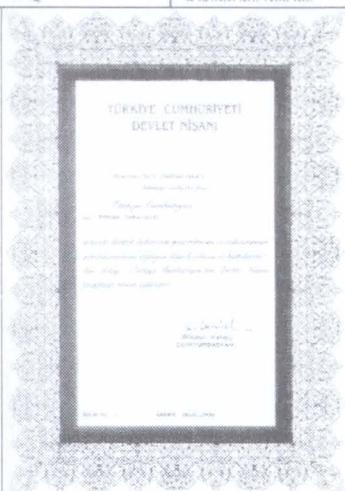
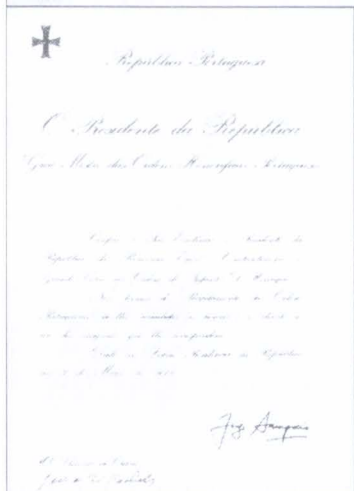
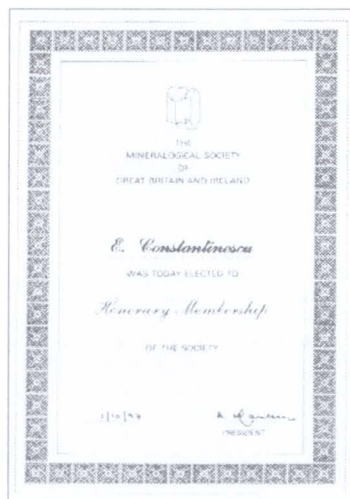
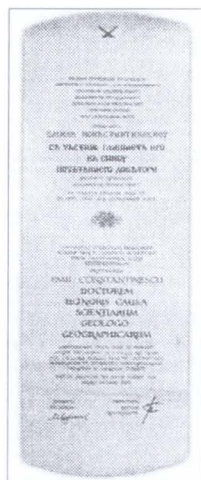
Discurs la reuniunea **Comitetului de conducere al Asociației Universităților Europene (Conferința Rectorilor Europeni)**, Universitatea din Geneva, 15 ianuarie 1995.

FILLC
SUITE GUEST
THE DEAN OF BUCHAREST UNIVERSITY
(COUNTRY OF ROMANIA),
EMIL CONSTANTINESCU.

His field of expertise is Law, Geology and Geography. He is currently visiting the Department of Geology at Duke University. As a guest in our suite he will be giving an informal chat/discussion on ~~Monday, February 6, at 4 p.m.~~ in our lounge, please plan to attend.

Students for East European Democracy
Stanford University, P.O. Box 8521
Stanford, CA 94309
Phone: (415) 497-2767 FAX: (415) 723-0010 (415) 723-2731

ITINERARY

Prof. Emil Constantinescu's visit to Stanford University
February 11, 1992

10:30	Arrival.
11:00	Meeting with Gary Ernst, Dean of the School of Earth Sciences.
101 Mitchell Building.
12:00	Lunch with Students for East European Democracy (SEED).
Ricker Dining Hall.
1:15	Meeting with John Raisian, Director of the Hoover Institution.
Conference Room, Hoover Memorial Building.
2:00	Meeting with Tom Heller, Director of Overseas Studies.
First Floor, Sweet Hall.
3:00	Campus Visit - Stanford Quadrangle, Memorial Church,
Hoover Tower.
6:00	Dinner with Romanian-American students and members of the
community. Palo Alto.

European Affairs Society

Emil Constantinescu

Leader of the Opposition in Romania
Presidential Candidate 1992 and
Rector of the University of Bucharest

Reform in Romania: Words and Facts

Friday 19 November

Staff Room, School of Geography, Mansfield Road, 8.30 pm

The O.U. European Affairs Society gratefully acknowledges the generous support by

Oxford University

aiwa
DIGITAL AUDIO & VIDEO

intelectual și cultural poate contribui la renașterea acestei jumătăți a continentului european fiind, în același timp, un ferment de progres pentru întregul continent.

Programul Tempus – mize și dificultăți

Programul TEMPUS este un exemplu remarcabil de eficacitate și de sinergie în această acțiune esențială de remodelare a învățământului din Europa Centrală și de Est. Evident, nu poate fi vorba de o creștere mecanică și de la sine. Procesul implică o refacere structurală și o cooperare a țărilor europene în cadrul căreia programul este doar un bun început. Experiența primei etape a programului TEMPUS ne permite să analizăm atât mizele, cât și dificultățile inerente dezvoltării celei de a doua etape.

În România, sistemul legislativ în domeniul educației este încă puțin favorabil inovării. Se impune o identificare exactă a domeniilor care urmează să fie dezvoltate și a celor care să fie reorientate. Deocamdată, există un anume imobilism al programelor de învățământ și multă rigiditate în definirea însăși a direcțiilor de restructurare pe care doar o refacere totală a sistemului de învățământ le poate corecta.

Există, fără îndoială, o lipsă de experiență în gestionarea dezvoltării. Ieșiți de curând dintr-un sistem hipercentralizat, exercitarea autonomiei ne este încă dificilă. Nu ne putem aștepta la inovații îndrăznețe din partea funcționarilor din învățământ; doar comunitățile academice, în întregime responsabile de dezvoltarea lor, pot avea o gândire novatoare. De aceea, ar fi util să se facă mai mult în direcția intensificării schimburilor de experiență managerială în domeniul gestionării facultăților și catedrelor.

Există, în fine, problema extrem de anevoioasă a resurselor materiale consacrate dezvoltării resurselor umane. Pretutindeni în lume, sau aproape, învățământul este confruntat mai mult sau mai puțin sățis cu această rămășiță a mașinismului caracteristic mai degrabă secolului trecut, care consideră învățământul în mod esențial consumator și nu creator de prosperitate. Această mentalitate este deosebit de evidentă în lumea post-comunistă, unde, timp de decenii, învățământul a fost finanțat cu scopul de a fi folosit ca instrument de îndoctrinare. Este necesar să convingem factorii politici că prețul social al carențelor din învățământ este infinit mai mare decât costul unui învățământ restructurat conform cerințelor de dezvoltare a societății în secolul ce urmează. În acest sens, sprijinul moral al comunității europene este tot

atât de important ca și cel material.

Programul TEMPUS poate sprijini aceste reforme indispensabile, pentru continuarea proceselor de construcție democratică în țările Europei Centrale și de Est. Nu putem neglija învățământul științific și dezvoltarea tehnicilor de vârf. Cred însă, că în aceeași măsură trebuie acționat în domeniul științelor omului, atât de grav distorsionat în timpul unei jumătăți de secol de impunere a ideologiei comuniste.

Experiența țărilor din Est scoate și mai mult în evidență carențele unui sistem de învățământ care, în ansamblul lui, se comportă ca moștenitor direct al unei gândiri mecaniciste și mai puțin ca vector al civilizației secolului XXI. Criza majoră pe care o traversează toate țările din Europa, fiecare în proprii termeni, nu este atât de diferită cum ar părea la prima vedere. Totul pleacă de la nevoia de a oferi oamenilor pregătirea care să le asigure locuri de muncă și vizează, în final, utilizarea rațională și fertilă a potențialului uman. Cine, în afara învățământului și educației, a unei educații conștiente de răspunderea ei în fața viitorului, ar putea rezolva această problemă?

BILANȚ LA FINE DE MANDAT

Valoarea, în primul rând

Modelul de dezvoltare ales pentru prima etapă a mandatului 1992-1996 a fost al unei creșteri pe orizontală cu accent pe acoperirea cerințelor din domeniile științelor politice, administrației publice și management-ului. Semnificative sunt în acest sens extinderea numărului de facultăți și creșterea constantă a numărului de locuri pentru primul an de studii. Dacă, în 1992, Universitatea înregistra un număr dublu de studenți față de aproape 8.000 studenți în 1990, astăzi numărul lor este de aproape patru ori mai mare decât cel din 1990. Acestei veritabile explozii i-a corespuns și o triplare a numărului de posturi didactice.

Strategia valorii, pe care m-am angajat s-o promovez din momentul alegerii mele în funcția de rector, s-a bucurat de susținerea corpului profesoral la nivelul catedrelor, consiliilor profesorale și Senatului. Criteriile legate de opțiuni ideologice și politice, recomandările întemeiate pe relații de familie sau prietenie au fost definitiv abandonate în favoarea unor standarde științifice de evaluare a performanțelor academice. Acestea au funcționat atât la promovarea cadrelor didactice existente în facultăți, cât și la integrarea în corpul profesoral a unor personalități cu prestigiu câștigat prin lucrări publicate în țară și în străinătate. Din 1992 până în 1995 numărul posturilor didactice a crescut de la 1750 la 2436, iar în prezent este de trei ori mai mare decât în 1990.

Începând cu 1993, accentul a fost pus pe o dezvoltare pe verticală prin introducerea unor forme superioare de pregătire după obținerea licenței: masterat cu durata de un an și doctorat cu frecvență cu durata de trei ani. Prevalează specializarea în subdomenii cu perspectivă de creștere în țară și pe plan mondial.

Criteriul valoric s-a impus și în selecționarea studenților pentru admiterea la cursurile de master și la doctorat, pentru bursele de studii acordate de Universitatea București sau de alte universități din străinătate. Ne putem mândri astăzi că absolvenții noștri se numără printre cei mai apreciați cursanți și doctoranzi ai unor mari universități din SUA, Canada,

Raport prezentat în fața **Senatului Universității București**, martie 1996.

Belgia, Franța, Germania, Italia. Ei sunt noii ambasadori ai învățământului românesc, argumentul viu și convingător al potențialului intelectual de excepție cultivat cu pricepere și devotament de profesorii lor din țară.

Creditarea efortului pluridisciplinar

Nu este nici o îndoială că performanțele studenților și absolvenților Universității București se datorează în egală măsură noii structurii a programelor de învățământ, diversificării disciplinelor opționale, posibilității de frecventare simultană a două facultăți și valorificării rezultatelor obținute la fiecare dintre acestea prin sistemul de credite transferabile. Această creditare a efortului pluridisciplinar a influențat pozitiv interesul studenților pentru înscrierea la o a doua facultate și lărgirea cunoștințelor în măsură să ridice gradul lor de pregătire profesională. Ea are și avantajul de a-i forma pentru sistemul concurențial de angajare și promovare care se practică tot mai mult, îndeosebi în sfera firmelor private.

Universitatea București a fost prima instituție de învățământ superior din România care a elaborat un program de reformă și dezvoltare și are satisfacția de a ști că acesta a fost folosit ca model de numeroase alte universități din țară.

Noua structură a programelor de învățământ se bazează în bună măsură pe cele 53 de acorduri de colaborare inter-universitară care au fost asigurate prin prezența unor profesori din alte țări și continente la cursuri, seminarii, ateliere de lucru și de formare pentru cercetare. O premieră o constituie cele 25 de protocoale încheiate direct la nivelul facultăților de matematică, fizică, chimie, biologie, geologie-geofizică, litere, istorie, limbi străine, jurnalistică. De asemenea, în domeniile menționate, cărora li se adaugă sociologia, politologia și management-ul universitar, Universitatea București a fost inclusă în 20 de proiecte TEMPUS pentru perfecționarea corpului profesoral și dotarea cu aparatură. În 1995 au fost aprobate încă 14 noi proiecte în care Universitatea București este parteneră sau coordonatoare.

O altă premieră a acestui mandat 1992-1996 o constituie doctorele în co-tutelă, îndeosebi cu universități din Franța, în domeniile: chimie, fizică, matematică, drept, geologie.

Lipsa de fonduri

Realizarea obiectivelor din strategia de dezvoltare a întâmpinat și întâmpină încă dificultăți din lipsa resurselor materiale. Deficitul de

spații de învățământ se resimte îndeosebi la facultățile de sociologie, jurnalism, științe politice și administrative. Alte facultăți dispun de spații uzate care impun investiții pentru reparații capitale.

S-au făcut eforturi deosebite pentru completarea spațiilor de cazare din căminele studențești prin preluarea a trei clădiri transformate acum în cămine și obținerea unor locuri de cazare în internate școlare și cămine administrate de alte universități (Universitatea de Medicină și Farmacie și Universitatea Politehnică București). Pot fi astfel cazați 7300 de studenți, respectiv 60% din cei care au depus cereri în acest sens.

În anul universitar 1994/1995 am început informatizarea secretariatelor și serviciilor funcționale prin dotarea cu calculatoare de mare capacitate și imprimante performante în valoare de 120.000 dolari. Pentru anul 1995/1996 s-a prevăzut informatizarea bibliotecilor de la facultățile de litere, matematică, fizică și drept însumând 90.000 dolari. S-a asigurat astfel accesul la publicații de specialitate din străinătate. În același timp a crescut fondul de carte, în principal prin donații importante de cărți din partea Guvernului austriac, Guvernului francez, de la British Council, Editura Blackwell, Fundația Volkswagen, firma Digital și numeroase universități din SUA, Canada, Franța, Germania, Belgia, Olanda. Le datorăm mulțumirile noastre, cum datorăm mulțumiri tuturor celor care ne-au sprijinit prin diferite alte donații: Fundațiile Humboldt, Adenauer, DAAD, Fulbright, Sasakawa, IRES, USIA, Banca Mondială, Centrul European pentru Învățământ Superior.

Fondurile de la buget pentru dotarea cu echipamente, modernizarea laboratoarelor și extinderea bibliotecilor au fost și sunt insuficiente. Ca atare, s-a intensificat efortul facultăților pentru obținerea de fonduri valutare proprii, participarea la programe europene, programe de colaborare bilaterală și contracte de cercetare. Prin autofinanțare s-au făcut investiții în valoare de 500 milioane lei. S-au procurat echipamente de calcul, copiatoare, mijloace de comunicare, iar, din 1995, accentul s-a pus pe echipamente specializate de laborator. Valoarea dotărilor din resurse extrabugetare în perioada 1992-1996 depășește 10 miliarde lei. O parte însemnată a fost destinată constituirii și dotării centrelor multi-media de la Facultatea de sociologie, psihologie, asistență socială, Facultatea de jurnalism, Colectivul de ecologie și Catedra de limba franceză.

Cu un indicator de 25% din venituri asigurate din surse extra-bugetare, Universitatea București se plasează între primele locuri pe țară. Din 1995, structura cheltuielilor totale a fost schimbată astfel că

suma destinată cheltuielilor de dezvoltare s-a dublat.

Universitatea București a fost prima universitate românească care a introdus, în 1992, sistemul de alocare internă a resurselor financiare pe facultăți și compartimente funcționale în raport cu costurile medii pe student. Anul trecut acest mecanism a fost preluat și de alte universități din țară. După primii doi ani de aplicare s-a constatat că unele facultăți nu reușiseră să valorifice decât 10-20% din fondurile valutate alocate. Ca atare, în 1995, am pus la punct un sistem de reportare, re-alocare și compensare care a permis unor facultăți să cumuleze alocațiile pentru 2-3 ani pentru a-și procura echipamente mai costisitoare. Tot în 1995 s-a introdus un mecanism competițional pentru alocarea de fonduri pentru dezvoltare pe bază de concurs cu proiecte.

Autonomia financiară, autofinanțarea și descentralizarea gestiunii fondurilor au dezvoltat competența managerială la nivelul facultăților și catedrelor, precum și responsabilitatea celor ce le conduc: decani, șefi de departament, șefi de catedră.

Performanțe și prestigiu

O contribuție importantă la ridicarea nivelului de pregătire a studenților în pas cu noua structură a programelor universitare o datorăm eforturilor corpului profesoral de a edita noi cursuri și manuale. Faptul că, în 1992, incluzând și *Analele Universității*, în tipografia proprie s-au realizat 260 de titluri în aproape 11 milioane de pagini îl consider o performanță datorată în bună măsură personalului tehnic al tipografiei.

Nu insist asupra distincțiilor acordate celor mai prestigioși profesori, nici asupra premiilor și burselor câștigate prin merit de studenții și licențiații Universității București. Insist asupra implicării corpului profesoral în perfecționarea cadrelor didactice din învățământul pre-universitar prin elaborarea de programe, organizarea inspecțiilor speciale în teritoriu, a colocviilor, examenelor și îndrumării științifice. Ca urmare, în anul școlar 1993/1994 au promovat definitivatul și au primit gradele II și I peste 6500 de profesori din licee și colegii, față de 3400 în anul 1991/1992.

Voi zăbovi acum asupra activității de cercetare. Dispunem în prezent de 23 de centre și 27 de colective de cercetare, un birou de expertiză și consulting și trei stațiuni de cercetări la Brăila, Orșova și Sinaia. Stațiunile sunt în mare măsură renovate și dotate cu echipamente adecvate din resurse extrabugetare. Marea majoritate a centrelor și colectivelor de cercetare s-au constituit în ultimii patru ani, 11 dintre

acestea având profilul multidisciplinar umanist. Sunt și ele o premieră dacă avem în vedere că în 1992 nu exista nici un asemenea centru.

Activitatea de cercetare pe bază de contracte a crescut corespunzător, de la 68 contracte în valoare de 67 milioane lei în 1992 la 168 contracte în valoare de 515 milioane lei în 1993 și 110 contracte importante cu Ministerul Învățământului și cu Ministerul Cercetării și Tehnologiei, în valoare de peste 1000 milioane lei în 1995.

Faptul că 600 de cadre didactice au efectuat stagii de documentare sau de formare profesională în străinătate, 2200 de studenți au beneficiat de burse externe cu durate de până la cinci ani, iar Universitatea București este reprezentată în Asociația Europeană a Universităților (CRE), în Asociația Internațională a Președinților de Universități sau în Asociația universităților cu predare (parțială sau completă) în limba franceză a făcut posibile o tot mai largă cunoaștere a comunității academice din Universitatea București și recunoașterea performanțelor noastre, cu atât mai notabile cu cât universitarii din țările cu care am colaborat știau foarte bine că avem serioase dificultăți materiale și financiare.

Cercetările și studiile efectuate în comun cu colegii din străinătate, vizitele lor la București au contribuit de asemenea la întărirea prestigiului Universității noastre. Am avut astfel satisfacția ca, în 1994, la sărbătorirea Tricentenarului Universității, să participe rectori și prorectori reprezentând 50 de instituții de învățământ superior din 27 de state situate pe patru continente. S-a emis o medalie jubiliară și sau statornicit însemnele academice: stema, deviza și steagul Universității București. Anul Tricentenarului a însumat peste 50 de manifestări științifice omagiale.

Prestigiul Universității a permis și în același timp a crescut prin acordarea titlurilor onorifice. În perioada acestui mandat au fost acordate 34 de titluri *Doctor Honoris Causa* unor savanți cu reputație internațională, șefi de stat, reprezentanți ai unor organizații internaționale. S-au înființat titlurile de *Professor Honoris Causa* și *Membru de onoare* al Senatului, conferite unor personalități care au contribuit la bunele relații externe ale României și ale învățământului universitar românesc.

A RISCA PENTRU O IDEE

Universitatea Carolină din Praga

Orice intelectual din Europa Centrală și de Est nu poate să nu se simtă mândru atunci când îi este dată șansa de a lua cuvântul în fața profesorilor și studenților Universității Caroline. Mai întâi, pentru că Universitatea din Praga, fondată în 1348, este cea mai veche din această parte a continentului nostru. În al doilea rând, pentru că, încă de la întemeierea sa, Alma Mater pragheză a fost un loc privilegiat, în care toleranța și spiritul critic s-au dezvoltat într-o deplină armonie și s-au impus întregii Europe ca un exemplu demn de urmat. Am ales să țin acest discurs de recepție în limba latină, nu numai pentru că limba poporului căruia îi aparțin este o limbă romanică, dar și pentru că latina a fost limba unificatoare a civilizațiilor lumii antice și limba universală a comunităților academice din Evul Mediu.

Universitatea medievală era, în sine și pretutindeni, un spațiu al disputei intelectuale și al dezbaterii de idei. Universitatea pragheză a fost, în plus, laboratorul care a scos confruntarea opiniilor și libera discuție în afara zidurilor cetății universitare, propunându-le comunității politice, în ansamblul ei, ca pe niște valori fundamentale ale modernității.

Lecția lui Jan Hus

Întâlnindu-mă cu profesorii de azi ai Universității Caroline, m-am gândit la Jan Hus și la toți discipolii săi. Cred că lecția pe care Jan Hus a predat-o întregii Europe, de la catedra sa din Universitatea pragheză și din amvonul Catedralei Bethleem, este aceea a curajului de a garanta cu viața adevărul propriilor opinii. Jan Hus este primul intelectual european care a fost urmărit și apoi dat morții nu pentru faptele sale, ci pentru convingerile sale. Dincolo de mișcarea de idei care a tulburat rigiditatea secolului al XV-lea, rămâne pentru mine exemplară esența mesajului lui Hus: intelectualii au datoria, atunci când rațiunea și rigo-

Discurs de recepție la **decernarea Medaliei Universității Caroline din Praga**, 11 martie 1997.

rile științei pe care o slujesc o cer, să riște să-și formuleze opiniile în fața autorităților politice chiar și atunci când acestea le sunt ostile.

Universitarul este, așa cum ne lasă să înțelegem istoria timpurie a Universității din Praga, cel care nu se teme să-și contrazică contemporanii, cel care îndrăznește să înfrunte Puterea pe terenul ideilor, afirmând libertatea absolută și inalienabilă a gândirii. Gândirea modernă a fost adesea o gândire captivă. De multe ori și așa cum s-a întâmplat prea adesea în epoca noastră, a totalitarismelor de diverse culori, Universitatea a fost obligată să devină o închisoare a gândirii. Și poate că la Praga, mai mult decât oriunde, Universitatea a făcut acest lucru împotriva propriei voințe și conștiință că se îndepărtează de adevărata ei vocație.

Forța ideilor și forța statului

Vocația fundamentală a Universității este Adevărul. La întemeierea sa, Universitatea a fost o corporație, o *universitas* în sensul în care dreptul medieval înțelegea acest termen, adică o comunitate de studenți și de magistri al cărei rost esențial era căutarea adevărului. Nu era vorba numai despre adevărul absolut, al revelației creștine, ci despre adevărul complex, străbătut de îndoieli și dileme, al rațiunii umane.

Într-o universitate, ideile nu triumfă una asupra celorlalte așa cum se întâmplă în ideologii. Universitatea și ideologia ar fi trebuit, de aceea, să se afle în permanență într-un ireconciliabil conflict. Așa ar fi trebuit să fie. În astfel de termeni au gândit, probabil, fondatorii Universității din Praga, și mă refer mai puțin la Papa Clement al VI-lea sau la regele Carol al IV-lea, cât la magistrii și studenții din mijlocul cărora s-a ivit Jan Hus, pentru a străluci până la marginile de atunci ale Europei, reprezentate de Moldova. În cele din urmă, lucrurile s-au petrecut într-un mod diferit. Și nu pentru că Hus a murit. Moartea sa nu a făcut decât să întărească în conștiința discipolilor săi pasiunea pentru toleranță și pentru gândirea independentă. Un adept al lui Hus, magistrul Jacob, și-a pledat cauza în fața principelui moldovean Alexandru cel Bun, în cadrul unei disputatio al cărei învingător a și fost declarat.

Pe termen lung însă, asemenea dezbateri, ce se bazează exclusiv pe forța ideilor și tăria convingerilor, nu s-au putut măsura cu forța statelor. Mai întâi, cu forța monarhiilor absolute care, după Muntele Alb, au înăbușit vocația spre pluralism și creativitate a Universității Caroline. Apoi, cu forța statului modern și, mai ales, a celui totalitar.

**Au nom de Sa Majesté le Roi des Belges
et du Gouvernement de la Communauté française de Belgique**

Nous, Recteur-Président et Professeurs-Membres du Conseil académique
de l'Université de Liège,

Exerçant les dispositions prescrites par les articles 3 et 12 de la loi du 28
mars 1959 et par les articles 6 et 7 de l'arrêté royal du 30 septembre 1964,

Arrêtons, Adressons et Décernons à

**Monsieur Emil Constantinescu
Président de la Roumanie**

le diplôme honorifique de
Docteur "honoris causa"

pour le Conseil académique :

Le Recteur-Président,

Le Recteur-Président,

[Signature]

Albert Mincov

[Signature]

Arthur Buisson

Liège le 18 juillet 1997

Solidaritatea universitară

România nu a avut privilegiul Cehiei de a dispune de o Universitate medievală susținută, am spune noi astăzi, de societatea civilă. Statul modern este cel care a creat și a subvenționat în secolul trecut universitățile românești. Dar, chiar universități de stat fiind, nu le-au rămas străine erudiția și gândirea critică. Dimpotrivă, universitarii români de la 1860 până în 1948 s-au străduit să parcurgă, într-un timp extrem de scurt, istoria multiseclară de care au beneficiat universități de prestigiu și vechimea Universității din Praga.

Acest extraordinar dinamism nu a fost decât parțial curmat de instaurarea totalitarismului. După 1948, universitățile românești au rămas aproape singurele insule, fragile și timide, de societate civilă. Universitatea din București, în care m-am format ca intelectual și cercetător și unde mi-am desfășurat întreaga activitate didactică, a fost vreme de cinci decenii unul dintre foarte rarele locuri în care puteai avea sentimentul că aparții altei comunități decât cea pe care regimul comunist își făcea iluzia că o poate întemeia pe delațiune și minciună.

Acesta este unul dintre motivele pentru care, după 1989, universitățile românești au fost în măsură să ofere societății civile, în ansamblul ei, și opoziției democratice, în particular, două dintre elementele sale cele mai solide: *Solidaritatea Universitară*, care este o asociație civică de profesori și cercetători, și *Liga Studenților*. Această constatare mă îndreptățește să cred că faptul de a fi fost atât lider al *Solidarității Universitare*, cât și rector al Universității București după 1989, nu este un simplu accident biografic. Poate că stadiul maturizării societății civile românești și procesul de consolidare a democrației în România au făcut ca acela care a primit în noiembrie 1996 din partea alegătorilor mandatul de a fi purtătorul de cuvânt al unei schimbări radicale să nu fie străin de mediul universitar.

Se spune că românii nu au reacționat la totalitarism prin mișcări sociale sau intelectuale de amploare. Primăverii de la Praga ori a Cartei '77. Nu știu dacă este așa. Ceea ce știu însă, în mod nemijlocit, este că mulți intelectuali români au traversat comunismul fără a-și pierde demnitatea, la adăpostul Universității din București, a Universității din Cluj, ori a celei din Iași. Firește, în aceste universități nu se putea spune totul și se putea scrie destul de puțin din ceea ce gândeam. Am cunoscut, în schimb, un adevăr al raporturilor umane și o calitate a relațiilor intelectuale care nu cred că au existat, la o intensitate comparabilă, în multe alte locuri. Acest adevăr simplu și direct

ne-a ajutat să rezistăm, acest adevăr i-a făcut pe mulți universitari să se simtă datori, după 1989, să se angajeze în acțiuni civice și politice. În sfârșit, acest adevăr esențial al legăturii comunitare dintre studenți și profesori ne determină astăzi să redăm Universității românești statura intelectuală și morală la care o îndreptățește apartenența sa la ilustra familie a universităților europene.

Primatul rațiunii și libertatea conștiinței

Acum, la sfârșit de mileniu, Universitatea se vede amenințată și agresată de o altă primejdie: economia de piață. Desigur, ca om care și-a petrecut practic toată vârsta adultă în universitate, nu pot fi împotriva modernizării infrastructurii și a introducerii anumitor criterii de performanță în viața universitară. Cred, însă, că o prea mare importanță dată eficienței imediate, precum și angajarea facultăților, catedrelor și profesorilor într-un fel de cursă fără odihnă a finanțărilor riscă să ducă foarte curând la anularea vocației originare a Universității.

Universitatea nu este și nici nu trebuie să devină o instituție oarecare a economiei de piață. Dacă s-ar întâmpla așa, ea nu ar mai fi un loc al libertății, al reflecției și al dezbaterii, iar miza formației universitare, care este persoana umană, s-ar diminua simțitor.

Necesitatea de a moderniza rapid universitățile noastre nu trebuie să ne facă să trecem cu vederea că orice universitate adevărată este o parte constitutivă a Europei, atâta timp cât rațiunea, pluralismul și toleranța sunt valorile pe care își întemeiază demersul intelectual. Să nu sacrificăm tehnologiei și economiei de piață adevărul simplu al raporturilor comunitare ce se țes între oameni angajați împreună, pe drumul cunoașterii.

Universitatea din Praga poate depune mărturie că, de aproape șapte secole, primatul rațiunii, libertatea conștiinței, toleranța și pluralismul reprezintă tehnologia de vârf a Universității europene.

SOLIDARITATEA INTELECTUALĂ ȘI UNITATEA EUROPEANĂ

Despre geologi la Universitatea Tehnică din Atena

La întâlnirea cu profesorii și studenții Universității Tehnice din Atena din această dimineață, am avut bucuria de a întâlni colegi geologi și specialiști din discipline apropiate. Legăturile mele cu geologii greci sunt foarte vechi. Am avut studenți din Grecia pe care i-am inițiat în studiul mineralelor și al cercetării geologice pe teren, cărora le-am îndrumat proiectele de licență sau tezele de doctorat. Mă bucur că în Grecia ei au reprezentat cu cinste școala de geologie românească și lucrează acum la Institutul Geologic sau în întreprinderi geologice de prestigiu din țara dumneavoastră.

Am avut onoarea ca studiile mele științifice să fie publicate în Grecia, să fiu membru ales al Societății Geologice a Republicii Elene și să fiu desemnat, apoi, membru de onoare al acesteia. Pentru mine este important că toate acestea s-au petrecut înainte de a fi Președintele României.

Se spune că geologii au o imaginație deosebită. În orice caz, există o veche tradiție și o vocație pentru cultură a școlii geologice românești. Doi geologi au fost președinți ai Academiei Române, înainte de primul război mondial și între cele două războaie mondiale, într-o perioadă în care existau mari personalități în lumea culturală și artistică din România. Acum, vicepreședintele Academiei Române este profesor de geologie și va deveni în curând ambasadorul României în Republica Elenă. A fost director al Institutului Geologic al României și președinte al Societății Române de Geologie, astfel că această idee, a dezvoltării cooperării între geologii din cele două țări va avea un ambasador acreditat, în adevăratul sens al cuvântului.

Mulți s-au întrebat de ce, imediat după revoluția din '89, de partea celor care apărau democrația și luptau pentru ea, în condiții grele, se aflau foarte mulți geologi, aproape toți geologii. Aceasta pentru că ei,

Fragment din discursul de recepție la **decernarea titlului de Doctor Honoris Causa al Universității Tehnice din Atena**, 22 mai 1997.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΠΡΥΤΑΝΕΥΟΝΤΟΣ

ΕΝ ΤΩ ΔΕΗΝΗΣΕΙΝ ΕΘΝΙΚΩ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ

ΠΕΤΡΟΥ Α. ΓΕΜΤΟΥ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

ΚΑΙ ΔΙΟΤΡΙΑΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΚΟΙΝΩΝΙΕΥΟΝΤΟΣ

ΕΝ ΤΗ ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΜΙΧΑΗΛ Δ. ΔΕΡΜΙΤΖΑΚΗ

ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΗΣ ΓΕΩΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΠΑΛΑΙΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΣΙΔΕΡΗΣ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΕΠΙ ΔΕ ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΓΕΩΛΟΓΙΑΣ

EMIL CONSTANTINESCU

ΑΠΟ ΔΟΓΜΑΤΟΣ ΟΜΟΚΟΥΜΟΥ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΓΕΩΛΟΓΙΑΣ

ΤΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΣΧΟΛΗΣ

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΥΣ ΔΙΑΚΤΟΡΑΣ ΕΝΕΚΡΗΝΕ

ΜΗΝΟΣ ΜΑΪΟΥ 1951, ΚΑΙ ΕΚΔΥΝΗ

ΕΤΕΙ ΕΒΔΟΜΩ, ΚΑΙ ΕΝΕΝΗΚΩ ΤΩ, ΚΑΙ ΓΑΚΩΣΙΩΣΤΩ, ΚΑΙ ΧΑΛΩΣΤΩ,

Ο ΠΡΥΤΑΝΕΥΣ

ΠΕΤΡΟΣ ΓΕΜΤΟΣ

Ο ΚΟΙΝΩΝΙΟΤΗΣ

ΜΙΧΑΗΛ Δ. ΔΕΡΜΙΤΖΑΚΗΣ

Ο ΕΠΙΣΤΗΜΟΝ ΤΩΝ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΓΕΩΛΟΓΙΑΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. ΣΙΔΕΡΗΣ

Ο ΔΙΟΤΡΙΑΣ ΤΗΣ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΣΧΟΛΗΣ

ΣΤΑΘΗΣ Α. ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ

chiar în timpul dictaturii, conservaseră acel spirit de libertate pe care îi-l conferă o meserie practică în natură. Astăzi îi întâlnim în organizații neguvernamentale, în instituții guvernamentale, în funcții importante, pentru că ei au înțeles că nu trebuie numai să dorească libertatea, dar să și lupte pentru apărarea ei.

Universitatea și Cetatea

Într-o viziune globală, capabilă să ne anime atunci când abordăm problemele politice, sociale sau economice, Universitatea nu poate lipsi și ea joacă un rol extrem de important în configurarea viitorului la care aspirăm.

Grecia, mai devreme decât oricare entitate a lumii antice, a adus în circuitul valorilor perene comunitatea academică și spiritul Cetății. Academos și Polis au devenit rădăcini fundamentale ale vocabularului european, utilizat până astăzi în școli, în literatură, în viața socială, în familie. Și grecii au fost aceia care au intuit cei dintâi virtuțile dialogului academic în beneficiul politicii de propulsare a cetăților.

Dacă România a reușit să construiască o democrație viabilă este și pentru că ea și-a asumat valorile și practicile pe care aceasta le implică. Este drept că transformările rapide din ultimele șase luni s-au petrecut după o perioadă de transformări foarte lente, derulate timp de șapte ani. Schimbarea a fost posibilă pentru că în acest timp mentalitatea oamenilor s-a transformat și ea. Profesorii și studenții au fost în primele rânduri ale schimbării. Și în viitor, pentru a da rezultate, valorile democratice își vor alege un sol propice, în care să-și poată dezvolta rădăcini temeinice.

În opinia mea, învățământul este în măsură să confere temeiul necesar unei dezvoltări armonioase a societății. Numai un popor educat și instruit își poate însuși pe deplin valorile democrației și poate garanta un curs ireversibil evoluției democratice a societății.

În cadrul civilizației europene, poziția privilegiată pe care o ocupă cercetarea științifică este bine cunoscută. Nici n-ar putea fi altfel din moment ce trăim într-o lume ale cărei coordonate se redefinesc continuu sub impulsul noilor descoperiri științifice și tehnologice.

Unitate în diversitate

Știința ne oferă posibilitatea de a avea un limbaj comun. Comunitatea științifică transcende granițele și frontierele naturale și de aceea spațiul academic, prin coeziunea și efervescența lui, ar putea fi privit

ca un precursor și un model pentru cooperare în toate privințele. Prin caracterul său universal, prin ușurința comunicării și a cunoașterii reciproce, prin nevoia continuă de raportare și de participare la efortul general, comunitatea științifică este un exemplu prin excelență al proiectului care-și fixează drept obiectiv crearea unității în diversitate. Solidaritatea intelectuală poate constitui cea mai bună bază pentru consolidarea unității continentului nostru, o bază care poate susține proiectul de unitate politică al unei noi arhitecturi europene, așa cum a prins contur în viziunea statelor membre ale Uniunii Europene.

Grecia este parte a Uniunii Europene, România tinde să devină membră a acestei Uniuni. Comunitatea de cultură, de gândire și aspirație care unește România și Republica Elenă ne îndreptățește să privim cu speranță și încredere spre viitor. Această speranță este confirmată și întărită de gestul prietenesc al Greciei care a sprijinit continuu demersurile României atât pentru integrarea europeană, cât și pentru integrarea în NATO.

Proximitatea geografică a favorizat o întrepătrundere a culturilor noastre, care a condus la constituirea unui spațiu aparte, înnobilat de genealogia ilustră a culturii elene, fundament al civilizației europene.

ÎNVĂȚĂMÂNTUL, MODERNIZATORUL SOCIETĂȚII

Universitatea Bilkent din Ankara

Mărturisesc că emoția întâlnirii cu profesorii și studenții acestei prestigioase universități se datorează bucuriei de a reveni într-un mediu foarte apropiat sufletului meu. Regăsesc aici o atmosferă în bună măsură familiară și am sentimentul reîntâlnirii cu proprii mei studenți.

Acest fapt, ca de altfel toate impresiile din timpul vizitei în Turcia, nu pot decât să-mi întărească convingerea că mă aflu într-un spațiu definit prin aceleași coordonate axiologice care au orientat dezvoltarea țărilor noastre și opțiunile fundamentale, atât ale Republicii Turcia, cât și ale României, pentru valorile și practicile democratice. Istoria modernă a țărilor noastre aduce dovada bunelor legături de prietenie dintre România și Turcia, amplificate după decembrie '89, când România s-a înscris în mod hotărât pe calea reformelor democratice.

Am o largă admirație pentru procesul de modernizare din Turcia și cred că el poate oferi țării mele câteva învățăminte utile. Inaugurat de reformele întreprinse sub conducerea lui Mustafa Kemal Atatürk, fondatorul Turciei moderne, acest proces s-a bazat, în mare măsură, pe modernizarea învățământului. Învățământul reprezintă un element formator pentru întreaga societate, fundamentându-i dezvoltarea armonioasă. Studenții Universității Bilkent constituie un exemplu relevant în această privință.

O reformă politică și economică temeinică trebuie însoțită, în mod necesar, de o structurare pe baze solide a procesului de educație chemat să ofere premisele propagării cunoașterii, fără de care sensul democrației nu ar putea fi înțeles. Aș invoca în sprijinul acestei idei chiar cuvintele lui Mustafa Kemal Atatürk, din 1922: „Există forțe care fac dintr-o națiune o adevărată națiune, asigurându-i progresul și prosperitatea”. Acestea sunt, fără îndoială, educația, cultura, forța intelectuală, dinamica socială și forța economică. Să pronunțăm întotdeauna cuvântul „școală” cu respect și recunoștință.

Fragment din discursul de recepție la **acordarea titlului de Doctor Honoris Causa al Universității Bilkent din Ankara**, 30 aprilie 1997.

Această pledoarie pentru educație și învățământ nu-și poate pierde actualitatea tocmai acum, când România și Turcia se află în plin proces de consolidare a unor societăți cu adevărat moderne, deschise marilor valori ale democrației.

Profitul dialogurilor universitare

Universitatea Bilkent este un exemplu de spațiu academic care reunește profesori și studenți veniți din mai multe țări ale lumii, care studiază într-o limbă de circulație universală, beneficiind de cele mai avansate realizări ale tehnologiei moderne și de contacte directe cu centre universitare și științifice din toată lumea. Ei sunt și rămân purtători ai unor culturi diferite, dar care – se dovedește – pot fi convergente. Armonizarea concepțiilor asupra tradițiilor și experiențelor acestor culturi poate fi și chiar este benefică tuturor.

Intensificarea contactelor directe și a schimburilor de profesori și de studenți dintre instituțiile de învățământ reprezintă un deziderat comun țărilor noastre. În acest sens, se înscriu înființarea Lectoratului de limbă, cultură și civilizație românească în cadrul Universității din Ankara, cât și inițiativa româno-turcă de creare a unei Universități a Mării Negre. Sunt ferm convins că dezvoltarea relațiilor în domeniul învățământului, științei, culturii și artei este de natură să aprofundeze înțelegerea reciprocă, prin cunoaștere. Să ne cunoaștem deci mai bine, pentru a ne înțelege mai bine. Să ne înțelegem mai bine, pentru a continua o colaborare mai strânsă, într-un spațiu comun, din a cărui construcție nu trebuie să lipsească acea dimensiune spirituală, aptă să confere substanță și greutate oricărui efort uman autentic.

Relațiile bilaterale și cooperarea regională

La nivel bilateral, România și Turcia întrețin relații excelente în plan politic, economic, cultural. Tratatul de prietenie, bună vecinătate și colaborare, Protocolul privind dezvoltarea cooperării culturale, acordurile de colaborare în domeniul învățământului constituie tot atâtea dovezi ale unei strânse legături stabilite între țările noastre. Dar, oricât de intense ar fi relațiile noastre, care, de altfel, nu au exploatat încă toate posibilitățile actuale, ele nu și-ar putea atinge integral scopul într-un raport strict bilateral, fără un cadru mai amplu, de cooperare regională.

Nu pot să nu amintesc că țările noastre s-au aflat printre inițiatorii și se mențin printre susținătorii activi ai dialogului în cadrul Cooperării Economice a Mării Negre – CEMN, structură menită să articuleze e-

forturile tuturor țărilor membre în edificarea unei arhitecturi de prosperitate și de securitate într-o zonă căreia îi aparținem atât geografic, cât și istoric. Obiectivul esențial, proclamat în Declarația reuniunii la nivel înalt de la Istanbul a statelor membre în CEMN, este de a face din Marea Neagră o zonă a păcii, stabilității și prosperității prin continua stimulare și dezvoltare a relațiilor de prietenie și de bună vecinătate. În acest spațiu, care a cunoscut de-a lungul istoriei atâtea frământări și conflicte, care de multe ori au dezbinat națiunile, mijlocul cel mai adecvat pentru a evita reapariția unor astfel de tensiuni nocive nu numai pentru noi înșine, dar și pentru stabilitatea întregii Europe, este o abordare pragmatică a relațiilor infraregionale, de la nivelul indivizilor la cel al comunităților locale și al agenților economici, până la nivelul structurilor statale.

Eforturile țărilor noastre pentru integrare în Uniunea Europeană, iar în cazul României și în Organizația Tratatului Atlanticului de Nord, a cărei membră Turcia este deja, capătă o mai mare consistență cu cât beneficiază de avantajele unor poziții comune și ale susținerii reciproce din partea țărilor noastre.

Sunt optimist în ceea ce privește succesul demersurilor inițiate de România și Turcia. Cred cu convingere că România și Turcia se vor reîntâlni în aceleași structuri ale NATO și ale Uniunii Europene, după cum s-au întâlnit deja în Consiliul Europei și în Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa. Inițiativele noastre pot da un nou dinamism acestui spațiu pontic căruia, prin cultură și civilizație, îi aparținem deopotrivă. Optimismul meu se datorează, firește, calității și intensității eforturilor economice și civice, politice și diplomatice pe care le depun națiunile și guvernele noastre. Optimismul meu este confirmat de procesul de modernizare a societăților noastre, în care învățământul are un rol hotărâtor. El a fost înțeles pe deplin de profesorii și studenții Universității Bilkent și din celelalte universități din țara dumneavoastră, așa cum a fost înțeles de profesorii și studenții universităților românești.

Lecția dialogurilor universitare, educația, cultura, vitalitatea amfiteatrelor și acest echilibru al cetăților universitare sunt tot atâtea contraforți ai mării Cetăți Europene a viitorului.

ȘTIINȚĂ ȘI POLITICĂ

Universitățile din București și Liège într-o cooperare seculară

Titlul de *Doctor Honoris Causa* pe care Universitatea din Liège mi-l conferă astăzi are pentru mine o semnificație cu totul aparte. El are valoarea unui eveniment care întregeste cooperarea dintre Universitățile din Liège și București, constituite aproape simultan în forma lor modernă și ale căror relații tradiționale depășesc un secol. În fine, se încununează o colaborare excepțională în cadrul științelor pământului, care a avut la bază programul de studii pentru titlul de inginer geolog, inițiat în 1900, la Universitatea din Liège, de Max Lohest, membru al Academiei Regale din Belgia. De atunci, mulți ingineri geologi și ingineri de mine, care au ocupat poziții importante în industria resurselor minerale și energetice din România, și-au luat licența și doctoratul la Universitatea din Liège.

Înteruptă în 1945, această colaborare s-a reluat între 1968 și 1974. Profesorii Evrard, Bartholomé, Bourguignon, Belière și tinerii asistenți pe atunci, profesorii de azi Dimanche, Duchesene, Thorez au cunoscut la fața locului structurile geologice din România. De asemenea, mulți eminenți tineri geologi români, azi profesori și cercetători cunoscuți în țara noastră și în lume, au putut face stagii de specializare la Liège. Întreruptă din nou, odată cu înăsprirea dictaturii ceașiste, cooperarea s-a relansat, după căderea comunismului, prin proiecte coordonate în comun.

Închei această rememorare, amintind că, la 8 iunie 1925, Academia Română l-a ales membru corespondent pe Paul Fourmarier, profesor de geologie la Școala de Mine și la Facultatea de Științe de la Universitatea de Stat din Liège. Discursul său de recepție s-a încheiat cu cuvintele: „Fiți convinși că voi face tot ceea ce va sta în puterea mea să fac cunoscută mai mult scumpa dumneavoastră patrie, înalta valoare a științei românești și marile calități ale poporului român”. După un arc în timp de 72 de ani, cuvântul meu de mulțumire pentru titlul pe care mi l-ați acordat se deschide sub semnul aceluiași legământ.

Discurs de recepție la **acordarea titlului de Doctor Honoris Causa al Universității din Liège**, 29 septembrie 1997.

Europa de Est, „cealaltă” Europă?

Exemplul cooperării între cercetători, care studiază împreună o structură geologică europeană ce traversează frontierele, îmi întărește ideea pe care mi-am format-o ca student, ca profesor și apoi ca rector, și pe care sper să o împărtășiiți, și anume că spațiul universitar este, prin excelență, un spațiu al comunicării, un spațiu comunitar, un spațiu care apropie, un spațiu conceput nu numai pentru a transmite o știință abstractă, dar în aceeași măsură pentru a-i cunoaște și a-i înțelege pe ceilalți, pentru a te cunoaște pe tine însuși. Faptul că dintre cei cinci cercetători care primesc astăzi titlul de *Doctor Honoris Causa* al Universității din Liège, patru sunt laureați ai premiului Nobel pentru Știință și că fiecare dintre noi provine dintr-o altă țară constituie încă un argument convingător.

După prăbușirea regimurilor totalitare din Europa de Est, voința naturală a țărilor Europei Orientale s-a putut manifesta liber. Dificultățile inerente procesului de tranziție de la un sistem politic și economic la un altul, de o natură cu totul diferită de cele cunoscute până acum, nu au întârziat să se arate. Dacă aceste țări, care au fost numite, cred, pe nedrept, „cealaltă Europă” și din care România face parte, nu pot încă să afirme că au îndeplinit toate criteriile economice și sociale ce le-ar putea alătura societăților occidentale, există ceva ce ne unește într-un mod aproape direct, iar aceasta este cultura și civilizația europeană cărora le aparținem. La acest nivel, nu cred că trebuie atât să construim, cât, mai degrabă, să redescoperim, să consolidăm și să aprofundăm.

Legătura ce ne unește devine manifestă în momentul în care intelectualii din România și din Belgia, de exemplu, se întâlnesc. Dincolo de diferențe, ei găsesc în mod natural și aproape imediat un limbaj comun și se recunosc spontan ca membrii ai aceleiași familii spirituale. Tocmai în această ușurință de a se înțelege și de a se face înțeleși se află dovada incontestabilă a faptului că trăim împreună pe un continent ce nu are numai o dimensiune geografică, dar și o veritabilă coerență umană.

Cunoaștem rolul fundamental pe care instituția universitară și l-a asumat de-a lungul procesului de aprofundare al acestui spirit european care ne unește, a acestei comunități extinse care este Europa. Ce instituție ar putea oare reflecta mai bine lumea în care trăim astăzi? Încă de la începuturile sale, anunțând și prefigurând spațiul deschis al vremurilor prezente, Universitatea, tocmai prin vocația sa universală, dă măsura conviețuirii armonioase în diversitate, a înțelegerii și a acceptării celui alt.

Politica nu poate ignora știința

Spațiul universitar și cel politic nu constituie, în opinia mea, două universuri complet separate, lipsite de conexiuni și interacțiuni. Spun acestea invocând experiența mea personală și cred că pot dovedi existența acestei legături intime și extrem de puternice între sfera academică și lumea politică. Sigur că, la o primă vedere, nu există aproape deloc puncte de întâlnire între aceste domenii.

În calitate de om politic, datorez mult carierei universitare și profesiei de geolog. Ca geolog, m-am obișnuit să recunosc valoarea timpului, am învățat să cunosc greutatea trecutului; ca om politic, am datoria de a stima și de a aprecia ființa umană, centru și subiect al oricărei politici responsabile. În calitate de geolog, am căpătat obișnuința de a lucra cu duratele lungi, cu obiecte aproape imuabile; în calitate de om politic, mă străduiesc să acord întreaga atenție subiectelor dinamice și schimbătoare care sunt oamenii. Geolog, am datoria de a recupera trecutul; om politic, mi-am asumat răspunderea de a proiecta viitorul.

Cred, aşadar, că politica trebuie să se inspire din știință, de la care poate trage învățăminte. Orice știință se organizează în jurul unor valori comune, cum ar fi dialogul, schimbul de idei, respectul față de adevăr. Orice știință întreține o anumită legătură tainică cu timpul. Prin acest raport deosebit, stabilit între oameni și timp, știința poate furniza oamenilor politici un exemplu. Cetățeanul nu trebuie doar să suporte acțiunea timpului, nu trebuie să fie numai obiectul timpului care curge. Cetățeanul trebuie să fie cel care dă valoarea și măsura timpului său.

Un universitar are datoria de a forma noile generații. Un om politic poartă răspunderea deciziilor care angajează destinul comunității. Cei doi se întâlnesc aşadar prin responsabilitățile asumate în fața viitorului, care va avea întotdeauna altitudinea celor care îl imaginează.

Universitatea poate da lumii un nou elan

Universitatea nu și-a epuizat încă misiunea. Ea este obligată să găsească în ea însăși resursele necesare pentru a da un nou elan lumii în care trăim. O lume ce pare să facă dovada triumfului democrației, al libertății și al cooperării, o lume deschisă, o lume a comunicării și a unei interacțiuni permanente, o lume a cărei mișcare perpetuă nu poate fi stăvilită și în care izolarea echivalează cu o formă de sinucidere colectivă. Și, totuși, lumea aceasta nu este încă pregătită pentru globalizare.

Mondializarea nu poate fi asimilată unor simple schimburi eco-

nomice sau omologării, prin dinamica pieței libere, a unor bunuri materiale, a produselor celor mai competitive. Dincolo de acestea, globalizarea reprezintă consacrarea unor valori universale, a unor bunuri simbolice, ea înseamnă cunoaștere și, deci, apropiere și înțelegere. Mișcarea extraordinară în care cu toții suntem implicați nu trebuie să ne facă să uităm că în spatele oricărei acțiuni se află omul. În acest sens, Universitatea poate fi considerată un partener în efortul politic de reconsiderare a priorităților.

Poate că românii, cunoscând experiența dureroasă a totalitarismului, sunt mai în măsură să considere și să resimtă nevoia de a recentra eforturile și proiectele în jurul omului, al cetățeanului. Am trăit o epocă în care statul era valoarea supremă, o epocă în care sfera politicului constituia un spațiu rupt de realitatea cotidiană, aflat undeva la granița amoralității, un spațiu monopolizat de cercuri închise, inaccesibil majorității, separat și chiar opus acesteia.

Reconsiderarea valorilor

Dincolo de ambalajul său ideologic, de dreapta sau de stânga, totalitarismul ne-a transmis o lecție istorică. Eșecul său este, fără îndoială, eșecul excesului autorității statului, este spulberarea cultului statului, al statului atotștiutor, omniprezent și omnipotent. Cine oare este mai capabil decât noi, care am învățat această lecție cu prețul unor infinite suferințe, să regândească astăzi suveranitatea, în cadrul său democratic restaurat, ca o suveranitate care îl pune în centrul său pe cetățean, și nu ca o trăsătură definitorie a ficțiunii juridice care este statul, în numele căruia au fost comise cele mai mari atrocități?

Politica prezentului nu mai poate fi un mod de a organiza raporturile dintre prieteni și dușmani, ci dimpotrivă, ea trebuie să fie înțeleasă ca cel mai bun mod de a fi împreună, ca un ansamblu de practici ce nu mai sunt menite să separe, ci să unească, în jurul unui proiect comun, toate componentele majore ale societății. Acest proiect trebuie să așeze în centrul său valoarea umană. Afirmând acestea, nu fac decât să desemnez sarcina pe care Universitatea știe să o îndeplinească mai bine decât orice altă instituție modernă, fiindcă o face de secole întregi. Iată de ce mă simt atât de onorat de distincția pe care o primesc astăzi din partea dumneavoastră. Știu bine că o conferiți profesorului și Președintelui României, omului de știință și omului politic. Ca profesor universitar sunt, fără îndoială, măgulit. În calitate de om politic, vă sunt recunoscător pentru această uniune simbolică între știință și politică.

SORBONA, SPAȚIU SIMBOLIC PENTRU ROMÂNI

Modelul universitar francez

Sunt onorat să mă adresez dumneavoastră aici, în acest înalt for al tradiției universitare și venerabilă cetate a științei, care este Sorbona. Distincția de *Doctor Honoris Causa*, pe care am primit-o astăzi, adaugă emoției mele o adâncă semnificație.

Regăsesc un spațiu și un stil ce-mi sunt familiare în esență, dar care dobândesc aici o expresie supremă prin prestigiul spiritului universitar francez, unanim recunoscut. Universitatea este spațiul care m-a format, spațiul căruia îi datorez mai mult decât profesiunea mea: vocația de cercetător, de profesor și de cetățean. Este un spațiu pe care nu l-am părăsit cu adevărat, deși angajarea mea în politica de stat îmi ocupă cea mai mare parte din timp. În numele adevărului, al pasiunilor dezinteresate și al rațiunii, adică a ceea ce Universitatea a dat mai bun umanității, am plecat, pentru un timp, dintr-o *republică a literelor* nepartizane într-o altă republică, a înfruntărilor politice.

Aduc un omagiu marilor personalități ale culturii și științei franceze, aparținând timpului care a modelat țara mea în modernitatea ei intelectuală. Aspirând la binele României și prețuind modelul universitar francez, au venit la Sorbona și s-au format în spiritul marilor școli franceze generații succesive de profesori și savanți români care au întemeiat și au condus apoi instituțiile românești de învățământ superior. Trebuie, oare, să mai amintesc că primul rector al Universității din București era doctor la Sorbona? Sau că, până și în anii cei mai sumbri ai dictaturii, ultimul mare președinte al Academiei Române, Miron Nicolescu, era un fost absolvent al Școlii Normale Superioare? Profesorul meu, Sava Ștefănescu, fondatorul fizicii moderne în România, a fost elev al Școlii de Mine din Paris. Influența excepțională a acestui corp de elită al Franței asupra intelectualității române ne-a făcut să înțelegem valoarea și sensul principiilor sale fondatoare.

Discurs cu ocazia **primirii titlului de Doctor Honoris Causa al École Normale Supérieure, Sorbona, Paris, 8 noiembrie 1997.**

Renașterea unei tradiții românești

Faptul de a participa, în calitate de rector al Universității București, la renașterea, prin programul SAFE, a acestei tradiții de formare a tinerilor români în universități franceze a fost pentru mine o șansă și un motiv de satisfacție. Programul oferă posibilitatea ca, în fiecare an, zece bursieri români să trăiască experiența unică de a aparține acestei confrerii de elită reprezentată de Școala Normală Superioară din Paris.

Școala Anului III napoleonian, cum a fost ea supranumită, a devenit în timp un lăcaș al științei moderne, un laborator al rațiunii, dar mai ales un organism viu și dinamic. Iată de ce îmi exprim încă o dată recunoștința pentru generozitatea cu care studenții români sunt primiți și cooptați la Școala Normală Superioară, ca și în alte mari instituții de învățământ franceze. Școala de Înalte Studii de Științe Sociale, Școala Politehnică, Conservatorul Național de Arte și Meserii, Școala Normală de Administrație și-au redeschis porțile pentru tinerii români, viitori profesori și cercetători. În ideea dezvoltării acestui parteneriat privilegiat, există și un proiect de înființare, la București, a unui Institut de Înalte Studii, capabil să devină, cu concursul dumneavoastră, un pol de excelență român, inspirat din această mare tradiție de cooperare, pe care o împărtășiți cu noi atât de generos.

Acest mediu elevat, intelectual și științific, al Sorbonei, a fost receptat de studenții români încă de la începutul secolului al XIX-lea, ca formator tradițional de virtute civică și de înaltă valorizare a funcției publice. A studia la Paris a reprezentat un gest fondator al conștiinței politice moderne în Țările Române și aceasta încă din primăvara lui 1848, când studenții români descopereau aici revoluția și idealurile ei, pe care aveau să le ducă în țara lor, ea însăși pe cale de a se deștepta.

Personalități de vază ale vieții politice românești, începând cu părinții fondatori ai statului român modern, au beneficiat de influența universităților și a spiritului cetățenesc din Franța acelor ani. Ion Brătianu studiasse la Școala de Poduri și Drumuri înainte de a deveni prim-ministru al României, iar majoritatea membrilor parlamentului român de la sfârșitul secolului trecut erau doctori în drept la Paris. Regăsesc astfel, la Sorbona, un spațiu simbolic pentru țara mea.

Calea Regală a Libertății

Legăturile care unesc România de Franța nu au nimic din circulația impersonală a valorilor axiomatice. Ele au fost deschise și culti-

vate de generații succesive de bărbați și femei din țara mea care au cunoscut, au admirat și au iubit Franța, și care astăzi, ca și ieri, nu concep identitatea de intelectual român în afara unei solidarități cu Franța și cultura franceză. Au iubit-o chiar și atunci când li s-a interzis să comunice cu ea. Deși, de-a lungul deceniilor de totalitarism, au fost lipsiți de contacte directe cu Franța, au învățat cu îndârjire limba și cultura franceză, au urmărit progresul științei franceze, au citit, pe cât posibil, literatură și publicistică franceză.

Atașamentul pentru cultura și valorile europene ne-a ajutat să supraviețuim și a fost pentru mulți români Calea Regală a Libertății, a unei voințe tainice dar de nezdruccinat de a ne păstra identitatea europeană. Am făcut-o pentru noi înșine, fără să năzuim la vreun răspuns, fără să așteptăm ceva în schimb.

Astăzi, lumea s-a schimbat. Românii au revenit la Sorbona. Socotesc de aceea că distincția acordată astăzi se adresează și profesorilor mei, studenților pe care i-am format, colegilor de la Universitatea București și alte universități românești, studenților care reprezintă acum România, în mod strălucit, în lumea universităților franceze.

PATRIA RAȚIUNII ȘI A GÂNDIRII CRITICE

Universitatea din Amsterdam

Universitatea din Amsterdam este o prestigioasă instituție de învățământ superior, o universitate faimoasă, ale cărei performanțe le cunosc îndeaproape și de multă vreme.

Universitățile sunt partea cea mai instruită a societății civile. Totuși, comunitatea academică pare, într-un anume fel, mai puțin legată de prezent decât este, în general, societatea civilă. Materia cu care lucrează fiind prioritar legată de sapte anterioare, prezentul devine un timp al cercetării trecutului cu gândul la viitor. Trecutul și viitorul împreună și oarecum inseparabile. Studiul trecutului ar rămâne pură arheologie dacă nu ar genera un proiect, dacă nu ar deveni o provocare pentru potențialele uimiri și interogații și, în ultimă instanță, o amintire despre viitor.

Universitatea are meritul de a fi scos confruntarea opiniilor și libera expresie în afara zidurilor sale, de a le fi înscris în conștiințele și comportamentele oamenilor. Universității îi revine meritul de a-i fi propus societății un anumit mod de a trata relațiile dintre oameni. Valorile consacrate și adăpostite la început în *cetatea universitară* au fost adoptate, progresiv, ca valori fundamentale ale vârstei democratice.

Din chiar momentul întemeierii sale, Universitatea din Amsterdam a ales o cale spre adevăr fermă și clarvăzătoare, constituindu-se ca o comunitate, o *universitas* în sensul în care dreptul clasic înțelegea acest termen, o comunitate de magiștri și de studenți formată în jurul unui proiect comun, de explorare a adevărului complex al vieții.

Faima unui forum al principiilor

În nici o parte a Europei, afirmația aceasta nu sună, poate, mai adevărat ca aici, în Țările de Jos, care au fost, timp de secole, patria rațiunii și a gândirii critice. Secolele XVII și XVIII au fost un timp al marilor dezbateri în care Universitatea din Amsterdam și-a făurit și și-a consolidat prestigiul pe care și l-a păstrat apoi, până astăzi.

Într-o Europă dominată de triumful monarhiilor absolute, Olanda

Discurs de recepție la **decernarea Medaliei Universității din Amsterdam**, 6 martie 1998.

a fost marele refugiu al libertății de gândire, al libertății cuvântului, al cuvântului rostit în athence, în colegii și universități, al cuvântului tipărit de cele mai curajoase case de editură ale timpului. Universitatea din Amsterdam și-a câștigat astfel faima de forum al reflecției și al dezbaterii de idei și principii. Experiența sa a fost fructificată de multe universități europene.

Universitatea adevărată, concepută ca un mare forum, dăinuie ca parte constitutivă a Europei democratice atâta timp cât promovează spiritul critic, rațiunea, pluralismul, valorile umane.

Oglindă a întregii Europe

Confruntarea de idei în spirit critic, rațional, presupune nu numai acceptarea diferențelor, dar și acordarea atenției cuvenite opiniilor celuilalt. Comunitatea universitară reunește oameni diferiți, dar strânge, în același timp, sub același orizont de cunoaștere, o diversitate a culturilor. De aceea mi se pare firesc să găesc aici, la Universitatea din Amsterdam, unul din cele mai solide centre de studiu al limbii și literaturii române din țările Occidentului european, ca și un valoros grup de profesori români încurajați de eminentul lor predecesor, profesorul Sorin Alexandrescu, aici de față.

Dincolo de satisfacția pe care o am, ca român, că limba și cultura în care m-am format sunt studiate într-o universitate de importanța celei din Amsterdam, recunosc în activitatea acestui Centru de studiu al limbii și literaturii române un act de fidelitate față de o bogată și străveche tradiție a poporului căruia îi aparțineți. Pasiunea pentru idei și curiozitatea pentru celălalt au făcut din Olanda, încă din secolul al XVII-lea, o oglindă intelectuală a întregii Europe.

Din această Europă complexă și diversă, al cărei spirit Țările de Jos au știut să-l reflecte și să-l ilustreze, românii și România au făcut întotdeauna parte. Atenția pe care Universitatea din Amsterdam o acordă limbii și culturii românești confirmă această apartenență.

Dacă România se pregătește pentru momentul în care își va putea spune cuvântul, ca membru cu drepturi depline, în instanțele politice și economice ale Europei, cultura românească și-a câștigat demult dreptul de a-și exprima mesajul în instanțele universitare ale lumii. Un mesaj de bună credință și încredere în tot ceea ce au mai bun oamenii, națiunile, relațiile dintre ei și dintre ele.

PENTRU CA TIMPUL SĂ SUNE A PLIN

Extinderea Universității din Pitești

Ca de fiecare dată când revin aici, mă simt acasă. Nu numai pentru că mă aflu în orașul în care am fost elev, pe vremea când în acest loc funcționa școala normală și urcam dealul acesta în fugă, pentru a întâlni prima dragoste. Mă simt acasă, pentru că revin în mediul universitar pe care l-am considerat, dintotdeauna, un ziditor de oameni și de vocații. De aici și această idee fundamentală, pe care nu voi înceta să o promovez: nu bogățiile subsolului sau ale solului sunt bogățiile noastre cele mai importante, ci resursele umane înalt educate.

Proiectul de extindere a Universității din Pitești demonstrează că acest imperativ al dezvoltării învățământului superior și al educației, în general, a fost bine înțeles. Pentru un timp al zidirii, ce alt proiect poate fi mai bogat în semnificații decât acela de a pregăti viitorul printr-o construcție închinată educației?

Vocația de constructori, dar și de artiști, a argeșenilor i-a făcut să lase lumii o baladă despre zidirea prin jertfă, a unei mănăstiri. Dumneavoastră ați alăturat acestui lăcaș mai vechi, al universității, o biserică și ați început o nouă construcție care va extinde spațiul de învățătură și cercetare.

Prețuiesc întotdeauna vorbele însoțite de fapte. Atât domnul rector al Universității din Pitești, pe care îl cunosc de multă vreme, cât și domnul rector al Universității din Cluj, prezent aici în calitatea sa de ministru al Educației Naționale, au vocație de manager. O dovedesc cu prisosință proiectele de reformă cărora li s-au dedicat, precum și realizările lor concrete. Învățământul de mâine trebuie să fie organizat astăzi. Românii i-au numit gospodari pe cei ce au știut să administreze valorile, să le păstreze și să le fructifice.

Management inteligent

Economia și administrația publică românească au nevoie, mai mult ca oricând, de o organizare inteligentă și de un management care să sti-

Alocuțiune la **inaugurarea lucrărilor de extindere a Universității din Pitești**, 20 mai 1998.

muleze inteligența. Deși am fost criticat pentru această afirmație, o voi repeta: a fi patriot în România înseamnă, astăzi, să fii și un bun manager. Progresul țării depinde de managerii pe care îi are și, poate, în primul rând, de un bun management al resurselor umane înalt educate.

Chiar dacă nu putem anticipa viitorul în detaliu, trebuie să fim pregătiți să-l înfruntăm. Mulți dintre noi au tendința de a vedea lucrurile numai în negru, poate și pentru că judecă viața după televiziune, unde numai ce este rău și violent este *eveniment*. Suntem copleșiți de relatări despre dezastre, explozii, asasinat; de imagini ale mizeriei, deznădejdiei, disperării. Dar nu poți gândi și mai ales nu poți face nimic dacă vezi numai jumătatea goală a paharului. Și nu poți construi dacă nu ai și o viziune pozitivă asupra viitorului. O prezentare negativă poate avea utilitatea ei când îți arată ce se întâmplă dacă faci rău, dacă te abați de la regulile democrației, de la legi, de la ordine; când îți arată unde poți să ajungi dacă înlocuiești legile normale ale vieții, ale economiei, ale relațiilor interumane, cu „legi” și comportamente aberante. Nu putem trăi numai cu partea de umbră din univers. Nu există nici o lume făcută numai din rău și întuneric.

Un echilibru al încrederii și al speranței

Sub semnul negativismului se creează, poate, un echilibru al auto-apărării venit din frica de autorități, de oameni, de ziua de mâine, de viitor. Dar singurul echilibru adevărat este cel al încrederii și al speranței, iar el se construiește prin modele pozitive.

Cei care imaginează, care pun în practică și finalizează proiecte sunt cei care vor construi cu adevărat România de mâine. Celor care se întreabă ce vrea să spună de fapt președintele, le dau un răspuns direct. Vreau să vă spun că efortul este răsplătit – mai devreme sau mai târziu. Vreau să vă spun că, indiferent de piedici și de greutate, merită să construim, să construim cu mistria, să construim cu mintea, să construim cu sufletul. Și în toate situațiile să gândim pozitiv și să simțim pozitiv. Și mai este ceva: nu vom putea construi dacă fiecare se simte singur și rămâne singur. Să ne amintim mereu că suntem liberi și avem libertatea de a zidi acea formă supremă a libertății – solidaritatea noastră cu ceilalți. Într-o universitate, tinerii sunt liberi să aleagă dacă vor să construiască într-o lume a solidarității sau într-o lume a dezbinării. Nu putem să reușim decât printr-un efort convergent închinat unui proiect comun.

În pronaosul bisericeții pe care ați ridicat-o în fața Universității, s-a apropiat de mine o studentă care mi-a înmănat un volum de poezii

scrise de ea. Se numește Elena Amalia Constantinescu și volumul ei, acest prim volum, se cheamă „*Comercianții de cuvinte*”. În mod ciudat, acest titlu ascunde poezii de dragoste. Răsfoind această carte, am ales, ca încheiere pentru întâlnirea noastră, o strofă dintr-o poezie intitulată *Timpul*: “Suntem ca două jumătăți de pendulă. / În care timpul sună a gol / Dacă nu batem prin anii vieții / Împreună”.

Ceea ce doresc de la timpul nostru este ca el să sune a plin pentru fiecare și pentru noi toți.

La cumpăna dintre milenii*)

Am răspuns cu mare plăcere invitației Universității din Pitești de a participa la deschiderea anului academic 2000-2001. Un eveniment deocamdată unic, pentru că trebuie să treacă încă o mie de ani până când deschiderea anului universitar să fie ultima dintr-un mileniu, iar absolvenții aceluia an universitar să fie prima promoție a unui alt mileniu. Este un moment care ne invită să gândim la tot ce înseamnă educație pentru fiecare om, la ce înseamnă educația pentru un popor. Putem să facem acest lucru retrospectiv, pentru că suntem la sfârșitul unui secol, dar avem datoria să fim cu gândul și la viitor, la exigențele noului secol.

Nouă, în actuala reformă a învățământului, este încercarea, cu precădere la nivel academic, de a induce tinerilor impulsul de a-și construi propria lor viață, așa cum cred ei de cuviință. Aceasta este principala menire a flexibilizării planurilor de învățământ, a diversificării ofertei de cursuri, seminarii și ateliere, a creșterii ponderii disciplinelor opționale, a introducerii sistemului de credite transferabile care să înlesnească mobilitatea studenților în cadrul aceluiași discipline sau între discipline diferite.

Tăria de a vrea să afli ce poți să devii

Acum, drumul și punctul de destinație au devenit, în cea mai mare parte, o chestiune de opțiune a absolvenților și de voință individuală. Acesta mi se pare lucrul cel mai important asupra căruia merită să reflectăm. Pentru că – și sper că veți fi de acord cu mine – cea mai mare greșală pe care o pot face cei care gândesc viitorul educației este să-l gândească cu mintea experienței lor de până acum. Poate fi valabil pentru ei, pentru carierele lor, dar nu este valabil pentru studenții pe

*) Fragment din discursul rostit la **deschiderea anului universitar 2000-2001**. Universitatea din Pitești, 2 octombrie 2000.

care ei îi pregătesc să trăiască și să profeseze într-o altă lume. Trebuie să gândim cum va arăta acea lume în care vor lucra ei, nu *această* lume, în care am lucrat noi. Ei vor opera în Europa integrată de mâine. Pentru această Europă trebuie să îi pregătim, pentru provocările următorului mileniu, pentru un viitor pe care nu-l putem ști în detalii, dar pe care putem să-l anticipăm în liniile lui esențiale, inclusiv ca potențiale de pericol și risc.

Mulți dintre studenți sunt, probabil, încă derutați sau incomodați de dificultatea alegerii pe care, de data aceasta, ei vor trebui să o facă. Curajul de a alege și tăria de a vrea să afli ce poți să fii sunt esențiale.

Se spune adesea, nu fără îndreptățire, că a alege este chiar mai important decât alegerea făcută. Mesajul pe care cred că Universitatea trebuie să-l transmită studenților săi, în fiecare zi, este „Fiți voi înșivă” sau, mai exact, „Deveniți voi înșivă”.

Timpul de studiu în universitate este prilejul cel mai nimerit de a ne defini nu doar ca viitori titrați într-o profesiune anume, ci mai ales ca oameni. Sigur că este important să fim pregătiți în profesiunea pe care ne-am ales-o și, din experiența mea, pot spune că profesiunea nu te trădează niciodată. Avere, banii, funcțiile le poți pierde oricând. Oamenii, uneori chiar cei în care ai crezut, te trădează adeseori. Profesiunea nu te trădează niciodată. Este esențial să fii stăpân pe tine, pe cunoștințele tale, pe valoarea ta. Iar toate acestea depind de noi înșine.

Fii pregătit să descoperi altceva decât cauți

Ce depinde de Universitate? Dincolo de reformă, de „curriculum”, de planurile de învățământ, de Universitate depinde și acel element indispensabil pentru lumea ce vine, acel management inteligent, despre care am discutat la întâlnirea noastră de acum doi ani. De această învățătură și experiență a organizării, care să stimuleze inteligența, au nevoie atât economia, cât și administrația publică.

Viitorul națiunilor depinde de măsura în care reușesc să-și instruiască tinerii, să-i înzestreze cu cunoștințe, cu forța de a le folosi și de a da piept cu un viitor relativ previzibil. Trebuie ca, pe lângă bune cunoștințe profesionale, să ai capacitate de anticipare și o viziune pozitivă asupra vieții. Asupra vieții, în general, și asupra propriei tale vieți.

Le spuneam studenților mei geologi că, pentru a fi un bun prospector, nu ajunge să fii foarte inteligent, nu ajunge să ai cunoștințe temeinice și perspective în meseria ta. Trebuie să fii sigur că, cercetând, vei descoperi ceva. Dacă ai această siguranță și o atitudine

pozitivă în exercițiul meseriei tale, poate nu vei găsi ceea ce cauți, dar sigur vei găsi *ceva*. *Altceva*. Istoria științei ne arată că multe dintre marile descoperiri s-au făcut de către oameni care căutau un ceva anume, dar erau pregătiți și pentru altceva, neștiut și chiar nebănuit. Deși nimeni nu poate contura perfect lumea de mâine, a cărei viteză de schimbare va surprinde deseori, trebuie să avem capacitatea de a discerne ce este bun și important pentru progres.

E greu să nu dai sfaturi

Așadar, respingeți tentațiile spre lucruri ușoare, spre câștiguri comode, folosind căi facile. Pe cât de ușor veți obține aceste bunuri sau avantaje, pe atât de ușor le puteți pierde. Nu luați în calcul partea vulgară a economiei de piață, nu râvniți la bani obținuți oricum și cu orice preț, nici la funcții gândite să aducă numai avantaje. Mizați pe profesiunea voastră, pe tăria caracterului vostru, pe munca dură pe care trebuie acum să o capitalizați, pentru că din ea veți trăi toată viața.

Nu vă faceți planuri pe termen scurt. În momentul în care proiectul vostru va fi pe minimum 20 de ani, în momentul în care veți gândi la ce veți face peste 20 de ani, cum vor arăta viața voastră și relațiile cu ceilalți, unde vă veți situa în societate și care este lumea în care doriți să trăiți, atunci în fața dumneavoastră se va deschide alt orizont.

Nu acceptați riscul ca, vreodată, să puteți fi șantajați pentru ceea ce ați făcut în tinerețe, pentru compromisurile pe care ați admis să le faceți într-un moment sau altul. Mizați pe caracter, mizați pe cinste, mizați pe muncă, mizați pe energia vârstei pe care o aveți. Și nu uitați să vă trăiți frumos și deplin tinerețea. Capacitatea de a cunoaște, de a cunoaște împreună, puterea de a iubi, oportunitatea de a crea prietenii sunt ale acestei vârste. Nu lăsați să vă scape acest timp al maximelor posibilități.

Țara, drapelul, imnul

Aș vrea, în încheiere, să mă adresez tuturor studenților români, indiferent dacă sunt în țară sau oriunde în lume. Nu-i uitați pe profesorii voștri și nu uitați poporul și țara în care v-ați născut, cultura și tradițiile sale. Ajutați-vă țara când este la greu. Avem nevoie de elite românești peste tot în lume, dar avem nevoie de ele și la noi acasă. Sunt lucruri pe care uneori le uităm, dar care nu și-au pierdut și nu-și vor pierde niciodată sensul lor adânc. Și printre ele este chiar dragostea pentru țară.

În această toamnă, am avut ocazia să fiu alături de sportivii care reprezentau România la Olimpiada de la Sydney. La fața locului vezi ceea ce nici un televizor și nici o fotografie nu-ți pot arăta. În clipele de încheștare cu adversarul, cu timpul, cu tine însuși, sentimentul acesta al patriotismului îți dă un elan extraordinar. Nu o să uit niciodată handbalistele noastre care, atunci când erau în prag de a pierde, s-au strâns în cerc, și-au apropiat capetele și au strigat „România!” Iar după aceea au revenit cu o forță uluitoare. La canotaj, după o cursă în care una dintre membrele echipajului de 8+1 aproape leșinase, noi, cei din mica delegație română care le-am întâmpiant, le-am înfășurat în tricolorul adus de acasă. Au cântat atunci imnul României și ne-au transmis o emoție pe care nu am mai întâlnit-o niciodată, indiferent cât de impunătoare erau formațiile care l-au interpretat. Mai mult decât toate aprecierile elogioase la adresa sportivilor români pe care le-am primit, m-au uluit cuvintele Primului ministru al Australiei. „Am fost impresionat, spunea el, cum ați cântat, împreună cu sportivii, cuvintele imnului național”. Sunt gesturi care par demonetizate. Dar există oameni, există români care mai cred în ele. Este vital să credem, să credem în ceva. Universitatea este poate cel mai trainic argument în demonstrarea adevărului că România are un viitor pentru care românii merită să lupte, să muncească și să-și trimită copiii la învățătură.

POLITEHNICA LA 180 DE ANI

Comuniunea inter-universitară

Îmi este destul de greu să-mi reprim bucuria de a reîntâlni astăzi prieteni de o viață, cercetători și tehnicieni împreună cu care am lucrat îndeaproape în anii trecuți. La orice aniversare în învățământ evocăm trecutul universităților, dar ne confruntăm și cu propriul nostru trecut. De aceea, voi traversa și eu această probă a amintirilor personale. Nu pot să uit emoția de a fi lucrat cu studenții mei în laboratorul amenajat pe locul fostului birou de rector al Institutului Politehnic al profesorului Nicolae Petruțian, în clădirea din Polizu sau cum, mai târziu, ca cercetător, am putut folosi microsonda și alte aparate ale Facultății de metalurgie colaborând cu colegii din Politehnică. Nu pot să nu mă mândresc că am pregătit serii și serii de ingineri care lucrează astăzi pe tot cuprinsul României și în unele dintre cele mai îndepărtate țări ale lumii.

În lunile și apoi în anii care au urmat după decembrie '89, ca prorector și rector al Universității București, am cooperat permanent cu conducerea Universității Politehnice și am reușit să ne înțelegem, în ciuda faptului că aveam unele divergențe în problema împărțirii spațiilor de cazare a studenților în cămine. Ca președinte al Consiliului Național al Rectorilor, m-am bucurat de sprijinul permanent al domnului rector Gheorghe Zgură și, mai înainte, de cel al domnului rector Virgil Constantinescu, acum ambasador al României la Bruxelles, ca și de cel al tuturor prorectorilor și profesorilor din Universitatea Politehnică. Am fost solidari și la bine, și la greu, pentru ca binele să învingă. Îmi amintesc cum am venit să protestez aici, alături de profesorii și studenții din Politehnică, atunci când învățământul tehnic risca să fie diminuat prin unele măsuri propuse de ministrul Învățământului din acea vreme.

Ctitoria lui Gheorghe Lazăr

Trecutul și prestigiul Institutului Politehnic impun respect și admirație, începând chiar prin contribuția lui Gheorghe Lazăr, socotit pe

Discurs la **aniversarea a 180 de ani de învățământ tehnic românesc**. Universitatea Politehnică din București, 25 septembrie 1998.

bună dreptate cititor, în același timp, al învățământului tehnic și al învățământului umanist. Vocația lui de profesor a acoperit mai multe discipline, iar vocația lui de ziditor s-a bizuit pe multilateralitatea învățământului. Această îngemănare, de care am beneficiat și eu, de pregătire tehnică și umanistă, te ajută întotdeauna în viață și în carieră. Unul dintre profesorii mei, care era doctor al unei universități tehnice din Germania, dar și doctor în științe în Elveția, spunea mereu cât de important este ca un inginer să aibă cultură și elocință, pentru ca proiectele lui să convingă și să fie puse în aplicare.

În 1819, într-o Europă în care campaniile napoleoneene disipaseră și idei, și reforme, de la Codul Civil la sistemul metric, Școala lui Gheorghe Lazăr pregătea primii specialiști în măsurători de cadastru din această parte a continentului. Era un început de formare în spiritul a ceea ce trebuia să aducă precizia în orice fel de activitate umană.

În lunga perioadă care a urmat, dar în special după 1920, politehniștii au format, după modelul francez, un adevărat corp de elită, pentru care legătura etimologică dintre substantivul „inginer” și verbul „a genera”, în sensul de a inventa, de a crea, s-a dovedit esențială. A fost o perioadă profund influențată de ritmurile și realitățile Occidentului, în care România a recuperat mult din decalajul din vremea lui Gheorghe Lazăr.

Școală de valoare internațională

A fost apoi acea perioadă mai recentă a istoriei noastre, marcată de dictatura comunistă. Ea trebuie examinată sub multiplele ei aspecte și nu putem nega faptul că, în acea perioadă, inginerii au fost angrenați în numeroase lucrări de cercetare, de proiectare, de execuție, care vor rămâne prin ce au avut bun și serios și prin ceea ce a creat industria românească în strădania ei de a fi performantă. Au existat și excese, printr-o mărire necontrolată a numărului de ingineri, care tindea, în mare măsură, să-i umilească, scoțându-i din atribuțiile lor firești de proiectare, de conducere sau de management, pentru a-i transforma în simpli supraveghetori.

Cel mai important câștig al acelor ani a fost reușita Universității Politehnice de a rămâne un for de înaltă pregătire tehnică și de cultură. Acest lucru a fost facilitat și de faptul că, într-o perioadă, pe care mi-o amintesc foarte bine (pentru că este generația copiilor mei), a fi student la Automatică sau la Electronică la Universitatea Politehnică din București echivala cu un certificat de superdotat. A fost momentul în care nota mi-

nimă de admitere, în urma unui examen foarte dur, ajunsese 9,00.

Am avut ocazia, în călătoriile pe care le-am făcut după 1989, când am fost invitat să țin conferințe în universități prestigioase din lume, să întâlnesc absolvenți ai Politehnicii București din acea perioadă. Ei s-au impus cu o viteză uluitoare în mastere și doctorate, în special în universitățile americane. Aveau, pe lângă buna pregătire de specialitate, un capital deosebit: o solidă cultură, formată în liceul românesc și continuată în această universitate. Politehnica a avut mereu orchestre proprii de muzică clasică, artiști plastici, scriitori, oameni care au prețuit arta și și-au salvat menirea și viitorul prin contactul cu marea cultură universală.

Profesorii, cercetătorii și studenții Politehnicii din București au participat la acea rezistență culturală care, atunci când afirmarea într-un regim concurențial deschis a devenit realizabilă, le-a asigurat temeiul unor cariere strălucite. Universitatea Politehnică din București s-a validat ca un partener de mare calitate pentru instituții de învățământ din întreaga lume.

Arderea etapelor

Aș vrea să abordez, și în acest cadru, o problemă despre care am vorbit deseori. În ultimele decenii, în America, în Vestul Europei și în câteva țări din zona Asia-Pacific s-a trecut accelerat la o societate post-industrială, în timp ce alte țări, printre care și România, au rămas cantonate, în mare parte, în societatea de tip industrial. Aș vrea să fiu bine înțeles: doresc să propun și nu să combat. România a avut și are nevoie de industrie, România are nevoie de ingineri. Dar avem nevoie de industrii care protejează mediul înconjurător, de industrii care economisesc energia, de acele industrii ale căror resurse nu se epuizează în câțiva ani. Avem nevoie, cu prioritate, de industriile specifice societății informaționale. Și cred că aceasta trebuie să fie o opțiune strategică a României, rapid transpusă în practică. Această opțiune presupune acordul și sprijinul dumneavoastră.

Plecând de la o economie excesiv centralizată și profund birocratică, România trebuie să sară peste etape. Nu ne putem permite să reluăm integral calea parcursă de statele occidentale. Dacă vom repeta întocmai această cale, atunci decalajul dintre noi și țările dezvoltate se va accentua. A ne stabili alt țel decât societatea post-industrială informațională, ar însemna, în acest moment, o cădere rapidă în trecut.

Vorbim frecvent despre atmosferă, hidrosferă, biosferă, despre sfe-

ra culturii și sfera politicii. Marea provocare vine însă din info-sferă, și înțeleg prin aceasta nu doar schimbul de informații într-o rețea, ci și o interconectare a activităților umane într-o rețea. Opoziția între pregătirea preponderent teoretică, umanistă, și cea practică, tehnică, este un nonsens. În societatea post-industrială informațională, soluția unei probleme tehnice ar putea veni dintr-o abordare metaforică; după cum profesii fundamentale umaniste vor fi de neconceput fără dotări tehnice extrem de complexe.

Revirimentul Politehnicii

Universitatea Politehnică este astăzi o sinteză a învățământului tehnic, umanist, de management și de administrare a afacerilor. Această este realitatea care dă forță noii Universități Politehnice, așa cum a fost ea gândită de Senatul său, încă în 1992. La admiterea din acest an s-a produs un reviriment al interesului tinerilor pentru Politehnică. Este un semnal bun pentru întreaga societate românească. Tinerii, școala, cultura tinerilor sunt cel mai exact barometru al stării de fapt dintr-o societate. Revirimentul Universității Politehnice devine un semn bun pentru noi toți.

Știu foarte bine că ideea societății informaționale contrastează cu bugetul firav al ministerului, cu laboratoarele dotate încă la limita de supraviețuire, cu calculatoare care nu sunt din ultima generație și cu multe alte asemenea neajunsuri. Toate acestea nu se pot rezolva de azi pe mâine. În același timp, trebuie să spun că reforma profundă a societății românești va începe să dea roade când vom renunța să mai așteptăm ca problemele să se rezolve la nivel central. România are nevoie de inițiativa, creativitatea și responsabilitatea fiecăruia dintre noi.

Ar fi riscant să încerc să dau o definiție a ingineriei, dar întotdeauna m-am gândit că un inginer este un om care știe să măsoare, în mod complex și la nivel esențial. Este o abilitate extrem de utilă acum, când fundamentarea unităților de evaluare și autoevaluare constituie un țel al universității moderne.

Protagoras spunea, cu peste 2000 de ani în urmă: „Omul este măsura tuturor lucrurilor”. Profesorii, cercetătorii și absolvenții universităților românești sunt, astăzi, măsura viitorului.

FRANCOFONIA

Formare și cunoaștere

Pentru români, proiectul de promovare a francofoniei, în jurul și în numele căreia ne-am reunit astăzi, este expresia unei vechi și consecvente opțiuni. Folosirea în comun a limbii franceze, ca limbă de formare și de cunoaștere, este definitorie pentru învățământul românesc.

Sunt mândru de a fi patronat acest proiect ca rector al Universității București. Studiul limbii franceze în cadrul facultăților de limbi străine era deja o tradiție. El a fost extins și în alte facultăți, care pregătesc profesori pentru gimnazii și licee. În perioada 1993-1995 au fost înființate filiere francofone la facultățile de științe. Facultatea de Științe Politice a debutat și s-a dezvoltat sub semnul francofoniei. În sfârșit, Școala doctorală regională, cu predare în limba franceză, este una din reușitele strălucite ale acțiunii noastre comune. Am creat astfel o rețea de informare și cooperare care are franceza ca limbă comună.

Ca loc al disputelor intelectuale și al dezbaterilor, Universitatea transcende frontierele spațiului și timpului păstrând și reevaluând valori și principii esențiale. Între acestea, cultura franceză, în sensul său cel mai cuprinzător, rămâne o sursă nepuizabilă.

Dacă vocația originară a Universității, la începuturile ei teologică, a fost căutarea adevărului, a adevărului absolut, ea și-a dovedit, în egală măsură, vocația universală de explorare a adevărului complex, multiform, străbătut de îndoielile și dilemele rațiunii umane. Drumul de la ideologiile autoritare la libertatea ideilor a deschis noi orizonturi, descătușând mentalitățile captive. În acest sens, triumful revoluției franceze a fost deschizător de drumuri.

Refuzând să fie un spațiu în care profesorii își proclamă ideile, siguri de ei și de propria lor valoare, Universitatea a fost locul în care ideile au dobândit claritate și forță prin confruntări argumentate. Spiritul critic, rațiunea și pluralismul au devenit trăsături definitorii ale Universității, impunând acceptarea diferenței, toleranța și atenția acordată celuilalt.

Cuvânt inaugural la **Conferința universităților europene francofone**, București, 1 aprilie 1999.

Cale spre înțelegere și solidarizare

În numele libertății de expresie și al confruntării de idei, Universitatea a decis ca, în contextul unei globalizări greu controlabile, să prevină riscul depersonalizării omului, asumându-și din nou o sarcină fundamentală pentru viitorul nostru, aceea de a reageza omul pe locul care îi aparține de drept.

Francofonia reprezintă cu adevărat unul dintre ultimele bastioane în fața unei mondializări care tinde către uniformizarea culturală. Mai cu seamă prin producțiile audio-vizuale, există riscul să se instituie un sistem de influențare a unor opțiuni care frizează standardizarea ideilor și comportamentelor. În fața unei asemenea perspective, exemplul, poate cel mai remarcabil, de multiculturalism bine gestionat politic, care ar putea fi opus unei atari mondializări, ne este dat de francofonia instituțională și cu precădere de francofonia universitară ai cărei reprezentanți de seamă sunteți.

Faptul că dialogul democrațiilor, pe cale de a-și regăsi identitatea europeană, se poartă în bună măsură în limba franceză este o dovadă elocventă de vitalitate și de forță a francofoniei.

Dacă proiectul nostru va fi dus la bun sfârșit, el va putea contribui, prin valorile francofoniei, la consolidarea cunoașterii, a voinței de dialog, a prestigiului Universității ca instituție a libertății și a viitorului. El va avea astfel o contribuție importantă la apropierea și solidarizarea oamenilor pentru susținerea unor aspirații comune, a unui viitor comun de înțelegere și cooperare.

DIALOGUL INTERCULTURAL

Într-un amfiteatru din Cernăuți

Sunt bucuros că mă pot întâlni astăzi cu profesorii și studenții Universității de Stat din Cernăuți. Ca profesor, mă simt în largul meu în orice spațiu universitar din lume, dar într-un amfiteatru al unei mari universități dintr-o țară vecină pot spune că mă simt ca acasă. Se simte aici, în orice piatră, în orice lemn, în orice carte, în elita care populează acest spațiu, spiritul profund al culturii Europei Centrale.

Europa Centrală, căreia îi aparținem deopotrivă, are o cultură și o civilizație de o bogăție cu totul aparte, în virtutea căreia ea va juca un rol din ce în ce mai important în istoria continentului.

Marile tradiții ale acestei zone, un cult specific al creativității, un respect anume pentru diversitate și diferență, sunt valori de care Europa va putea să profite, pe măsură ce procesul de integrare continentală devine el însuși din ce în ce mai cuprinzător și mai complex.

Europa piețelor, dublată de Europa valorilor

Într-o perioadă pragmatică, dominată de principiile eficienței, s-a vorbit și se vorbește mult despre o Europă a piețelor, fie că este vorba despre mărfuri, despre capitaluri sau despre forța de muncă. Cu siguranță, Europa piețelor nu poate avea un prezent solid și un viitor viabil dacă nu este dublată de Europa valorilor.

Iată de ce sunt convins că este esențial să ne cunoaștem din ce în ce mai bine, că trebuie să schimbăm între noi din ce în ce mai multe experiențe și produse, dar și din ce în ce mai mulți specialiști și studenți și elevi, din ce în ce mai multe cărți, spectacole sau expoziții. Așa vom descoperi ceea ce ne unește. Și tot așa vom îmbogăți acea experiență spirituală unică pe care ne-o oferă cunoașterea și împărtășirea diversității.

Astăzi, când știința și tehnologiile de vârf ne apropie din ce în ce mai mult, politica nu își poate propune să ne separe în nici un fel. Și nici nu o va face. Prezența mea la Universitatea de Stat din Cernăuți, alături de Președintele Ucrainei, este un semn al voinței noastre co-

muncă de a coopera, ca state, și de a ne cunoaște mai bine, ca națiuni.

După ce am devenit Președinte – din profesorul care am fost și voi fi – am descoperit că universitățile au nevoie și de oameni politici, care să le respecte, să le apere și să le dezvolte. Au nevoie de președinți care să asigure pacea țărilor, stabilitatea țărilor, independența țărilor, libertatea și prosperitatea națiunilor. Cultura și școala costă. Dar ele sunt cea mai bună investiție pe care o pot face un stat și un popor.

Proiectul Universității multiculturale

Am ținut în mod deosebit să ajung la Universitatea din Cernăuți. Istoria sa ilustrează cât se poate de convingător ideile deschiderii multiculturale și ale dialogului. O Universitate veche, cu un trecut remarcabil, în care s-au format și au predat personalități de prim rang ale culturii europene. O Universitate în al cărui trecut se împletesc exemplar tradiții culturale și științifice aparținând mai multor națiuni. O Universitate care practica, în fapt, dialogul intercultural chiar într-o vreme în care acesta nu era teoretizat și promovat ca model.

Am inițiat, împreună cu Președintele țării dumneavoastră, proiectul unei Universități multiculturale la Cernăuți. Ea urmează să pună în valoare, cu sprijin internațional, tradițiile culturale ucrainene, românești, germane sau austriece, care își fac simțită existența în această regiune și în acest oraș. O Universitate care va deveni un punct de referință pe harta culturală a Europei și un exemplu de cooperare interetnică într-un timp și într-o regiune care au nevoie de asemenea exemple. Pentru românii din Ucraina, care în prezent au posibilitatea de a studia limba maternă în această Universitate, la Secția de limbă și literatură română, viitoarea Universitate multiculturală va reprezenta îndeplinirea dorinței lor de a studia în limba română și la alte facultăți, de a cunoaște mai bine tradițiile noastre istorice, literare, artistice și științifice, ceea ce va contribui la păstrarea și dezvoltarea identității lor etnice și culturale. Nu mai puțin importantă este o asemenea cunoaștere și pentru studenții ucraineni care vor descoperi valențele multiculturalismului și, grație lor, calea unei mai bune înțelegeri a particularităților care ne deosebesc și a valorilor care ne unesc, ca europeni.

Simbolul cărții deschise

Pașii importanți pe care tinerele noastre democrații i-au făcut pe drumul integrării regionale și europene exprimă cum nu se poate mai

clar faptul că ne concepem viitorul în baza aceluiasi sistem de valori.

De acum încolo, drumul pe care ne aflăm alături trebuie parcurs în condiții de cooperare și de parteneriat, pentru că România și Ucraina sunt state partenere, și nu concurente; mai mult, sunt state prietene.

România universitară este pregătită și deschisă pentru o colaborare din ce în ce mai substanțială cu mediile universitare și culturale din Ucraina. Dintotdeauna cartea deschisă a fost un simbol al puterii spiritului de a surprinde semnificațiile fundamentale. Lumea viitorului nu poate fi decât mai încrezătoare în rosturile ei și în binefacerile dialogului învățând de la spațiul deschis al universităților, de la acest simbol al cărții deschise.

AȘEZĂMÂNT DE ȘTIINȚĂ ȘI CONȘTIINȚĂ

Aniversare la Universitatea din Cluj Napoca

Universitățile europene, mai ales cele care nu au avut șansa de a fi fost întemeiate în Evul Mediu, cedează de obicei ispitei de a-și celebra precursorii și continuitatea. Fiecare gest fondator, fiecare figură de înaintaș, fiecare instituție, ce seamănă măcar cu un proiect de universitate, sunt identificate cu grijă și celebrate sub semnul continuității activității academice, într-un spațiu social dat. Ca în cazul vinului sau al unei familii nobile, o universitate este considerată cu atât mai de văză, cu cât începuturile ei urcă mai departe în timp. Și, totuși, nu vechimea este criteriul valoric principal.

Suntem aici pentru a celebra 80 de ani de învățământ universitar românesc în Transilvania, o întemeiere fertilă, căreia îi datorăm o impresionantă galerie de universitari care nu numai că și-au marcat profund disciplinele, dar au adus o contribuție de neînlocuit la modelarea chipului de azi al culturii și științei românești: Emil Racoviță, Lucian Blaga, Vasile Pârvan, Popescu-Voitești, Sextil Pușcariu, Ștefan Bezdechi, Romulus Vuia, Virgil Vătășianu, David Prodan, Constantin Daicoviciu. Toate aceste personalități și atâtea altele asemenea lor au fost creatoare de școală și se așează la temelia unei tradiții intelectuale cu vocație europeană.

Centru de atragere și iradiere a valorilor

Mă simt onorat și azi, ca și în alte împrejurări din viața mea de universitar, de invitația de a mă afla în această ilustră Alma Mater Napocensis, în compania atâtor distinși colegi și atâtor studenți străluciți care transmit și vor transmite din generație în generație erudiția, creativitatea intelectuală care au caracterizat mereu comunitatea universitară clujeană și, mai presus de toate, spiritul ales și nobila dăruire care au ctitorit acest așezământ de știință și conștiință.

Chiar dacă sărbătorim opt decenii și nu opt veacuri ale acestei Uni-

Discurs la **sesiunea solemnă a Senatului Universității Babeș-Bolyai**, Cluj Napoca, 22 octombrie 1999.

versități, ea s-a înscris în cea mai nobilă tradiție universitară a Europei. Ea nu a fost un simplu loc în care se propagă informații și se dobândesc abilități intelectuale și practice și nici un spațiu în care funcționari academici, ce au în grijă anumite discipline științifice, își declamă prelegerile fără a fi interesați de percepția audienței. Dimpotrivă, această Universitate a avut, din începuturi, nu doar o influență regională, ci a avut permanent relevanță națională. Timp de 80 de ani a strâns mari valori ale Transilvaniei, dar și valori de pe tot cuprinsul țării, și a dat, la rândul ei, valori întregii țări și întregului spațiu cultural românesc.

Laborator al cetățeniei

Universitatea nu poate fi un loc în care se cultivă narcisismul și excluderea, ci unul în care trebuie să înflorească diversitatea și să se manifeste includerea. În ultimă instanță, toate popoarele Europei participă la aceeași cultură europeană ce își trage izvoarele din Atena, Ierusalim și Roma. Gândirea greacă, tradiția creștină și dreptul roman sunt cele trei contraforturi ale culturii europene îmbogățite și întregite prin contribuția particulară a culturilor naționale.

Într-o Universitate europeană pot fi folosite mai multe limbi, după cum, într-o disciplină științifică, sunt puse în lucru diferite ipoteze. Dar fundamentul cultural european al limbilor de predare rămâne același, așa cum și o disciplină dată nu își pierde unitatea atunci când este explorată cu ajutorul unor ipoteze diferite.

Trecerea la utilizarea limbilor naționale în Universități a răspuns, în esență, unei democratizări a educației superioare. Ar fi de neimaginat ca, în noul veac european, această manifestare a apartenenței universităților la spațiul democratic să fie știrbită. Acceptând și încurajând diversitatea de opinii, de experiențe intelectuale și de ipoteze de lucru, Universitatea este, de fapt, un laborator al cetățeniei. Într-o Universitate europeană, în pragul celui de-al treilea mileniu, apartenența civică, etnică și culturală nu poate fi refuzată nimănui.

Continuându-și istoria de mare creativitate și semnificație intelectuală, Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca dispune de o oportunitate excepțională, de a pune capăt unor rupturi dureroase, produse în temelul și din pricina limbii. Tradiția noastră culturală este, în acest vechi și mare oraș european, aceeași. Diferit este veșmântul lingvistic în care se poate prezenta patrimoniul cultural european și propria contribuție, națională, ca parte a inventarului de referințe utilizat.

Memoria, acțiunea, proiectul

Precursor al Universității medievale, Sfântul Bernard de Clairvaux spunea că trecutul, prezentul și viitorul nu există ca atare. Nu există cu adevărat decât memoria, acțiunea și proiectul. Să chemăm, așadar, memoria, luminată de adevăr și de înțelepciune, să insufle acțiunii noastre energii pozitive și să acționăm împreună, înarmați cu un proiect al viitorului la care aspirăm.

Ar putea fi, oare, un proiect de viitor acela de a redeschide ciclul infernal al excluderilor și al incriminărilor reciproce, al ostilității și al fricii de celălalt? România a riscat, la un moment dat, să alunece pe panta nefericită a înfruntărilor interetnice. Dacă acest viraj periculos a fost evitat, aceasta s-a întâmplat pentru că factori politici responsabili și elite universitare, organizații neguvernamentale și cea mai importantă parte a presei am barat împreună calea conflictelor. Cu forța inteligențelor și sufletelor noastre am făcut din România un spațiu al dialogului intercultural, politic și social. El trebuie să crească, să se dezvolte.

Din păcate, traumele și spaimile trecutului mai sunt încă exploatare. Cei care ar fi dispuși să obțină un eventual spor de popularitate cu prețul degradării situației interne și a prestigiului extern al României vor pierde ei înșiși în fața mării majorități a cetățenilor României care s-au dovedit apti de dialog și dornici să se integreze, cu întreaga bogăție a identităților lor, în spațiul democratic occidental.

Excluderea, conflictul și intoleranța nu pot fi un proiect de viitor pentru români. Proiectul pe care România și l-a definit cu claritate este păstrarea și dezvoltarea statului național român în integralitatea și suveranitatea sa, un stat deschis afirmării libere a cetățenilor săi într-o Europă Unită.

Pentru a-și onora partea care îi revine din această misiune, Universitatea este chemată să formeze elitele intelectuale, să modeleze pe cei mai avizați și mai instruiți dintre cetățenii României. O universitate angajată în viitor, cum este Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj Napoca, este o universitate care cultivă identitățile polifonice și prețuiește cetățenia ca expresie politică și juridică a apartenenței sociale inclusive. Sunt sigur că, în mileniul al treilea, Universitatea din Cluj-Napoca își va sărbători decenii după decenii întemeierile și va celebra în fiecare zi libertatea gândirii, pluralismul ideilor, indivizibilitatea culturii europene, respectul diversității și al egalității de șanse a tuturor cetățenilor români.

LA POARTA LUMILOR EUROASIATICE

Universitatea din Astana

Universitatea Euroasiatică din Astana apare ca o tânără citadelă a cunoașterii într-un spațiu cultural cu totul aparte. Cu mii de ani în urmă, prin aceste locuri trecea așa numitul *drum peste Marea Stepă*, devenit ulterior marele *Drum al Mătăsii*. Un drum al negoțului, un drum străbătut de oameni și de produse provenind din aproape toate zonele lumii, un drum pe care s-au întâlnit și s-au întrepătruns culturi și civilizații.

Dacă Astana, noua capitală a Kazahstanului, va fi „poarta lumilor euroasiatice între care nu există frontieră” cum aspiră, Universitatea Euroasiatică nu poate fi decât acea cheie care ține mereu deschisă această poartă, prin împlinirea vocației sale de mare centru educațional care iradiază idei și valori necesare și prețuite în plan național și universal.

Mă bucur să cunosc o parte dintre studenții acestei universități. Mă adresez lor, cu aceeași sinceritate care a caracterizat discuțiile pe care le-am purtat de-a lungul timpului cu studenții mei, la Universitatea București. Reprezentați viitorul țării dumneavoastră și al marelui spațiu euroasiatic, ca spațiu al libertății și cooperării, progresului și modernității.

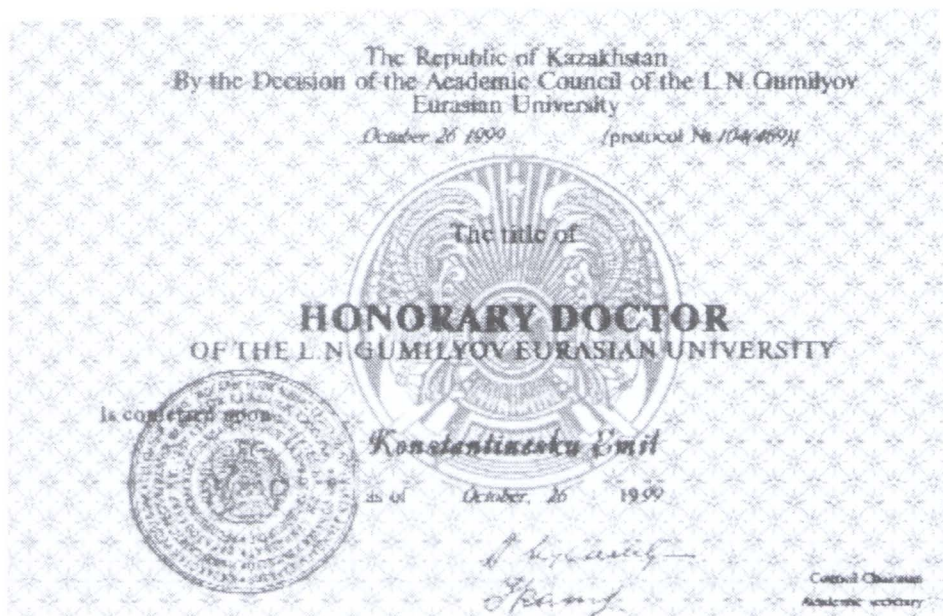
Nu sunteți și nu veți fi singuri în această lume globalizată, străbătută de magistrale ale informației și unde economiile naționale se vor integra pe trasee care străbat și leagă continente. Țara dumneavoastră va reprezenta fără îndoială un element de referință în noua arhitectură a societății mileniului III. Această societate se construiește deja în zona Asiei Centrale și spre ea se îndreaptă interesul mediilor de afaceri internaționale.

Punți între culturi și civilizații străvechi

Ideea unei universități euroasiatice îmi pare un lucru absolut extraordinar. Locul ei era aici, la Astana, tocmai pentru că aici se întrepătrund cele două mari culturi ale Europei și Asiei, pe care, de fapt, se bazează civilizația întregii lumii.

Discurs de recepție la **acordarea titlului de Doctor Honoris Causa al Universității Euroasiatice din Astana**, 11 noiembrie 1999.

Universitatea București, pe care o slujesc de trei decenii, s-a înființat acum trei sute de ani, pe un program foarte îndrăzneț la vremea aceea, care a făcut posibilă dezvoltarea sa asemenea unui pod între civilizația Vestului european și a Răsăritului european. Cel care a redactat acest proiect, un luminat prinț al acelor timpuri, își făcuse studiile la Constantinopole, luându-și apoi doctoratul la Padova, în Italia. A fost un proiect benefic și acest precedent îmi dă certitudinea că Universitatea din Astana își va îndeplini cu succes rolul de punte între civilizația europeană și cea asiatică. Este o șansă extraordinară pentru noul mileniu, al societății globalizate.

Ca oameni obișnuiți să răspundă întrebărilor și provocărilor, este firesc și obligatoriu să ne întrebăm: Ce globalizăm? Numai piețele? Numai economia? Putem privi popoarele numai ca mase de producători sau de consumatori? Răspunsul meu este, categoric, nu. Societatea postindustrială informațională va aduce noi valori în centrul educației și ele vor genera progresul și bunăstarea prin creativitate, imaginație și, mai ales, prin cultură.

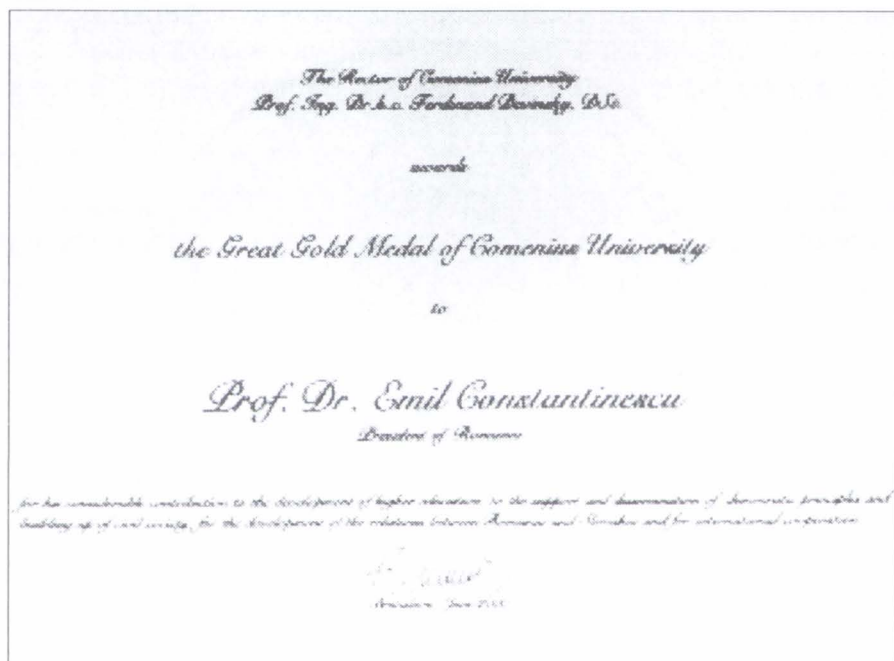
Sunt sigur că această universitate-simbol a lumii de mâine va juca un rol important și de aceea sunt mândru că, începând de astăzi, fac parte din comunitatea academică a Universității Euroasiatice din Astana.

LUMEA DUNĂRII

Universitatea Comenius din Bratislava

După ce am petrecut peste 30 de ani ca profesor la Universitatea București și după ce mi-am legat toată viața de mediul universitar, sunt deosebit de emoționat să mă aflu în mijlocul dumneavoastră ca invitat al Senatului Universității Comenius, o veche și mare universitate europeană.

Înainte de a intra în această impozantă sală, domnul prorector m-a

condus la panoul de marmură pe care sunt înscrise cu litere de aur numele celor care au primit de-a lungul vremurilor titlul de *Doctor Honoris Causa* al Universității Comenius. Printre aceste nume se găsesc și doi iluștri profesori români: Nicolae Iorga, fost rector al Universității

Discurs de recepție la **acordarea Marii Medalii de Aur a Universității Comenius din Bratislava**, 7 iunie 2000.

București și fost prim-ministru al României și Nicolae Titulescu, fost profesor al Universității București, ministru de Externe al României și președinte, de două ori consecutiv, al Ligii Națiunilor. Din nefericire, în momentele tragice dinaintea celui de al doilea război mondial, Nicolae Iorga a fost asasinat, iar Nicolae Titulescu și-a petrecut sfârșitul vieții în exil. Sperăm toți că acele vremuri tragice, în care ieșirea din Universitate în viața politică s-a plătit atât de scump, au trecut pentru totdeauna.

Paralelism sau interferență?

Ca multe țări din Europa Centrală și de Est, țările noastre au trăit perioada modernă uitându-se nu una la alta, ci privind amândouă cu aceeași fascinație spre Viena, Berlin sau Paris. Punctele de referință, modele de inspirație, în bine sau în rău, acolo erau. Gesturile de apreciere, ca și atitudinile de indiferență de *acolo* veneau. Ele ne bucurau sau ne întristau tocmai pentru că veneau de *acolo*.

Sistemul politic european a funcționat ca un sistem de valori, dar și ca un sistem de evaluare, în care aprecierea performanțelor din Europa Centrală s-a făcut prin prisma unor criterii de competență elaborate în Europa Occidentală. Până la un punct, acest sistem normativ a fost benefic. El ne-a inspirat și ne-a stimulat, făcându-ne să depășim multe atitudini localiste care, altfel, lipsite de contraponderea privirii din exterior, ar fi făcut să ne împotmolim în provincialism. *Spun până la un punct*, pentru că, pe termen lung, mi se pare contraproductiv să așteptăm mereu din altă parte confirmarea sau infirmarea a ceea ce faci, în loc de a-ți testa performanțele și de a-ți construi competențele împreună cu cei cărora îți este destinat să trăiești în această parte a continentului.

V-aș propune să reflectăm asupra oportunității de schimbare a vechiului proces de dezvoltare paralelă în Europa Centrală într-un proces nou, de dezvoltare prin interferență, în care să conteze nu atât diferențele dintre noi, cât asemănările. Iar asemănările vin, cred eu, din faptul că am trăit și trăim într-un spațiu european determinat de două axe: Dunărea și Munții Tatra-Carpați.

Frontiere însângerate; frontiere deschise

Ca geolog, cercetător și profesor, nu pot face abstracție de faptul că frontierele dintre state sunt fenomene istorice relativ *recente*, pe când decuparea spațiului prin fluvii și munți aparține unei istorii de *lungă* durată. Aș adăuga acestei constatări familiare celor care l-au citit

pe Braudel și istoria franceză observația că frontierele convenționale dintre state au fost cel mai adesea însângerate. Cele naturale sau, mai bine zis, munții și apele, au parcurs același destin când au devenit frontiere politice.

Ca rezultat al unor fenomene naturale, Dunărea, Carpații, Tatra au funcții duble: despart, dar și leagă malurile, respectiv versanții. O apă sau un munte nu este numai un semn de limită al unui teritoriu, ci și de trecere dintr-un teritoriu într-altul. Este rostul fiecărei națiuni să apere această virtute, să înlesnească trecerea, să-și respecte vecinul de dincolo.

Identitatea țărilor dunărene

Mai toate limbile și națiunile Europei Centrale și de Sud-Est s-au format pe malurile Dunării. Ar fi greu să enumăr acum comorile de cultură din această binecuvântată lume a țărilor dunărene. Oare, Dunărea, *acest limbaj adânc și secret al zeilor*, cum spunea Holderlin, a apropiat sau a despărțit toate aceste țări? Viena, Bratislava, Budapesta, Belgrad sunt mari capitale, au un aer comun, dar și particularități, fără îndoială mai mari decât diferențele dintre orașele riverane Rinului. Lumea Dunării, indiferent de decupajul politic al malurilor ei, în ducate și regate medievale, în imperii și mai apoi în state suverane moderne, și-a păstrat un profil cultural al ei, diferit de cel extrem-vest-european sau est-european.

Dacă vorbim astăzi despre o *lume a Dunării*, atunci o putem defini doar ca o lume plurinațională și pluriculturală. Tocmai acest fapt, al pluralismului, face din Dunăre un simbol potrivit noii lumi europene, plurale, pe care vrem s-o ridicăm acum.

În cazul României, rolului dinamic de culoar de legătură cu lumea exterioară pe care l-a jucat Dunărea, trebuie să-i asociem rolul de centru de echilibru pe care l-au jucat Carpații. Numai complementaritatea factorului dinamic al fluviului și a factorului de stabilitate al muntelui poate explica, cred, identitatea românească și acel mister al supraviețuirii unei *insule de latinătate într-o mare ortodoxă*, cum a fost ea adesea definită.

Au jucat Dunărea și Munții Tatra, în cultura dumneavoastră, un rol asemănător? Nu îndrăznesc să mă aventurez în speculații riscante, dar îmi amintesc o altă vizită în Slovacia, când, într-o scară, am fost invitat la masă într-o colibă păstorească din sudul țării. Am avut impresia că mă aflam acasă, în Maramureș. O anume dimensiune pastorală, dată de vecinătatea munților, este comună simțirii slovacului și a românului.

Intre Est și Vest

Există coincidențe culturale frapante. De-a lungul secolelor, românii, ca și slovaci, au întrebuințat în scris slava veche și latina. Vorbind acasă limba proprie, slovaci, ca și românii, au așteptat îndelung momentul prielnic în care societatea autohtonă va fi destul de puternică și elementul dominator destul de slab pentru a transfera în spațiul public limba de acasă. Totuși, alfabetul chirilic a dăinuit mai puțin în Marea Moravie și mai mult timp în Țările Române. Urmare a contraofensivei clericilor germani în secolul al IX-lea, liturghia slavă a dispărut din mai toată zona vecină lor, dar s-a menținut în spațiul carpato-dunărean. Influența vestică a contribuit în mare măsură la acea dezvoltare paralelă a slovacilor și a românilor, de care aminteam la început.

Interferențe vom găsi, totuși, de mai multe ori de-a lungul secolelor. Stau mărturie Domul din Bratislava și Catedrala catolică ridicată la Cluj, deși românii ortodocși din Transilvania frecventau mai departe micile lor biserici de lemn neobizantine. Mai târziu, husitismul a avut ecouri până în nordul Transilvaniei și al Moldovei.

Interessant este faptul că un mare rege al Ungariei din epoca Renașterii, Matei Corvin, și un mare savant, Nicolae Olahus, ambii de origine română, au stimulat dezvoltarea curentului umanist în Slovacia, primul înființând Universitatea din Bratislava, Academia Istropolitană, în 1467, al doilea devenind episcop de Strigoni, în 1553, cu reședința la Târnovo, în Slovacia. O epistolă adresată lui Nicolae Olahus de către un alt umanist, Florian Franta, în 1558, este citată în *Istoria literaturii slovace*, publicată de Corneliu Barborică la București. Sunt doar câteva exemple care întregesc tabloul interferențelor culturale dintre România și Slovacia, prezentat de domnul prorector în alocuțiunea sa.

„Lecția Dunării”

Când, în 1809, Napoleon intră în Viena, dramaturgul austriac Grillparzer îl privește cu admirație, dar și cu mari rezerve, ca pe un caz tipic de hybris, de ambiție nebunească. Claudio Magris, autorul excelentului volum *Danubius*, caracterizează această reacție ca fiind a unui premodern în fața impetuozității cu care modernitatea franceză năvălea în Europa, ca o reacție de apărare a molcomei lumi austriece în fața febrei de acțiune napoleoniene. Dar, scrie Magris, *civilizația austriacă apăra ceea ce este marginal, ceea ce este efemer, secundar,*

preferând un fel de pauză reflexivă. Să fie, oare, această atitudine caracteristică Europei Centrale, în general? Mulți esești cred aceasta asociind, acestei atitudini reflexive, modestia, toleranța, distanțarea de eveniment, dar și îndoiala cu privire la valoarea scopului de atins, scepticismul. Unele dintre aceste trăsături se regăsesc și la români, și la slovaci. Ele au meritul de a refuza violența și fanatismul, dar pot duce și la inacțiune, la pasivă acceptare a istoriei făcute de alții.

Dacă românii și slovaci par a avea în comun faptul că participarea lor la istorie s-a caracterizat până nu de mult mai degrabă prin distanță critică decât prin febra acțiunii, poate că pentru ambele țări a venit momentul să se angajeze mai direct într-o istorie care astăzi se face de către noi, toți europenii, în egală măsură.

Să recitim, așadar, „Lecția Dunării” din cartea lui Claudio Magris cu credința că *„nu există în mod absolut civilizații majore sau minore, ci succesiuni de anotimpuri și de perioade de înflorire”*. Să fim convinși că *„fiecare națiune este destinată să aibă momentul său”*.

UN SECOL DE ÎNVĂȚĂMÂNT GEOGRAFIC

Știință pentru cunoaștere și educație

Cu venerație și grațitudine aduc omagiul meu tuturor marilor profesori ai Facultății de Geografie, marilor cercetători care au ilustrat această știință și care, din generație în generație, au știut să lase ceva prețios urmașilor lor, celor care astăzi sunt studenți și celor care vor veni. O sută de ani din viața unei catedre universitare care a traversat evenimente istorice dintre cele mai diverse înseamnă, poate mai mult decât orice altceva, expresia forței de a te regăsi și de a depăși obstacolele. Colegii geografi se numără printre aceia care au știut, de fiecare dată, să facă lucrul acesta cel mai bine. Și nu a fost ușor.

Recunoașterea geografiei ca o știință fundamentală pentru cunoaștere și educație a avut în România, de la început, girul marelui cărturar și om de stat Titu Maiorescu, care aștepta ca geografia să contribuie nu numai la dezvoltarea culturii noastre și, în același timp, ori de câte ori va fi vorba despre țările locuite de români, să pună în relief și ceea ce este specific românesc.

Celebrarea Centenarului învățământului geografic românesc în aula Universității ne dă prilejul să reamintim reușitele pe care Universitatea București le datorează facultăților pe care le cuprinde și comunității academice care o reprezintă și care o fac să fie cea dintâi dintre cele mai importante universități din România.

Simion Mehedinți, fondatorul și călăuzitorul

În cadrul acestei universități naționale, profesorul Simion Mehedinți a înființat acum o sută de ani catedra de geografie, punând astfel bazele acelor discipline care au fundamentat și au dezvoltat neconținut științele pământului. Nu trebuie să uităm că profesorul Mehedinți este fondatorul, dar și spiritul care a dat substanță și destin acestei catedre prin neconținutul sa generozitate, prin devotamentul său și prin sacrificiul său. Nu știu dacă toți tinerii, în special tinerii studenți, cunosc că

Alocuțiune la **aniversarea Centenarului învățământului geografic universitar în România**.
Universitatea București, 2 noiembrie 2000.

el a plătit cu libertatea – și cu viața, până la urmă – pasiunea sa pentru știință și educație, fiind unul dintre numeroșii intelectuali de marcă care au căzut victime terorii comuniste.

Rolul geografiei ca disciplină de anvergură s-a impus treptat datorită personalității, originalității și tenacității profesorilor care i-au fost apropiați lui Simion Mehedinți – mari nume ca George Vâlsan, Constantin Brătescu, Vintilă Mihăilescu.

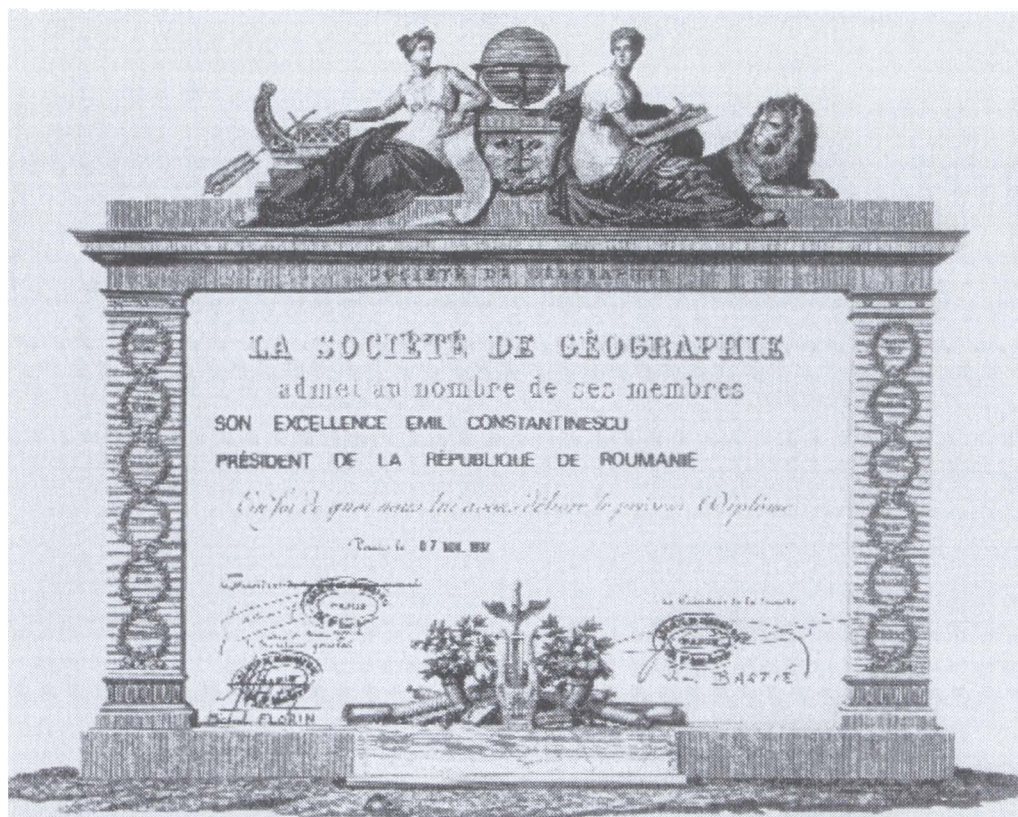
Să lași în urma ta o carte și viitorului o școală

Timpul a trecut, au apărut noi direcții de cercetare în zona geografiei fizice, a geografiei generale și umane, a geografiei economice, a geografiei României, ceea ce a permis apariția unor talente științifice și didactice de talia profesorilor Victor Tufescu, Petre Coteț, Aurel Banu sau, mai aproape, Mihai Iancu și Ion Rădulescu. O să mă opresc aici, pentru că, spre bucuria noastră, pe cei care i-au urmat și de la care am avut onoarea să învăț îi văd aici, în această sală, la această aniversare.

Deși astfel de momente, care stau sub semnul unui centenar, cer un caracter solemn și o retorică universitară, îmi este foarte greu să țin un discurs protocolar. Mă simt în primul rând părtaș la această aniversare, pentru că, în calitate de student al Facultății de Geologie și Geografie, am avut multe de învățat de la profesorii de geografie. Îmi amintesc apoi, cum, la rândul meu, ca tânăr preparator și asistent la Mineralogie, am condus orele de laborator pentru studenții Secției de Geografie. De fapt, din vremea studenției, iar apoi, în anii petrecuți la catedră, pot spune că am crescut împreună cu colegii geografi.

Ca profesor și cercetător am venit la această sărbătoare pentru a evoca nu numai rădăcinile școlii românești de geografie, ci și succesele ei. Cunoasc evoluția catedrelor și a studenților din ultimii 30 de ani și sunt conștient de dimensiunea pe care a căpătat-o geografia și de rolul pe care ea l-a jucat în societate. Noile catedre de geomorfologie-pedologie, meteorologie-hidrologie, geografie umană și economică, geografie regională, ca și colegiile de cartografie, de calitate a mediului și de geografie a turismului sunt o dovadă elocventă în acest sens. Acest spectru larg conferă garanție și recunoaștere. Dragii mei colegi, puteți fi mândri pentru aceasta și vă felicit pentru modul în care ați știut să vă adaptați cerințelor prezentului și să anticipați viitorul.

Recunoașterea obținută prin prezența la catedră, prin formarea unor discipoli și a unei școli a fost întregită de către cei care au ilustrat

National Geographic

The Officers and Board of Trustees
present the certificate of

HONORARY MEMBERSHIP

TO

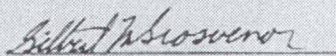
H I S E X C E L L E N C Y

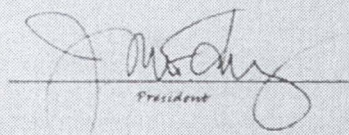
Dr. Emil Constantinescu

PRESIDENT OF ROMANIA

*In recognition of your contributions to geology
and geography, and for your leadership in the restoration
of the Danube River, the Black Sea, and the
wetlands that link them.*

July 17, 1998

Chairman

President

învățământul geografic din Universitatea București prin cărți, studii și articole științifice. Din acest punct de vedere, moștenirea lăsată de fiecare generație a fost una cu adevărat generoasă. Ea va rămâne. Trăirea și dăinuirea prin cărți, prin realizări de valoare, dau substanță vieții noastre.

Cu ochii pe hartă

În acești ultimi ani, am avut ocazia să constat că studiul geografiei este fundamental nu numai pentru cunoaștere, dar și pentru configurarea unor strategii sau proiecte de anvergură. Am avut ocazia să observ și ce înseamnă lipsa cunoștințelor de geografie. Poate că uneori am promovat forțat această cunoaștere și, în calitatea mea de Președinte al României, am insistat ca în birouri, la Ministerul Afacerilor Externe, la Serviciul de Informații Externe sau la Palatul Cotroceni să existe hărți fizice și politice. Fără o hartă în față nu ai o percepție adevărată a dimensiunii acțiunilor pe care le desfășori. Fie că este vorba de harta României, fie că este vorba de harta lumii, geografia ia parte la viața noastră și la acțiunea noastră. De aceea, mă simt mândru că, după ce am fost ales membru de onoare al Societății de Geografie din Franța și al Societății *National Geographic* din Statele Unite, sunt acum recunoscut și oficial, printr-o diplomă de onoare, ca un coleg al dumneavoastră.

Vă adresez un cald salut colegial, cu sinceră și profundă apreciere a faptului că facultatea, pe care o reprezentați, și catedra, al cărei centenar îl sărbătorim astăzi printr-un eveniment științific de anvergură, sunt orientate și spre viitor, oferind condiții de afirmare tinerei generații de cercetători. Faptul că în această sală putem vedea atâtea figuri tinere, ale studenților de astăzi ai Facultății de Geografie, este semnul cel bun al viitorului pe care ni-l dorim. Este un suport pentru încrederea noastră că aceia care vor construi viitorul României vor avea o viziune complementară asupra specificului românesc și a lumii în care vor trăi.

Tuturor tinerilor studenți le doresc să nu uite niciodată că inteligența fără caracter este, așa cum se spune, „o povară, nu o binecuvântare”. Aveți încredere în forțele dumneavoastră, aveți încredere în profesorii care vă dăruiesc cunoaștere prin știință și educație pentru viață.

MINERALOGIA – O AVENTURĂ A CUNOAȘTERII

Câteva întrebări simple

După mai bine de 30 de ani de când predau mineralogia la universitate și lucrez în cercetarea științifică geologică, a venit vremea unor întrebări pe cât de simple pe atât de tulburătoare. Ce reprezintă știința căreia i-ai dedicat timpul și eforturile? Care este locul ei în concertul științelor naturii? Dar în viața și în evoluția omului?

Aselenizarea, cea mai spectaculoasă realizare tehnologică a omului de până acum, a fost, de fapt, o prospecțiune de tip geologic. Ceea ce i-a urmat a avut un imens impact asupra dezvoltării științei, în general, și asupra vieții oamenilor, în particular. Pentru cercetarea problemelor aduse de pe Lună s-au mobilizat toate metodele fizice și chimice cunoscute și toată aparatura de vârf pe care tehnologia o realizase până atunci.

Din punct de vedere mineralogic, rezultatul a fost de o banalitate totală. S-a constatat că rocile de pe Lună sunt identice cu bazaltele Terrei pe care le examinează orice student în anul întâi. Dar aparatele perfecționate în acci ani, printr-un efort financiar și tehnologic extraordinar, ca și metodele puse la punct de echipe compacte de specialiști au pătruns apoi în laboratoare medicale și uzinale, făcând posibilă o cunoaștere superioară a corpului uman, modernizarea infrastructurii și ușurarea vieții oamenilor.

Unelte, arme și podoabe primitive

Vă invit să coborâm acum în adâncul timpului și să însoțim omul din zorii existenței sale în epoca *pietrei* – prima și cea mai lungă din istoria devenirii sale; să traversăm apoi epoca *bronzului* și a *fierului*. Refăcând acest drum vom vedea că în majoritatea marilor probleme,

Sinteză a conferințelor ținute la: **Universitatea din Tübingen** -- Departamentul Petrografie, iulie 1980; **Universitatea Duke**, Carolina de Nord -- Departamentul de Geologie-Geofizică, decembrie 1991; **Universitatea din Taipei** -- Departamentul de Mineralogie, august 1994; **Universitatea din Zagreb** -- Facultatea de Mine, Petrol și Geologie, iunie 2000; **Universitatea de Mine și Geologie din Sofia**, mai 2001.

Duke University

The Faculty and Trustees in recognition of
Distinguished Achievement
have conferred upon

Emil Constantinescu

the degree of

Doctor of Science

Given at Durham in the State of North Carolina this sixteenth day
of May, one thousand nine hundred and ninety-nine.

James H. Dickey
President

James H. Dickey
President

James H. Dickey
President

James H. Dickey
President

DUKE UNIVERSITY

EMIL CONSTANTINESCU
DOCTOR OF SCIENCE

A distinguished geologist with a rock-solid dedication to democracy, you are valued on this campus, President Constantinescu, also for your ties to Duke. As vice rector at the University of Bucharest and an expert on Romania's Carpathian Mountains, you were a visiting professor here during the 1991-92 academic year. With that distinction, you became the first in the Duke-in-Romania scholar exchange program. You ended your Duke service to assume one presidency, at the University of Bucharest, that would be a stepping-stone to another.

Nannerl O. Keohane

Nannerl O. Keohane
President

Given this Sunday, the Sixteenth of May
Nineteen Hundred and Ninety-Nine

cu care omul s-a confruntat, mineralele au jucat un rol semnificativ.

Primele determinări mineralogice vânătorul comunei primitive le-a făcut pentru a supraviețui. El a separat mineralele după duritate și tipul de spărtură ca să obțină bucăți de silex cu care să-și cioplească unelte și să-și făurească arme. Apoi a sesizat punctele de topire ale metalelor și a descoperit aliajul dintre plumb și zinc din care a preparat bronzul.

După ce și-a asigurat supraviețuirea, vânătorului i-a mai rămas un pas ca să devină cu adevărat om. Un pas marcat de clipa în care bucuria și suferința s-au transformat în artă. Chiar și în cele mai vechi așezări omenști, în incinte unde s-a locuit sau în morminte, au fost găsite podoabe. Pentru a le confecționa, oamenii au selecționat mineralele după culoare și după luciu, după duritate, maleabilitate și ductibilitate, după clivaj și spărtură. Ei au observat că mineralele cu luciu și culori frumoase, dacă nu sunt dure, „orbesc” devenind mate. Astfel s-a născut prima clasificare între minerale prețioase și semiprețioase. Și tot atunci au apărut primele falsuri. Mai apoi s-a descoperit că anumite minerale lasă urme. Așa s-au născut în grotele paleoliticului și neoliticului primele picturi rupestre. S-a scris atunci un capitol senzațional de mineralogie empirică de către acei vechi strămoși ai noștri care făceau mineralogie fără să știe că o fac.

De la stelutele de gheață la legile simetriei

Mineralogia ca știință avea să apară mult mai târziu. Pentru că știința înseamnă reguli și criterii de clasificare, legi. La această etapă s-a ajuns traversând captivantul dialog cu lumea minerală al civilizațiilor antice.

Oriunde și oricum, în neliniștea curiozității lor, oamenii au plecat de la observații, urmate de întrebări. Au fost intrigati, de pildă, de forma hexagonală a stelutelelor de gheață. De ce întotdeauna hexagonală? De ce anumite minerale au pretutindeni aceleași forme cristalografice indiferent de rocile în care se găsesc? Există o explicație a acestei regularități? În cele din urmă și cu o perseverență uimitoare, minți studioase au adunat în bibliotecile medievale un număr imens de date și desene pe baza cărora au stabilit că formele mineralelor se pot include în șapte sisteme cristalografice. Pentru constituirea unei științe era încă prea puțin.

Cristalografia s-a validat abia atunci când o constatare a primit statut de lege: nu formele și mărimea fețelor mineralelor sunt impor-

Elizabeth R

Elizabeth the Second, *by the Grace of God of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland and of Her other Realms and Territories, Queen, Head of the Commonwealth, Defender of the Faith and Sovereign of the Most Distinguished Order of Saint Michael and Saint George to His Excellency Dr. Emil Constantinescu, President of Romania*

Imperial

Whereas We have thought fit to nominate and appoint you to an Honorary, Honorary of the First Class, Knight Grand Cross of our said Most Distinguished Order of Saint Michael and Saint George

We do by these presents grant unto you the Dignity of an Honorary Knight Grand Cross of our said Order and hereby authorize you to have held and enjoy the said Dignity and Rank of an Honorary Knight Grand Cross of our said Order together with all and singular the privileges, immunities belonging or appertaining

Given at our Court at Saint James under our Sign Manual and the Seal of our said Order this Eighth day of February 1911 in the Forty-ninth year of our reign

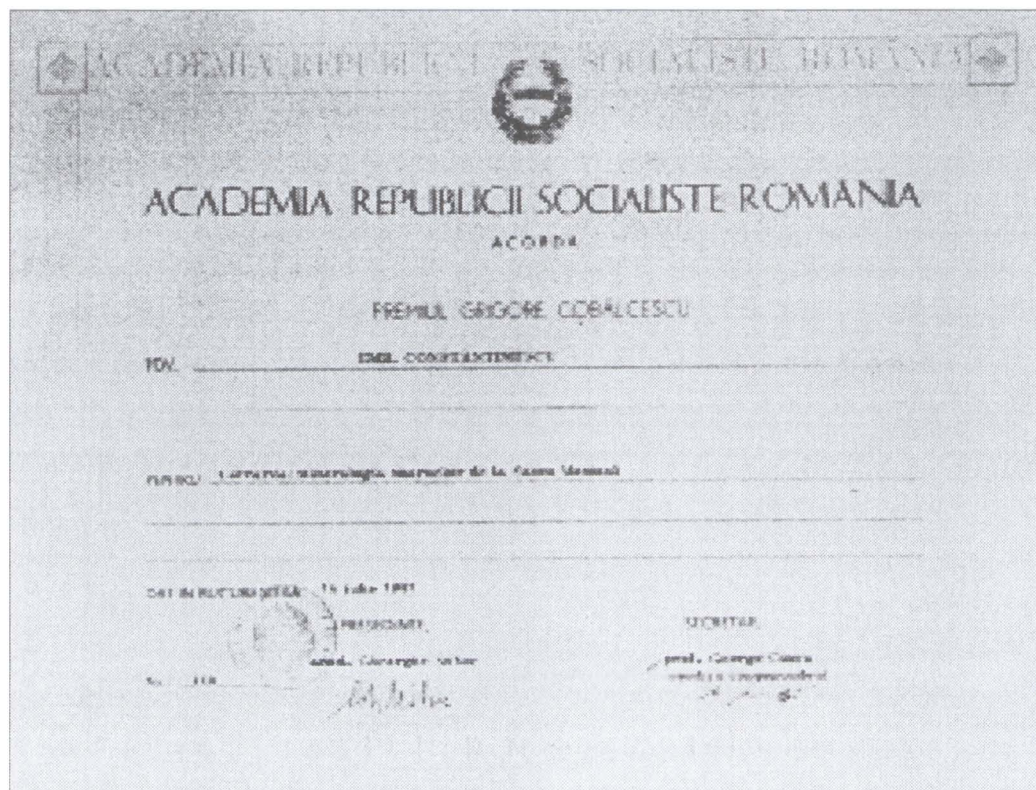
By the Sovereign's Command.

Grand Master

Anthony Acland

Chancellor

Grant of the Dignity of an Honorary Knight Grand Cross of the Order of Saint Michael and Saint George to His Excellency Dr. Emil Constantinescu

tante pentru clasificarea lor, ci unghiurile dintre fețe. Cu aparate simple, numite goniometre, unghiurile au fost măsurate în grade, minute și secunde. Valoarea unghiurilor diedre, ca o constantă imuabilă, clasifică mineralele în clase și sisteme de simetrie, în timp ce mărimea fețelor ne dezvăluie modul și mediul în care a cristalizat mineralul.

Cristalele, inspirația și dilemele fizicii

Vine și momentul când intră în scenă o calitate indispensabilă a omului de știință: inspirația. Bravais, un savant francez din secolul XIX, are o inspirație uluitoare susținând că toate mineralele întâlnite pe Pământ s-au format plecând de la o celulă elementară internă a cărei simetrie determină simetria exterioară a cristalelor. El a imaginat o structură tridimensională constituită din șiruri și plane reticulare și, într-una din cele mai fantastice previziuni din cercetarea universală, a anticipat și ordinul de mărime a distanțelor dintre atomi. Nu putea invoca nici o dovadă a acestei complicate arhitecturi a materiei cristalizate pentru că nimeni nu știa cum poate fi identificată dispoziția anionilor și cationilor. Răspunsul avea să apară în momentul în care științele naturii și-au pus o altă problemă. Pentru a o cunoaște vă propun să călătorim din nou în timp.

La începutul secolului XX, fizica a cunoscut o efervescență extraordinară. Se descopereau într-un ritm frenetic diferite tipuri de radiații iar oamenii de știință se găseau împărțiți în două tabere, după cum susțineau natura corpusculară sau ondulatorie a acestor radiații. Când Roentgen a descoperit radiațiile care îi poartă azi numele, ele au fost numite raze X deoarece nu se puteau construi rețele de difracție corespunzătoare lungimii de undă a acestora care să probeze natura lor ondulatorie. În acel moment, Max von Laue, profesor de cristalografie la Universitatea din Zürich, are o idee cuceritoare prin simplitatea ei. El propune verificarea simultană a două ipoteze neprobate încă experimental, respectiv natura ondulatorie a radiațiilor descoperite de Roentgen și structura reticulară a cristalelor imaginată de Bravais prin bombardarea unor cristale naturale cu radiații X. Experiența a fost realizată de doi asistenți ai profesorului, Friedrich și Knipping, care au utilizat succesiv cristale cubice de halit și de galenă. Rezultatul a fost spectaculos. S-a obținut o imagine fotografică, numită ulterior lauegramă, care arăta că radiațiile X erau reflectate simetric de planurile reticulare ale rețelei elementare a cristalelor, dovedind că ipotezele emise de Bravais și Roentgen erau corecte.

Alchimia și piatra filosofală

Să ne întoarcem, însă, în miezul Evului Mediu. Regii și principii construiau catedrale gotice impunătoare, ridicau castele semețe și purtau războaie îndelungate. Aveau disperată nevoie de aur, mineralul puterii și al frumuseții. În acea epocă, cuvântul de ordine era *auri sacra fames*, foamea de aur. Atunci au intrat pe scena istoriei alchimiștii. Ei susțineau că un mineral banal poate fi transformat, prin transmutație, în aur. Argumentul mineralogic era *piatra filosofală*, căreia i se atribuiu proprietăți magice. Aventura alchimiei a eșuat și cei mai mulți alchimiști au plătit visul sau nebunia lor cu temnița sau cu viața. Dar experimentul lor eșuat a avut, totuși, un epilog surprinzător. După secole, s-a dovedit că extravaganta lor teorie era adevărată. Cercetătorii britanici au reușit acum două decenii să producă prima milionime de gram de aur, e adevărat, cu un preț imens, neprofitabil și în prezent. Dar proba științifică a fost făcută. A doua consecință, mult mai importantă, a fost virtuozitatea la care a fost adusă analiza chimică pe cale umedă de către alchimiști. Au atins un grad de perfecțiune care și astăzi poate fi cu greu egalat. Pe baza analizelor chimice medievale s-a născut chimia anorganică, cu toate consecințele benefice pe care le-a adus progresului uman până astăzi.

Când am făcut cercetări la vechile întreprinderi miniere din Banat, am găsit, în arhivele lor, reviste germane de geologie privind analize efectuate cu sute de ani în urmă asupra mineralelor din zonă. Refăcând analizele cu metode moderne, am constatat că determinările pentru principalele elemente erau corecte, iar ceea ce identificăm acum ca urme sau elemente minore fusese în mod onest indicat atunci ca reziduu.

Delimitarea frontierei cu necunoscutul

Urmărind senzaționala prezență a mineralelor în abordarea unor sfidări intelectuale și practice cu care omul s-a confruntat de-a lungul existenței sale, am migrat oarecum dezordonat din paleolitic în secolul XX, în lumea antică și Evul Mediu. Este momentul să sistematizăm puțin, pentru că sistematica este coloana vertebrală a științelor naturii.

Clasificarea este instrumentul care ordonează cunoscutul și delimitează frontiera cu necunoscutul. Un ghid bun în această întreprindere intelectuală este relația dintre metoda folosită și progresul obținut. Adevărul acesta a fost enunțat în 1774 de mineralogul german

Gotlieb Werner, considerat de contemporanii săi un *Socrate al științelor pământului*. El vedea principalul obiectiv al mineralogiei în stabilirea unui sistem de clasificare ideală și găsirea unor mai bune metode de identificare a mineralelor.

Pentru o evaluare mai lesnicioasă a modului de realizare a acestui obiectiv, am sintetizat pe două coloane evoluția relației *metodă – criterii de clasificare* și am însoțit-o cu o tentativă de delimitare a principalelor perioade de dezvoltare a științei mineralogice:

Metode analitice utilizate

Progrese în gradul de cunoaștere

Observații ocazionale

Clasificare pe baza *proprietăților* fizice

Măsurători cristalografice

Clasificare pe baza *constantelor* cristalografice

Analiză chimică (gravimetrie, volumetrie)

Clasificare pe baza *compoziției* chimice

Microscopie în lumină polarizată

Clasificare pe baza *caracterelor optice*

Roentgenometrie clasică

Clasificare pe baze *structurale*

Metode fizice moderne (difracție electronică, microsondă electronică, spectroscopie IR, RES, RMN)

Clasificări *de detaliu* pe baza structurii interne

Metode dinamice (camere de temperatură și presiune atașate difractometrelor), sinteza mineralelor artificiale sub temperaturi și presiuni controlate

Cunoașterea *condițiilor de formare* și stabilitate ale mineralelor

Aceste progrese succesive conturează, asemenea celor șapte stadii ale iluminării invocate de Roger Bacon, șapte trepte de cunoaștere cărora le corespund tot atâtea perioade în dezvoltarea mineralogiei: empirică, cristalografică, chimico-mineralogică, optico-mineralogică, cristalo-chimică, chimico-structurală, experimentală.

Am urmărit cum a fost clasificat fiecare teren nou cucerit prin cunoaștere, dar este la fel de interesant să observăm mișcarea în timp a gra-

niței cu necunoscutul și cum s-a identificat ceea ce nu se putea determina.

În perioada cristalografică, câmpul cunoașterii științifice era limitat la mineralele cu fețe cristalografice bine exprimate care dau strălucire muzeelor și colecțiilor, dar care reprezintă numai un procent infim în lumea mineralelor.

Analiza chimică a deschis larg calea clasificării mineralelor în cele opt clase ale sistematicii valabile și azi: elemente native, sulfuri, oxizi, halogenuri, carbonați (nitrați, borați, iodați), sulfati (cromați, molibdați, wolframați), fosfați (arseniați, vonadați), silicați. Dar utilizarea analizei chimice pentru identificarea speciilor minerale este restricționată și astăzi de capacitatea metodelor de separare de a extrage fazele minerale din contextul petrografic, fiind inoperantă la fazele în amestec fizic sau chimic.

Microscopia a permis identificarea amestecurilor, incluziunilor, a fazelor de substituție sau transformare, dar nu a putut analiza grănulele foarte fine de tipul mineralelor argiloase, unde și analiza chimică eșuase.

Roentgenometria a surmontat aceste limite și a completat riguros peisajul mineralogiei clasice cu structurile rețelelor cristaline și formulele cristalo-chimice.

Metodele fizice moderne au arătat, însă, că modelele structurilor cristaline, baza validării speciilor minerale, sunt cazuri ideale astfel că, pentru cristalele reale, marcate de defecte de cristalizare, s-a introdus sistematica defectelor structurale, a poltipilor și a rafinamentelor rețelelor.

Metodele experimentale au șters limita investigării mineralelor naturale și artificiale permițând simularea diferitelor condiții geologice și înregistrarea transformărilor materiei minerale în timp real.

Avatarurile imaginii mineralului

Simultan cu această lărgire a câmpului cunoașterii, s-a modificat și percepția asupra obiectului cunoașterii, imaginea mineralului evoluând de la cea a unui obiect util (uncaltă sau podoabă), la cea a unui obiect de studiu văzut succesiv ca un poliedru, ca un compus chimic, ca un mecanism optic, ca o rețea de difracție, ca un mecanism electronic complex până la un model natural reproductibil.

Lungul drum al cunoașterii mineralelor a condus la identificarea, descrierea și clasificarea a circa 2.500 de specii minerale, ceea ce oferă o imagine convingătoare a diversității lumii anorganice. După 200 de ani de cercetări, proiectul de dezvoltare a mineralogiei propus de Wer-

ner poate fi considerat finalizat. Dar ne putem mulțumi cu atât? Dacă ar fi așa, cum am mai putea caracteriza mineralogia? Doar ca pe un dicționar cu mii de cuvinte care descriu mineralele și proprietățile lor?

Mineralogia modernă și-a pus și altă întrebare: există vreo legătură între speciile minerale riguros definite? Investigațiile celei de-a doua jumătăți a ultimului secol au arătat nu numai că aceste legături există, dar și că sunt mai numeroase decât ne-am fi putut închipui.

Argument pentru diversitatea și unitatea lumii

Oarecum surprinzător pentru stereotipurile noastre mentale, studiul părții minerale a materiei vii, conservată sub formă de fosile – de fapt, cea care permite reconstituirea extinderii și evoluției organismelor vii în timp – ne permite, prin comparație, să afirmăm că tranzițiile dintre specii în cadrul materiei anorganice sunt mai frecvente și mai continue decât între diferitele specii din lumea organică.

Să revenim deci cu alți ochi la această lume a materiei anorganice numită tradițional materie moartă dar, cum am aflat, mult mai schimbătoare, mai dinamică și mai variată în interconexiunea ei decât am fi fost tentați să credem. Vom vedea că mineralul nu este numai argumentul diversității lumii, ci și argumentul cel mai convingător al unității ei. Materia anorganică are pentru tot sistemul planetar cunoscut un element de construcție unic: faza minerală pe care mi-am permis să o numesc *cărămida universului*.

Ce este faza minerală? O entitate cu o structură și o compoziție chimică definite, despărțită prin suprafețe de discontinuitate de mediul înconjurător. Faza minerală se poate însă divide în cristale sau granule, deschizând astfel o cale pentru înțelegerea istoriei lumii anorganice. Prin dispersia fazei minerale în granule și cristale s-au format rocile și minereurile. De fapt, definiția cea mai corectă caracterizează rocile și minereurile ca faze minerale în starea lor de dispersie naturală. Rocile și mineralizațiile constituie complexe petrografice care formează munții, colinele și marile platforme cu zăcămintele lor de minereuri metalifere și nemetalifere, de cărbuni, petrol și sare, uneori de dimensiuni uriașe. Un sistem mineral complex este și scoarța terestră cu marile ei spații continentale și oceanice, dar și cu rădăcinile nevăzute ale munților și oceanelor subterane de lavă. În fine, globul terestru în totalitatea lui și universul nesfârșit pot fi definite ca sisteme mineralogice cu un grad de complexitate tot mai mare.

Departate de a fi doar un component statistic al unor sisteme cu

grade diferite de complexitate, mineralul este un nod al schimburilor energetice în continuă mișcare geologică care înglobează mișcarea mecanică, fizică și chimică. Pe lângă izomorfismul deja discutat, polimorfismul, politipia, izotopia și morfotropismul dezvăluie mecanismele complicatelor procese în care mineralele sunt angrenate. Uneori, ca în cazul substituțiilor la nivelul fazei minerale a elementelor majore prin elemente minore cu valențe identice, superioare sau inferioare acestora, recunoaștem relații aproape „umane”. Într-un prim caz, botezat *camuflaj*, schimbul este echivalent mimând o relație similară celeia pe care dreptul roman o definește prin maxima *do ut des*, îți dau cât dai; în cel de-al doilea caz, schimbul numit *capture* este avantajos, iar cel de-al treilea caz, numit *admitere*, poate fi considerat altruist, deoarece prin acceptarea în nodurile rețelei a unui element cu valență mai mică, structura devine mai labilă și mineralul mai vulnerabil în procesele ulterioare de alterare.

A venit vremea să ne punem și întrebarea dacă există un sens în continua transformare a lumii. Termodinamica ne spune că da. Ea dovedește că evoluția tuturor sistemelor minerale decurge într-un sens prestabilit: scăderea energiei libere și creșterea entropiei. Acestea pot fi calculate pentru sisteme gigantice sau micronice. Echilibrarea sistemului se face conform *principiului frânării* enunțat de Le Chatelier. Astfel, dacă un sistem mineral este adus în condiții de presiune litostatică sau de stress ridicat, el se va adapta prin blasteza unor minerale cu structuri compacte și duritate mare prin care materia minerală se opune forței exterioare după cum, la temperaturi înalte și presiuni scăzute, vor cristaliza mineralele cu structuri mai afânate.

Pământul, scena unei permanente confruntări

De miliarde de ani, Pământul este scena gigantică a unei permanente confruntări între tendințele de concentrare și diseminare ale materiei minerale. În lumea anorganică starea de entropie maximă se realizează în rețelele cristaline. Dacă mișcarea minerală nu s-ar desfășura în mediul natural al planetei noastre, ci în condiții controlate în laborator, Pământul ar tinde să fie constituit din cristale unice, de diferite mărimi care să corespundă, compozițional, clark-ului elementelor chimice asociate, adică gradului de reprezentare a elementelor chimice în constituția Terrei. Urmând criteriul energiei libere și al entropiei, tendința ar fi concentrarea materiei terestre într-un gigantic cristal de feldspat, într-un uriaș cristal de cuarț și în cristale cu dimensiuni din ce

în ce mai reduse de biotit, amfiboli, piroxeni etc. Procesele tectonice globale blochează însă această tendință de concentrare la capătul căreia, prin încetarea mișcării geologice, s-ar fi ajuns la moartea planetei.

Dimpotrivă, constituția Pământului arată o extremă diversitate și o continuă transformare. Pe Pământ coexistă minerale formate odată cu nașterea planetei, acum patru miliarde și jumătate de ani, cu minerale care se formează chiar sub ochii noștri în stalactitele din peșteri, în mările deltelor, din lăvele vulcanilor, din gheizere fierbinți sau ghețuri polare. După cum minerale din scuturile continentale imobile de miliarde de ani coexistă cu minerale transportate la distanțe uriașe pe suprafața globului, proiectate din zonele abisale ale Terrei sau venite din spațiul cosmic sub formă de meteoriți.

Martor de încredere

După această călătorie pe drumul cunoașterii, în care am adunat probe și mărturii, mineralul ni se arată sub multiple înfățișări rămânând nu de puține ori ascuns și misterios. Iată câteva ipostaze în care ni s-a dezvăluit:

- cărămidă a universului care păstrează unitatea transgalactică,
- nod al schimburilor de energie care asigură universului viața,
- călător în imensele spații ale Terrei pe lungi trasee care l-au purtat din centrul incandescent al planetei pe crestele munților, de aici în abisurile oceanelor și apoi din nou în camerele magmatice,
- vizitator din spațiile cosmice purtat spre Pământ de comete, meteoriți sau din misterioasele găuri negre,
- orologiu care măsoară vârsta planetei și în a cărui cutie minerală elementele radioactive se dezintegrează marcând impasibil timpul erelor,
- termometru și barometru care au înregistrat fidel temperatura și presiunea apei oceanelor, a lăvelor vulcanice, a soluțiilor hidrotermale,
- busola care înregistrează poziția polilor Pământului în momentul formării sale și ne permite azi să desenăm migrația acestora în timp,
- ofițer de stare civilă care, notând izotopii oxigenului, ne poate spune anotimpurile și lunile în care s-au născut și în care s-au stins din viață ființe vii care au trăit acum sute de milioane de ani.

Atunci, ce este până la urmă mineralul? De la caz la caz, toate acestea. Dar peste toate, pentru cercetătorii Pământului fiecare mineral este o literă din alfabetul cu care se scrie și se citește istoria și geografia erelor.

Un alt mod de a privi lumea

Sistemele minerale au fost ambianța permanentă a evoluției omului și a progresului activităților sale. O ilustrează cu prisosință cel mai banal mineral de pe pământ, silicea, care l-a însoțit neîncetat de la sillexul uneltelor din peșterile paleolitice la cuarțul piezoelectric al tehnologiei secolului XXI.

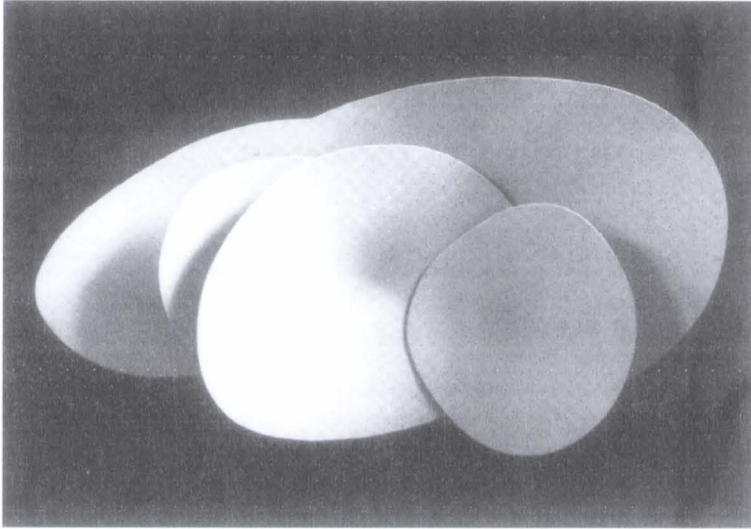
Raportate la scurta noastră istorie biologică, mineralele nu s-au schimbat. Noi ne-am schimbat și putem citi tot mai multe informații pe site-ul lor. Avem acum posibilitatea de a interoga un martor prețios și, dacă știm să punem întrebările potrivite și să le interpretăm inteligent, vom afla fascinantă poveste a formării și transformării Pământului și a planetelor ce ne înconjoară.

La sfârșitul acestei mărturii a experienței mele sunt dator cu răspunsul la întrebările de la care am plecat:

Ce datorăm mineralogiei?

Ce datorăm neobositei explorări și cercetări a fenomenelor naturale?

Cred că, în primul rând, un anume mod de a fi și de a privi lumea. Mineralogia și științele naturii ne învață să lepădăm crusta aroganței, să evităm sentințele definitive, să ne apropiem cu grijă și respect de natura misterioasă și profundă a planetei noastre, această grădină minunată în care ne-au fost sortite o trecere efemeră și visul eternei reînțoarceri.

CULTURA MEMORIEI, MEMORIA CULTURII

FRONTIERELE CIVILIZAȚIILOR: CIOCNIRE SAU DIALOG?

Sud-Estul Europei și paradoxurile istoriei culturale

Civilizațiile sau culturile se ciocnesc – ca și oamenii în expansiunea lor – și pot intra în conflict atunci când incertitudinea lor este mai mare decât ceea ce pot stăpâni.

În puține locuri relațiile de la frontierele civilizațiilor pot fi mai bine urmărite ca în Sud-Estul Europei, spațiu al genezei, al expansiunii, al interferenței sau transgresiunii unor mari civilizații. Aici putem urmări relația dintre marile imperii, dar și evoluțiile statelor mici, care au gravitat în zona lor de influență. Ca și în cazul marilor procese tectonice, care au modelat scoarța terestră de-a lungul erelor geologice, cheia descifrărilor se află la limitele marilor plăci și în jocul microplăcilor în procesele de coliziune, subducție sau acreție.

Aria sud-est-europeană a jucat un rol esențial în formarea și difuzarea civilizațiilor antice. Imperiul Roman, apoi Imperiul Bizantin au unificat acest spațiu cultural într-o inimă a lumii civilizate. Paradoxurile istoriei culturale au făcut ca aceste spații fecunde, care timp de peste un mileniu au reprezentat emblema lumii vechi, să fie percepute ulterior ca teritoriu al alterității iar Sud-Estul european să apară, în viziunea Occidentului medieval, ca o margine a lumii. Este adevărat că Europa de Sud-Est a fost vreme de multe secole un spațiu al confruntării dintre musulmani și creștini, dintre catolici și ortodocși și că, dincolo de hotarele lui, începea un fel de „deșert al tătarilor” la limita căruia civilizația occidentală și-a ridicat ultimele fortărețe. Nimic nu justifică însă ca această arie, caracterizată mai degrabă prin exces de istorii convergente și de culturi, să fie aproape ignorată sau fals percepută, ca un corp rupt și străin de cealaltă parte a continentului.

Cu sau fără miză, istoriografi occidentali au scos în afara istoriei culturale tocmai acel sol fertil care generase democrația greacă și creștinismul oriental și care a continuat, în zorii Evului Mediu, să dezvolte cel de-al treilea pilon al civilizației moderne occidentale, dreptul

Comunicare la **simpozionul „Valorile culturale și progresul uman”**, Universitatea Harvard, Boston, 23 aprilie 1999.

roman. Bizanțul este locul de naștere al monumentalului *Corpus juris civilis* cunoscut drept Codul lui Iustinian, din care legile lumii s-au inspirat neîncetat. Se uită adesea că, după căderea Romei, Bizanțul a fost continuatorul civilizației romane și același împărat Iustinian, care stăpânea în secolul șase Peninsula italică și Peninsula iberică, ridică nu numai Sfânta Sofia la Constantinopol, ci și bisericile Sant'Apolinare din Classe și San Vitale din Ravenna.

Măsura în care, în percepția mediilor culturale occidentale, această viziune s-a corectat sau nu, în ultimele secole, rămâne de discutat.

În momentul în care dorim să aflăm în ce fel culturile generează mentalități și acestea comportamente individuale sau colective, care conduc la progres sau regres economic și social, la cooperare sau conflict, la pace sau război, trebuie să cercetăm toate izvoarele.

O pre-concepție, ca să nu spun pre-judecată, pleacă de la un concept de cultură pe care, este adevărat, antropologia culturală contemporană îl corectează în fiecare zi. Nimeni nu mai poate absolutiza, ca în secolul trecut, conceptul de cultură limitat la cultura scrisă, urbană sau aulică, lăsând în afara spațiului creației culturale miturile și imaginarul colectiv.

Imaginarul colectiv a format în Sud-Estul Europei un univers spiritual cu multe elemente comune și chiar cu mituri comune. Unul dintre acestea, studiat de Mircea Eliade și Lucian Blaga, este mitul zidirii prin jertfă: Meșterul nu-și poate termina lucrarea decât dacă jertfește pe cel iubit. Numai așa edificiul va dăinui. Un constructor zidește, în varianta sârbă a legendei, un pod, în varianta bulgară o fortăreață, iar în varianta românească înalță o biserică, un loc sacru al împăcării. Toate cu prețul sacrificiului celei mai apropiate ființe și chiar a celui care le-a înălțat.

Fiecare cultură națională are simbolistica sa particulară, dar mitul sacrificiului care edifică și creează este comun și el poate deschide o poartă spre înțelegerea unor comportamente cu cuprindere regională.

Protectoratul belicos și parteneriatul democratic

În Sud-Estul Europei, protectoratele erau în trecut o manieră prin care statele mici evitau ciocniri directe, plasându-se în umbra marilor puteri. Azi, maniera de a gestiona direct asemenea îngrijorări tinde să devină parteneriatul.

Din acest punct de vedere, aș vedea două *logici* diferite ale istoriei în regiunea Sud-Estului european: una, pe care aș numi-o a *protec-*

toratului belicos și cealaltă, a parteneriatului democratic.

O radicalizare a conflictelor și a incompatibilităților a survenit începând din secolul al XIX-lea, când viața Europei sud-estice s-a supus *logicii* protectoratului belicos. Acceptat de micile națiuni și state, dornice să supraviețuiască într-o lume din ce în ce mai complexă, protectoratul atenua incertitudinile lor de moment, nu însă și sursele de conflict.

În timpul comunismului, această logică a protecției belicoase a fost în același timp modificată și agravată. Cortina de Fier, care, după al doilea război mondial, a despărțit Europa democratică de Europa lagărului socialist și părea să devină nu doar o graniță politică, militară și ideologică, ci și o limită culturală și de civilizație, a născut aberații teribile, unele devenite stereotipuri mentale. De pildă, Grecia ortodoxă și Turcia musulmană, membre ale NATO și situate la limita estică și sud-estică a Europei (ba chiar și în Asia), au fost percepute drept parte a Occidentului, în vreme ce Republica Democrată Germană și Cehoslovacia, situate în plin centrul Europei, erau văzute drept parte a Estului.

Flagelul Războiului Rece a distrus Europa, ciopârțită precum ființa în tragicul mit al lui Osiris. Într-adevăr, Republica Democrată Germană, Cehoslovacia, cât și celelalte state din Europa Centrală și de Est au intrat, fără voia lor, în zona de „protecție” comunistă a Uniunii Sovietice și a trebuit să accepte regulile ocupantului. Dar modul în care o situație politico-militară de moment a putut modifica atât de repede și ușor viziunea intelectualilor occidentali asupra unor concepte clasice ale istoriei și geografiei ne dă de gândit. Și generează o ipoteză surprinzătoare: alinierea în mediile intelectuale se poate produce prea lesne și în sisteme democratice.

În zona sa de influență, comunismul a căutat să șteargă diferențele culturale. Dar conflictele nu au dispărut, doar au ieșit de la vedere. Nici o ideologie nu poate distruge cultura națională. Dimpotrivă, tocmai structurile culturale specifice au supraviețuit și au modelat rezistența fiecărui stat comunist față de „marele prieten și protector”, care în final a devenit dușmanul comun.

Papirologia și geologia folosesc în comun termenul de „palimpsest”. În primul caz, este vorba de un papirus pe care se stratifică texte diferite, rând pe rând scrise și șterse vreme de sute de ani; în al doilea caz, este vorba de o structură de rocă ce prezervă morfologia vechilor roci supuse metamorfozelor și în care se mai pot vedea stadiile prin

care acestea au trecut. Ca într-un asemenea palimpsest, vechile culturi s-au păstrat, în parte ascunse privirii, în timpul și în pofida ideologiei comuniste. Îndărătul conflictului dintre cele două lagăre din timpul Războiului Rece, au continuat însă să se agraveze nenumăratele antagonisme aparent uitate, dintre marele „protector” de la Răsărit și fiecare dintre sateliții săi.

Căderea comunismului a clătinat logica protectoratului belicos fără să o elimine definitiv. Eliberate de servitute, statele est-europene au descoperit că pot fi partenere, atât ale statelor occidentale, cât și între ele, în plan regional.

În relațiile cu statele occidentale primează acțiunea politică în care angajamentele părților se bazează acum pe reciprocitate. În mod aproape spontan, țările candidate din Sud-Estul Europei au perceput NATO nu numai ca o alianță militară, ci și ca purtătoarea unor valori politice ale lumii democratice, pe care Alianța este pregătită să le apere atunci când sunt atacate.

Pentru țările ex-comuniste, vechiul protectorat statuat în cadrul Tratatului de la Varșovia, îndreptat împotriva Occidentului, a lăsat loc liber unui real parteneriat democratic. România, Bulgaria, Slovacia, Polonia, Cehia, Slovenia, Ungaria au început să acționeze nu ca țări concurente, ci ca parteneri politici, angajați într-un dialog democratic.

S-ar putea crede că parteneriatele bi-, tri- sau multi-laterale dintre aceste țări sunt creații fragile și trecătoare, care nu s-ar putea opune vechilor intoleranțe. Cred că nu este chiar așa, pentru că în această nouă arhitectură europeană încercăm să identificăm și să utilizăm tocmai vechile strate culturale suprapuse, prea mult ignorata tradiție sud-est europeană a schimburilor pacifice și a negocierii subtile între civilizații diferite, dar complementare.

Ca intelectual umanist nu cred în fatalismul cultural și resping ideea că ar exista comunități umane predestinate conflictului, împinse, prin loteria nașterii, să rămână izolate geografic și istoric, iar altele, în mod tot atât de accidental, să aibă parte de prosperitate și calm.

Nu cred că există vreo barieră pe care dialogul să nu o poată înlătura. Transformările despre care am vorbit deja nu sunt efectul vreunei ideologii. Ele reprezintă mai curând rezultatul influenței instituțiilor democratice asupra culturii acestor țări.

Instituțiile nu pot schimba cultura, dar pot s-o amenajeze dacă îi respectă datele fundamentale și o situează în funcție de valorile libertății și egalității. De fapt, doar cultura poate schimba cultura.

Cultura democrației și gestionarea incertitudinii

Putem vorbi de o cultură a democrației și, dacă da, în ce ar consta ea?

Cum am spus la început, cred că o diferență esențială între culturi este dată de modul în care acestea gestionează incertitudinea. Își asumă ele incertitudinea, încercând să găsească soluții, prin dialog? Sau încearcă să elimine incertitudinea prin dictatul religiilor sau al ideologiilor?

Comunismul pretindea că elimină incertitudinea în numele dep-linei egalității între oameni. De fapt, prin înregimentare politică, planificare economică și o propagandă neîntreruptă care aservea mințile, comunismul a încercat să înlocuiască incertitudinea cu controlul total asupra individului și societății. Imperiul comunist a devenit astfel, după expresia lui Vaclav Havel, un *imperiu al morții*.

Cultura democratică nu neagă incertitudinea. Ea ajută să punem întrebări și să folosim dialogul pentru a susține progresul uman.

Instituțiile democratice sunt întemeiate pe ideea că nu există un adevăr absolut și nici un unic răspuns la fiecare problemă. În aceste condiții, trebuie să acceptăm că incertitudinea este o parte inevitabilă a vieții.

Sigur este că trebuie să ne protejăm împotriva riscurilor incertitudinii. Dar nu trebuie să o facem lăsând altora, respectiv “protectorilor”, grija de a ne ocroti. În loc să ne înfricoșăm, trebuie să luptăm; în loc să ne ferim de incertitudine, să o provocăm.

Gestiunea incertitudinii ține de însăși esența vieții într-o societate deschisă. Spre deosebire de comunism, care a demonizat-o, democrația o transformă într-un factor de progres. Acest progres este definit de aspirația ființei umane către libertate, solidaritate, respect reciproc și toleranță. Ca să gestionăm incertitudini, doar dialogul, și în nici un caz forța, ne poate ajuta.

Confrunțați cu incertitudinile, vom observa că diversitatea reduce riscul mai degrabă decât omogenitatea. La fel cum, în politică, apelul la puritate etnică creează riscuri majore, nu le reduce. Absența incertitudinii ne-ar priva de creativitate – singura cale prin care putem provoca, modela și promova noul.

Cultura democratică poate transforma percepția asupra națiunilor văzute exclusiv ca filiație de sânge, de limbă și de credință, în perceperea lor ca națiuni-cetățean care acordă respect drepturilor omului, diferenței și legii. Această nouă percepție, tolerantă și întemeiată pe lege, asigură calea unui dialog fecund între națiuni și între culturi, prevenind ciocnirile la frontierele, adeseori incerte, dintre civilizații.

CULTURA ÎNTR-O LUME ÎN CRIZĂ

Victimă de lux a tranziției

Există o tradiție nefericită de a apela la cuvinte mari și reverențe când vine vorba de cultură. Personal, prefer să fac culturii reverențe în intimitate și să fiu pragmatic atunci când discutăm despre starea culturii naționale. Nu mă număr printre cei care cred că există o criză a culturii. Judecând după pulsul ei cotidian și după anvergura multor evenimente culturale, aş zice chiar că ea trăiește momente de mare vitalitate.

Nu despre o criză a culturii în România trebuie să vorbim, ci despre o cultură care există într-o lume de criză, o lume aflată în căutarea adevăratei sale identități. Ar fi inutil să insist asupra rosturilor culturii într-un astfel de timp în fața unor oameni care, cu siguranță, le simt și le știu foarte bine. Cultura românească de azi nu trebuie să se refuze timpului pe care îl trăiește, crezând că are de ales între turnul său de fildeş și remorca politică.

România se află acum în fața unei provocări istorice și este de neimaginat ca destinul său să nu poarte amprenta acelei autenticități naționale pe care numai cultura o poate impune. Din păcate, și este iarăși inutil să intru în prea multe detalii, trăim într-o țară sărăcită, iar cultura nu este câtuși de puțin ocolită de dramatismul efectelor acestei triste realități. Ea își are însă resursele ei interne, miraculoase și inepuizabile și a dovedit că știe să și le valorifice chiar și atunci când istoria însăși i s-a pus de-a curmezișul. Știu bine că în acești ultimi șapte ani cultura, în toate manifestările sale, a fost un fel de victimă de lux, nu doar a realităților economice, ci și a unei politici culturale deficiente.

Political și economicul au datorii neîmplinite

Ar fi o ipocrizie să fac promisiuni ferme, să încerc să conving că noua guvernare va schimba peste noapte realitățile economice de care

Alocuțiune la reuniunea Fundației **Forum pentru Starea Culturii**, București, Casa Vernescu, 15 februarie 1997.

vorbeam și va oferi culturii un buget îndestulător. Pe de altă parte însă, ar fi o gravă eroare să perpetuăm ostilitatea, manifestă sau tacită, care a definit până acum relația culturii cu politicul, transformându-le în două lumi paralele. Se impune să identificăm azi punctele de convergență și să construim o realitate care le include și le îngemănează.

Avem o Cultură Românească, dar avem și datoria de a recunoaște că ea subzistă în condiții care, uneori, se află sub limita decenței. Trebuie să găsim mecanismele economice și legislative care să plaseze cultura și în afara ei însăși, într-o sferă mai largă, a conștiinței naționale și a interesului general. Sunt convins că există soluții pentru o abordare managerială abilă, în măsură să producă resurse pentru cultură din alte zone, și mă gândesc aici, în primul rând, la mediile de afaceri și la asociațiile neguvernamentale române sau străine care ar putea sprijini nemijlocit fenomenul cultural. Am folosit orice prilej pentru a le invita să se implice cu adevărat în această acțiune care – trebuie bine înțeles – nu este una de binefacere, ci de recunoaștere, de susținere și de respect față de sine.

Este momentul să fie înlăturată și falia dintre lumea culturală și lumea economică. Iar, dincolo de înțelegerea și de bunacredință ale oamenilor cu bani, este necesar un efort managerial consistent din partea oamenilor de cultură. Nu mă îndoiesc că o astfel de relație va funcționa și va fi reciproc profitabilă.

Desigur, fiind vorba de bani, de circulația acestora, trebuie să existe și un cadru legislativ normal. Cel actual nu poate fi, în nici un caz, astfel calificat. Spiritul însuși al legislației în vigoare este pervertit. Avem o Lege a sponsorizării aptă să împiedice sponsorizarea și nu s-o stimuleze. Evident, această lege trebuie serios modificată. Avem apoi, la nivelul structurilor administrative din domeniu, neșansa perpetuării unor obsesii dirijiste și a dependenței de actul birocratic. Sunt convins că descentralizarea administrativă și adoptarea Legii bugetelor locale pot oferi culturii alte perspective și alte performanțe.

Reforma de ansamblu a societății românești trebuie să confere culturii sensul și condiția deplinei normalități.

Aș spune că, în lumea modernă democratică, este datoria membrilor societății ca marii oameni de știință și cultură să nu aibă alte datorii decât cele de ordin spiritual față de cei care citesc, ascultă sau privesc operele lor. Pentru România, în acest moment, acesta este doar un proiect, dar el trebuie considerat un proiect strategic.

Experiența mea de președinte m-a făcut să constat că la aproape

toate dezbaterile la care am participat s-a ajuns la problema minorităților și a drepturilor acestora. A minorităților etnice, religioase, sexuale. Dar foarte rar s-a pus în discuție problema unei alte minorități și a drepturilor acestei minorități care există în orice țară, minoritatea oamenilor de știință și cultură. Pentru că este o elită, va rămâne totdeauna o minoritate. Dar această minoritate asigură majorității dreptul de a intra în cărțile de istorie.

ACADEMIA ȘI MEMORIA COLECTIVĂ

Vocația cercetării riguroase

Sesiunea solemnă a celui mai înalt for de consacrare științifică și culturală a României, căruia am onoarea să mă adresez, răspunde unei întreite îndatoriri și unei întreite legitimări.

Înainte de toate, Academia Română, alături de toate instituțiile care au zidit și reprezintă Statul român, aniversează astăzi ceasul de izbândă care a desăvârșit lucrarea secolelor, în care acest stat s-a conturat prin limbă, tradiții și valori comune și prin efortul oamenilor acestui pământ, care nu au precupețit nici o jertfă pentru a împlini visul unității naționale a românilor.

Cel mai înalt for de cercetare științifică al țării a adus mereu în conștiința noastră idei și fapte puțin știute, contribuind la o cunoaștere mai riguroasă, mai completă și mai adevărată a unor perioade decisive din istoria noastră.

Prin vocația și propria sa istorie, Academia Română a reprezentat o parte integrantă a marii mișcări intelectuale, culturale și politice care a făcut posibilă Marea Unire. Întemeiată pentru a studia și proteja fundamentele identității noastre naționale – limba și cultura română – Academia Română a încununat prin existența și activitatea sa un proces milenar, în care unitatea poporului nostru s-a exprimat și s-a consolidat printr-o extraordinară creație culturală, ce a dat substanță însăși existenței noastre particulare în lume.

Cristalizarea unității de neam

Fără comunitatea de limbă, de credință și de cultură, unitatea de neam a românilor nu s-ar fi păstrat. Apartenența la un spațiu statal nu ascultă numai de legile sistemului juridic; ea este, mai ales, legată de o lege culturală care semnifică recunoașterea explicită a apartenenței la un spațiu spiritual comun.

Operă a generațiilor succesive de geniali anonimi și temei fără de

Discurs la sesiunea solemnă a Academiei Române dedicată aniversării a 80 de ani de la Marea Unire din 1918. București, 1 decembrie 1998.

care identitatea noastră ar fi pierit, limba română este teritoriul predilect al studiilor academice și vocația esențială a acestei nobile instituții. Desprinsă pe căi aproape neștiute din solul fertil al culturii orale comune, cultura elitelor din Țara Românească, Moldova și Transilvania a îmbogățit limba română dând chip și nume identității noastre de neam.

Cronicarii au început o operă pe care savanți de renume nu au încetat s-o desăvârșească, reconstituind cu înflăcărare și minuție nu doar istoria neamului nostru, ci și viziunea noastră despre un trecut istoric comun. Toate aceste etape ale cristalizării unității noastre de neam sunt, prin definiție, parte a universului academic.

Îmbogățirea memoriei colective

Situată la sorgintea împlinirii unității națiunii române, Academia și-a desăvârșit vocația printr-un nobil militantism, făurind armele ideale ale Marii Uniri și oferind națiunii române, prin activitatea membrilor săi, modele de angajare patriotică în bătălia pentru desăvârșirea unității naționale.

Păstrătoare prin excelență a memoriei noastre colective, Academia nu putea lipsi de la îndatorirea sacră de a reînvia și a îmbogăți această memorie. Nu putem omagia Marea Unire fără a omagia spiritul academic și instituția sa consacrată, fără a omagia lucrarea vie a culturii și spiritualității românești.

APARTENENȚA LA LATINITATE

Idiomul latin în Carpați și pe Amazon

Primul lucru pe care un călător sau un elev de școală îl află despre Brazilia este acela că această vastă și fascinantă țară este chiar inima Americii Latine.

Primul lucru pe care oricine îl află din însuși numele țării mele este că aceasta este un teritoriu al latinității: România, ținut al romanilor.

Un destin aparte ne apropie – pe dumneavoastră, ai căror strămoși au adus, acum cinci veacuri, idiomul latin în ținuturi pe care romanii nu le bănuiau nici măcar în vis sau în mituri, și pe noi, urmașii celor care, acum aproape 2000 de ani, au sădit dincolo de Dunăre și în inima Carpaților limba latină, pe care nici o furtună a istoriei nu a izbutit să o mai dezhădăcească. Cel mai vizionar dintre geniile lumii romane – fie el Iuliu Cezar sau Vergilius – nu ar fi putut imagina vreodată că în jungla Amazonului se va vorbi o limbă descinsă din cea născută pe malurile Tibrului, nici că urmașii legiunilor traiane și ai păstorilor daci vor putea să asume și să păstreze, ca pe cea mai sintetică definiție a identității lor, amintirea perpetuă a Cetății Eterne.

Persistența identității latine

Și totuși, așa s-a întâmplat. Persistența civilizației latine la Gurile Dunării și în văile râurilor de munte din vechea Dacie este un fapt atât de singular încât savanții l-au numit „o enigmă și un miracol”. O enigmă și un miracol este și faptul că, sub constelațiile Sudului, abia ghicite de astronomii antici, a înflorit o civilizație care a reușit să încorporeze și să exprime infinita fascinație a continentului sud-american în limpezimea conceptuală și în construcția riguroasă a unei limbi latine. Ce forță incredibilă a avut oare această identitate latină pentru a-și continua expansiunea mult după ce purpura Imperiului a apus – asemeni unui astru a cărui lumină străbate până la noi și multe veacuri după ce steaua însăși s-a

Discurs de recepție la **acordarea Medaliei de aur cu colan „Palmas Academicas”** a Academiei Braziliene de Litere, Rio de Janeiro, 24 iulie 2000.

stins? Ce creativitate inegalabilă i-a fost dată pentru a genera forme mereu înnoite, dar mereu structurate pe o aceeași esență originară?

Un univers cultural mereu reinventat

Apartenența la latinitate nu este un simplu fenomen lingvistic. Idiomul în care fiecare ființă umană se exprimă este singura sa poartă de acces în lumea sensibilă, ca și către lumea inteligibilă. Prin limba pe care o vorbim, practicăm noi înșine și transmitem urmașilor un decupaj anume, irepetabil, al universului și un mod anume de a-l face să poată fi perceput și înțeles. Precizia și claritatea atât de des elogiate ale limbii latine reflectă limpezimea originară a relațiilor dintre elementele naturii și inteligența culturii. Este clar, pentru orice vorbitor al unei limbi derivate din latină, cum se situează în timp o acțiune, care sunt raporturile dintre subiect și predicat, ce le sporește sau ce le limitează. Relațiile complexe din interiorul frazelor unei limbi derivate din latină desprind din fluxul realului o complexă și nuanțată înlănțuire de evenimente, relații de cauzalitate, posibile evoluții și sensuri, conferind universului de tradiție latină o capacitate specifică de ordonare logică a lumii naturale, sociale sau interioare a omului.

Limba latină și civilizația romană au avut ca semn distinctiv o capacitate unică de absorbție și de integrare a noului, o îndemânare aparte în a remodela concepte și structuri preluate din orizonturi diferite. Această vocație interculturală a determinat deopotrivă extraordinara forță de expansiune și neobișnuita capacitate de dăinuire a acestui univers cultural, mereu reinventat și totuși statornic în determinările sale fundamentale.

Popor neo-latin într-o lume ortodoxă

Civilizația imperială romană, adusă în Dacia de veterani din peninsula italică, dar și de negustori din Asia Mică s-a implantat în solul civilizației arhaice a dacilor – un neam războinic, cu o puternică cultură orală. Cucerirea romană l-a lipsit de structura sa de rezistență, fiindcă i-a distrus nobilii și preoții, sanctuarele și instituțiile. Limba romanilor a absorbit și a restructurat aproape tot ce mai rezistase din vechea civilizație a locurilor. Câteva nume dacice ale marilor râuri s-au păstrat până azi. Un vocabular pastoral și rustic vădește supraviețuirea satelor dacice în jurul noilor orașe romane. Un număr relativ important de tradiții, ritualuri și melodii par să urce în timp până în vremuri imemorabile. Dar toate aceste elemente au fost topite și purtate prin timp

de forme latine, devenind componente la fel de legitime ca oricare dintre cele aduse de cuceritorii veniți odată cu Traian. Împăratul însuși devine personaj de legendă, într-o narațiune lipsită de orice temă războinică, și care pune în scenă doi protagoniști, Traian cel viteaz și frumoasa prințesă Dochia, sora ultimului rege dac, de parcă ambii ar fi făcut parte din aceeași lume. La limită, ei au ajuns să facă parte din același mit fondator al poporului român.

Foarte de timpuriu, provincia Dacia a intrat în aria de elaborare și difuziune a creștinismului – astfel că vocabularul fundamental al credinței creștine și al instituțiilor sale originare este, în limba română, integral latin. Aceasta a asigurat idiomului născut pe malurile Tibrului o vitalitate și o perenitate cu totul excepționale, chiar și atunci când valuri succesive de războinici migratori au început să străbată ținuturile pe care Imperiul le părăsise. Unii au trecut și s-au pierdut în istorie, alții au fost asimilați, alții au conviețuit păstrându-și identitatea.

Structurile de rezistență ale civilizației românești au rămas latine și creștine. Cuvinte – mai puține, ca în cazul goților, sau mai multe, ca în cel al slavilor – au îmbogățit limba latină a Orientului fără a-i modifica substanța. Ele s-au adaptat normelor complexe, dar precise și limpezi, ale morfologiei și sintaxei latine, adică logicii interne modelatoare a unui mod aparte și unic de a înțelege universul natural, universul social și universul spiritual.

Noua Romă tropicală, mai veselă și mai generoasă

Atunci când Darcy Ribeiro afirmă, cu o undă de provocare, că Brazilia reprezintă o nouă romanitate, „mai bună, fiindcă a fost spălată în sânge indian și în sânge negru”, el rostește un adevăr fundamental valabil pentru întreaga latinătate în formele ei mereu schimbătoare și mereu perene.

„Noi suntem noua Romă, scrie el. O Romă tardivă și tropicală. Fiind oricum cea mai mare dintre națiunile neo-latine prin numărul ei de locuitori, Brazilia începe să ajungă în fruntea lumii neo-romanice și prin creativitate artistică și culturală. Ea tinde să înflorească în viitor ca o nouă civilizație, metisă și tropicală, mândră de sine. Mai veselă, fiindcă e mai îndurătoare. Mai generoasă, fiindcă e mai deschisă conviețuirii cu toate rasele și toate culturile”.

Așa se explică aparentul paradox al deschiderii către modernitate care reprezintă o caracteristică dominantă a universului de origine latină. Recursul la istorie și la tradiția pe care latinitatea o materializează

nu a reprezentat niciodată, nici în cultura braziliană, nici în cea română, un alibi al stagnării sau o justificare a trăirii în trecut. Dimpotrivă, latinitatea a reprezentat principalul vector al conectării noastre la lumea europeană, principalul argument al progresului rapid, expresia privilegiată a vocației modernității. De aceea, poate că nu ar trebui să ne surprindă confluențele culturale care dau raporturilor dintre cultura românească și cea braziliană o incandescență aparte.

Ceea ce trebuie pus în lumină este forța de pătrundere a operelor braziliene în conștiința culturală a românilor. Față de enorma bogăție a literaturii braziliene de azi și de totdeauna, numărul traducerilor nu va fi niciodată suficient. Tirajele acestor traduceri, în genere de zeci de mii de exemplare, toate epuizate curând după apariție, sunt o mărturie a capacității publicului cultivat din România de a absorbi fascinantă experiență braziliană.

Din 1990 și până astăzi, milioane de ochi din România au plâns pentru nefericirile eroilor din serialele braziliene, milioane de inimi au palpitat la aventurile lor și s-au înseninat atunci când ele se terminau cu bine. Nu intră, de obicei, în deprinderile intelectualilor, adepți ai unei culturi decantate și sever evaluate, să facă referiri la acest gen al culturii populare, în sensul contemporan al cuvântului. Dar nu avem voie să uităm că, pentru foarte mulți contemporani ai noștri, fie în Brazilia, fie în România sau oriunde în lume, aceste povești simple, deseori emoționante, ușor de descifrat și de povestit, sunt nu doar o delectare – poate singura, într-o viață grea și fără rafinamente – ci și o matrice modelatoare de afecte și de caractere. Lumea în alb și negru a acestor istorii atât de colorate ne apropie și mai mult, pentru că atinge o mare mulțime de oameni care nu au cum să se bucure nici de amara sinceritate, nici de subtila lume imaginară a marilor scriitori români sau brazilieni. Chiar și în aceste opere populare, o îngemănare aparte între tradițional și modern pare să lege, dincolo de spațiile vaste care ne despart, milioane de suflete din Brazilia și din România.

Aceeași îndrăzneță asumare a modernității

Faptul că avangarda iconoclastă a culturii românești din perioada interbelică a suscitât un răspuns decisiv în Brazilia, și că săptămâna artei moderne din 1922 a făcut din cele mai îndrăznețe, cele mai subversive expresii de modernitate ale românilor – Tristan Tzara, Eugen Ionesco, Marcel Iancu – fermentul unei radicale inovări în cultura braziliană rămâne un argument la fel de solid pentru afinitățile dintre

noi ca și „argumentul Manolescu”. Prestigiul lui Emil Cioran sau importanța operei lui Mircea Eliade au urmat acestor prime contacte, pe care le-au consolidat. Cred că pot afirma că, în ciuda distanței care ne desparte în spațiu, culturile noastre se apropie și dialoghează la vârf, în zona cea mai rarefiată și mai dinamică a modernității autentice.

Această capacitate novatoare este, în felul ei, o virtute moștenită: încă de la origini, lumea romană a manifestat ea însăși o vocație constantă a modernizării, în ciuda glasurilor care cereau cu autoritate întoarcerea la *mos maiorum*, la moravurile strămoșilor. Dimpotrivă, animată de o unică disponibilitate de a inova fără a-și altera esența, Roma a fost factorul esențial de modernizare a lumii antice: de la drumurile, pe care și azi mai pășim, până la conceptele cele mai elevate ale filosofiei grecești sau ale revelației creștine, pe care le-au tradus și le-au difuzat în prima mare sinteză de civilizație europeană care a fost civilizația romană. Pe un alt plan, romanii au populat întregul spațiu pe care îl luaseră în stăpânire cu cetățeni romani. Aceasta a fost marea operă a armatei romane: un enorm creuzet în care se topeau toate neamurile și toate limbile Lumii vechi, transformând pe foștii supuși în cetățeni ai Romei. Pentru arhaica Dacie și, mai târziu, pentru continentul brazilian, civilizația de origine latină a fost un salt istoric. Violent, distructiv și creator deopotrivă, actul cuceririi a legat fiecare din popoarele noastre de avangarda modernității în orizonturi de timp diferite.

Conștiința valorii umane

Ceea ce nu s-a pierdut, ci s-a păstrat, sporind mereu în aceste neîncetate prefaceri, a fost conștiința demnității individuale, a libertății și a valorii acesteia. Societățile noastre au progresat prin redescoperirea și generalizarea cunoașterii acestora la nivelul tuturor locuitorilor unei țări, deveniți, cu toții, cetățeni liberi și egali în fața legii. Vocabularul fundamental al politicului modern, al promovării aspirației de libertate și a demnității cetățeanului rămâne un vocabular de origine latină în mai toate limbile pământului.

Din păcate, toate acestea nu au apărut națiunile noastre de primejdiile dictaturii. Într-o jumătate de secol de dictatură comunistă, latinitatea românilor – singurul popor latin din Europa care a intrat în sfera de dominație sovietică – a fost înăbușită cu obstinație. Este o dovadă *per a contrario*, a ceea ce a însemnat pentru români acest sentiment al apartenenței la o lume multiseculară în care justiția, ordinea inteligență și libertatea individuală își găsiseră atâtea forme de exprimare, și a

cât era de opusă această conștiință a romanității libere în raport cu sclavia generalizată instaurată de represiunea comunistă.

Nu vreau să reduc contrastul între dictatura totalitară și libertatea democrației autentice la o simplă opoziție dintre lumea latină și celelalte. Până la urmă, dictatura este și ea un cuvânt de origine latină, ca și noțiunea de delator. Instituția poliției secrete e atestată, în Imperiul roman târziu, din abundență, iar cenzura – fie ea a moravurilor, a cărților sau a ideilor – are și ea rădăcini istorice în civilizația romană. Vreau doar să spun că, în cazul particular al civilizației românești subjugate de regimul comunist de tip sovietic, latinitatea ca mod specific de construcție a României democratice, moderne și europene a fost văzută ca având un potențial subversiv. Aceasta a dus la permanenta ei ocultare și marginalizare. Învățământul a eliminat aproape cu totul studiul limbilor clasice, istoria vulgarizată din manuale și *opere* de propagandă încerca să minimalizeze aportul latin fie în favoarea elementului slav, fie, în timpul național-comunismului propagat sub dictatorul Ceaușescu, prin exaltarea substratului arhaic de origine tracă. O serie de mitologii politizate au urmărit ștergerea memoriei colective pentru a convinge opinia publică că Imperiul lui Traian nu a avut nimic de adăugat lumii daco-trace. Și toate acestea în scopul izolării românilor într-o singurătate trufașă care să rupă comunicarea cu semenii lor latini din afara Cortinei de Fier.

Dimensiunea spirituală, matricea progresului

Eliberată prin revoluția din 1989 de aceste fantasme, societatea românească își regăsește azi latinitatea ca pe o temelie a apartenenței sale la Europa libertăților și a legii.

Nu parcurgem un drum ușor iar dramaticele dificultăți ale cotidianului riscă mereu să lase în umbră dimensiunea culturală și spirituală a acestei noi înscriseri în modernitate. Or, dacă am învățat ceva esențial în infernul din care abia am ieșit, este că dimensiunea spirituală a lumii rămâne matricea progresului. Nu ne-am desprins din opresiunea comunistă, care a amestecat într-un haos toxic elementele cele mai brutale ale materialismului surd și orb cu o mitologie prefabricată și goală, pentru a ne precipita într-un *consumism* fără frontiere. Nu ne-am eliberat din cenușiul uniform al lagărului comunist pentru a ne pierde, din nou anonimi, în zgomotul asurzitor și nivelator al unui timp care, de dragul mijloacelor, riscă să dea uitării scopurile.

Brazilia și România se confruntă azi cu provocările unei lumi în

curs de globalizare. Am convingerea că nu ne vom dizolva în civilizația post-modernă: am convingerea că și amploarea fără egal a latinității braziliene, și profunzimea latinității românești vor oferi structura și resursele unei adaptări creatoare a identităților noastre la lumea post-industrială. Poate, eliberată de povara oțelului și a betonului prin care lumea modernă a încercat să transforme universul, adevărata civilizație contemporană va descătușa energii creatoare în care ne vom regăsi nu ca mase pasive, ci ca persoane, ca inși înzestrați cu imaginație, cu inteligența lucrului bine făcut și a conceptului bine gândit, cu sensibilitatea noastră infinită pentru infinitele culori ale lumii și pentru severa structură care le dă sens și valoare de progres. Energia Americii Latine, a acestei Rome „mai vesele și mai tolerante” decât cea a originilor, este pe cale să crupă în noul secol. Depinde și de noi ca această energie să genereze un arc voltaic dintr-o extremitate în cealaltă a universului de tradiție latină și să transforme afinitățile dintre români și brazilieni într-o cultură a colaborării și a creației împărtășite.

EUROPA S-A NĂSCUT UNITĂ PRIN CARTE

Respublica litterarum

Nici un alt subiect nu este mai legat de civilizația europeană decât cartea. Popoarele europene s-au definit dintru început, drept popoare ale cărții. Desigur, a fost vorba mai întâi despre *carte* înțeleasă ca text sacru, ca sistem absolut de referință.

În zorii Evului Mediu, Europa s-a născut unită. Mulțimea de regate și principate care forma atunci geografia politică a continentului nostru avea în carte, în textul Revelației creștine, un principiu federator. Datorită cărții, această multitudine de regate și principate, fie că urmau tradiții politice romane, fie că exprimau rădăcini culturale germanice, alcătuiau împreună o republică creștină, o *respublica christiana*.

Chiar și atunci când, începând cu epoca Renașterii și a Reformei și cu apariția statelor moderne, cartea și-a pierdut caracterul sacru, ea nu a încetat să joace același rol federalizator. Cartea Revelației a fost înlocuită cu cărțile modernității. Acestea au fost capabile să-i adune într-o republică a literelor, o *respublica litterarum*, pe toți cei care credeau în libertatea conștiinței și în autonomia gândirii.

Intermediar al conștiinței de sine

Cartea nu a fost numai un factor de unitate a Europei. Ea a fost, în egală măsură, și adesea simultan, un temei de identitate, un factor care a reușit să dea mai multă conștiință de sine popoarelor europene decât orice proiect politic. Aici, știți mai bine decât oricine, cele două foste state germane nu au oferit națiunii despărțite decât o formă de protecție politică, în vreme ce cartea, textul tipărit, a dat națiunii înțelegerea propriei identități. Înainte de unificarea politică a Germaniei, voința cărturarilor germani de a da gândirii o expresie germană și de a difuza această gândire prin intermediul cărților a făurit națiunea germană unită de astăzi.

O experiență întrucâtva similară au traversat în epoca modernă și popoarele din Europa de Sud-Est. Aflați sub dominația unor imperii

Alocuțiune la inaugurarea **Standului românesc la Târgul Internațional de Carte de la Leipzig**, 25 martie 1998.

multinaționale sau chiar lipsite vreme de secole de alcătuiri statale proprii, aceste popoare și-au construit identitatea prin carte. Că a fost modesta carte de citire sau de gramatică elementară, cartea de istorie, adesea mitologică sau cartea-manifest politic, cărțile au fost cele care au conservat, dezvoltat și conștientizat elementele identitare pe baza cărora s-au format națiunile din această parte a continentului, influențând profund lupta lor pentru independență, ca și ciocnirile între imperii.

Cartea de temelie a statului-națiune

În Europa națiunilor din secolele al XIX-lea și al XX-lea popoarele au rămas popoare ale cărții. Cu atât mai mult cu cât actul politic de naștere și de consolidare a statului-națiune a fost, de asemenea, o carte. O carte aparținând unui nou tip de sacralitate, care nu mai este religioasă, ci juridică. Constituția, codul libertăților și drepturilor fundamentale, este și astăzi cartea de temelie, referința ultimă a fiecăruia dintre statele Europei.

Cartea nu a fost și nu este însă în civilizația noastră doar un factor de unitate europeană, un factor de identitate națională sau un factor de întemeiere a libertăților politice colective. Cartea a devenit și este obligată să rămână, în continuare, un instrument al libertății individuale, al rezistenței și al memoriei.

Cetățenii Leipzig-ului știu la fel de bine ca și românii acest lucru. Acestor cetățeni le aduc acum, cu îngăduința dumneavoastră, expresia admirației și gratitudinii tuturor românilor. Noi nu am uitat că, în lunile furtunoase ale toamnei lui 1989, o mare manifestație de solidaritate cu satele românești amenințate cu demolarea a înfruntat aici, în fața Bisericii Sfântul Nicolae, ostilitatea regimului totalitar est-german. Acele sate erau memoria vie a culturii noastre străvechi. Generozității cu care atunci locuitorii Leipzig-ului s-au expus represiunii în numele patrimoniului cultural al României încercăm să-i răspundem acum, aducând, la acest Târg, cărțile conviețuirii interetnice și bogăția pluralității și interferenței culturilor din România.

Inamicul regimului totalitar

În epoca totalitară, cărțile libertății s-au opus sistematic captivității gândirii. În ciuda încercării de a impune o carte uniformizatoare, izvorâtă dintr-o gândire unică, pluralitatea vocilor, pe care cărțile le făceau să răsunе, a reprezentat cea mai redutabilă armă a luptei noastre pentru libertate. De aceea, cartea a fost un factor subversiv, un risc

asumat, o sfidare a ideologiei oficiale. De aceea, cartea a fost adesea, de-a lungul deceniilor de dictatură, singurul inamic real al puterii comuniste. Pentru acest motiv, nu numai oamenii, dar și cărțile au fost urmărite, cenzurate, arestate, anchetate, pedepsite, eliminate, distruse.

În România, ca pretutindeni în Europa Centrală și de Est, oamenii au fost judecați și condamnați pentru a se fi aflat în posesia unei cărți interzise, pentru a fi citit o carte care nu trebuia citită, pentru a fi citit o carte în alt fel decât o citea puterea. Au fost de asemenea oameni pedepsiți pentru a fi scris și răspândit cărți care, în opinia autorităților, n-ar fi trebuit să fie nici scrise și nici răspândite.

În Europa totalitară au existat oameni care și-au riscat libertatea și viața pentru cărți, văzând în ele expresia cea mai concisă a libertății conștiinței și a demnității gândirii. Cartea a meritat asemenea jertfe.

Prin căderea totalitarismului, cartea nu-și va pierde vocația de soldat al libertății. Ea rămâne, de asemenea, un martor de neînlocuit al trecutului. Dezbateri asupra dramelor ce sfâșie încă memoria colectivă se organizează astăzi, în Germania, ca și în România, în jurul unor cărți. Multe condamnă, unele justifică, altele explică. Sigur este că ele ne împiedică să uităm.

Cartea nu poate fi expulzată

În același timp, cărțile ne ajută să ne înțelegem și să ne zidim viitorul. Ignoranța, lipsa de educație, disprețul față de oamenii de cultură erau materia primă a totalitarismului. Democrația se hrănește din cărți, ea este aproape *condamnată* să fie instruită și inteligentă. Numai inteligenți și instruiți, oamenii se pot simți responsabili pentru propriul destin și răspunzători față de destinul colectiv.

Democrația nu ar putea supraviețui dacă ar fi numai opțiunea unei elite luminate. Democrația are nevoie de o societate educată. Iar instrumentul privilegiat al acestei educații este, fără îndoială, cartea.

Societatea informațională globală a mileniului trei nu va expulza cartea. Chiar dacă uneori acest bun, atât de familiar nouă, cu foșnetul paginilor și mirosul discret de cerneală tipografică, pare a fi înlocuit prin cascade de imagini și de informație electronică, aceste două vehicule ale cunoașterii nu se vor confrunta. Se vor completa, ca parteneri.

Dacă ne gândim bine, rolul formativ al cărții și cartea ca formă a libertății spiritului nu depind de vehiculul material – pergamentul, hârtia sau suportul electronic al cuvintelor ei. Nu depind nici măcar în

mod exclusiv de textul transmis ca atare, ci de relația biunivocă între text și cititorul acestuia, cu infinitatea de subtexte și de contexte pe care le suscită. De aceea, am putea numi generic *carte* orice discurs consemnat în scris care se adresează conștiinței individuale și încurajează autonomia gândirii. Dați-mi voie să cred că sensul profund al cărții nu se va pierde, indiferent dacă, peste 10 sau 20 de ani, standurile Târgului de carte de la Leipzig vor găzdui prioritar cărți sau vor privilegia cine știe ce alte forme de stocare a informației. Gândul liber și judecata critică vor continua să fie temeiul culturii noastre comune.

Potrivit unui proverb românesc, „cine are carte, are parte”. Cu alte cuvinte, cartea ne face părtași ai unei cunoașteri universale, care leagă oameni din toate timpurile și locurile. Dar cartea ne ajută și să adăugăm, fiecare dintre noi, o parte acestei cunoașteri.

Spre deosebire de comunicarea audiovizuală sau de autostrăzile informației, cartea nu va fi niciodată un mijloc anonim și rapid de producere și reproducere a cunoașterii. Cartea exclude anonimatul, ca are neapărată nevoie de un autor, după cum are nevoie și de timp pentru a fi citită în profunzime. Cartea individualizează și responsabilizează o civilizație atinsă de ispita omogenizării, a grabei, a eficacității imediate și o transformă în cultură.

Timpul lecturii, tăcerea fremătătoare a bibliotecilor, voluptatea tactilă a cititului pot fi completate de ecranul calculatorului. Dar nu vor putea fi înlocuite. Cărțile vor rămâne forme esențiale ale personalității și creativității umane.

O sărbătoare a cărții, asemeni celei de acum, are, de aceea, un sens profund al duratei.

TIPARNIȚA ȘI CIVILIZAȚIA EUROPEANĂ

De la tipar la târgul de carte

Întemeierea tiparului este considerată, pe bună dreptate, ca fiind prima revoluție culturală din istoria Europei. Prin tipar, cunoașterea, rezervată până atunci unei elite extrem de restrânse de inițiați, s-a transformat într-un instrument social. Uităm însă adesea că tiparul nu și-ar fi atins scopul dacă invenția lui Gutenberg nu ar fi fost urmată de o altă invenție, tot atât de revoluționară: târgul de carte.

Ca și tiparul, comerțul este un exercițiu de libertate într-un cadru democratic. Combinarea celor două elemente, tiparul și comerțul, a constituit rețeta infailibilă a modernității. Având nevoie, în egală măsură, de un editor și de un negustor, cartea este, simultan, un obiect intelectual și un obiect comercial. În această dublă vocație rezidă forța ei istorică.

Cu acest titlu cartea întruchipează, mai bine decât orice alt produs cultural, misiunea istorică a Europei: sinteza dintre cunoaștere și economie. Civilizația asiatică a născocit multiplicarea textelor scrise cu sute de ani înaintea europenilor, dar nu a dorit sau nu a reușit să o înscrie într-o logică economică și nici într-o viziune democratică. Alte civilizații au dovedit uriașe abilități economice, dar nu au știut să dea acestor abilități un conținut intelectual.

Monedă unică a Europei

Din secolul al XV-lea, de când a fost inventat tiparul și au fost organizate primele târguri de carte, între care unul din cele mai importante a fost cel de la Leipzig, cartea a constituit, într-un mod doar aparent metaforic, un fel de monedă unică a Europei. În acest continent, care a cunoscut, până recent, fluctuații permanente și spectaculoase ale prețului aurului, care și-a calculat resursele într-o multitudine de monede aflate mereu în competiție, cartea reprezintă, de peste cinci sute de ani, o valoare sigură, un bun a cărui circulație nu a fost stânjenită de granițe și diverse particularisme locale. Cartea a fost un obiect în care

Alocuțiune la **lansarea Programului „Guvernele iubesc cărțile”**, inițiat de Consiliul Europei și UNESCO, Leipzig, 26 martie 1998.

europenii din Vest, din Est, din Nord sau din Sud s-au recunoscut imediat și reciproc pe terenul unei identități comune. Ca și moneda euro de astăzi, valoarea cărții este, fundamental, o valoare simbolică.

Cartea prețioasă și rară care închide între coperti texte de înțelepciune sau de speculație teoretică, cartea depozitată cu grijă în biblioteci și muzee a avut, firește, un rol primordial în constituirea tezaurului cultural universal. Dar Europa a devenit posibilă în special prin circulația cărții uzuale, prin schimbul de idei, adesea politice sau tehnice, pe care producerea industrială și comercializarea pe scară europeană a cărții le-au facilitat. Cartea ca valoare în sine și cartea ca valoare de schimb au făcut posibilă Europa ca entitate istorică și culturală.

Iată de ce consider că Târgul de carte de la Leipzig a fost nu numai una din cele mai vechi instituții economice europene, dar și una din instituțiile fondatoare ale Europei de astăzi.

Mesajul României

Anul acesta Târgul îmi dă prilejul ca, împreună cu editorii și scriitorii din România, să propun publicului interesat o altă imagine a țării mele decât cea promovată monoton și unilateral prin mass-media.

Mesajul pe care România încearcă să-l aducă prin tot ceea ce se va întâmpla la acest târg este acela al apartenenței sale incontestabile la Europa. Al unei apartenențe care nu mai trebuie argumentată și dovedită, al unei apartenențe demult înscrise în fibrele culturii românești.

În secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, producția românească de carte a fost una din căile prin care cultura europeană s-a prezentat în Orientul Apropiat. În plus și, poate, surprinzător, primele cărți tipărite în limba arabă și prima carte imprimată în georgiană au fost editate de oficine românești. În felul acesta, editorii români participă, de cel puțin trei veacuri, la exportul de carte și de valori universale.

Sperăm să regăsim cât mai curând această capacitate de iradiere a producției românești de carte. Ea ține nu numai de forța unei culturi, dar și de soliditatea unei economii. Producția de carte este, în fond, o economie politică a culturii. Iar, în această calitate, ea cere din partea noastră și o politică economică în beneficiul culturii.

Datoria guvernelor

Aș dori să interpretați prezența mea aici nu ca un simplu gest protocolar, ci ca un angajament al Guvernului României de a dezvolta și

consolida o politică economică dedicată progresului, educației și culturii. Știți, desigur, că pentru mine însumi, ca și pentru cei mai mulți dintre politicienii implicați astăzi în guvernarea României, cartea a precedat politica în ordinea opțiunilor decisive. De aceea, sprijinul pe care-l datorăm cărții românești este și un act de fidelitate față de propriul nostru destin.

În ceea ce mă privește, ar putea fi parte a acestui destin și faptul că am privilegiul de a lansa azi, aici, un program inedit, inițiat de Consiliul Europei în colaborare cu UNESCO. Sunt deosebit de onorat că mi s-a această misiunea de a lansa Programul *Guvernele iubesc cărțile*, pe care îl socotesc un îndemn adresat deschis guvernelor spre a-și îndeplini rolul și responsabilitatea ce le revin în destinul cărții și al culturii, în general. Experți ai Consiliului Europei vor examina, în colaborare cu experți locali, politicile naționale în domeniul cărții din toate țările central- și est-europene, inclusiv din România. Pe această cale, participarea noastră la civilizația europeană a cărții va deveni mai cunoscută și se va simți încurajată. Poate că nu veți socoti o trufie din parte-mi dacă aş crede că acțiunea Consiliului Europei vrea să afle dacă guvernele iubesc cărțile, știind deja că președinții și miniștrii li s-au dedicat, în bună măsură.

MIRACOLUL PUNȚILOR CULTURALE

Confesiuni la Dublin

Prietenii mei care au vizitat Irlanda mi-au vorbit despre temperamentul irlandezilor ca despre un vulcan de energie și de pasiune, în emisfera nordică. Impresiile mele converg în aceeași direcție.

Am fost invitat aici în calitate de Președinte al României. Deși am această calitate numai de câteva săptămâni, a fost suficient să-mi dau seama că, pe măsură ce urci în ierarhia politică, devii tot mai puțin liber și, poate, chiar dependent. Evident, nu în raport cu o cauză în care crezi, ci pierzând, puțin câte puțin, din ceea ce reprezintă viața adevărată. De aceea, aș prefera ca acest pupitru să semene, în această seară, mai puțin cu un pupitru la care președinții prezintă starea națiunii, ci cu pupitrul la care am fost obișnuit să vorbesc ca profesor, în Universitate.

Este adevărat că nu îmi este greu să am această relație cu membrii noului Guvern al României, pentru că, în majoritate, aceștia sunt și profesori universitari. Într-un fel, putem spune că și cultura, și intelectualitatea română au învins în alegeri, nu numai democrația.

Când am stabilit componența delegației prezidențiale pentru deplasarea la Dublin, am decis să reduc numărul ofițerilor de protecție și să măresc numărul oamenilor de cultură și al ziariștilor. Între oamenii de cultură și de presă mă simt totdeauna în siguranță. Îmi amintesc cuvintele unui scriitor care, fiind anunțat că în sala în care va ține o conferință exista pericolul să explodeze o bombă, a spus: „Nu mă interesează; singura care mă impresionează este explozia unei cărți”.

Pentru că ne aflăm la scurt timp de la victoria forțelor democratice în alegerile din România, vă mărturisesc că ea nu ar fi fost posibilă fără spiritul critic și curajul ziariștilor și fără aportul artiștilor și scriitorilor care au păstrat nealterate tradițiile, principiile și valorile culturale. De aceea, pot spune că am fost doar instrumentul, la un moment dat, al acestei forțe extraordinare care se numește cultura română. Ea a dat speranță și încredere societății românești, chiar și în anii celei mai insuportabile dictaturi.

Alocuțiune la **întâlnirea cu oameni de cultură irlandezi**, Dublin, 13 decembrie 1996.

Dorința de a-i cunoaște pe ceilalți

Cred că nu așteptați de la mine o expunere doctă. De altfel, să oferî pupitrul profesorilor universitari este o acțiune riscantă. Ei sunt obișnuiți să vorbească minimum 50 de minute și să mai continue încă 50, după o pauză de 10 minute. Vă promit că nu voi spune tot ceea ce știu despre extraordinarele legături culturale dintre România și Irlanda, pe care mulți dintre dumneavoastră le cunoașteți bine. Mister sau taină, întrebarea este cum s-a creat, oare, această punte spirituală între culturile noastre, atât de depărtate în spațiu?

Dacă este ceva fabulos în tehnica modernă, acesta ar putea fi faptul că în cursul aceleiași după-amieze se poate traversa dintr-o extremitate în alta a Europei. Aceasta, în secolul nostru. Dar, înainte cu zeci și zeci de secole, pe ce căi ar fi putut comunica tracii și celții, aceste două vechi popoare ale Europei? Din ce străfunduri ale istoriei vin legăturile care ne apropie? Se pare că răspunsul nu poate fi găsit în tehnici, ci în ceva ce este, în același timp, cel mai simplu și cel mai complicat resort uman. Aș spune că acesta este sentimentul iubirii. Care naște artă. Și poezie, și muzică. Și dorința de a cunoaște mai bine pe celălalt.

Prieteni din dragoste pentru frumos

Mai mult decât un bilanț al cărților traduse și al artelor îngemănate, este emoționantă concordanța cordială dintre Ionesco și Beckett, care au sfârșit în același timp, la Paris, canoanele teatrului clasic, sau prietenia dintre Constantin Brâncuși și James Joyce.

Revenind în actualitate, nu pot să nu invoc prietenia dintre Ion Caramitru și John Farly sau dintre mulți alții, aici de față și care, poate, acum se gîndesc la prietenii lor artiști, poeți, muzicieni din România. Unul dintre aceștia, marele poet român Marin Sorescu s-a stins din viață zilele trecute, lăsînd în urmă umbra de neșters a trecerii sale. Pentru că marii poeți au o șansă, pe care noi ceilalți nu o avem. Ei sunt nemuritori.

Doresc, la sfârșitul acestor evocări, să-i ofer domnului John Farly o carte, în semn de prețuire pentru iubirea ce o poartă țării mele și pentru străduința de a pune împreună spiritul năvalnic al unor popoare născute la două extremități ale Europei.

Pentru mine, această carte are, și ea, povestea ei. În urmă cu trei ani, am fost invitat de fostul Președinte al Statelor Unite, Ronald Reagan, la reședința sa, în California. Am putut vedea acolo copia uneia dintre sculpturile lui Brâncuși și un album dedicat operelor acestui mare

sculptor român. Am aflat atunci cum a descoperit Ronald Reagan, în acea carte de artă, o interesantă relație între celți și strămoșii românilor de astăzi. În biblioteca sa se păstra și o ciornă a scrisorii pe care o trimisese de la Casa Albă în 1987 autorului acestui album, Radu Varia.

Publicat inițial în engleză (1986) și apoi în franceză (1989), volumul *Brâncuși* poate fi considerat, în egală măsură, un album într-o carte de istorie a vieții și creației sculptorului, sau o monografie vie, în care strălucirea reproducerilor și firescul fotografiilor de epocă întregesc un studiu de excepție realizat cu știință și pasiune.

Alături de un portret și fotografii ale sculptorului, deja celebre, veți găsi aici portretele lui James Joyce, schițate de Brâncuși, precum și *Simbolul lui Joyce*, amintind spirala eternului celtic. Veți citi despre prietenia lui Brâncuși cu John Quinn, irlandez de origine, care i-a organizat triumfala descindere la New York și a devenit cel mai important colecționar din Statele Unite al sculpturilor lui Brâncuși. John Quinn îl aprecia în egală măsură ca om. Pentru el Brâncuși a fost o „ființă unică”. O veți descoperi, de asemenea, pe irlandeza Eileen Lane – „excepția luminoasă” din viața sculptorului, singura femeie pe care Brâncuși a adus-o în România, la Hobița, satul său natal.

Rememorând acel septembrie 1922, Eileen Lane mărturisea: „..... am fost primită cu o căldură pe care n-am mai întâlnit-o niciodată, în nici o altă parte a lumii... Am râs tot timpul cu tinerele fete din sat și tot timpul cât am rămas la Hobița satul a fost în mare sărbătoare”.

Toți acești irlandezi l-au iubit, fiecare în felul său, pe Constantin Brâncuși, așa cum și acesta le-a dăruit prietenia și dragostea sa. Și astfel putem înțelege de ce atâția români au iubit aceste câmpii verzi din apropierea îndepărtatului Ocean Atlantic și de ce atâția irlandezi au descoperit la malul Pontului Euxin – România.

MOLDOVA: O POARTĂ CĂTRE OCCIDENT

Modernitatea intelectualilor moldoveni

Permiteți-mi să încep prin a enunța un truism: nu distanța aritmetic măsurată în metri sau în mile apropie sau desparte două arii de civilizație, ci o măsură, pe care aș numi-o culturală, a distanței înseși. O măsură în care se cuprinde, ce-i drept, și spațiul fizic în sinea lui, dar și spațiul uman, cu drumurile construite de oameni, cu gândul cu care pornesc ei la drum și cu care ajung la capătul lui.

Distanța pe care o parcurgea, la începutul veacului trecut, un călător român pentru a cunoaște Europa e alta decât cea pe care o parcurge oricare dintre noi azi, urmând același drum. Și nu numai pentru că nu mai călătorim cu poștalionul. Întreaga civilizație a României moderne poate fi citită și ca un refuz încăpățânat al distanței față de Occident pe care o măsura, la vremea sa, surugiul.

Privind lucrurile din acest unghi, aș spune că Moldova, Moldova în întregul ei și în întreaga ei istorie, a fost o poartă către Vest, poate mai aproape de Occident decât alte zone culturale ale țării. Afirmația poate părea paradoxală. Dar, înainte de secolul al XVIII-lea, de pildă, contactele elitelor intelectuale și politice românești ale Moldovei cu Vestul erau cel puțin la fel de intense ca și cele ale elitelor din Transilvania, numai că în rândul acestora nici un Miron Costin nu poate fi regăsit, ca pondere culturală și ideatică comparabilă cu cea a marelui istoric moldovean.

Nici o afirmație de acest fel nu poate fi susținută în absolut. Însă modernitatea de gândire a primelor generații de intelectuali români, bibliotecile în care scrierile cele mai îndrăznețe ale lui Voltaire și Rousseau trăiau cu adevărat, citite și adnotate la chiar vremea apariției lor, au aparținut, pe cât știu, în primul rând Moldovei. În acel sfârșit de veac al XVIII-lea, când problema apartenenței noastre la spațiul european se punea cu adevărat pentru prima oară, Moldova era, prin elita ei, un punct ideal de pornire a căii celei mai scurte între România și Occident.

Conferință la **Congresul Academiei Româno-Americane**, cu tema „**Moldova: tradiție și viitor în deschiderea spre Vest**”. Universitatea din Chișinău. 12 iulie 1993.

Regăsirea esenței

Occidentalizarea elitelor a fost, de bună seamă, principalul ferment al modernizării României în secolul al XIX-lea. El a generat o efervescentă mai timpurie și mai vie în această capitală a culturii române moderne care rămâne Moldova, chiar dacă, după 1862, capitala politică a țării părea să eclipseze fastul cultural al fostei capitale de la Răsărit de Milcov.

Generația romantică și revoluționară care a clădit edificiul politic al României moderne este și generația care, în consens cu marile mișcări culturale ale veacului său, descoperă cultura populară. Prin strădania lui Alecsandri și Russo, a lui Hasdeu și Kogălniceanu, ieșea astfel în lume o civilizație mai mult ancestrală decât arhaică, ale cărei valențe europene majore nu pot fi puse la îndoială. Mai degrabă decât prin simpla europenizare a elitelor politice și culturale, care ar fi putut rămâne o formă fără fond, mișcarea de integrare europeană a veacului trecut s-a realizat și a rămas durabilă prin conjuncția culturii literare urbane, occidentale ca vocație și cod de expresie, cu vechea cultură orală a lumii rurale. Orația cea mai cunoscută cu care românii își încep anul, *Plugușorul*, evocă de secole pe Împăratul Traian rămas în memoria colectivă sub mitul Întemeietorului.

Exemplul absolut al acestui arc voltaic între cultura literară și cea populară, pe care se întemeiază civilizația noastră, rămâne fără îndoială Eminescu. Prin Eminescu și, mai târziu, prin Pârvan și Iorga, prin Cioran și Vulcănescu, această reunire firească de valori și concepte a dat adâncime și substanță culturii românești, făcând din mersul ei spre europenitate mai degrabă un drum de regăsire a unei esențe și a unei vocații, decât un epifenomen. Ceea ce ar fi putut rămâne o modă s-a dovedit a fi un mod esențial al românilor de a exista în lume.

Capacitatea de a renaște

Destinul istoric strâmb care a făcut ca, în mod artificial și dureros pentru întreaga națiune și cultură română, această parte din trupul Moldovei, unde ne reunim astăzi, să fie silită să-și întoarcă fața de la vocația ei originară și să se prefacă silnic din puncte spre Occident în granița, feroce păzită, a imperiilor răsăritene, rămâne o imensă injustiție. Între scurgerea lentă și durabilă a timpilor lungi ai cristalizării civilizației și brutalitatea imediatului, a conjuncturii și a forței, s-a iscat astfel o violentă ruptură, ale cărei răni încă vii le simțim. Vocația esențială și durabilă a acestui pământ, de trecătoare culturală majoră

între Occident și Orient, a fost deturnată de la sensul său original.

Oricât de dureroase ar fi fost și mai sunt rănilor istoriei recente, fiecare din părțile țării și-a dovedit capacitatea de a renaște. Revolta populară din decembrie '89 de la Timișoara și București a fost însoțită de resurecția conștiinței românești din acele părți de Românie aflate, vremelnice, în afara fruntariilor țării. Avem pe ce temeuri să reclădim împreună o țară așa cum o știm noi că este cu adevărat în ființa ei profundă și indestructibilă: deschisă ideilor și sentimentelor nobile de prețutindeni, capabilă să construiască punți între culturi și civilizații deosebite, fără a-și umbri propria identitate. Un creuzet de inovație și în același timp o statornicie care ne sunt proprii vor fi neîndoiește componentele acestui spațiu românesc restituit ființei sale profunde.

Integrarea în comunitatea europeană nu înseamnă să ne uităm tradițiile, ci dimpotrivă, să reînvățăm să ni le prețuim.

În Casa tradițiilor democratice

Privim spre Occident, către acel Occident care a avut șansa istorică de a-și păstra tradiția democratică, de a dezvolta dialogul politic și cultural, de a spori prosperitatea și justiția socială necesare bunei rânduiri a lucrurilor. Ca și în alte momente ale istoriei noastre, n-avem a ne considera rude sărace și uitate, sortite doar să ia lecții sau să imite. Avem cunoașterea acestor spații străbătute de înaintași de atâtea ori; știm drumurile; putem fi călăuze la răscrucea trecerii atâtor gânduri și valori dinspre cele patru zări spre cele patru zări.

De multe ori, se întâmplă să vorbim de parcă am fi doar învățăceii unor științe pe care Occidentul le-a dezvoltat și Estul le-a uitat, de le va fi știut odată. Dacă ne gândim o clipă mai sever la experiența lumii; dacă *Prometeul* lui Eschil avea dreptate să spună că doar suferința sporește cunoașterea, avem experiența unei cunoașteri singulare, coextensivă cu însăși suferința pe care ultima jumătate de secol de istorie ne-a pricinuit-o în atâtea feluri. Moldova cea atât de încercată e cea dintâi stăpână a acestei cunoașteri și poate fi sursa unei reuniri de experiențe și de năzuințe în noul veac al istoriei românești.

DEMNITATEA INTELECTUALĂ

Centenarul Tudor Vianu la Academia Română

Propunerea de a celebra Centenarul Tudor Vianu sub patronajul Președinției României nu poate fi privită ca o obișnuință protocolară; ea este cu adevărat un privilegiu. M-am numărat printre cei foarte mulți pentru care Tudor Vianu a reprezentat un maestru, un reper și un simbol. În anii '56 – '60, ca student la Facultatea de Drept, am audiat cursurile Profesorului Vianu, alături de colegii de la Filologie, cu acea asiduitate pe care ți-o dă opțiunea și nu obligația. Am descoperit în acele prelegeri un cult exemplar al substanței și al formei, o eleganță și o claritate clasică în sensul cel mai nobil al cuvântului, unite cu o îndrăzneală discretă, dar cu atât mai impresionantă, a gândului și a verbului. Dincolo chiar de aceste calități, care au făcut din opera marelui profesor, pe care îl comemorăm astăzi, un model de demers intelectual, am intuit de la bun început, și nu am încetat să percep, în chiar prezența sa, demnitatea superioară a unei mari Culturi și demnitatea superioară a Omului care încarna pentru noi această condiție.

Discreție, fermitate, înțelepciune

Tudor Vianu a fost și este considerat una din marile personalități ale culturii noastre moderne. Dacă, în anii dinaintea războiului al doilea, Vianu a fost un promotor al acestei culturi în ce a avut ea mai strălucit și mai îndrăzneț, în anii dramaticei de după război, personalitatea sa s-a impus covârșitor prin armonia dintre paradigma intelectuală și paradigma morală pe care a reprezentat-o. Cu o discreție izvorâtă din firea sa cumpănită și nobilă, cu o fermitate pe care mulți i-au admirat-o și poate mulți i-au invidiat-o, Tudor Vianu a continuat să slujească valorile perene ale culturii românești fără să se plece în fața vicisitudinilor sau a conjuncturilor. Nu a abdicat de la sacerdoțiul pe care și-l asumase și nu a negociat niciodată principiile angajamentului său cultural și moral.

Dreapta lui judecată a rămas echilibrată și critică. Personalitatea

Discurs la sesiunea Academiei Române dedicată Centenarului Tudor Vianu. 5 decembrie 1997.

lui a rămas severă cu eleganță și cu înțelepciune. Nu a râvnit la funcții, dar și-a asumat îndatoriri. Ca profesor universitar și membru al Academiei Române, ca director general al Bibliotecii Academiei sau ca reprezentant al țării la UNESCO, a adus României beneficii enorme, contribuind la afirmarea noastră ca neam creator și purtător de cultură.

E timpul să ne întrebăm și să răspundem

Cum ar fi putut supraviețui cultura română pe deasupra opresiunii, a contra-selecției, a primitivismului – fie el deghizat în proletcultism, în autohtonism sau în orice altă ipostază, dacă nu ar fi existat în universități și în Academie câțiva mari intelectuali, care să întruchipeze prin întreaga lor operă adevăratele ierarhii de valori, adevăratele sensuri ale culturii? Ce fel de aer am fi fost siliți să respirăm, ce fel de cărți am fi citit, ce maeștri am fi putu respecta fără această pleiadă, în care Tudor Vianu strălucea cu o distincție și cu o autoritate incomparabile?

Nu-i va fi fost, desigur, ușor să rămână drept și onest în anii aceia devastatori pentru cultura română și pentru cei care o slujeau cu adevărat. Dar a rămas. Fără ostentație, ne-a ajutat să înțelegem și să distingem valoarea morală a culturii adevărate și profunda semnificație culturală a unei atitudini morale consecvente și demne.

Am găsit între gândurile sale despre rostul omului între oameni un pasaj care poate fi considerat un crez moral, exprimând cu strictețe și simplitate adevăruri profunde, pe care Profesorul le-a urmat și ni le-a transmis. Îngăduiți-mi să-l citez: *Împlinește-ți munca vieții tale, fracționată în sarcina fiecărei zile. Ajută-ți prietenul nenorocit. Mărturisește pentru nevinovat. Fă ce poți pentru ca lumea să devină mai dreaptă.* Aceste cuvinte sunt la fel de adevărate și astăzi.

Acceptând privilegiul de a depune aici, în această împrejurare solemnă, mărturie asupra modului în care personalitatea lui Tudor Vianu a modelat generații succesive de discipoli, uneori din zone ale cunoașterii foarte departe de cea căreia i se dedicase, înțeleg să-mi onorez statutul de reprezentant al gândurilor și sentimentelor de prețuire ale poporului român. Este însă, și o datorie de grațitudine personală, pentru influența extraordinară pe care personalitatea Profesorului Tudor Vianu a avut-o asupra multor studenți și tineri intelectuali din generația mea.

Dincolo de orice sovăială

Este de datoria noastră, a tuturor, să recunoaștem și să fim recunoscători marilor personalități care și-au asumat dificila misiune de a

întregi o activitate intelectuală de excepție cu o pedagogie întemeiată pe exemplaritatea, lipsită de șovăială, a conduitei lor de oameni și de dascăli. Să exprimăm astfel omagiul binemeritat pe care poporul român îl datorează tuturor reprezentanților autentici ai vieții noastre academice, științifice și artistice care în vremuri de restriște au trăit pentru ca să nu moară cultura română.

Noi suntem astăzi liberi și pentru că acești mari intelectuali nu au încetat să gândească liber în acele momente. Putem aspira la integrarea în Europa democratică pentru că ei au gândit și au creat în spirit european. Pentru renașterea României autentice putem face apel la valorile perene ale culturii și spiritualității românești pentru că ei au păstrat, au apărat și au sporit aceste valori.

PROVOCĂRILE MULTICULTURALISMULUI

Ce suntem, nu ce avem

Sunt ferm convins că, în ajunul secolului XXI, dimensiunea culturală sau, mai precis, modelele multiculturale vor reprezenta adevăratele fundamente capabile să asigure Europei poziția de lider în confruntarea cu sfidările viitorului. De fapt, succesul Uniunii Europene în competiția politică a celui de-al treilea mileniu va depinde în mare măsură de capacitatea acesteia de a se restructura și extinde prin includerea de culturi și experiențe al căror subiect istoric îl reprezintă popoarele din Europa Centrală și de Est. Mă gândesc atât la marile tradiții culturale din această regiune, tradiția central-europeană sau cea slav-bizantină, dar și la recente experiențe de rezistență împotriva totalitarismului, care au hrănit cu și s-au hrănit din aspirațiile spirituale ale oamenilor siliți să trăiască în societăți închise, străini de restul lumii și aproape uitați de această altă lume.

Modernitatea, consacrand triumful individului, a fost prea des înțeleasă ca o disoluție a legăturilor organice în interiorul comunității. Cu toate acestea, am convingerea că atunci când vom intra în mileniul trei, preluând aspectele pozitive incontestabile ale procesului de modernizare, va trebui și vom ști să nu neglijăm dorința naturală a ființei umane de a trăi și a se dezvolta în mijocul comunității căreia îi aparține. Numai în acest fel post-modernitatea va dovedi că este făcută de om și pentru om. Vom trece în post-modernitate nu cu ceea ce avem, ci cu ceea ce suntem.

Sunt împotriva asimilării

Multiculturalismul poate reprezenta un ultim scut împotriva devierii globalizării spre standardizare și asimilare culturală. Mai ales prin mass-media, prin producții audio-vizuale, dar și printr-o modalitate mai perfidă, a rețelelor electronice de informare, s-a creat și se dezvoltă un sistem de inducere a preferințelor și conduitelor care conduce la standardizarea comportamentelor până la cel mai intim nivel al vieții private.

Alocuțiune la **Forumul Mondial de la Davos**, 30 ianuarie 1998.

Astăzi, lumea pare a fi dominată de o cultură de masă de dimensiuni planetare, care are tendința să consolideze supremația comunicării audio-vizuale până la eliminarea cuvântului scris. Și tocmai acest tip de globalizare este motivul care trebuie să determine un alt tip de angajare. Altfel, există riscul ca în cele din urmă să credem că trebuie să vorbim cu toții aceeași limbă, să purtăm aceleași haine, să spunem că moștenirea culturală a omenirii nu mai este de nici un folos, că tot ceea ce contează sunt acțiunea și banii. Și că, în nici un caz, nu ar trebui să ne mai pierdem vremea gândind sau meditănd. Tendința de a ignora valorile, atât cele tradiționale cât și cele moderne, ca și promovarea unor contra-modele, vor forma oameni după același chip și asemănare, dar cu riscul devaluării omului însuși.

Reîntoarcerea la tradiție, continua redescoperire a esenței profunde a unor vechi popoare, așa cum sunt cele europene și, pe de altă parte, recunoașterea și afirmarea autonomiei individului sunt puncte esențiale ale punții noastre spre mileniul următor. De fapt, problema acestei duble condiții este cheia pentru ca multiculturalismul să fie o reușită. Rearticularea Europei la tradițiile ei culturale va dovedi astfel că trecutul poate fi valorificat cu succes, că tradiția și modernitatea pot conlucra într-o relație pozitivă.

Pluralism și solidaritate

Cea mai remarcabilă dovadă a valențelor pozitive ale multiculturalismului bine administrat din punct de vedere politic este oferită de procesul de construcție europeană care a căutat să valorifice toate lecțiile *bune* ale istoriei și să învețe din drama și suferințele Europei din timpul celui de-al doilea război mondial. O dramă care a fost determinată în mare măsură de afirmarea violentă a preeminenței rasei și a etnicității. De atunci, europenii au înțeles că trebuie să ofere națiunii un alt reper unificator și o altă dimensiune, care să le permită oamenilor să acționeze ca cetățeni care cred într-o singură religie politică, a drepturilor omului și libertăților democratice, garantate prin lege.

Și, totuși, multiculturalismul nu este lipsit de primejdii, de pericole care, de fapt, se încadrează într-o logică asemănătoare, chiar dacă în termeni contrari, cu cea care generează deviațiile globalizării. Primul și cel mai grav pericol este de a fi ancorat exclusiv în viața și pe valorile unei comunități, făcând abstracție de celelalte comunități și ignorând rolul unui stat de drept menit să asigure coerența și unitatea societății. De la această autoizolare, arogantă și sfidătoare, până

la afirmarea brutală și agresivă a unor drepturi autonome ale grupurilor minoritare nu este decât un pas. Extrem de periculos, inclusiv prin riscul perpetuării unor conflicte din generație în generație.

Multiculturalismul poate și trebuie trăit ca respect pentru diversitate, ca o acceptare a pluralismului în tradiții identitare, ca o solidaritate guvernată de observarea permanentă a legilor naționale și europene dedicate drepturilor Omului și libertății fiecăruia.

Sunt ferm convins că, în ultimă instanță, adevăratul subiect care ar trebui să beneficieze de pe urma acestui multiculturalism nu este nici grupul și nici minoritatea, ci mai degrabă individul, cetățeanul capabil să articuleze cu demnitate identitatea comunității căreia îi aparține, cu valorile naționale și cu valorile universale care ne unesc.

IDENTITATEA ROMÂNILOR DIN UNGARIA

Timpul reconcilierii prin fapte

Am venit să văd cu ochii mei, ca președinte ce se simte responsabil pentru români, oriunde s-ar afla ei în lume, care vă sunt nevoile, necazurile, speranțele. Am venit să văd cum trăiți, cum gândiți. Am venit ca să ne cunoaștem, noi cei care vorbim aceeași limbă, care aparținem aceluiași neam și aceleiași religii.

Românilor le place să vorbească mult și, cum se spune, să pună țara la cale. Și noi vorbim acum, numai că de data aceasta este vorba despre două țări apropiate nu doar prin vecinătate. Împreună cu președintele Arpad Göncz am pus la cale o relație trainică, sinceră și adevărată. Și, ca să fim cinstiți, o relație cum nu a mai existat până acum între poporul român și poporul maghiar.

Această nouă relație, de reconciliere istorică, este recunoscută și prețuită în zona în care trăim, în Europa și chiar în alte continente. Din păcate, lumea de astăzi mai este măcinată de conflicte, uneori tragice, și, din nefericire, cazurile în care oamenii dovedesc că pot să depășească răul, ce i-a despărțit în trecut, sunt încă rare. Românii și maghiarii au reușit să facă acest lucru. Suntem mândri de ceea ce am înfăptuit și vreau să știți că vom apăra această realizare. Nu numai pentru că este a noastră și am avut norocul să fim contemporani cu ea, ci și pentru că este meritul acestor popoare, al românilor și al ungarilor, și unul dintre lucrurile cele mai prețioase pe care ei le-au câștigat împreună, în acest sfârșit de secol și mileniu.

Timpul când politicienii abordau problemele minorităților doar pentru a obține avantaje electorale a trecut. Cum cred că timpul vorbelor a trecut în general. Trebuie să începem timpul faptelor.

O floare rară se cere ocrotită

Românii din Ungaria sunt o comunitate mică având probleme mari. Problemele nu țin cont de numărul oamenilor. Eu cred că, în ceea ce îi privește, trebuie să avem chiar o gândire de tip ecologic: să-i con-

Cuvânt la **întâlnirea cu reprezentanții românilor din Ungaria**. Liceul Nicolae Bălcescu din Gyula, 27 ianuarie 1998.

siderăm o floare rară, care trebuie îngrijită pentru a străluci și pentru ca toți să ne bucurăm de ea.

Păstrez ca pe un lucru prețios amintirea unei seri de Crăciun. Eram acasă, când, aproape de miezul nopții, a sunat telefonul. Era cineva din Gyula care mi-a spus: „Domnule profesor, lăsați telefonul deschis, vreau să ascultați niște colinde de Crăciun”. Văd acum ridicată o mână, probabil aceeași care ținea telefonul în acea noapte. Vreau să le mulțumesc tuturor celor care au alcătuit atunci acel mic cor de colinde transmise mie din Ungaria, în limba română. A fost unul dintre cele mai prețioase cadouri de Crăciun pe care le-am primit.

Poate și numai pentru acest lucru ar fi meritat să vin la Gyula, să mă întâlnesc cu dumneavoastră, împreună cu domnul președinte Göncz, pe care îl consider ca pe un frate al meu. Astăzi am vorbit amândoi la Szeged și doamna Suzana Göncz, care este aici de față, mi-a spus că, ascultând traducerea, nu știa căruia dintre noi doi îi aparțin cuvintele, pentru că, de fapt, continuam aceeași idee. S-ar putea spune că suntem niște figuri aparte în lumea șefilor de stat; noi nu suntem politicieni profesioniști, sau cel puțin n-am fost până a ajunge președinți. Și dacă am devenit – aceasta se va aprecia mai târziu – este tocmai pentru că nu eram înainte. Noi am venit cu experiența noastră culturală, cu experiența căpătată în societatea civilă și cu ideea că există ceva mult mai important decât luptele pentru putere: dorința și voința de a pune această putere în slujba oamenilor, urmând ca atunci când nu mai poți face asta, să lași locul altora mai buni.

Să nu irosim prezentul

Am convenit că nu trebuie eludat ceea ce n-a fost întotdeauna luminos în relațiile dintre români și unguri. Nu trebuie să transformăm istoria, nici să o înfrumusețăm, dar trebuie să învățăm din ea. Să observăm ceea ce a dat mai bun fiecăre pentru țară, pentru poporul său, pentru ceea ce a însemnat cultura Europei Centrale și istoria Europei în lunga și frământata ei trecere. Să încercăm, de asemenea, fiecare, să recunoaștem ce a fost bun la celălalt și să nu ne aruncăm unii altora, în față, gunoaiile istoriei. Să încercăm să facem ce putem pentru timpul pe care îl trăim, un timp de transformări atât de rapide și atât de dramatice, încât fiecare gest ne poate împinge înainte, ne poate întârzia sau ne poate scoate în afara cursului istoriei. Să încercăm, mai ales, să construim un viitor pentru acești tineri în bluze albe, care înconjoară sala ca un inel al inocenței și al păcii. Pentru ei avem datoria să gândim viitorul și, mai ales, să acționăm în favoarea lui.

Puncte de sprijin în păstrarea identității

Este evident necesar să identificăm problemele românilor din Ungaria și să-i sprijinim concret în efortul lor de păstrare a identității culturale și naționale. Mica donație de carte, pe care am adus-o azi, va fi foarte curând completată cu o donație importantă de cărți, pe care cred că le veți citi toți cu plăcere. Începând din această primăvară, a anului 1998, 30 de copii din comunitatea românească din Ungaria vor petrece trei săptămâni în tabere din România: 25 de profesori, care predau la școlile românești din Ungaria, vor putea urma cursurile de vară ale universităților din București, Cluj, Timișoara și Iași, inclusiv cursurile deja tradiționale, care se organizează la Sinaia; se vor acorda zece burse pentru tinerii care doresc să studieze în România; se va organiza un tur al României de două săptămâni pentru 30 de copii și cadre didactice. Sunt un om al școlii și voi sprijini orice altă inițiativă a Ministerului Educației Naționale din România.

Nu trebuie să uităm cât de importantă este Biserica pentru păstrarea identității naționale. Noua Episcopie, creată special pentru comunitatea română din Ungaria, va primi în curând o donație de cărți de patristică și de istorie a Bisericii. După ce bugetul pe anul în curs va fi votat, Ministerul Culturii va acorda, din fondul destinat restaurării monumentelor istorice, sumele necesare pentru restaurarea bisericilor românești din Ungaria care sunt recunoscute ca monumente istorice. Și, pentru ca să nu pară că trasez sarcini doar altora, Președinția va acorda 100 milioane de lei Episcopiei comunității române din Ungaria, pentru necesități imediate.

Am bucuria să vă pot comunica și veștile bune pe care le-am primit la Szeged din partea președintelui Consiliului Județean, al Auto-guvernării, cum se spune aici. Consiliul a hotărât să repartizeze un sediu pentru organizațiile care reprezintă minoritatea română și să ofere, gratuit, un lăcaș pentru o biserică ortodoxă română, la Szeged. Îmi mulțumesc Magnificienței Sale domnului rector al Universității din Szeged pentru medalia Jozsef Attila și pentru diploma pe care mi-a acordat-o în cadrul acestei festivități, dar și pentru promisiunea că va sprijini catedra universitară de limba română de la Institutul Pedagogic. La rândul nostru, o vom ajuta să se dezvolte.

Vreau, în sfârșit, să mulțumesc Președintelui Arpad Göncz, tuturor prietenilor maghiari, pentru modul deschis și sincer în care construim această nouă relație de cooperare pe ideea fundamentală că minoritățile maghiară și română din țările noastre trebuie să nu mai fie motiv de dezbinare. Să fie acea punte solidă care să unească popoarele și statele noastre.

UN MONUMENT AL NEUITĂRII

Povara vinovăției unora și a indiferenței altora

În acest spațiu, ochilor și minții, dar cu precădere sufletului le este înfățișată imaginea dramei cutremurătoare a genocidului celor șase milioane de evrei europeni, victimele unei criminale politici rasiale. Toți cei care pătrund în acest templu al suferinței primesc o importantă și dureroasă lecție morală, prin care umanității i se reamintește că va purta de-a pururi povara Holocaustului și a indiferenței pe care a manifestat-o față de soarta evreilor. Din nefericire, Holocaustul nu este singura crimă care desfigurează pentru totdeauna chipul pe care îl va avea în istorie secolul nostru; dar este o crimă unică prin scopul ei de a șterge de pe fața pământului un neam întreg, cum este o crimă unică prin cruzimea mijloacelor pe care le-a folosit pentru a realiza această monstruozitate.

Cu mulți ani în urmă, am cunoscut un supraviețuitor al deportării în Transnistria. La rugămintea mea, cel care, copil fiind, și-a văzut întreaga familie pierind în anii prigoanei, a acceptat să își deschidă sufletul. Cuvintele care descriau modul în care cei dragi lui au fost umiliți, brutalizați, jefuiți și supuși la privațiuni extreme înfățișau un trecut nu foarte îndepărtat, dar a cărui imagine adevărată nu avusesem până atunci posibilitatea să o cunosc. Nu vă ascund faptul că revolta și consternarea mea se amestecau cu scepticismul. Întreaga mea ființă refuza să accepte evidența că niște români au provocat moartea și atâtea suferințe unor oameni nevinovați.

Dreptți ai popoarelor

Judecata dreaptă și curățenia sufletească a acelui om m-au copleșit. În nici un moment nu a acuzat întregul popor român – el însuși victima de mai târziu a totalitarismului – pentru politica antisemită a guvernului român din timpul războiului. Regreta că nu se știe îndeajuns despre rezistența unei părți a clasei politice și a societății românești care a făcut ca zeci de mii de evrei români să fie salvați de deportare

Discurs la semnarea **Acordului de cooperare între Arhivele Naționale din România și Muzeul Memorial al Holocaustului**. Washington, 16 iulie 1998.

și internare în lagărele de exterminare naziste. Mai mult, repeta mereu că nu va uita niciodată bunătatea pe care i-au arătat-o mulți dintre semenii săi români în cele mai grele momente.

Nu a fost o întâmplare faptul că în România s-a putut organiza, cu sprijinul unor organisme internaționale, precum Comitetul Internațional al Crucii Roșii, dar și a unor legații neutre, o emigrare ilegală în Palestina, prin porturile românești de la Marea Neagră, a evreilor din România, dar și a coreligionarilor lor din Ungaria și Polonia.

În semn de recunoaștere a ajutorului pe care mulți cetățeni români l-au acordat concetățenilor lor evrei, cu riscul pierderii propriei libertăți și vieți, statul israelian le-a acordat acestora titlul de *Drepti ai popoarelor*. Numele unora dintre acești români drepti sunt menționate în acest muzeu. Printre aceștia îl regăsim pe Traian Popovici, primarul orașului Cernăuți, renumit pentru „Pașaportul Popovici – Pașaportul vieții”.

Responsabilitatea statului pentru persecutarea propriilor cetățeni

În ciuda acestor fapte, nimeni nu are dreptul de a ignora că tragedia Holocaustului nu a ocolit România. Nimeni nu are dreptul de a ignora soarta tragică a evreilor care și-au pierdut viața sau pe cei dragi, în Basarabia și Bucovina, în Transnistria, la Iași, la București sau la Dorohoi, nici lipsurile materiale, prigoana și umilințele la care au fost supuși în timpul guvernării legionare și în perioada guvernării care a urmat. Dincolo de implicarea directă sau indirectă a Germaniei naziste, responsabilitatea statului român pentru suferințele unor cetățeni români care, în loc să fie ocrotiți de statul român, au fost persecutați de acesta, nu poate și nu trebuie să fie eludată. Democrația interbelică nu era, desigur, perfectă; dar disoluția ei, dictatura, persecuțiile și crimele rămân o pagină sumbră din istoria noastră. O pagină pe care nu avem voie să o uităm, ca să fim siguri că nu se va putea repeta.

Aici, în acest muzeu – monument al memoriei critice, pot să afirm că România democrată și societatea civilă românească au învățat că nu pot să privească spre viitor fără o reevaluare completă și onestă a trecutului. Încercăm nu doar să știm și să nu uităm, ci să și învățăm din tragediile trecutului. Cred că una din lecțiile fundamentale ale Holocaustului este necesitatea de a fi vigilenți; necesitatea imperativă de a preveni marile tragedii ale istoriei.

Muzeul Holocaustului prezintă și crimele asupra altor grupuri etnice. El ne obligă să nu le uităm nici pe celelalte victime ale persecuțiilor naziste: romi, polonezi sau ruși, prizonieri politici și prizonieri de conștiință.

Acord de cooperare

Istoria Holocaustului este departe de a fi fost scrisă până la capăt. Sunt aici și pentru a vă asigura de disponibilitatea deplină a autorităților române, a cercetătorilor arhivelor noastre istorice, de a coopera cu Muzeul Memorial al Holocaustului pentru cunoașterea trecutului tragic al evreilor europeni din perioada celui de-al doilea război mondial. Am convingerea că semnarea Acordului de cooperare între Arhivele Naționale ale României și Muzeul Holocaustului din Washington va permite depășirea disfuncționalităților existente în trecut în relația dintre cele două instituții.

Cercetarea istorică beneficiază astăzi în România de o deplină libertate iar reconsiderarea obiectivă a trecutului constituie crezul mării majorități a specialiștilor români. Acordarea, de către organizațiile evreiești, institutele și universitățile din Statele Unite, a unor burse tinerilor cercetători români care studiază istoria comunității evreiești din România și o colaborare mai strânsă cu specialiștii Muzeului Memorial al Holocaustului sunt necesare și vor oferi suportul științific indispensabil pentru o evaluare lucidă și responsabilă a trecutului nostru comun.

Toți cei martirizați ne impun o datorie, a memoriei și a neuitării. Memoria noastră comună este victoria lor postumă. Memoria noastră este arma prin care ei, cei dispăruți, ne ajută peste decenii și peste generații să luptăm împotriva ispitei de a nu ne simți răspunzători de propriul nostru trecut.

MEMORIA SUFERINȚEI

Trecutul evreilor în România, așa cum a fost

Prețuiesc în mod deosebit onoarea ce mi-o acordați conferindu-mi această distincție. Știu bine că ea se adresează nu atât persoanei mele, cât României și românilor pe care am cinstea de a-i reprezenta. Se adresează acelei patrii a copilăriei pe care mulți dintre dumneavoastră ați păstrat-o în suflet, chiar dacă viața v-a adus pe aceste îndepărtate meleaguri. Se adresează prietenilor din acel colț îndepărtat de lume, unde dumneavoastră sau înaintași ai dumneavoastră au deschis ochii și pe care, printr-o aleasă fidelitate, nu ați uitat-o. Ea vine dintr-o anume tradiție de cordialitate și respect, pe care evreii și românii, prin ce au ei mai bun în istorie și în viața de fiecare zi, au știut să o reprezinte.

Nu trec deloc cu vederea faptul că, în anii sumbri care au premers celui de-al doilea război mondial și în anii tragici ai acelei cumplite conflagrații, statul român s-a negat pe sine și, în loc să își apere cetățenii loiali care-i apăraseră pământul și îi dăruiseră comori de cultură, i-a persecutat și i-a lăsat pradă furiei oarbe a fasciștilor de toate obediențele.

Regret profund, ca om, ca român și ca intelectual, acest fapt incontestabil și am exprimat acest regret în mod public și repetat, în numele statului român de azi, democratic și potrivit oricărei discriminări. Nu pot ignora nici faptul că, până și în acei ani tragici pentru întreaga Europă, au existat mulți concetățeni de-ai mei care și-au păstrat luciditatea și solidaritatea cu toți cei persecutați. Le-au salvat viața și i-au ajutat, răscumpărând, prin faptele lor, măcar o parte din oroarea represiunii. Nu putem uita faptul că, a doua zi după ce România a reintrat în matcă alături de marea Coaliție antifascistă, nu mai puțin de șapte acte normative reparatorii au impus, cu autoritatea cea mai înaltă a legii, îndreptarea unor grave injustiții din anii anteriori de dictatură.

Alocuțiune la **primirea distincției Institutului „Ten Yad” de recunoaștere a contribuției la promovarea democrației, libertății, toleranței și drepturilor omului**, Sao Paolo, 26 iulie 2000.

Moștenirea culturală iudaică

Astăzi, când democrația, instituțiile și mentalitățile democratice devin tot mai puternice și mai stabile în România, autoritățile statului român fac tot ce le stă în putință pentru a da minorităților drepturile ce li se cuvin.

Deși minoritatea evreiască din România este acum, spre regretul nostru, și foarte redusă numeric și vârstnică, ea reprezintă, prin valoarea multora dintre reprezentanții săi – savanți, scriitori sau artiști celebri –, ca și prin tezaurul de tradiții pe care le păstrează și le transmite, o componentă respectată a vieții noastre politice, civice și culturale.

La începutul lunii septembrie a acestui an se vor organiza, pentru prima dată în România, *Zilele europene ale moștenirii culturale iudaice*. Am fost onorat să primesc înaltul patronaj al acestei nobile acțiuni, pentru a arăta tuturor, în Europa și în lume, dar și în România, că împreună, români și minoritari de origine evreiască, avem misiunea de a conserva și de a dezvolta comoara unei tradiții multiseculare care leagă într-un dialog fertil culturile noastre.

Un monument unic în Europa Centrală, Sinagoga de lemn de la Neamț, din Moldova, datând din secolul al XV-lea; cel mai vechi cimetir iudaic, din secolul al XVI-lea, păstrat în această regiune, la Siret; marile monumente din secolul al XIX-lea, sinagogile din București, Sighetul Marmăției, Brașov, Constanța, Satu Mare, dar și unul dintre cele mai reputeate teatre idiș din Europa, precum și publicațiile evreiești care continuă să apară, de aproape o sută de ani, sunt comori de cultură ce ne-au fost lăsate în grijă de generațiile trecute și merită cu prisosință să fie cunoscute, apreciate și susținute.

Peste câteva săptămâni, la 4 septembrie, la Muzeul Cotroceni din incinta Palatului prezidențial din București, se va deschide o importantă expoziție de pictură cuprinzând opere ale artiștilor evrei de origine română, mulți dintre ei binecunoscuți în Brazilia și considerați participanți la curentul de modernizare a culturii braziliene, cum au fost Marcel Iancu, Victor Brauner sau Margareta Sterian.

Rolul întemeietorilor avangardei literare europene, în vârf cu Tristan Tzara, va și el evocat în România, așa cum este evocat și aici, în Brazilia, cu prilejul vizitei noastre. Este o excelentă oportunitate pentru a rememora tot ce ne apropie din punct de vedere cultural, chiar dacă distanța fizică dintre România și Brazilia ar părea un impediment.

Intr-o lume globalizată, conlucrarea ignoră distanțele

În lumea de astăzi, distanțele sunt tot mai puțin importante. Tendința generală de globalizare nu este doar o temă de reflecție academică, ci reprezintă în viața noastră de fiecare zi o șansă enormă de comunicare și de conlucrare.

Am spus interlocutorilor mei din ultimele zile că România poate fi o poartă a Braziliei și spre Europa Centrală, și spre Asia Centrală. Cu atât mai mult dumneavoastră, care aveți legături aparte de suflet cu spațiul cultural românesc, puteți găsi ușor drumul spre România tradiției, dar și spre România modernității. Puteți veni într-o țară în care vă veți regăsi ca acasă și puteți participa la noua expansiune economică a secolului XXI, regăsindu-vă trecutul și inventând un viitor comun pentru societățile și culturile noastre.

Brazilia a luat deja startul în marca competiție a societăților post-industriale. România este asemeni unui alergător încordat care se pregătește pentru cursă. Fiți alături de noi când România va țâșni, cu toată viteza, înainte.

CONFLUENȚE CULTURALE

Sibiu – un oraș simbol al Europei

Sibiul este un oraș a cărui istorie este rezultatul unei conviețuiri de secole între români, sași, maghiari și alte naționalități pe care destinul le-a făcut să trăiască împreună aici. Hermannstadt sau Nagyszeben, așa cum este el numit de către germani și maghiari, Sibiul a fost și continuă să fie un oraș simbol al Europei, al Europei străvechi și al Europei de mâine. Este incitant pentru serioase cercetări multidisciplinare care îi relevă o unicitate fascinantă din punct de vedere al interferențelor, al confluențelor culturale și al conviețuirii etnice. De aceea, Colocviul *Sibiu – confluențe europene* are toate atributele unui eveniment cultural și de conștiință civică. El aduce în discuția specialiștilor și în atenția opiniei publice un subiect pe cât de incitant, pe atât de actual.

La fel de important este, în opinia mea, faptul de a fi înțeles că nimeni nu are dreptul să nu ia în seamă sau să asiste cu o condamnabilă indiferență la degradarea și la distrugerea patrimoniului cultural și istoric. În condițiile în care aspirăm cu deplină legitimitate la integrarea în Uniunea Europeană, avem datoria de a acționa pentru salvarea acestui tezaur care nu ne aparține doar nouă, cetățenii României de astăzi, și urmașilor noștri, ci face parte din patrimoniul comun al națiunilor europene.

Conservarea, restaurarea și valorificarea patrimoniului cu care ne mândrim sunt priorități cu caracter de urgență. Nimic nu este mai dezolant decât priverileștea unor monumente arhitectonice neîngrijite sau chiar căzute în paragină. Este de datoria noastră să redăm strălucire acestor vechi construcții, demne de cele mai frumoase orașe din Europa. Timpul, dar și nepăsarea oamenilor le-au pus în pericol frumusețea și durabilitatea.

România dispune de un uriaș potențial, prea puțin valorificat, în

Alocuțiune la **Colocviul Sibiu – „confluențe europene”**, organizat sub patronajul Președintelui României, cu sprijinul UNESCO, Consiliului Europei și Marelui Ducat de Luxemburg, la deschiderea campaniei pentru restaurarea orașului vechi și a cetăților săsești din împrejurimi. Sibiu, 12 mai 1998.

domeniul turismului cultural și rural, care poate contribui la o mai bună cunoaștere a remarcabilei civilizații care s-a dezvoltat de-a lungul secolelor în această zonă.

Restaurarea monumentelor prin efort comun, în interes comun

Dincolo de uzanțele protocolare care m-au determinat să accept patronajul acestui colocvii, prezența mea aici se datorează unui fapt pe care doresc să-l mai mărturisesc o dată, și anume că acest oraș ocupă un loc aparte în sufletul meu și în istoria familiei mele. Soția mea s-a născut aici și pot spune că aparține în egală măsură comunității românești, cât și comunității germane din Sibiu; fiul și fiica mea și-au petrecut copilăria aici și au fost influențați, în bine, de atmosfera acestui oraș, după cum și tinerețea mea a purtat puternica amprentă a acelei iradiații culturale pe care Sibiul a reușit să o păstreze chiar și în timpul dictaturii comuniste.

Cunoașteți, cei mai mulți dintre dumneavoastră, legenda podului pe care tinerii sibieni obișnuiau, și poate o mai fac și astăzi, să își jure unul celuilalt iubire veșnică, chiar dacă, în glumă, unii au numit apoi acel pod *Podul minciunilor*. Pentru mulți s-a dovedit însă, că era vorba de adevăruri și, până la urmă, iubirea este lucrul cel mai adevărat. De aceea, sunt convins că toți cei care au contribuit la organizarea acestui colocvii nu au făcut-o ca o sarcină de serviciu, ci pentru că iubesc cu adevărat acest oraș. Ei vor putea oricând să pășească cu încredere pe acest *pod al iubirii* fără să se teamă că și-au luat astăzi angajamente pe care mâine să le dea uitării. Lăsând metafora unui „pod al minciunii” în seama cercetătorilor pasionați de legende, noi, cei responsabili de prezentul și viitorul țării, avem obligația de a păstra și dezvolta acest oraș-simbol al Europei pe care istoria l-a ales în chiar centrul României.

Este semnificativ, și acest colocvii o demonstrează, că nu suntem singuri în efortul de salvare a centrului istoric al orașului Sibiu. Doresc în mod special să mulțumesc domnului Federico Mayor, Director general al UNESCO, domnului Daniel Tarschys, Secretar general al Consiliului Europei și Alteței Sale Regale Maria Tereza de Luxemburg, Ambasadoare de Bunăvoință a UNESCO, pentru interesul și sprijinul consistent acordate organizării acestui colocvii. Faptul că, după opt secole, urmașii sașilor imigrați în Transilvania se pot înțelege fără interpret cu urmașii strămoșilor lor din Luxemburg face posibilă stabilirea unor noi legături culturale și științifice. Cercetători, artiști sau turiști vor fi surprinși să descopere mărturii ale aceleași concepții

arhitecturale care a stat la baza cetăților ridicate în Sibiu și împrejurimi, după model luxemburghez.

Doresc să mulțumesc oamenilor de cultură și specialiștilor români care s-au implicat cu toată inima și priceperea, făcând mari eforturi pentru ca orașul Sibiu să-și recapete strălucirea de altădată. Exemplul lor va fi urmat, de bună seamă, de mulți alții. Numai dacă fiecare dintre noi va contribui la realizarea acestui mare proiect, acesta va putea fi cu adevărat dus la îndeplinire. Numai astfel România își va putea valorifica așa cum se cuvine întreaga sa zestre de patrimoniu cultural și istoric care îi dă identitate în civilizația europeană.

În numele valorilor care definesc spiritul european, în numele tradițiilor și creativității care au dat forță culturii românești, dorim ca România să contribuie la conservarea și valorificarea patrimoniului național ca parte integrantă a civilizației pe care Europa și-a construit-o prin efort comun, în interes comun, în beneficiul lumii.

COMUNITATEA EUROPEANĂ

Dialogul culturilor

Consiliul Europei a avut inițiativa de a lansa în România o vastă acțiune de stimulare a dialogului culturilor în cadrul Programului *Europa – un patrimoniu comun*.

Participarea României la acest program, pe care ea are și onoarea de a-l inaugura, va fi, dincolo de ospitalitatea cu care ne mândrim, dincolo chiar de fidelitatea noastră față de Consiliul Europei, o dovadă de patriotism. Pentru că noi nu ne-am definit niciodată ca stat, în contrast cu Europa. Dimpotrivă, ne-am definit ca stat, ca națiune, ca spațiu cultural, prin chiar aspirația noastră către o Europă unită.

Încă din secolele civilizației romane și până azi, *Europa* a fost pentru români un zid de apărare. Istoria noastră poate fi definită și ca o neîncetată, sisifică strădanie de a fi parte a Europei civilizate și democratice în posăda tuturor vicisitudinilor, mai vechi sau mai recente, care tindeau să ne arunce în alte configurații.

Am păstrat deschisă calea dialogului cu spațiile culturale ale Orientului, am practicat cu perseverență arta subtilă a negocierii și a sintezei, dar ne-am păstrat apartenența la acea veche provincie de graniță a Romei și la acea posteritate a acesteia, care a dat identitate europeană Europei însăși.

Tradiția comunicării

Tradițiile europene comune sunt recunoscute, studiate, dezbătute, celebrate. De la urbanism la conceptele filozofiei, de la antropocentrismul viziunii artistice la antropocentrismul instituțiilor și legilor, de la spiritualitatea creștină la marile arii lingvistice izvorâte din aceleași structuri, temeiurile vizibile ale unei culturi europene ne vin în minte de îndată ce ne gândim la Europa ca la un întreg.

Alteori, aceste probe de spirit comunitar sunt mai puțin conștientizate, poate fiindcă par a reprezenta un dat natural al existenței noastre

Cuvânt de bun venit adresat participanților la **lansarea Programului „Europa – un patrimoniu comun”**. București, Palatul Cotroceni. 10 septembrie 1999.

cotidiene. Una dintre cele mai persistente, mai active și mai agreabile dintre aceste din urmă tradiții este tradiția convivialității. A comunicării, pe cât de informale pe atât de cordiale, în diferite prilejuri în care, împărțind pâinea și ciocnind un pahar, ne adoptăm unii pe alții ca prieteni și ca frați. Să respectăm această tradiție și să ne bucurăm de această seară pentru a ne cunoaște mai bine.

IDENTITATEA UNUI CONTINENT CULTURAL

Puterea minții și a mâinii

Acum mai bine de două veacuri, în 1798, arhimandritul Grigore, cunoscut prin strădania lui pentru introducerea limbii române în cântările bisericești, elogia „oamenii Europei”, „care au biruit toate celelalte neamuri ale lumii cu puterea minții lor, a limbii și a mâinii”. Elogiat sau contestat, simbolul Europei s-a situat în permanență în centrul confruntărilor ideologice, al opțiunilor politice și al dezbatărilor culturale. Pentru români, Europa a reprezentat, pe rând, un focar al luminilor, un model al demnității umane, o legitimare a autodeterminării națiunilor, un imbold al progresului.

Un elev care privește o hartă fizică a Pământului își dă seama pe dată că spațiul european este relativ mic la scară planctară. El are, geografic, cea mai slabă identitate continentală. Europa nu se definește atât prin granițele ei fizice, ci mai degrabă prin devenirea ei în planul istoriei civilizațiilor. Europa nu este un dat natural. Europa este, înainte de toate, un fapt de cultură.

Și astăzi, când continentul trece printr-un proces de transformare geopolitică fără precedent, Europa înseamnă, cum a însemnat și în trecut, mai multe lucruri deodată.

Spiritul de toleranță

Dincolo de orice percepții divergente, dacă există o Europă care să poată îngloba zecile de Europe ale diferenței specifice, aceasta există ca un continent cultural. Această configurație europeană, de realitate virtuală în permanentă mișcare, s-a construit încurajând cu premeditare spiritul de toleranță în contrast cu înfîinitele ipostaze maligne ale fanatismului și acceptând fără teamă alteritatea nu ca pe o amenințare a identității, ci ca pe o ipostază posibilă a acesteia. Cultura, ca expresie a potențialului creator, a format liantul cel mai solid pentru o identitate europeană, în spiritul pluralismului care îi este propriu.

Alocuțiune la **deschiderea Programului „Europa – un patrimoniu comun”**. București, Ateneul Român. 11 septembrie 1999.

Inițiativa Consiliului Europei, care dă o substanță novatoare aniversării a 50 de ani de la constituirea sa, are o semnificație aparte. Se confirmă că Europa se definește cel mai bine ca un set de valori comune, consolidate în timp, ce au putut transgresa granițele naturale, pe cele lingvistice, confesionale sau de orice altă natură, unificând spațiul culturii europene ca pe un continent de sine stătător. Este chiar interesant de observat cum identitatea europeană – situată în interior la limita paradoxală dintre consubstanțialitate și conflict – este în așa măsură expresia unei solidarități obiective încât a creat un nou continent cultural-politic, cum ar putea fi considerat cel euro-atlantic.

Identitatea culturii române

România este într-un anume sens o paradigmă a acestui paradox european. Auto-percepția noastră ca parte integrantă a continentului cultural european este bazată pe fapte incontestabile, de la apartenența noastră la aria civilizației latine, la contribuția românească la patrimoniul spiritual al Europei contemporane prin opere celebre semnate de Constantin Brâncuși, Eugen Ionescu sau Henri Coandă. În același timp, suntem adesea descoperiți de alții ca pitorești, ca un epitom al alterității proxime, spre deosebire de Africa sau de Orient, locuri ale alterității exotice. Acceptăm cu umor sau cu furie, după cum ne e firea și vremea, să ne descoperim și noi altfel decât Europa clasică, cea a demult apusului Imperiu de Apus.

Știm însă, că valorile culturale, cu amprenta lor individuală sau locală, sunt cea mai bună cale de conversie a tensiunilor în dialog și conlucrare. Faptul că București, capitala României, a fost ales pentru inaugurarea Programului *Europa – un patrimoniu comun* atestă, o dată în plus, identitatea solidă a culturii române și vocația ei pluralistă.

Bazele latine; iradierile ulterioare dinspre Bizanț și dinspre lumea slavă; încrucișarea frecventă, în spațiul nostru cultural, a influențelor venite din Vest și din Est; persistența îndelungată a schimbului de forme de expresie dintre cultura populară și cea citadină; configurațiile culturale regionale, stimulate de un ambient multietnic și multi-lingvistic, dovedesc elocvent disponibilitatea culturii românești de a combina voci multiple într-o partitură unică și de neconfundat.

MEMORIE ȘI SPERANȚĂ

Ierarhii politice, economice, culturale

Europa poate avea un viitor numai dacă nu își uită trecutul, dar aceste dimensiuni ale timpului există numai în măsura în care ele sunt și rămân ale noastre, ale tuturor europenilor. Ar mai trebui însă adăugat, cu realism, că nu orice operă de artă ori loc minunat este sau poate fi cunoscut în egală măsură de toți europenii.

Un public cu adevărat european s-a format în Renaștere, a continuat să existe până în epoca luminilor și într-un sens până astăzi, dar acest public a fost fatalmente limitat de capacitățile de comunicare din epoca respectivă ca și, ori mai ales, de ierarhiile politice și culturale care au guvernat Europa. Au existat și centre a căror artă a rămas cunoscută mai mult local, ele neavând capacitatea materială sau politică de a-și exporta valorile sau de a le impune unor zone mai depărtate.

De voie, de nevoie, ierarhiile culturale europene le-au urmat pe cele politice și economice iar patrimoniul cultural s-a născut în mare măsură datorită ambiției și capitalului sponsorilor de atunci. Arta orașelor sau a țărilor puternice a fost cunoscută și în orașele și țările mici, dar procesul invers nu s-a produs. Iată un alt fel de a spune că noi, modernii, nu am inventat în acest domeniu nimic nou.

Către o Europă fără centre și fără margini

O nouă abordare a patrimoniului european încearcă construirea unui sistem de cunoaștere și apărare care să nu mai țină seama de ierarhiile de putere și de preferințe tradiționale. Toate țările, mari și mici, propun proiecte Consiliului Europei care le acordă egală atenție, fie că valorile respective sunt deja cunoscute în Europa, fie că nu. Descoperim nu numai patrimoniul unor țări mai mici, ceea ce am putea numi acum, la terminarea diviziunilor politice ale continentului, și numai cultural vorbind, *a doua Europă*, dar descoperim și mari valori culturale locale, unele puțin cunoscute în chiar țara respectivă, *a treia Europă*, deci. Ca

Mesaj transmis participanților la Colocviul „Sibiu, patrimoniu și memorie”, organizat cu ocazia lansării Programului „Europa – un patrimoniu comun”. Sibiu, 12 septembrie 1999.

român nu pot decât să mă bucur că monumente de cultură din țara mea intră în atenția unui public european mai larg și să sper că ne îndreptăm cu toții spre o Europă fără centre și fără margini.

A nu uita și a învăța din trecut

S-a vorbit de multe ori despre calitatea de răspântie culturală a Sibiului. Aici se întretaie cultura central-europeană de tip germanic, datorată vechii prezențe în oraș a sașilor, ca și a altor grupuri etnice, și o cultură românească de mare vechime și rafinament, produsă secole de-a rândul în unele sate din jur. Aceste culturi s-au constituit paralel dar s-au întretăiat și s-au influențat adesea.

Este pasionant pentru un român din alte regiuni, cum sunt și eu, să cutreiere orașul Sibiu și zona din jur și să constate cât de originale sunt acestea în raport cu alte culturi regionale din România. Admirăm arhitectura și țesăturile din regiune, marii scriitori născuți ori veniți aici, ei înșiși atât de diferiți între ei, precum Goga și Blaga. Sau Emil Cioran, care, din Sibiu până la Paris, nu a încetat să plângă derizoriul vieții, dar și, cu ironia lui proprie, faptul de a fi părăsit Rășinari. Ori Noica, refugiat aici și încercând construirea unei oaze de filozofie la Păltiniș. Nu îl uităm pe Gheorghe Lazăr din Avrig, înteiemeteorul de școală, nici instituțiile culturale de astăzi, Universitatea, muzeele. Teatrul „Radu Stanca”, excelentele reviste sibiene *Transilvania* și *Euphorion*. Îl prețuim pe marele poet Mircea Ivănescu, pe Doinaș și Cercul literar, pe prozatorul Joachim Wittstock, pe poetul Oskar Pastior, pe profesorul Paul Philippi, pe profesorul Eugene Iltterbeck din Belgia, care a decis să predea cursuri de literatură franceză și flamandă la Sibiu ori pe atâția alții. Iată de ce, nu numai pentru alți europeni, ci și pentru cetățenii României în general, Sibiul este un ansamblu de diversitate și de extraordinară creație locală.

Să nu uităm însă, că, în România și mai ales în Transilvania, au fost de-a lungul istoriei, ca și mai recent, destule conflicte născute din interese economice, politice ori culturale divergente, ale diverselor grupuri etnice. N-au existat însă conflicte de acest gen la Sibiu. De aceea, acest oraș este pentru noi nu numai un exemplu de pluriculturalism, dar și un exemplu de înțelegere și respect între locuitorii lui. Să privim, la rândul nostru, cu respect exemplul său și să sperăm că, dincolo de o memorie a culturii, pe care o cinstim, vom fi capabili să încetățenim și o cultură a memoriei. A nu uita și a învăța din trecut este cea mai nobilă lecție a istoriei noastre comune.

CAPITALA VISELOR ȘI AMINTIRILOR

Paris, civilizație și splendoare

La *Hotel de Ville* municipalitatea pariziană îi primește pe șefii de stat aflați în vizită în Franța perpetuând o lungă tradiție a ospitalității, începută încă în 1865. Dar, pentru oamenii din toate colțurile lumii, Parisul nu este numai Capitala Franței, el a fost și rămâne un focar al civilizației și splendorii, al culturii și al artelor.

Pentru români, într-un mod cu totul special, marele oraș a însemnat un spațiu de formare a elitelor, o matrice în care s-au născut idei novatoare pentru însăși istoria lor, o cutie de rezonanță în care mari talente românești au găsit mijloacele necesare ca să transmită lumii creațiile lor.

În școlile pariziene au venit și s-au format, începând cu secolul trecut, ingineri, arhitecți, filosofi, scriitori, administratori, oameni politici care au devenit repere majore ale istoriei moderne românești. Au venit aici, pentru a oferi lumii mesajul operei lor, Brâncuși și Enescu, Emil Cioran și Eugen Ionescu, Contesa de Noailles și Elvira Popesco, nume care nu mai au pentru dumneavoastră nevoie de nici un fel de prezentare. Și tot aici și-au găsit adăpost mulți români obligați să-și părăsească țara în cei 45 de ani de dictatură comunistă. Vechea corabie a negustorilor de apă de odinioară, simbolul Parisului, a fost și pentru noi un adăpost și o școală a îndrăzelii.

Sunt aici ca reprezentant al unei Românii care se schimbă repede și profund. În cei zece ani care au trecut de la căderea regimului comunist, țara mea și-a reformat radical sistemul politic și administrativ, învățământul, sistemul de sănătate; au renăscut societatea civilă și presa liberă. Am reconstruit instituțiile și de acum înainte aceste instituții trebuie să se dovedească deplin funcționale.

Sprijinul Franței în acest proces a fost constant și substanțial. Ca universitar, îi cunosc bine dimensiunile în domeniul învățământului și culturii. Ca jurist, apreciez în mod deosebit sprijinul pe care Franța ni l-a acordat în procesul de reformă legislativă, a Justiției, a adminis-

Alocuțiune la **Primăria din Paris**, cu ocazia vizitei de stat în Franța, 28 septembrie 1999.

trației publice. Ca Președinte, știu cât de mult a contat ajutorul Franței pentru a ne afirma identitatea și interesele ori de câte ori a fost nevoie.

Renăscuți, după purgatoriu

Am adus în dar Primăriei Parisului o lucrare a unui artist român contemporan, intitulată *Purgatoriul*. Este o sculptură care reprezintă o siluetă umană prinsă între două blocuri de metal. Deasupra ei stă, într-un echilibru fragil, un cub. Nimeni nu poate ști exact ce a gândit artistul. Dar sensibilitatea noastră extremă, a celor care parcurgem tranziția post-comunistă, ne duce la ideea primejdiei și a îngrijorării cu care, urcând spre zone mai luminoase, trebuie dozat efortul de a nu fi striviți nici între blocuri, nici de greutatea ce apasă deasupra noastră.

La *Hotel de Ville*, această mică sculptură românească poate aminti, peste timp, că ne-am asumat aceste riscuri cu certitudinea că vom reuși să înfrângem întunericul. Pentru noi Parisul a fost și rămâne un reper și o lumină.

Îi mulțumesc domnului Primar pentru primirea pe care mi-a făcut-o și pentru prilejul pe care mi l-a oferit, de a întâlni membrii Corpului Diplomatic acreditat la Paris și personalitățile care reprezintă unele din instituțiile cele mai importante ale Republicii franceze. Doresc tuturor ca în mileniul trei să trăim împreună într-o lume mai unită, mai sigură și mai bună.

PRESA ROMÂNĂ DE PRETUTINDENI

Pulsul cotidian al comunităților românești

Auspiciile sub care se desfășoară Forumul Presei Române de Pretutindeni sunt favorabile. Este pentru prima dată când reprezentanții presei române din afara hotarelor României se reunesc în țară și, în același timp, este o ocazie pentru instituțiile statului român să arate că pot colabora cu aceștia. Ziariștii invitați vor aprecia cu cât succes se desfășoară această colaborare. Eu pot spune că au colaborat.

Desigur, de la auspicii până la final este o distanță, dar există deja un punct pozitiv și anume voința presei românești de pe toate meridianele de a se reuni. Ea a fost motorul acestui forum. Un forum al presei, considerată cea de-a patra putere a unei democrații și, fiind vorba de presa română de pretutindeni, un forum despre pulsul cotidian al comunităților românești răspândite pe întregul mapamond. S-ar putea invoca un paradox al distanței. Pe de o parte, există un handicap al distanței care se manifestă în percepții diferite, poate într-o mai slabă aderență la problemele emoțional-punctuale. Dar există și un beneficiu al distanței, constând într-o exprimare mai puțin patetică și într-o mai realistă proporționare față de evenimentele internaționale.

Nu putem în nici un caz contrapune presa din țară celei de peste hotare iar, ca urmare a dezvoltării tehnologiilor de comunicație, în curând nu vom mai putea spune nici măcar că sunt complementare. Presa română de peste hotare este pur și simplu o parte a presei române. Fără dumneavoastră am fi mai puțin informați, mai izolați, mai săraci.

Cred că, astăzi, toți românii – guvernanți sau în opoziție, din presă și din societate civilă – au înțeles că avem împreună o misiune și o responsabilitate față de ansamblul comunităților românești, oriunde ar fi acestea situate pe harta lumii.

Nu cred în existența a două Români

În polida unei metafore, poate seducătoare, dar în orice caz prea des folosite, eu nu cred în existența a două Români: cea de aici și cea

Alocuțiune la **Forumul Presei Române de Pretutindeni**, București, 19 octombrie 1999.

din afara granițelor. Formăm cu toții, în ciuda evenimentelor și a restricțiilor, aceeași națiune unită prin apartenența la o limbă și la o cultură comune. Aici, în România, sau la mii de kilometri distanță, apărăm și cultivăm aceleași valori culturale.

Este o caracteristică psihologică a omului să sesizeze mai ușor diferența decât asemănarea. Diferențele, care separă comunitățile românești și, implicit, ziarele lor, cred că nu ar trebui să fie judecate numai după extreme, ci din aproape în aproape, pentru a pune în evidență și punctele comune. Aș spune că diferențele țin, mai degrabă, de organizarea pe nivele de specificitate a contextului și a segmentului de audiență a fiecărui ziar.

Există însă, în mod cert, un factor unificator. Atâta timp cât se exprimă în limba română și tratează o problemă predominant românească, aceste publicații plătesc niște „dări” ideii naționale. Mai departe, problema este de democrație pură: percepend acest „impozit” de credință, ideea națională, prin statul român, este datoare să îl redistribuie sub forma grijii și sprijinului moral către toți contribuabilii săi. Acesta este, dacă vreți, unul din obiectivele acestui forum.

În anii din urmă, am constatat cu satisfacție că multe instituții de presă din țară au înființat redacții sau ediții pentru comunitățile românești de peste hotare. Este o atitudine simptomatică pentru ideea unei mari comunități românești unite – chiar dacă răspândită în lume – pe care am susținut-o de la începutul mandatului meu. La rândul lor, publicațiile comunităților românești de peste hotare au tot mai mulți corespondenți din România. În aceste condiții, cred că putem vorbi de interferență și acesta poate fi un exemplu despre cum poate fi benefic pentru ideea națională procesul de globalizare, inerent evoluției societății mondiale la cumpăna dintre milenii. Fiecare jurnalist, scriind aici sau oriunde în lume, are o viziune proprie asupra modalităților de a participa la apărarea ideii naționale. Cade în sarcina democrației să aplice una sau alta dintre aceste modalități, în funcție de conjunctura internă și externă a fiecărui moment istoric.

Adevărata frontieră, a iubirii de neam

Trăim într-o lume în continuă mișcare și, chiar dacă descori ne place să vorbim despre România eternă, aceasta nu înseamnă că ea trebuie să-și eternizeze problemele.

Poate că *schimbarea* – noțiune la care presa română este foarte sensibilă – nu a avut, în România, amploarea sau ritmul pe care l-am dorit

cu toții. Totuși, trebuie să recunoaștem că progrese există și, în unele privințe, chiar semnificative. Poate suntem prea aproape de ele și sesizăm doar ceea ce ne lovește ca efect secundar al oricărei schimbări majore pozitive. Consolidarea ordinii constituționale și a legalității, reforma instituțională, combaterea corupției și crimei organizate, schimbarea structurii proprietății au evoluat cu greu. Esențial este că ele nu au fost eludate, că au fost și sunt subiecte centrale în acțiunea Guvernului, în dezbaterile Parlamentului și în atenția societății civile românești. Am demarat în ultimii trei ani reforma armatei, a poliției, a serviciilor de informații. În lupta împotriva corupției și crimei organizate am ajuns de la dosare de presă, singurele pe care le-am găsit, în sertare, la dosare penale și condamnări definitive în justiție. Legile proprietății și legea accesului la dosarele fostei securități se află, după cumplite eforturi și dezbateri, pe ultimii metri în ceea ce privește votarea în Parlament, în ciuda unor opoziții enorme. Sper ca dumneavoastră să mai fiți în țară când o să promulg legea accesului la dosare și să nu vă adresez felicitări de Anul Nou înainte ca legile privind garantarea dreptului de proprietate să fie votate și promulgate.

În curând vor intra în dezbateri propunerile de modificare a Codului Penal. Sancționarea delictelor de presă urmează să fie limitată la acțiunile civile ale celor care se consideră vătămați. Această propunere răspunde necesității de a apăra dreptul la imagine a persoanei, dreptul la informare corectă a cetățeanului, cât și independența presei și libertatea opiniilor, văzute ca piatră de temelie a democrației reale.

Am urmărit cu interes, ori de câte ori am avut ocazia, publicațiile românești de peste hotare. Punctele lor de vedere au constituit pentru mine un prilej de reflecție, chiar dacă, în marea majoritate, erau negative la adresa președintelui.

Pretutindeni, unde trăiesc și lucrează oameni de presă români, se menține un interes viu și constant față de problemele, dificultățile și speranțele noastre. Întreaga activitate de informare și evaluare conturează tabloul unei presei vii și combative, într-o permanentă stare de veghe, garanție a unui dialog democratic și fertil între societate și autoritățile publice.

Mai aproape, mai departe sau foarte departe, presa românească de pe alte meridiane trasează adevărata frontieră a României, frontiera iubirii de neam.

LECȚIA ARTEI ÎN POLITICĂ

Început cu tab și fără cărți

Din vremea Cantacuzinilor și Brâncovenilor, trecând prin anii fascinanți când spiritul Reginei Maria i-a dat o nouă strălucire, acest edificiu vechi de trei secole a fost plasat sub steaua culturii și a dialogului între arte.

Încerc să fiu o gazdă primitoare, amintindu-mi mereu ziua când mi-am început mandatul și serviciul la Palatul Cotroceni. M-au șocat două lucruri: în parc erau tanchete, vestitele *tab*-uri, iar în bibliotecă nu erau cărți. Două dintre primele mele mici realizări au constat în evacuarea *tab*-urilor și readucerea la viață a bibliotecii, prin cărți și oameni dornici să le răsfoiască.

Târgul internațional de arte vizuale, pe care îl inaugurăm astăzi, face să renască un spațiu în care artiștii, operele acestora și publicul interferează. Țelul nostru este să devenim o instituție deschisă pentru programe și proiecte care să definească momentul actual al culturii românești.

Cu bucuria celui care a trăit înconjurat de cărți, de tablouri și de muzică, îmi arog titlul, foarte înalt, de iubitor de artă și de frumos. Partea cea mai frumoasă a acestei zile de serviciu mi-a fost dăruită acum, când am putut să zăbovesc puțin în acest univers și să evadez dintr-un program prestabilit.

Arta de a vedea în viitor

Organizarea acestui târg și publicul aici de față nu au nimic comun cu imaginea unui muzeu izolat, sever și aproape gol. Târgul a creat un loc privilegiat, în care arta a coborât printre oameni, se mișcă, vorbește, te cheamă și, mai ales, te obligă să iei o atitudine. Această atitudine este firul subțire, dar însemnat, care mi se pare că leagă arta de politică. De politică în sens major, deloc legată de acea politică joasă, de bârfă și de clevetiri care se practică uneori.

Cuvânt la **deschiderea Târgului internațional de arte vizuale**, București, Palatul Cotroceni, 27 octombrie 1999.

Ce ar putea să învețe cei care au responsabilități în politică de la artiști? În primul rând faptul că, pentru artiști, incertitudinea și îndoielile, căutarea și drumul sunt esențiale. Chiar dacă pentru omul politic răspunsurile ferme, încrederea și scopul final sunt elementele cele mai importante, ei pot, prin acest contact cu arta, să înțeleagă cum să se ferească de acei inamici periculoși care sunt aroganța și inapetența pentru dialog.

Lucrurile ar sta, poate, mult mai bine dacă oamenii de stat și politicienii ar considera politica arta de a vedea în viitor. Sau dacă, intrând în atmosfera pe care artiștii au creat-o aici, ar reuși și ei să înțeleagă politica ca pe o artă vizuală a unei realități potențiale.

Vizitatorii acestui Târg au șansa să se simtă ca niște călători pe o corabie de lumini. Și sper că toți cei care astăzi și în zilele următoare vor fi aici vor pleca cu un strop de bucurie, cu mai multă speranță și cu mai multă încredere.

ARHITECTURĂ PENTRU MILENIUL TREI

Expresia unui mod de viață

Am privit și privesc întotdeauna arhitectii cu un sentiment de admirație, dar și de invidie, pentru că întotdeauna am considerat că arhitectura reprezintă un loc ales, un teritoriu în care spiritul uman se afirmă în adevărata sa complexitate. Cred că a fi arhitect nu înseamnă doar a avea o profesie. A fi arhitect presupune vocație, har, rigurozitate, echilibru, pragmatism, într-o îngemănare greu de găsit în alte domenii ale cunoașterii și creației. De altfel, ca intelectual care a rătăcit mai mult timp printre cărți, cred că ar fi imposibil de imaginat o istorie a civilizației umane care să minimalizeze arhitectura. Pentru că arhitectura este atât expresia unui mod de viață istoric, cât și o formă a înțelegerii, peste veacuri și milenii, a istoriei însăși. Arhitectura este și spirit și materie, este voința și puterea oamenilor de a da o expresie cât mai durabilă comunicării și solidarității.

Studiile de specialitate definesc arhitectura ca pe o artă structurală și funcțională. Și tot din cărți am învățat că ar fi nepotrivit să mă lansez aici într-o discuție de specialitate. Mult mai important mi se pare ca, trecând dincolo de sensurile primare ale acestei definiții, să descoperim în arhitectură un model comportamental și, de ce nu, aș spune eu acum, după experiența ultimilor ani, un model pentru o construcție politică solidă.

Deloc întâmplător, în multe discursuri politice am invocat simbolurile arhitecturii europene. Așa cum oamenii, ca ființe sociale, și-au conceput existența, încă din antichitate, într-un spațiu comun, construit pe rațiuni estetice și funcționale, lumea contemporană a înțeles că această formă de viață împreună trebuie extinsă și permanentizată printr-un efort politic comun. În acest context, rolul arhitecților români și al școlii noastre de arhitectură rămâne unul de prim-plan, pentru că, la fel ca orice artă, arhitectura anticipează, impune modele și dă măsura spiritului timpului. Din fericite, în România există o incontestă-

Alocuțiune la **Bienala de arhitectură**, București, Institutul de Arhitectură Ion Mincu, 23 noiembrie 1998.

bilă tradiție în acest sens și mă bucur să constat că există și o fericită continuitate. Când veacurile și mileniile se schimbă, este nevoie ca cineva să dea măsura acestei schimbări.

Această ediție a Bienelei de Arhitectură București reprezintă mult mai mult decât un eveniment profesional. Această bienală este în egală măsură și un eveniment cultural și social, care ne privește pe toți și din care avem toți de învățat. România se află astăzi în plin proces de reconstrucție, cu dificultățile cunoscute. Am pornit la drum, cu nouă ani în urmă, încercând să refacem o țară bolnavă, în parte demolată. Dar, în loc să proiectăm o construcție modernă și durabilă, ne-am mulțumit să adunăm din moloz așa-zise materiale refolosibile. Acum am învățat și măcar știm ce și cum trebuie construit. Există proiecte, există resurse umane de excepție, dar suntem încă în situația de a lucra cu multe cărămizi sparte. Totuși, nu ne putem permite să lucrăm numai la fațade și să ignorăm temelia și structurile de rezistență. Dumeavoastră, ca profesioniști, nu o faceți niciodată, și nu văd de ce noi, ceilalți, ne-am îngădui să o facem.

Proiectul București 2000

Înainte de a încheia, aș vrea să spun câteva cuvinte despre inițiativa Fundației Jürgen Ponto care a ales tineri arhitecți români și germani pentru a realiza segmentele de detaliu ale Proiectului București 2000. Este o idee generoasă, întrucât tinerii noștri arhitecți lucrează acum pentru un oraș în care ei vor locui și cu care ei se vor mândri.

Văd câteva elemente foarte atrăgătoare în această întreprindere. Mai întâi, modul în care tinerii arhitecți s-au întors în trecut, au reînviat un trecut pe care nu l-au cunoscut și înobilează un prezent în care au fost chemați să creeze. Am constatat, de asemenea, cu multă bucurie, modul deschis în care au cooperat comunitatea arhitecților germani și cea a arhitecților români. Și aștept, mai departe, ideile și cooperarea întregului mediu intelectual românesc.

Un președinte, indiferent ce ar gândi, trebuie să țină cont și de cei care au fost înaintea lui, de ce au făcut ei și de ceea ce va veni după perioada scurtă în care este chemat să conducă țara. Am acceptat patronajul acestui proiect atât de important nu pentru a-mi impune un punct de vedere, ci, dimpotrivă, pentru a asigura celor care reprezintă lumea arhitecților, intelectualitatea, societatea civilă șansa de a-și spune punctele lor de vedere. Să netezim drumul celor care creează și să înlăturăm barajele birocrăției.

Visez că, odată, cândva, mă voi plimba pe străzile luminoase ale acestui oraș care a fost *Micul Paris* și poate deveni *Marele București* în mileniul trei.

Dincolo de recunoașterea contribuției dumneavoastră directe și imediate la confortul și frumosul vieții noastre, aș dori să vă asigur de întreaga mea admirație și recunoștință pentru tot ceea ce dăruieți țării prin munca și pasiunea dumneavoastră.

ARTA CA MARTOR

Gloanțe contra artă și carte

Împărtășesc emoția tuturor celor care trăiesc astăzi în acest palat istoric bucuria unui eveniment mult așteptat: redeschiderea Galeriei de artă europeană în cadrul unui simpozion, pe care organizatorii l-au conceput ca pe o simbioză a artei plastice, a muzicii și a istoriei.

Îndrăznesc să adaug mărunta mea emoție din vremea când, student fiind, pășeam în Galeria de artă europeană cu sfială și ireprimabilă atracție. Datoroz mult, din ceea ce am reușit să știu și să devin, contactului prelungit în timp cu arta și istoria, pe care acest Muzeu le promovează cu știință și venerație.

Pentru toți cei care suntem aici, astăzi, această aripă a Muzeului Național de Artă este, alături de Biblioteca Centrală Universitară, de vizavi, o reamintire a dramaticelor zile din decembrie 1989, a distrugerilor de atunci, dar și a abnegației cu care mulți oameni – unii se află printre dumneavoastră, îi recunosc acum – au salvat o mare parte dintre valorile colecționate cu grijă, timp de decenii. Cărți și reviste au ars în clădirea de peste drum, atelierul dumneavoastră de restaurare a ars aici, tablouri și desene au fost distruse, ziduri au fost dărâmate într-un vâlmășag de evenimente în care voința de libertate a celor mulți nu a putut împiedica actele de barbarie ale câtorva.

Prietenii i-am cunoscut la nevoie

Redeschiderea acestei Galeriei este și un rod al solidarității exemplare pe care ne-au arătat-o nenumărate instituții, fundații și persoane din Occident. În cei zece ani trecuți de la acele zile tulburătoare, când întunecate, când pline de lumină, am descoperit că nu suntem singuri, că există în Europa, dar nu numai în Europa, o solidaritate reală din partea celor care împărtășeau dorința noastră uriașă de libertate, ajutându-ne în lupta noastră împotriva barbariei și a cumplitelor ei urmări.

Discurs la simpozionul prilejuit de **redeschiderea Galeriei de artă europeană a Muzeului Național de Artă**. București, 6 mai 2000.

Noi, românii, spunem că prietenii la nevoie se cunosc. Permiteți-mi, de aceea, să mulțumesc din toată inima prietenilor noștri de la Rijksmuseum din Amsterdam, Consiliul Britanic, Muzeul Luvru, Réunion des Musées Nationaux, Bayerisch National Museum, J.P. Getty Museum și mulți alții. Fără Rijksmuseum din Amsterdam nu am mai fi putut admira superba iradiație de lumină din *Human implorând iertare Esterei* al lui Rembrandt; fără sprijin italian, altfel ar fi arătat tabloul de Luca Giordano; fără Getty Museum, nu ne-am fi putut bucura astăzi de *Fecioara cu Pruncul* al lui Gentileschi iar, fără ajutor din Bruxelles, picturile lui Hans Memling n-ar fi avut strălucirea de acum.

Mulțumesc tuturor celor pe care i-am menționat și celor mulți pe care nu i-am putut nominaliza. Sunteți în gândurile și în inima noastră, alături de toți cei prezenți, pentru a ne bucura, împreună, că a fost posibil ca acest muzeu să renască din propria-i cenușă.

Restaurarea executată de specialiști din Occident a stimulat reflecția și performanța multor restauratori români. De aceea, ne bucurăm la fel de mult că putem admira astăzi *Venus și Amor* de Lucas Cranach, atât de pur, altfel decât știam tabloul cu mulți ani în urmă. Ca de multe ori în trecut, și anii din urmă au arătat cât de rodnică este o colaborare între specialiștii români și cei occidentali.

Muzeul devenirii noastre moderne

Ne bucurăm, în fine, de redeschiderea Galeriei de artă europeană din acest muzeu, pentru că ea este și un semn al continuității. Inaugurată de primul rege din perioada modernă a României, această colecție a crescut de-a lungul anilor și s-a contopit cu alte colecții din capitală și din țară, ea și cum pe diverse căi arta Europei venea spre noi și oferea capodoperele ei pentru a grăbi aici apariția unor noi forme de artă, alături de cele de tip bizantin și neobizantin. Poate că nu întâmplător arta modernă românească s-a dezvoltat cam în același ultim pătrar al secolului al XIX-lea, în care s-a înfiripat și nucleul central al colecțiilor din acest muzeu. De aceea, Muzeul Național de Artă poate fi considerat un simbol al modernității noastre.

Fără a forța o apropiere hazardată, aș spune că noi am intrat în Europa modernă odată cu prima Constituție democratică din 1866, dar și cu constituirea acestei colecții, de către acela care era atunci, în 1869, Principele Carol I. Drumul a fost continuat de oameni de valoare ai societății românești care s-au dedicat creșterii acestei colecții de artă

europeană. Ea poate fi socotită, aşadar, şi un simbol al devenirii noastre, al recuperării apartenenţei noastre la cultura europeană.

Războaie au trecut şi au intrat în istorie. Regimul comunist, cu toate ororile lui, a intrat şi el în istorie. Iată acum că şi distrugerile din decembrie 1989 au intrat în istorie. Dar acest muzeu de artă, naţional prin excelenţă, străluceşte din nou, mai bogat ca oricând.

Să ne bucurăm împreună că, după zece ani, unii mai buni, alţii mai puţin buni, ani de speranţe, dar şi de dezamăgiri, această realizare ne găseşte alături. Să ne bucurăm că suntem împreună în Muzeul Naţional şi să ne lăsăm sub vraja artei.

Vom fi mai înţelegători şi mai generoşi.

IMAGINI CARE DĂINUIE

Artiști văzuți de alți artiști

Mă bucur că în acest vechi palat putem să avem nu numai discuții fructuoase, dar putem să și admirăm excelențele fotografii realizate de Inge Baauw și Wim Lamboo din Țările de Jos. Ele au fost prezentate de o persoană deplin avizată, domnul consilier Sorin Alexandrescu, profesor la Universitatea din Amsterdam.

În același timp, îmi pare foarte bine că pot întoarce bucuria care mi-a fost oferită cu prilejul vizitei de stat în Țările de Jos, când am deschis o expoziție de sculptură românească. Sunt bucuros să-i pot vedea în fotografiile realizate de artiștii olandezi pe câțiva dintre prietenii mei artiști români alături de alți artiști din țările vecine, pe unii dintre ei având plăcerea să-i cunosc, cu toții aducând un suflu nou în cultura europeană.

Nu putem să nu remarcăm că ne aflăm în fața unei expoziții fotografice inedite și ca tematică, și ca expresie, în care mari artiști, obișnuiți să creeze, devin, la rândul lor, obiectul artei fotografice seminate de Inge Baauw și Wim Lamboo. Autorii au știut mai întâi să-i descopere, apoi să-i cunoască mai bine și apoi să colaboreze cu ei. Fără îndoială, toate acestea au cerut un timp, dar și o mare deschidere umană; au cerut un ochi sigur, dar și o inimă caldă. Cei doi artiști fotografi ne dau acum impresia că toți cei pe care îi vedem în lucrările lor le sunt vechi prieteni.

Nu sunt fotografiile unor reporteri obișnuiți. Autorii nu și-au propus să dezvăluie ceva senzațional, ci doar să arate latura umană a unor artiști care altfel ar rămâne în lumea lor retrasă, inaccesibilă publicului. Aura de artist solitar dispare, iar în locul ei apare o familiaritate respectuoasă și de bună calitate, care exclude orice formă de publicitate. Atmosfera mai curând poetică, adesea stranie, care se degajă din aceste fotografii, creează un subtil portret al artistului, în general.

Pentru că Inge Baauw și Wim Lamboo ne deschid atâtea perspective îi felicit încă o dată.

Cuvânt la inaugurarea, împreună cu Primul Ministru al Regatului Țărilor de Jos, a **Expoziției de artă fotografică olandeză**, București, Palatul Cotroceni, 26 iunie 2000.

CUNOAȘTERE FĂRĂ INTERPRET

Româniști între români

Mă bucur că sunteți aici, la o întâlnire informală și că veți putea cunoaște România. Observ chipuri cunoscute din alte țări, din universități pe care am avut ocazia să le vizitez și mă bucur că am prilejul acum să vă spun „bun venit” la București, la Congresul româniștilor din întreaga lume.

Aceste întâlniri ale româniștilor sunt deja destul de vechi. Înainte de 1990, se convocau mai mult în străinătate. Schimbul de idei era liber, dar reprezentanții României participau mai rar. Din fericire, cei care participau erau chiar reprezentativi. Acum, aveți șansa să vă reuniți în Congres chiar pe teritoriul României. Sper ca acelor care vin pentru prima dată în România să le placă, iar cei mai mulți, care au fost aici de mai multe ori, să remarce schimbările în bine -- spun eu -- vizibile chiar și prin geamul autocarelor cu care veți călători prin România. În ultimii ani s-au construit sute de mii de case țărănești și vile moderne, localuri comerciale, ateliere, sedii de bănci și societăți de asigurări.

Revenind la plăcerea întâlnirii de astăzi, ea este dată și de faptul că studiile cărora v-ați dedicat au ceva special. Ca universitar și cercetător de o viață, știu că nu poți fi nici cercetător adevărat și nici profesor adevărat, dacă nu iubești ceea ce faci. Iar cei care sunt cu adevărat cercetători și profesori își iubesc obiectul de studiu chiar dacă acesta înseamnă roci, organe de mașini sau cifre. Dumneavoastră aveți o șansă în plus, pentru că aveți ocazia să dialogați cu vorbitorii limbii care constituie obiectul studiilor dumneavoastră. Cred că aceasta aduce înalte pregătiri științifice și pasiunii pentru cercetare un anume plus, de suflet.

Realitatea nefardată

Astăzi, dorim și chiar facem un raport mai corect între imagine și realitate. Am decis că nu imaginea trebuie prelucrată, ci realitatea care

Alocuțiune cu ocazia primirii participanților la **Congresul româniștilor din întreaga lume** la Palatul Cotroceni, București, 21 iunie 2000.

poate să schimbe imaginea. Am respins așa-numitele „contracte de imagine” cu bani mulți și rezultate puține. Dacă nu am reușit întotdeauna să obținem o imagine de presă bună, cel puțin nu am mai cheltuit bani care pot fi astfel utilizați mai cu folos. Convingerea mea este că niște subiecte publicitare, indiferent că apar în ziare sau la televiziune, nu pot schimba imaginea pe termen lung și cu atât mai puțin realitatea. În același timp, putem corecta prin dialog imaginea simplificatoare a *țării lui Dracula* și putem descoperi ce ne individualizează în oceanul globalizării.

România nu este o mare putere politică, economică sau militară. Există însă un domeniu în care nu mărimea este foarte importantă, ci unde identitatea, originalitatea, profunzimea sunt valori esențiale. Și acesta este cultura. Cultura oricărui popor începe cu tradițiile și, în această direcție, românii au păstrat o comoară neprețuită.

În vremea de astăzi, ispitele culturii de masă și ale confortului sunt foarte mari. Toată lumea întrebuințează farfurii din material plastic de unică folosință, bea apa din sticle de plastic, ascultă muzică pe CD-uri, compusă pe sintetizator, sau se îmbracă cu haine croite în serie. Această realitate se găsește și în România și nu este un lucru rău. Dar pentru ca un om să se regăsească pe sine, să-și afle identitatea profundă, este nevoie de tradiția și credința care există sublimată în arta populară. Și poate, mai mult ca oricând, la acest sfârșit de mileniu avem nevoie de rădăcinile noastre.

Nu este însă de ajuns să ne regăsim identitatea. O identitate trebuie afirmată și exersată. Izolarea și tăcerea au asupra identității același efect pe care îl au seceta și întunericul asupra florilor.

„LITERATURA ... CĂSĂTORIA DINTRE ARTĂ ȘI GÂNDIRE”

Colocviu româno-portughez la București

Colocviul româno-portughez, care se încheie astăzi, are pentru noi o semnificație aparte. Rar se întâmplă ca o vizită de stat să se termine prin participarea la un colocviu specializat în teme culturale.

În întâlnirile pe care le-am avut ieri cu domnul Președinte Jorge de Sampaio am vorbit destul de puțin despre relațiile culturale bilaterale, tocmai pentru că aceste relații sunt foarte bune. Cel mai bun exemplu pentru calitatea acestor relații este chiar acest colocviu, care a reunit intelectuali de nivel înalt, portughezi și români, pentru a vorbi despre o Europă în care noi constituim extremitățile ei latine.

Aproiați prin rădăcinile noastre comune și fascinați de ele, ne putem astăzi întreba dacă ne cunoaștem noi, portughezii și românii, pe cât avem dreptul să sperăm la acest lucru. Poezia, literatura, cultura, în general, ne pot oferi un prim răspuns.

Îmi amintesc că, în decembrie '96, reprezentam România la Conferința OSCE de la Lisabona. La sfârșitul Conferinței, Președintele de Sampaio m-a invitat la Palatul Belem pentru o discuție în doi, la o cafea. Eram președinte abia de câteva zile și am orientat discuția spre teme culturale care ni s-au dovedit foarte repede amândurora familiare. Am amintit despre Lucian Blaga și Mircea Eliade și despre semnificația contactului cu Portugalia pentru viața și opera lor. Am vorbit despre Fernando Pessoa și despre unele uimitoare asemănări cu Cioran. Iată: „Simt timpul, spune Pessoa, ca o imensă durere”; „Să faci o operă și să mărturisești după ce ai terminat-o că e nereușită, iată una din tragediile sufletului”; „Atunci de ce scriu? Fiindcă deși propovăduiesc renunțarea, încă nu am învățat să o pun pe deplin în practică”. Fermecat de Pessoa, aș putea continua mult timp, lungind nepermis durata colocviului dumneavoastră...

Cele două volume din *Cartea neliniștirii* în excepționala traducere a lui Dinu Flămând, pe care Fundația Culturală Română le-a editat și

Alocuțiune la încheierea colocviului „Poetii portughezi și Europa”. București. 5 martie 2000.

ni le-a dăruit, Președintelui Portugaliei și mie, mă dispensează să fac apel la note din vechile mele caiete și mă îndeamnă să recurg la încă un citat din Pessoa, deoarece mi se pare adecvat spiritului colocviului pe care îl încheiem acum: „Literatura – care este căsătoria dintre artă și gândire și o realizare nemaculată de realitate – mi se pare un țel spre care ar trebui să tindă orice efort uman. A se mișca înseamnă a viețui, a te rosti este a supraviețui. Totul este ceea ce noi suntem, și totul va fi, pentru cei ce ne vor urma în diversitatea timpului, pe măsura intensității cu care noi l-am imaginat și în măsura în care, din toată imaginația găzduită în trupul nostru, noi am trăit acel tot cu adevărat”.

Timp de două zile, cercetătorii români și portughezi au vorbit despre relațiile dintre literatura portugheză și Europa și despre literatura europeană, în general. Sunt încredințat, domnule Președinte de Sampaio, că dumneavoastră ați asistat deja la nenumărate manifestări consacrate culturii europene, dar noi suntem mândri că aici, la 5000 de kilometri de Portugalia, există îndeajuns de mulți specialiști români care cunosc atât de bine cultura portugheză și o iubesc într-atâta, încât să poată vorbi despre ea timp de două zile.

Încă de acum 25 de ani, în condițiile dificile ale dictaturii comuniste, a existat un nucleu de savanți români care s-au consacrat culturii portugheze și au întreținut nestinsă flacăra interesului pentru limba lui Camões și a lui Pessoa. Astăzi, limba portugheză este predată în patru universități românești și, începând din acest an școlar, și în câteva licee. O dovadă tangibilă a interesului românesc pentru cultura portugheză este și expoziția de carte, deschisă cu această ocazie și în care am putut vedea cât de mulți autori portughezi au fost traduși în limba română. Pentru reușita acestei inițiative și excepționala contribuție la organizarea acestui colocviu, mulțumesc cu sinceritate președintelui Fundației Culturale Române. Grație operei sale, numele lui Augustin Buzura a fost un simbol al zbaterilor adevăraților intelectuali din generația sa și va rămâne un reper al literaturii române din aceste decenii de luptă și durere.

Poezia definește popoarele

Comunicările prezentate în aceste două zile au avut ca punct de referință „Poezii portughezi și Europa”. Dar, evocând Portugalia și Europa, profesorii și cercetătorii portughezi prezenți aici s-au gândit desigur și la România. La fel, profesorii, cercetătorii și scriitorii români, atunci când au vorbit despre Portugalia, și-au evocat, totodată, propria

țară. Ne putem întreba dacă acest colocviu nu ar trebui să devină un început, un izvor de continuitate pentru alte colocvii și întâlniri între scriitori, traducători și critici literari, precum și între studenți din cele două țări.

Domnul Președinte de Sampaio mi-a spus că, după discuțiile de ieri, înțelege mai bine decât înainte limba română. Am avut eu însumi această impresie în ceea ce privește limba portugheză. Pentru că poezia poate însemna uneori și bucuria unui joc, aș vrea să vă provoc la ceea ce s-ar putea chema o întâmplare artistică. Voi risca să vă citesc în limba portugheză câteva cunoscute versuri din poemul lui Luis de Camões *Os Lusíadas*, *Canto primeiro*, scrise în îndepărtatul secol al XVI-lea și care evocă expediția lui Vasco da Gama în Indii. Sper că le veți recunoaște, în ciuda stângăciei pronunției mele:

„As armas e os Barões assinalados
Que, da Ocidental praia Lusitana,
Por mares nunca de antes navegados
Passaram ainda além da Taprobana,
Em perigos e guerras esforçados,
Mais do que prometia a força humana,
E entre gente remota edificaram
Novo reino, que tanto sublimaram”.

Vă mărturisesc că, pentru mai multă siguranță, după miezul nopții, am tulburat somnul profesorului de limbă și literatură portugheză la Universitățile din București și Porto, Mihai Zamfir – acum ambasadorul României la Lisabona – și am încercat o traducere a acestor versuri în limba română alegând cuvinte cât mai apropiate de limba portugheză:

„Cânt armele și pe baronii care,
Din țărmii occidentalei Lusitanii,
Pe mări ce n-au fost încă navigate,
Trecură de ostrovul Taprobanii,
În mari pericole și cu eforturi rare,
Mai mult decât permite forța umană,
În lumi îndepărtate edificară
Un nou imperiu, ce atât glorificară”.

Cât am trădat limba și cât poezia rămâne de văzut. Sper, totuși, că din această, poate extravagantă, încercare a mea, se poate desluși cum

poezia relevă substanța noastră comună. Pentru că, așa cum s-a spus, „Poezia este locuită de un popor, în aceeași măsură în care limba este locuită de un popor”.

În final, vreau să mulțumesc profesorilor și scriitorilor portughezi care și-au dăruit timpul și energia pentru a veni în România. Pentru lungul drum al integrării europene, care ne așteaptă pe noi, românii, dialogul cultural româno-portughez reprezintă un sprijin prețios. Suntem recunoscători, de asemenea, autorităților portugheze, al căror exponent de frunte se află acum printre noi, pentru că au fost atât de vizibil de partea noastră, în ultimii ani.

ARHIVE ȘI ISTORIE

Memoria comunității

Memorie nu înseamnă o succesiune spontană de fapte și evenimente, o restituire inocentă și dezinteresată a istoriei mai apropiate sau mai depărtate, o recenzie exactă de fapte, așa cum s-au derulat ele. De fapt, memoria colectivă este mai mult o problemă politică, decât una istorică. Ea țintește mai mult viitorul și mai puțin trecutul, pe care îl evocă doar selectiv, când el îi convine.

Memoria a fost și continuă să fie cel mai complex și mai sofisticat laborator al identităților colective. Din această perspectivă, memoria comună a fost și rămâne încă, într-o oarecare măsură, un domeniu de acțiune al autorității statului. Aceasta nu doar pentru că autoritățile și-au asumat (iar unele au făcut-o încă de la finele Evului Mediu) misiunea de a conserva și de a proteja memoria comunităților pe care le guvernau. Autoritățile au avut întotdeauna un rol de control și el a funcționat și în acest domeniu.

Arhivele statului

Arhivele nu au fost niciodată doar un depozit neutru unde se conservă documente clasificate ce trebuie transmise posterității. Fiind o instituție administrativă publică, ele au conservat în primul rând memoria statului. Ca instituție politică a statului modern, ele reprezintă un dispozitiv de selectare și ierarhizare a datelor istorice.

Știm, inclusiv din epoca încă recentă a regimului comunist, că arhivele pot fi închise, că ele păstrează fonduri speciale, secrete, colecții la care accesul rămâne limitat și controlat. Știm, de asemenea, că arhivele nu păstrează tot. Pentru că arhivele sunt întotdeauna structurate de către stat, căruia i se supun. Un stat metodic și foarte birocratizat, așa cum a fost cel de-al treilea Reich german, a păstrat în detaliu chiar și memoria represiunii. Dimpotrivă, statele totalitare de tip sovietic, care nu-și dezvăluiau decât parțial și cu ipocrizie identitatea

Cuvânt de deschidere la **Masa rotundă „Memorie și Istorie: Statele europene în fața drepturilor cetățenilor”**. București, 25 septembrie 1998.

represivă și al căror sistem administrativ nu era nici pe departe eficace și riguros, au păstrat în arhivele lor doar mărturii incomplete și uneori indirecte ale represiunii în masă.

Arhivele se identifică perfect cu statul care le-a creat. Statul de drept, care nu are misiune mai importantă decât să asigure și să protejeze drepturile cetățenilor săi, trebuie să se supună el însuși unor reguli. Ca atare, arhivele nu-i vor mai aparține decât din punct de vedere administrativ.

Cercetarea istorică

Accesul cercetătorilor la arhive nu trebuie limitat, ci doar reglementat conform normelor democratice în vigoare în țările dezvoltate. Confruntarea realităților și așteptărilor țării noastre cu experiențele naționale și internaționale din domeniu este benefică. Sunt convins că dezbaterile care se înscriu pe calea deschiderii europene și universale vor promova modalitățile de acces, de inter-comunicare și de schimb între instituțiile cu rol de conservare și de valorizare a arhivelor din diferite țări. Din perspectiva acestor schimburi, există o serie de date privind istoria României din secolele XIV – XIX în arhivele Turciei, fosta putere suverană a epocii, în timp ce alte mărturii se află la Viena și Budapesta, în Rusia și Polonia ori chiar în Italia și Franța. La rândul lor, aceste țări sau altele pot fi interesate de accesul la arhivele românești. În consecință, este nevoie de o reglementare internațională, dublată de legi naționale adecvate, în care să se stipuleze condițiile de acces, de împrumut, de multiplicare, de restituire, de despăgubire în caz de pierdere sau deteriorare.

Reconstituirea adevărului

Reconstituirea istoriei noastre – ca și a altor țări din regiune, „beneficiare” ale ocupației sovietice – nu se poate realiza fără a cunoaște și documentele sau filmele realizate după anul 1944 de către Marea Britanie, Statele Unite, Franța. Au trecut mai bine de 50 de ani și, dacă ar fi să credem informațiile vehiculate în România, arhivele acestor state ar deține atât documente, cât și filme despre marile procese politice în care au fost implicați Maniu și Mihalache sau alți lideri democrați din Polonia, Ungaria, Cehia, Bulgaria. Prin urmare, este natural să dorim un răspuns la aceste întrebări și să propunem elaborarea unei reglementări europene care să ia în considerare valorificarea onestă a arhivelor.

O problemă care așteaptă o soluție optimă, în primul rând din partea specialiștilor români, se referă la restituirea arhivelor care au aparținut Academiei Române și care au fost transferate la Ministerul de Interne. Argumentul că cele mai bune condiții de conservare a documentelor se află în depozitele Ministerului de Interne nu se mai justifică acum, când, la Academie, sunt în curs de finalizare spații moderne, corespunzătoare acestei utilizări. Academia Română își revendică un drept incontestabil.

ATRACTIA IDEILOR FĂRĂ UTILITATE IMEDIATĂ

Două moduri de a face istorie

Oricât de diferiți vor fi cei care au participat de-a lungul anilor la activitățile Colegiului Noua Europă – conferențieri, bursieri, invitați, români și străini – cred că ei au împărtășit același sentiment de bucurie, dar și de uimire, în fața însăși existenței acestui colegiu într-un loc și într-o epocă bântuită de violente contradicții, de pasiuni exacerbate de tăcerea ori de vorbirea falsă din deceniile precedente, o epocă de iluzii și deziluzii suportabile, probabil, doar prin acuzarea celui alt și ignorarea responsabilității proprii. Cum de este posibilă, într-un asemenea context, această oază de liniște, de pasiune dedicată ideilor fără utilitate imediată, de toleranță ironică și de spirit inocent ludic, de luptă cu argumente, nu și pentru putere?

Colegiul Noua Europă (NEC) a dat o impresie de insularitate, de extrateritorialitate, de atipic, poate, și din graba noastră de a conferi tipicitate doar lucrurilor cu care ne-am obișnuit. În fapt, creația intelectuală a venit totdeauna din spații smulse acțiunii, locuite doar de câțiva timizi dilematici, privind cu sentimente amestecate acțiunile celorlalți.

Istoriografia s-a născut, ne spune Michel de Certeau, în falia căscată între acel *faire l'histoire*, al politicianilor, și acest *faire de l'histoire*, al intelectualilor. Un mod de a spune că cele două spații pot uneori interfera, dar nu se pot suprapune. Un mod și de a spune, pentru noi, că teritoriul acestui NEC nu întâmplător își are sorgintea, la fel ca teritoriul revistei *Dilema*, în stilul de viață și de gândire al aceluiași fondator, un personaj extraordinar al ultimului deceniu, ca și al celui precedent, care se numește Andrei Pleșu. Mă tem însă că nu de persoane ar trebui astăzi să vorbim, oricât am dori-o, ci de o instituție. Voiam de fapt să spun că NEC continuă o tradiție de insularizare prin comportament voit atipic al unor intelectuali români de la diverse academii domnești, de la *Junimea*, de la *Criterion* sau din acea incredibilă *Cultură de la Păltiniș* a unui himeric efecace, cum a

Mesaj adresat participanților la **programul Zilele Europene**. Cluj-Napoca. 7 octombrie 2000.

fost Constantin Noica. Nu altfel, cred, au fost gândite spațiile înrudite de studii avansate la Uppsala, Berlin sau Wassenaar. Ele toate sunt, într-un fel, colegii ale unei Noi Europe, bazate pe o nouă realitate intelectuală: internaționalizare a informației; rețea europeană cu suport local și regional; legitimare prin viitor, nu prin tradiție; fără sechele utopic-ideologice, dar cu toleranță; pluriperspectivism; transdisciplinaritate; nonconformism și respect pentru ceilalți. Asemenea zone au în primul rând impact profesional. În România ele au, în plus, impact cultural. Nu pentru că profesia, la noi, nu s-ar fi degajat încă din materia mai difuză a culturii, ci pentru că profesiei i se cere să fie astăzi un exemplu: i se cere să constituie și să apere norme sociale noi. Cultura este – și cred că așa trebuie să rămână, cel puțin în raport cu politicul – o alternativă, un ferment utopic menit să rodească acum, sau poate doar mai târziu.

Elita „nou-europeană”

Fenomenul NEC lucrează social în sensul lărgirii permanente a in-sulei, ca printr-o aglutinare de corali adiacenți. NEC creează astfel o elită culturală, nu numai profesională, în sensul că bursierii de azi sunt formatorii de mâine ai altor bursieri, printr-un proces de extindere permanentă a elitei, sau cel puțin a acelei elite pe care o numim „nou-europeană”. Important este faptul că această extindere lucrează la două nivele, *link* și *relink*, care leagă două fragmente diferite ale elitei, simultan, la centre occidentale și românești.

NEC a înțeles admirabil vechea lege a lui Maiorescu după care un tânăr intelectual român se poate forma exemplar numai într-un centru occidental, dar el poate rodi numai în România. Succes poate avea evident oriunde, dar de rodit va rodi numai în țara sa. Un bursier NEC studiază aici dar și într-un centru de străinătate, pleacă acolo dar este încurajat să revină, să revină într-un mediu în care meritele să fie recunoscute, în care să se simtă *intelectual acasă*. Cu acest sistem de conectare la centrele de studiu occidentale în care tânărul s-a afirmat ca element de viitor și la centrele românești în care în mod legitim el dorește să vadă începând acest viitor, NEC știe să formeze elite, dar și să le susțină, atunci când, ajungând acasă, pot încerca un sentiment de nostalgie după centrul occidental al primelor burse în care, în lipsa unui program *relink*, le-ar fi mult mai greu să revină.

NEC a intrat deja în rețeaua marilor centre internaționale. O dovedește Premiul *Hannah Arendt* primit în 1998, varietatea dome-

niilor de lucru, lista impresionantă a conferențiarilor din străinătate, ca și lista proiectelor, a publicațiilor și, mai nou, această clădire atrăgătoare, în care ne aflăm astăzi. Ele nu s-ar fi putut realiza fără talent românesc, fără recunoașterea internațională a acestui talent și fără sprijin internațional. De la apartamentul de lângă Piața Amzei, la casa din strada Matei Voievod și la clădirea din strada Plantelor, schimbarea sediilor a fost un proces de creștere și semnul unui considerabil succes. Fie ca insula de astăzi să devină arhipeleagul de mâine al României intelectuale.

DIFERENȚA CARE FACE POSIBILĂ SOLIDARITATEA

Limbajul ca hartă a culturii

Nici un om nu este o insulă izolată. Cu toții aparținem unui continent, unei culturi. Noi, europenii, pretindem astăzi culturii să fie o legătură comunitară. Aceasta este, cred, singurul mod prin care putem să creăm împreună o lume deschisă, a întrebărilor, a căutărilor și a libertății.

Cultura democratică, cea pe care toți vrem să o promovăm, pornește de la ideea că nu putem vorbi despre un adevăr unic, absolut, despre un singur răspuns posibil de dat unei probleme. Gestiunea incertitudinii este substratul vieții într-o societate deschisă, într-o lume în care nuanțele fac diferența. Pentru a gestiona această incertitudine trebuie să practicăm permanent arta dialogului, a curajului de a pune întrebări și de a nu refuza celui alt dreptul de a căuta răspunsuri.

Cineva spunea odată că „*Limbajul este o veritabilă hartă a culturii. El îți spune de unde vin oamenii și încotro se îndreaptă*”. Mi se pare absolut remarcabil că, în aceste zile, veți asculta, împreună, limbi diferite, fiecare dintre ele reprezentând o reflecție diferită a aceluiași univers. Și nu mă refer aici doar la idiomurile etnice, ci mai ales la înțelesul pe care îl dăm și la modul în care folosim aceleași noțiuni.

Vocabularul democrației

Orice s-ar spune, există un limbaj al femeilor și unul al bărbaților, un limbaj al celor favorizați și altul al celor defavorizați, un limbaj al celor care dispun și un limbaj al celor care se opun. La urma urmei, chiar acesta este adevăratul vocabular al democrației, care pune în legătură toate limbajele particulare, astfel ca toți să poată fi ascultați.

Sunteți astăzi aici pentru a omagia diferența care face posibilă solidaritatea. Pentru că numai o astfel de diferență responsabilizează și individualizează o civilizație atinsă de ispita omogenizării, a grabei, a eficacității imediate.

Mesaj adresat participanților la **programul Zilele Europene**, Cluj-Napoca, 7 octombrie 2000.

Afirmam la început că fiecare dintre noi aparținem unui continent. Poate că o metaforă mai potrivită ar fi aceea a arhipelagului. Suntem insule inevitabil legate între ele. Depinde numai de noi dacă arhipelagul căruia îi vom da viață va fi un nou arhipelag Gulag sau, dimpotrivă, un arhipelag al Libertății.

OPT OAMENI CARE AU SCHIMBAT LUMEA

Omagiu forței binelui, democrației și progresului

Revolta eroică a cetățenilor României, care a pus capăt, în decembrie 1989, dictaturii național-comuniste din această țară, a încheiat o etapă esențială a disoluției sistemului comunist în Europa. Victoria libertății împotriva opresiunii nu ar fi fost posibilă dacă, în Europa și în lume, forțe ale binelui, ale democrației și progresului nu ar fi sprijinit acea cascadă de evenimente la capătul cărora România, ca și celelalte țări și popoare ale Europei Centrale, a pășit pe drumul democrației.

Ca un omagiu oficial pentru această contribuție esențială la schimbările din România, în amintirea zilelor dramatice când poporul oprimat al României privea cu nemăsurată speranță spre țările dumneavoastră, vă rog să primiți și să transmiteți Medalia Comemorativă de aur *10 ani de la revoluția română* pe care am acordat-o, împreună cu Guvernul României, unor personalități de seamă din aceste țări, foști sau actuali șefi de stat și de guvern.

Democrația americană a fost, în cei aproape 50 de ani ai Războiului Rece, principalul factor de salvagardare a ideii de libertate în Europa, care a ținut vie flacăra speranțelor noastre. În anii din urmă, Președintele George Bush a adăugat elemente esențiale în politica președintelui Ronald Regan, transformând anul 1989 într-un moment decisiv al istoriei europene și mondiale.

Nici un român nu se îndoiește de faptul că, fără cotitura radicală pe care președintele Mihail Gorbaciov a inițiat-o în politica URSS, prin reformă și transparență, mișcărilor pentru libertate și democrație care au izbucnit în 1989 riscuiau să fie înfrânte. Românii au prețuit întotdeauna înțelepciunea și curajul președintelui Gorbaciov, precum și modul ferm în care acesta a decis și a acționat în acele împrejurări cruciale pentru noi toți.

Contribuția președintelui François Mitterrand la eliberarea Estului Europei este recunoscută. Susținerea generoasă de care România s-a bucurat din partea Franței, datorită președintelui ei, a rămas pentru tot-

Alocuțiune cu prilejul **acordării Medaliei Comemorative de aur „10 ani de la revoluția română” unor foști sau actuali șefi de stat sau de guvern**, înmânate ambasadorilor acestor țări la București, Palatul Cotroceni, 19 decembrie 2000.

deauna vie în memoria noastră.

Primul ministru britanic al anilor '80, doamna Margaret Thatcher, a susținut cu energie procesul de democratizare din Europa Centrală a acelor ani. Prin fermitate și inteligență, cu rigoare și consecvență a mobilizat opinia publică europeană în sprijinul luptei noastre.

Rolul pe care Republica Federală a Germaniei și cancelarul Helmut Kohl l-au jucat în anii de sfârșit ai Războiului Rece, ca și în acele momente dramatice când Zidul Berlinului s-a prăbușit pentru totdeauna, a schimbat istoria lumii. Dacă adăugăm și sprijinul generos pe care Germania l-a oferit românilor imediat după revoluție, decizia de a asocia personalitatea fostului cancelar la comemorarea revoluției române se justifică pe deplin.

Președintele Vaclav Havel simboliza în acel an crucial 1989, și nu a încetat să simbolizeze până astăzi, conștiința trează a societății civile. Alegerea sa ca primul președinte democrat al Cehoslovaciei a reprezentat unul dintre factorii esențiali care au schimbat destinul Europei.

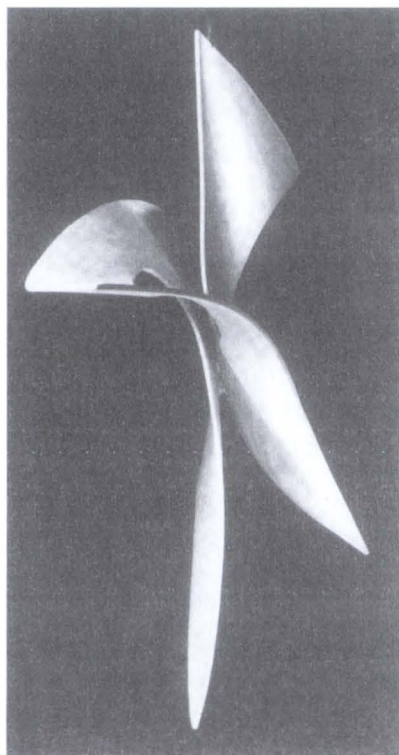
Rolul pe care Lech Walesa și *Solidaritatea* poloneză l-au jucat în anii '80 a marcat profund rezistența română contra dictaturii, culminând cu demonstrațiile de la Brașov din 1987. Atunci, ca și după alegerea sa ca primul președinte democrat al Poloniei, românii au privit mereu patria *Solidarității* ca pe un simbol al demnității popoarelor care refuză opresiunea.

Pentru a încununa această pleiadă de mari personalități care au schimbat istoria lumii, deschizând calea revoluției române și a victoriei ei, se cuvine să amintim rolul crucial pe care l-a jucat Papa Ioan Paul al II-lea în progresul libertății și democrației, pentru triumful credinței în țările noastre. Însăși înălțarea Sa în scaunul apostolic a reprezentat un semn al invincibilității spiritului și al speranței renăscute. Sanctitatea Sa ne-a îndemnat să nu ne temem, căci Domnul este cu noi. În numele acestei credințe tinerii României s-au jertfit fără ezitare și au învins represiunea.

Nu puteam să-mi închei mandatul într-un mod mai fericit decât aducând omagiul poporului român, pe care am avut privilegiul de a-l reprezenta în acești patru ani, ca și omagiul meu personal, acestor mari personalități ale istoriei contemporane. În aceste zile de decembrie, în care ne amintim cu pietate și recunoștință de martirii luptei pentru libertatea poporului român, e binemeritat să ne reamintim de toți cei ce ne-au fost prieteni și modele.

Mulțumesc domnilor ambasadori, prezenți aici, pentru concursul binevoitor la realizarea acestei ceremonii, ca și pentru întreaga colaborare cordială prin care mi-au înlesnit eforturile în toți acești ani.

Vă doresc sărbători fericite și succes în noul secol al democrației și libertății învingătoare.

ROMÂNIA LA RĂSCRUCE

IEȘIREA DIN ANONIMAT

Avanpremieră la un proiect major

Din noiembrie 1996, aceasta este a doua întâlnire pe care o am cu studenții, după cea de la Universitatea din Timișoara. Merită să faci eforturi pentru a schimba viața oamenilor, dar nu poți face mari schimbări dacă nu ai proiecte mari, susținute de oameni și în special de generația tânără.

Măine voi lansa prima ofertă a unui program prezidențial pe care l-aș intitula „România la răscruce”. În centrul acestui program se va afla proiectul dezvoltării zonei libere Marea Neagră – Dunărea de Jos, al cărei pivot va fi Constanța. Este un proiect important, care va interesa nu numai România, ci și alte state din regiune.

Am plecat de la o situație dramatică constatată după o analiză în Consiliul Suprem de Apărare a Țării: din cauza izolării sale din anii precedenți, țara noastră a fost practic exclusă din circuitul de transport internațional. Această situație a fost evidentă la Conferința miniștrilor transporturilor, desfășurată în 1996 la Salonic, la care s-au aprobat coridoarele de transport europene. Toate coridoarele de transport proiectate ocoleau România, singura excepție fiind un coridor care intra în țară numai pentru a străbate o mică porțiune din partea de Sud-Est, dar care impunea construcția unui pod, pe cheltuiala noastră. Era aproape sfidător pentru România și, în același timp, dramatic. Dovezi încă din vremea romanilor arată că nu se poate dezvolta o țară dacă nu există o infrastructură. Vechiul regim nu s-a ocupat de acest lucru și s-au irosit șapte ani neglijându-se pregătirea infrastructurii.

Proiectul la care mă refer cere timp, dar poate rezolva multiple probleme. Dacă programul este corelat și începe simultan cu alte programe, se poate asigura o creștere a gradului de ocupare a forței de muncă prin dezvoltarea, în jurul șantierelor de infrastructură, a unui lanț de industrii conexe și, în continuare, a căilor de acces în zonele rurale învecinate. În domeniul transportului rutier, România se află în cea mai critică situație din Europa, iar remedierea acestei situații trebuie să devină o prioritate a Guvernului.

Conferință la **Institutul de Marină Civilă** din Constanța, 2 iunie 1997.

Despre coridoare rutiere într-un oraș-port

De ce vin să vorbesc despre transportul rutier tocmai la Constanța, cel mai mare port la Marea Neagră? Într-adevăr, Constanța are un port uriaș, dar el este folosit într-o proporție foarte mică, în timp ce la Istanbul vasele sunt nevoite să aștepte în larg 26-28 de zile pentru a fi apoi descărcate. Aici ar putea fi descărcate doar dacă ar exista căi moderne de transport rutier al mărfurilor, o autostradă sau șosele cu patru benzi care să asigure fluidizarea circulației.

Problema nu poate fi tratată doar în cadrul României, ea trebuie abordată la scară continentală. Treptat, treptat, am reușit să pun problema în atenția fiecărui șef de stat, prim-ministru, președinte de Parlament care a trecut pe la Cotroceni sau cu care am avut ocazia să discut la reuniunile internaționale, făcând din ea un leit-motiv al acestor întâlniri. Indiferent despre ce se discuta, despre NATO, despre zone de liber schimb, despre integrarea europeană, m-am înverșunat să abordez problema coridoarelor rutiere și a Constanței ca zonă liberă, ca placă tur-nantă a transportului transcontinental.

În acest moment există deja primele semne încurajatoare. După izolarea totală instituită la Conferința de la Salonic, Reuniunea de la Berlin a convenit ca un coridor rutier să străbată România pentru a ajunge la București și suntem în discuții pentru o variantă spre Constanța. Am lansat o ofensivă diplomatică perseverentă pentru a trasa prin România coridorul Baltica, care să traverseze Scandinavia, Polonia, Ucraina, România, continuând prin Bulgaria și Turcia până în Grecia la Alexandropolis. În același timp, am obținut acordul Georgiei pentru includerea portului Constanța în programul TRACECA (Transport Europa Centrală – Asia Centrală) și anume pentru o rută de transport, în special a materialelor energetice, din Asia Centrală spre Europa Centrală și de Vest, într-o primă perioadă, după care să fie continuată spre Extremul Orient prin reluarea *Drumului Mătăsii*. Îmi propun să discut acest proiect la Beijing, cu ocazia apropiatei vizite de stat în China.

Cert este că propunerile românești privind accesul la resursele energetice din zona caspică au început să preocupe lumea. Pentru transportul petrolului din Marea Caspică și al gazelor, în primul rând, până acum erau luate în considerare doar varianta nordică prin Rusia, o variantă ocolitoare prin Ucraina și alta prin Turcia. Varianta România nu exista în nici un fel de proiect și pe hărțile aferente, pe care le-am văzut, Constanța nu era menționată. Varianta românească este

însă favorizată de existența a două ieșiri din Marea Neagră și, după părerea mea, este o variantă avantajată și de costul mult mai redus. Am discutat această variantă și cu o mare parte dintre deținătorii pozițiilor de decizie în lumea financiară – Banca Mondială, Banca pentru Reconstrucție și Dezvoltare – accentuând avantajul folosirii celor două ieșiri din Marea Neagră, prin strâmtori și pe Dunăre și utilitatea de a continua traseul mărfurilor de la Constanța până la Marea Nordului, concomitent cu cealaltă cale de transport, care să lege Marea Baltică cu Marea Egee, prin Constanța și Marea Neagră.

Eficiența managerială

Din acest moment sarcinile trebuie împărțite. Fiecare trebuie să rezolve câte ceva. Președintele trebuie să susțină această viziune globală pentru asigurarea sprijinului necesar la nivelul centrelor de decizie internațională, politică sau financiară; Guvernul să întreprindă acțiuni concrete în cadrul proiectelor regionale și a obiectivelor corespunzătoare de pe teritoriul național, iar zona vizată, care este exact zona Constanța, să-și mobilizeze toate segmentele – administrație locală, deputați în Parlament și toată structura managerială, pentru a contribui la aceste proiecte. Și mai departe: este nevoie de specialiști, neapărat specialiști, care să vină cu un alt mod de gândire, cu un nou mod de înțelegere și de acțiune, pentru că, de fapt, acestea ne lipsesc. Spun, de fiecare dată, că a fi patriot în România înseamnă acum a fi un bun manager. Pentru că marea problemă a României sunt deficiențele manageriale de la nivel administrativ central și local, de la marile regii și societăți naționale până la unitățile cele mai mici. Șansa noastră stă exact în cei care, eliberați de complexe, cu o nouă viziune și cu mare forță și capacitate de acțiune, pot să demareze și să se integreze în asemenea proiecte de anvergură.

La Timișoara, când un student m-a întrebat: „Ce aveți de gând să faceți ca să ne ajutați pe noi, cei care terminăm facultatea”? am răspuns: „Nimic deosebit”. S-a lăsat un moment de liniște, după care am explicat că, într-o perioadă de criză, cei care au nevoie de ajutor urgent sunt bătrânii, oamenii bolnavi, handicapații, familiile cu mulți copii, cei aflați în situații dificile și nu tinerii care termină facultatea. Este adevărat, cu o singură excepție: acordarea de credite pentru construcția de locuințe, pentru ca tinerii să-și poată întemeia o familie. În orice caz, nu mai poate fi vorba de un „sprijin” profesional, în spiritul vechiului sistem de repartiții în producție.

Fără curaj nu se poate realiza nimic

Tinerii sunt cei care trebuie să aducă o nouă viziune în modul de comportare al cetățeanului român. Stilul plângăcios, atitudinea de victimă a istoriei, resemnarea unui popor care mereu așteaptă ca alții să-i hotărască soarta, trebuie să se încheie definitiv odată cu generația noastră. Când ești tânăr, nu ai voie să te dai bătut. Cine nu are curaj acum, nu va realiza nimic toată viața. Cine n-are putere să muncească, să și iubească, să facă sport și să citească, să se bucure de viață atunci când este tânăr, nu va avea niciodată.

Lumea occidentală spre care tindem, democrația occidentală, economia de piață au reguli extrem de dure. Cei care nu reușesc o dată, sunt datori să mai încerce; dacă abandonează lupta, cad; cei care reușesc, merg înainte. Dacă tinerii români, care termină facultatea în România, reușesc atât de bine în SUA, în Germania, în Franța, până în Africa de Sud, de ce n-ar putea ei să reușească în România? În sistemul american, dacă ți s-a spus „nu avem locuri de muncă”, înseamnă să cauți în continuare, în altă parte. Nu știu cum este aici, la Constanța, dar când eram rectorul Universității București, toată lumea vorbea despre șomaj, dar noi aveam posturi neocupate. Nu numai de șofer, aveam posturi vacante de consilier juridic, de bibliotecar sau de director de muzeu, este adevărat, plătite foarte prost. Dar erau posturi în care puteai să-ți faci serviciul dar să mai și citești, pentru a fi mai bine informat, pentru a participa la un concurs pentru o bursă de specializare sau pentru un alt post mai bine plătit. În același timp, exista și există posibilitatea de a mai avea un al doilea serviciu. Pentru a reuși trebuie să vrei, să cauți, să perseverezi.

De la paternalism la implicare directă

Dacă toate problemele vor fi trecute în seama unui „părinte al națiunii” care trebuie să se ocupe de toate, de la problemele de stat până la lipsa de căldură din bloc sau de ce nu se ia gunoiul din fața casei, atunci suntem pierduți. Îmi amintesc că, înainte de alegeri, la o întâlnire cu Grupul pentru Dialog Social, am primit din partea unui profesor o întrebare care, după părerea mea, nu l-a onorat. M-a întrebat cum o să pot conduce țara, dacă nu am fost în stare să rezolv o problemă la Universitate. L-am întrebat: „Care problemă”? Și a povestit că, la facultate, când se duce la WC, nu găsește hârtie igienică. L-am întrebat atunci: „Domnule profesor, aceasta este problema? Problema unui rector”? Se mai plângea acel profesor că scaunul său de la catedră are un cui în care își

agață hainele. Sigur că eu, ca geolog, am un ciocan în birou și pot să bat cuie peste tot, dar întâmplarea, pe care v-am relatat-o, arată modul de gândire a unei părți importante a elitei intelectualității românești. De aici până la refuzul participării în funcții de decizie în administrație nu este decât un pas. Avem o societate care critică cu plăcere și nu se implică, din neplăcere.

Eu pot să înțeleg disperarea unor oameni care doresc să muncească, sunt respinși și cer ajutor cuiva sus, dar nu pot să înțeleg refuzul de a se angaja în rezolvarea problemelor, al celor care sunt solicitați în acest sens. Dacă prezint „problema Constanța” aici, în Constanța, o fac pentru ca ea să fie cunoscută și cu speranța că se vor oferi oameni care s-o ducă până la capăt. Eu pot, de pildă, să fixez – pentru că aceasta ține de mine – ca un act istoric, cum este Tratatul cu Ucraina, să se semneze aici, la Marea Neagră. Nu întâmplător l-am condus pe Președintele Ucrainei în port: să-l vadă și să-și amintească ce este Constanța ori de câte ori se va vorbi despre coridoarele transcontinentale de transport prin acest port. Am reușit să introducem în Tratat constituirea euroregiunii Dunărea de Jos incluzând Constanța. Am reușit să-l conving pe Președintele Ucrainei să mă sprijine în constituirea Trilateralei Polonia – Ucraina – România și să facem din țările noastre o placă turnantă pentru TRACECA, prin Constanța.

Lumea vine spre noi, începe să ne vadă. Sunt și semne foarte bune. Dar nu avem voie să ne oprim aici. M-am simțit foarte mândru că sunt român și că sunt Președintele României, când am văzut maniera profesionistă în care s-au prezentat, într-un film în limba engleză, dotările, organizarea și funcționarea la un nivel performant și competitiv a fiecărui segment din marea uzină care este acest port.

Perspective multiple într-o lume dinamică

Tinerii au o șansă enormă, să trăiască într-un moment în care istoria se schimbă cu o viteză uluitoare. Între România care plătea milioane de dolari pentru materiale de propagandă pe care nu le citea nimeni, pentru un lobby care nu impresiona pe nimeni și actuala imagine a României este o mare distanță.

România este considerată ca având o piață promițătoare față de țări care au avantajul de a sta mai bine la reformă, dar au piața saturată. Unul din argumentele pe care le-am invocat la Varșovia, când am schițat proiectul Trilateralei Polonia – Ucraina – România, a fost tocmai această piață uriașă pe care o putem construi, în centrul Europei,

cu condiția ca ea să constituie, în același timp, o zonă de stabilitate. Interesul economic și interesul general de securitate au fost și motorul tratatelor bilaterale polono-ucrainean, româno-ucrainean, al amplificării relațiilor polono-române, care urmăresc să fixeze o zonă de încredere reciprocă și de credibilitate pentru investiții.

Calea de acces pe această piață mare și importantă este Constanța. Inclusiv pentru țări mai îndepărtate, cum este Japonia, unde voi purta același mesaj. Pentru investiții mari trebuie să prezinți proiecte mari, bine argumentate. Dumneavoastră, constănțenii și absolvenții Institutului de Marină din Constanța, va trebui să le îndepliniți. Începând din decembrie '89, în anii grei care au urmat, Liga studenților din București a avut întotdeauna în Liga studenților de la Institutul de Marină Civilă aliatul cel mai bun. Ați militat pentru democrație, pentru un stat de drept, pentru o economie de piață. Viața vă cere să continuați pentru ca economia românească să funcționeze și societatea să progreseze.

Este momentul să trecem de la acțiuni de revendicare la construcție, să valorificăm programul PHARE și celelalte programe ale Uniunii Europene, să construim proiecte și să le punem în practică. Bugetul național nu va putea oferi fonduri pe măsura necesităților de modernizare rapidă a universităților și pe măsura calității resurselor umane care se află acum în instituțiile de învățământ superior. Aceste fonduri trebuie atrase de fiecare institut, de fiecare facultate. La Institutul de Marină Civilă acest lucru s-a făcut. Aveți o conducere dinamică care a evaluat corect perspectivele și posibilitățile și n-a stat să aștepte aprobări ca să-și dezvolte sistemul de relații cu alte institute și instituții. Într-un colectiv capabil merită să investești, pentru că ceea ce investești nu se pierde, se dezvoltă.

PUTEREA UNUI STAT DEPINDE ȘI DE ACCESUL SĂU LA MARE

Cooperare pentru stabilitate

Organizarea acestei reuniuni a Cooperării Economice a Mării Negre răspunde dorințelor statelor de pe țărmul Mării Negre de a da o nouă dimensiune dezvoltării fiecărei țări în parte, cât și relațiilor dintre acestea. Dialogul început la București, la precedenta reuniune a Forumului Oamenilor de Afaceri, a pus în evidență interesul considerabil acordat perspectivelor promițătoare de colaborare pe care le oferă Cooperarea Economică a Mării Negre.

Cu secole în urmă, Aristotel spunea că locuitorii țărilor cu ieșire la mare au un foarte dezvoltat simț comercial. Mult mai târziu, un gânditor din secolul al XIX-lea, Mahan, susținea că puterea unui stat depinde de ieșirea sa la mare și de modul în care știe să valorifice acest potențial. Cu atât mai importantă este această putere când statele colaborează pentru a da stabilitate zonei în care conviețuiesc.

Să nu uităm nici valoarea de simbol a reuniunii noastre de astăzi. Pentru că tot în acest oraș, la 25 iunie 1992, cele 11 țări din regiune au inițiat Cooperarea Economică a Mării Negre. Se împlinesc cinci ani de când eforturile noastre au dus la dezvoltarea fără precedent a schimburilor comerciale și avem toate motivele să privim cu încredere perspectiva ca ele să se multiplice în anii următori.

Cooperarea Economică a Mării Negre se impune, în același timp, ca un factor de promovare a relațiilor de bună vecinătate, de consolidare a instituțiilor democratice din această parte a continentului, devenind un element important pentru stabilitatea europeană. Stabilitatea în zonă face posibilă construirea unei legături benefice între continentul european și regiunile învecinate atât în plan economic, cât și politic. Am în vedere Zona Mării Caspice, Asia Centrală, Orientul Mijlociu și partea de Sud-Est a Mediteranei. România apreciază în mod cu totul deosebit interesul și spijinul pe care Uniunea Europeană, OSCE,

Alocuțiune la **reuniunea anuală a Forumului oamenilor de afaceri din cadrul Cooperării Economice a Mării Negre**, Istanbul, 28 aprilie 1997.

Consiliul Europei, Comisia Economică a ONU le acordă cooperării dintre statele CEMN.

Banca pentru Comerț și Dezvoltare a Mării Negre

Pornind de la acest fundament, deja existent, reuniunea actuală are menirea să aprofundeze domeniile prioritare în care primele proiecte și programe au început să capete dimensiuni concrete. Aceste domenii prioritare se numesc: energie, telecomunicații, agricultură și agro-industrie, infrastructuri de transport, protecția mediului și ultimul, dar nu cel din urmă, turismul.

Suntem cu toții conștienți că succesul acțiunilor statelor participante și dezvoltarea relațiilor noastre de cooperare depind în bună măsură de implicarea capitalului privat, fie el din zonă, fie din afara ei. Este așadar necesar ca fiecare stat membru să găsească mijloace adecvate pentru cointeresarea investitorilor unor obiective de interes comun.

În același timp, întâlnirea de aici, de la Istanbul, are loc cu numai câteva zile înainte de inaugurarea oficială a Băncii pentru Comerț și Dezvoltare a Mării Negre. Crearea acestui nou organism financiar internațional are o dublă importanță pentru viitorul cooperării în această zonă. În primul rând, ea va deține cheia declanșării mecanismelor de evaluare a proiectelor care vor fi finanțate din resursele sale. În al doilea rând, prin însăși existența sa, Banca pentru Comerț și Dezvoltare a Mării Negre este un factor de încurajare a participării oamenilor de afaceri din toată lumea la proiectele din această regiune.

Combaterea criminalității transfrontaliere

Guvernul României este angajat într-o amplă acțiune de înfăptuire a reformei, prin crearea unui cadru legislativ necesar dezvoltării cât mai rapide a sectorului economic privat și atragerii investițiilor străine. Reprezentanții români la această conferință vor expune, la reuniunea consacrată României, perspectivele de dezvoltare ale țării noastre și oportunitățile pe care noua legislație românească le oferă investitorilor străini.

În același timp, conducerea statului român este preocupată de inițierea și desfășurarea în ritm intens a unei vaste acțiuni de combatere a corupției, a traficului de influență, a crimei organizate, a spălării banilor murdari, a traficului de droguri și arme, a terorismului. Știm foarte bine că, fără reducerea și contracararea acestor fenomene, nu poate fi vorba

de condiții favorabile pentru o dezvoltare economică sănătoasă și nu poate fi vorba nici de o viață socială normală. Aceste adevărate flagele ale lumii contemporane se dezvoltă însă la scară mondială. Iată de ce atribui o deosebită însemnătate extinderii relațiilor noastre de colaborare în cadrul Cooperării Economice a Mării Negre și adresez un apel tuturor statelor care fac parte din această organizație, pentru a ne coordona eforturile în lupta împotriva crimei organizate transfrontaliere.

Noi proiecte regionale

Împreună cu celelalte țări din zonă, România va participa la punerea în aplicare a proiectelor regionale, în special în domeniile infrastructurilor energetice, de comunicații și transporturi, agriculturii, turismului, protecției mediului înconjurător. În domeniul transporturilor, România este deosebit de interesată de proiectele care privesc dezvoltarea infrastructurilor pe axa Europa Occidentală și Centrală – Marea Neagră – Caucaz – Caspica – Asia Centrală.

România s-a dovedit a fi o prezență activă în procesul de elaborare a documentului juridic care are ca scop transformarea CEMN într-o organizație subregională de cooperare economică, în vederea creșterii eficienței activităților acesteia și a stimulării raporturilor ei cu alte organizații și instituții internaționale.

Suntem interesați să participăm la procesul de constituire și de stabilire a unei zone CEMN de comerț liber, ca parte a arhitecturii europene de liber schimb. Se poate spune că am făcut deja un pas decisiv în această privință prin Acordul de comerț liber dintre România și Turcia. El va fi semnat mâine, 29 aprilie 1997.

Privind spre viitor, putem afirma, fără teama de a greși, că nu poate fi concepută o lume a schimburilor comerciale între state marcate de prejudecățile protecționismului economic. Numai împreună putem contribui la prosperitatea și dezvoltarea durabilă a statelor noastre. Numai împreună putem construi arhitectura stabilității lumii viitoare. Numai împreună putem reuși să ne îndeplinim visele și năzuințele, pentru că numai împreună suntem puternici.

CENTRUL GEOGRAFIC AL EUROPEI

La încrucișarea marilor axe comerciale transcontinentale

În această lume a globalizării, România este un spațiu interesant și promițător care oferă numeroase oportunități de investiții și afaceri.

Situată chiar în centrul Europei, la distanță de 2500 de km față de munții Ural, de coasta atlantică și de nordul Peninsulei Scandinave, țara mea se află, de fapt, la încrucișarea a două mari axe comerciale transcontinentale, de la Nord spre Sud, pe vechiul Drum al Ambrei, croit cu mii de ani în urmă, între Scandinavia și Egeea și de la Est spre Vest, urmând Drumul Mătăsii, pe unde, încă din vremea Imperiului Roman, bogățiile fabuloase ale Extremului Orient ajungeau în Europa.

Tehnica dezvoltată în secolul trecut și-a imaginat că poate depăși aceste vaduri comerciale ancestrale. Mileniul care stă să se nască va înțelege însă valoarea experiențelor străvechi. Sfârșitul de secol tinde tot mai mult să le confere o perspectivă în viitorul apropiat. Avem interesul de a ne înscrie în acest flux care prefigurează globalizarea tot mai vizibilă a lumii în care trăim.

Pe magistralele secolului XXI, România reprezintă o conexiune esențială. Prin Marea Neagră, România are acces la Oceanul planetar. Portul românesc Constanța, cel mai mare dintre porturile ce înconjoară Marea Neagră, are acces la Dunăre iar apele navigabile ale bătrânului Danubiu, traversând România, Bulgaria, Iugoslavia, Ungaria, Slovacia, Austria, Germania și întâlnindu-se apoi cu Rinul, îl conectează cu vestitul Rotterdam, cel mai mare port al Europei și unul dintre cele mai mari porturi ale lumii.

România nu este țara aceea sumbră, pierdută într-un colț neștiut de lume, pe care dictatura comunistă o condamnase la izolare. Este o țară cu istorie multimilenară, cu o cultură națională universal recunoscută, fidelă rădăcinilor ei latine și creștine. Azi, România este o țară dinamică, deschisă către economia de piață și societatea globală a viitorului.

Situată la încrucișarea marilor axe comerciale transcontinentale,

pe care vor circula bogății enorme, petrol, gaze naturale, minereuri, bumbac, țara mea este o componentă esențială în transferul de valori și de idei, de bunuri și de experiențe pozitive, de care umanitatea are atâtă nevoie. România se situează totodată în centrul unui *emerging market* cu peste 200 milioane de potențiali cumpărători.

Din Republicile Baltice până în Ucraina și din Cehia și Polonia până în România și Bulgaria, o nouă Europă prinde viață odată cu prăbușirea economiilor centralizate și a birocrățiilor opresive ale comunismului. Mari proiecte de modernizare a acestei jumătăți de Est a continentului, noi infrastructuri rutiere și de comunicații, rețehnologizarea industriei, modernizarea agriculturii, reabilitarea industriei extractive sunt pe cale să capete consistență în regiune.

Poziție privilegiată într-o zonă în ascensiune

Datorită poziției sale geografice și geopolitice, dar și pentru că are resurse încă nevalorificate – resurse naturale și resurse umane – țara mea are o poziție privilegiată în zonă. România dispune de o largă varietate de resurse minerale, petrol, cărbune, metale neferoase și metale rare, dispune de aproape 9500000 ha de teren arabil, cu condiții pedoclimatice excepționale pentru o agricultură performantă, după cum dispune și de resurse umane calificate, cu un înalt grad de specializare, de la muncitori și tehnicieni cu experiență la tineri formați în universități europene și nord-americane, îmbinând astfel cunoașterea de acasă cu managementul și cultura de întreprindere din Occident.

Fără îndoială, România are nevoie de capital pentru a pune în valoare acest potențial. Câtă vreme este mai slab capitalizată decât țările Europei Centrale, în curs de saturare, dar mai solidă în raport cu spațiile situate la Est, ea poate deveni un avanpost care să permită iradierea rezultatului capitalului investit către întreaga regiune.

Pătrunderea capitalului occidental, în mod specific al celui canadian, pe această piață în formare ar trebui să se simtă încurajată de cel puțin trei elemente: de avantajele create în ultimele 18 luni, mai ales investitorilor strategici, printr-un cadru legislativ coerent privind investițiile, privatizarea, statutul băncilor și transferul lor către sectorul privat; de un context în care macrostabilizarea și reforma structurală fac progrese majore; de un mediu dinamic în care, spre exemplu, numai în 1997 au fost privatizate de trei ori mai multe unități de stat decât în cei șase ani precedenți.

Anumite aspecte ale reformei economice pot fi evaluate, într-ade-

văr, prin comparație cu trecutul apropiat: deficitul bugetar a scăzut în 1997 la 3,7% din PIB; subvențiile acordate întreprinderilor de stat industriale și agricole au scăzut de la 7,6% din PIB în 1996 la doar 2,4% din PIB în 1997. Rezervele valutare ale Băncii Naționale au crescut de patru ori, atingând cel mai înalt nivel înregistrat după cel de-al doilea război mondial.

Acestor argumente economice, care definesc un proces de transformare rapidă către economia de piață, li se adaugă considerente esențiale ținând de stabilitatea politică și de capacitatea crescândă de cooperare pe care țara mea le ilustrează.

România beneficiază de o stabilitate socială și politică internă cu totul remarcabilă. Modul exemplar în care au fost rezolvate conflictele interetnice și interconfesionale, majoritatea parlamentară confortabilă de care beneficiază Guvernul, faptul că instituțiile fundamentale ale democrației și-au dovedit soliditatea și funcționalitatea dau consistență acestor afirmații.

Parteneriat și raporturi neconflictuale cu vecinii

Pe de altă parte, România dezvoltă relații de cordială colaborare cu statele vecine și celelalte țări din regiune, oferind un model de parteneriat și de raporturi neconflictuale într-o zonă în care turbulențele nu au dispărut încă.

Un exemplu interesant este acela al complementarității pe care România o realizează între o zonă de liber schimb a Europei Centrale, care mai cuprinde Polonia, Cehia, Slovacia, Ungaria, Slovenia, în cadrul acordului CEFTA, și zona Mării Negre, grupată într-o organizație de cooperare economică – CEMN, în care România este membru fondator alături de Turcia, Bulgaria, Ucraina, Republica Moldova, Federația Rusă, Georgia, Armenia.

Există reușite, dar și multe probleme. Cetățenii români se confruntă cu dificultăți serioase în ceea ce privește nivelul de trai, salariile sunt mici și asistența socială insuficientă. Totuși oamenii au înțeles că menținerea sistemului etatist birocratic și centralizat nu le oferă nici o speranță de mai bine, iar reproșul cel mai frecvent pe care îl adresează guvernanților se referă la faptul că reforma nu este suficient de rapidă.

Vrem ca în acest an ponderea societăților comerciale mari pe ansamblul societăților privatizate să crească considerabil. Este o problemă de strategie, inclusiv în ceea ce privește comunicarea și tehnicile concrete folosite, pentru că dorim să atragem parteneri capabili să investească în

aceste societăți. Vom asigura privatizarea societăților comerciale mari prin intermediul unor bănci internaționale de investiții, prin vânzarea de acțiuni, prin certificate de depozit emise de băncile de investiții pe piața internațională de capital. În programul de privatizare vor fi incluse și societățile provenite din programul de restructurare a regiilor autonome. În extinderea vânzărilor de acțiuni avem în vedere Bursa de valori, dar și piața extrabursieră. Oferta de privatizare pentru 1998 însumează peste 2000 de societăți comerciale.

Guvernul României a adoptat o nouă reglementare a investițiilor străine, eliminând o serie de restricții, stabilind egalitatea de tratament în domeniul fiscal și un sistem mai flexibil în domeniul amortizării. Se studiază posibilitatea reducerii treptate a impozitului pe profit, după ce a avut loc, deja, o primă reducere a impozitului pe salarii. Foarte curând vor fi privatizate primele două bănci comerciale care au capital preponderent de stat.

Strategia integrării României într-o piață globală

România poate deveni pivotul unui coridor sud-european de transport și cooperare care să lege Oceanul Pacific cu cel Atlantic, ca o alternativă a rutei nordice, transiberiene. Un astfel de coridor pune în legătură marile resurse naturale ale Asiei Centrale și Transcaucaziei cu piețele în creștere accelerată din Europa Centrală sau din Extremul Orient. În concepția noastră, un asemenea coridor, pe lângă funcția sa de tranzit, va trebui să integreze și capacitățile industriale existente în țările pe care le traversează.

Pornind de la aceste perspective, România s-a angajat în elaborarea unor proiecte care vizează modernizarea infrastructurilor – transport maritim și fluvial, autostrăzi, telecomunicații, căi ferate, racordarea la rețele internaționale de transport al petrolului, gazului metan sau curentului electric. În septembrie va fi finalizată prima etapă a privatizării ROMTELECOM, iar până la sfârșitul anului vom demara procesul de privatizare a componentelor de producție și distribuție de la RENEL, Romgaz și alte regii autonome de interes public național.

În acest proces de dezvoltare, firmele canadiene sunt prezente de multă vreme, iar multe dintre rezultatele acestor cooperări sunt catalogate ca succese pentru ambele părți. Așa este, de pildă, cazul societății de telefonie mobilă Connex GSM, rod al colaborării dintre Telesystems International Wireless și mai mulți acționari români. Rezultatele obținute de Connex în 1997 au întrecut cele mai optimiste așteptări ale

celor care au inițiat această mare investiție. Exemple similare sunt oferite de Canadian Occidental Petroleum în explorarea și exploatarea câmpurilor de gaze naturale, Tehnophar în industria alimentară sau J&R Company în industria textilelor. Sunt fapte care arată că am creat deja punți solide între noi. Cred că a venit momentul ca pe aceste punți să treacă din ce în ce mai multe mărfuri, capitaluri și experiență.

Orice nouă abordare a raporturilor economice dintre țările noastre merită să aibă ca punct de plecare Centrala nucleară de la Cernavodă. Ea reprezintă cel mai mare efort al statului român în privința investițiilor, dar și cel mai mare proiect de cooperare realizat de țara mea cu o altă țară. Folosesc acest prilej pentru a exprima mulțumiri și aprecieri Guvernului Canadei, conducerii Autorității Energetice Nucleare a Canadei, producătorilor canadieni ai reactorului CANDU, numeroșilor experți canadieni care au lucrat, alături de specialiștii români, la proiectarea, testarea și darea în exploatare comercială a Unității 1 de la Cernavodă.

Îngăduiți-mi să cred că, din toate aceste unghiuri de vedere, Canada și canadienii pot înțelege mai bine de ce consider că oferta românească este din ce în ce mai atractivă. Canada este o țară de pionieri, creația unor oameni îndrăzneți și imaginativi, care au construit o lume modernă, competitivă și dinamică, o lume al cărui centru vital este chiar Toronto, locul întâlnirii noastre de acum. Aceeași îndrăzneală, aceeași imaginație poate face astăzi din canadieni pionierii acestei lumi în ascensiune care este Europa Centrală și de Est, iar în inima ei se află România. Vă invit să ne aventurăm împreună în această lume, în același timp străveche și doritoare de înnoire.

Am traversat oceanul cu bucuria de a mă putea adresa direct canadienilor pentru că țara dumneavoastră este purtătoarea unei viziuni generoase și îndrăznețe a viitorului. Am traversat oceanul pentru a vă propune, în numele românilor, ca împreună să contribuim la acel viitor al echilibrului, al păcii și al dezvoltării pe care fiecare țară și-l dorește. Dacă socotiți, împreună cu mine, că aceasta este o provocare pe măsura energiei și viziunii dinamice pe care Canada le simbolizează, veniți în România!

STRUCTURI DESCHISE ȘI FLEXIBILE

Carta Organizației Cooperării Economice a Mării Negre

Reuniunea de astăzi, consacrată semnării Cartei Organizației Cooperării Economice a Mării Negre ne oferă satisfacția de a constata că efortul comun al statelor participante la CEMN s-a concretizat prin instituționalizarea structurii de cooperare regională pe care am conceput-o acum șase ani.

Prin această Cartă, voința politică comună a statelor din zonă conferă CEMN dimensiunea constituțională și instituțională necesară transformării acesteia în organizație economică regională. De aceea, ceremonia semnării Cartei de la Yalta nu este doar o cotitură istorică în evoluția cooperării economice în bazinul Mării Negre, ci, mai ales, un nou start pentru consolidarea legăturilor tradiționale și a oportunităților curente și de perspectivă care facilitează conectarea întregii Europe la zona Caspicii, Asiei Centrale și Orientului Mijlociu. Am speranța că parlamentele țărilor noastre vor acorda prioritatea cuvenită ratificării Cartei și acest proces de cooperare va continua și se va adânci în perspectiva funcționării depline a Organizației.

Conferirea unui nou statut va consolida prestigiul CEMN în raporturile cu alte organizații și instituții economice și financiare internaționale. Din perspectiva României, există premise favorabile creșterii rolului OCEMN în viitorul apropiat, în cooperarea economică și politică în plan european și global.

Programe de cooperare prioritare pentru România

Dintre multiplele programe și proiecte de cooperare lansate în cadrul CEMN, România este interesată cu prioritate în participarea la eforturile de construire a unei infrastructuri moderne pentru livrările masive de petrol, gaze naturale și mărfuri din regiunea Mării Caspice către Europa de Vest, via Marea Neagră. Așa cum am afirmat și cu alte ocazii, România are capacitatea tehnică și financiară

Alocuțiune la **Reuniunea la nivel înalt a statelor participante la Cooperarea Economică a Mării Negre**, Yalta, 5 iunie 1998.

pentru a participa la acest grandios proiect și și-a exprimat interesul pentru participarea la programul TRACECA și în alte variante decât cele luate în discuție până acum.

Țara mea este interesată de proiectele care vizează interconectarea rețelelor electrice, combaterea poluării în zona Mării Negre, promovarea cooperării între întreprinderile mici și mijlocii, dezvoltarea turismului, intensificarea acțiunilor concertate pentru combaterea terorismului, crimei organizate, traficului ilicit de arme și stupefiante.

Zonă de liber schimb în spațiul OCEMN

Ca parte a construcției unei noi arhitecturi europene, România subscrie la inițiativa de creare a unei zone de comerț liber în spațiul OCEMN. Instituirea unei asemenea zone reprezintă un proces de durată, implicând încheierea de aranjamente bilaterale de comerț liber între statele participante, precum și acorduri bilaterale de liber schimb între țările membre ale OCEMN și Uniunea Europeană.

Orice pași făcuți în această direcție ar reprezenta și un semnal limpede dat comunității internaționale, cu precădere investitorilor străini, că în zona noastră există condiții propice pentru abordarea pragmatică a obiectivelor de interes comun, ca și pentru implementarea programelor asumate în comun.

România consideră necesar ca, în evoluția OCEMN, să fie menținut și chiar accentuat caracterul permeabil și flexibil al acestei structuri, ca un spațiu de colaborare deschis eforturilor multilaterale, inclusiv prin atragerea unor țări din afara zonei Mării Negre.

Consultări cu alte structuri subregionale și instituții internaționale

Colaborarea cu alte structuri subregionale, cu Inițiativa Central-Europeană (ICE), Inițiativa de Cooperare în Europa de Sud-Est (SEECE), procesul Royaumont, Inițiativa Mediteraneană, Consiliul Baltic, este necesară, așa spune chiar obligatorie, în perspectiva transpunerii în practică a proiectelor comune din domeniul infrastructurilor de transport, comunicații și energie.

Dialogul cu organizațiile și instituțiile economice și financiare internaționale, care au manifestat interes pentru CEMN, trebuie continuat. În relațiile cu Uniunea Europeană, CEE/ONU, ONUDI, OMC, BERD, BEI, vor trebui intensificate acțiunile de cunoaștere și valorificare a experienței și potențialului de asistență tehnică ale acestora, ca și a disponibilității de a participa la realizarea proiectelor de cooperare

economică din zona Mării Negre. În acest sens, evidențiez importanța deciziei OMC de a contribui la procesul de realizare a unei zone de comerț liber în spațiul CEMN.

Adâncirea procesului de consultare și cooperare în plan intra-regional și inter-regional este benefică pentru fiecare stat semnatar al Cartei Organizației noastre. România este convinsă că abordarea pragmatică a cooperării în bazinul Mării Negre va contribui și la realizarea unui dialog politic subscris dezideratului bunei vecinătăți, iar investițiile în programe și proiecte de dezvoltare în regiune vor reprezenta, în același timp, investiții în viitorul stabilității, securității și păcii întregului continent european.

Țara mea va participa activ la acest efort solidar de realizare a unei zone a prosperității și stabilității în regiunea Mării Negre și dincolo de ea.

PLEDOARIE PENTRU CONSTANȚA, LA NEW YORK

Rută sigură de transport Est-Vest pentru țiței și gaze

Resursele energetice descoperite în zona Caspica reprezintă o enormă sursă de siguranță pentru mileniul următor, complementară resurselor tradiționale din Nordul Europei sau din Golful Persic.

Marile companii petroliere transnaționale sunt implicate deja direct, cu investiții masive, în cadrul consorțiilor formate în regiune pentru explorarea și exploatarea zăcămintelor. Principala dificultate în utilizarea efectivă a acestor resurse nu o constituie acum obținerea concesiunilor sau a finanțărilor, ci deschiderea unei rute sigure de transport pentru țiței și gaze, ținând cont că Marea Caspică, așa cum se vede pe orice hartă, este o mare închisă.

Oferta românească se referă la deschiderea unei rute de transport care să folosească portul românesc Constanța drept cap de pod pentru zona europeană. Hidrocarburile care vor ajunge în acest port, prin Marea Neagră, ar urma să fie transportate mai departe prin conducte, dar și pe alte căi, pentru că există deja o rețea complexă de căi ferate și rutiere, către beneficiarii din Europa Centrală și de Vest.

Ruta Constanța prezintă avantaje evidente față de alte trasee luate până acum în considerare.

Argumentul geografic și geopolitic

Este de ajuns să identificăm România pe hartă, pentru a observa că are o poziție extrem de avantajoasă. Se află exact în centrul Europei, la 2500 de km de Scandinavia, de coasta europeană a Oceanului Atlantic și de munții Ural și la 1000 de km de Cipru. Pe de altă parte, este suficient să localizăm România în bazinul Mării Negre ca să ne dăm seama că ruta de transport propusă este cea mai scurtă și, în același timp, lipsită de orice dificultăți de relief. Față de alte trasee propuse în zone cu relief muntos, accidentat, coridorul de transport prin România traversează o zonă de câmpie, o zonă de șes.

Magistralele comerciale care se intersectează în România sunt ex-

trem de vechi. Magistrala comercială Nord-Sud, care leagă Scandinavia de Marea Egee, urmează așa-numitul Drum al Ambrei, utilizat de 6000 de ani. Ea se intersectează pe teritoriul României cu altă magistrală străveche pe direcția Est-Vest, care lega China de Spania, străbătând Asia continentală și Europa, pe așa-numitul Drum al Mătăsii, cunoscut de 3000 de ani. Aceste axe ale tradițiilor comerciale constituie o conexiune esențială și pentru secolul XXI.

Trei coridoare europene de transport, aprobate la Conferința de la Helsinki, includ România: Coridorul numărul patru, care pleacă de la Berlin, trece prin Cehia și Ungaria pentru a ajunge în portul Constanța, la Marea Neagră; Coridorul numărul nouă, care pornește din Finlanda, trece prin Polonia, Ucraina, România, pentru a ajunge la Marea Egee, la Alexandropolis și Coridorul numărul șapte, un coridor navigabil, pe Dunăre, care se preconizează să fie dublat de un coridor de transport rutier.

România, ca țară cu ieșire la mare și cu un port important, are avantajul de a fi legată, prin această mare și apoi, prin Marea Egee și prin Marea Mediterană, de Oceanul Planetar. În același timp, pe cursul natural al Dunării și prin Canalul Dunăre – Rin există o legătură directă între portul Constanța și portul Rotterdam. Acest drum navigabil ajunge foarte aproape de București și trece apoi prin alte trei capitale europene: Belgrad, Budapesta și Bratislava.

Infrastructuri complexe

Al doilea argument se referă la infrastructuri. Constanța este, cum spuneam, cel mai mare port la Marea Neagră, cu o capacitate importantă de operare a mărfurilor, inclusiv a petrolului. Din Constanța, mărfurile călătoresc pe apă, pe canalul românesc Marea Neagră – Dunăre, și apoi pe artera navigabilă transeuropeană Dunăre – Main – Rin. Pentru extinderea portului Constanța, se află în diverse stadii de negociere dezvoltări de capacități de operare cu gaze naturale lichefiate și produse petroliere.

În același timp, Guvernul român derulează un program complex de dezvoltare a unor rețele de zone libere la Marea Neagră, inclusiv Constanța și de-a lungul Dunării, la Sulina, Galați, Brăila, Giurgiu, prin care se vizează și dezvoltarea unor capacități industriale.

Sistemul energetic românesc dispune de o vastă infrastructură de transport și distribuție a energiei electrice. În perspectiva conectării la rețeaua vest-europeană, sunt în curs de realizare noi legături și lucrări de modernizare capabile să faciliteze tranzitul de energie în condiții corespunzătoare. Capacitățile de producție instalate sunt, în acest mo-

ment, superioare consumului intern, astfel că România poate deveni exportator de energie electrică în zonă, ceea ce înseamnă, totodată, capacitate de absorbție a unor fluxuri sporite de hidrocarburi.

În domeniul gazelor naturale, în România operează deja o rută de transport Nord – Sud, din Federația Rusă spre Bulgaria, Turcia și Grecia. Aceste interconexiuni se vor dezvolta prin crearea unor legături noi, pe direcția Est – Vest și creșterea semnificativă a capacității conductelor existente și, mai ales, a capacităților de depozitare.

România ar putea asigura și transportul gazelor naturale dinspre Marea Caspică către piețele central- și vest-europene, inversând sensul actual al transportului, care trece prin Turcia.

România are posibilitatea de a utiliza structuri existente pentru stocarea unor mari cantități de gaze naturale, atunci când transportul este dificil din cauza temperaturilor foarte scăzute. De asemenea, va putea prelua transportul gazelor naturale de la Marea Caspică spre Europa Centrală și de Nord. Deocamdată, interesul Turciei este legat de posibilitatea de a avea acces imediat la transportul de gaz metan din Nord spre Sud. Dar, în momentul în care Turcia ar fi conectată la rețelele transcarpatice, conducta existentă poate fi folosită în sens invers, pentru a aduce gazul în Europa Centrală și de Nord într-un moment în care s-ar diminua rezervele din zona scandinavă.

România posedă sisteme de conducte care formează cea mai complexă rețea de legături între sursele de petrol românești și cele din import, dispune de un sistem complex de rafinării, de combine petrochimice și, bineînțeles, de o piață internă pentru produse petrochimice.

Tradițiile românești în industria petrolului

Un al treilea argument ține de tradițiile românești în domeniu. Ele privesc toate elementele legate de producția de petrol și gaze. România și Statele Unite au fost primele țări care au început, simultan, producția industrială de petrol.

Există o tradiție de peste 100 de ani în prospecțiunea, explorarea și exploatarea petrolului, precum și o tradiție mai recentă, dar la fel de importantă, în prelucrarea produselor petroliere și a gazelor. Există, prin urmare, un know-how care poate fi transferat.

Învățământul superior în domeniile geologie, petrol și gaze, petrochimie a ajuns la un nivel înalt de calitate și a pregătit, în ultimii 35 de ani, specialiști pentru aproape toate continentele. Sub egida ONU, s-au organizat cursuri postdoctorale încă din anii '70–'80.

Cele zece rafinării pentru prelucrarea complexă a țițeiului au o capacitate de 34 de milioane tone pe an. În prezent sunt prelucrate 22 de milioane, restul capacităților fiind trecute în conservare.

Capacitățile românești de rafinare și petrochimie au și ele un important potențial instalat excedentar care poate fi reactivat cu investiții minime și avantajoase, comparativ cu tarifele din zonă. Un exemplu în acest sens este investiția făcută de LUKOIL la una dintre rafinăriile românești, unde se aplică acum un program eficient de modernizare.

Indicele de complexitate al prelucrării petrolului și gazelor este cel mai ridicat din țările Europei Centrale și de Est, fiind comparabil cu cel din SUA și din Europa Occidentală.

Această tradiție și această experiență a României în domeniul petrolului și al gazelor naturale pleacă de la existența unor zăcăminte proprii care a determinat construirea de magistrale de transport, rețele de distribuție și capacități de depozitare.

Stabilitate politică

Al patrulea și ultimul argument pe care îl aduc în sprijinul ofertei mele este cel al stabilității politice. Există o maximă binecunoscută printre cei care operează în transportul resurselor energetice: *Conductele trec prin zone stabile și acolo unde trec conducte de transport de petrol și gaze, ele aduc stabilitate*. Or, evoluțiile din ultimii ani demonstrează că România este o democrație funcțională, stabilă, cu o politică externă responsabilă și previzibilă.

Țara mea s-a afirmat în ultimul timp ca un pol de stabilitate regională și ca un factor de promovare a consensului într-o parte a lumii marcată încă de conflicte. Relațiile bilaterale cu țări vecine au depășit nivelul de bună vecinătate pentru a deveni relații prietenești și de cooperare. S-au stabilit relații excelente cu țările din Caucaz și Asia Centrală. Recenta Conferință a Organizației Cooperării Economice la Marea Neagră a consfințit Carta acestei organizații și a pus încă o dată în evidență legăturile bune care există acum între statele membre din partea de vest a Mării Negre, din zona Mării Caspice și din Asia Centrală.

România a promovat stabilitatea în zonă atât prin tratatele sale bilaterale cu Ungaria și cu Ucraina, cât și prin acorduri trilaterale pe multiple planuri. În 1997 am inițiat trilaterala cu Ucraina și Polonia, după care au urmat trilateralele cu Ucraina și Republica Moldova; cu Bulgaria și Turcia; cu Bulgaria și Grecia.

România este cu adevărat un pământ privilegiat.

SPAȚIU AL SINTEZELOR FERTILE

Istoria Românilor la Columbia University

Îmi este dat să redeschid azi, în calitate de Președinte al României, catedra „Nicolae Iorga”, de istorie și civilizație românească, a prestigioasei Columbia University.

Spațiul universitar și cel politic nu constituie două universuri complet separate, lipsite de conexiuni și interacțiuni. Experiența mea personală poate dovedi existența legăturilor dintre sfera academică și lumea politică. Prin profesia mea, sunt geolog. Cetățenii României mi-au încredințat una din demnitățile cele mai încărcate de responsabilități ale vieții politice. E adevărat că, la o primă vedere, nu există aproape deloc puncte de întâlnire între aceste două domenii de activitate. Totuși, cred că, în calitate de om politic, datoriez mult profesiei mele.

Ca geolog, m-am obișnuit să recunosc valoarea timpului, am învățat să cunosc greutatea trecutului. Ca om politic, am datoria de a cunoaște prezentul și de a-l aprecia prin ceea ce are el mai de preț: ființa umană, centru și subiect al oricărei politici responsabile. În calitate de geolog, am căpătat obișnuința de a lucra cu duratele lungi, cu obiecte aproape imuabile; în calitate de om politic, mă străduiesc să acord întreaga mea atenție subiectelor dinamice și schimbătoare care sunt oamenii. Ca geolog, am datoria de a recupera trecutul, ca om politic, mi-am asumat răspunderea de a proiecta viitorul. Marea dificultate a unei politici umaniste, în acest timp al unor multiple răseruci, ține de coincidența acută a ceea ce este definit în Cartea Sfântă ca timp al dărmării și ca timp al zidirii. Cum să vorbești ca om politic, ca geolog, despre un timp al dărmării, păstrând tot ceea ce omul a zidit bine și la timpul său? Este greu, dar trebuie încercat pentru ca noile zidiri să aibă o temelie puternică și durabilă.

Istoria, pe care o celebrăm astăzi prin inaugurarea catedrei „Nicolae Iorga”, operează cu durate mai scurte decât cele care îmi sunt familiare ca geolog, dar și mult mai lungi decât cea pe care trebuie să o înfrunt ca

Conferință la **Columbia University**, New York, 10 iunie 1998.

om politic. Mi se pare, de aceea, că lecția istoriei, ca disciplină de studiu și cercetare, este lecția sintezei și a echilibrului. Nădăjduiesc că studenții americani care vor studia aici istoria și civilizația românească vor înțelege că această istorie și această civilizație reprezintă, ele însele, un produs de sinteză. O sinteză și o punte de legătură, prin echilibru, între Europa Centrală, Europa de Est și Europa de Sud-Est.

Aș vedea în eponimul catedrei care își reia acum activitatea sensul ultim al istoriei spațiului românesc: un loc al confluențelor și al beneficii uniunii a ideilor și experiențelor în efervescența unei creativități capabile să traverseze timpul și să jaloneze spațiul istoric. Meditând la experiențele trecutului, înțelegem mai bine ce reprezintă civilizația românească în Europa și în lume. A fost un avanpost al civilizației latine la hotarele Imperiului roman și a fost o citadelă a Europei creștine împotriva expansiunii otomane. Dar a fost și un spațiu al sintezelor fertile, care rețin atenția tocmai pentru că se regăsesc, în termeni moderni, în destinul țării mele, la hotarul a două milenii.

Confluente benefice pentru destinul civilizației românești

Cea dintâi este aceea care înscrie spațiul civilizației românești în aria Europei Centrale. Istoric legături cu Ungaria și Polonia, ca și prezența unor puternice enclave de civilizație maghiară și germană în sudul Transilvaniei au modelat într-o formă durabilă elemente esențiale de civilizație care sunt și astăzi premisa unei inserări firești și armonioase a spațiului românesc în noul tip de relații dintre țările Europei Centrale. Raporturile de colaborare privilegiată ale României cu Polonia, Ungaria și Republica Cehă oferă țării mele o deschidere esențială către întreg spațiul european, în care, după ce Zidul Berlinului a fost dărâmat, toate aceste țări doresc să se integreze. România își manifestă ferm voința de integrare în structurile europene și euro-atlantice – văzute ca o construcție a cooperării economice, politice și militare, dar și ca purtătoare ale unor valori perene pe care România le recunoaște și le respectă.

A doua mare sinteză este aceea pe care civilizația românească nu a încetat să o realizeze între Europa Centrală și Europa de Sud. Nicolae Iorga este creatorul conceptului istoric al Europei de Sud-Est, care s-a dovedit a fi extrem de modern. Apropiată de Balcani, dar necuprinsă în spațiul acestora, România reprezintă la nord de Dunăre un spațiu de legătură cu centrul continentului. Vocația sud-est-europeană a României se manifestă azi tot mai evident, ea fiind un factor de echili-

bru și un culoar de comunicare și dialog între Europa de Vest și lumea încă sfâșiata de conflicte a Balcanilor. Relațiile excelente pe care românii au știut să le dezvolte cu popoarele din zonă stau azi la baza a numeroase inițiative de cooperare regională. Voi cita exemplul cooperării în combaterea criminalității organizate, prin acordurile trilaterale între România, Turcia și Bulgaria, între România, Grecia și Bulgaria, ca și prin crearea, la inițiativa SUA, a unui centru regional, la București, pentru combaterea criminalității organizate prin cooperare între țările Europei de Sud-Est.

Al treilea spațiu de sinteză la care mă voi referi este acela al Mării Negre. România este unul dintre cele șapte state riverane ale acestei mări care a jucat o vreme un rol aparte în istoria imperiilor – Roman, Bizantin și Otoman. Spațiul pontic a fost o cale de comunicare, prin Mediterana, cu întregul Levant, dar și cu Serenissima Republică a Veneției și orgolioasa Genovă. Marea Neagră a fost un creuzet în care legendele antichității grecești, tradiția imperială bizantină, cutuma tătară, mândrele civilizații ale Caucazului, vijelioasa expansiune turcă și tradiția traco-romană reprezentată de valahi și moldoveni s-au întrepătruns într-un univers de cultură cu o unicitate fascinantă. Azi, Marea Neagră redevine, într-un context modern, un spațiu al confluențelor. Ea va deveni, poate, în câteva decenii, dintr-o mare periferică, o arteră maritimă esențială pentru acest nerv al economiei moderne care este transportul materiilor energetice. Conectată, prin portul Constanța, la spațiul ponto-mediteranean, dar legată, prin Dunăre, de întreaga Europă până la Rotterdam, România este, în acest context, o placă tur-nantă esențială a marilor axe ale viitorului. S-ar putea spune că materia însăși a istoriei devine direcție a dezvoltării durabile.

Mondializare pozitivă, fără excluși și fără marginali

Prin intermediul științei, putem utiliza un limbaj comun. Prin dinamica sa, comunitatea științifică transcende granițele politice și frontierele naturale. Prin coeziune și efervescență, comunitatea științifică este exemplul cel mai edificator al unei mondializări pozitive, fără excluși și fără marginali.

Nu este vorba aici de vreun exces de orgoliu sau de vreo nostalgie a numeroșilor universitari din actuala guvernare a României, începând cu președintele țării, față de lumea academică în care s-au format. Este vorba de o decizie politică majoră în problema globalizării, pe care România dorește să o ia sub semnul exemplar al mondializării pozi-

tive a științei. Această decizie implică un răspuns prealabil la o întrebare legitimă: Cum va fi România mileniului următor; va fi ea o țară care, precum în paradoxul lui Ahile și al țestoasei, nu reușește nicio dată să anuleze decalajele la care a fost condamnată în ultimele decenii, sau o societate care sare peste etape și încearcă, prin dezvoltarea unor domenii de excelență, să se construiască în parametrii unei modernități proprii secolului XXI?

Există în încremenirea căreia România i-a fost supusă ceva care seamănă cu ceea ce americanii numesc *blessing in disguise*, adică binecuvântare în nenorocire. Ea ar avea deci posibilitatea de a ținti, ca o țară distrusă de un război, spre cel mai modern nivel al tehnologiei și al performanței. Voința de a porni pe această cale este condiția necesară a unei adevărate modernizări. Dar România dispune și de condiția suficientă a acestei prefaceri, fiindcă, în ciuda obstacolelor nenumărate, științele teoretice din România au rămas un domeniu performant. Paradoxul aparent al unei societăți tot mai stagnante economic, dar în care mari spirite și-au găsit refugiul în știință și cultură, face ca România să dispună astăzi de resursele intelectuale necesare dezvoltării unor domenii de vârf, de la computere la laseri și de la mecanică la aeronave. Faptul că școala românească de matematici teoretice și aplicate, ca și cea de fizică sau de chimie sunt recunoscute de comunitatea științifică internațională ca domenii de excelență; faptul că generații succesive de tineri au crescut în respectul artelor și culturii; faptul că școala istorică românească, pe care personalitatea lui Nicolae Iorga a făcut-o celebră, continuă marea sa tradiție; faptul că forme dintre cele mai diferite de creativitate se manifestă cu un dinamism încurajator reprezintă tot atâtea garanții ale unei asemenea dezvoltări. Am convingerea că modernitatea secolului viitor va integra cunoașterea științifică și sensibilitatea, creativitatea și tehnologia de vârf și că – într-un fel pe care azi doar îl presimțim – va fi o lume în care discernământul, luciditatea, imaginația și rigoarea vor fi atuuri ale progresului.

Conservarea valorilor universale

Mondializarea secolului următor nu poate fi asimilată unor simple schimburi economice și nici omologării, prin dinamica pieței libere, a produselor materiale celor mai competitive. Dincolo de acestea, globalizarea impune consacrarea unor valori universale, a unor bunuri simbolice. Aceasta înseamnă cunoaștere și recunoaștere; apropiere și înțel-

egere. Mișcarea extraordinară în care cu toții suntem angajați nu trebuie să ne facă să uităm că în spatele oricăror bunuri se află ființa umană.

În mod tradițional, politica, artă a posibilului, este văzută într-un raport univoc cu prezentul conjunctural. Comunitatea academică este, într-un anume fel, mai puțin legată de prezent, materia cu care lucrează fiind mai ales trecutul și viitorul. Trecutul și viitorul sunt împreună și oarecum inseparabile. Și totuși, cred că pot afirma că există o conjuncție posibilă și necesară între politică, înțeleasă ca scop și această relație a științei cu un timp niciodată prezent. Fiind obligată să facă față prezentului, politica este datoră să înțeleagă și să interpreteze trecutul pentru a putea imagina viitorul. Studiul trecutului este pură arheologie dacă el nu dezvăluie un proiect uman, dacă nu constituie, în ultimă instanță, o amintire despre viitor.

MAREA NEAGRĂ ÎN ARHITECTURA LUMII NOI

Convergențe tradiționale în străvechiul spațiu pontic

România are satisfacția de a fi gazda acestei importante reuniuni, a 16-a sesiune plenară a Adunării Parlamentare a Organizației de Cooperare Economică a Mării Negre.

Semnificația acestei sesiuni, în al cincilea an de existență a cooperării instituționalizate dintre țările noastre și la mai puțin de o lună de la reuniunea de la Yalta, care a decis o structurare superioară a acestei organizații, este evidentă pentru toți cei care au investit atâta energie și cordialitate în construcția unui spațiu esențial de colaborare în regiunea Mării Negre.

Am înțeles cu toții mai bine, în ultimii ani, că această inițiativă corespunde deopotrivă unei logici tradiționale și unei logici a viitorului. Spațiul pontic, deschis către Mediterană și către Orient este, într-adevăr, un spațiu de convergențe și de schimburi economice cu o tradiție de milenii. Lumea contemporană redescoperă tot mai mult aceste străvechi drumuri ale istoriei și le conferă sensuri îmbogățite, în perspectiva tot mai apropiată a globalizării economiilor și civilizațiilor.

O lume deschisă, a comunicării și a interferențelor

Dinamica accelerată a construcției unei lumi globalizate se bazează pe complementarități autentice, pe o viziune a spațiilor de comunicare, pentru care Marea Neagră este un spațiu privilegiat.

Această complementaritate internă a spațiului pontic îi conferă o dimensiune contemporană esențială, aceea a unei lumi deschise, care trăiește prin comunicarea și interferența cu civilizațiile limitrofe.

Vocația esențială pe care aria Mării Negre și-a asumat-o din totdeauna, de punte între Europa și Asia, între Baltica și Mediterana, este evidentă aici, în România, unde Dunărea deschide calea Europei Centrale către mările Levantului și unde marile curenți ale civilizației nu au încetat niciodată să balizeze drumurile care leagă Anatolia de Bazi-

Alocuțiune la **deschiderea sesiunii plenare a Adunării Parlamentare a Organizației Cooperării Economice a Mării Negre (AP-OCEMN)**, București, 24 iunie 1998.

nul Carpatic, Boemia de Peloponez, stepa ucraineană și Bizanțul. Cooperarea economică, pe care țările noastre o dezvoltă, fructifică această vocație a comunicării, pentru că se articulează, programatic, cu alte organisme. Acordul de cooperare central-europeană – CEFTA și Uniunea Europeană sunt cele mai importante exemple în acest sens. Funcția integratoare a cooperării sprijină eforturile statelor candidate în realizarea standardelor de aderare la Uniunea Europeană și se înscrie inevitabil în arhitectura unei mondializări pe cale de a se naște.

Cooperarea economică cere și o colaborare parlamentară

Fără îndoială, cooperarea economică este scopul major al organizației noastre. Dar poate oare exista cooperare economică fără colaborare politică? Mandatarii cetățenilor din țările participante știu mai bine decât oricine că, fără suportul legislativ și politic indispensabil unui proiect atât de generos, cooperarea economică riscă să rămână într-un registru minor, dominat de hazardul inițiativelor întâmplătoare.

Fără a deveni vreodată ingerință, suportul și ocrotirea pe care raporturile politice le oferă relațiilor economice sunt esențiale. Din acest punct de vedere, cred că putem afirma, fără a greși, că, devenind tot mai mult un spațiu de cooperare economică, Marea Neagră este și un spațiu de colaborare politică, generator de dialog și de securitate pentru întreaga regiune.

Progresele notabile înregistrate în dialogul politic din aria pontică sunt cunoscute și apreciate. România se mândrește cu faptul de a fi contribuit și ea la acest progres, prin excelențele relații bilaterale dezvoltate cu toți partenerii din OCEMN, ca și prin structurarea de acorduri trilaterale, menite să consolideze climatul de colaborare regională atât de necesar.

Spațiu generator de stabilitate și securitate

Susținând în mod deosebit acordurile trilaterale de colaborare în domeniul combaterii traficului ilicit și al criminalității organizate, România le consideră absolut necesare pentru dezvoltarea unui climat propice lărgirii cooperării economice dintre țările noastre.

Cooperarea economică suferă cea dintâi de pe urma rețelelor transfrontaliere de organizare a migrărilor ilegale, a muncii la negru, a economiei subterane, a comerțului ilicit. Un mediu sănătos de afaceri este prima condiție a unei colaborări economice între parteneri de încredere, care doresc să se simtă în siguranță, ei și banii pe care îi investesc.

Cooperarea economică presupune însă și multiplicarea raporturilor umane, o mai bună cunoaștere reciprocă, un dialog fertil și constant, inclusiv asupra schimbărilor survenite în peisajul economico-financiar al țărilor noastre.

Din toate aceste motive, Organizația de Cooperare Economică a Mării Negre este menită să pună temelia unei dezvoltări durabile a regiunii pontice. Dacă proiectul nostru va reuși, spațiul pontic și cele adiacente vor fi o zonă de înțelegere și de solidaritate activă, cu o dinamică dedicată modernizării și prosperității. Chiar prin aceste atribute, ea va putea fi și un spațiu generator de stabilitate și securitate, o regiune de echilibre statornice și de cooperare cordială. Adunarea Parlamentară a Cooperării Mării Negre are un rol crucial în construirea acestui viitor de colaborare și de pace.

CINE NU ÎȘI CUNOAȘTE GEOGRAFIA E CONDAMNAT SĂ NU AIBĂ ISTORIE

Un pericol devastator pentru umanitate

Sensibilă la marile provocări ale lumii moderne și la implicațiile acestora asupra spațiului geografic al Dunării, al Deltei Dunării și al Mării Negre, România optează pentru o ofertă de integrare și de abordare globală a tuturor acestor provocări, sub semnul parteneriatului ca principiu politic și ca mod de viață.

Civilizația viitorului secol, a viitorului mileniu nu va mai fi în nici un caz o însumare eterogenă de zone geografice și de culturi izolate, opace la orice formă de deschidere și de comunicare.

S-a spus despre cei care nu-și cunosc istoria că sunt condamnați să o repete. Parafrazând, am putea spune despre cei care nu-și cunosc geografia că sunt condamnați să nu aibă nici un fel de istorie.

A-ți distruge propria geografie – din ignoranță, lăcomie sau cinism – înseamnă nu numai a aduce o atingere gravă mediului natural și identității culturilor create în acel spațiu, ci și un pericol devastator pentru existența întregii umanități.

Nu mai există fenomene izolate

Nu mai putem închide ochii în iluzia că dezastrele ecologice sunt circumscrise numai ariei geografice în care se produc. Lumea modernă a învățat că nu mai există fenomene izolate nici în politică, nici în economie, în cultură sau în mediul înconjurător. Fenomenele se întrepătrund și se condiționează reciproc și trebuie înțeles că responsabilitatea este a tuturor. Suntem în aceeași barcă și, indiferent din ce mare sau ocean ar veni valurile, de scufundat ne-am scufunda cu toții.

De aceea, angajarea în lupta pentru sănătatea planetei este un semn de maturitate și de pragmatism, și nu doar o cruciadă a frumoșilor romantici din acest sfârșit de secol.

România are șansa providențială de a exista într-un spațiu natural

Discurs de recepție la **decernarea Diplomei de membru de onoare al „National Geographic” Society**, New York, 17 iulie 1998.

binecuvântat. Românii și-au creat o adevărată mitologie a comuniunii cu natura și unul dintre leit-motivele folclorului românesc este înfrățirea în viață și dincolo de moarte cu tot ceea ce reprezintă mediul lor natural de existență.

Vechi leagăn al civilizației europene

Nu putem privi cu indiferență ori îngăduință la degradarea nici unui spațiu de civilizație sau habitat ecologic. Cu atât mai mult atunci când este vorba de o arie geografică pe care, cu deplină îndreptățire, istoricii o consideră leagănul civilizației europene.

Antichitatea a consacrat aria care cuprinde actualul litoral românesc al Mării Negre și gurile de vărsare ale Dunării drept unul dintre cele mai importante centre de comunicare ale epocii. Grecia antică și Imperiul Roman au construit și au valorificat aici, cu mai bine de două milenii în urmă, o zonă de comerț cu un puternic impact extraregional.

Portul Tomis a fost de-a lungul timpului un reper al coabitării economice și culturale între popoarele Europei. Astăzi, el se numește Constanța și este cel mai mare port la Marea Neagră și unul dintre primele cinci porturi ale continentului.

Dezvoltarea culturii și a civilizației europene și-a avut, de asemenea, o importantă obârșie în aceste locuri. Chiar dacă această continuitate în spirit și faptă a cunoscut sincope provocate de nedreptățile istoriei, cred că putem vorbi acum fără rezerve și fără echivoc despre obligația noastră, a tuturor, de a proteja și salva de la degradare acest spațiu de mare tradiție.

Eco-dezvoltarea zonei Dunăre – Marea Neagră

Este firesc ca astăzi, într-un cu totul alt context istoric, sensibilitatea românilor față de dimensiunea ecologică a vieții lor să fie una specială. *Fluviul Dunărea*, simbol și realitate a comunicării noastre cu Occidentul, *Marea Neagră*, spațiu de legătură cu Estul, și *Delta Dunării*, loc de sublimă îngemănare naturală a acestora, reprezintă astăzi zone cu acute probleme ecologice, dar și spații geografice cu uriașe perspective economice.

Aparent, ar fi vorba de o contradicție. Într-adevăr, trecutul a reușit să demonstreze că există o incompatibilitate intrinsecă între dezvoltarea economică și protecția mediului. Prezentul este însă în măsură să infirme fatalitatea unei asemenea contradicții.

Există astăzi o nouă viziune asupra dezvoltării. Vorbim despre eco-dezvoltare, despre acea strategie de progres economic care include în mod programatic protejarea mediului. România își asumă fără echivoc această strategie. Opțiunea României, oferta noastră în perspectiva dezvoltării zonei Dunăre – Marea Neagră are în vedere tocmai promovarea unei strategii de acest tip.

Se spune uneori și se întâmplă adeseori ca liniile de demarcație între diverse spații geografice să fie trasate la linia de frontieră a statelor în care democrația și economia liberă nu funcționează. În egală măsură, putem afirma că nici democrația și nici economia liberă nu pot supraviețui într-un spațiu viciat de indiferența față de mediu, față de curățenia fizică și morală promovată ca principiu și împlinită ca cerință fundamentală.

Potențialul economic extraordinar al zonei Dunăre – Marea Neagră este garanția unei dezvoltări regionale de mare amploare. Este vorba și de mari resurse naturale, dar și de o poziție geo-strategică care ar putea transforma România și întreaga regiune într-un nod comunicațional al Vestului cu Orientul Apropiat și chiar cu Estul Îndepărtat.

Există un proiect de Transport Europa Centrală – Asia Centrală, cunoscut sub sigla TRACECA, pentru un coridor de transport energetic între Marea Caspică și Marea Nordului, via Marea Neagră. Există și un alt proiect, de revitalizare a Drumului Mătăsii, pentru o cale de comunicare și transport între Extremul Orient și Europa Occidentală. Acestea sunt două solide argumente pentru dezvoltarea acestei regiuni, perspectivă de interes nu numai pentru teritoriul euro-asiatic, dar și pentru cel american.

Problemele ecologice ale zonei sunt încă acute și riscă să afecteze extrem de serios componenta economică de care aminteam. Într-un mediu bolnav sau abia intrat în convalescență șansele dezvoltării unei economii sănătoase sunt extrem de reduse. România este pe deplin conștientă de această incompatibilitate și susține necesitatea unei repartizări judicioase a obligațiilor și responsabilităților în materie de protecție a mediului între toate statele lumii.

Plecând de la principiile dezvoltării durabile cuprinse în *Declarația de la Rio* privind mediul și dezvoltarea, reafirm disponibilitatea României de a lua parte la acțiunile cuprinse în *Agenda 21* concepută ca un amplu program de acțiune pentru dezvoltare, în perspectiva viitorului secol. Potrivit acestor obiective și angajamente și în spiritul autentic al respectului față de generozitatea principiilor care stau la

temelia lor, exprim convingerea României că o izbândă ecologică este cu totul exclusă dacă ne rezumăm la declarații de intenție, la organizarea de simpozioane sau la mici demersuri practice izolate.

Soluția pentru a avea certitudinea dezvoltării și prosperității este acțiunea imediată și angajată solidar, în cooperare. Marile probleme ecologice se pot rezolva numai prin implicarea pragmatică și dinamică a fiecărei națiuni, împreună cu toate celelalte națiuni.

Este nevoie de o angajare politică și de implicarea statelor. Este nevoie de înțelegere și de responsabilitate din partea celor care reprezintă viața economică a fiecărui popor. Dar avem nevoie, în aceeași măsură, de responsabilitatea fiecărui cetățean al planetei pentru ca eforturile programatice să nu sfârșească în derizoriu.

Nimic nu este mai periculos pentru sănătatea lumii în care trăim decât indiferența sau ignoranța celor care o locuiesc. Din nefericire, acest tip de atitudine lasă în continuare urme grave, adesea ireparabile, asupra locurilor și chiar a oamenilor planetei. Este o realitate care trebuie corijată neîntârziat și cred că un rol esențial în acest sens trebuie să-l aibe instituțiile și organizațiile societății civile.

Am vorbit despre nevoia de pragmatism și de eficiență. N-aș vrea să credeți că este vorba de un simplu slogan menit doar să impresioneze. România a făcut această opțiune, iar concretizarea ei prin fapte devine o realitate. Iată câteva exemple pe care le pot prezenta drept certitudini.

Responsabilități distincte pentru protecția Dunării și a Mării Negre

Proiectele de cooperare regională în domeniul protecției mediului se află într-un stadiu avansat de aplicare. În cadrul Organizației de Cooperare Economică a Mării Negre (OCEMN), prin voința comună a statelor membre a fost lansată o strategie de protecție ecologică. De asemenea, în cadrul *Proiectului de mediu al Mării Negre*, au fost repartizate responsabilități distincte fiecărui stat membru al OCEMN. România, căreia îi revine componenta legată de dezvoltarea pisciculturii, a adoptat deja un Plan național de acțiune pentru zona de coastă și este decisă să-l aplice cu consecvență și eficiență.

Riscurile de mediu în zona Mării Negre au, în mod evident, un caracter transfrontalier. Soluțiile nu pot fi individuale, ci presupun, în continuare, noi forme de cooperare regională.

Consider că a răspunde interesului comun al tuturor statelor din zonă presupune mai mult decât perpetuarea unei logici binare în pla-

nul parteneriatului. Tipul clasic de cooperare limitat la înțelegeri bilaterale, care în mod frecvent exclude din calcul interesele unui terț, este din ce în ce mai puțin capabil să dea soluții prompte și omogene.

Crearea unei rețele regionale de acorduri trilaterale, întărite de constituirea unor euroregiuni reprezintă una dintre inițiativele României care și-au dovedit deja viabilitatea. Ea are toate șansele să devină un model de cooperare între spații apropiate geografic, care au fost îndelung lipsite de perspective în condițiile aplicării principiului vetust și anacronic potrivit căruia interesul propriu îl exclude cu necesitate pe al celuilalt.

Cel mai mare fluviu al Europei, Dunărea, care traversează întreaga zonă centrală și de sud-est a continentului, se varsă în Marea Neagră pe teritoriul României. Este una dintre cele mai importante rute de transport spre Europa de Vest, care înseamnă un argument pentru implicarea tuturor țărilor riverane, incluzând, bineînțeles, România. Va fi extrem de important ca *Programul de mediu al Dunării*, negociat cu Comunitatea Europeană încă din 1991, să fie pus în practică mai ferm și cu efecte vizibile.

Planurile strategice de acțiune, atât la nivelul bazinului hidrografic al Dunării, cât și pentru fiecare dintre țările riverane vor deveni mai interesante și mai performante odată cu realizarea proiectelor regionale din zona Mării Caspice și a Mării Negre. Protejarea fiecărei zone, a Dunării de Sus ori a Dunării de Jos, a Mării Negre și a celorlalte ape pe care le primește sau cu care comunică prin voia Creatorului ori prin lucrarea oamenilor, nu poate face abstracție de toate aceste canale ce o conectează cu alte zone, mereu mai largi și mai îndepărtate.

Delta Dunării, un unicat al biosferei

Tema intervenției mele de astăzi include și o problemă cu totul specială, cea a Deltei Dunării. Am preferat, datorită specificității și sensibilității acestei discuții, să îi dedic o abordare aparte.

Delta Dunării este singura deltă din lume declarată *Rezervație a Biosferei*. Pentru români ea semnifică mai mult decât un spațiu exotic, un loc în care natura se dezvăluie în întreaga ei frumusețe și diversitate. Ea este în egală măsură un reper istoric și o mărturie a existenței noastre multimilenare în spațiul geografic românesc.

Există astăzi un regim juridic special care protejează Delta și care permite atragerea de fonduri pentru întreținerea acestei rezervații. Banca Mondială a finanțat, încă din 1994, proiectul *Conservarea Biodi-*

versităţii în Delta Dunării care vizează dezvoltarea capacităţii instituţionale a Administraţiei Deltei. De asemenea, în cadrul euroregiunii *Dunărea de Jos*, România, Ucraina şi Republica Moldova colaborează pentru crearea unei rezervaţii transfrontaliere. Din păcate, eforturile naţionale şi regionale nu pot soluţiona toate problemele ecologice şi economice ale zonei.

Delta Dunării este, din punct de vedere geologic, biologic, sociologic şi economic, un unicat. Fiecare dimensiune în parte aduce însă cu sine probleme a căror rezolvare presupune forme de cooperare mult mai extinse decât cele exersate în regiune.

Rata de avansare a deltei scade în mod dramatic, mai ales în ultimele decenii. Fenomenul poluării rămâne încă o problemă gravă în condiţiile unor măsuri de protecţie lipsite de mijloace tehnice performante. Specii rare ale florei şi faunei sunt ameninţate cu dispariţia. Eşuarea, în urmă cu opt ani, a navei *Rostock* pe unul din braţele Dunării, la care se adaugă lipsa unei infrastructuri moderne, a determinat o scădere bruscă a tranzitului şi un important declin economic al zonei.

Sunt elemente care aparţin unei realităţi economice şi sociale aflate într-o contradicţie dramatică cu potenţialul acestei zone. Dincolo de programele şi de eforturile noastre, este nevoie ca, pe termen scurt, să existe un sprijin mai substanţial din partea comunităţii internaţionale. Un prim pas l-ar putea constitui o ofertă concretă de *know-how* de specialitate şi profit de această ocazie pentru a vă sugera să fiţi printre cei care se vor implica direct în acest demers.

Nu ar fi vorba doar de un simplu act de generozitate, specific celor care iubesc şi protejează natura. Delta Dunării poate deveni unul dintre cele mai interesante obiective turistice din lume. Sunt convins că, de îndată ce acest lucru va fi cunoscut şi înţeles în adevăratele sale dimensiuni, viitorul ecologic şi turistic al Deltei va fi mai încurajator.

Descoperirea naturii ca formă a libertăţii

În urmă nu cu mulţi ani, când lumea era încă împărţită de Ziduri şi de Cortine de Fier, în România comunistă oamenii ascultau la radio emisiunile Europei Libere şi ale Vocii Americii pentru a afla ce se întâmplă dincolo şi citeau, pe ascuns, numere mai vechi sau mai noi din publicaţiile occidentale. *National Geographic* însemna, pentru norocoşii care făceau rost de câte un exemplar, şansa descoperirii naturii ca formă a libertăţii. De atunci a trecut ceva timp, România a trăit schimbări rapide şi dramatice, zidurile şi cortinele au căzut, altele noi

se pot ridica în loc, dar realitatea prezentată de *National Geographic* a rămas și va rămâne mereu aceeași. Pământul pe care trăim este o constantă a fiecăruia dintre noi, săraci sau bogați, mari sau mici, puternici sau slabi, iar răspunderea pe care o avem pentru acest pământ este zi de zi mai mare.

Mă bucur să constat că, acum, America este din nou alături de noi. Inclusiv în privința sprijinului direct de asistență economică în domeniul protecției mediului și a calității vieții, program elaborat de Agenția Internațională pentru Dezvoltare a Statelor Unite – USAID – și aprobat de Administrația de la Washington.

Într-o minunată carte a lui John Steinbeck, *Pășunile Raiului*, un grup de soldați spanioli găsește pe teritoriul Californiei un spațiu de o frumusețe fără seamăn, unde întemeiază o așezare. Generație după generație, oamenii trăiesc și sfârșesc în acel spațiu de vis, încântați de darul ce le-a fost dat. Poate este prea devreme să sperăm într-o asemenea minune, dar cred că fiecare locuitor al acestei planete ar merita să deschidă ochii într-o asemenea Pășune a Raiului. Eforturile fiecăruia dintre noi să facă în așa fel încât acesta să nu rămână un vis prea îndepărtat.

TRANSPORTUL PETROLULUI CASPIC

Necesitatea unui coridor sudic

Sunt convins că proiectul pe care îl promovăm acum pentru asigurarea transportului de resurse energetice este un demers pragmatic, ferm, cu certe perspective de reușită în beneficiul Europei mileniului trei.

Resursele din zona caspică reprezintă un tezaur energetic care poate fi valorificat în interesul comun al statelor dintr-o vastă arie geografică. Toți cei implicați în acest proiect avem voința și putința de a demonstra că drumul de la vorbe la fapte poate fi parcurs rapid și benefic. Întâlnirile bilaterale sau trilaterale la cel mai înalt nivel desfășurate în ultima perioadă în legătură cu proiectul TRACECA, precum și recenta Conferință de la Baku au confirmat importanța împlinirii acestui deziderat.

Necesitatea construirii unui coridor sudic pentru transportul de resurse energetice între Asia Centrală și Europa Centrală este unanim recunoscută. Ceea ce urmărește programul TRACECA este crearea unor trasee complementare și nu exclusive.

Valorificarea performantă a acestui uriaș potențial de țiței și gaze presupune, în mod evident, deschiderea unei rute sigure de transport, în condițiile în care Marea Caspică este în mod natural o mare închisă. Nu întâmplător mă refer și chiar insist asupra importanței securității căilor de transport de resurse energetice. Existența în regiune a unor potențiale zone de conflict care ar perturba sau compromite o derulare firească a unui astfel de transport nu poate fi ignorată. În acest sens, am propus șefilor de state din regiune încheierea unui acord internațional privind securitatea transportului de hidrocarburi, conceput după modelul acordului deja existent pentru transporturile aeriene. Consider că un astfel de acord este esențial pentru ca eventualele conflicte regionale să nu afecteze acest flux energetic.

Portul Constanța – cap de pod pentru zona europeană

Oferta românească privitoare la deschiderea și consolidarea unui

Expunere la **Conferința internațională „Caspian Energy to Europe”**, București, 27 septembrie 1998.

coridor sudic, ca rută de transport Est-Vest pentru resursele de la Marea Caspică propune folosirea, drept cap de pod pentru zona europeană, a portului Constanța. Hidrocarburile care vor ajunge aici prin Marea Neagră pot fi transportate mai departe prin conducte, dar și pe alte căi, dat fiind că există deja o rețea complexă de transport feroviar și rutier, către Europa Centrală și de Vest.

Acastă rută prezintă o serie de avantaje față de alte trasee posibile. Ele se referă la realități geografice, politice și economice specifice României.

Argumentul geografic își are forța lui incontestabilă într-un astfel de proiect. Știți, probabil, că România este situată în centrul Europei, la aceeași distanță de 2500 de km. față de extremitatea vestică, de extremitatea nordică și de extremitatea estică a continentului.

La fel de evident este, în acest context, că ruta de transport energetic dinspre Marea Caspică spre Europa Centrală pe care o propunem este cea mai scurtă și, mai mult decât atât, nu întâmpină dificultăți de relief. Practic, pe teritoriul României, se vor putea intersecta principalele coridoare europene de transport.

Perspectiva din ce în ce mai solid conturată a refacerii celebrului Drum al mătăsii poate dezvolta un potențial de comunicare continentală între Oceanul Pacific și Oceanul Atlantic bazată pe importanța de odinioară a acestui traseu, amplificată de atributele modernității.

Securitatea căilor de transport energetic

Din punct de vedere politic, România reprezintă un solid pilon de stabilitate regională. S-ar putea ca un asemenea argument să pară nepotrivit într-o expunere cu caracter mai degrabă tehnic. Cred însă că este necesar să ținem cont de adevărul unei afirmații binecunoscute în lumea petroliștilor, potrivit căreia *conductele trec prin zone stabile și pe oriunde trec conducte de transport de petrol și gaze ele aduc stabilitate*. Din acest punct de vedere, România este un spațiu sigur, în condițiile în care evoluțiile din ultimii ani au demonstrat că ea este o democrație funcțională și stabilă, cu o politică externă rațională și previzibilă. Echilibrul politic intern, relațiile politice consolidate la nivel diplomatic cu țările vecine, crearea unui sistem legislativ la standarde europene constituie elemente convingătoare pentru recunoașterea acestui statut al României.

Pe de altă parte, cred că putem extinde acest context și asupra dimensiunii economice. România este stat membru sau asociat la marile

organizații economice din Estul și Vestul Europei: CEFTA, OCEMN, Comisia Dunării, Uniunea Europeană.

Sistemul energetic românesc dispune de o largă infrastructură de transport și distribuție a energiei. Constanța, cel mai mare și mai activ port la Marea Neagră, are o capacitate importantă de operare atât în domeniul petrolului, cât și al altor mărfuri. Portul Constanța are acces, prin Canalul Dunăre-Marea Neagră, la artera navigabilă trans-europeană Dunăre-Main-Rin. Guvernul român aplică în acest moment un program de dezvoltare a unei rețele de zone libere la Marea Neagră (inclusiv zona Portului Constanța), precum și de-a lungul Dunării.

În România există sisteme de conducte care formează cea mai complexă rețea de legături între sursele de petrol românești și cele din import, după cum există și un sistem complex de rafinării, de combinate petrochimice și o piață internă importantă de produse petrochimice.

Nu trebuie să omitem nici argumentul pe care îl oferă tradițiile românești în domeniu. Aceste tradiții privesc toate elementele care sunt legate de producția de petrol și de gaze. Există o tradiție de peste o sută de ani în prospecțiunea, explorarea și exploatarea petrolului; o experiență de mai multe decenii în prelucrarea produselor petroliere și a gazelor și, prin urmare, un *know-how* care poate fi transferat.

Sunt premise pe care le consider suficient de convingătoare pentru o colaborare mai intensă cu toți partenerii străini interesați de realizarea acestor proiecte, pentru o relație partenerială care să conducă la investiții pe termene medii și lungi, prin înființarea unor companii mixte cu firme românești și, nu în ultimul rând, prin utilizarea tuturor facilităților pe care România le oferă.

România consideră că zona Mării Caspice nu trebuie să fie un punct terminus, ci un nod de comunicații. Prin TRACECA, prin noul Drum al mătăsii, România înțelege să se întâlnească cu marile drumuri continentale către Oceanul Pacific, Oceanul Indian și Oceanul Atlantic. Avem șansa de a deschide un nou și performant orizont de comunicare, de pace și prosperitate. Am deplina convingere că voința și eforturile comune vor face ca, în viitorul apropiat, aceste generoase proiecte să însemne începutul unei ere noi pentru civilizația și bunăstarea lumii moderne.

APARTENENȚA LA UN SUPERCONTINENT

Proiect românesc pentru România mileniului III

O națiune trăiește și se dezvoltă în măsura în care majoritatea indivizilor care o compun participă la un proiect comun de viitor.

În primii ani după căderea comunismului, după scurtul moment de euforie a libertății, România s-a afundat într-o luptă dramatică pentru supraviețuire. Pentru o mare parte a românilor, dimineața începe sub teroarea dobândirii pâinii zilnice. De aceea, odată cu preluarea mandatului de Președinte, mi-am asumat ca sarcină fundamentală configurarea unui proiect de viitor care să ne asigure o perspectivă și solidaritatea de care avem nevoie.

Prin proiectul dezbătut ieri de Adunarea generală a Asociației naționale a întreprinderilor de software și astăzi, prin lansarea Programului național privind participarea la realizarea unui coridor de transport și schimburi comerciale între țările Asiei Centrale și Europa cu tranzitarea României se conturează doi piloni de rezistență ai proiectului românesc pentru România mileniului trei.

Am vorbit ieri despre societatea informațională. Astăzi, cu înghinușă dumneavoastră, voi începe prin ceea ce pare a fi o butadă: căile de comunicație generează o societate comunicațională.

Realitatea numită Eurasia

Globalizarea relațiilor economice internaționale va impune, mai devreme sau mai târziu, un echilibru în specializarea economică a diferitelor zone geografice. Se va ajunge și la un echilibru al schimburilor comerciale și al căilor de transport pe care se vor realiza livrările de mărfuri.

Pe axa Est-Vest a supercontinentului Eurasia se prefigurează un nou coridor de transport sudic, ca o alternativă la traseul nordic transsiberian. Punctul de plecare l-au constituit imensele rezerve de

Alocuțiune la lansarea **Programului național privind participarea la realizarea unui coridor economic între țările Asiei Centrale și Europa cu tranzitarea României**. București, Palatul Cotroceni, 3 februarie 1999.

petrol și gaze din zona Mării Caspice. Dar dincolo de acestea se află și resurse naturale ne-energetice, resurse de forță de muncă, resurse culturale și resurse turistice, care ne dau, în ansamblu, imaginea uriașului potențial al regiunii Asia Centrală – Caucaz. Nu poate fi vorba de o simplă exploatare a unor resurse primare ale Orientului în beneficiul societăților post-moderne ale Occidentului. Realitatea acestui supercontinent euroasiatic implică și un dialog al civilizațiilor și o construcție participativă, de ale cărei beneficii să profite popoarele tuturor statelor și națiunilor.

Ne aflăm într-o perioadă în care echilibrele globale nu s-au cristalizat. După prăbușirea sistemului comunist, după evoluțiile politice din Asia răsăriteană și descoperirea rezervelor de hidrocarburi din zona Mării Caspice, țărilor din zonă li se deschid noi perspective.

Datele de până acum, atât geografice, cât și economice sau politice, plasează România pe traseul de probabilitate maximă al acestui coridor sudic de transport Est – Vest. Inserarea României pe această rută de transport va crea posibilitatea unei creșteri economice cu bătaie lungă, de câteva decenii.

Ce putem face noi, pentru noi

Programul național privind realizarea unui coridor economic între țările Asiei Centrale și Europa cu tranzitarea României întregeste oferta pe care am făcut-o până acum la nivel diplomatic. Acest Program va fi, simultan, un atu al ofertei noastre, dar și un obiectiv pentru atragerea investițiilor în România. Subliniez acest lucru pentru că ar fi o eroare dacă am aștepta, fără să acționăm, decizii ale unora sau altora dintre organismele internaționale, fără a ne gândi ce putem face noi, pentru noi.

Programul național identifică, în primă instanță, obiectivele concrete ce trebuie îndeplinite pentru a asigura participarea României la coridorul economic Est-Vest. Orientate pe domenii – legislație, infrastructuri, restructurare, privatizare, finanțe-bănci, investiții, politică externă, obiectivele Programului național impun o coordonare la cel mai înalt nivel pentru respectarea unor termene și succesiuni obligatorii, pentru evitarea suprapunerilor de competențe sau a paralelismelor. Aș putea spune că, prin datele pe care le conține, prin conexiunile pe care le face, Programul național dezvoltă și o tehnologie a societății comunicaționale, de care am amintit. Realizarea coridorului economic eurasiatic Est-Vest va fi cu atât mai benefică pentru România, cu cât pregătirea noastră va fi mai minuțioasă.

Pregătirea, ca și rezultatele programului vor veni în etape. Va fi o șansă a noastră ca, într-o primă etapă, să se producă o revigorare a unor întreprinderi care, în prezent, lucrează în pierdere sau cu profituri mici. Mă refer în special la capacitățile de rafinare și prelucrare petrochimică și la antreprizele de construcții. În această primă etapă vor fi angrenate numeroase persoane cu calificare în domeniul construcțiilor speciale, implicit șomeri proveniți din minerit, ceea ce va duce, în timp, la rezolvarea unor grave probleme sociale zonale, existente acum. Absorbția forței de muncă va ușura, pe de altă parte, procesele de restructurare și privatizare care ar conduce la disponibilizări masive de personal.

O a doua etapă vizează dezvoltarea pe verticală a activităților economice. Odată cu această etapă se va putea vorbi despre o reducere durabilă a decalajelor socio-economice moștenite din perioada comunistă. Iar în momentul în care rețeaua de drumuri și conducte europene va fi funcțională și în jurul ei vor lua ființă unități cu tehnologii de vârf și de prelucrare informațională, se va cristaliza un sistem economic coerent și stabil, așa cum ni-l dorim.

În același timp va fi necesar și un efort susținut pentru conectarea coridorului Est-Vest cu celelalte trasee continentale care străbat țara noastră. În secolele trecute, cronicarii se plâneau că țara se află în calea tuturor invaziilor. Măine, această poziție de placă turnantă expusă „invaziei” de mărfuri pe mijloacele românești de transport transcontinental va fi marea șansă a României.

Oportunități pe care nu avem voie să le ratăm

Integrarea într-un sistem transcontinental de economii complementare va da României, pe termen lung, nu numai stabilitatea și prosperitatea pe care o dorim cu toții pentru copiii noștri, dar și încrederea și demnitatea națională în jurul căroră s-au consumat și se consumă atâtea pasiuni.

Toți cei care vor participa la realizarea acestui Program nu vor putea ignora rolul investiției în comunicare și dialog, faptul că vor avea și misiunea de a vorbi cu oamenii. Pentru a le explica avantajele și perspectivele Programului. Pentru a-i convinge că acest program național este cu adevărat al națiunii. Că este o parte din viitorul României. Încă înainte de a construi drumuri și conducte, trebuie să înlocuim suspiciunea și îndoiala cu încrederea, cu dorința de a trăi și a munci în România.

De câte ori vorbesc sau mă gândesc la acest proiect, trăiesc o nedisimulată emoție. Speranței și încrederii în valoarea sa li se adaugă

însă și motive pentru un avertisment. Orice proiect poate să rămână o literă moartă. Punerea în operă cere o mobilizare masivă de energie și inteligență, de mijloace tehnice și financiare. Rezultatul depinde de foarte mulți factori care pot accelera sau pot frâna realizarea proiectului. Nu în ultimul rând, orice proiect se dezvoltă în timp. Iar pentru depășirea obstacolelor care, nu mă tem să o spun, vor fi numeroase, tuturor celor implicați le va trebui răbdare, perseverență și tenacitate. Numai printr-o extraordinară încordare a tuturor forțelor putem reuși în acest mare proiect național.

RENAȘTEREA DRUMULUI MĂTĂȘII

Proiect global pentru mileniul trei

Ne aflăm într-o sală mică, pentru a vorbi despre unul dintre marile proiecte ale secolului 21.

Organizatorii reuniunii au acordat președinților țărilor participante câteva minute pentru a vorbi despre ceea ce eu cred că va reprezenta un proiect grandios care va marca viitorul globalizării într-un sens pozitiv. E bine așa, pentru că ne vom concentra asupra esențialului. Și, după părerea mea, esența acestui proiect este solidaritatea pe care o creează în jurul lui. Marile proiecte rămân în istorie nu atât prin valoarea banilor pe care îi consumă, ci prin valoarea solidarității pe care o stimulează.

De când acest proiect a fost lansat, prin extraordinara inițiativă a Președintelui Azerbaidjanului, Haidar Aliev și a Președintelui Georgiei, Eduard Șevarnadze, între țările noastre s-au relăcut ori s-au creat alte relații, iar, între noi, ca președinți, s-a născut un sentiment profund de prietenie și respect reciproc.

O a doua idee pe care aș vrea să o subliniez ar fi aceea că nu ne vom rezuma la un proiect strict economic. Componenta economică este extrem de importantă, pentru că drumurile de orice fel sunt croite pentru a transporta mărfuri sau resurse energetice necesare pentru producția altor mărfuri. Ne-am propus, așadar, ca pe un Drum al Mătășii, deschis acum trei milenii, să construim, dincolo de apa mărilor și a fluviilor, autostrăzi, căi ferate, conducte de petrol și gaze.

Conexiunea marilor culturi într-o lume democratică a societăților deschise

Important este, în egală măsură, faptul că ne-am propus să reînnoim relația dintre culturi străvechi născute și dezvoltate la întâlnirea cu istoria a două continente. Toate țările participante la proiect au o istorie de cel puțin două mii de ani. Nici una nu face excepție. În plus,

Alocuțiune la **Conferința internațională „Renașterea Drumului Mătășii”**, organizată de Senatul Statelor Unite ale Americii, Washington, Capitoliu, 24 aprilie 1999.

acel drum legendar al mătăsurilor a unit încă și mai devreme unele dintre cele mai fabuloase civilizații ale lumii, dacă ținem seama că el pleca din Japonia și China, pentru a ajunge în Iberia. Toate aceste mari culturi pot fi repuse într-o nouă conexiune. O conexiune sub semnul construcției unor societăți democratice, al unor societăți deschise și păstrătoare, în același timp, ale patrimoniului lor cultural de valoare națională și universală.

Iată ce simbolizează pentru noi acest efort comun, iată cum vedem noi posibile prosperitatea și pacea pe acest supercontinent al Eurasiei.

Fiind vorba despre un proiect global de o asemenea dimensiune în spațiu și de o asemenea importanță în timp, era de așteptat ca Statele Unite să-și manifeste interesul. Inițiativa domnului senator Brownback, care susține acest proiect în Senatul Statelor Unite, prezența unor actuali și foști responsabili ai politicii externe americane, domnii Baker, Berger, Brzezinski, Scowcroft, și participarea multor distinși senatori, kongresmeni și specialiști la această conferință pun în lumină speranța că vom fi alături și în continuare, pentru a demara acest proiect al lumii de mâine.

Nici un efort nu va fi prea mare pentru a da o șansă comunicării și prosperității popoarelor ce au descoperit odată Drumul Mătăsii și au decis astăzi că el trebuie să renască.

COMPLEMENTARITATEA INFRASTRUCTURILOR

Obiectiv strategic pentru viitorul României

La această Conferință, organizată de Forumul Economic Franco-Român și dedicată infrastructurilor în România, am recunoscut personalități care au adus o contribuție importantă la dezvoltarea relațiilor economice româno-franceze și care au fost, în bună măsură, susținători ai unui proiect major pentru noi, intitulat *România la Răscruce*. Prezența multor tineri arată că ne aflăm nu numai la o răscruce a drumurilor în spațiu, dar și la o răscruce în timp, așa încât acest proiect are și șansa unui suport direct interesat.

La începutul acestui an am lansat Programul național privind participarea la realizarea unui coridor economic între țările Asiei Centrale și Europa cu tranzitarea României. Spuneam atunci că una dintre sarcinile majore ale puterii instalate în urma alegerilor din noiembrie 1996 o constituie stabilirea unor obiective strategice pentru viitorul României și elaborarea unor proiecte pe termen lung în vederea atingerii acestor obiective.

Vreau să precizez că ne-am asumat cu acest demers un risc. De altfel, nu există proiect fără risc. De această dată, riscul rezidă în faptul că, pe termen scurt și chiar mediu, astfel de opțiuni nu aduc rezultate economice și, pentru că în România depistarea unui iz electoral în orice acțiune a devenit o obsesie, țin să precizez foarte clar că astfel de opțiuni nu aduc îndeobște nici beneficii electorale. Se votează, încă, mai mult cu gândul la prezent decât la viitor.

Programul pentru coridorul economic dintre Asia Centrală și Europa care traversează România a fost conceput ca unul dintre pilonii de susținere a orientării economice a României în următoarele decenii, implicând așadar și o importantă opțiune politică.

Departate de a contura o nouă și simplă conduită de petrol, acest program pornește de la iminența unui flux de produse petroliere din zona Caspicii spre Europa de Vest luând în considerare numeroase alte aspecte. Dacă l-am rezuma numai la un oleoduct și atât, ar fi un program sărac și nu ar justifica antrenarea atâtor competențe și eforturi.

Alocuțiune la **închiderea Conferinței pe tema dezvoltării infrastructurilor din România, organizată de Forumul Economic Franco-Român**. București, 10 iunie 1999.

Refacerea căilor comerciale naturale

Refacerea căilor comerciale pe trasee geografice naturale din zona Asiei Centrale spre Occident are în vedere vechiul Drum al Mătăsii, dar ea trebuie gândită în perspectiva secolului următor, ca un ansamblu de căi complementare.

Între acestea, calea cea mai scurtă traversează Transcaucazia și Marea Neagră și urmează apoi cursul Dunării. Acest traseu include în mod necesar România și marele port românesc Constanța. Vreau să subliniez că, indiferent dacă traseul principal care va fi ales acum va fi acesta sau altul, volumul resurselor petroliere din zona Caspică, ca și complexitatea și interdependența economiilor europene vor face ca și traseul dunărean să fie pus în practică într-un timp relativ scurt. În orice caz, el nu poate fi evitat.

În elaborarea programului românesc s-au avut în vedere resursele umane, tehnologice și de infrastructură pentru care România deține, în zona Mării Negre, una dintre cele mai bune oferte: o ofertă bazată pe o forță de muncă înalt educată, pe capacități excedentare de prelucrare primară și secundară a țițeiului, la care se adaugă și o rețea de transport și comunicații aflată în curs de modernizare. Și, ca să fim la curent cu ultima informație, chiar în această dimineață, în ședința de Guvern s-a aprobat programul propus de România pentru integrarea în Uniunea Europeană, în care dezvoltarea infrastructurii rutiere și feroviare ocupă ponderea cea mai importantă în ceea ce privește fondurile alocate.

În al treilea rând, acest traseu prezintă câteva noduri de comunicare, la Constanța, în zona Turnu-Măgurele și, mai departe, în Câmpia Panonică, noduri în care se intersectează cu alte coridoare de transport europene și între care, evident, vor avea loc redistribuiri ale fluxurilor economice.

Coridor sudic, funcțional în ambele sensuri

În fine, noi vedem acest coridor de transport ca fiind funcțional în ambele sensuri, pentru că realizarea sa pe axa Dunării va antrena cu siguranță și un flux comercial invers, din țările occidentale către bazinele Mării Negre și Mării Caspice.

Există și alte argumente, de ordin politic. Și ele derivă dintr-o noțiune asupra căreia voi reveni, în cele ce urmează, dar căreia acum vreau să îi redau întreaga ei dimensiune, și anume, ideea ca Drumul Mătăsii, în ansamblu, văzut ca o cale continentală de comunicare între Japonia – China – Asia Centrală – Transcaucazia – Europa Centrală și Europa Occidentală, să redevină nu numai o cale comercială, dar și un

nou mijloc puternic pentru a asigura stabilitate pe un lung traseu istoric. Stabilitate bazată pe acceptarea unui set de valori comune, pe respectarea principiului economiei de piață, singura care poate să ducă la economii performante și structuri democratice ce pot să asigure statelor capacitatea de a crea stabilitate în interior și în regiune.

Aș adăuga și o idee pe care am expus-o în Senatul Statelor Unite, în urmă cu câteva săptămâni, la prezentarea proiectului de relansare a anticului Drum al Mătăsii, în prezența a șapte președinți ai statelor din Asia centrală și Transcaucazia angrenate în acest proiect. Spuneam atunci că renașterea acestui coridor de transport presupune și reluarea legăturilor culturale. Pare puțin în afara subiectului, dar reluarea contactelor între culturi vechi, importante, prin generații, cu principii socio-culturale moderne, bazate pe un management performant, nu poate decât să asigure un viitor economic înalt. Dacă relațiile financiare și economice, bazate pe profit, au de multe ori o viață scurtă; dacă relațiile politice, până la urmă, depind de interese de securitate, care, uneori, au o geometrie variabilă, relațiile culturale au, în schimb, vocația stabilității în timp, ceea ce răspunde cerințelor oricărui proiect major.

În consecință, coridorul Est-Vest va fi funcțional în dublu sens din toate punctele de vedere: transport, comerț, decizii politice, schimburi culturale.

Proiectul este gândit în faze succesive: mai întâi conducte de petrol, în faza extinsă o legătură completă între Asia Centrală și Europa Centrală și în faza transcontinentală un drum uriaș de la Pacific la Atlantic.

În mod cert, astăzi nu se pot construi strategii viabile pentru mileniul III cu materiale re folosibile reciclate sau cu Ersatz-uri din mileniul II, fie ele chiar din ultima parte a secolului pe care îl încheiem. Alte valori vor fi fundamentale în mileniul următor și, printre ele, creativitatea și cultura vor domina în societatea post-informațională și globalizată. Aceste perspective și valori trebuie avute în vedere încă din acest moment. Acesta este modul de abordare pe care Forumul „România la Răsruce” și l-a propus.

Reconstrucția podurilor peste Dunăre

Revenind la punctul de vedere și problemele României, precizez că programul pe care am dorit să-l aduc în discuție este interconectat cu o serie de alte obiective strategice naționale: revigorarea economică, restructurarea și modernizarea instituțiilor și, în final, integrarea euro-atlantică. Încercând să fac un bilanț, pot să vă spun că, în cele patru luni de la lansare, Programul de pregătire a participării României

la realizarea coridorului economic Est-Vest a avansat în special în domeniul suportului legislativ. Din păcate, alte etape de pregătire a proiectului au fost îngreunate de situația din Iugoslavia, care a generat, pe de o parte, o reținere a investitorilor față de zona limitrofă celei în conflict și, pe de altă parte, dificultăți și pagube imense prin blocarea navigației pe Dunăre. Șapte poduri, din cele zece care traversează Dunărea pe segmentul iugoslav, au fost bombardate, ca de altfel și alte căi de acces – șosele și telecomunicații. A fost, se spune, primul război din istoria omenirii îndreptat împotriva infrastructurii. Din nefericire, el a făcut și victime în rândul populației.

În perioada următoare, reconstrucția infrastructurilor este urgentă și indispensabilă. Se va dovedi, poate, cum spunea Umberto Eco, nu fără o doză de cinism, că, în lumea modernă, cei care pot determina în modul cel mai eficient sfârșitul unui război sunt oamenii de afaceri. În orice caz, pierderile de vieți omenești rămân ireparabile, ca și suferințele tuturor celor greu încercați de acest război.

Nu doresc și nu este momentul să facem reproșuri pentru ceea ce s-a întâmplat și cu atât mai puțin este momentul să fac profeții sumbre. Șefi de stat din zonă, între care m-am numărat și eu, au avertizat de câțiva ani că ne aflăm într-o epocă în care echilibrele regionale nu s-au cristalizat încă și, pentru a accelera acest proces în direcția care duce la democrație și prosperitate, este necesar ca statele occidentale să se implice mai mult în plan economic, într-un parteneriat gândit pe termen lung împreună cu țările post-comuniste din Sud-Estul Europei. Nu trebuie să uităm nici un moment că nu numai un regim național-comunist de tipul celui girat de Miloșevici, dar și o recesiune prelungită poate determina ascensiunea forțelor extremiste, cu consecințe tragice pe care acum nu mai este nevoie să le imaginăm, pentru că le-am și văzut.

Cooperarea franco-română

Forumul economic franco-român, ajuns acum la a cincea sesiune, s-a dovedit a fi un organism fiabil și eficient, atât prin organizarea unor conferințe ca aceasta, cât și prin prisma evoluției relațiilor economice româno-franceze. Este de datoria mea să precizez că, deși sunt încă departe de potențialul optim, aceste relații s-au amplificat de la an la an, chiar în condițiile în care economia românească a avut și încă mai are serioase dificultăți.

Franța este privită ca un model viabil, în pofida crizelor financiare care au afectat economia mondială în anii din urmă. Franța a reușit, nu fără dificultăți, una dintre cele mai bune performanțe în domeniul creșterii

economice din acest deceniu. Intensificarea cooperării economice între România și Franța va fi benefică pentru ambele părți. Investitorii francezi se află deja în România și doresc să îi asigure pe cei care operează aici de multă vreme, pe cei care au venit în ultimul timp, dar și pe cei care vor veni de acum încolo, că merită să investească în România. Sunt convins că Programul național pentru participarea la realizarea unui coridor economic între țările Asiei Centrale și Europa, cu tranzitarea României, este o oportunitate ce poate fi sesizată în întreaga ei amploare.

Se crează acum, sub ochii noștri, și alte premise favorabile. Este vorba chiar de Pactul de stabilitate semnat în această după-amiază în formula unei dezvoltări economice cuprinzătoare, cum sună ultimul concept avansat de Banca Mondială.

În același timp, situația creată permite și o verificare a capacităților industriale românești (implicit a celor care includ, prin privatizare, capital străin) de a face față unui regim concurențial în care vor evolua ofertele pentru reconstrucția și dezvoltarea întregii zone.

Protecția mediului înconjurător

Dezvoltarea durabilă este o sintagmă mult folosită acum. Ea pune un accent deosebit pe protejarea mediului înconjurător. Or, industria cimentului, implicată direct în această etapă de construcție și reconstrucție a infrastructurilor, este una dintre cele mai poluante industrii. Ceea ce așteptăm acum, după privatizare, este realizarea unor serioase investiții tehnologice, care să transforme această industrie într-una în același timp profitabilă, dar și nepoluantă.

Pagubele produse infrastructurii și în special podurilor din țara vecină sunt uriașe. Pentru refacerea acestora este nevoie, în primul rând, de ciment de calitate. Va fi nevoie de cantități uriașe de ciment, care nu poate fi transportat cu avionul, doar bombele pot fi transportate cu avionul. Cimentul, pentru a fi rentabil, nu poate fi transportat decât pe apă și mai ales cu șlepurile. Iată de ce o cale de transport ca Dunărea trebuie degajată urgent, eliberată pentru transportul materialelor de construcție acum și redeschisă complet, spre a fi utilizată de toată lumea. Reconstrucția infrastructurii distruse nu mai poate fi amânată.

Relațiile economice cu Franța, care au făcut obiectul Forumului Franco-Român, au evidențiat experiența franceză, problemele modernizării și dezvoltării infrastructurii românești, dar au readus, chiar într-un prim plan, trăsăturile tradiționale culturale care au făcut din România în secolul trecut un avanpost al francofoniei și al ideilor democratice la Gurile Dunării.

MULTIPLE CENTRE DE PUTERE

A doua Conferință internațională dedicată proiectului caspic

Am deplină încredere în perspectiva proiectelor pe care le discutăm și le promovăm în cadrul conferințelor *Caspian Energy to Europe*. Realitatea acestui ultim an a confirmat în mare măsură așteptările noastre. Știm cu toții care este miza proiectului caspic și astăzi sunt tot mai puțini cei care nu-i înțeleg importanța. Realizarea lui înseamnă mai mult decât niște avantaje economice imediate pentru o țară sau alta. Practic, viitorul economic, dar și politic, al unui vast spațiu geografic poate fi marcat decisiv de acest proiect, considerat cu toată îndreptățirea un proiect major al mileniului trei.

Astăzi suntem din nou împreună, oameni politici, oameni de afaceri, specialiști, pentru a demonstra în continuare că drumul, uncori atât de dificil, de la vorbe la fapte poate fi parcurs rapid și benefic.

România s-a aflat de la bun început în prim-planul promovării și susținerii acestei inițiative. Argumentele noastre sunt deja cunoscute. Pornind de la aceste argumente, acțiunile noastre concrete au contribuit, la rândul lor, la dezvoltarea proiectului și la identificarea unor noi căi și soluții.

Implicarea mai substanțială și mai rapidă a țărilor vestice

Despre Constanța, cel mai mare și mai activ port la Marea Neagră, cu o capacitate importantă de operare atât în domeniul petrolului, cât și al altor mărfuri, am vorbit de ficcare dată. La fel, despre ieșirea sa spre Dunăre și posibilitatea de transport continuu pe apă până la Rotterdam. Am subliniat perspectiva dezvoltării unor unități de producție cu noi locuri de muncă de-a lungul coridorului sudic de transport Est-Vest. În context, mi se pare important să luăm în considerare și potențialul sistemului energetic românesc. Infrastructura de transport și de distribuție a energiei în România este performantă.

Cred însă, că ar trebui să insistăm în acest moment asupra con-

Alocuțiune la a doua Conferință internațională „Caspian Energy to Europe”. București, 19 septembrie 1999.

secințelor bombardării podurilor de peste Dunăre și ale navigației încă blocate. Dunărea este principala cale de comunicare fluvială între Estul și Vestul Europei. Ea trebuie să revină în mod concret la acest statut, de spațiu care ne unește nu doar simbolic, ci ca o cale directă și eficientă pentru amplificarea relațiilor economice între state din întreaga Europă. Din păcate, spiritul comunitar pe care îl dorim consacrat pe întregul continent are încă de înfruntat obstacole. Tensiunile existente în regiune ne afectează pe toți cei care trăim aici. Dar vreau să punctez foarte clar, în acest sens, că soluțiile și aplicarea lor nu pot și nu trebuie să vină numai de la țările din regiune. Dacă aceste tensiuni au consecințe directe și imediate doar asupra noastră, a celor din Est, se cuvine înțeles că ele se vor răsfrânge în mod nefericit și asupra Occidentului și aceasta cu atât mai mult cu cât consecințele războiului și ale bombardamentelor se vor menține un timp îndelungat.

Implicarea mai substanțială și mai rapidă a țărilor vestice este indispensabilă în vederea soluționării numeroaselor probleme regionale, pentru care noi nu avem mijloace financiare suficiente.

Deschiderea Mării Caspice

Marea Caspică este din punct de vedere geografic o mare închisă. Dar, dacă avem în vedere contextul politic și economic european actual, ne dăm seama că există un interes general și există și resurse pentru a „deschide” Marea Caspică și a o transforma într-un nod de comunicații.

În cadrul acestei Conferințe, România va prezenta stadiul de pregătire a condițiilor pentru realizarea ofertei sale privind transportul petrolului caspic spre Europa de Vest cu tranzitarea teritoriului românesc. Proiectul propus de România este complementar celui ucrainean care își propune alimentarea cu petrol a Europei de Nord, pe traseul Odessa-Brodi-Gdansk.

Această complementaritate ilustrează faptul că țara noastră a sesizat de la bun început și cu bun temei că va fi unul dintre punctele de intersecție ale celor mai importante rute energetice. Acest aspect a fost exprimat și la Conferința Internațională de la Yalta, unde România a susținut, alături de celelalte țări participante, adoptarea Proiectului de Cooperare cu țările din regiunea baltică.

Referitor la oferta românească, au fost realizate două studii de fezabilitate, de către Grupul Parsons din Statele Unite ale Americii și ENI din Italia, cu participarea companiilor românești de profil. În aceste proiecte de fezabilitate sunt analizate aspectele tehnice, economice,

financiare, legislative și de protecția mediului aferente lucrărilor de realizare a transportului de petrol caspic prin România. Totodată, se propun etape de realizare graduală în perioada 2000-2012, investițiile din etapa 2007-2012 fiind în cea mare parte preluate din profitul realizat în etapa 2002-2007.

Considerăm că, în condițiile în care lucrările ar demara în anul 2000, primele cantități de petrol ar putea fi transportate în 2002.

Programul INOGATE

Aș dori să remarc și un alt aspect, legat de eforturile României, atât în plan politic, cât și tehnic, de a se integra în politica Uniunii Europene. Programul INOGATE exprimă obiectivul politic al Uniunii Europene de realizare a unei rețele europene de transport al petrolului și gazelor care să permită diversificarea surselor și rentabilizarea rafinărilor.

În acest context, România a semnat, împreună cu alte 12 state, Acordul de la Kiev cunoscut sub denumirea de Acord–Umbrelă (*Umbrella Agreement*). Acordul reglementează, în primul rând, una dintre problemele asupra cărora am insistat personal încă de la semnarea Acordului TRACECA. Este problema securității căilor de transport energetic pe care am abordat-o în plenul Conferinței de la Baku, propunând un cadru de reglementare a condițiilor de transport și a măsurilor de securitate pentru prevenirea riscurilor ce ar putea interveni pe parcurs. Mă bucur că pot vorbi astăzi despre existența acestui Acord care, în cazul unor situații critice în regiune, va fi în măsură să asigure derularea transportului de resurse energetice pe întregul traseu.

În pragul mileniului trei, lumea ierarhizată a secolului XX se transformă într-o lume de tip rețea ale cărei centre de putere sunt multiple, difuze și mobile.

În această lume, în care se schimbă în permanență dimensiunile și proporțiile reale, descoperirea și exploatarea rezervelor naturale determină automat schimbări complementare în mediile de comunicare, în interfața tehnologică și, nu în ultimul rând, în lumea valorilor culturale. Aceasta înseamnă că în societatea globalizată pe cale de a se naște, orice mișcare de bunuri se va face în mod necesar în ambele sensuri.

Conferința *Caspian Energy to Europe* reprezintă ca însăși un nod al rețelei informaționale apt de a deschide, prin propunerile sale, un nou orizont de comunicare și prosperitate. Voința și eforturile comune vor face ca, în viitorul apropiat, aceste generoase proiecte să prindă viață în folosul civilizației și al bunăstării întregii lumi.

LUMI CARE SE ÎNTÂLNESC, DAR NU SE SUPRAPUN

Spațiul euroasiatic la interferența a cinci zone culturale majore

Stat cu frontieră la Marea Neagră, România se învecinează indirect cu spațiul caucazian și asiatic-central încă de la începuturile istoriei sale, vechi de peste 2500 de ani. Tradițional, au existat o comunicare între culturi, precum și schimburi economice, cu efecte sociale. Însă acest trecut, prin ceea ce ar putea fi considerat comun, ca experiență și cunoaștere, este doar un factor care poate facilita relațiile prezente și mai ales viitoare dintre statele acestei largi arii de convergență a două continente.

În ultimii zece ani, zona Mării Negre și Asia Centrală și-au dovedit capacitatea de a colabora. Organizația de Cooperare Economică a Mării Negre, Programul TRACECA și Proiectul Inogate au ajutat la revigorarea vechilor tradiții comerciale și la recentrarea atenției noastre asupra unor rute de transport care au înlesnit schimburile comerciale încă din antichitate.

Proiectul de cooperare pentru renașterea vechiului *Drum al Mătăsii* s-a născut relativ recent, după descoperirea uriașelor resurse energetice din zona Mării Caspice. Dar zona caucaziană și Asia Centrală reprezintă și un mare rezervor de resurse de minereuri, bumbac și alte produse.

România are un interes direct în succesul acestui proiect și poate oferi soluții profitabile pentru exploatarea și transportul resurselor din Caucaz și Asia Centrală spre Europa Centrală și de Vest. Sunt încântat că acest proiect al unui coridor de transport Est-Vest suscită interesul Universității Maryland și al Institutului Est-Vest din New York, care au organizat cu rigoare și generoasă ospitalitate reuniunea noastră de astăzi. Personal, vă adresez felicitări pentru această inițiativă și vă mulțumesc, în numele țării mele, pentru sprijinul acordat în demararea acestei acțiuni de informare, spre o bună cunoaștere și colaborare.

România poate și dorește să joace rolul primei legături dintre zona

Alocuțiune la **reuniunea cu tema „Silk Road Cooperation”, organizată de Universitatea Maryland și Institutul Est-Vest**, New York, 8 septembrie 2000.

Mării Negre și Europa continentală. În acest demers, ea se bazează pe portul Constanța, cel mai mare port la Marea Neagră și al cincilea port din Europa. Se bazează pe Dunăre, al cărei statut internațional trebuie restaurat fără întârziere și care, conectat cu Rinul, asigură o cale fluvială importantă de-a lungul bătrânului continent.

România poate oferi infrastructura începând chiar din portul românesc Constanța, conectat la această arteră de navigație transeuropeană prin Canalul românesc Dunăre – Marea Neagră. Trebuie să subliniez că, în viziunea noastră, reconstituirea *Drumului Mătăsii*, cu implicațiile sale economice majore într-un secol al dezvoltării globale, depășește cu mult dimensiunea pur materială. Ne așteptăm să evolueze într-o *cale regală* a comunicării umane între cele două continente.

Spațiul euro-asiatic are o specificitate duală. Este singurul teritoriu împărțit între două continente care nu sunt separate de oceane sau mări. Lipsa granițelor naturale demonstrează nu numai o continuitate tangibilă, dar și o continuitate a istoriei civilizațiilor sale. De-a lungul vechii rute pe uscat a drumului mătăsurilor de altădată, interferează cel puțin cinci zone culturale majore, pornind de la cultura chineză, zona tradițională a Asiei Centrale, zona care odată era unită sub steagul Bizanțului, iar apoi Europa Centrală și, nu în ultimul rând, Europa Occidentală.

Regândirea comunicării dintre aceste lumi care se întâlnesc, dar nu se suprapun, este ea însăși un proiect de concept cu adevărat grandios. Pentru ca dorința comună de dezvoltare și de prosperitate să se adeverească prin această întâlnire dintre lumi este necesar ca întreaga regiune să se bucure de stabilitate, democrație și libertate.

Sunt conștient și apreciez eforturile pentru dialog și reconciliere depuse de statele din zonă și vreau să vă asigur încă o dată de întregul nostru sprijin prietenesc pentru împlinirea sănătoasă a acestui efort comun. Vă asigur, totodată, că România, care va deține președinția OSCE în anul 2001, va susține, ca o sarcină prioritară, construcția democratică și de stabilitate în această zonă de maxim interes pentru noul proiect de transport pe *Drumul Mătăsii*.

Revoluția tehnologică anulează distanțele geografice

România este în mod vital interesată în întărirea legăturilor politice și diplomatice cu toate statele pe care noul coridor le va traversa. Prin tranzitarea teritoriului românesc, țara mea va fi podul de legătură între Caucaz și Vest.

Revoluția tehnologică din ultimele decenii anulează orice obstacol major pe care distanțele geografice și specificul cultural le-ar ridica în fața unei colaborări politice și economice. Dar oricine va dori să se bucure de roadele acestei revoluții trebuie să aibă și o dezvoltare structurală potrivită. Proiectul prezentat vine în întâmpinarea acestei dorințe iar noile tehnologii vor schimba în mod radical felul în care trăim și comunicăm. Telefoanele mobile din generația a treia vor permite transmiterea și a imaginilor, și a datelor. Sistemele de satelit vor promova dezvoltarea tehnologică în regiune.

Comunicarea între lumi va fi în beneficiul tuturor continentelor. Ea ne va ajuta să înțelegem mai bine rostul cooperării de mare amplitudine chiar și atunci când, în alte domenii, comunicarea se va realiza prin transport tradițional și banal, pe apă și pe uscat, cu șleपुरi, cu trenul sau prin conducte.

O societate deschisă spre modernizare nu-și refuză dreptul la tradiții și identitate. Este una din temele la care globalizarea ne cere să reflectăm onest și responsabil.

DE LA JOCUL DE SUMĂ NULĂ, LA CÂȘTIGUL COMUN

RĂDĂCINILE EUROPEI ISTORICE

Cel mai vechi experiment european al continentului

Când vorbim despre istoria și tradițiile Europei de Sud-Est, lucrul care se cere subliniat înainte de toate este unicitatea sa ca loc al celui mai vechi experiment european din istoria continentului. Încă de la începutul mileniului V î.H., zona balcanică și-a creat un statut aparte prin startul său autonom în civilizația neolitică, un statut al creativității culturale, pe care nu a încetat să-l illustreze și să-l dezvolte, devenind în cele din urmă miezul identității europene.

Mișcarea concentrică, reverberată dinspre Sudul Greciei către Nord și mai departe prin Balcani spre centrul continentului, inovațiile aduse de această civilizație tânără, precum și schimburile comerciale și culturale, care au pornit dinspre Nord către Sud în mileniul IV î.H., au transformat Peninsula într-un centru de influență al unei arii mult mai largi. Vasta migrare a triburilor indo-europene, care în cele din urmă a modificat întreaga hartă etno-lingvistică a continentului, nu a alterat influența balcanică. Dimpotrivă, această mișcare „în două valuri” a dat naștere unui context cultural specific și, pe de altă parte, a format rădăcinile Europei istorice în ansamblul său.

Prin acest proces profund al schimburilor interculturale, model de creativitate și comunicare, Europa de Sud-Est a devenit cel mai important spațiu al inovațiilor culturale în lumea mediteraneană. Aici s-au inventat unelte și concepte, mituri și principii, dar și modalitățile de a le transmite cât mai departe, până în extremitățile continentului pentru care tot ea a inventat și un nume: *Europa*. Valorile esențiale ale civilizației grecești s-au constituit în nucleul culturii europene din epoca arhaică, până când Imperiul Roman a reușit să construiască și o unitate politic-statală de mare cuprindere.

Zona carpato-dunăreană și vocația medierii

Un aspect deosebit, pe care doresc să-l subliniez, are în vedere o experiență aparte, care pornește de la cadrul istoric și tradiția culturală

a zonei de naștere a poporului român.

Din perspectiva geografică, această zonă carpato-dunăreană, leagănul istoriei și al culturii românești, are o dublă relație cu lumea balcanică. Măsurat în mile sau kilometri, acest spațiu se află la distanță egală de Mediterana și de orice alt centru de civilizație europeană. Dar faptul că este delimitat de axa ponto-danubiană a creat și o altă realitate, conferind teritoriului actual al României o vocație esențială de mediere.

Încă din era neolitică, produsele și ideile venite din spațiul mediteranean au pătruns în zona carpato-danubiană și au cucerit tot mai multe zone în interiorul continentului, ajungând până în îndepărtata Scandinavie. Documentele atestă existența acestor schimburi comerciale la mari distanțe. Perlele din Marca Mediterană au ajuns în Nordul european prin spațiul carpato-danubian și, invers, din Nordul îndepărtat, ambra scandinavă a urmat același canal până în epoca strălucitoare a civilizației a bronzului. Monedele și vasele grecești transportate pe mare treceau apoi pe Dunăre în Europa Centrală și spre Marea Baltică. Bunuri de tot felul produse în Imperiul Roman traversau Marea Neagră și câmpiile scitice. Apostolii și misionarii veneau din Grecia până la episcopatele dunărene pentru a ilumina și converti aceste *partes*, astfel că în provinciile romane Dacia și Sciția Minor creștinismul timpuriu a pătruns prin Apostolul Andrei, protectorul orașului Patras care ne găzduiește azi cu atâta generozitate. Astfel, zona carpato-dunăreană a fost denumită pe bună dreptate placa turnantă a Europei de Sud-Est în relația sa cu civilizația mediteraneană.

O versiune antică a unității europene

Zona carpato-dunăreană a fost integrată în lumea romană când Împăratul Traian I-a învins în anul 106 d.H. pe Regele-crou Decebal și a organizat provincia romană Dacia. Acest moment istoric se află la originea latinității limbii române, a mentalității și culturii de tip roman pe care poporul român le-a păstrat până astăzi. Latinitatea originilor românești s-a suprapus funcției culturale și istorice de intermediar, generând o creativitate specifică prin capacitatea cu totul deosebită de a amalgama toate aceste experiențe în creații folclorice și literare de o remarcabilă originalitate. Cucerirea Daciei de către romani a reprezentat, fără îndoială, o cotitură majoră în istoria acestei părți a continentului. Dincolo de relele puterii imperiale și de exproprierea bogățiilor din teritoriile ocupate, lumea romană a fost în plan cultural o versiune

antică a unității europene.

Prezența romană în spațiul carpato-dunărean a fost scurtă, dar intensă și de o importanță majoră. În schimb, un fapt constant a fost integrarea spațiului carpato-dunărean în zona culturii și civilizației sud-estice. Atunci când Împăratul Aurelian a decis în jurul anilor 270 să pună capăt existenței oficiale a provinciei Dacia, legăturile teritoriilor romanizate și ale populațiilor de pe țărmul nordic al Dunării cu Imperiul nu au fost întrerupte. Provinciile Moesia și Tracia au păstrat și dezvoltat legăturile comerciale moștenite, traseele pe care circulau de-a lungul Dunării bunuri, oameni, idei și credințe.

Imperiul Roman de Răsărit, apoi Bizanțul au influențat viața regiunii carpato-dunărene, construind un standard esențial pentru cele mai importante opțiuni din istoria poporului și a viitorului stat român. În epoca medievală și pre-modernă, principatele române au participat direct la destinul și cultura lumii balcanice.

Când epoca modernă s-a instalat în centrul Europei, zona teritoriului actual al României a fost un laborator al inovațiilor care se succedau cu o viteză amețitoare. În decurs de două generații ea s-a transformat dintr-un dominion aproape uitat al Imperiului Otoman într-un stat modern cu standarde occidentale, care a facilitat nu numai propriul progres, ci și o suprapunere a noilor tendințe politice, a aspirațiilor națiunilor nou formate și a procesului de modernizare a societăților și culturilor din întregul spațiu de Sud-Est al Europei.

Ruptura civilizațiilor vest- și est-europene poate fi remediată

Acum, după căderea regimurilor totalitare din Europa de Est, poate România să-și asume din nou un rol de intermediar? După finalul dramatic al erei comuniste din decembrie 1989, nașterea, în noi termeni, a modelului unui trecut preluat în forma sa cea mai bună pare un miracol. Răsturnarea bruscă și radicală a dictaturii s-a bucurat nu numai de simpatia generală, dar și de posibilitatea de a merge mai rapid pe calea progresului și modernității. Din nefericire, au existat forțe politice din interiorul și din exteriorul țării care nu au dorit ca acest lucru să devină o realitate.

Am privilegiul să-i reprezint pe aceia dintre români care cred în continuare că blocajul în care ne aflăm este reversibil; care mai cred că România poate deveni o placă turnantă a procesului de unificare a continentului nostru pe baze moderne și democratice.

Experiența solidarității vii și creatoare din istoria noastră comună

trebuie să dea roade acum, când ni se oferă șansa reunificării spațiului european. Ruptura dintre civilizația Occidentului și cea din jumătatea de Est a continentului nostru poate fi remediată prin comunicare, iar experiența mediteraneană și cea balcanică pot contribui la derularea acestui proces.

Suntem capabili să învățăm ceva din lecțiile trecutului? Dacă da, experiența Sud-Estului european trebuie valorificată în tot ceea ce ea a avut mai bun și mai favorabil constituirii identității europene a continentului nostru.

ORIZONTUL ETIC ÎN POLITICĂ

România și Polonia, două țări care și-au împletit istoria

Înainte ca sistemul occidental al democrației reprezentative să devină, în pragul secolului al XX-lea, o sursă de inspirație pentru restructurarea politică a României, Republica Poloneză și Seimul său au jucat pentru români, timp de câteva veacuri, rolul unui stat întemeiat pe norma de drept și pe garantarea libertăților civile, posibil model al unei democrații deliberative.

De obicei și mai ales în ocazii solemne, legăturile istorice dintre două țări sunt evocate ca premisă a cooperării actuale și a dezvoltării acesteia în viitor. În cazul legăturilor dintre națiunile noastre, nu este vorba despre contacte periferice, nici despre o simplă înlănțuire de episoade în care fiecare popor s-a bucurat de sprijinul celuilalt. Dacă spunem că moldovenii au participat la epopoea antiteutonică a regelui Vladislav Jagiello sau că o parte dintre revoluționarii polonezi de la 1863 și-au pregătit acțiunea eroică pe teritoriul Principatelor românești ori că guvernul polonez în exil la 1939 a găsit ospitalitate în România; dacă arătăm, pe de altă parte, cât datorează formării lor în Polonia oamenii de litere români din epoca Renașterii și a Barocului, nu facem mai mult decât să aducem la lumină, pentru o clipă, evenimente și împrejurări politice și culturale care aparțin irevocabil istoriei și împlinesc adesea doar funcția nostalgică de a ne aminti că țările noastre au fost cândva vecine și și-au împletit istoriile.

Sarcina noastră este astăzi aceea de a identifica și ceea ce este viu în acest trecut, ceea ce nu aparține numai cărților de istorie și erudiției savanților. Vie este pentru noi, românii, o anumită imagine, foarte precisă, pe care o avem despre polonezi. Din Evul Mediu și până în perioada Solidarității, atunci când românii au încercat să-i caracterizeze pe polonezi printr-o singură virtute, ei au ales și ar alege și astăzi, fără nici o ezitare, mândria. Mândria înțeleasă ca expresie a demnității. „Este mândru ca un polonez“, spunem în românește despre cineva care nu acceptă să se supună unor decizii la luarea cărora nu a consimțit în

Discurs la ședința solemnă a **Seimului Republicii Poloneze**, Varșovia, 14 ianuarie 1997.

prealabil, care nu suferă nedreptatea, care este cutezător și oricând pregătit să-și apere drepturile. O asemenea imagine se hrănește din experiența istorică, dar are și un vădit caracter politic. De aceea, ea poate fi punctul de plecare a unei noi dinamici a relațiilor dintre România și Polonia. Cu atât mai mult cu cât problemele prezentului sunt comparabile din multe puncte de vedere.

Polonia și România au răsturnat, pe căi diferite, dar în același timp istoric, sistemul totalitar. Sunt state în care, după 45 de ani, democrația reprezentativă a trebuit să fie mai întâi reinventată, apoi consolidată. Sunt țări care, pe parcursul a doar câțiva ani, au cunoscut, deși în ritmuri diferite, schimbările politice impuse oricărei societăți în tranziție. Sunt țări în care arhitectura puterii este construită prin voința, liber și legal exprimată, a cetățenilor.

În același timp, atât România, cât și Polonia se confruntă cu sarcina redutabilă și fără precedent istoric a convertirii întregului sistem economic, a trecerii de la structuri centralizate și de comandă la piață liberă. Sunt țări în care statul trebuie să-și retragă controlul asupra vieții sociale și economice fără a-și pierde însă autoritatea legitimă de ziditor al unui stat de drept.

De la predicatul istoric „să fim împreună” la predicatul politic „să acționăm împreună”

Țările noastre au nevoie, deopotrivă, de prestigiu și de autoritate legitimă, pentru a depăși o răscruce istorică. Nu ne putem permite riscul de a rămâne la porțile Europei Unite. Pentru ambele țări, integrarea europeană este prioritatea acestui sfârșit de mileniu.

Procesul de integrare a fost privit, la un moment dat, ca o competiție. Fiecare dintre țările Europei Centrale tindea să se orienteze spre Vest fără a mai ține seama de aspirațiile și problemele vecinilor săi. Pe parcurs, a devenit tot mai limpede că integrarea n-ar trebui să fie o experiență consumată pe cont propriu, ci un drum pe care toate statele candidate să-l parcurgă împreună. Principiul fondator al Uniunii Europene nu este izolarea, ci solidaritatea. Dacă predicatul istoric al Europei a fost „să fim împreună”, predicatul său politic este astăzi „să acționăm, împreună”.

Românii și polonezii, ca și celelalte popoare din centrul și Estul continentului european, au avut privilegiul amar de a înțelege din aberațiile anilor de totalitarism că politica, inclusiv cea internațională, nu se poate face în absența unui minim orizont etic, că modernizarea so-

cietății și creșterea economică nu pot fi realizate prin statistici false și nici prin avantajarea unui stat în detrimentul celorlalte.

Țările noastre sunt angajate în procese de reformă economică și instituțională care vizează atingerea unui nivel de compatibilitate cu standardele europene. Chiar dacă ritmurile acestui proces sunt diferite, un asemenea efort, care presupune imaginație, inteligență și competență, dar și costuri sociale deosebite, nu cred că poate fi conceput și dus la bun sfârșit în afara unei coordonări a energiilor și inițiativelor.

Nu mă gândesc, firește, că un fel de aderare în grup la Uniunea Europeană ar trebui înscris pe agenda guvernelor noastre. Mi se pare însă că procesul ar putea fi grăbit și mai puțin anevoios dacă guvernele noastre și-ar propune să urmărească, simultan cu îndeplinirea exigențelor juridice și economice impuse de integrare, realizarea unei compatibilități sau, după caz, complementarități a obiectivelor și mijloacelor pe care și le propun în fiecare etapă.

Polonia și România nu se îndreaptă spre Europa Unită din direcții diferite. Ele aparțin uneia dintre cele mai vechi și mai stabile piețe comune de pe continent, care, timp de secole, a legat Marca Baltică de Marca Neagră și Gurile Vistulei de Gurile Dunării. Până la intruziunea violentă a Rusiei țariste, acest vast spațiu economic a fost gestionat împreună, fără tensiuni și conflicte, de polonezi și români.

Nimic nu ne împiedică, totul ne obligă

Fără îndoială, istoria nu poate fi refăcută. Putem însă încerca să ne proiectăm împreună viitorul. Instrumentele sunt la îndemâna noastră. Procesul de integrare europeană nu poate decât să câștige printr-o articulare a Inițiativei Central Europene (ICE) care, din iunie 1996, cuprinde și România și a Cooperării Economice a Mării Negre (CEMN) la care Polonia participă cu statut de observator. Țările noastre pot juca un rol principal în realizarea unei complementarități între activitatea Inițiativei Central Europene și cea a Cooperării Economice a Mării Negre. Pentru aceasta, trebuie să cadă și ultimele bariere în calea circulației comerciale, a capitalurilor și a serviciilor între Polonia și România. Un pas important îl constituie aderarea României la Acordul Central-European de Liber Schimb (CEFTA), proces în care țara mea se bucură de sprijinul convingător al Republicii Poloneze.

Am încercat să aduc câteva argumente în sprijinul ideii care pentru mine este prețioasă și care explică de ce am ales Polonia pentru prima mea vizită de stat în calitate de Președinte al României: pe

români și pe polonezi totul îi apropie, nimic cu adevărat serios nu îi desparte. Poate, doar o insuficientă atenție reciprocă.

Graba noastră, și a unora și a celorlalți, de a ne vedea incluși în structurile europene și euro-atlantice după prăbușirea totalitarismului, ne-a făcut să fim mai puțin aproape unii de alții. În ultimii ani, am privit stăruitor în aceeași direcție, uitând să ne mai privim unii pe ceilalți.

Sunt convins că este momentul și este întru totul posibil ca această temporară înstrăinare să ia sfârșit. Aceasta este rațiunea vizitei mele în Polonia, după cum nu altul a fost motivul vizitei pe care Președintele Republicii Polone, domnul Aleksandr Kwasniewski, a făcut-o în România în luna mai a anului trecut.

Cu patru ani în urmă, la 23 ianuarie 1993, s-a semnat Tratatul de prietenie și cooperare dintre România și Republica Polonă. Cadrul juridic al cooperării noastre este fixat. Voința de a-i da viață cu un conținut cât mai bogat a fost exprimată. Ține de noi toți să reaşezăm raporturile noastre pe nivelul eficienței și avantajului reciproc.

Cândva, Europa se sfârșea undeva între Gurile Vistulei și cele ale Dunării. În ciuda deosebirii confesionale, Polonia și Țările Române constituiau un neîntrerupt antemural al civilizației europene tradiționale. Această continuitate și complementaritate a eforturilor noastre, acest impuls de a lupta împreună pentru aceeași cauză, pentru cauza Europei, se cuvine să le regăsim astăzi. Nimic nu ne împiedică, totul ne obligă.

PUNȚI DE COMUNICARE ÎNTRE ȚĂRI ȘI POPOARE

Euroregiunea Dunării de Jos

Președinții a trei state, Ucraina, Republica Moldova și România, s-au întâlnit la Ismail, pentru a pune bazele unui nou tip de construcție internațională, cunoscută sub denumirea de euroregiune. Aceasta înseamnă o zonă deschisă cooperării și ea cuprinde părți din Ucraina, din România și din Republica Moldova care, înlăturând motivele de dezbinare, devine o punte de comunicare între țările și popoarele noastre. Un loc al înțelegerii, un loc în care să construim împreună ceea ce, de fapt, ne dorim toți: o viață mai bună, o viață liberă și, până la urmă, demnitatea noastră ca oameni.

Am venit cu o firească emoție în acest sat din sudul Ucrainei nu numai pentru că la Babele trăiește o puternică comunitate românească, dar și pentru că aici s-a născut și este cinstit printr-un frumos monument mareșalul Averescu. Încă din copilărie, am aflat de la tatăl meu și de la primul meu învățător povestea acestui ostaș-erou care a luptat pentru libertatea românilor și a României. Alexandru Averescu a fost unul dintre puținii strategii-militari, care au reușit să-l învingă pe Mackenzen, cunoscut ca geniul strategic al armatei germane în primul război mondial. Prin iscusință militară, hotărâre și bărbăție, a reușit să iasă învingător la Mărăști, în confruntarea cu una dintre cele mai puternice unități ale armatei germane, pentru a pune astfel o piatră de temelie la independența României Mari.

Strategi ai dialogului și ai înțelegerii

Astăzi, marile probleme ale Europei, ale țărilor, ale oamenilor nu mai sunt în seama generalilor-strategi ai războiului. Acest tip de rezolvare militară a fost plătit întotdeauna în istorie cu moartea a sute, mii și milioane de oameni. Numai România a pierdut pe front, în primul și în cel de-al doilea război mondial, 894.000 de oameni, fără a mai socoti uriașele distrugerii pe care orice război le lasă în urma sa.

Astăzi, Europa și omenirea au nevoie de strategii ai dialogului și ai înțelegerii, care să învețe din istorie cum să aleagă drumul cel mai bun care să ne conducă, cu cât mai puține sacrificii și prin bună înțelegere între noi, la o

Alocuțiune la **întâlnirea cu românii în satul Babele**, Ucraina, 4 iulie 1997.

viață mai bună. O astfel de gândire i-a animat pe președintele Ucrainei, al Moldovei și al României când au convenit să constituie *euoregiunea Dunării de Jos*, căreia să-i adăugăm, în scurt timp, *euoregiunea Prutului de Sus*.

În aria Dunării de Jos, din sudul Basarabiei, în cea a Prutului de Sus, din Bucovina, trăiesc din timpuri străvechi și mulți români care nu sunt cetățeni ai României. Am dorit să găsim o soluție care să le consființească statutul de cetățeni loiali ai statelor lor, cu dreptul de a li se respecta identitatea etnică diferită, de a-și păstra tradițiile și limba, de a-și dezvolta cultura și relațiile cu românii din România. Pentru decizii importante trebuie să ai curaj și intuiția momentului politic oportun.

În ce mă privește, fusesem încurajat de Cancelarul Kohl, căruia îi relatasem cu puțin timp în urmă intenția de a propune președinților Ucrainei și Republicii Moldova acest proiect. Nu mă gândeam însă ca vestea întâlnirii celor trei președinți, într-un oraș care cu greu poate fi găsit pe harta lumii, să treacă oceanul în aceeași zi și, telefonându-ne de la Washington, vicepreședintele Statelor Unite să ne felicite pentru ceea ce am construit simbolic la Ismail.

Știm ce distrugerii ne-au adus războaiele și câte alte distrugerii continuă și astăzi în zonele de conflict din țări apropiate nouă, în Sud ori în Est. Ele nu rezolvă nimic. Doar dialogul și înțelegerea pot conduce la o rezolvare durabilă a conflictelor de orice fel.

Să fim cu toții constructorii Europei unite

Statele și președinții sunt reprezentați de ambascadori. Eu am venit în acest mic sat din Sudul Ucrainei cu populație românească și ca un ambascador al României, pentru a vă spune că poporul român, românii din Europa, America, Australia și din orice parte a lumii constituie o mare comunitate ale cărei drepturi – de a-și apăra identitatea, cultura și istoria – noi, cei din România, suntem hotărâți să le sprijinim. Știu că aveți probleme și aveți nevoie de ajutorul nostru. Vă rog să vă adresați ambascadorului României, aici de față, cât și autorităților din țară.

Dorim ca drepturile dumneavoastră să fie apărate și să vi le puteți exercita cu respectul cuvenit față de statul în care trăiți, față de interesele comune ale regiunii în care trăim, față de valorile pe care se construiește Europa de mâine: dreptul la libertate și la identitate, dreptul la democrație, dreptul de a construi o societate modernă, cu o economie puternică care să aducă oamenilor prosperitate, să-i ajute să trăiască în liniște și pace, dreptul la toleranță, la înțelegere și la iubire. Decât să ne urâm și să trăim urât, e timpul să ne împăcăm, să ne iubim și să ne ajutăm. Atunci și Dumnezeu va fi alături de noi.

COOPERARE ÎN PROIECTE MAJORE

Procesul de reconciliere româno-maghiară

Sunt aici, împreună cu Președintele Arpad Göncz, pentru a sublinia că suntem garanții morali și constituționali ai procesului de reconciliere dintre țările noastre. Un proces cu însemnătate istorică care nu mai poate fi pus în discuție, pentru că este acceptat și construit la nivelul oamenilor, ceea ce îi dă o soliditate totală. Acesta este solul fertil pe care trebuie să construim în continuare, cu pricepere, cu tenacitate, folosind și valorificând toate posibilitățile de care dispunem. Și dispunem de suficiente posibilități.

Spre deosebire de colaborarea dintre alte țări foste comuniste care, după căderea comunismului, și-au diminuat drastic relațiile comerciale, între România și Ungaria, față 1992, de pildă, schimburile comerciale sunt duble. Cadrul general este și el favorabil. Intrarea României în Acordul de Liber Schimb în Europa Centrală (CEFTA) a fost însoțită de un acord bilateral de liber schimb între țările noastre.

Înainte de a pleca din București, am examinat lista celorlalte acorduri încheiate între România și Ungaria în 1997. Am constatat că sunt 18 acorduri, dintre care cele mai multe au o componentă economică. Am identificat, de asemenea, domeniile în care trebuie să intervenim rapid. În primul rând, avem nevoie de un acord în domeniul standardizării și sper ca el să fie încheiat în aprilie 1999, cu ocazia întrunirii Comisiei mixte economice româno-maghiare. Din inițiativa oamenilor de afaceri au fost încheiate acorduri între Camerele de Comerț și între Forumurile oamenilor de afaceri din cele două țări, dar domeniile în care ele pot fi extinse sunt mult mai numeroase.

Proiectele mari sunt mai atractive

Cred că trebuie să trecem la o etapă nouă, care să se bazeze pe o strategie bine conturată și pe obiective de interes major. Unindu-ne forțele, putem să obținem beneficii mult mai mari decât dacă am

Alocuțiune la **întâlnirea cu oamenii de afaceri maghiari și români**. Budapesta, 26 ianuarie 1998.

acționa izolat. Și când spun acest lucru, mă gândesc și la cooperarea în proiecte mari, care pot să atragă surse mari de finanțare, atât din Europa, cât și din Asia – Pacific. Am constatat, din experiența pe care am căpătat-o în ultimii ani, că bani se găsesc mai ușor când proiectul este mai scump și nu mai ieftin.

Marile centre financiare nu sunt interesate de proiecte minore. Sunt preferate proiecte de amploare, cum poate fi și proiectul care ar privi în ansamblu un *emergent market*, această piață dinamică în dezvoltare, constituită acum în Europa Centrală și de Sud-Est. România și Ungaria pot să formeze un nucleu al acestei piețe. Dacă suntem deja un model de cooperare politică, putem deveni și un model de eficiență economică. Putem reprezenta împreună baza de lansare a unor proiecte majore de investiții care să se desfășoare pe un spațiu cât mai larg în jurul nostru.

În același timp, cred că putem coopera pe terțe piețe. Și când spun acest lucru, am în vedere țările vecine, inclusiv fostul spațiu sovietic, sau spațiul Orientului Apropiat, unde România și Ungaria au o tradiție importantă și în care, în ultimul timp, prezența noastră s-a diminuat. Cred că în această idee, un rol deosebit trebuie să-l acordăm infrastructurii. Proiectul autostrăzii Budapesta-București poate fi continuat pe ruta București-Constanța, cea mai rapidă cale de acces spre Marea Neagră. Un proiect atractiv la care putem coopera vizează tranzitul imenselor rezerve de petrol, gaze, minereuri din zona Caspica – Transcaucazia spre Europa Occidentală. În acest cadru și Dunărea capătă o nouă valență, iar noua componentă a Comisiei Dunărene, conturată prin intrarea Germaniei, Ucrainei și Republicii Moldova, nu poate fi decât favorabilă creșterii cantității și calității transportului pe axa fluviului.

Printre alte programe importante de infrastructură, menționez conectarea rețelelor noastre de transport de gaze și petrol prin finalizarea acordului între Mol și Romgaz. Aceste rețele pot constitui un nod de conexiune între sistemele de aprovizionare cu gaze din Est, din zona Rusia-Ucraina și cele din Nordul Europei. România este serios angajată în completarea acestor rețele de transport de gaze. Nu pot fi omise nici celelalte aspecte ale infrastructurii: modernizarea căilor ferate, a porturilor, a aeroporturilor și telecomunicațiilor. Nu demult, am inaugurat sistemul românesc de comunicații prin fibre optice cu Turcia, Bulgaria și Republica Moldova. Și cum conexiunea România – Ungaria există deja, noul sistem permite accesul oamenilor de afaceri ungari la comunicații rapide cu o arie largă care se va extinde spre Caspica.

Programe comune pentru întreprinderi mici și mijlocii

Va trebui să dezvoltăm cooperarea în domeniul întreprinderilor mici și mijlocii. Un teren propice pentru demararea unor programe de implicare rapidă a întreprinderilor mici și mijlocii îl constituie cele două euroregiuni la care participă România și Ungaria: *euroregiunea Carpatica*, convenită cu Ucraina, Slovacia și Polonia și *euroregiunea Tisa-Dunăre*, unde al treilea partener vizat va fi Serbia.

Cred că trebuie să manifestăm mai mult dinamism pentru antrenarea întreprinderilor mici și mijlocii în proiecte finanțate de Uniunea Europeană. Nici nu trebuie să insist, pentru că, în fond, oamenii de afaceri doresc și proiecte, și cooperare. Politicienii complică de multe ori realitatea uitând că, dincolo de intenții și de vorbe frumoase, economia trebuie să producă profit.

Cooperarea noastră poate fi cu adevărat reciproc profitabilă. Convingerea mea fermă este că România și Ungaria vor intra împreună în secolul și în mileniul următor, cooperând, construind și obținând rezultate favorabile pentru toți și pentru fiecare în parte.

Meritul societății civile*)

Procesul de construcție a unei cooperări durabile între poporul român și maghiar și între România și Ungaria nu reprezintă doar expresia voinței politice, ci are un substrat mult mai profund la nivelul societății civile. Fără participarea asociațiilor care reprezintă straturile profunde ale societății, acest proces nu ar putea avea soliditatea pe care noi dorim să o aibă.

Nu dorim să construim doar o relație bazată pe un tratat bine păstrat într-un sertar. Nu dorim doar o reconciliere pentru trecut și o cooperare simbolică în prezent; dorim o construcție care să privească viitorul acestor țări și popoare.

Inițiativa de constituire a unei Uniuni a Asociațiilor de Prietenie Româno-Ungară a adus împreună oameni din diferite orașe și regiuni, cu profesii diferite, cu pregătire și cu interese diferite, dar care înțeleg cât de important este să ne înțelegem și să construim împreună. Lumea din care provin eu este aceasta, a societății civile. Și, de fapt, tot ce am reușit pentru imaginea României în ultimul an, am reușit din acest motiv: pentru că veneam din societatea civilă. Pentru mine este o mândrie faptul că atunci când se face o fotografie de familie cu oa-

*)Alocuțiune la primirea membrilor **Uniunii Asociațiilor de Prietenie Româno-Ungară**. București, Palatul Cotroceni, 13 ianuarie 1998.

meni politici europeni, președinții Ungariei, Republicii Cehe și României sunt considerați rude apropiate tocmai pe acest considerent.

După conflictul de la Târgu Mureș din 1990 exista riscul ca Transilvania să se transforme într-o Bosnie-Herțegovina. Dacă n-a fost așa, meritul este al societății civile și în primul rând al românilor și maghiarilor, locuitori ai aceluiași orașe și sate. A fost apoi meritul Alianței Civice, constituită la câteva luni după tragedia de la Târgu Mureș. La București a avut loc un miting, în urma unui simplu anunț în ziare și a unei scrisori semnate de numeroși intelectuali. Au fost prezenți 300.000 de oameni. Printre cei care au vorbit la acest miting am fost și eu, a fost și un maghiar. Și a fost la fel de aplaudat. Acela a fost momentul în care planurile celor care doreau să-și facă carieră politică pe seama dezbinării româno-maghiare s-au spulberat.

Nu se va ajunge niciodată ca 20 de milioane de români și maghiari din România să se iubească toți, fără deosebire. Mereu vor exista extremiști și oameni care vor ațâța ura. Am declarat acum patru ani, la televiziunea maghiară, că extremiști există peste tot; important este să vorbească numai în numele lor și nu al popoarelor lor. Spun acest lucru pentru că în Ungaria va fi campanie electorală și eu am experiența campaniei din '96 când s-a încercat din nou învrăjbirea românilor și maghiarilor din Transilvania. Rezultatul, însă, a fost contrar celui scontat de contracandidatul meu. Am fost votat de maghiarii din Transilvania și am fost votat de majoritatea românilor din Transilvania. Sunt președinte astăzi datorită Transilvaniei, datorită acestui vot comun al majorității românilor și maghiarilor din Transilvania.

Peste două săptămâni voi efectua o vizită în Ungaria. Voi transmite poporului ungar un mesaj de prietenie din partea poporului român și un mesaj de încurajare minorității române din Ungaria. Mult mai puțin numeroasă decât minoritatea maghiară din România, ea are nevoie de sprijinul nostru unit pentru a-și păstra identitatea, limba maternă, tradițiile. Contez și pe susținerea dumneavoastră.

„BUTOIUL DE PULBERE” POATE FI DEZAMORSAT

Din istoria unei civilizații multimilenare se poate învăța și astăzi

Sud-Estul Europei este astăzi scena unei tragedii care ocupă aproape toată conștiința prezentului. El este însă și succesorul unei multimilenare istorii comune. Cele mai îndepărtate procese istorice care conferă acestei regiuni o identitate proprie se situează undeva departe în cel de-al șaselea mileniu î.H, când de aici, dinspre Mediterana, Balcani și Dunăre, cele mai vechi tehnici agricole, în parte preluate din Orient, în parte inventate pe loc, erau transmise până în inima Europei. Atunci, în prima mare revoluție din istoria umanității, Sud-Estul Europei a fost un factor de unificare și de progres.

O asemenea experiență, repetată de multe ori în mileniile care au urmat, nu trebuie uitată, mai ales astăzi, când formula „Balcanii, butoiul de pulbere al Europei” a revenit în mod tragic în actualitatea imediată.

Șocați de gropile comune din Bosnia, de chipurile răvășite ale refugiaților albanezi din Kosovo, de craterele bombelor care lovesc Serbia, unora le-ar fi poate greu să creadă că o lungă tradiție de civilizație a dialogului și a coabitării armonioase s-a născut și s-a dezvoltat aici vreme de secole. Așa a fost și în generația părinților noștri, când Germania răvășită de ororile nazismului și de bombele Aliatilor amintea cu greu de cealaltă față a Germaniei, cea a lui Goethe și Beethoven. Și totuși, Germania lui Goethe a renăscut mai puternică decât oricând, în vreme ce ruinele celui de-al Treilea Reich dăinuie doar în memoria noastră ca un memento menit să oprească repetarea greșelilor generațiilor trecute.

Cuprins între Carpați, Dunăre, Marea Neagră și Mediterana, Sud-Estul Europei a avut un destin aparte, atât ca arie de mare creație culturală, cât și ca poartă de pătrundere a civilizației mediteraneene spre interiorul continentului european. A fost inima Imperiului Bizantin și a fost focarul de iradiere a creștinismului spre Răsăritul și Centrul Europei. Marcată apoi de expansiunea otomană, regiunea aceasta

Conferință ținută la **Council on Foreign Relations**, New York, 23 aprilie 1999.

a rămas, totuși, o punte între Occident și Orient. O punte pe care ideile și oamenii din Sud-Estul Europei au circulat în sens invers, îndreptându-se mereu spre zonele de progres și civilizație din Occidentul în care își recunoșteau aspirațiile.

Liniile de demarcație care au sfâșiat periodic această regiune sunt cicatricele unei istorii pe care marile imperii ale trecutului i-au impus-o printr-o repetată ciocnire și schimbare a granițelor. Imperiul Bizantin și Imperiul Roman, Imperiul Otoman și Imperiul Habsburgic, Rusia țaristă și Germania lui Bismarck, Rusia lui Stalin și URSS au luptat (și s-au luptat) mereu, ca să-și extindă hotarele sau măcar sfera de influență asupra Europei de Sud-Est.

La nord de Dunăre, Principatele Române au avut o istorie întrucâtva diferită de cea a Balcanilor. Ca insulă de latinătate într-o mare slavă, cu o populație creștinată încă din epoca romană, ele au gravitat între Imperiul Bizantin și Occidentul latin. Au reușit să se opună cu eficacitate înaintării armatelor turcești și să-și păstreze autonomia în afara Imperiului Otoman. Pe teritoriul Principatelor Române s-au născut și s-au dezvoltat aproape toate mișcările de emancipare națională din Sud-Estul Europei: ale grecilor, bulgarilor, sârbilor și albanezilor.

După primul război mondial, România a reușit să devină un catalizator al alianțelor politice din regiune. Ea a dezvoltat relații foarte apropiate cu Turcia și Grecia, dar și cu Iugoslavia, Albania și Bulgaria. România a inițiat Antanta balcanică, una din cele mai interesante, chiar dacă nu foarte durabile coalitii regionale ale timpului.

După nenumărate războaie s-a ajuns la divizarea prin Războiul Rece

Din nefericire, al doilea război mondial și apoi Războiul Rece au făcut ca destinul acestei regiuni să fie din nou marcat de divizare. Sud-Estul Europei a devenit o miză aprig disputată într-o bătălie surdă pentru controlul asupra coridorului egeo-adriatic. Consecințele acestei confruntări sunt astăzi dureros de vizibile.

Grecia și Turcia au devenit membre ale NATO. Iugoslavia lui Tito a jucat un rol extrem de complex care a făcut-o să pară un cap de pod al Occidentului în Balcani. Sub o aparență de libertate, s-au acumulat tensiuni politice și foarte grave tensiuni interetnice.

După 1990, Iugoslavia părea că are șansa să parcurgă repede drumul către democrație, în timp ce se contura pericolul ca România să devină teatrul unor confruntări violente între românii majoritari și minoritățile etnice. Realitatea a contrazis aparențele. Înțelegând că tensiuni

nile etnice din Transilvania nu proveneau dintr-o orbire șovină generalizată, ci dintr-un deficit de democrație, societatea civilă din România, reprezentanți autorizați ai minorității maghiare și partidele care atunci se aflau în opoziție (și acum sunt la putere) au făcut front comun pentru promovarea unei democrații autentice, care să ofere minorităților garanțiile necesare pentru păstrarea propriei identități, pentru afirmarea aspirațiilor lor în cadrul statului român. În urma alegerilor din noiembrie 1996 din România, s-a creat un cadru instituționalizat pentru dialog politic între majoritatea română și minoritățile etnice, prin participarea reprezentanților acestora în coaliția majoritară din Parlament și Guvern.

O soluție prin dialog, încurajată și susținută prin fermitatea democratică a președintelui Havel s-a găsit și pentru problemele acute, ieșite la suprafață după răsturnarea comunismului în Cehoslovacia. Un „divorț de catifea” între cehi și slovaci a urmat unei revoluții „de catifea”. După o perioadă tensionată, în urma recentelor alegeri din Slovacia, un guvern democrat a luat locul guvernării naționaliste a lui Meciar și a asociat minoritatea maghiară la guvernarea țării, după modelul inaugurat de România în 1996. De asemenea, guvernarea democratică a Președintelui Stoianov în Bulgaria a determinat progrese importante în rezolvarea politică a problemelor legate de raportul dintre majoritate și minoritățile naționale.

Încercările de a crea haos politic și confruntări violente au eșuat cu atât mai repede, cu cât perspectivele integrării în lumea democrațiilor occidentale au fost mai clare. Polonia, Cehia și Ungaria au progresat mai rapid către statutul de democrații de tip occidental, fiindcă forțele democratice au fost mai puternice și mai structurate decât în alte țări din fostul bloc comunist, dar și pentru că perspectiva integrării lor în structurile Organizației Tratatului Atlanticului de Nord și ale Uniunii Europene a fost mai sigură.

Succesiunea de războaie civile în care actuala Iugoslavie a fost antrenată de forțe ultra-naționaliste a determinat blocarea reformei economice și a procesului de democratizare, izolarea și lipsa de perspectivă strategică, care și-au găsit acum o expresie disperată în proiectul de aderare la uniunea Rusia-Belarus.

Din păcate, Occidentul nu a identificat național-comunismul ca fiind principalul adversar al lumii libere. S-a intervenit prin acțiuni politice și militare punctuale, fără un plan coerent de acțiune care să asigure bazele integrării acestei regiuni în structuri unificatoare ca

NATO sau Uniunea Europeană. Într-un anume sens, conflictul din Kosovo este pentru național-comunism ultima încercare de a continua să domine politic, chiar dacă această dominație duce drept în prăpastie chiar patria pe care el pretinde că o apără.

Fără un „plan Marshall” și cu indiferență amabilă a Occidentului, Europa de Sud-Est nu-și poate rezolva problemele

Dificultățile tot mai mari cu care se confruntă reforma economică în țările din Sud-Estul Europei și costurile ei sociale greu suportabile riscă să suscite nemulțumiri crescânde din partea populației care primește doar riscurile, nu și avantajele economiei libere.

Planul Marshall a avut, după cel de-al doilea război mondial, meritul de a dovedi tuturor cetățenilor Europei Occidentale că democrația nu este doar nobilă, morală și superioară dictaturii, ci aducătoare de prosperitate. Un asemenea efort nu s-a făcut în Sud-Estul Europei după 1989. Devine din ce în ce mai limpede că situația economică generează nu numai sărăcie, dar și mari riscuri politice. Ea alimentează direct cu voturi formațiunile politice anti-reformiste și național-comuniste. Atitudinea de indiferență amabilă față de democrațiile sud-est europene generează un sentiment de descurajare și marginalizare care este folosit și el de către aceleași forțe ale național-comunismului. De aici și pericolul de a pierde chiar terenul câștigat până acum și de transformare a Europei de Sud-Est într-un *no man's land* speculat de mafii și forțe obscure. În contextul involuțiilor tragice din Iugoslavia, trebuie să înțelegem că situația din Balcani prezintă riscuri enorme pentru pacea și stabilitatea întregii Europe.

Putem construi o zonă de pace și dialog interetnic

Să ne imaginăm un capitol de istorie posibilă, dar nerealizată. Dacă, cel puțin după încheierea conflictului din Bosnia, s-ar fi făcut un efort sistematic de integrare, de susținere economică și politică a regiunii printr-un plan comprehensiv și coordonat; dacă opoziția sârbă ar fi fost mult mai activ susținută, măcar după câștigarea alegerilor locale în 1996; dacă Albania nu ar fi fost lăsată în cădere liberă iar România și Slovenia ar fi fost mai aproape decât sunt astăzi de statutul de membri NATO, este evident că putem presupune că s-ar fi găsit până acum o soluție politică a conflictului din Kosovo și, pe un plan mai general, pentru o dezvoltare democratică a întregii regiuni.

Dacă analiza sumară pe care am propus-o este corectă, concluzia

ei nu poate fi decât una singură: Sud-Estul Europei poate deveni relativ curând o zonă de pace, de dialog interetnic și intercultural, cu condiția unui efort concertat al statelor democratice din regiune și al democrațiilor occidentale pentru reconstrucția economică a acestei regiuni în întregul ei.

Acest efort presupune mai multe direcții convergente pentru:

- Soluționarea prin dialog a diferitelor litigii politice din aria sud-est-europeană (problemele încă deschise dintre Grecia și Turcia sau raporturile acesteia din urmă cu Uniunea Europeană) și consolidarea soluțiilor deja obținute pe calea negocierilor (raporturile dintre Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei și statele vecine ei, de exemplu);
- Consolidarea flancului sudic al NATO, prin invitarea României, Sloveniei și Bulgariei să devină membri ai Alianței, precum și un program intensificat în beneficiul altor state aspirante la calitatea de membru – Albania, Fosta Republică Iugoslavă a Macedoniei;
- Gestionarea procesului de integrare europeană în așa fel încât acesta să nu creeze noi linii de demarcație și de fractură, ci să susțină efortul de integrare al statelor din Sud-Estul Europei;
- Consolidarea perspectivelor economice ale democrațiilor stabile din regiune, cum sunt România și Bulgaria, prin încurajarea explicită și fermă a investițiilor occidentale, prin programe de stimulare a creditelor pe termen lung pentru dezvoltarea infrastructurii și producției profitabile, prin mecanisme care să evite împovărarea statelor din regiune cu garanții guvernamentale;
- Un plan coerent de reconstrucție economică a Iugoslaviei și de creare a bazelor unei cooperări economice în regiune incluzând infrastructuri, sistem bancar, inițiative economice comune, sisteme corelate de taxare vamală, armonizarea legislației în domeniu; încurajarea aderării țărilor din zonă la structuri de cooperare deja existente și/sau a constituirii unor forme de cooperare proprii de tipul CEFTA, precum și susținerea cu fonduri adecvate a inițiativei de cooperare SEEI;
- Un nou rol, consolidat, al Dunării, ca arteră majoră de comunicare între Europa de Sud-Est și cea occidentală; reorganizarea Comisiei Dunării pentru a grăbi fructificarea potențialului său intra- și extra-european, mai ales ca vector al relației cu Marea Neagră, zona Caspică și Asia Centrală;
- Conectarea, prin infrastructură modernă, a axei Dunării cu axa Baltica-Egeea, astfel încât Europa să-și consolideze unitatea și potențialul de comunicare;

– Susținerea sistematică a procesului de maturizare a societății civile, încurajarea, inclusiv materială, a colaborării dintre organizațiile neguvernamentale din întreaga arie sud-est-europeană; încurajarea cooperării culturale și a exprimării identităților culturale specifice.

Prin efort comun, o dezbatere durabilă

Câteva principii trebuie să stea la baza acestei vaste operații de reconstrucție. Înainte de toate, este nevoie de cooptarea sistematică a statelor și societăților din zonă la proiectarea și implementarea programului de reconstrucție, astfel încât acestea să se simtă cu adevărat parteneri în proces, să înceteze de a mai fi doar parte a problemei și să devină parte a soluției. O atitudine paternalistă nu are cum asigura succesul unei operații care urmărește, în fond, să redea pacea, speranța și demnitatea Sud-Estului european.

La fel de necesar este să fie eliminate din start toate tentațiile hegemonice și concurențiale care ar putea submina acest proces. Concurența dintre diverșii aspiranți la hegemonie în Sud-Estul Europei este cea care a făcut din această regiune un „butoi cu pulbere”. Numai logica jocurilor cu câștig cumulat, de tip „win-win games” poate oferi, în mileniul spre care ne îndreptăm, șansa unei dezvoltări armonioase. E limpede, din perspectiva noastră regională, că doar o cooperare armonioasă euro-atlantică are forța necesară unei asemenea operații de anvergură. Fără inițiativa și fără prezența SUA, fără perspectiva pe care doar NATO o poate oferi stabilității și securității regionale, fără o implicare directă și sistematică a Uniunii Europene și a tuturor statelor membre, în comun, acest proiect nu poate reuși.

Nu există o soluție germană diferită de o soluție franceză sau italiană a proiectului de reconstrucție a Sud-Estului Europei. Există doar o soluție comună ca model de cooperare pentru o regiune care are încă o nevoie disperată de un asemenea model pozitiv. Rusia poate fi un protagonist al acestui proiect, dar, bineînțeles, nu pe temeiul unor fantasme arhaice, panslaviste sau panortodoxe, ci pe baza unei opțiuni comune pentru democrație, toleranță și liberă expresie a creativității intelectuale și culturale. Pe cât de riscantă este azi acumularea de tensiuni din această zonă, pe atât de benefică poate deveni energia pe care o va genera foarte curând încetarea stării conflictuale și mobilizarea resurselor pentru o construcție durabilă.

Având proaspete în memorie imaginile difuzate prin televiziune, veți spune, poate, că vă invit într-o călătorie utopică. Dar vă vorbesc,

cu sinceritate, din perspectiva unei țări care la un moment dat risca să devină și ea o Bosnie, și care, mai degrabă prin propriile ei forțe, a devenit azi un model pozitiv, așa cum Președintele Clinton a apreciat în repetate rânduri. Încrezător într-un efort comun al tuturor factorilor, conștient de riscurile enorme ale eșecului, dar și de capacitatea de regenerare pozitivă pe care colaborarea forțelor fidele valorilor libertății, democrației și progresului le poate mobiliza, eu cred cu fermitate în vocația Europei de Sud-Est de a fi o zonă a păcii, a prosperității economice și a dialogului creator între culturi și tradiții.

PACEA ÎN PRIMĂ URGENTĂ

Războiul nu este o soluție

Sud-Estul Europei este astăzi epicentrul unei tragedii. Toată lumea vorbește despre război. A venit însă timpul să vorbim despre cum se poate ajunge la pace și reconstrucție. Nu este o sarcină ușoară dar, cu toate acestea, este necesară și posibilă. România a avut probleme interetnice. Prin propriile forțe loiale democrației și dialogului România a reușit să le depășească definitiv. Ceea ce democrația a reușit să înfăptuiască în România va reuși, cu siguranță, și în celelalte state din Europa de Sud-Est.

Pentru ca acest proces de democratizare, stabilizare și reconstrucție să fie rapid și durabil este necesară o amplă cooperare. Fără perspectiva pe care numai NATO o poate deschide în planul stabilității și securității regionale, fără prezența Statelor Unite, fără implicarea directă și metodică a Uniunii Europene, a statelor puternic industrializate și a tuturor națiunilor europene, fără sprijinul OSCE și al Consiliului Europei, acest proiect ambițios nu ar putea să reușească. El ar putea eșua și dacă Rusia l-ar respinge și l-ar percepe ca pe o amenințare. Dimpotrivă, o Rusie democratică poate fi un actor important în cadrul acestui proiect.

Ar fi profund greșit să rezumăm situația actuală la o confruntare militară. Există și o confruntare economică, și o confruntare politică pentru pace și democrație în Sud-Estul Europei. Aceste bătălii trebuie câștigate împreună, altfel nu va exista nici un fel de victorie. Războiul în sine nu este niciodată o soluție.

Pacea înseamnă, înainte de toate, securitate. Numai consolidarea flancului sudic al NATO, prin invitarea la aderare, cât mai curând, a României, Sloveniei și Bulgariei, poate s-o asigure pe termen lung. Este mai sigur pentru statele NATO și, de asemenea, pentru întreaga regiune ca Alianța să fie ferm angajată în zonă.

Pentru țările noastre, care și-au asumat aceleași riscuri ca oricare

Alocuțiune la **Reuniunea specială NATO + 5 consacrată reconstrucției Europei de Sud-Est**, Washington, 25 aprilie 1999.

membru al Tratatului Atlanticului de Nord, fără a dispune însă de garanțiile și avantajele acestui statut, stabilirea unui termen de aderare undeva dincolo de anul 2002 ar fi o perspectivă nedreaptă și mult prea îndepărtată.

Plan comun de acțiune al NATO și al tuturor statelor-candidate din Sud-Estul Europei

Pentru democratizarea și consolidarea democrației în țările din Europa de Sud-Est este necesară maturizarea societății civile, prin încurajarea, inclusiv materială, a cooperării între organizațiile neguvernamentale din toată zona sud-est-europeană, începând cu Iugoslavia. Promovarea și respectarea principiilor democratice, a statului de drept, a libertăților și drepturilor fundamentale ale omului nu sunt posibile fără concursul activ al societății civile.

Un plan comun trebuie să fie totodată un plan cu caracter economic, care să ia în considerare atât operațiunile cu caracter de urgență, al căror scop este reconstruirea zonelor distruse, reluarea navigației pe Dunăre și refacerea sistemului ecologic al Dunării, dar și proiectele pe termen mediu cu scopul de a pune bazele unor dezvoltări și cooperări economice durabile. Stimulentele economice pentru zonele stabile din vecinătatea celei afectate de conflict reprezintă principalul instrument politic pentru menținerea echilibrului zonal și convingerea tuturor țărilor din regiune că există modele pozitive valabile.

Pe termen lung, proiectul trebuie să refacă, la standardele secolului 21, ansamblul complementar al economiilor din această regiune, a cărei vocație de punte între Apus și Răsărit trebuie să fie din nou pusă în valoare.

Reconstrucție prin parteneriat activ

Aș dori să propun să se analizeze posibilitatea ca, începând din acest an, fiecare summit care va avea loc la nivelul Uniunii Europene și al Statelor Unite, summit-ul G-8 și cele ale altor organizații internaționale, să aibă un grup de lucru consacrat monitorizării stadiului de realizare a obiectivelor din planul de reconstrucție al Europei de Sud-Est, la care să participe reprezentanți ai țărilor din regiune. Reconstrucția trebuie să implice aceste state începând chiar cu elaborarea și eșalonarea programului. Numai în acest fel ele vor putea înceta să fie o parte a problemei, devenind parte a soluției.

Regiunea noastră are o lungă experiență istorică ce nu poate fi

neglijată. În cursul unei îndelungate istorii, ea și-a dezvoltat economii complementare și multiple legături comerciale. Dispunem de resurse naturale, de resurse umane înalt educate, de experți. Noi nu așteptăm programe de asistență, ci programe de parteneriat activ.

Participarea efectivă a țărilor situate în imediata vecinătate a Iugoslaviei la realizarea programului de reconstrucție va diminua sentimentul de izolare al poporului sârb și va apăra lumea democratică împotriva falsei afirmații că ar fi dorit acest război pentru a obține profit economic din acțiunile ulterioare de reconstrucție.

O participare comună va fi în măsură să reînvie demnitatea unei vechi și nobile civilizații, astfel ca Sud-Estul Europei să nu-și mai irosească energia în frustrări sau agresivitate distructivă. Să-și folosească energia și creativitatea în construirea unui viitor de liniște, dialog și prosperitate.

E TIMPUL SĂ NE PREGĂTIM PENTRU RECONSTRUCȚIE

Să nu repetăm eșecul din Bosnia

Mă bucur să fiu oaspetele Institutului Est-Vest la această Conferință consacrată reconstrucției în Europa de Sud-Est. Apreciez eforturile și inspirația organizatorilor și sunt convins că dezbaterile de azi vor aduce clarificări pozitive.

Vreau să discut cu dumneavoastră despre pace în Sud-Estul Europei. S-ar putea să vă întrebați cum pot vorbi despre proiecte de pace, acum, când tot mai multe atrocități ies la lumină în fiecare zi și bombardamentele continuă. Adevărul este că încă de astăzi trebuie să ne pregătim pentru pace. O viziune clară asupra cum va fi și ce ne va aduce pacea poate contribui la încheierea războiului. Acum este momentul să ne gândim ce vom face după ce conflictul se va fi încheiat. Să nu repetăm greșelile care s-au comis în cazul Bosniei, unde abia de s-a reconstruit câte ceva, chiar dacă operațiunile militare au încetat de multă vreme. În acel caz, reconstrucția a stagnat, cel puțin în parte, datorită eșecului înregistrat în coordonarea eforturilor comunității internaționale și, în special, erorii de a nu implica țările vecine.

Distrugerile provocate de loviturile militare în Serbia sunt deja enorme și există temeri că ele ar putea să crească și mai mult. Când războiul se va încheia, întreaga regiune se va confrunta cu enorma sarcină a reconstrucției.

Un interes colectiv imediat al multor țări europene vizează restabilirea navigației pe Dunăre. România, Bulgaria, Iugoslavia, Ungaria, Slovacia, Austria și Germania sunt țările pe care le străbate acest fluviu. Dunărea leagă Rinul cu Marea Neagră și traversează patru capitale: Viena, Bratislava, Budapesta și Belgrad. Bucureștiul se află la numai 40 de mile distanță de Dunăre. Pentru că mai multe poduri au fost distruse de loviturile aeriene, prăbușirea acestora a blocat practic navigația pe Dunăre. Barjele multor firme românești nu se pot întoarce acasă, iar mărfurile destinate Austriei și Ungariei sunt stocate în docurile porturilor românești.

Expunere la **Conferința consacrată Reconstrucției Europei de Sud-Est; rolul cercurilor de afaceri**, organizată de Institutul Est-Vest. New York. 23 aprilie 1999.

Cum ne vom achita de sarcina reconstrucției?

Chiar dacă războiul continuă încă, trebuie să decidem care va fi abordarea noastră față de reconstrucția Sud-Estului Europei. Urgențele sunt atât de numeroase încât nu ne vom putea dispensa de un grafic detaliat, pe săptămâni, zile și chiar ore, imediat după acordul de pace. Trebuie să știm ce este de reconstruit, cine ar urma să participe la reconstrucție, ce fonduri se pot aloca.

Vreau să subliniez două aspecte generale și să analizez implicațiile lor concrete în planul afacerilor.

Scopul efortului de reconstrucție trebuie să fie dezvoltarea întregii regiuni și nu doar a zonei în război. Problema cu care ne confruntăm are caracter regional. Serbia și Kosovo, Bosnia, Croația, Albania, Macedonia sunt parte dintr-o arie geografică vastă. După cum o arată această hartă, ele fac parte din regiunea mai amplă, a Europei de Sud-Est, care se întinde de la Marea Neagră la Adriatică și însumează o populație de peste 60 de milioane de persoane. Știm, din experiența reconstrucției începute după războaiele anterioare, că a rămas un avantaj larg de proiecte nefinalizate și știm, de asemenea, că se poate realiza mult mai mult dacă proiectele vor fi abordate mai degrabă în comun decât separat. Este mai profitabil să reconstruiești industria grea dacă te implici și în reconstrucția rafinăriilor și este mai promițător să reconstruiești rafinăriile dacă refaci și rutele de transport care sunt în slujba acestora. Economic, este firesc să integrăm ceea ce facem pentru reconstrucția zonei distruse de război în contextul general al dezvoltării economice a regiunii. Efortul comun înseamnă un parteneriat în cadrul căruia țările din regiune să coopereze activ cu Statele Unite și Uniunea Europeană. Națiunile din regiune trebuie ele însele să-și mobilizeze în acest scop resursele umane, de materii prime și capacitatea industrială. Respingem rolul de beneficiari pasivi ai asistenței externe. Dorim să construim, să fim parte a procesului de pace și renaștere a Europei de Sud-Est.

Ce înseamnă acest lucru pentru afaceri și, din punctul meu de vedere, pentru investițiile în țara mea?

România, un partener economic important

Elementul de bază stă în faptul că România poate contribui foarte mult la acest efort. Dispune de o forță de muncă bine pregătită și educată, de unele resurse naturale importante, cum ar fi petrolul, iar poziția sa geografică oferă canale eficiente de transport pe Dunăre și mare.

Este o țară cu 23 de milioane de locuitori, cu o piață internă considerabilă și un potențial agricol subutilizat. Combinatele siderurgice și metalurgice, care vor fi privatizate, se numără printre cele mai importante capacități de producție din Europa. S-a privatizat majoritatea firmelor producătoare de ciment și materiale de construcție. Este în curs de reglementare o zonă de comerț liber în Vestul țării, la numai 50 de mile de Belgrad. Se vor asigura facilități pentru ca investitorii ce vin în regiune să intre în joc fără riscul de a pierde.

S-au aplicat măsuri de ameliorare a climatului de piață pentru a mări eficiența resurselor românești. Cu numai șase luni în urmă, încă mai discutăm despre cum să restructurăm firmele proprietate de stat. Acum procesul este în plină desfășurare, deși am fost nevoiți să luăm și măsuri dureroase. Nu este ușor să disponibilizezi 100.000 de oameni din sectorul minier și să închizi peste 30 de mine și 1.000 de sonde. Nu este ușor să rentabilizezi producția și să te ridici la un nivel calitativ competitiv. Astăzi, 65% din totalul exporturilor României se îndreaptă spre Uniunea Europeană.

A fost lansat un program de licitații masive pentru a privatiza industriile de stat. În 1998, totalul capitalului privatizat a fost de două ori mai mare decât în 1997 și de trei ori mai mare decât în 1996. O parte din marile bănci de stat este privatizată, cota de piață a băncilor la care statul este acționar majoritar urmând să scadă anul acesta la circa 40%.

Suntem deschiși spre investitorii străini. Ca urmare, sumele în valută forte obținute din privatizare au fost de 2,3 ori mai mari în 1998 față de 1997. General Electric a cumpărat una din principalele bănci comerciale din România; alte achiziții semnificative au fost făcute de World Machinery din Wisconsin, de Timken, compania de rulmenți de precizie din Canton. Black Creek Drilling din Houston și New Century Holdings, Kodak și Sara Lee au făcut de asemenea investiții, deschizând noi afaceri și participând la privatizări.

România a încheiat de curând noi acorduri cu Banca Mondială și Fondul Monetar Internațional. România își îndeplinește și-si va îndeplini la timp obligațiile internaționale, fără nici o întârziere. Acum este momentul să investiți în România!

Reprezentanții cercurilor americane de afaceri și ai comunității investitorilor pot să ni se alăture în edificarea bazei economice pentru o pace justă și durabilă în Europa de Sud-Est. Împreună, putem concepe un plan corelat cu principiile esențiale ale Uniunii Europene într-o viz-

iune pe termen lung, centrată pe transformarea vechii Europe răvășite de război într-un partener viabil pe piața mondială.

România este gata să fie un actor economic important în această regiune. România a ales calea ce duce la o singură destinație: o economie funcțională de piață, capabilă să facă față presiunilor concurențiale dintr-un mediu deschis.

PRIMA LECȚIE DE VIAȚĂ A PACTULUI DE STABILITATE

Condiții prealabile în sarcina guvernelor participante

Stabilitatea economică a regiunii după conflict este o chestiune politică majoră, care trebuie să răspundă așteptărilor apărute odată cu anunțarea Pactului de Stabilitate și să realizeze dorința lumii democratice de a integra Europa de Sud-Est în curentul unei Europe democratice și prospere în întregul ei. În acest moment, dificultățile economice ale regiunii sud-est-europene sunt un obstacol important pentru construcția unui climat stabil și democratic în regiune. În medii sărace și izolate, veninul extremismului se poate extinde ușor iar democrația își găsește cu greu calea.

Spuneam la reuniunea noastră din aprilie, de la Washington și adesea după aceea că, în ultimă instanță, investițiile și nu asistența vor putea crea o creștere economică susținută în regiune. Pactul de Stabilitate ar putea deveni o ocazie majoră pentru ca țările noastre să-și concentreze dialogul economic pe obiectivele înscrise în agenda lor de reformă.

Pentru a stimula investițiile, guvernele noastre trebuie să ia măsuri concrete pentru a îmbunătăți mediul de afaceri, stabilitatea monetară, responsabilitatea și transparența în politicile guvernamentale. Trebuie să identificăm obstacolele întâmpinate de investițiile străine și să ne angajăm, individual și în comun, să înlăturăm aceste obstacole cât de curând posibil. Trebuie să grăbim reforma structurală și implementarea regulilor corecte de piață în fiecare dintre țările noastre. Trebuie să creăm un set stabil de norme legale și reglementări fiscale. Trebuie să asigurăm și un mediu macroeconomic stabil și transparent, precum și un sector financiar și bancar sănătos. Trebuie să conlucrăm eficient împotriva corupției, a crimei organizate, a traficului de persoane și a contrabandei de tot felul. Colaborarea României cu Turcia, Bulgaria și Grecia, precum și proiectul înființării la București a unui centru regional împotriva crimei organizate deschid calea către o regiune mai sigură și mai atractivă pentru afaceri, investiții și călătorii.

Discurs la reuniunea pe probleme economice, organizată în cadrul **Summit-ului consacrat Pactului de Stabilitate și Reconstrucție în Europa de Sud-Est, Sarajevo**, 31 iulie 1999.

Să dăm o șansă companiilor locale și societăților mixte

Creșterea economică din regiune ar putea fi stimulată dacă o parte a contractelor de reconstrucție vor fi realizate cu companii locale, cu specialiști locali, cu produse locale. Nu doar eficiența costurilor întregii operațiuni va deveni mai interesantă, dar și șansele companiilor private locale de a se dezvolta vor deveni valoarea adăugată a acestui proces. Donatorii ar putea chiar să accepte ceea ce în alte situații a fost numit *dreptul primului refuz* și să favorizeze societăți mixte formate de companii locale cu o bună experiență în diferite țări din regiune și companii occidentale care ar asigura un mai bun management și o mai bună contabilitate.

În orice caz, un mecanism de selectare a ofertelor va fi mai mult decât binevenit pentru toți cei implicați. Trebuie să promovăm inițiativa și concurența justă în acest proces.

Guvernul României a constituit o echipă specială de inițiativă, care a pregătit Planul Național de Acțiune în concordanță cu cerințele Pactului de Stabilitate. Alături de o sută de asociații, care reprezintă mii de companii private, echipa a pregătit o primă serie de 30 de proiecte care se află la dispoziția dumneavoastră astăzi. Ele vor fi urmate de multe altele.

Puternicul angajament al României pentru o reformă susținută, orientată spre creștere economică include crearea unor legături economice în regiune. În acest sens, România consideră că țările și instituțiile donatoare sunt chemate să examineze cât de curând posibil două priorități esențiale pentru stabilitatea economică a întregii regiuni. În primul rând, deblocarea și redeschiderea navigației pe Dunăre, care este un fluviu internațional și nu o problemă sârbă și, în al doilea rând, renunțarea la embargoul pentru combustibil și energie electrică care a creat probleme umanitare și periclitează serios echilibrul economic al statelor din regiune.

Trebuie să începem să exploatăm în comun resursele, să împărțim în comun, cât de curând posibil, beneficiile integrării economice sud-est-europene. Regiunea noastră are o complementaritate economică de bază, dar este lipsită de instrumentele necesare pentru promovarea de schimburi economice active și de infrastructuri de cooperare, comunicații, producție de energie și transport atât în regiune, cât și în relație cu Uniunea Europeană. Drastica decapitalizare a economiei din țările noastre nu permite o cuprindere la scară largă a tuturor problemelor acestei regiuni. Nu putem să ne confruntăm singuri cu marile nevoi financiare și de investiții din zonă.

Investițiile internaționale sunt indispensabile

Numai un val de investiții internaționale importante va deschide calea către o creștere economică, va conecta regiunea la principalele curente europene și va ajuta la integrarea ei, nu numai din punct de vedere economic, ci și politic.

Înțelegem că reconstrucția și modernizarea întregii regiuni constituie un proiect costisitor. De aceea trebuie să conlucrăm pentru a face investiții profitabile, atât pe termen mediu cât și pe termen lung. Ar fi util și important ca instituțiile financiare internaționale să lucreze cu țările donatoare la identificarea mijloacelor propice pentru a diminua riscurile de investiție, pentru a mobiliza finanțele private și pentru a contribui la succesul principalelor proiecte comune.

Respectarea drepturilor fiecărui cetățean

Doresc să-mi exprim aprecierea pentru ideile generoase susținute ieri de înalții reprezentanți ai statelor care au participat la ședința pregătitoare. Cu toții am fost de acord asupra faptului că procesul de stabilizare și reconstrucție regională trebuie să pornească de la o chestiune de bază, fără de care tot ceea ce ne propunem să facem este sortit eșecului. Este respectul pentru persoana umană, pentru aspirațiile și nevoile fiecărui cetățean din fiecare stat din regiune.

Am ascultat cu mare atenție propunerile pentru crearea și consolidarea unei mai mari încrederi regionale, pentru implicarea societății civile și a comunităților locale în acest proces, pentru asigurarea funcționării nestingherite a mecanismelor democratice și protejarea drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale. Viziunea astfel exprimată poate fi considerată o implicare directă pentru o colaborare efectivă în spiritul Pactului de Stabilitate, a tuturor statelor care au încredere în viitorul acestei regiuni.

Angajamentul liderilor din regiune

Toți liderii din regiune au apreciat adoptarea Pactului de Stabilitate. Faptul că Sarajevo este orașul gazdă al acestei reuniuni demonstrează că voința de a promova democrația și respectul pentru drepturile omului este generală, în ciuda suferințelor și a durerii.

Toți liderii statelor participante privesc democrația și respectul pentru drepturile omului ca fiind singura cale pentru asigurarea păcii și stabilității în întreaga regiune, după cum asigurarea unui climat de colaborare și cooperare cu minoritățile etnice este singura cale pentru

a asigura stabilitatea internă. Experiența României și a Bulgariei demonstrează că acesta este un țel dorit și realizabil.

Întoarcerea refugiaților și a persoanelor dislocate la casele lor este o necesitate. Tragediile lor nu mai trebuie să devină motorul altor linii de demarcație în zonă. Măsurile de creare a încrederii, programele de evitare a conflictelor și de dezvoltare a dialogurilor inter-culturale sunt necesare pentru atingerea acestui scop.

Statul de drept este o condiție necesară pentru obținerea păcii și stabilității. Crima organizată, terorismul, corupția, traficul de droguri și de arme sunt amenințări la esența statalității națiunilor noastre. Vom face eforturi majore pentru lărgirea colaborării în combaterea crimei transfrontaliere.

Dialogul îmbunătățit între stat și societatea civilă este o necesitate. În acest sens am propus ieri crearea unei Inițiative Regionale Sud-Est-Europene pentru Democrație și Drepturile Omului. România este gata să găzduiască un Birou permanent al acestei entități regionale, precum și Masa de lucru pe probleme de democrație și drepturile omului.

Ar fi necesar ca un forum anual al țărilor participante să se reunească pe rând în fiecare dintre țările din regiune pentru a evidenția cele mai bune practici de asigurare a drepturilor și libertăților fundamentale ale tuturor membrilor societăților noastre.

Democrația nu se poate consolida fără prosperitate. O viață economică sănătoasă, cu o dezvoltare și o creștere susținute, este o condiție pentru a asigura libertatea de acțiune și liniștea cetățenilor noștri.

Libertatea nu este posibilă în sărăcie, nici democrația fără participarea cetățenilor la viața politică a țării.

O Serbie și o Iugoslavia libere și democratice sunt necesare pentru a asigura o dezvoltare normală și pașnică în statele Federației și în regiune. Avem datoria să respectăm eforturile forțelor democratice din Iugoslavia și să le acordăm o susținere constantă.

Reuniunea de azi ne-a adus gândurile și propunerile mai aproape de speranțele noastre, pentru a proiecta, poate pentru prima dată în istoria prea frământată a acestei regiuni, o viziune comună a solidarității, responsabilității și emancipării regionale. Aceasta este o șansă! Este momentul să catalizăm proiectele noastre de viitor în jurul acestei viziuni a emancipării.

Am încredere în efortul regional comun și sunt încurajat de răspunsul pe care această reuniune a șefilor de stat și de guvern ai sta-

telor participante la Procesul de Cooperare Sud-Est-Europeană l-a dat proiectului unei platforme regionale de inițiativă și participare la mesele de lucru ale Pactului de Stabilitate. Este un exemplu concret despre ceea ce înseamnă de fapt cooperarea regională. Învățăm să lucrăm împreună, devenim credibili și descoperim cât de utilă ne poate fi această conlucrare. Este, cred, cea mai bună dovadă a atașamentului nostru la valorile Europei unite. Este prima și, poate, cea mai importantă lecție a Pactului de Stabilitate.

RESURSE PENTRU UN VIITOR COMUN

Trilaterală România – Bulgaria – Grecia

Continuitatea reuniunilor la vârf în cadrul Trilateralei România – Bulgaria – Grecia dovedește atât viabilitatea acestei formule de colaborare, cât și voința politică a statelor noastre de a contribui la dezvoltarea stabilității și cooperării în Europa de Sud-Est. Tot astfel, reuniunile trilaterale la nivel ministerial și-au dovedit utilitatea în domenii de interes comun, cum sunt combaterea crimei organizate, cooperarea dintre ministerele de Interne sau modernizarea transporturilor. Cred că acum trebuie să ne propunem extinderea consultărilor trilaterale și în alte sectoare de interes comun.

Îmi amintesc precedentă noastră întâlnire de la Delfi. Evoluția dramatică a conflictului din Balcani ne-a făcut să înțelegem încă o dată cât de greu este prețul deficitului de democrație și al încălcării drepturilor omului într-o societate strivită sub un regim dictatorial. Unitatea pe care am realizat-o atunci a creat condițiile necesare unei abordări pragmatice a soluțiilor de care va depinde stabilitatea și dezvoltarea întregii regiuni.

Componenta fundamentală a acestui demers este voința de dialog și de cooperare dintre state și societăți democratice. Premisele politice și culturale ale cooperării noastre există; avem, de asemenea, aspirații și direcții comune de dezvoltare. Ca în orice relație de durată, există și divergențe cu privire la unele soluții. Important este ca ele să fie dezbătute transparent și fără întârziere într-un spațiu constant de dialog, de consultări și de negocieri.

Parteneri în grăbirea integrării europene

O problemă la ordinea zilei pentru România și Bulgaria: recent, organismele Uniunii Europene și factorii de decizie politică ai Uniunii au dat girul lor vocației noastre de integrare europeană, recomandând ca, la Helsinki, România și Bulgaria să fie nominalizate pentru în-

Discurs la **reuniunea la vârf a Trilateralei România – Bulgaria – Grecia**, Sofia, 4 noiembrie 1999.

ceperea negocierilor de aderare la Uniune. De aceea, România consideră că de acum înainte orice inițiativă consacrată stabilității în Europa de Sud-Est va contribui la apropierea perspectivelor de integrare ale statelor candidate din această regiune.

Experiența Greciei în procesul de integrare europeană ne poate ajuta să dezvoltăm o negociere favorabilă tuturor. Avansul său în raport cu ceilalți parteneri nu este un impediment pentru a găsi soluții tri-avantajoase. Cred sincer că este necesar să identificăm o viziune comună de dezvoltare, să imaginăm proiecte comune de perspectivă, evitând discuțiile inutile asupra unor propuneri punctuale ce nu întrunesc consensul.

Am dezvoltat, și între noi, și cu celelalte state din zonă, formule de colaborare în domeniul combaterii criminalității organizate. În contextul prefigurării unei cooperări regionale în acest domeniu, atât de importantă în acest moment, v-aș solicita exprimarea, în Declarația comună pe care o vom adopta, a sprijinului statelor pe care le reprezentați pentru activitatea Centrului regional de combatere a corupției și a crimei organizate, ce va fi deschis la București, sub egida SEECI.

Este de dorit, de asemenea, ca guvernele României și Bulgariei să configureze o perspectivă comună în direcția integrării noastre în Uniunea Europeană, astfel încât să parcurgem drumul spre acest obiectiv comun ca parteneri. Este de dorit, de asemenea, ca țările noastre să se consulte permanent asupra problemelor regionale și să dezvoltăm un schimb de informații și de experiență privind cooperarea în cadrul altor organisme tri- sau multi-laterale din care România, Grecia sau Bulgaria fac parte.

Un sistem regional democratic și stabil

Importanța contribuției pe care țările noastre o pot avea în construirea unui sistem regional democratic și stabil este evidentă. Grecia, o țară în plină dezvoltare, nu este doar patria istorică a democrației, ci și un promotor constant al valorilor democratice ale prezentului. Integrată deopotrivă în NATO și în Uniunea Europeană, Grecia joacă un rol esențial în elaborarea Planului de acțiune pentru punerea în operă a Pactului de Stabilitate și Reconstrucție în Europa de Sud-Est. România și Bulgaria și-au construit, de asemenea, statutul unor democrații stabile care parcurg acum drumul dificil al restructurării instituționale și economice, gata să identifice soluții democratice pentru orice conflict potențial.

România a salutat lansarea Pactului de Stabilitate în Europa de Sud-Est și dorește să participe la implementarea acestuia, punând un accent special pe componenta sa economică și de reconstrucție democratică. Noi considerăm că angajamentul occidental pe termen lung în sprijinul stabilității, democrației și relansării economice în Europa de Sud-Est este vital pentru viitorul regiunii.

Ca și Bulgaria, România consideră că, în cadrul acestui Pact, noi nu suntem simpli receptori de asistență, ci participanți la construcția regională pentru stabilitate și securitate. Fiecare în parte și mai ales împreună, România și Bulgaria oferă un plus de securitate regiunii din care facem parte.

Situația actuală pledează în favoarea unei implicări mai active a țărilor vecine spațiului iugoslav în gestionarea conflictelor actuale sau potențiale. Statele Trilaterale participă activ la eforturile comunității internaționale, inclusiv prin deciziile acestei reuniuni. Prin reinstaurarea democrației în R.F. Iugoslavia se va obține o bună garanție pentru integritatea teritorială și suveranitatea sa. România se pronunță pentru sprijinirea structurilor democratice din Serbia, pentru demararea imediată a unor proiecte de reconstrucție care să reprezinte un sprijin direct pentru comunitățile și regiunile cu vocație democratică și nu o sursă de capital politic pentru actualul regim de la Belgrad. Credem că amânarea proiectelor de reconstrucție în așteptarea unei schimbări de regim la Belgrad diminuează forța de impact a Pactului de Stabilitate și aduce daune tuturor țărilor din regiune, fără a slăbi regimul Miloșevici.

Transparență în implementarea Pactului de Stabilitate

România dorește ca implementarea Pactului să nu se transforme într-o competiție politică a țărilor din zonă pentru obținerea de avantaje. Calea cea mai sigură pentru a evita un asemenea scenariu este evaluarea transparentă a resurselor și valorificarea acestora pe baze concurențiale, cu acces egal la procesul de selectare a ofertelor și antrenarea sectorului privat.

Există însă unele probleme extrem de dificile în legătură cu înlăturarea distrugerilor de război. România continuă să înregistreze pierderi economice mari din cauza blocării transportului fluvial pe Dunăre iar operatorii fluviali din România sunt aproape de faliment. Solicit, de aceea, Bulgariei și Greciei o poziție solidară cu cea a țării mele în soluționarea acestei probleme. România a plătit foarte mult prin alinierea

la embargoul petrolier instituit de Uniunea Europeană, dar nu așteaptă să fie aplaudată, așa cum nu așteaptă să fie recompensată pentru sprijinul acordat acțiunilor NATO și Uniunii Europene în timpul războiului din Iugoslavia. Sprijinul României s-a bazat pe o opțiune de principiu, căreia îi rămâne consecventă, dar nici nu poate suporta singură costurile pe care le-a implicat și le implică această susținere fermă.

Consider că prin Pactul de Stabilitate în Europa de Sud-Est ar trebui promovate cu prioritate obiective de natură să susțină dezvoltarea rapidă, prin investiții, a țărilor în tranziție și să stimuleze cooperarea regională favorabilă tuturor partenerilor din regiune. Nu mai este nevoie să repet că noi contăm pe Grecia, ca țară membră în Uniunea Europeană și în NATO, pentru o intervenție energetică în această direcție. Prelungirea excesivă a proceselor de reformă și agravarea problemelor sociale ar putea deveni un factor de risc pentru stabilitatea regiunii.

Noul concept strategic al NATO

Prin reafirmarea unității NATO în acest cadru dificil și prin consolidarea perspectivelor de continuare a extinderii NATO în contextul unei politici de cooperare cu Federația Rusă, Reuniunea la vârf de la Washington a marcat un moment esențial în evoluția politicilor de securitate în Europa. Asumarea de către NATO, prin Noul Concept Strategic, a unui rol primordial în gestionarea problemelor de securitate pe continentul nostru, precum și definirea Europei de Sud-Est ca zonă de interes prioritar pentru NATO și Statele Unite, reprezintă pilonii care susțin deja structura de rezistență a securității europene în secolul viitor.

România apreciază în mod deosebit sprijinul consecvent acordat de Grecia în procesul de integrare în NATO și Uniunea Europeană a României și Bulgariei care, la rândul lor, se susțin reciproc în aceste demersuri. Așteptăm ca Grecia să sprijine, pe lângă instituțiile comunitare, eliminarea tratamentului discriminatoriu aplicat cetățenilor români și bulgari în domeniul vizelor pentru spațiul Schengen.

După atâtea suferințe și distrugerii, avem șansa istorică de a contribui la punerea unor noi baze pentru viitorul Balcanilor și al Europei de Sud-Est, un viitor bazat pe respectul valorilor democratice și al drepturilor omului, pe cooperare și încredere. Experiența pozitivă, legăturile multiseculare care fac parte din istoria noastră pot și trebuie să devină resurse de zidire a unui viitor comun.

CORELAREA ACȚIUNILOR DIFERITELOR ORGANIZAȚII REGIONALE

Bilanț optimist al Organizației de Cooperare Economică a Mării Negre

Summit-ul informal al Organizației de Cooperare Economică a Mării Negre își propune intensificarea legăturilor între organizațiile regionale de cooperare și întărirea edificiului securității pe continent.

Inițiativa organizării acestei reuniuni în ajunul Summit-ului Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa aparține distinsului om de stat și prieten, Președintele Republicii Turcia, Excelența Sa Süleyman Demirel. Regret sincer că țara-gazdă are de înfruntat din nou consecințele dramatice ale unei catastrofe naturale și îl rog pe Președintele Demirel să primească expresia profundeii noastre compasiuni. Cu atât mai mult trebuie să remarc că ospitalitatea cu care am fost întâmpinați și de această dată merită din plin gratitudinea noastră.

Bilanțul de până acum al cooperării multilaterale în zona Mării Negre este dătător de speranță. După semnarea Cartei Organizației de Cooperare Economică a Mării Negre la Yalta în iunie 1998, această structură de cooperare regională s-a afirmat ca un element important al demersurilor pentru edificarea unui climat de bună vecinătate și stabilitate în Europa de Sud-Est. OCEMN și-a conturat pe plan internațional o prezență specifică, notabilă în acest sens fiind obținerea, începând cu 8 octombrie 1999, a statutului de observator la ONU.

Cu ce mesaj participă OCEMN în Pactul de Stabilitate?

Prin participarea la mesele de lucru 2 și 3 din cadrul Pactului de Stabilitate în Europa de Sud-Est, OCEMN își va demonstra vocația de a contribui, în cooperare cu alte structuri, la configurarea viitorului regiunii. Această posună ne obligă la un efort suplimentar pentru a contura cu exactitate mesajul specific pe care OCEMN îl poate promova în cadrul Pactului de Stabilitate.

În opinia mea, ideea de bază pe care o putem afirma pregnant prin in-

Discurs la Summit-ul informal al Organizației de Cooperare Economică a Mării Negre (OCEMN), Istanbul, 17 noiembrie 1999.

termediul OCEMN privește caracterul indispensabil al cooperării economice în asigurarea stabilității, securității și buneii vecinătăți între țări și popoare. În absența unei dinamici economice sănătoase care să conducă la prosperitate, instituțiile democratice riscă să rămână fragile. Mizeria materială, sărăcia extremă a unei însemnate părți a populației creează un climat favorabil propagării discursurilor naționaliste, extremiste, a intoleranței, tensiunilor și conflictelor. Putem dezbate la nesfârșit pe tema respectării drepturilor omului sau ale minorităților, dar nu vom putea obține progrese durabile în această direcție în condițiile perpetuării înapoierii economice.

Experiența ne demonstrează că, în plan intern, nu asistența guvernamentală este calea cea mai eficace pentru depășirea sărăciei, ci crearea condițiilor favorabile întreprinzătorilor și investitorilor și dezvoltării economice într-un sistem de piață liberă. Nu de asistență internațională au nevoie în primul rând țările din regiune, ci de deschiderea piețelor, de încurajarea investițiilor internaționale, de întărirea economiei de piață.

Integrarea economică regională este de natură să sporească atractivitatea piețelor noastre pentru investitorii din statele mai mult sau mai puțin învecinate cu spațiul OCEMN. De asemenea, ea contribuie la întărirea climatului de cooperare și bună vecinătate în întreaga Europă. Pentru statele candidate la aderarea la Uniunea Europeană, integrarea economică regională constituie o parte componentă a eforturilor de integrare europeană, iar nu un substitut al acesteia.

România se pronunță clar pentru crearea unei zone de comerț liber în întregul spațiu al Organizației de Cooperare Economică a Mării Negre. Acordurile bilaterale de liber schimb pe care România le-a încheiat cu Turcia și Bulgaria pot fi considerate drept pași concreți în promovarea comerțului liber în întregul spațiu OCEMN.

De câteva zile, mai exact de la 1 noiembrie 1999, România a intrat în Troica OCEMN, alături de Grecia și de Republica Moldova. În această calitate, țării mele îi revin responsabilități sporite în continuarea procesului de structurare a organizației început acum un an și jumătate la Yalta și în concretizarea proiectelor comune pe care le-am aprobat până acum. Suntem pe deplin conștienți de aceste responsabilități și sperăm să le ducem la îndeplinire pe baza relațiilor privilegiate pe care România le are cu Republica Moldova și cu Grecia și cu sprijinul celorlalte state membre.

OSCE și organizațiile regionale din Europa Centrală și de Sud-Est

Summit-ul OSCE pe care Istanbulul îl va găzdui începând de mâine va decide asupra desemnării României pentru președinția în

exercițiu a Organizației în anul 2001, situație în care România va face parte din Troica OSCE încă de la începutul anului 2000. În această calitate, România va acționa pentru stabilirea unor relații strânse între OCEMN și OSCE în probleme de interes regional. Corelarea programelor organizației noastre cu acțiunile OSCE în regiunea Mării Negre poate contribui la o gestiune mai bună în ambele sensuri.

La fel de necesară este defînirea mai clară a complementarității dintre OCEMN și diferite alte forme de cooperare regională, cum sunt Inițiativa de Cooperare în Europa de Sud-Est (SEECI), Inițiativa Mediteraneeană, Procesul de Cooperare în Sud-Estul Europei (SEECPE), Procesul Royaumont și Pactul de Stabilitate și Reconstrucție în Europa de Sud-Est. Corelarea și complementaritatea programelor tuturor acestor organizații trebuie să asigure focalizarea acțiunilor noastre asupra unor obiective precise cu maximă eficacitate. Paralelisme și lipsa de comunicare n-ar duce decât la risipirea energiilor și, cel mult, la unele rezolvări punctuale.

România va acorda și în viitor o atenție specială participării la activitățile și proiectele OCEMN, cu convingerea că această organizație poate contribui în mod specific la promovarea spiritului european. Sunt încredințat că orice investiție în programe și proiecte de dezvoltare în regiunea Mării Negre reprezintă o bună utilizare a tradițiilor noastre de colaborare și, în același timp, o investiție în viitorul stabilității, securității și păcii întregului continent european.

Zehntausende feiern in Rumänien den Sieg Constantinescus

Der neue Präsident spricht von bevorstehenden „schwierigen Jahren“ und vom Ziel eines besseren Lebens

rüb, BUDAPEST, 18. November. Zehntausende haben in der Nacht zum Montag in Bukarest und anderen Städten Rumäniens den Sieg des Oppositionskandidaten Constantinescu über Amtsinhaber Iliescu beim Stichentscheid der Präsidentschaftswahlen vom Sonntag gefeiert. Unmittelbar nach Schließung der Wahllokale um Mitternacht hatten erste Trendrechnungen auf einen deutlichen Sieg Constantinescus hingedeutet. Unmittelbar darauf fuhren Autokorss hupend durch Bukarest. Etwa 80 000 Menschen versammelten sich auf dem Universitätsplatz, wo ein sichtlich begeistert Constantinescu eine erste Ansprache hielt. Rumäniens künftiger Präsident versprach, für Wirtschaftsreformen und ein besseres Leben für alle Rumänen eintreten zu wollen. Er kündigte zugleich schwierige Jahre der Reformen an. Auf dem Sturz des Diktators Ceausescu im Dezember 1989 zahllose Demonstranten versammelt. Auch die ersten Studentenproteste gegen Präsident Iliescu fanden auf dem Universitätsplatz statt und wurden von herbeigerufenen Bergarbeitern im Sommer 1990 blutig beendet.

Am Montag mittag gab das zentrale Wahlbüro in Bukarest nach Auszählung von etwa 80 Prozent der Stimmen ein vorläufiges Ergebnis bekannt. Demnach entfielen auf Constantinescu 55,15 Prozent

der Stimmen, während Amtsinhaber Iliescu nur auf 44,85 Prozent der Stimmen kam. Die Wahlbeteiligung lag den Angaben zufolge im Landesdurchschnitt bei knapp 76 Prozent. In den überwiegend von Magyaren bewohnten Kreisen in Siebenbürgen erreichte die Wahlbeteiligung nach Berichten aus Budapest mehr als 80 Prozent.

Im ersten Wahlgang am 3. November hatte Iliescu 32,25 Prozent der Stimmen erhalten; Iliescu wurde von der bisher regierenden Partei der Sozialen Demokratie (PDSR) unterstützt. Constantinescu, der Kandidat des konservativ-liberalen Oppositionsbündnisses Demokratische Konvention (CDR), war im ersten Wahlgang auf 28,21 Prozent der Stimmen gekommen. Für die Wahl Constantinescus im Stichentscheid hatten sich der Vorsitzende der Sozialdemokratischen Union (USD), Roman, sowie der Demokratische Bund der Ungarn Rumäniens (RMDSZ) eingesetzt. Roman hatte als Präsidentschaftskandidat im ersten Wahlgang 20,54 Prozent der Stimmen erhalten. Für den RMDSZ-Kandidaten Frunda hatten 6,84 Prozent der Wähler gestimmt. Die ebenfalls am 3. November, abgehaltenen Parlamentswahlen hatte die CDR deutlich gewonnen und wenige Tage darauf mit der drittplatzierten USD die Bildung einer Koalitionsregierung begonnen. Die bisher regierende

PDSR kam deutlich abgeschlagen auf den zweiten Platz. Die Koalitionsverhandlungen zwischen CDR und USD sollen am 23. November beginnen. Der RMDSZ hat seine Bereitschaft zur Beteiligung an der Regierung signalisiert. Obwohl Constantinescu wie Roman ein gutes Verhältnis zum RMDSZ pflegen, ist noch nicht klar, ob und in welcher Form die maßgebliche politische Kraft der 1,6 bis zwei Millionen Ungarn an der neuen Regierung beteiligt wird.

Während Constantinescu seinen Wählern auf dem Universitätsplatz dankte, gestand Iliescu in einer vom Fernsehen übertragenen Rede seine Niederlage ein. Das Volk habe seinen Willen kundgetan, was er zu respektieren habe. „Dies ist der Augenblick der Demokratie, die wir errichtet haben“, sagte Iliescu. Er forderte seinen Nachfolger auf, von politischen Racheakten gegen Vertreter der abgewählten PDSR abzusehen. Für die seit dem Sturz Ceausescus ununterbrochen regierende PDSR erhoffte sich Iliescu eine Erneuerung in der Opposition.

Unterdessen blühten in Bukarest die Spekulationen über die Zusammensetzung der künftigen Regierung. Offiziell wurde noch kein Kandidat für das Amt des Ministerpräsidenten genannt, doch der Bukarester Bürgermeister von der CDR, Ciurbea, gilt als einer der aussichtsreichsten Kandidaten.

Aleksander Kwaśniewski wita Emila Constantinescu przed Pałacem Prezydenckim

Prezydent Constantinescu w Polsce

Miejsce dla Rumunii

Polska i Rumunia są partnerami w staraniach o wejście do Unii Europejskiej i NATO.

Dla bezpieczeństwa Europy oba kraje powinny się znaleźć w strukturach europejskich – powiedział wczoraj prezydent Kwaśniewski po spotkaniu z prezydentem Rumunii Emilem Constantinescu

Włonie, aby dostać takie zapewnienie. Constantinescu wybrał Polskę na swoją pierwszą wizytę zagranicą. Wczoraj oprócz rozmów w Pałacu Prezydenckim Constantinescu przyjął w Belwedercie premiera Cimoszewicza. Kwaśniewski i Constantinescu podkreślali wczoraj symboliczny charakter rumuńskiej wizyty w Polsce. – Polska jest dla nas modelem – mówił przed wizytą Emil Constantinescu. Wczoraj – wyraźnie zadowolony z deklaracji polskiego prezydenta – podkreślał, że Kwaśniewski jest przyjacielem Rumunii.

Zalutujono też kilka konkretnych

zajęć się oddaniem rumuńskiej Poloni Polskiego Domu w Suczawie na Bukwinie. Uzgodniono też, że zostani wreszcie zbudowana 12-km droga z Suczawy do Nowego Solańca. Polska pokryje połowę kosztów – 1,8 mln dolarów. O tyle zmaleje dług rumuński wobec Polski, który wynosi 7,3 mln dolarów.

Prezydent Kwaśniewski ponowił za pewnienia, że Polska popiera starania Rumunii o wejście do CEFTA („dł. uzgodnienia zostały tylko kwestie techniczne”).

Za dwa tygodnie ma wyjechać do Bukareszty grupa polskich ekspertów, którzy zbadać możliwości zwiększenia wymiany handlowej. Wielkich szans jednak na to nie ma. Sytuacja gospodarcza Rumunii jest tragiczna. Nieoficjalnie źródła rumuńskie przyznają, że nowe władze są zaskoczzone rozmiarami katastrofy gospodarczej. Deficyt budżetowy jest ogromny, inflacja co najmniej dwukrotnie wyższa od podawanej. Tym bardziej Rumunii zależy na poparciu politycznym Zachodu i Polski, głównie

Emil Constantinescu chce przywrócić wartości, o których sądzono w Rumunii, że już zniknęły

Aging 721 Cerebellar Cortex

Swing

Rumunia: Na nowy początek Polska

Marzenie prezydenta

Grzegorz Kołodziej, szefowi ds. ekonomicznych misji w Przewodniczący węgry. Prezydent Rumunii, redaktor w Ministerstwie Kultury. **Anatol Lieven**, wicepremier brytyjski. Prezydent Rumunii, redaktor w Ministerstwie Kultury. **Grzegorz Kołodziej**, szefowi ds. ekonomicznych misji w Przewodniczący węgry. Prezydent Rumunii, redaktor w Ministerstwie Kultury. **Anatol Lieven**, wicepremier brytyjski. Prezydent Rumunii, redaktor w Ministerstwie Kultury.

SWA WILK

Grzegorz Kołodziej, szefowi ds. ekonomicznych misji w Przewodniczący węgry. Prezydent Rumunii, redaktor w Ministerstwie Kultury. **Anatol Lieven**, wicepremier brytyjski. Prezydent Rumunii, redaktor w Ministerstwie Kultury.

FINANCIAL TIMES

Start the week with...

UK 'to veto' defence plan

Home and Country vote for peace in Ukraine

Hopes grow for German steel merger

\$11bn European frigate threatened by disagreement

In the last twelve months we have led deals totalling £1,368,100,000.

President Constantinescu says Romania is contributing to European security and is "serving as a pillar of stability in this region"

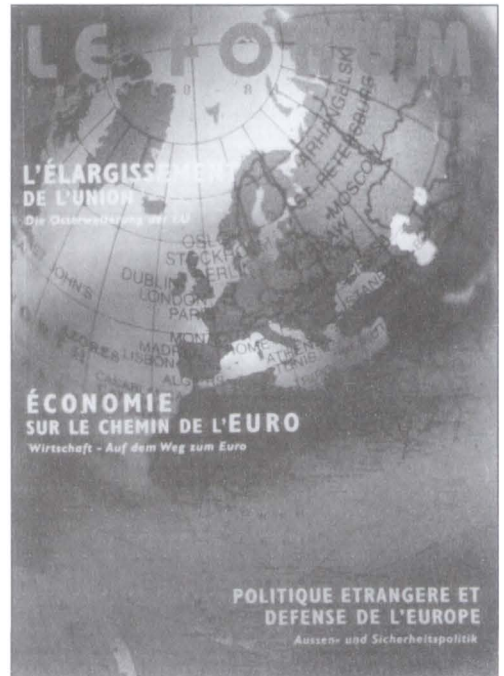
Romania leader seeks to bury old enmities

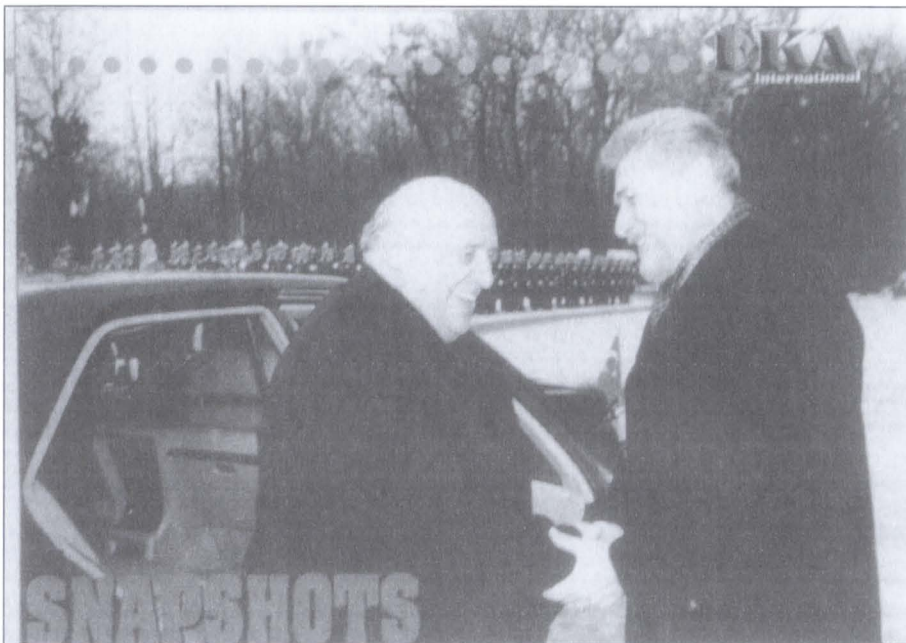
President Constantinescu tells Anatol Lieven about his ambitions for his country

Foreigners will be allowed to own land in Romania from this week, according to a new law forcing part of a long political reform, including...

<https://biblioteca-digitala.ro>

311

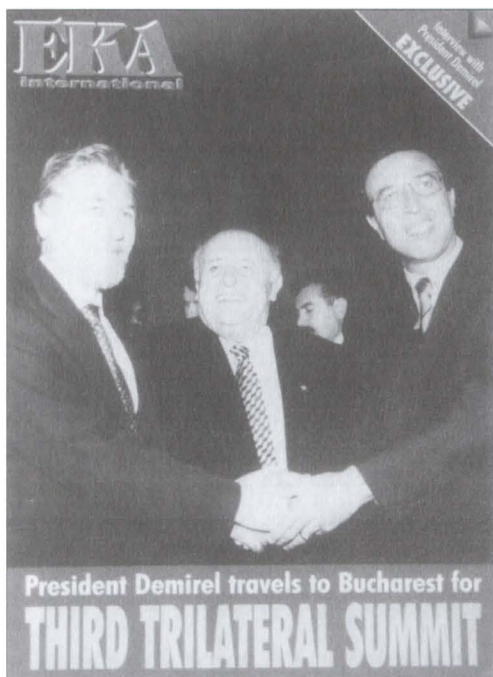
"Демократия обязывает разъяснять происходящее избирателям"

«Важнейшим, на мой взгляд, является то, что в настоящее время в России не существует единого государственного органа, который бы занимался координацией деятельности всех органов государственной власти, осуществляющих контроль за деятельностью органов местного самоуправления. В настоящее время эта функция возложена на Министерство внутренних дел, которое не имеет достаточных полномочий для выполнения этой задачи».

Т.н. профессор, доктор
и.ф.н. Владимир Александрович
Савин, доктор наук по
физико-математическим
наукам, доктор наук по
техническим наукам,
профессор кафедры
физики, доктор наук по
техническим наукам,
профессор кафедры
физики

[illegible][illegible]

country has several minorities. While statements of all Balkan countries keep on talking that these minorities were "living bridges of friendship" between the Balkan countries, in reality we see that minorities serve as potential sources of friction, an unfortunately, sometimes war. How could this situation be altered so minorities really become bridges of friendship?

DEMIREL Indeed, our wishes for the changing of two opposing trends in Europe. The first trend promotes proliferation and expansion among the countries of the economic, political and strategic area. The European Union and regional cooperation schemes

are the last examples for this first trend. The other trend, however, is the outcome of the intervention to create nationalism. Unfortunately, it encourages antagonism and conflicts.

When we succeed in changing the hitherto established mind sets of the people, and some social economic discrepancies such as democracy and human rights, the first trend will prevail. Thus, the question of minorities will be irrelevant since we shall all be minorities living in a wider perspective.

EKA Mr. President, could we ask your assessment of the situation in the former Yugosla-

EKA

“We should not forget that making a war is always easier than making a peace”

ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ
ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΠΟΣ. 1.000.000.000

Καταπληκτικό δώρο για το καλύτερο και τις δικές σας επιθυμίες!

ΝΕΑ ΜΕΓΑΛΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΗΣ ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗΣ
Μπαγαζιέρα οροφής αυτοκινήτου

ΟΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΣΑΓΩΓΗ ΤΟΥΣ

ΝΟΜΙΜΑ
τα καταπατημένα

ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΣΕ ΙΔΙΟΤΕΣ

Στον ορίζοντα νέες πωλήσεις υποθηκών πρόωγες εκδόσεις υποθηκών υποθήκες

Ο Σημίτης ανακάλυψε τον Άνδρεα

Διπλάσιμο για 820.000 φορολογούμενους

12
ΕΛΕΓΧΟΙ

Α-ΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΤ

Παίζουν παιχνίδια στην πλάτη μας

ΕΡΕΥΝΑ ΜΕ ΔΕ Σχεδία ΠΑΣΚΩΝ για αύξηση επί 25% Β.

Hard-earned credibility

The government's no-nonsense reform program is bringing clear signs of an economic pick-up.

The signing of the multi-billion dollar privatization deal with French automobile maker Renault in June this year was the kind of deal designed to send out a message: "Bring some business to Romania," announced thousands of journalists called in to listen live and local reporters, the French automobiles giant took the state of Romania's economy on itself. The Automobiles Renault built up a factory in the capital. The agreement, which was overruled partially by Romanian Prime Minister Radu Ceaușescu, showed foreign investors that the government is willing and able to undertake the reform of its industrial state sector. The new agreement will allow the government to develop the car industry, which is the backbone of the Romanian economy. The Renault deal is the first of a series of privatization agreements. The State Privatization Fund (SPF) is in a hurry to make up for lost time.

Belgian President André Coolsaers has pledged to advocate for Romania's fundamental principles. "When I became president I had to make a choice," he says. "It was only for recognition or for a historic goal: the economic reform and Romania's European integration. And, as one can see from what has happened in the past three years, I chose the second one."

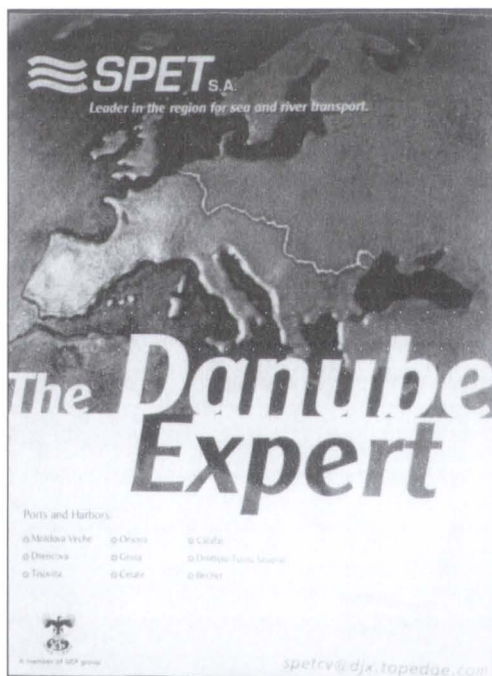
ROMANIAN DEMOCRACY has proved to be stronger than ever. In January and February, pollsters took samples across party lines to have on the table the results, although saying the real picture appeared

WHAT ARE THE MOST ATTRACTIVE INDUSTRIES in which to invest? "Oil, agriculture, and tourism," offers Trade and Investment Minister Juan Antonio Rodríguez. Tourism's service industry is undergoing a restructuring program in preparation for permanent, and capital-intensive, largely unexploited resources such as the Rock Islands, parks, mountain ranges, and excellent culture.

Long in the shadow of her better-known neighbours—Poland, the Czech Republic and Hungary—Romania is working to enter the global economy after 50 years in Communist isolation and ten years of post-Communist painful reform. Romania has staked her political future in the western security system (the NATO, as well as integration into the EU economic system. The government proved its commitment during the Kosovo crisis, when Romania complied with the international sanctions in place against neighbouring Serbia, at a huge cost of some \$1 billion in lost trade opportunities. Romania is looking for a strong signal from the West that she has to open the international investment community to the heart of the Balkans. Romania has a young, well-educated workforce, and a developing economy. It has attracted some 22,000 small, well-educated expatriates, and a developing community of large foreign companies. The country has a large and growing foreign investment community. The current government has quickened the pace of privatisation. By the year 2000, most of the country's transport infrastructure and public utilities

Branko Čarlatan: U parlamentarnim demokracijama o obavještajnim službama Ustavi ne govore a predsjednik je vrhovni zapovjednik

str. 3.

Što je funkcija viša, to raste udio stranačkih ljudi u ministarstvima. Najviše članova HSS-a, drugi je SDP, slijede ih HSS i HDZ

str. 7.

Kako će se razvijati Kraljeva? Kako će se razvijati Zagreb?

POLITIČKI DNEVNIK

MINUTE IZDANJE

ČETVRTAK, 7. lipnja 2000.

GDJANA LNK

BRZO 1-4

DANAS U VJESNIKU

greb nije ugrozio sigurnost strijskog zrakoplova iznad H

ikon o prijenosu vlasti: izvanje stečenih privilegija sprječavanje čistok?

je Putin pozvao Papu u emij, ruski patrijarh

Mesic i Kučan zagovaraju europski sastanak na vrhu o Balkanu

Idea Jacquesa Chiraca o summitu, čimbrak države nastalih nepodacni SFRJ zasigurno ne, ako bi pridonio približavanju europskim savezima i razmnožio sudbina Crne Gore, drža dvojicu predsjednika? Za rješavanje hrvatsko-slovenačkih problema je potrebna: hrvatski, slovenački, i hrvatsko-slovenački

ZAGREB, 6. lipnja – Predsjednik Hrvatske, Stjepan Mešić, i slovenački predsjednik, Milan Kučan, su se sastali u okviru sastanka u Bruxellesu, gdje će se sastajati i europski predsjednici. Mešić i Kučan su se sastali u okviru sastanka u Bruxellesu, gdje će se sastajati i europski predsjednici. Mešić i Kučan su se sastali u okviru sastanka u Bruxellesu, gdje će se sastajati i europski predsjednici.

POLITIKA

Četvrtak, 7. lipnja 2000.

Dr. Emil Constantinescu, geolog koji je »prokopao« put iz tranzicije

Emil Constantinescu je jedan od najvažnijih lidera Rumunjske. On je bio jedan od osnivača Demokratske partije i jedan od najpopularnijih ljudi u Rumunjskoj. On je bio jedan od osnivača Demokratske partije i jedan od najpopularnijih ljudi u Rumunjskoj.

Constantinescu je jedan od najvažnijih lidera Rumunjske. On je bio jedan od osnivača Demokratske partije i jedan od najpopularnijih ljudi u Rumunjskoj. On je bio jedan od osnivača Demokratske partije i jedan od najpopularnijih ljudi u Rumunjskoj.

ANK RUMUNJSKE U HRVATSKOJ:

Hrvatsko-rumunjski odnosi bez otvorenih

CONVERGENȚA POLITICILOR REGIONALE ȘI EUROPENE

Încredere și dialog între toate statele Europei

La scurt timp după Summit-ul Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa de la Istanbul, capitala României are privilegiul de a găzdui Reuniunea miniștrilor Apărării din Europa de Sud-Est.

Este un eveniment a cărui importanță depășește cadrul strict al politicii zonale. Problematica propusă spre analiză și dezbateră, dar și experiența reuniunilor anterioare nu pot fi disociate de logica Summitului de la Istanbul, care a reconfirmat promovarea, în continuare, a politicii de cooperare, încredere și dialog între toate statele europene în calitatea lor de membre ale OSCE.

Întărirea și extinderea stabilității în Europa de Sud-Est, realizarea unei păci durabile bazate pe respectarea granițelor statale și a drepturilor omului, pe libertate și democrație sunt obiective prioritare ale politicilor regionale și europene. Însăși realitatea ultimului an a demonstrat că securitatea pe continent a fost și va continua să fie amenințată dacă edificiul unității nu va fi cimentat acum prin integrarea Europei de Sud-Est în conceptul și instituțiile Europei Unite a mileniului trei.

Conotații pozitive pentru „Balcani” și „balcanizare”

Experiența de până acum a cooperării continentale și regionale în problemele de securitate a evidențiat că securitatea unui stat nu poate fi, nicicum, disociată de securitatea vecinilor săi. Tocmai din acest motiv este necesar să ne întâlnim ori de câte ori este nevoie, să analizăm și să proiectăm liniile de conduită ulterioare, având convingerea că de atitudine și de acțiunile noastre depind atât viitorul statelor noastre, cât și securitatea întregii Europe.

Securitatea zonei și interesele de securitate ale statelor din regiune, implicit ale României, sunt legate de poziția geostrategică a Europei de Sud-Est, situată la confluența unor arii geografice majore, purtătoare de

Cuvânt de deschidere a **Reuniunii miniștrilor Apărării din Europa de Sud-Est**, București, 30 noiembrie 1999.

tensiuni latente sau deschise. În ultimul deceniu, în această regiune s-au născut noi state democratice, dar au avut loc patru războaie, plătite cu sute de mii de vieți omenești. Stă în puterea noastră, a actualei generații de oameni de stat și responsabili militari, să acționăm astfel pentru ca „Balcanii” și „balcanizarea” să capete alte conotații, exclusiv pozitive, în sensul așteptat și dorit de popoarele din regiune. Rezolvarea în contextul cooperării regionale a multora din problemele economice, etnice, confesionale și sociale existente în statele din Europa de Sud-Est poate oferi garanții de securitate colectivă, atât în zonă, cât și pe continent.

Îndeplinirea obiectivelor propuse în această reuniune ar putea constitui un catalizator, în sensul armonizării intereselor naționale, pentru ca toate statele din acest spațiu geografic să contribuie la combaterea oricăror riscuri la adresa securității. Riscul tensiunilor și al conflictelor mocnite, amplificându-se în timp, ar putea avea din nou consecințe grave. Cooperarea regională între țările situate în acest spațiu, precum și între ele și statele membre ale Organizației Tratatului Atlanticului de Nord constituie nu numai o modalitate de asigurare a securității și stabilității zonale, ci și un exercițiu util în procesul pregătirii lor pentru aderarea la NATO:

Contribuția României la realizarea securității în regiune

România conferă cooperării regionale valențe hotărâtoare, nu doar în rezolvarea propriei problematice a securității naționale, ci și în realizarea obiectivului fundamental al politicii sale externe: integrarea în structurile de securitate europene și euro-atlantice.

Cunoașteți, desigur, că în ultimii trei ani am abordat un nou tip de relații de cooperare cu vecinii, în logica parteneriatului. Aceste relații au fost amplificate într-o nouă viziune, de complementaritate, prin sistemul acordurilor trilaterale. Astfel am creat în jurul României o „plasă de siguranță” a cordialității.

România a dovedit că este un factor benefic de securitate în regiune, un stat pe care se poate conta, consolidându-și un rol specific de dialog și mediere atât în Sud-Estul Europei, cât și în spațiul central-european învecinat Estului.

România acordă prioritate absolută grăbirii procesului de integrare în NATO și UE având convingerea că acestea sunt singurele soluții reale de asigurare durabilă a securității sale. În momentele cruciale din această perioadă, ne-am reafirmat, fără vorbe sau declarații de circumstanță, atașamentul definitiv și înscrierea ireversibilă în sistemul de

valori europene. Am încredere că Summit-ul de la Helsinki al Uniunii Europene va decide începerea negocierilor cu țara noastră și celelalte state candidate din zonă.

Reconciliere la nivelul întregului continent

Această reuniune dedicată problemelor de securitate și cooperare dintr-o zonă istorică de veche civilizație a Europei nu poate fi doar un prilej de clarificări în plan militar. Ea poate fi un examen și un exercițiu pentru o reconciliere a întregului spațiu european, propunând soluții pentru o integrare deplină și durabilă a statelor din Europa de Sud-Est în structurile instituționalizate și consacrate ale democrațiilor occidentale.

Oferta Europei de Sud-Est are o temelie extrem de solidă. Dincolo de o incontestabilă contribuție la istoria culturii și a civilizației specifice Europei de Sud-Est și la configurarea identității europene a întregului continent, statele democratice din zonă sunt astăzi în măsură să vină cu oferte politice și economice consistente. În acest context integrarea statelor candidate din regiune în structurile europene și euro-atlantice înseamnă o soluție benefică pentru fiecare dintre țările angajate în procesul de construcție și consolidare a lumii de mâine, fie ele situate într-o parte sau alta a bătrânului nostru continent.

PROCESUL DE COOPERARE SUD-EST-EUROPEANĂ CONTINUĂ

A treia reuniune, a treia treaptă

După întâlnirile fructuoase din Creta și de la Antalya, este rândul capitalei României să marcheze încă o treaptă în cristalizarea Procesului de cooperare din Europa de Sud-Est. Anul care a trecut de la precedentă reuniune a dovedit cu prisosință câtă nevoie are Sud-Estul Europei de dialog și de cooperare.

La prima vedere, s-ar putea spune că, de vreme ce nu am reușit să facem să triumfe dialogul în regiunea Balcanilor, viața ne-a infirmat speranțele. Totuși, Procesul de Cooperare în Sud-Estul Europei și-a dovedit importanța și viabilitatea chiar în contextul tragicelor evenimente din ultimul an. Am învățat cu toții că există și o limită dincolo de care dialogul se dovedește neputincios dacă unul din interlocutori îl refuză și am reușit să fim solidari în această dificilă decizie de a susține cu toții măsurile energice pe care lumea democratică le-a pus în joc pentru a asigura respectarea normelor elementare ale democrației pretutindeni în Europa.

Statele participante la Procesul de Cooperare Sud-Est Europeană s-au implicat în cele mai sensibile probleme ale situației din zonă, începând cu eforturile de mediere pre-conflict și până la discutarea, în cadrul reuniunii din martie 1999, a spinoaselor chestiuni privind valul de refugiați din Kosovo.

Rolul Procesului de Cooperare în Sud-Estul Europei a căpătat, drept urmare, o recunoaștere internațională în documentele Consiliului Nord-Atlantic de la Washington, din aprilie 1999, cât și prin integrarea, ca beneficiari sau contributori, a tuturor țărilor participante la SEECP în Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est.

Propria adevărată a statelor participante la normele democratice a sporit considerabil după constituirea noastră în acest Proces de Cooperare. Modul democratic și convingător în care recente alegeri par-

Discurs la **deschiderea Reuniunii șefilor de stat și de guvern ai statelor participante la Procesul de Cooperare din Europa de Sud-Est (SEECP)**. București, Palatul Parlamentului, 11 februarie 2000.

lamentare și prezidențiale din Croația au afirmat aceste principii și voința sa de integrare în unitatea, pe care Europa o zidește pe baza acestor valori comune, ne dau încredere că în cele din urmă situația din Iugoslavia va evolua în aceeași direcție.

În pofida unui context nefavorabil, am reușit să dezvoltăm reforme economice esențiale, să consolidăm statul de drept și să afirmăm unitatea țărilor noastre în apărarea principiilor fondatoare ale civilizației europene. Am reușit să participăm noi înșine la soluționarea durabilă a unor probleme cu care continentul se confruntă în regiunea noastră. Drept răspuns, țările Uniunii Europene și Alianța Nord-Atlantică au acum o altă viziune și noi strategii politice, economice și de securitate pentru Sud-Estul Europei. Termenii-cheie sunt implicarea și integrarea, promovate, deopotrivă, prin deciziile de la Sarajevo și Helsinki.

Să rupem cercul vicios al neîncrederii

Nu putem ignora că acești ani au antrenat și costuri majore. Pe plan economic, regiunea noastră a fost împinsă într-un cerc vicios de neîncredere a marilor investitori, mai întâi ca efect psihologic al crizei din Rusia, apoi din cauza proximității sale cu zona de conflict din Iugoslavia.

Decizia de la Helsinki de începere a negocierilor de aderare a statelor candidate la Uniunea Europeană reprezintă marca cotitură pentru destinul istoric al acestor țări. Dar ea nu pare deocamdată suficientă pentru a rupe acest cerc vicios al neîncrederii.

Dacă mă refer doar la cazul României, trebuie să observ că organismele financiare internaționale nu au emis până acum nici un semnal decisiv în acest sens, deși ne-am onorat la timp obligațiile, în primul rând serviciul datoriei externe. Pierderile direct legate de conflictul din Kosovo, prin respectarea riguroasă de către România a embargoului și apoi, ca urmare a blocării cursului internațional al Dunării se cifrează la cel puțin 800 de milioane de dolari. Flota fluvială a României a fost adusă în stare de faliment, am pierdut piețe importante în Iugoslavia iar recâștigarea lor este problematică.

Nu am solicitat asistență în schimbul acestor pierderi; am solicitat încredere, am solicitat posibilitatea de a participa cu proiecte, cu resurse materiale și umane la procesul de reconstrucție economică într-o zonă în care în mod tradițional am construit și am dezvoltat parteneriate reciproc profitabile. Am solicitat ca toți posibili investitori să fie încurajați să participe la lucrările de amploare pe care Pactul

de Stabilitate le anunță și a căror întârziere poate pune în pericol și reconstrucția efectivă, și credibilitatea întregului angajament asumat.

Acest proces de stabilizare nu are încă efectele scontate nici în ce privește investițiile majore pe care situația distrugerilor le impune, nici în ce privește antrenarea mediilor de afaceri din țările noastre într-o nouă dinamică a dezvoltării. România are ea însăși experiența decalajelor între o dezvoltare economică deficitară și o maturitate politică și democratică evidentă și, de aceea, știe în ce măsură aceste decalaje pot fragiliza construcția democratică.

Locul Iugoslaviei democratice în SEEC

Perpetuarea unor decalaje între realitatea economică și exigențele politice la nivelul întregii regiuni comportă riscuri majore pentru stabilitatea regională și reprezintă un factor de frânare a progresului pe toate planurile.

De bună seamă, cuvintele mele ar suna și mai convingător dacă reuniunea noastră nu ar avea un mare absent. Sud-Estul Europei nu-și poate construi o structură și o perspectivă coerente fără contribuția poporului sârb. Din nefericire, prezența reprezentanților săi nu este posibilă atâta vreme cât principiile care fondează cooperarea noastră nu sunt recunoscute de o conducere care și-a aruncat propriul popor într-o aventură distructivă și izolează Iugoslavia de toți vecinii săi, prin încălcarea normelor democrației și a respectului datorat drepturilor omului de către orice stat civilizat și responsabil. Avem speranța că o Iugoslavie democratică și doritoare de pace își va ocupa cât de curând acest loc firesc și legitim în mijlocul nostru.

Nu vreau să credeți că nutresc o viziune idilică și naivă despre viitorul apropiat sau mai îndepărtat. Știu prea bine că există multe probleme încă deschise, pe care vă invit să le semnalati fără ezitare pentru a încerca să le rezolvăm împreună. Știu prea bine că numeroase dificultăți, de la lipsa de resurse sau de capital la lipsa de încredere sau de inițiativă, pot oricând ridica noi obstacole în calea procesului de cooperare la care participăm. Într-o vreme în care chiar Uniunea Europeană se confruntă cu dificultăți politice neașteptate, nu putem spera într-o armonie rapidă.

În ciuda tuturor obstacolelor prezente sau viitoare, Sud-Estul Europei se află acum în fața unei ferestre a oportunităților. Dar nici o fereastră a oportunităților n-ar putea fi utilă dacă nu este, înainte de toate, recunoscută ca atare. Vă invit să o recunoaștem împreună și să o valorificăm împreună.

AGENȚII AI PROPRIEI SCHIMBĂRI

Prima carte de bună vecinătate în Europa de Sud-Est

Reuniunea SEECP de la București, care se încheie astăzi, s-a dovedit a fi ea însăși un exercițiu esențial de cooperare și o demonstrație convingătoare a capacității de a fi agenții propriei noastre deveniri. Faptul că de-a lungul unui an dramatic am stăruit asupra unei Carte a bunei vecinătăți și am reușit să o adoptăm acum este semnul maturității politice cu care țările noastre răspund exigențelor pe care securitatea indivizibilă a Europei le ridică în noua etapă în care am pășit. Carta relațiilor de bună vecinătate, stabilitate, securitate și cooperare în Europa de Sud-Est este un document important, în egală măsură, prin conținutul său și prin valoarea sa simbolică.

În fond, Carta este un cod de conduită liber asumată pe baza recunoașterii valorilor dialogului politic, a principiilor democratice, a necesității ca aceste principii să se regăsească în fapt, în însuși modul în care se dezvoltă relațiile noastre bi- și multi-laterale. În deplin acord cu Pactul de Stabilitate adoptat anul trecut la Sarajevo și, în mod particular, cu articolul 6 din Pact, Carta definește principii și căi pentru o construcție de cooperare și stabilitate regională pe care onoarea și rațiunea ne îndeamnă să le respectăm și să le dezvoltăm.

Suntem reprezentanți ai unor popoare cu o bogată tradiție, cu o identitate definită de secole, cu o viziune complexă a realității și care dorește să fie factori activi ai viitorului lor comun. Carta este doar una dintre expresiile acestei voințe de participare.

„Veșnică sursă de conflict” – un stereotip păgubos

Sub aspectul simbolului, aproape că nu mai este nevoie să spun cât de puternic și de important este semnalul pe care țările noastre îl transmit Europei și lumii. Prin adoptarea acestui document, care formalizează partea cea mai bună a experienței noastre istorice de conviețuire, colabo-

Alocuțiune la **încheierea lucrărilor Reuniunii șefilor de stat și de guvern ai statelor participante la Procesul de Cooperare în Europa de Sud-Est (SEECP)**. București, Palatul Parlamentului, 12 februarie 2000.

rare și creație, Procesul de Cooperare în Sud-Estul Europei dovedește că există o alternativă clară și viabilă a păcii și colaborării în regiune.

Nu voi înceta să afirm că stereotipul conform căruia țările noastre ar reprezenta o sursă veșnică de conflicte inevitabile ne sărăcește și ne deformează și trecutul, și viitorul.

Dacă ne uităm în trecut, putem oricând opune ciocnirilor de interese, nu toate și nu întotdeauna ale noastre, secole îndelungate de experiențe comune în gestionarea confluențelor culturale, a schimburilor de idei și de valori, de acumulare a unei foarte subtile arte de a negocia diferențele, fie ele de la sat la sat, sau de la stat la stat.

Dacă privim spre viitor, putem spera cu temei că, într-o Europă în fine unită și democratică, locul nostru, nu doar al fiecăruia dintre noi, ci al nostru, ca zonă de cooperare și de dezvoltare în comun, se întrevește tot mai limpede și mai promițător.

Accentuând mai degrabă ce ne unește, decât ce ne desparte

Cred, de aceea, că reunirea noastră în jurul unui concept de bună vecinătate și de cooperare care să asigure securitatea propriilor noastre state și popoare, dar și un spor de securitate pentru Europa, este un bun început al rolului nostru în noul secol al continentului european. Cu eforturi importante, mulți dintre noi am reușit să punem în evidență ceea ce ne unește, mai degrabă decât ceea ce ne desparte. Dacă ne unim cu bună credință eforturile, vom demonstra că nu suntem parte a problemelor, ci parte a soluțiilor: soluții de dialog, de solidaritate, de conlucrare utilă și creativă.

Acum câteva decenii un scriitor spunea: „Minunat lucru când omul are o cauză pe care o apără. Aceasta îl face și pe el frumos, și îi face frumoasă și cauza”. Acum, în prag de nou secol, noi suntem în măsură să dovedim că apărăm o cauză frumoasă și că, împreună, putem construi o casă a păcii și a bunei înțelegeri.

Adevărata cale pentru acest viitor înseamnă să ne păstrăm identitatea și granițele, dar conferind și granițelor, și specificității culturale a fiecăruia dimensiunea creativă a interculturalității, a comunicării și a colaborării în spiritul valorilor universale ale democrației și drepturilor omului.

Încheierea mandatului României la Președinția SEEC

La sfârșitul unui mandat dificil din cauze exterioare dialogului dintre noi, dar pe care cordialitatea colaborării noastre l-a înlesnit și l-a

făcut să fie eficace, vă mulțumesc pentru sprijinul prietenesc acordat României în îndeplinirea îndatoririlor sale de Președinte în exercițiu al Procesului de Cooperare în Europa de Sud-Est. Nutresc speranța că România a răspuns așteptărilor țărilor membre ale cooperării sud-est-europene și că a dus la bun sfârșit mandatul de un an, cu care a fost investită la 1 martie 1999.

Urez Guvernului macedonean succes în asumarea Președinției în exercițiu în perioada 2000 – 2001. Am convenit ca următoarea întâlnire a șefilor de stat și guvern ai țărilor participante la SEECP să aibă loc la Skopje la începutul anului 2001.

Succesele Procesului de Cooperare în Sud-Estul Europei vor fi spre binele fiecăreia dintre țările noastre și spre binele Europei unite, clădite prin efort comun.

LÂNGĂ PODUL DE FLORI

Relații privilegiate între București și Chișinău

De multe ori oamenii politici au ocazia să afirme că asistă la un moment cu totul deosebit al relațiilor dintre țările pe care le reprezintă. Uneori această afirmație este profund adevărată, alteori are un caracter pur protocolar.

Astăzi însă, putem fi absolut de acord că România și Republica Moldova trăiesc un adevărat moment istoric, la capătul unui an în care au avut relații intense la toate nivelurile. Mi-aș permite să amintesc aici vizita pe care Președintele Lucinschi a făcut-o la București, în decembrie 1996, în calitate de președinte ales, tocmai pentru a discuta împreună, chiar înainte de instalarea sa oficială, principiile în baza cărora urmau să evolueze relațiile dintre țările noastre.

Aș aminti, de asemenea, cele convenite la întâlnirea trilaterală la nivel înalt de la Ismail, pe baza cărora cele două state românești au început să acționeze în cadrul unui program de cooperare împreună cu partenerul nostru comun, Ucraina. Trilaterala a deschis un drum inedit și este recunoscută ca un model de cooperare regională. Pe baza acestui concept al trilateralelor, în Europa Centrală și de Sud-Est s-a configurat o arhitectură multi-zonală, pe care am prezentat-o recent (și cu succes) la Forumul internațional *Global Panel* de la Haga. Toate acestea nu s-au realizat la îndemnul, nici sub presiunea și nici cu ajutorul unor mari puteri sau organizații internaționale. S-au făcut din inițiativa și prin efortul nostru comun.

Un cablu optic traversează Prutul

Revenind la raporturile dintre România și Republica Moldova, trebuie să spun încă o dată că, pentru noi și pentru toți românii, acestea sunt raporturile cele mai importante, sunt cu adevărat raporturi privilegiate, de familie.

Chiar la acea întâlnire din decembrie 1996, când eu eram preșe-

Alocuțiune la **inaugurarea cablului optic dintre România și Republica Moldova**, Iași, 4 decembrie 1997.

dinte în funcție de câteva zile iar președintele Lucinschi abia fusese ales, urmând să fie confirmat peste câteva zile, ne-am propus să găsim un model nou și pragmatic de vecinătate solidară, care să țină seama de nevoile celor două țări, de nevoile cetățenilor lor și, în același timp, de tradiția și istoria care ne leagă.

Astăzi, acest mod de a privi lucrurile dă roade. Începând de astăzi, Podul de flori de peste Prut este dublat de un pod tehnologic menit să țină seama de sensul dezvoltării tehnologiilor mileniului III și de dorința noastră de a construi infrastructuri moderne.

Dincolo de orice detalii tehnice, care nu țin de competența președinților, inaugurarea cablului optic dintre România și Moldova este un semnal al voinței politice de a ne construi un viitor comun, dincoace și dincolo de Prut. Nu ne mai rezumăm la simpla evocare emoțională a legăturilor cu totul speciale care există între noi. Trecem concret la o construcție vizibilă prin care să conferim și un fundament economic acestor legături.

Viitor pe măsura trecutului care ne unește

Invocând un trecut comun care ne unește pentru totdeauna, trebuie să construim împreună un viitor pe măsura acestui trecut. Să-l construim acum, nici un moment mai târziu. Fiecare clipă de întârziere se plătește în această competiție extrem de dură care se duce acum între toate țările Europei, între toate statele lumii pentru stabilirea locului fiecăruia în acea economie globalizată a mileniului III. Este o luptă aprigă, în care cine stă pe loc nu rămâne pe loc, ci pierde, iar cei care știu să avanseze acum vor avea un loc al lor și un cuvânt de spus și în lumea de mâine.

Acastă inițiativă remarcabilă, concretizată astăzi, va trebui continuată și dincolo de granița anului 2000. Din punct de vedere spiritual, anul 2000 are pentru noi aceeași semnificație creștinească, cronologic este doar o graniță convențională, dar este extrem de important să-l socotim și un reper tehnologic. Mileniul III va fi mileniul societății informaționale și al telecomunicațiilor încă abia bănuite. Până atunci avem de dezvoltat ceea ce am început în domeniul cooperării în transportul energiei electrice, în investiții reciproce, în infrastructură, în reglementarea traficului de frontieră, în învățământ și cultură.

Mondializarea și păstrarea identității naționale

Mondializarea ridică o sumedenie de probleme care riscă să devină antagonice dacă nu le construim din timp un statut de complemen-

taritate. Am prezentat acum câteva zile, la Paris, la Conferința internațională dedicată acestui subiect, un punct de vedere pe care îl consider definitiv pentru echilibrul civilizațiilor și viitorul condiției umane. M-am referit la pericolul unei mondializări a culturii de masă exprimate într-o aceeași limbă engleză planetară sau prin imagini ce induc standardizarea preocupărilor, gusturilor, hainelor și a existențelor umane în general, ca și la reacția, la fel de periculoasă, de contracarare a acestor tendințe printr-un naționalism extremist.

Trebuie să existe o cale de mijloc între o mondializare indiferentă la identitate și o identitate indiferentă față de lume. O asemenea cale îmi pare a fi dată de împletirea atitudinilor și acțiunilor civice cu grija pentru păstrarea identității naționale și lingvistice a omului – cetățean al lumii de mâine.

LEUL CARE SARE PRUTUL

Sucursala Băncii Comerciale Române la Chișinău

În ultimii ani am fost nevoit să învăț foarte multe lucruri despre bănci și operațiuni bancare. Este cât se poate de firesc, pentru că băncile au devenit demult inima oricărui sistem funcțional și sănătos într-o economie de piață liberă.

Pentru unii, inaugurarea unei bănci poate părea un lucru cât se poate de banal, dar pentru relațiile dintre România și Republica Moldova evenimentul de astăzi are un înțeles deosebit. Am trăit împreună momentul Podului de flori și al Podului de cablu optic inaugurat acum un an. Este timpul ca între țările noastre, care clădesc o economie de piață și doresc integrarea la nivelul standardelor europene, legăturile economico-financiare să se dezvolte.

Banca Comercială Română a reușit, chiar și în anii dificili ai tranziției, să se impună prin seriozitate și profesionalism. Într-o conjunctură financiară mondială destul de confuză, BCR și-a evaluat corect perspectivele și a hotărât să deschidă o nouă sucursală, aici, la Chișinău.

Placă turnantă între statele UE și cele ale CSI

Având în față această dovadă de clarviziune și de forță, cred că, de acum înainte, România și Republica Moldova trebuie să-și asume avantajul poziției geografice de placă turnantă între statele membre ale Uniunii Europene și cele din Comunitatea Statelor Independente din spațiul ex-sovietic. Dacă factorii politici vor acționa decis și rapid, peste puțin timp pe aici vor trece mari coridoare de transport între țările Apusului și Răsăritului, construite cu capital internațional.

Pentru pregătirea acestor drumuri noi, pentru dezvoltarea economică a localităților de dincolo și de dincoace de Prut, sistemul bancar va însemna în anii ce vin ceea ce a însemnat acum un secol rețeaua căilor ferate. Pentru oamenii de afaceri, pentru cei care vor veni să investească, să facă import sau export, ca și pentru cetățenii obișnuiți, o

Alocuțiune la **inaugurarea Sucursalei Băncii Comerciale Române din Chișinău**, 22 octombrie 1998.

bancă înseamnă și câștig, dar, în primul rând, încredere și siguranță.

Conducerea băncii și-a propus obiective ambițioase și, după cum se vede, Leul sare Prutul.

România și Republica Moldova s-au apucat serios de treabă, dar mai au de sărit multe obstacole și blocaje pentru a scurta drumul tranziției cu viteza cu care băncile realizează transferuri de milioane la distanțe uriașe.

IMPULSIONAREA COLABORĂRII ROMÂNNO-ELENE

Înființarea Consiliului de Afaceri Româno-Elen

Forumul de Afaceri Româno-Elen reprezintă un moment important în cadrul vizitei de stat a președintelui Stephanopoulos în România. Prezența în delegație a numeroși oameni de afaceri eleni facilitează un dialog consistent iar cadrul unui forum de afaceri este potrivit și pentru abordarea unor probleme esențiale ale cooperării româno-elene.

Ca și în alte țări ex-comuniste din Europa, tranziția României spre o economie de piață s-a dovedit a fi un proces dificil. Pe fondul unei restrângeri economice, al întârzierii reformei și privatizării, ne aflăm în situația de a adopta rapid, în condițiile puțin favorabile ale pieței externe de capital, o serie de măsuri pentru depășirea punctului critic al restructurării, cât și pentru stoparea restrângerii activităților economice. Guvernul și, în general, instituțiile publice sunt hotărâte să ducă la bun sfârșit programul de reformă chiar dacă măsurile luate în cadrul acestui proces nu sunt populare iar anul viitor va fi un an electoral.

Reforma este un proces de durată, dar ea trebuie să dea rezultate concrete pe întregul ei parcurs. Pachetul de măsuri de reformă pus în aplicare de Guvernul României dispune de un bun cadru legislativ pentru o dezvoltare economică sănătoasă și durabilă.

România a dovedit că are resursele și capacitatea de a reacționa corect, rapid și ferm în momente de criză. Evoluția reformei va fi cu atât mai rapidă și mai profitabilă, pentru toate părțile, cu cât prezența investitorilor străini va fi mai consistentă.

Împreună cu personalități care reprezintă factori de decizie ai administrației centrale române, instituții bancare și firme de prestigiu din Grecia, Forumul oamenilor de afaceri din cele două țări poate demara un progres rapid. Am fixat, deja, împreună, un prag minim al schimburilor comerciale iar proiectul înființării unui Consiliu de Afaceri Româno-Elen este binevenit.

Fragment din alocuțiune la **deschiderea Forumului de Afaceri Româno-Elen**, București, 17 iunie 1999.

Afacerile reciproc avantajoase sunt încă departe de posibilități

Din experiența anilor trecuți, partea română a înțeles că reticențele investitorilor străini se referă la două teme principale: nesiguranța dată de proximitatea unor zone conflictuale și deficiențele mediului local de afaceri. În opinia mea, prima reticență se datorează unei cunoașteri superficiale a zonei balcanice și rezerve de acest tip au, în special, oamenii de afaceri din țări îndepărtate. Investitorii greci vin dintr-o țară vecină, aparținând aceleiași spațiu cultural. Ei știu foarte bine că România este, în această regiune, un pol de stabilitate. Prezența în România a mai multor firme grecești, ca și existența unei comunități elene active și respectate sunt alte argumente încurajatoare pentru extinderea relațiilor cu firme românești.

Luna trecută, sub patronajul Președinției, a luat ființă Comisia pentru îmbunătățirea mediului de afaceri în România care reunește toți factorii interesați, inclusiv reprezentanți ai oamenilor de afaceri străini. Ea va analiza operativ și va sesiza Executivul asupra tuturor punctelor slabe ale mediului de afaceri. Dintre acestea, unele se află deja la vedere. Este vorba despre fiscalitate și propunerile pentru un nou cod fiscal, despre lacune în legislația comercială și despre nevoia stringentă de a restrânge birocrăția.

În același timp, trebuie remarcat că România reprezintă un punct important la intersecția unor zone economice a căror expansiune este prognozată pentru viitorul apropiat. Este vorba despre zona Mării Baltice, despre Rusia, Ucraina și alte state învecinate lor, precum și despre Transcaucazia și Asia Centrală. Am avut în vedere aceste zone și coridoarele economice care le leagă atunci când am inițiat proiectele de cooperare trilaterală ale României cu Ucraina și Polonia sau cu Ucraina și Republica Moldova. În cadrul acestor trilaterale am convenit crearea unor euroregiuni și zone de liber schimb. Una dintre acestea este euroregiunea Dunării de Jos, zonă tradițională a comunității elene din România.

Impulsionarea colaborării bilaterale, ca și cooperarea noastră în Trilaterală România – Grecia – Bulgaria, pot da o nouă dimensiune coridorului economic care leagă Marea Baltică de Marea Egee. Vechiul *Drum de la varegi la greci*, deși mai puțin mediatizat decât Drumul Mătăsii, va fi în viitorul apropiat la fel de important pentru țările noastre pentru că România se află chiar la intersecția dintre aceste două importante coridoare de transport, Nord-Sud și Est-Vest.

Am avut ieri ocazia să discutăm și despre oportunitățile pe care le

crează Pactul de Stabilitate în Sud-Estul Europei, și faptul că în cadrul acestui proiect atenția principală se acordă cooperării cercurilor de afaceri. Încă o dată, se poate dovedi avantajul pe care-l dă dinamismul inițiativei private într-o investiție de amploare.

Toate aceste proiecte și programe discutate și amendate în numeroase întâlniri internaționale sunt oportunități reale ale unui timp și ale unui spațiu bine definite. Resursele umane, materiale, culturale și informaționale, care acoperă o zonă întinsă a Europei și Asiei Centrale, pot constitui un motor de dezvoltare a Europei pentru cel puțin 50 de ani de acum înainte. Grecia, țară membră a Uniunii Europene, a cărei dezvoltare economică a cunoscut un dinamism deosebit, poate juca un rol important în această zonă.

România este decisă să coopereze intens cu Grecia. Așteptăm cu încredere deosebită inițiativele oamenilor de afaceri români și eleni.

PARTENERIAT DINAMIC ROMÂNÔ – TURC

Dialog permanent la nivel politic

Președintele Demirel a abordat în profunzime relațiile turco-române, problemele regionale și problemele pe care societatea globalizată post-industrială a mileniului III le pune în fața noastră, a tuturor. Sunt pe deplin de acord cu analiza prezentată și de aceea nu voi insista asupra problemelor pe care domnia sa le-a defînit atât de strălucit.

Împreună cu delegația oamenilor de afaceri români care mă însoțește, am așteptat această reuniune cu interesul și optimismul pe care îi le inspiră întotdeauna întâlnirea cu un partener. Sunt bucuros acum, în a doua zi a vizitei mele în Turcia, să vă pot spune că dialogul cu personalitățile de prim plan ale mediului politic turc au făcut ca acest sentiment să fie mai proaspăt și mai intens ca oricând.

Actualul cadru de cooperare între România și Turcia, țări care au făcut în ultimii ani proba unui parteneriat politic dinamic și credibil, reprezintă cea mai importantă premisă a unei evoluții ascendente în relațiile de afaceri. Este de datoria mea să elogiez încă o dată contribuția Președintelui Demirel la instituirea unui cadru oficial de întâlniri bilaterale de două ori pe an; contribuția sa la stabilirea unor relații permanente de tip trilateral, cum sunt cele dintre Turcia – România și Bulgaria, precum și preocuparea sa permanentă pentru dezvoltarea cooperării în zona Mării Negre și, mai departe, în Caucaz și Asia Centrală.

Toate acestea au sporit rolul țării dumneavoastră în asigurarea unui climat de stabilitate într-o zonă frământată încă de conflicte grave, cu pierderi de vieți omenești și distrugeri uriașe.

Resurse pentru diversificarea relațiilor bilaterale

Revenind la relațiile româno-turce, avem astăzi o șansă în plus de a face, într-un cadru destins, cum este cel de aici, un bilanț al acestor relații și, mai ales, avem posibilitatea de a identifica noi resurse pentru diversificarea acestora în viitor. Ajuns aici, aș vrea să subliniez că atât

Discurs la **întâlnirea cu oameni de afaceri turci și români**. Deiki, Turcia, 7 iulie 1999.

Consiliul pentru Relații Economice Externe al Turciei, cât și Consiliul Oamenilor de Afaceri România-Turcia sunt instituții indispensabile acestei construcții comune. Ce putem constata? Pe de o parte, o bună experiență a cooperării bilaterale, pe de altă parte, faptul că potențialul nostru partenerial nu este încă valorificat la întreaga sa capacitate.

Într-un mediu dominat de oamenii de afaceri, nu se recurge la discursuri lungi. De aceea, voi puncta doar câteva dintre oportunitățile de cooperare care, în opinia mea, pot da consistență și stabilitate relațiilor bilaterale.

Investițiile turcești în România au depășit etapa *micului business* și au evoluat spre domenii de interes mai larg: elemente esențiale de infrastructură, industria energetică, a produselor petroliere și construcții. În domenii strategice cooperarea este menită să asigure structura de rezistență a relațiilor economice. Pe de altă parte, multitudinea de întreprinderi mici și mijlocii accentuează relațiile inter-umane astfel încât ambele direcții vor trebui dezvoltate.

Activitatea Consiliului Oamenilor de Afaceri Turcia-România demonstrează dinamismul sectorului privat și eficacitatea implicării societății civile în relațiile bilaterale. În același timp, un dialog între reprezentanții puterii politice și instituțiile neguvernamentale este benefic pentru identificarea unor blocaje legislative și baraje birocratice. Consiliul Oamenilor de Afaceri Turcia-România ne poate ajuta să realizăm marile proiecte pe care le-am elaborat și am început să le derulăm. Și este de datoria noastră, a președinților, a guvernelor, să asigurăm garanția dezvoltării acestor proiecte.

Mediu de afaceri prietenos în ambele țări

Experiența ultimilor ani a demonstrat că oamenii de afaceri turci cred în viitorul economiei românești și înțeleg că anumite dificultăți ale tranziției post-comuniste nu constituie argumente pentru o poziție rezervată față de posibilitatea de a investi în România. De asemenea, companiile românești și oamenii de afaceri români au venit să lucreze în Turcia. Treptat-treptat, în ambele țări s-a creat un mediu de afaceri prietenos pentru partenerii turci și, respectiv, români.

Întreprinderile mixte româno-turce au constituit un alt laborator al intensificării relațiilor economice. Ele ne vor pregăti să operăm bine, în continuare, pe terțe piețe, inclusiv în cadrul acestui mare program de reconstrucție a Iugoslaviei și de dezvoltare durabilă a Sud-Estului european pe care întreaga zonă îl așteaptă.

Înainte de a încheia, aş dori să vă prezint pe câţiva dintre membrii delegaţiei române care mă însoţeşte. Componenta delegaţiei ilustrează foarte clar atenţia deosebită pe care o dăm cooperării cu ţara dumneavoastră. Am în vedere pe domnul ministru al Industriei şi Comerţului şi pe preşedintele Fondului Proprietăţii de Stat, instituţii publice care joacă un rol important în procesul de privatizare. Schimburile economice înseamnă şi forţă de muncă, astfel că este prezent aici ministrul Muncii şi Protecţiei Sociale. Este, de asemenea, alături de noi ministrul adjunct al Afacerilor Externe, care răspunde de cooperarea regională în politica externă a României.

Am vorbit despre societatea post-industrială. Ea se bazează pe cercetare ştiinţifică şi ca atare este prezent aici şeful Agenţiei Naţionale pentru Dezvoltare Ştiinţifică, care a semnat ieri, la Ankara, împreună cu omologul său turc, Acordul de cooperare în domeniul cercetării ştiinţifice. La reuniunea de la Antalya, Turcia a propus dezvoltarea cooperării în domeniul turismului. Ca urmare, este prezent şeful Agenţiei Naţionale pentru Turism. Şi pentru că avem nevoie de legi bune, alături de noi se află doi deputaţi din Parlamentul României care reprezintă minoritatea turcă şi minoritatea tătară din România.

Nu pot să nu menţionez prezenţa în delegaţia română a comandantului Armatei I, participantă la programul de cooperare şi interoperabilitate dintre armatele noastre.

Dumneavoastră, care vă ocupaţi de afaceri, daţi o mare atenţie imaginii. Şi politicienii sunt obligaţi să facă acest lucru. Dar mai populari decât oamenii de afaceri (şi în orice caz, decât oamenii politici) sunt întotdeauna sportivii. De aceea, mă bucur să salut prezenţa în această sală a unui alt ambasador al României în Turcia, binecunoscutul Gheorghe Hagi.

V-am prezentat membrii delegaţiei oficiale române pentru ca dumneavoastră să-i „exploataţi” cât mai bine prin întrebări inteligente, la care aşteptăm cu toţii răspunsuri cât mai convingătoare.

TRANSFORMAREA BALCANILOR ÎNTR-O ZONĂ DE PACE ȘI PROSPERITATE

Procesul de cooperare Sud-Est-europeană funcționează

Reuniunea de astăzi dovedește încă o dată funcționalitatea și vitalitatea Procesului de Cooperare în Europa de Sud-Est. Mă bucur că această reuniune s-a putut organiza atât de rapid, la o lună de la votul decisiv din R.F. Iugoslavia și cred că trebuie să ne felicităm pentru consensul de a devansa termenul convenit la București. Să felicităm și gazdele noastre, în primul rând pe Președintele Trajkovski, pentru efortul energetic de organizare și de diplomatie ale cărui roade ni se oferă acum cu atâta generozitate.

Reuniunea își propune o evaluare în comun a perspectivelor pe care le deschide Europei de Sud-Est schimbarea radicală a statutului R.F. Iugoslavia în urma alegerilor din septembrie. Salut cu o mare bucurie prezența în mijlocul nostru a Președintelui Kostunica, simbolul acestei schimbări. Se cuvine să adresăm felicitări tuturor cetățenilor R.F. Iugoslavia și noului lor președinte pentru rezultatul acestor alegeri, a căror importanță depășește hotarele spațiului iugoslav și oferă o perspectivă cu totul nouă întregii noastre regiuni.

Progresul democratic din Iugoslavia are nevoie de susținerea SEECP

Progresele democrației în R.F. Iugoslavia reprezintă premisa transformării Sud-Estului Europei într-o regiune a păcii și prosperității.

Experiența României dovedește că asemenea premise se pot dezvolta, dar că dezvoltarea lor este un proces dificil, care cere o mobilizare constantă a energiilor în direcția consolidării fiecărei măsuri de reformă a instituțiilor și a modului lor de funcționare.

Eforturile R. F. Iugoslavia vor avea nevoie și de susținerea noastră, cu atât mai importantă cu cât o mare parte dintre țările noastre au parcurs deja etape importante ale acestui drum, îi cunosc obstacolele și îi înțeleg dificultățile, dar și miza esențială a progresului în stabilitate și pace. Sud-Estul european își recapătă coerența firească, iar această reuniune este semnul capacității regiunii de a se solidariza.

A venit vremea respectului reciproc și a reconcilierii reale

Un efort major trebuie făcut pentru realizarea unei reconcilierii reale în zona Balcanilor de Vest. Din experiența țării mele pot afirma că această reconciliere durabilă este posibilă și capabilă să devină ea însăși un ferment al progresului general. Ultimii ani au arătat cum pot fi rezolvate, pe cale politică, stări conflictuale moștenite din trecut, dar cu care noi nu am dorit să ne împovărăm viitorul. Voci autorizate ale lumii politice contemporane consideră experiența României un model pentru soluționarea democratică a potențialelor conflicte interetnice și interconfesionale. Îmi asum, de aceea, datoria și dreptul moral de a adresa un apel general către toate guvernele din zonă să descurajeze activ și consecvent atitudinile revanșarde și vindicative. Nu există vină colectivă iar persoanele vinovate de tragedia iugoslavă trebuie identificate și deferite Justiției, inclusiv Tribunalului Penal Internațional.

Vremea vendetelor și a legii talionului a trecut și a venit vremea respectului reciproc și a dialogului. Drepturile celui alt nu vor diminua, ci, dimpotrivă, vor consolida și propriile noastre drepturi.

Instituționalizarea unei Conferințe pentru lumea de afaceri a Dunării

Cooperarea în interiorul regiunii trebuie intensificată. Pactul de Stabilitate a construit pilonul unei noi atitudini în zonă. Trebuie să-l felicităm pe Coordonatul special al Pactului de Stabilitate, domnul Bodo Hombach, pentru eforturile făcute până acum și, totodată, să sperăm că, prin revenirea R.F. Iugoslavia în concertul națiunilor europene, o nouă dinamică a activităților desfășurate sub egida Pactului de Stabilitate nu va întârzia să se manifeste rapid și eficient.

Aș dori să mă opresc un moment asupra problemei Dunării. Fluviul trebuie să redevină o axă majoră a comerțului, transporturilor și turismului pe continentul european. Pentru aceasta este nevoie de eforturi comune pentru a revitaliza această cale de comunicare și schimb. Să nu avem în vedere doar circulația bunurilor materiale, dar și bunurile spiritului, contactul fertil al ideilor și al oamenilor. Ca urmare, vă propun să examinăm împreună oportunitatea ca, pe lângă Reuniunea șefilor de stat și de guvern din țările membre ale Procesului de Cooperare în Europa de Sud-Est, să fie instituționalizată o *Conferință a lu-*

Alocuțiune la **Reuniunea șefilor de stat și de guvern din statele membre ale Procesului de Cooperare în Europa de Sud-Est (SEECp)**. Skopje, 25 octombrie 2000.

mii de afaceri a Dunării, împreună cu prietenii noștri din Ungaria, Slovacia, Austria și Germania.

Răbdare și bună credință în rezolvarea problemelor regionale

Acum, bazele rezolvării pașnice și democratice a problemelor regionale există. Trebuie să începem să le și rezolvăm, cu răbdare și bună credință. Trebuie să învățăm cu toții în ce măsură logica concurențială a trecutului este depășită de istorie și în ce măsură logica cooperării ne poate ajuta să progresăm câștigând cu toții. Să trecem de la „jocul de sumă nulă” la câștigul comun.

Aplicarea cât mai rapidă a rezoluțiilor relevante ale Consiliului de Securitate al ONU și a acordurilor ce decurg din acestea va avea efecte benefice astfel încât recenta Cartă de bună vecinătate, pe care am adoptat-o la București, să devină o realitate substanțială și cotidiană a raporturilor dintre noi.

Fără îndoială, perspectivele de integrare ale regiunii noastre în marile fluxuri de cooperare europeană reprezintă un mediu favorizant pentru regăsirea căilor firești ale dialogului și conlucrării în întreaga Europă. Esențială rămâne voința statelor membre ale Procesului de Cooperare în Sud-Estul Europei, inclusiv a R.F. Iugoslavia, de a-și gândi în comun viitorul și de a lucra în comun pentru realizarea acestui viitor comun într-o Europă unită.

Sunt absolut convins că avem obligația să lăsăm generațiilor următoare o regiune a păcii și prosperității. De aceea, vă propun să sprijinim instituirea unui *Forum al Tinerei Generații din Sud-Estul Europei* care să-și traseze singură coordonatele viitorului său comun. Datoria noastră este aceea de a le deschide tinerilor calea colaborării și prosperității și cred că pentru aceasta ne-am și reunit, acum. Crearea premiselor ne aparține nouă, e datoria noastră, dar viziunea despre cum va fi, concret, acest viitor trebuie să aparțină tinerilor. Doar astfel se vor simți angajați pe deplin în acest timp al zidirii.

ECHINOCTIU DE PRIMĂVARĂ

Un alt mod de abordare a pluralismului etic

La sfârșitul acestei zile vom da ceasurile înainte cu o oră. În istoria multiseculară a popoarelor noastre aceasta poate însemna ceva? Din punctul meu de vedere, acest echinocțiu de primăvară semnifică cel puțin un nou mod de abordare a unor probleme vechi.

În ultimul an, Republica Macedonia a cunoscut o notorietate nedorită: a fost principalul subiect de îngrijorare în Balcani și, probabil, în Europa. Acordul de la Ohrid, din august anul trecut, a făcut lumină în ceea ce fusese un tablou sumbru de conflicte, de ură indusă și percepții eronate. Acest acord a fost un adevărat exercițiu de toleranță din partea ambelor părți, dovedind voința de a depăși situația de blocaj printr-un efort efectiv al ambelor părți. Cu toate acestea, există aspecte conexe care nu sunt încă rezolvate. Republica Macedonia are, în continuare, nevoie de atenția și sprijinul nostru prietenesc.

Analiza acestei crize nu poate fi completă în lipsa unei evaluări a cauzelor așa-numitei *probleme macedonene*. Pentru a înțelege aceste cauze, este necesar o reflecție comparativă a evenimentelor tragice petrecute în toată Europa, în a doua jumătate a secolului XX. O proiecție a centrelor de conflict etnic și religios pe harta Europei ne arată că acestea acoperă o zonă extinsă de la Oceanul Atlantic la Munții Caucaz și de la Marea Baltică la Marea Mediterană. Prezența, pe această hartă a conflictelor, a unor regiuni ca Irlanda de Nord, Țara Bascilor, Corsica, Flandra și Valonia ne arată că nici economia de piață, nici democrația nu rezolvă de la sine conflictele, deși asigură, neîndoios, un mai bun mod de abordare.

Văd ca un fructuos câmp de acțiune pentru Clubul Politic Balcanic – care reunește personalități cu o bună deschidere intelectuală și implicare în politica internațională – clarificarea confuziei dintre particularitățile reale ale acestei zone și unele stereotipe mentale ale Occidentului privind Balcanii. Așa cum trecutul îndepărtat nu trebuie idealizat, nici prezentul nu trebuie demonizat.

Discurs la reuniunea **Clubului Politic Balcanic**, Skopje, 30 martie 2002.

Cred că putem identifica, în ciuda diferențelor specifice, câteva cauze comune, determinate de condiții istorice similare pentru unele dintre țările din regiunea noastră în a doua jumătate a secolului XX: ocultarea conflictelor existente și/sau potențiale în sau dintre aceste țări; accentuarea vizibilă a politicilor național-comuniste în Europa de Sud-Est; transferuri de populație și diverse inginerii sociale din timpul epocii comuniste; centralizarea excesivă a administrației și oprimarea minorităților; dificultăți în instaurarea statului de drept după înlăturarea regimurilor totalitare și reconversia rețelelor de influență din perioada comunistă în structuri mafioate.

Ca toate problemele din Balcani, și așa-numita *problemă macedoneană* nu este nouă. În timpul Războiului Rece, din cauza logicii de bloc, discuțiile deschise asupra acestui contencios au fost evitate sistematic. După căderea regimului comunist, o dezbatere democratică va trebui să contracareze sentimentele negative, încă prezente pe o scară largă, de la politicieni până la istorici.

Politica naționalistă a regimurilor comuniste a fost o caracteristică comună țărilor din regiune. După căderea regimurilor totalitare și eșecul ideologiei comuniste în Balcani, opțiunea naționalistă rămânea singura cale pentru fosta elită politică de a-și asigura supraviețuirea. Țelul imposibil al omogenității etnice, politice și culturale a deschis o cale periculoasă care în unele zone, ca Bosnia-Herțegovina sau Kosovo, a condus la epurări etnice și genocid.

Aș dori să mă refer în câteva cuvinte și la experiența României, pentru că fiecare conflict depășit poate fi o sursă de inspirație pentru evitarea altora. În primele zile de după Revoluția din 1989, dialogul dintre România și Ungaria părea să anunțe sfârșitul unor controverse etnice seculare. Manevrele diversioniste ale fostei securități comuniste și poate o anumită nerăbdare au reaprins conflictele dintre majoritatea română și minoritatea maghiară din România. Tragedia din martie 1990, de la Târgu Mureș, poate fi privită acum ca un preludiu posibil al unor violențe interetnice de durată. Ele au fost însă evitate datorită reacției prompte a societății civile, care a deschis calea către o cooperare politică benefică între partidele democrate românești și Uniunea Democratică a Maghiarilor din România, cooperare care a culminat, în perioada 1996 – 2000, cu participarea acesteia la o coalitie de guvernare, alături de Convenția Democratică a partidelor de centru-dreapta. Ea constituie o opțiune politică pe termen lung, care a determinat și configurația puterii politice după alegerile din 2000, în care

un guvern minoritar, de centru-stânga de data aceasta, este susținut în Parlament de partidul maghiarilor. Cred că istoria post-comunistă a Sud-Estului Europei poate fi privită și ca un transfer de experiențe pozitive. Clubul Balcanic poate juca un rol în această direcție.

Trebuie să fim însă conștienți că modelul participativ nu este eficient în sine. Este necesar ca segmentul extremist al oricărei comunități etnice să fie ponderat de o reacție puternică și matură a societății civile. Conceptul de națiune modernă, privită ca o condiție a democrației, poate fi acceptat și înțeles acum cu întregul potențial de optimizare pe care îl presupune pluralismul etnic.

Efort internațional împotriva criminalității transfrontaliere

Soluționarea problemelor specifice cu care se confruntă țările noastre nu poate face abstracție de pericolul crimei organizate transfrontaliere. Aceasta este una dintre provocările cele mai grave la adresa securității statelor prin modul în care afectează dezvoltarea economică și subminează stabilitatea socială. Pe de o parte, evenimentele din 11 septembrie și urmările lor au demonstrat că rețelele regionale ale crimei organizate sunt legate de grupările terorismului internațional și, în consecință, combaterea lor nu rămâne responsabilitatea unică a țărilor din regiune, ci revine comunității internaționale în întregul ei. Pe de altă parte, după căderea regimului Miloșevici, în Balcani nu mai există nici un regim autoritar și problema relației crimă organizată – terorism trebuie redefinită pentru contextul societăților democratice. Mafiile etnice nu mai sunt o invenție balcanică. Ele au fost patentate în Occident și trebuie să fim deosebit de vigilenți pentru a împiedica ca unele comunități angajate în afirmarea identității lor să fie controlate de structuri ale crimei organizate.

Mafiile etnice nu reprezintă însă rezultatul funcționării economiei de piață, ci rezultatul neadaptării minoritarilor și marginalilor la regulile economiei de piață. Crima organizată și terorismul asociat nu încarnează forța, ci slăbiciune.

Pentru a lupta împotriva criminalității organizate nu sunt suficiente legi și instituții juridice, ci construcția unei mentalități de respectare a legii și justiției care nu se regăsește în experiența de viață din ultimile secole ale popoarelor balcanice.

Este necesară despărțirea de un trecut în care economia subterană era o formă de rezistență împotriva regulilor ocupantului spoliator. Construcția noii Europe nu este un proces de ocupare a Balcanilor, ci

dorința noastră de a ne integra într-un sistem, respectându-i regulile. Acest tip nou de relație implică și renunțarea la mitologia unei componente de rezistență, eficace în trecut, dar inadecvată într-un viitor în care strategiile de dezvoltare vor lua locul strategiilor de supravețuire.

Mândria balcanicului poate fi mângâiată de faptul că această construcție dificilă nu este un simplu proces de mimetism al unor mentalități occidentale moderne, ci și recuperarea unui trecut în care, în zorii Evului Mediu, Codul lui Justinian stabilea în Estul Europei regulile pe care Occidentul, barbar în acea vreme, avea să le preia pentru a se dezvolta.

Este imperios ca guvernele democratice din țările noastre să identifice structurile crimei organizate care acționează pe teritoriul lor, dar va fi nevoie de un efort comun pentru a le anihila și pentru a preveni potențialele amenințări teroriste pe plan regional.

În acest sens, propun Clubului Politic Balcanic să mențină un contact permanent cu Centrul SEECI de la București. De asemenea, susțin cu fermitate inițiativa Președintelui Trajkovski pentru un Pact Regional împotriva Terorismului. Acesta poate deveni principalul suport politic al acțiunilor de colaborare între țările noastre pentru combaterea și prevenirea oricărui sprijin destinat acțiunilor teroriste.

Dezvoltarea economică și pluralitatea civilizațiilor

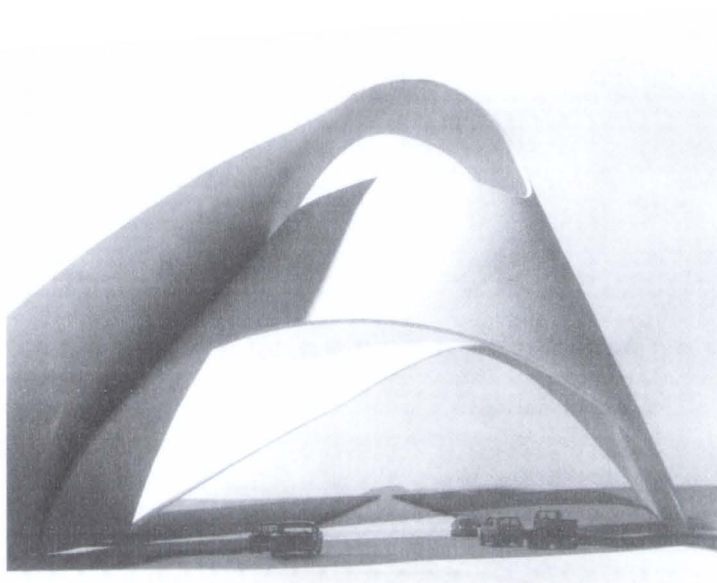
Reforma este un proces dificil pretutindeni. Cu atât mai mult în țările noastre, marcate de subdezvoltare cronică, de lipsa de capital și de consecințele directe și indirecte ale unor conflicte interminabile, care țin la distanță investitorii străini. Trebuie, pe de altă parte, să recunoaștem că perseverența cu care Pactul de Stabilitate a fost definit ca „nefiind un Plan Marshall” a condus la un sprijin economic modest pentru țările afectate de războiul din Kosovo. Confruntată cu enorme dificultăți economice și traumatizată de afluxul de refugiați, Republica Macedonia ar trebui să beneficieze mai departe de sprijin instituțional, de o asistență financiară considerabilă din partea instituțiilor financiare internaționale, și, în acest scop, Conferința donatorilor pentru Republica Macedonia trebuie permanent stimulată.

Fără un sprijin economic clar, nu putem demonstra cetățenilor noștri că este mai bine să traiești într-o democrație decât într-o lume non-democratică. Rezultatele electorale din ultimii ani sunt un exemplu puternic al riscului ca un sprijin economic pur declarativ al lumii occidentale să conducă la creșterea procentelor în favoarea unor

curente pro-comuniste sau chiar extremiste. Acum este mai important ca oricând să ne alăturăm comunității valorilor comune europene, care au toate premisele de a aduce cu sine o dezvoltare modernă consecventă și o extindere a dialogului între culturi. Cuvintele-cheie în acest dialog ar trebui să fie *pluralitatea civilizațiilor*, definită ca un sistem de drepturi individuale ale cetățeanului și de drepturi culturale colective ale diverselor grupuri etnice. Diferențele dintre noi trebuie privite ca o valoare adăugată, și nu ca impedimente în definirea propriei identități. Accentul pe educație poate fi astfel văzut ca un proces cuprinzător de consolidare a încrederii și ca cel mai important instrument în modelarea viitoarelor generații în spiritul toleranței și înțelegerii durabile. O viziune pozitivă a viitorului Balcanilor trebuie construită chiar de noi.

A venit vremea ca istoria și cultura Balcanilor să devină un avantaj în fața complicatelor evoluții post-industriale globalizate.

Înfruntarea cu curaj a problemelor global-europene, a problemelor regionale și naționale de către oamenii de stat, cu sprijinul societății civile, poate transforma Balcanii dintr-o verigă slabă într-o verigă puternică a Europei secolului XXI.

NOUA GRAMATICĂ EUROPEANĂ

DEZBINAREA LA TIMPUL TRECUT, INTEGRAREA ÎN PREZENTUL CONTINUU

Apartenență impusă, la blocul comunist

Pacea de după ultimul război mondial a fost un bun repartizat țărilor din Europa Centrală și de Est conform dorinței marilor învingători, fără prea multe considerații privind participarea lor pe front ori contribuția la obținerea victoriei. Odată cu această pace, le-a fost destinat și un statut de apartenență la unul dintre polii ordinii care a urmat războiului. Pentru unele state a fost un timp al zidirii. Pentru altele un timp al dărâmării.

Dacă unele state din Vestul și Nordul Europei, dacă Austria, în centrul, și Grecia, în sudul continentului, au beneficiat de autoritatea democratică a Statelor Unite, a Franței sau a Marii Britanii, iar mai târziu și a Germaniei, celelalte state din Europa Centrală și de Est au căzut sub autoritatea opresivă a comunismului sovietic.

Fractura între Occident și zona centrală și de Est a continentului a întrerupt de fapt o lungă perioadă de dezvoltare a civilizației europene care, mai ales după primul război mondial, începuse să-și arate tot mai pregnant unitatea. Fractura a fost în primul rând de natură politică și s-a manifestat ca o frontieră strategică între o Europă atașată consecvent unor valori precum democrația reprezentativă, pluralismul politic, libertatea inițiativei economice, apărarea drepturilor omului, toleranța și dreptul la diferență și o altă Europă, a cărei clasă politică contesta vehement aceste valori.

Șansa de a alege liber politicile de securitate și cooperare

Sfârșitul Războiului Rece a acordat o dublă șansă istorică mai vechilor sau mai noilor state post-comuniste: de a putea proclama fără teamă aceste valori și de a le apăra efectiv, printr-o alegere liberă a propriilor politici de securitate și cooperare regională.

Calea firească prin care, după 1990, țările din Europa estică și-au recuperat tradițiile democratice, a demonstrat că fractura impusă arti-

ficial de Războiul Rece nu a fost una de ordin structural. Fără îndoială, modul în care statele aflate cândva în spatele Cortinei de Fier au interpretat mesajul lărgirii Alianței Nord-Atlantice și intenția Uniunii Europene de a primi noi membri este mărturia cea mai convingătoare a faptului că înstrăinarea celor două Europe nu a fost decât un proces conjunctural.

Dorința de a răspunde acestor inițiative a determinat, aproape spontan, crearea unui sistem de cooperare și de securitate colectivă pe care, în alte timpuri, doar autoritatea unei mari puteri ar fi putut să-l asigure. Inițiativa Central-Europeană, Acordul Central-European pentru Liber-Schimb, Tratatul polono-ucrainean, Tratatul româno-ungar și cel româno-ucrainean au creat deja un țesut politic comun pentru o zonă chiar mai largă decât cea pe care suntem obișnuiți în mod tradițional să o cuprindem în Europa Centrală. Ea demonstrează că un întreg capitol de gândire strategică a raporturilor dintre state și dintre zonele geopolitice a luat sfârșit.

Memoria bipolarismului

Spațiul geografic și strategic al Europei Centrale, cuprins între state altădată mari puteri cu istorie imperială – Franța și Germania la Vest, Rusia la Est și Turcia la Sud – este acoperit acum de state cu suprafețe mici sau medii și populații cuprinse între două și patruzeci de milioane de locuitori. Timp de secole, importanța acestor popoare central-europene a fost evaluată în primul rând prin percepțiile și interesele marilor puteri.

Pe de altă parte, aceste națiuni – și cu precădere cele din Balcani – au căutat ele însele, în anumite epoci, protecția unei mari puteri pentru a contrabalansa sau elimina influența unei alte mari puteri. Astfel, destinul popoarelor sud-est-europene a navigat de multe ori printre interesele Rusiei, Turciei sau Austriei.

Din nefericire, această experiență care aparține definitiv trecutului pare să-și mai arate sechelele chiar și astăzi, la nivelul comportamentelor. Deși cele mai multe dintre statele din centrul, Estul și Sud-Estul Europei nu mai depind astăzi, din punct de vedere economic, de Rusia decât în proporții cu totul ne semnificative, recenta criză a piețelor financiare rusești a aruncat un vâl de neîncredere asupra stabilității majorității economiilor din zonă. Principalii actori economici ai Occidentului s-au comportat ca și cum Uniunea Sovietică și structurile de cooperare economică și comercială cu fostele state satelite ar fi fost încă în vigoare.

Memoria bipolarismului aruncă încă umbre nemeritate asupra actualiei conjuncturi economice și politice din regiune. De aceea, potențialul de care dispun astăzi aceste state ar trebui să fie radical reevaluat.

Globalizarea intereselor strategice

Atâta vreme cât politica internațională a fost dominată conceptul de posesia și controlul teritoriilor, în centrul atenției s-au situat țările continentale, conferindu-li-se un rol de punte sau, după caz, de tampon între marii rivali.

Odată cu globalizarea intereselor strategice, centrul de greutate s-a mutat înspre spațiile cu acces la Oceanul planetar. În acest context, devine important accesul direct și simultan al spațiului economic și de cooperare al Europei Central-Estice la ieșirile spre ocean prin Marea Baltică, Marea Adriatică și Marea Neagră. Acest acces poate fi asigurat de România datorită poziției sale geografice și potențialului său de pivot al noii strategii de securitate.

În noile condiții create de descoperirea imenselor rezerve de petrol și gaze din Bazinul Caspic, sistemul de transport Marea Neagră – Dunăre capătă o însemnătate cu totul specială. Prin intermediul acestui sistem, fațada atlantică a Europei ar putea să se branșeze la o nouă sursă de energie, care se anunță chiar mai bogată decât cea din Golful Persic.

România are o largă deschidere la Marea Neagră, iar Dunărea străbate o bună parte a teritoriului său. Ea se află la intersecția unei axe Nord-Sud care leagă Marea Baltică de Marea Neagră cu o direcție fertilă de cooperare cu Republica Moldova, Ucraina și Rusia. Situată la răscrucea unor axe geopolitice și strategice face ca ea să fie *nodul* ce leagă în mod coerent rețeaua de cooperare și securitate din întreaga zonă a Europei Centrale și de Est.

Ar fi extrem de neliniștitor dacă, printr-un fel de chirurgie politică și strategică, Europa Central-Estică ar fi secționată pe termen lung în state pregătite și state nepregătite pentru a participa la arhitecturile de prosperitate și de securitate euro-atlantice. Ar rămâne în „afara Europei” nu numai o țară sau alta, ci tocmai lucrul cel mai prețios pe care l-a oferit cealaltă Europă: această experiență fundamental comună a istoriei sale, în ultimă instanță, indivizibilă.

O nouă cortină, mai... catifelată ?

Secționarea Europei Central-Estice pe termen necunoscut ar distruge țesutul de cooperare regională, iar vechea Cortină de Fier ar fi

pur și simplu înlocuită de una nouă, mai puțin militarizată, desigur, dar tot atât de nebenefică cum a fost și cea care prelungea, de la Marea Baltică la Marea Adriatică, fostul zid al Berlinului. A te mulțumi să întredeschizi o ușă dincolo de cortina pe care istoria a smuls-o înseamnă, în cele din urmă, să conservi o cortină, fie și numai în parte sau dintr-un alt material.

Problemele din această parte a lumii sunt în mod esențial aceleași. Geografia strategică, geografia politică și geografia economică a lumii tind să devină din ce în ce mai simple astfel că, a complica geografiile, a institui alte bariere, valuri și porți doar întredeschise constituie, fără îndoială, un risc ce nu ar trebui asumat.

Firește, nu este vorba despre un risc militar, despre o securitate amenințată, despre o stabilitate pusă la îndoială. Este vorba despre riscul de a considera din nou că valorile democrației, pluralismului, pieței libere și drepturilor omului constituie o excepție occidentală, patrimoniul exclusiv al Occidentului. Al unui Occident care s-ar dovedi, în final, mai puțin ambițios în a-și susține valorile decât l-au apreciat, vreme de decenii, popoarele din centrul Europei.

Dacă popoarele Europei Centrale și de Est au găsit în ele însele forța de a pune capăt regimului totalitar, aceasta s-a datorat și faptului că ele și-au ales ca model marea familie a democrațiilor occidentale. Ca și celelalte popoare ale Europei Centrale, românii vor să împartă cu aceste democrații experiența pe care au acumulat-o, o experiență a rezistenței și solidarității, a victoriei asupra fricii și a credinței în forța rațiunii.

În urma unor inițiative politice întemeiate pe rațiune și a unor acțiuni diplomatice energice și consecvente, România și-a dobândit o nouă experiență și un nou statut prin contribuția sa la constituirea acordurilor trilaterale de cooperare. În același timp, România este o punte între Zona de Cooperare Economică a Mării Negre și Acordul Central-European pentru Liber Schimb. Acordurile de cooperare regională sunt un joc de parteneriat în care câștigul nu se distribuie, ci se acumulează între participanți. Aceasta este logica pe care România se străduiește să o promoveze în dezvoltarea unei politici de solidaritate și de cooperare regională, menită să consolideze stabilitatea zonală ca parte a stabilității continentale și euro-atlantice; să construiască o rețea de articulare reciproc avantajoasă, o țesătură vie de comunicare și de cooperare.

Tocmai pentru a avea o alternativă la cadrul nu o dată greu de gestionat al jocurilor politice binare, am propus partenerilor noștri o

schemă trilaterală de acorduri politice, care să permită, asemeni unor arcuri de descărcare, o echilibrare reciprocă în care fiecare dintre parteneri devine, alternativ, extremă sau termen mediu.

Flexibilitatea acestor structuri și, deopotrivă, capacitatea lor stabilizatoare, par să fi suscitât interesul și adeviziunea multor țări din zonă, între care mă bucur să amintesc acordurile de cooperare trilaterală încheiate de România cu Ucraina și Polonia, cu Bulgaria și Grecia, cu Bulgaria și Turcia, cu Ucraina și Republica Moldova.

Refondarea Europei în întregul ei

În fapt, succesul global al Europei în competiția economico-politică a acestui sfârșit de veac va depinde în mare măsură de capacitatea sa de a se refonda și lărgi prin includerea în patrimoniul ei comun a ansamblului de experiențe diverse al cărui subiect istoric îl reprezintă popoarele din Centrul și Răsăritul continentului. Mă gândesc la marile tradiții culturale din această regiune, la tradiția central-europeană sau la cea bizantino-slavă, cât și la experiența recentă a rezistenței față de totalitarism.

Rămânând europene prin istorie și cultură, popoarele Europei Centrale și de Est au fost anexate, pentru o lungă perioadă a istoriei lor contemporane, unei alte lumi. O lume care, prin refuzul valorilor democrației autentice, a libertăților fundamentale ale omului și economiei de piață, și-a construit o logică proprie, cu totul străină spațiului occidental. Astfel, astăzi, această parte a Europei trăiește simultan anumite experiențe apropiate de Occident, dar și altele, mai degrabă asemănătoare celor din spațiul ex-sovietic sau celor traversate de țările Americii Latine, ieșite și ele din perioada de dictatură aproape în același timp cu Centrul și Estul european.

Altfel spus, statele acestei Europe încă neîntregite socotesc actuala fază istorică a existenței lor ca un imperativ al participării cu drepturi depline la ordinea politică și economică europeană, ca pe o reînnoire în mijlocul unei mari familii la viața căreia au fost prea mult timp împiedicate să ia parte.

Într-o asemenea perspectivă, aș fi înclinat să spun că ideea unității europene nu poate fi redusă la componentele sale instituționale și monetare. Ea rămâne, înainte de toate, o idee politică, a unei identități colective întemeiate pe națiuni civice. Numai națiunile civice pot transfera la nivelul raporturilor dintre state valorile democratice și solidaritatea națională.

Evoluția postbelică a relațiilor dintre statele Europei Occidentale

mărturisește despre un fapt unic în istorie, acela că nu numai cetățenii din cadrul unei națiuni sunt capabili să-și ofere un destin comun, dar că și națiunile își pot imagina și pune împreună în practică un viitor indivizibil. Națiunile vest-europene au dovedit că nu sunt doar, fiecare pentru sine, națiuni civice, dar și că sunt, împreună, națiuni-cetățeni ale unei Europe unite.

Post-tranziția ca un început de istorie

Care este în aceste condiții aportul României în marea familie europeană? Lărgirea spațiului de continuitate democratică, bogăția intelectuală și culturală dublată de un important potențial creator, garanția de stabilitate regională întemeiată pe relațiile de bună înțelegere cu vecinii și pe un model de cooperare bi- și tri-laterală, iată câteva din argumentele care mă îndreptătesc să consider prezentul țării mele ca pe o reușită a desprinderii de trecutul totalitar.

Așa-numita perioadă de tranziție nu este decât o etapă intermediară în cadrul itinerariului nostru către o societate deplin democratică și prosperă. Tranziția presupune un proces ale cărui componente se cer permanent sincronizate. Ea implică abandonarea definitivă a mecanismului mental indus de vechiul regim, care subzistă încă, latent sau manifest la nivelul atitudinilor și practicilor sociale ori economice, constituind tot atâtea obstacole în calea schimbării.

Am intrat acum într-o nouă fază, pe care aș numi-o *post-tranziție*. În opinia mea, aceasta înseamnă că Europa Central-Estică a parcurs drumul dintre două regimuri politice, dintre totalitarism și democrația liberală, concomitent cu drumul european și mondial de la bipolarism la un nou echilibru al relațiilor internaționale.

Post-tranziția înseamnă că voința noastră politică nu mai este prizoniera trecutului. Post-tranziția înseamnă că voința noastră politică se poate consacra în întregime viitorului. Prin deciziile noastre, prin efortul de construcție democratică determinăm condițiile în care voința urmașilor noștri se va putea manifesta în plan intern și internațional.

Post-tranziția reprezintă un început de istorie. Ea măsoară felul în care suntem pregătiți să înfruntăm sfidările mileniului al III-lea. Este momentul în care noi, europenii sfârșitului mileniului II, avem posibilitatea de a scrie istoria viitorului nostru într-o comunitate unită și solidară.

ÎNVĂȚÂND UNII DE LA ALȚII, ÎN MAREA FAMILIE EUROPEANĂ

Contribuția României în Consiliul Europei

Aderarea României la Consiliul Europei răspundea acum patru ani mutațiilor profunde apărute în societatea românească după prăbușirea regimului totalitar.

România datorează mult Consiliului Europei pentru că acesta a contribuit concret la succesul transformărilor democratice ale societății românești și ale instituțiilor sale.

Care ar fi, pe scurt, contribuția României la armonizarea marii familii europene?

Construcția în țară a unui sistem democratic stabil, soluționarea conflictelor etnice și garanția respectării drepturilor omului sunt rezultatul unui proces care nu a fost lipsit de dificultăți, chiar de confruntări și, în această privință, experiența românească reprezintă și o contribuție la cultura politică a Europei de mâine.

Țara mea este acum angajată într-un vast proces de reforme economice al căror preț social este adesea foarte ridicat. Costurile sociale ale reformei economice nu trebuie să pună în discuție nici stabilitatea socială, nici demnitatea persoanei. Iată de ce, România dorește să ratifice, cât mai curând posibil, Carta Socială Europeană.

Pe un alt plan, politica regională a României reprezintă, în special în ultimul timp, garanția unei stabilități bazate pe relații de bună înțelegere cu țările vecine. Mai mult decât atât, am dorit să construim un model de cooperare regională pe baze bi- și tri-laterale, prin acorduri și programe de cooperare. Așa s-au constituit Trilateralele României cu Polonia și Ucraina, cu Ucraina și Republica Moldova, cu Turcia și Bulgaria, cu Bulgaria și Grecia.

Acest tablou nu ar fi complet dacă nu aș evoca o componentă care mi se pare determinantă atât pentru reușita reformelor în România, cât și pentru succesul cooperării regionale. În acordurile menționate, am

Alocuțiune la cel de al II-lea Summit al statelor membre ale Consiliului Europei, Strasbourg, 10 octombrie 1997.

înscris, ca obiectiv esențial, combaterea corupției, traficului de droguri, traficului de arme, spălării banilor murdari și terorismului.

În acest sens, ne exprimăm interesul pentru elaborarea de către statele membre ale Consiliului Europei a unei Convenții–Cadru împotriva corupției, a unui Cod deontologic al funcționarului public și a altor instrumente juridice care să permită îmbunătățirea legislațiilor noastre naționale, precum și dezvoltarea cooperării internaționale în domeniu.

O organizație paneuropeană cu vocație unificatoare

Îndrăznesc să cred că vocația actualei conferințe ar trebui să depășească o simplă constatare retrospectivă a experienței statelor membre.

Creat acum 50 de ani, Consiliul Europei reunea la sfârșitul celui de-al doilea război mondial țările Europei Occidentale, atât învinse, cât și învingătoare. După căderea Zidului Berlinului, Consiliul a încercat să reunească statele membre cu fostele țări comuniste din Europa Centrală și de Est, făcând dovada supremă a vocației sale unificatoare în slujba democrației, preeminenței legii și apărării drepturilor omului. Putem afirma așadar că acum, în 1997, aici, la Strasbourg, Consiliul Europei apare ca o organizație cu adevărat paneuropeană.

Ce urmează? Care este provocarea căreia trebuie să-i facă față Consiliul Europei?

S-ar putea spune că, practic, după ce au fost admise în Consiliul Europei, noile state membre vor fi îndeplinit reforma sistemului punind bazele legislative și instituționale ale democrației și ale economiei de piață. Din acest punct de vedere, putem considera că tranziția s-a încheiat și putem spune că a început o nouă etapă, pe care am putea s-o numim *post-tranziție*. Această nouă etapă ne pregătește, fără îndoială, noi și noi provocări, la fel de dificile, pe care va trebui să le asumăm împreună pentru ca democrația și statul de drept să se consolideze.

Ce poate garanta ireversibilitatea democrației ?

Existența legilor și a instituțiilor ar putea oare garanta ireversibilitatea democrației? Economia de piață ar putea ea să asigure un nivel de viață satisfăcător pentru oameni și suficient pentru menținerea stabilității sociale? Societatea civilă este ea destul de matură pentru a se apăra de reizbucnirea conflictelor etnice sau religioase sau de revenirea

totalitarismului însuși? Noua arhitectură a Europei ne pune ea oare la adăpost în fața pericolului de a vedea apărând pe harta Europei noi demarcații, care să constituie la un moment dat o sursă potențială de conflict? Evident, pentru toate aceste întrebări, răspunsul este unul singur: da, însă nu în suficientă măsură.

Pentru ca democrația și tot ce s-a realizat în acești ani să rămână ireversibile avem nevoie de Consiliul Europei, de spirit critic și susținere, ca în orice familie.

Pentru ca post-tranziția din țările Europei Centrale și de Est să poată reprezenta cu adevărat un proces durabil, trebuie ca, în plan politic, să susținem consolidarea unei societăți civile puternice; pe plan administrativ, o descentralizare reală și, *ipso facto*, funcționarea principiului subsidiarității; pe plan economic prosperitatea întreprinderilor mici și mijlocii și, în sfârșit, în domeniul social, crearea unei importante clase de mijloc. Consiliul Europei trebuie să fie un for privilegiat pentru dezbateră și găsirea soluțiilor în fața acestor provocări.

Eliberați de complexe de orice fel și de obsesia raționamentelor bazate exclusiv pe exemple negative, vom putea stabili un dialog adevărat, în care să nu ne dăm lecții unii altora, ci să învățăm unii de la alții, ca într-o adevărată familie.

STATUTUL STATELOR ASOCIATE LA UNIUNEA EUROPEANĂ

Dreptul la șanse egale

Ne aflăm cu foarte puține zile înaintea unor decizii istorice privind arhitectura viitoare a continentului european. Lărgirea Uniunii Europene constituie cel mai important proces pe care îl cunoaște continentul nostru la acest sfârșit de secol. El comportă aspecte politice și economice, dar are și o valoare morală.

România, țară asociată la Uniunea Europeană, înțelege dinamica integrării nu doar în ceea ce privește condițiile tehnice formale, ci și în privința aspectelor subtile, de fond, care ating stratul mentalităților și al dialogului între culturi. România știe că extinderea nu se poate face în dauna prezervării coerenței și consistenței interne pe care Uniunea Europeană le-a dobândit în jumătate de secol de existență.

Procesul extinderii este global și evolutiv, dar în acest proces toate popoarele care împărtășesc același sistem de valori trebuie să se bucure de șanse egale. De aceea, integrarea în Uniunea Europeană a statelor din Europa Centrală și de Est nu ar trebui concepută în termenii unei curse în care unii pierd, iar alții câștigă. Cel mai important este însuși procesul de extindere și de aceea el trebuie să fie deschis și continuu, așa cum este statuat în Carta fondatoare a Uniunii Europene.

România se pronunță pentru un proces unic având o unică finalitate, reunificarea Europei în jurul aceluiași concepte și valori. În opinia mea, acest proces trebuie derulat de o manieră care să nu excludă pe nimeni și care să ofere garanții formale participanților la proces că, atâta vreme cât își îndeplinesc obligațiile asumate, vor fi considerați parte a acestuia. Numai pe această bază devine acceptabilă departajarea ulterioară a candidaților în funcție de performanțele proprii.

Discurs inaugural la sesiunea anuală a Forumului internațional „Global Panel” cu tema: „Rolul liderilor în transformarea globală spre lumea secolului XXI”, Haga, 2 decembrie 1997.

Eroarea de a împărți candidatele în grupe cu scadență diferită

Vreau să spun foarte clar, de la început, că, stabilirea, acum, la orizontul anului 1998, a două grupe în cadrul statelor-candidate ar fi în primul rând o eroare de logică. Dar, pentru a dovedi falsitatea unui silogism, trebuie să analizezi premisele. Și, după părerea mea, există două premise false ale unei posibile departajări în acest moment.

Primul reproș are în vedere chiar titlul documentului elaborat de Comisia Europeană: „Agenda 2000”. Acesta nu este un titlu tehnic, cum ar fi fost normal; este mai mult un slogan. Și, ca toate sloganele electorale sau publicitare, el nu definește o realitate, ci o dorință sau o speranță într-o Europă lărgită, într-o primă etapă, în anul 2000. Chiar și o minimă analiză a realității arată foarte clar că, în 2000, nu se va putea vorbi despre integrarea efectivă a vreunora dintre țările asociate. Adevărul este că nu sunt încă pregătite pentru lărgirea europeană nici țările asociate și nici Uniunea Europeană însăși.

În al doilea rând, se poate constata o paralelă nejustificată între cele două procese de integrare: în NATO și în Uniunea Europeană. Pentru NATO s-a stabilit un orizont de lărgire, cu un prim grup, la nivelul anului 1999. Au fost nominalizate trei țări și aceste trei țări, probabil sau mai mult ca sigur, în 1999-2000 vor deveni membre ale Alianței Nord-Atlantice. În schimb, cu toată aprecierea pe care o am pentru primele țări selecționate de Comisia Europeană, nu cred că vreunul dintre liderii acestor state poate să susțină că în anul 2000 vor fi deja integrate în Uniunea Europeană. Iar dacă ar fi așa, efectul va fi categoric negativ chiar pentru aceste țări insuficient pregătite pentru a face față standardelor Uniunii Europene. Experiența arată că acest proces de integrare a durat în cazul Spaniei sau al Portugaliei șapte ani, iar dacă luăm în considerare și perioada preliminară, în jur de zece ani.

Și atunci, mă întreb: pentru un proces care, categoric, se va desfășura pe durata a șapte până la zece ani și care nu este cunoscut acum în detalii, de ce am face, de la început, o departajare între două grupe de țări?

Mai importantă decât o clasificare a candidatelor este decizia de lărgire a Uniunii prin *integrarea* statelor asociate. Văd acest proces ca un întreg care să ducă la *reîntregirea Europei* în jurul aceluiași concept și valori, un proces declanșat și derulat într-o manieră care să nu excludă pe nimeni și să ofere garanții egale tuturor participanților că solicitările lor de aderare vor fi judecate după aceleași criterii.

Principiul evaluării individuale, fără „valuri” prestabilite

România se pronunță pentru abordarea deciziei de extindere a Uniunii Europene pe baza evaluării individuale a situației fiecărui stat candidat și respinge logica integrării în valuri. Înțelegem că există țări care sunt mai bine pregătite în acest moment. Știm însă că până și acestea mai au un drum lung de străbătut până să se alăture unei organizații supranaționale atât de puternic structurată, cum este Uniunea Europeană. Am spus de mai multe ori că România nu își poate dori și nu își propune să acceadă nici o zi mai devreme, nici o zi mai târziu de momentul în care va fi pe deplin pregătită pentru aderare.

În același timp, cred că trebuie să evaluăm cinstit ce câștigă unii și ce câștigă alții, pentru că, deși extinderea este o chestiune de voință politică, nimeni nu poate ignora importanța dimensiunii economice a lărgirii Uniunii Europene. Extinderea prin integrarea a noi membri înseamnă accesul la o piață suplimentară de peste o sută de milioane de potențiali cumpărători. Așadar, extinderea înseamnă avantaje nu numai pentru state, comunități și indivizi, dar și pentru companiile comerciale. Pentru acestea, avantajul cel mai notabil va fi accesul mereu sporit la o piață în continuă creștere, prin ridicarea capacității de absorbție a importurilor odată cu mărirea capacității de cumpărare a populației.

Avantaje are și economia viitoarelor state membre ale Uniunii. Există numeroase exemple de companii care au investit cu succes în țările Europei Centrale și de Est, pentru îmbunătățirea infrastructurii de transport, telecomunicații, energie, dar și în alte domenii în care această zonă mai are un potențial economic insuficient exploatat.

Includerea unor veritabile *emergent-markets* în piața internă a Uniunii ar da un nou impuls creșterii economice într-o Europă lărgită. Companiile vest-europene pot contribui astfel la completarea laturii politico-instituționale a extinderii cu cea micro-economică, ajutând companiile est-europene să se integreze în rețelele globale de marketing, transfer de tehnologie, furnizori și finanțare. De asemenea, pot oferi expertiza lor în adaptarea la o economie globală dinamică. De aceea, sunt sigur că firmele vest-europene vor avea și pot avea, realmente, un rol activ în procesul extinderii europene.

Dacă am gândi Uniunea Europeană numai ca un proces relativ la piețe, cred că am greși grav. Acest punct de vedere are numeroși adepți și susținători. Europa Centrală și de Est este însă o zonă care trebuie concepută mai ales în termenii multiculturalității, al unor ti-

pare de civilizație, fără integrarea cărora Europa nu ar fi întreagă. Mă refer aici nu numai la valorile artistice și la tradițiile culturale, dar și la un anumit tip de civilizație tehnică sau la un anumit specific de civilizație a consumului. Recuperând toate aceste valori străvechi, Europa unită va fi suficient de puternică pentru a face față provocărilor pe care i le așează în față alte spații de civilizație, fie că este vorba de Statele Unite sau de extrem de dinamica zonă Asia-Pacific.

Să gândim în termenii mileniului care vine

Este clar că o concurență deschisă va avea loc în mileniul următor între zona Asia-Pacific, zona Americii de Nord și Europa. De aceea, ar fi o mare eroare să gândim procesul de lărgire în termenii economici și sociali ai mileniului II.

Mă bucur că, aici, se află laolaltă cercetători și analiști politici și economici, exponenți ai zonei economiei reale și oameni politici îndatorati să ia decizii politice și economice ținând cont de opiniile politologilor, economiștilor, sociologilor și întreprinzătorilor. Aș fi foarte bucuros ca, la sfârșitul acestui discurs, să mă așez undeva în sală și să particip, așa cum făceam până de curând ca profesor, la o discuție liberă, în care intelectualii, permanent critici, pun întrebări incomode, iar lumea nu le reproșează acest lucru – cum se întâmplă în cazul șefilor de stat.

Fără să jignesc pe vreunul dintre colegii mei președinți din statele Europei Occidentale, mi-e greu să nu spun acum cât de demagogică mi s-a părut abordarea problemei șomajului în campaniile electorale. S-au promis cu ușurință reduceri drastice ale șomajului. Oare nu exprimă aceasta o gândire pe tiparul civilizației societății industriale și a uzinei? Sau o respingere, fie și numai conjuncturală, a specificului societății post-industriale informaționale?

Există o temere că lărgirea Uniunii Europene va fi generatoare de șomaj în Occident. În opinia mea, temerile celor care au reticențe față de eventualele efecte socio-economice negative ale extinderii, în actualele țări membre, nu se justifică. Ele izvorăsc din acea veche logică a jocului de sumă nulă, care nu poate fi aplicată procesului extinderii. Printr-o acțiune comună, prin complementaritățile economice la scara întregului continent, Europa unită va face față, mai ușor și mai bine, nevoii de restructurare economică cerută de evoluția economico-financiară la nivel global.

Integrarea unor noi membri va aduce beneficii economice pe ter-

men lung tuturor statelor, așa cum neintegrarea țărilor din centrul și estul continentului ar comporta, pe termen lung, pentru actualii membri, costuri mai ridicate decât cele implicate de lărgirea Uniunii.

Candidatura României

După căderea regimului comunist, România a cunoscut o perioadă de dezvoltare extrem de lentă. După alegerile câștigate în noiembrie anul trecut, am optat pentru o reformă radicală și rapidă. Regiile autonome, o formă hibridă de proprietate publică și privată a statului, vor fi restructurate ca societăți pe acțiuni și privatizate. Autoritatea piețelor de capital, a burselor de valori și de mărfuri va fi extinsă astfel încât acestea să devină adevărate instrumente de reglementare, care să asigure accesul liber și nediscriminatoriu al tuturor celor care operează pe piață, la informații, resurse și capital. În plan paralel, nevoia protecției ecologice determină o asumare comună a responsabilității de către stat și investitor pentru daunele aduse mediului de către o întreprindere, anterior privatizării ei. Legislația românească a fost modificată în câteva puncte-cheie, pentru a răspunde cererilor investitorilor străini. Astfel, prin lege, investitorul străin are dreptul să cumpere proprietăți și să cumpere pământ în România pentru dezvoltarea investiției sale, asigurându-se repatrierea totală și rapidă a beneficiului. Convertibilitatea monedei și posibilitatea de repatriere în valută este totală.

În acest moment, în România are loc o restructurare a Guvernului, pentru a strânge într-un singur organism toate agențiile care se ocupau de privatizare. Un ministru al privatizării își asumă răspunderea politică pentru actele de privatizare, iar Fondului Proprietății de Stat îi revine răspunderea comercială. Investitorii străini vor avea în față o singură instanță de decizie și un singur interlocutor. Birocrația va fi redusă prin reducerea numărului secretarilor de stat. În cel mult trei săptămâni, Guvernul va finaliza un proiect de lege privind privatizarea, pe care îl va înainta în regim de urgență Parlamentului. Va exista o singură lege a privatizării și o singură lege a investițiilor străine. Dorim să transformăm credibilitatea de care ne bucurăm acum în predictibilitate.

Poporul român aderă la valorile democratice ale Europei unite și așteaptă un semnal neechivoc de recunoaștere a vocației sale europene și de susținere a eforturilor sale în direcția integrării. Nu avem iluzii, nu cerem nimic de la nimeni. Tot ceea ce pretindem este un dialog sincer, corect și serios.

DINAMICA CONSTRUCȚIEI EUROPENE

Abordarea simultană și interactivă a proceselor de reformare și de lărgire a Uniunii Europene

Procesul de adaptare a Uniunii Europene la noile realități cuprinde obiective importante, care conferă dinamism construcției europene. Conform concluziilor prezentate la Summit-ul Uniunii Europene din iunie, anul trecut, cele 15 state membre lucrează astăzi după aceleași reguli pe care le urmau, acum 40 de ani, cele șase state fondatoare. Așadar, reforma instituțională a Uniunii Europene este necesară. Ea presupune decizii complexe, care să ia în considerare o serie de procese situate, cel puțin teoretic, la același nivel. Ea trebuie să abordeze și să înlăture dihotomia între cooperare și integrare sau între ceea ce se numește *adâncirea* și, respectiv, *lărgirea* Uniunii Europene.

În ciuda tuturor dificultăților, abordarea simultană a proceselor de reformare și de extindere a Uniunii prezintă avantaje, pentru că le permite să se adapteze unul la dinamica celuilalt. O funcționare mai fluidă și mai eficientă a mecanismului decizionar al Comunității Europene va fi atinsă dacă cele două procese se desfășoară nu doar simultan, ci și într-o manieră interactivă. În aceste condiții, nu vom fi martorii unei încetiniri, ci ai unei adânciri a însuși procesului de integrare.

Standardele stabilite de Uniunea Europeană, în special prin Tratatul de la Maastricht, sunt foarte înalte, iar recenta Conferință interguvernamentală de la Amsterdam a arătat foarte clar că și actualele state membre întâmpină dificultăți în atingerea lor. Care este atunci situația în statele candidate?

Integrarea ca efect al reformei interne

Programul inițiat de Guvernul României după alegerile din noiembrie 1996 are ca scop revigorarea economică și socială a țării, inclusiv prin implementarea programelor de natură să asigure alinierea la standardele Uniunii Europene. Noi, românii, nu vedem integrarea în Uniunea Europeană ca pe un bun în sine, ci, mai curând, ca pe unul din

Alocuțiune la **Summit-ul Economic de la Salzburg**, 10 iulie 1997.

efectele unei reforme reușite la noi acasă. Reforma internă și integrarea europeană sunt două procese perfect convergente, din moment ce atât statele Uniunii Europene, cât și statele candidate urmează aceleași principii, valori și strategii, chiar dacă există diferențe considerabile în privința nivelului de dezvoltare.

Programul de reformă inițiat de actuala echipă guvernamentală de la București se bazează, în principal, pe liberalizarea masivă și sistematică a structurii instituționale și pe adoptarea unor măsuri care să faciliteze venitul de capital și crearea unor condiții favorabile pentru investitorii străini. Prima treaptă de reformă a fost liberalizarea ratei de schimb a monedei naționale. Acest obiectiv a fost atins în primul an și acum rata de schimb este stabilă iar rezervele de valută au crescut substanțial. Al doilea nivel al reformei este în curs de desfășurare și se referă la privatizarea și restructurarea economiei reale.

Mai mult decât atât, dorim ca România să devină un pilon important în susținerea comerțului european. Pentru a reuși acest lucru, intenționăm să folosim la maximum poziția strategică a României între zona CEFTA (*Central European Free Trade Agreement*) și zona de Cooperare Economică de la Marea Neagră (CEMN), din care România face parte în egală măsură. Totodată, pledăm pentru dezvoltarea coridoarelor de transport transeuropene, prin legarea Mării Baltice cu Marea Egee, dar și cu și Marea Nordului, pe de o parte, și a Asiei Centrale de Europa Centrală prin Marea Caspică și Marea Neagră, conform programului TRACECA, pe de altă parte.

Legătura UE – NATO prin Amsterdam – Madrid

Legătura realizată între Summit-ul Uniunii Europene de la Amsterdam și Summit-ul NATO de la Madrid este oportună. A fost o decizie înțeleaptă datorată gradului ridicat de convergență a proceselor lor de extindere. Conturarea noilor economii de piață din Europa Centrală și de Sud-Est contribuie la stabilitatea instituțiilor democratice și la crearea instrumentelor economice de progres al statelor care candidează în același timp pentru aderare la Organizația Tratatului Atlanticului de Nord și la Uniunea Europeană.

Mă aflu la Summit-ul economic de la Salzburg pentru a vă spune că România este o țară pe care vă puteți baza în dezvoltarea unor proiecte de investiții și cooperare. Veți putea contribui la procesul de redresare economică din țara mea și la grăbirea integrării sale în structurile europene și euro-atlantice.

Creșterea economică la care aspirăm va fi prima dovadă că procesul reformei românești a fost abordat corect. Succesul reformei ne va permite să dovedim că avem capacitatea de a ne ridica la nivelul standardelor europene; că suntem în drept să credem în succesul candidaturii noastre la integrarea în NATO și în Uniunea Europeană.

LOCUL ROMÂNIEI ÎN EUROPA SECOLULUI XXI

Vizăm o uniune politică, economică, dar și culturală

Încep cu o mărturisire: sunt singurul membru al familiei mele care nu vorbește limba germană. Și dacă iau în considerare și delegația numeroasă care mă însoțește, sunt din nou în inferioritate din acest punct de vedere, pentru că mulți membri ai acestei delegații vorbesc bine limba germană. De aceea, prefer să vă vorbesc în limba mea maternă, sperând într-o bună traducere în limba germană. În plus, titlul conferinței care mi-a fost propus de către Clubul Übersee care, alături de Camera de Comerț, organizează această reuniune de seară, vizează integrarea României într-o Europă care va fi, fără îndoială, nu numai o uniune politică, economică, dar și o uniune culturală, unde limba germană, purtătoarea unei mari culturi, va juca un rol esențial.

A fi invitatul Camerei de Comerț din Hamburg este pentru mine o bucurie deosebită și nu doar fiindcă urmez unor ilustre figuri ale lumii politice contemporane care au conferențiat aici. Mai degrabă, fiindcă am prilejul de a mă adresa unui auditoriu ales din floarea acestei capitale a Nordului. E greu de bănuir în ce măsură, pentru un universitar din altă extremitate a Europei, devenit prin jocul istoriei om politic, imaginea emblematică a marii tradiții hanseatice poate fi o sursă de meditație. Nu am de gând să evoc reminiscențe ale lecturilor din Thomas Mann, chiar dacă acestea mi-au modelat adolescența. Nu voi evoca nici istoria acestui spațiu de liberă dezvoltare a unei elite a prosperității, efigia, pe bună dreptate, orgolioasă și suverană a acestui leagăn al societății orășenești, care a fost Hansa. În istoria ultimelor cinci veacuri, lumea prosperă și mândră a Nordului, deschisă către vastele spații oceanice, a fost diferită de lumea din care vin eu, o lume în care culorile tari ale Levantului se îmbină cu așezatele alcătuiri ale Europei Centrale.

Țări renăscute din cenușă

În perspectiva secolului viitor, a Europei secolului viitor, lumile

Discurs la Reuniunea organizată de **Camera de Comerț și Clubul Übersee**, Hamburg, 17 decembrie 1997.

noastre pot deveni complementare. În timp ce portul Hamburg reprezintă grandioasa poartă nordică a Europei către Atlantic, către continentul american, portul românesc Constanța reprezintă, în mod tradițional, o punte a Europei, prin mările interioare, către Orient. Înfrățirea simbolică dintre Hamburg și Constanța, cel mai mare port european la Marea Neagră, poate depăși o valoare punctuală sau ceremonială, pentru a inaugura o viziune îndrăzneță și lucidă asupra direcțiilor spre care evoluează lumea în care generațiile de mâine vor trăi și vor visa.

La prima vedere, țara mea nu are nici mijloacele, nici experiența Europei Occidentale pentru a imagina proiecte grandioase. România se află încă în plin proces de reconstrucție, după un război distrugător, pe care comunismul l-a purtat vreme de aproape 50 de ani cu economia, cu societatea, cu spiritualitatea românească. Cu o economie sleită de dirijismul comunist, cu o societate civilă încă în construcție, românii sunt obligați, de multe ori, să-și concentreze eforturile asupra dramaticelor confruntări ale clipei. Și ar putea părea presumțios sau zadarnic să credem că vom putea imagina viitorul unor spații largi, cum sunt cele ale Europei de mâine.

Și totuși, vorbesc acum despre locul României în Europa secolului XXI. Găsesc în această idee confirmarea propriei mele convingeri asupra faptului că dinamica lumii contemporane este atât de accelerată, încât viitorul este mult mai aproape decât putem uncori măsura. Dar văd aici și dovada că o parte din Occident consideră că Europa viitorului poate și trebuie să fie rezultanta multitudinii de experiențe europene aflate într-un dialog constant. O dezvoltare durabilă a unei țări, mai ales când a suferit un cataclism, are sens doar dacă, evaluându-și lucid forțele, tradițiile și capacitatea de inovare, se înscrie într-un proiect major de modernizare care să-i permită să se conecteze cât mai armonios la dinamica generală a viitorului.

Toate țările care au renăscut din cenușă, din propria cenușă, după un război pustiitor, și Germania este cel mai strălucit exemplu, au avut nevoie pentru această renaștere de o muncă aproape supraomenească. Au avut nevoie de solidaritate umană, dar au avut nevoie și de un proiect major de viitor, care să le ordoneze eforturile, care să le susțină încrederea și elanul.

România nu are potențialul Germaniei și nici nu și-a propus să fie ce este Germania astăzi pentru Europa. Dar am învățat din marea experiență germană că munca și solidaritatea, subsumate unui țel major,

sunt componentele indispensabile ale dezvoltării unei țări. Generația Europei Occidentale, care a trăit tragică experiență a celui de-al doilea război mondial, și-a ales acest proiect major al construcției unității europene sub semnul democrației și libertății. De la început, acest proiect comun s-a situat în fruntea proiectelor naționale. Reconstrucția Germaniei a fost pusă sub semnul reconstrucției Europei.

Stabilitate și reformă în România

M-am născut în anul declanșării celui de-al doilea război mondial, iar generația mea, care a trăit și experiența tragică a acestui război, a trăit și experiența tragică a comunismului. Am trăit în anii din urmă experiența exaltantă a căderii Zidului Berlinului și a Revoluției din România. Aceeași generație trăiește acum experiența dură a unei reforme economice, sociale și morale. Reforma aceasta cere și un preț foarte mare, ce trebuie plătit tot de poporul român. Și tot această generație, generația mea, împărtășește cu celelalte generații, mai tinere, un proiect major de reconectare a Europei Centrale și Răsăritene la spațiul pe care îl reprezintă Uniunea Europeană.

Există avantaje pe care le poate prezenta, uneori, dar numai uneori, întârzierea. Faptul că poți pleca direct spre un țel important fără a repeta greșelile trecutului sau fără a trebui să refaci tot drumul parcurs de alții poate fi un avantaj. El nu ne scutește însă de un răspuns responsabil la întrebarea „ce tip de societate construim”?

Iată de ce, pentru noi, sensul conectării României la Europa Unită este dat de reforma globală a țării. Aceasta presupune refacerea țesutului viu al economiei, o preocupare dominantă a actualului program de guvernare. Va fi un pas, doar primul pas, pe calea reinserției zonei carpato-danubiene în marea familie a comunității europene.

În anul 1997, această politică a dat deja primele rezultate. În primul rând, s-a urmărit o stabilizare la nivel macroeconomic, iar măsurile luate în prima perioadă a anului, mai ales liberalizarea cursului de schimb al monedei naționale, au produs efecte în termen record, fără a genera perturbări sociale semnificative. A fost un examen de maturitate pe care l-au trecut cu brio în special cetățenii, care s-au adaptat rapid, investind masiv în moneda națională, devenită atractivă și credibilă. În al doilea rând, în România are loc un proces amplu și dificil de restructurare la nivelul economiei reale. Reașezarea pe baze de eficiență a întreprinderilor românești se face inclusiv prin privatizare, inclusiv prin atragere de capital străin. În al treilea rând, este pusă în practică o politică de

dezvoltare a infrastructurilor, tradițional problematice în România: căi de comunicații, autostrăzi, transportul energiei, al apei și alte utilități publice de acest gen.

Participarea capitalului străin, îndeosebi prin investiții directe, este vitală pentru succesul acestor vectori strategici pe care ni i-am propus. De aceea, am acționat de la bun început pentru crearea unui cadru legal cât mai complet și mai atrăgător, plecând de la două principii: eficiența și buna credință. Am promis, chiar în multe din vizitele pe care le-am făcut în Germania înainte de alegeri, că vom da o lege prin care investitorii străini vor căpăta dreptul de a cumpăra terenuri în România; această lege a fost votată și promulgată. Am promis o lege privind privatizarea băncilor; această lege a fost votată și promulgată.

Pe de altă parte, vreau să vă spun că România are o piață de perspectivă, nu pentru un an sau pentru doi, ci pentru o lungă perioadă de timp de acum înainte, situată ea însăși într-o zonă în plină dezvoltare, nesaturată de capital, cu mari cerințe de re tehnologizare, cu un mare număr de consumatori potențiali. Dar, în același timp, ea dispune de resurse umane importante și înalt educate.

Așezată în chiar centrul acestei zone, România și-a definit statutul unui pilon de stabilitate din punct de vedere politic, social, etnic sau confesional, dar și în ceea ce privește raporturile cu vecinii. Orice construcție de durată are nevoie de stabilitate, de un teren sănătos și sigur. Stabilitatea României nu este conjuncturală, ea este acum o stabilitate de substanță, rezultatul unor transformări ireversibile, bazate pe schimbarea mentalității cetățenilor țării. Ca președinte, sunt și trebuie să fiu garantul acestei stabilități.

Comunicarea transcontinentală

Scopul măsurilor de reformă în România este, în primul rând, obținerea unei creșteri economice durabile, a unei mai bune folosiri a resurselor de orice fel și, pe această bază, îmbunătățirea calității vieții. Folosesc acest concept complex pentru că avem în vedere creșterea veniturilor oamenilor și ale bugetului național; protejarea biodiversității, a proceselor ecologice; adecvarea serviciilor urbane, de sănătate, de învățământ la standardele europene. Pe această bază vom putea consolida relații comerciale și culturale internaționale potrivit vocației și capacității României de a fi o placă turnantă a Europei Centrale în deschiderea sa spre Sud și spre Est, spre Ucraina, Republica Moldova și Rusia, spre întreaga regiune balcanică.

Există o relație complementară între spațiul economic al Europei Centrale, organizat acum prin Acordul de Liber Schimb Central European, CEFTA și spațiul Mării Negre, reprezentat de organizația de Cooperare Economică a Mării Negre, CEMN. Pentru cine are în față o hartă, este evident că România este puntea de legătură între aceste arii de dezvoltare, întărită juridic prin statutul său de membru al ambelor organizații.

Mai departe, dacă privim în perspectiva marilor axe de comunicare ale Eurasiei, atunci coridorul TRACECA (Transport Europa Centrală – Asia Centrală) va reconecta cu adevărat cele două continente prin reluarea vechiului *Drum al Mătăsii*, care lega odată China de Hamburg și Barcelona, traversând toată Europa. România se află la răscrucea acestui mare și vechi coridor de transport Est – Vest, cu o altă axă de transport veche de 6000 mii de ani, *Drumul Ambrei*, ce leagă Scandinavia, prin Marea Baltică, de Grecia, la Marea Egee, trecând prin portul Constanța și Marea Neagră. La Conferința de la Vilnius din acest an am obținut acordul a 11 șefi de stat pentru transpunerea acestei idei într-un proiect care să obțină finanțare internațională pentru construcția autostrăzii Helsinki – Alexandropolis.

Vorbesc despre coridoare de transport, dar în egală măsură ele sunt coridoare de comerț și de dialog, de schimb de bunuri și de idei. Cu extraordinara sa experiență, a comunicării transcontinentale, mediul de afaceri al Hamburgului nu poate să nu înțeleagă importanța și perspectivele unor asemenea proiecte majore, ca și avantajul României de a avea un mediu cultural și social primitiv, în care un investitor german nu se poate simți înstrăinat. România a fost, de acum 800 de ani, o patrie primitoare pentru germanii care au trăit și au creat pe pământul României o cultură urbană înfloritoare. Este, de fapt, ultimul avangard cultural important al spiritualității germane în Est.

România este o țară de tradiție europeană, cu resurse economice încă blocate, dar cu resurse umane bine pregătite, cu mulți vorbitori de limbă germană și cu foarte mulți admiratori ai culturii și performanțelor germane. Este o țară pregătită să asume, în întreaga sa complexitate, pluralismul cultural al secolului XXI.

Am convigerea că, în secolul care vine, creativitatea, imaginația, forța culturală vor juca un rol decisiv în progresul lumii spre care ne îndreptăm. Fenomenele acestei lumi, în pragul căreia suntem deja, vor fi globale nu numai în sensul planetar al cuvântului, ci și în sensul unei civilizații comprehensive, în care tradițiile de libertate și creație

liberă a spiritului se vor potența reciproc, în care vechile experiențe decantate ale diferitelor culturi se vor îmbogăți reciproc, creând acel spațiu de inventivitate și fecunditate care va marca o nouă renaștere, la scară continentală de această dată, și care va oferi Europei de mâine un rol de excepție.

În această lume nouă, Germania cu nobilele sale tradiții hanseaticе și România cu competența sa de mediator de la hotarele pontice ale Europei vor avea de dăruit o știință a comunicării între culturi și popoare.

SOLIDARITATE ÎN COMBATEREA CRIMEI ORGANIZATE

Contribuția țărilor de la frontiera orientală a Uniunii

Într-o viitoare Uniune Europeană lărgită, poziția geografică a țărilor situate la frontiera orientală a acesteia, printre care și România, reclamă din partea acestora o contribuție specifică și o vigilență cu totul specială în contextul procesului de constituire a unui spațiu juridic de securitate publică și de combatere a crimei organizate. Fiecare dintre aceste țări prezintă aspecte particulare, dar toate trebuie să facă față și unor probleme comune, care derivă din istoria lor de foste state comuniste, aflate acum în tranziție spre o democrație consolidată și o economie de piață liberă.

Decisă să-și asume responsabilitățile ce îi revin în acest spațiu comun, România este pregătită să negocieze cu Uniunea Europeană un pact de pre-aderare privind cooperarea împotriva crimei organizate, după cum este gata să semneze instrumentele juridice europene care privesc lupta împotriva crimei organizate și să-și completeze legislația în concordanță cu normele internaționale. Propunerea țării mele de a găzdui la București un Centru al Inițiativei de Cooperare în Europa de Sud-Est (SEECI), pentru asigurarea unei cooperări regionale împotriva crimei organizate este doar unul din faptele care dovedesc că noi, românii, nu privim această luptă numai dintr-o perspectivă legislativă. Suntem dispuși să ne angajăm în acțiuni comune ale instituțiilor publice din regiune însărcinate să vegheze la prevenirea și combaterea infracționalității.

Coordonare în acțiuni pe plan intern

Acțiunile serviciilor și instituțiilor românești competente în prevenirea și combaterea crimei organizate sunt coordonate începând din ianuarie 1997 de un Consiliu Național de Acțiune Împotriva Corupției și Crimei Organizate. Acesta nu se substituie și nici nu-și subor-

Alocuțiune la **Conferința europeană a șefilor de stat și de guvern din țările membre și țările asociate la Uniunea Europeană cu tema „Prevenirea și Combaterea Crimei Organizate, o sfidare pentru Europa Mileniului III”**. Londra, 12 martie 1998

donează autoritățile cu atribuții și competențe legale în domeniu. El funcționează ca un cadru de informare reciprocă, în scopul creșterii coerenței și celerității măsurilor pe care fiecare instituție în parte le ia potrivit legii. Impulsul pe care această instanță, deopotrivă politică și morală, l-a dat activității instituțiilor menite să aplice legea s-a concretizat într-un singur an în descoperirea a peste 400 de cazuri de trafic ilicit de stupefiante, în confiscarea a peste 20 de tone de droguri, în identificarea a 1500 de cazuri de plasare de valută falsă, în oprirea la frontieră a 43 de grupuri de imigranți ilegali din Orient, în desființarea a 46 de rețele de prostituție, în interceptarea a 53 de grupuri de traficanți de materiale radioactive, în instrumentarea a aproape 23000 de infracțiuni privitoare la evaziune fiscală și încălcarea legislației financiare și comerciale. Toate aceste statistici vorbesc, în fond, atât despre determinarea și randamentul cu care serviciile specializate operează în teritoriu și la granițe, cât și despre voința politică fermă și explicit formulată a autorităților române.

Cooperare în plan internațional

Oricât de semnificative ar fi rezultatele la care a ajuns fiecare țară în parte, lupta împotriva crimei organizate nu poate fi astăzi decât comună. Ceea ce înseamnă că suntem obligați să dezvoltăm în continuare programele noastre de cooperare și să acționăm într-un spirit de solidaritate și de responsabilitate. Criminalitatea organizată nu lovește niciodată într-un singur loc. Fiecare dintre noi nu este decât o santinelelă pe un front care traversează practic întreaga Europă.

În încheiere aș dori să dau un singur asemenea exemplu de solidaritate și de responsabilitate la care așteptăm o reacție tot atât de solidară și responsabilă. Prin acțiunile lor concertate, România și Bulgaria constituie în acest moment un filtru eficient în calea traficului ilegal de persoane spre Europa Occidentală. Acțiunile ferme întreprinse de cele două țări la frontierele lor au redus în mod considerabil fluxul de imigranți ilegali în centrul și Apusul Europei.

Modul cel mai concret prin care Uniunea Europeană poate recunoaște intensificarea fără precedent a eforturilor noastre din acest domeniu este reconsiderarea statutului cetățenilor noștri care călătoresc legal în țările Uniunii. Cer, așadar, revizuirea regimului restrictiv al vizelor care împiedică adesea cetățenii români să-și exercite un drept de liberă circulație, recunoscut și afirmat de doctrina fondatoare a Europei unite.

AVANPREMIERĂ LA UN PARLAMENT CONTINENTAL

Să acționăm gândind la „Europa celor 26”

Vreau să vă spun că țara mea este deosebit de onorată că poate găzdui, la București, cea de-a cincea întâlnire a președinților Parlamentului European și Parlamentelor din statele Europei Centrale și de Sud-Est, asociate la Uniunea Europeană.

Faptul că această reuniune se desfășoară la scurtă vreme după Conferința Europeană de la Londra, dedicată acțiunilor comune de combatere a crimei organizate, conferă o nouă dimensiune cooperării dintre Parlamentele țărilor noastre. Reuniunea șefilor de stat și de guvern de la Londra a marcat, de fapt, existența unei noi instituții politice: *Europa celor 26*. În cadrul acesteia, statele asociate au putut aborda, împreună cu statele membre ale Uniunii Europene, câteva dintre problemele principale ce stau în fața Europei la acest sfârșit de mileniu. Sunt situații dificile, probleme complexe, care adaugă o greutate în plus celor cu care ne confruntăm noi, cei care ne-am angajat într-o profundă schimbare, în această perioadă a tranziției.

Rolul șefilor de stat în întărirea autorității Parlamentelor naționale

În rezolvarea problemelor tranziției, Parlamentul, instituția principală a democrației, are un rol deosebit de important. Permiteți-mi, totuși, să mă refer mai întâi la rolul nostru, al șefilor de stat. Convingerea mea este că rolul principal al președinților din noile democrații este de a întări prestigiul Parlamentelor. Pentru că am trăit o experiență comună, știm că în mentalitatea popoarelor noastre este mai ușor să se accepte conducerea unipersonală, a președintelui, mai ales atunci când situația economică sau lupta împotriva corupției relevă nevoia de autoritate. În opinia mea, orice tentativă a unui șef de stat, de a ceda unui asemenea curent de opinie, ar fi o imensă eroare și un precedent extrem de periculos.

Este necesar ca, în această perioadă, președinții să vegheze la

Cuvânt de deschidere a **Conferinței președinților Parlamentului European și Parlamentelor statelor asociate la Uniunea Europeană**. București, 24 martie 1998

creșterea autorității Parlamentului și să încerce chiar să-și limiteze propria autoritate instituțională în favoarea autorității morale. Pentru a ilustra că este posibil, o să dau un exemplu concret. Conform Constituției României, remanierea guvernamentală se poate conveni între președinte și primul ministru. Atunci când în mandatul meu s-a ivit o asemenea situație, am cerut primului ministru să se adreseze Parlamentului pentru ca viitorii miniștri să fie audiați de comisiile parlamentare, să fie votați în aceste comisii și apoi să primească votul plenului. După părerea mea, aplicarea acestei proceduri, care nu era obligatorie după Constituție, a condus la o întărire atât a autorității Parlamentului, cât și a autorității Guvernului.

Adoptarea legislației comunitare

În statele asociate, sarcina Parlamentelor pe care le conduceți dumneavoastră este cu adevărat dificilă. În ultimii opt ani, în România, au fost abrogate zeci de legi, cele rămase au fost modificate și, în plus, au fost adoptate sute de legi noi în domenii pentru care nu exista nici un precedent normativ. Acum, una dintre prioritățile reintegrării europene îl constituie adoptarea legislației comunitare. Este o misiune la fel de grea și cred că schimbul de experiență pe care îl puteți face cu această ocazie la București va fi util pentru toți.

Cred că, pentru România, această Conferință va fi și o ocazie pentru un schimb de informații. Cunoșcându-ne mai bine, considerându-ne nu concurenți, ci parteneri, putem folosi această perioadă de integrare europeană pentru a consolida relațiile dintre țările noastre, spre binele acestei regiuni, pentru stabilitatea și prosperitatea ei.

VALENȚELE ASOCIERII ÎNTR-O ORGANIZAȚIE SUPRANAȚIONALĂ

Interese și strategii comune

Organizarea la București a unei conferințe cu tema *Strategii pentru integrarea în Uniunea Europeană*, dedicată viitorului Uniunii Europene și, implicit, destinului modern al continentului nostru, este pentru România un moment de referință al procesului de integrare în care s-a angajat ferm, politic și economic, cu toate resursele sale.

Intervenția mea nu va face prea multe referiri la dimensiunea tehnică a procesului de integrare. Specialiștii vor discuta cu mai multă aplicație despre strategiile, coordonatele și mecanismele care vor defini arhitectura continentului nostru într-un spațiu comunitar global.

Există un aspect pe care îl consider fundamental și pe care aș vrea să-l aduc în discuție. Am în vedere claritatea și consecvența mesajului și acțiunilor privind integrarea europeană. Acestea exprimă, în cazul României, convingerea că viitorul Europei depinde de existența și de soliditatea asocierii statelor cu interese și strategii comune.

Protecție în fața amenințărilor de tip nemilitar

Trăim într-o lume în care realitățile periculoase s-au schimbat. Este tot mai evident că societatea modernă a încetat să mai fie dominată de amenințările și primejdiile propriu-zis militare, de canoanele specifice unor spații închise dictate de logici restrictive, izolaționiste. Astăzi, factorul esențial al noii construcții mondiale, dar care poate deveni și un loc de primejdie pentru securitatea unor state, este cel economic. Începe să devină tot mai clar că statele pot fi *atacate* în interesele lor financiare, comerciale, alimentare sau ecologice mai dur și mai puternic decât din punct de vedere militar. Iată deci, contextul în care apartenența la Uniunea Europeană înseamnă și o formă de protecție în fața amenințărilor de acest tip.

Integrarea într-un sistem de securitate economică globală pre-

Alocuțiune la **Conferința internațională „Strategii pentru integrarea în Uniunea Europeană”**. București, 28 aprilie 1998.

supune un important sprijin pentru dezvoltarea fiecărei țări membre în parte. Între statele europene există astăzi diferențe mari din punct de vedere al stadiului de dezvoltare, dar este la fel de limpede că a introduce, astăzi, în Europa, noi linii de demarcație ar însemna un viitor al continentului nu doar imperfect, dar și diferit de însuși proiectul generos pe care îl definește decizia de extindere a Uniunii Europene.

Care este situația României, în momentul de față, raportată la exigențele construcției europene?

Putem spune, fără riscul de a greși, că România îndeplinește astăzi toate criteriile politice de aderare la Uniunea Europeană.

Putem spune, în al doilea rând, că dreptul intern avansează convingător în sensul asigurării, în termen scurt, a unei legislații compatibile cu legislația comunitară.

În același timp, putem spune că, din punct de vedere economic, România nu este încă pregătită să intre în Comunitatea Europeană, așa cum nici celelalte state candidate nu sunt pregătite să facă astăzi acest pas și așa cum, după părerea mea, nici Uniunea Europeană nu este încă pregătită pentru a primi imediat noi state membre.

Integrarea europeană nu poate fi asimilată cu aderarea la NATO

Încă din primul moment, când s-a dat publicității raportul Comisiei Europene, am atras atenția asupra unei confuzii foarte periculoase care ar putea să apară prin asimilarea a două procese diferite: integrarea în Uniunea Europeană și aderarea la NATO.

Procesul de extindere a Alianței Nord-Atlantice se poate face relativ rapid și succesiv, în valuri, cu termene diferite, dar scurte. Și, așa cum s-a dovedit, această manieră a fost practică. România a avut o poziție care a surprins atunci când am declarat că noi, românii, suntem primii interesați în succesul țărilor din primul val, pentru ca termenul celui de-al doilea val să fie cât mai apropiat, oferindu-ne posibilitatea să-l parcurgem și noi, cu același succes.

În schimb, procesul de integrare în Uniunea Europeană este în mod categoric un proces pe termen lung și ar fi absurd să stabilești acum o lărgire în valuri a unor grupe de țări, între care, în timp, diferențele și *clasamentele* s-ar putea modifica substanțial.

Am salutat cu deosebită satisfacție decizia Conferinței Europene de la Luxemburg, din decembrie 1997, pentru că ea corespunde punctului nostru de vedere. S-a renunțat la ideea inițială de a împărți țările în două sau mai multe grupe cu termene distincte și

s-a optat pentru un sistem unic și general de evaluare, deschizându-se și o bandă de depășire pentru țările care pot realiza progrese mai mari în termen scurt. Sunt sigur că eforturile noastre îndreptate în special în direcția reformei economice, dublate de sprijinul nemijlocit al partenerilor noștri din Uniunea Europeană, vor confirma justetea deciziei de la Luxemburg.

Imperativul eforturilor complementare

Orice proces integrator presupune două elemente complementare. În cazul de față, potențialul de integrare specific fiecărei aspirante și permisivitatea de cuprindere a sistemului în care aspiră să se integreze. În cadrul acestui proces dinamic, eforturi trebuie să facă, în primul rând, țările candidate. Și vreau să folosesc acest prilej pentru a sublinia rolul de prim-plan pe care trebuie să-l reprezinte colaborarea între ele ca parteneri, precum și formele de cooperare regională. Nimeni nu privește cooperarea europeană în alternativă cu integrarea europeană. Ele sunt, dimpotrivă, laboratoarele de pregătire a statelor pentru integrarea în Uniunea Europeană.

Zonele de liber schimb de tipul celor create prin acordul CEFTA sau prin acordurile de liber schimb, pe care le pregătesc acum România, Turcia și Bulgaria, pot constitui o *sală de antrenament* pentru viitorul comerțului liber în întreaga Europă. Pentru că regulile care stau la baza acestor acorduri sunt cele ale Uniunii Europene. Legislația este a Uniunii Europene. Diferența rezidă din nivelul de competitivitate al țărilor din zonă față de nivelul țărilor din Uniunea Europeană.

Ar fi însă o greșeală să limităm totul la comerț, la liber schimb, la economie. De aceea cred că experiența euroregiunilor, care îmbracă aspecte mult mai largi, bazate pe aplicarea reformei în administrație și pe cooperare în domeniul protecției mediului este, de asemenea, foarte utilă pentru exercițiul cooperării transfrontaliere pe termen lung.

Societăți deschise într-o lume a comunicării globale

Aspirațiile și ofertele României concrete nu trebuie văzute prin prisma vreunei dorințe de a obține certificate de bună purtare sau a unor gesturi disperate în fața porților Uniunii Europene.

România nu vrea integrare de dragul integrării și nici nu așteaptă complimente pentru realizările obținute în țară sau în crearea unei stabilități regionale. Dorim să fim în Uniunea Europeană în aceeași măsură în care este în interesul nostru să construim o economie puternică

și competitivă, să asigurăm țării și cetățenilor ei prosperitate, să beneficiem de un sistem democratic stabil și de exercițiul liber al drepturilor noastre.

Știm foarte bine că nu se poate trăi în izolare și într-o societate închisă în mijlocul unei lumi a deschiderii și a comunicării globale. Știm la fel de bine că viitorul continentului nostru este unul al tuturor europenilor. Realitatea Europei de astăzi și proiectul Europei de mâine ne îndreptătesc să fim optimiști și să lucrăm împreună pentru reușita noastră comună.

O HARTĂ DE PARCURS, PENTRU INTEGRARE

1990: începutul unei curse dificile din Est spre Vest

O Conferință internațională cu tema *Viitorul Europei*, desfășurată în Canada, favorizează o oarecare detașare și distanțare necesare unei analize obiective. În acest context voi prezenta viziunea statului român asupra rolului României și al statelor vecine ei, în cadrul evoluțiilor recente din Europa.

La scurt timp după 1989, anul prăbușirii Zidului Berlinului, țările din Europa de Est au realizat că obstacolul ce le despărțea de Vest nu era un simplu zid, că exista o importantă inadecvare între structuri și sisteme.

Pe scurt, 1990 a fost începutul unei curse dificile în care s-au angajat țările din Est. Nu toate au pornit în același moment și de la aceeași linie de start.

Dar, în această cursă, toți concurenții sunt legați între ei, uneori prin fire invizibile. Nici unul nu se poate depărta prea mult de pluton fără ca legăturile să se rupă și să apară riscul unei busculade. Situațiile tensionate și stările conflictuale din ultimii ani sunt neplăcute dovezi ale acestei realități.

Decizia Uniunii Europene, de deschidere a procesului de extindere spre Estul Europei, ca și decizia anterioară, a Summit-ului NATO de la Madrid, de a invita trei state din fostul bloc comunist să adere la Tratatul Nord-Atlantic au reprezentat momente istorice de maximă importanță ale acestui sfârșit de mileniu.

Aceste procese de extindere, simultane și complementare, au și vor avea o contribuție decisivă la dezvoltarea *complexului instituțional occidental* în direcția Europei de Est.

Pentru România, acesta este drumul spre o Europă unită, garant al valorilor de pace, democrație, stabilitate și prosperitate.

Demararea proceselor de integrare semnifică, în primul rând, depășirea stării de divizare a vechii Europe.

Discurs principal la **Conferința internațională cu tema „Viitorul Europei”**, Montreal, 27 mai 1998.

1997, Luxemburg: strategie și parteneriat de aderare pentru toate statele-candidate

România are vocație europeană, la fel ca și celelalte țări din Europa Centrală și de Est. Noi toți înțelegem că o Europă lărgită înseamnă interdependență, dar și solidaritate sporită. Suntem, de aceea, pregătiți să cooperăm astfel încât, pentru promovarea intereselor sale, Europa să poată da un răspuns adecvat evenimentelor din aria sa, dar și pe plan internațional, în general.

Abordarea politică de la Luxemburg răspunde orizontului de așteptare al României și depășește viziunea excesiv de tehnicistă, de până atunci, a Comisiei Europene.

Optând pentru o formulă de integrare „fără valuri”, pe baza unui start deschis și cu evaluări periodice individuale, Uniunea Europeană a ales o cale acceptabilă pentru toate statele-candidate. Un instrument deosebit de util, de sprijin al proceselor globale de reformă din țările candidate în vederea obținerii calității de membre ale Uniunii Europene, îl constituie *Strategia consolidată de pre-aderare*, iar, în cadrul acestei strategii, *Parteneriatul de aderare*.

Pe ansamblu, rezultatul acestor noi abordări va fi o diferențiere fără discriminare, care va permite fiecărei țări să înainteze spre aderare în ritmul pe care îl consideră cel mai potrivit, conform cu posibilitățile și interesele proprii.

1998, Londra: extindere cuprinzătoare în formula 10+1+1

La 30 martie 1998, la Londra, s-a lansat procesul lărgirii Uniunii Europene cu formula 10+1+1, respectiv cele 10 candidate din Est + Cipru + Turcia. Întregul pachet de mecanisme, stabilit în ultimii doi ani, are drept scop asigurarea unei lărgiri cuprinzătoare și graduale cu evitarea oricărei linii de diviziune între țările candidate.

Instituționalizarea Conferinței Europene a fost concepută pentru a întări solidaritatea statelor membre și a statelor candidate în domenii esențiale pentru viitorul lor comun: cooperarea în vederea combaterii crimei organizate și a traficului de droguri, protecția mediului, cooperarea regională, dezvoltarea unor economii competitive în țările candidate la aderare, cooperarea în materie de politică externă și de securitate.

Procese de screening și de examinare analitică, elaborarea itinerariilor (*road maps*) pentru identificarea și urmărirea permanentă a progreselor, precum și reevaluarea anuală a acestora vor permite evitarea apariției sindromurilor de tip „zonă gri” sau „copil părăsit”.

Toate aceste mecanisme pot asigura pentru fiecare stat o cunoaștere permanentă, atât a obiectivelor strategice, cât și a evoluției proprii și a vecinilor, ceea ce echivalează cu flexibilizarea și ordonarea legăturilor între participanții la cursa pentru integrare.

Discriminarea între statele candidate a reprezentat mult timp un motiv de teamă. Dacă după Luxemburg și Londra acest sentiment a fost depășit, este necesar să admitem, totuși, că diferențierile inevitabile între grupuri de state trebuie urmărite permanent, pentru a nu se ajunge la marginalizări și tensiuni generatoare de insecuritate și/sau stagnare economică.

Atuurile țărilor din Europa Central-Estică

Țările din Centrul și Estul Europei și, implicit, România, vin, la întâlnirea cu Occidentul, cu mai multe atuuuri: avem spații și resurse naturale importante, dar, mai ales, avem resurse umane compatibile. Aceasta este pentru noi cel mai important capital. Suntem profund atașați unui model cultural și suntem, prin tradiție, europeni. Prețuim învățătura și educația și, chiar dacă era comunistă a însemnat un regres într-un anume sens, avem datele esențiale de disciplină a muncii și a gândirii.

Nu împărtășesc părerile acelor analiști care susțin că integrarea țărilor din Europa de Est va fi un bolovan agățat de gâtul țărilor occidentale. Și Uniunea Europeană, și NATO dispun de înțelepciunea, forța și mecanismele necesare atât pentru *lărgirea*, cât și pentru *adâncirea* structurilor lor actuale. Desigur, dificultăți vor fi. Poate, în anumite cazuri, vor exista domenii afectate. Dar, în măsura în care integrarea noastră va fi temeinic pregătită și sprijinită, sunt convins că beneficiile Uniunii Europene și ale NATO vor fi considerabile. Fac această pledoarie aici, la Montreal, deoarece Canada a fost și va rămâne, sperăm, un sprijin pentru progresul Europei de Est și un partener cu totul special pentru țara mea.

Ora României se apropie

România nu dorește să se integreze nepregătită în Uniunea Europeană sau în NATO. Elaborăm un Program național de aderare la Uniunea Europeană, participăm activ la operațiunile internaționale de menținere a păcii, intensificăm contactele cu țările occidentale, dezvoltăm relațiile și parteneriatul cu vecinii. Nu în ultimul rând, pe plan intern, luptăm pentru reforma economică, pentru armonizarea legis-

lației și a politicilor sociale, pentru reforma administrației publice, a justiției și a armatei.

Avem multe de făcut, dar aş dori să subliniez că, în sondajele de opinie, dintre țările din Est, România este în top în ceea ce privește adeziunea populației la linia politică de integrare în NATO și Uniunea Europeană. Ora României se apropie.

TRADIȚII VECHI, PROIECTE RECENTE

Devotați viitorului, fără a uita trecutul

Prilejul de a fi în jurul aceleiași mese are calitatea foarte rară de a uni într-un gest simbolic tradiția cea mai îndepărtată și proiectele cele mai îndrăznețe pentru viitor. Pentru că a sta la aceeași masă reprezintă unul dintre riturile cele mai vechi, exprimând fraternitatea celor care împărtășesc aceeași pâine și același vin.

Cea mai veche diplomatie din lume a luat naștere în jurul aceleiași mese, la căldura unui cămin comun. Iar noi, moștenitori a două dintre cele mai bătrâne civilizații ale continentului, nu trebuie să uităm această străveche înțelepciune a lumii, care îi învață pe oameni cum să se ridice deasupra naturii sălbatice, atât prin arta culinară, cât și prin împărțirea, în același timp, a bucatelor și a bucuriei de a fi într-o seară împreună, la adăpost de temeri și de discordie.

De fiecare dată când românii au fost confrunțați cu provocările proprii lor istorii și ale viitorului propriului lor destin, Franța a fost alături de ei pentru a-i susține și pentru a le oferi exemplul său. Zorii epocii moderne pentru țara mea au fost marcați, odată cu conștientizarea apartenenței sale la moștenirea Imperiului Roman, de o redescoperire a Franței prin intermediul gândirii critice a lui Voltaire, prin ineditul afirmării drepturilor cetățeanului și al idealurilor revoluțiilor sale, prin cultul artelor și al spiritului național.

Franța a fost artizanul prin excelență al noii Europe și Franța a fost cea către care se îndreptau ochii națiunii române. Ea a întrupat, pentru români, voința politică majoră, gata oricând să-i susțină în eforturile lor de a se face recunoscuți ca națiune unită și independentă de către o Europă în care numai Franța i-a înțeles și i-a ajutat. Iar atunci când, în vicisitudinile Marelui Război, România s-a angajat să plătească prețul de sânge pe care legile de atunci îl cereau popoarelor și oamenilor pentru a-și valorifica drepturile istorice, Franța i-a fost alături, atât în ceasurile întunecate ale înfrângerii, cât și în clipa fericită a victoriei. În

Discurs la **dineul oficial cu ocazia vizitei de stat a Președintelui Republicii Franceze, Jacques Chirac, în România**. București, Palatul Cotroceni, 21 februarie 1997.

Franța, România și-a văzut recunoscute, în sfârșit, integritatea și deplina identitate.

Români în Franța

Secolul al XIX-lea a fost, cam peste tot în Europa, epoca unei incontestabile domnii a limbii franceze, ca limbă nobilă, ca limbă de curte și de curtoazie în același timp. Dar în acest loc al României pe cale de a se naște, franceza era și limba Tinerilor în disputa lor cu cei Bătrâni. Tinerii intelectuali care puneau bazele limbii naționale culte, ale literaturii române moderne și ale marii culturi naționale din toate provinciile românești erau bilingvi în adevăratul sens al cuvântului. Acest fenomen prin care promotorii culturii românești celei mai autentice erau francofoni prin definiție situează, cred, cultura română într-un raport special cu Franța. Căci această folosire curentă a limbii franceze nu era, după cum știți, produsul unei dependențe. Era rodul unei opțiuni de suflet și al apartenenței noastre comune la latinitate.

România și Franța au fost patrii comune ale unora dintre cele mai strălucite spirite românești. Fac parte dintre aceia care refuză să sacrifice miturile de dragul unui orgoliu rău înțeles. Dacă românii sunt mândri că au împărțit cu Franța tot ce aveau ei mai bun este pentru că ei cred sincer că așa a fost. De altfel, ultimele două secole mărturisesc cu prisosință despre această înfrățire. De la Vasile Alecsandri, prieten cu Lamartine și învingător în concursurile Félibres, și Alexandru Odobescu, care a uimit lumea savantă prin publicațiile sale despre tezaurul de la Pietroasa, orice autor român important și-a făcut cunoscute operele publicându-le în franceză iar această însușire a limbii, a conceptelor și a valorilor culturii franceze n-a încetat să aducă roade în științe și în arte. George Enescu și Constantin Brâncuși au dăruit culturii franceze cea mai strălucită parte a creației lor, oferindu-i bogăția limbajelor universale, pe care ei, primii, le descifraseră.

Dar nu despre aceștia, nici despre Emil Cioran sau Eugen Ionescu aș dori să vorbesc astăzi în fața unor oaspeți pentru care gloria acestor români vorbește de la sine. Ați dovedit-o, cu prisosință, dumneavoastră înșivă, domnule Președinte, prin strălucitul discurs de astăzi, din Palatul Parlamentului

Francofonia, opțiune liberă și durabilă

Aș vrea mai degrabă să vorbesc despre tinerețea unor români ai generației mele, pentru care studiul privat al limbii franceze, lectura,

în limba franceză, a operelor marilor scriitori francezi au constituit răspunsul spontan, autentic și recuperator ce s-a opus învățământului de stat politizat și agresiv.

Aș dori să evoc entuziasmul cu care adolescenții (printre care mă număram pe vremea aceea) au invadat sălile de cinema, atunci când primul film francez de după perioada înghețului ne ajuta să regăsim prin Fanfan la Tulipe o Franță atât de tânără, atât de strălucitoare, atât de radioasă. Aș dori să vă împărtășesc ce au însemnat pentru noi prezența augustă a Generalului De Gaulle, apariția în librăriile noastre a colecției „Livre de poche”, prezența pe scenele noastre a Comediei Franceze sau a trupei de la Odéon, ca și cea a Institutului Francez în viața noastră culturală. În ghetto-ul în care am fost atâta timp închiși, Franța și limba franceză au constituit calea cea mai importantă de păstrare a libertății noastre de a gândi și a cunoaște.

Imensa creativitate și prestigiul culturii franceze au avut mereu o forță radiantă care le-a deschis porțile spre lume. Dincolo de o opțiune intelectuală, francofonia a fost pentru români și o alegere a imaginarului politic. Prin folosirea limbii franceze, sinonimă cu libertatea, fraternitatea și egalitatea pe care Franța le întrupează pentru totdeauna, românii și-au însușit valorile profunde ale democrației europene și conștiința apartenenței comune la Europa națiunilor libere. Rolul Franței de garant al unificării europene precum și faptul că românii și-au formulat mai întâi în franceză voința de reintegrare în marea familie a Consiliului Europei și a Comunităților Europene reprezintă corolarul a mai mult de două secole de împărtășire a unor idei și valori comune, a mai bine de două secole de istorie inseparabilă.

Fraternitate într-o Europă unită

În aspirația sa de a se reintegra în această lume căreia știe că-i aparține și căreia vrea să-i aparțină, România nu așteaptă numai sprijinul Franței. O asemenea opțiune ar lăsa o povară prea grea pe umerii prietenilor noștri. Așteptăm cu încredere sprijinul prietenilor apropiați ai Franței și, între timp, ne bizuim mai ales pe propriile forțe. De altfel, nu ne îndoim că Franța a ales să fie aliatul României în perspectiva unui viitor comun, tocmai pentru că Franța a văzut cum România a trecut cu bine proba de fidelitate față de regulile jocului democratic, prin alegeri libere, prin alternanța pașnică la putere, prin respectul drepturilor minorităților, prin voința fermă de a adopta cât mai repede reformele economice capabile să asigure cetățenilor săi un nivel de

trai mai bun și o mai bună calitate a vieții de care au atâta nevoie.

România are capacitatea de a dovedi de pe acum în ce măsură va ști să contribuie la trăinicia noii arhitecturi a continentului.

Oferind un pol de stabilitate în Sud-Estul Europei, acolo unde și-a cultivat în mod tradițional alianțe și prietenii, dând dovadă de o voință fermă de cooperare exemplară cu Occidentul, România poate deveni, împreună cu Ungaria, Polonia și alte țări din Europa Centrală și de Sud-Est, o componentă activă într-o rețea vastă de comunicare și cordialitate. Pentru echilibrul acestei părți a lumii, o Românie integrată total în structurile strategice, politice și instituționale ale alianțelor continentale și transcontinentale, va fi garanția aspirației comune de evitare a unor noi fracturi și conflicte. România va ști să contribuie la înțelegerea superioară a raporturilor dintre Est și Vest, dintre partea centrală a continentului și zona sud-estică, datorită energiei sale, abilității demonstrate în conectarea unor spații mentale diferite și înțelepciunii specifice unei străvechi culturi de frontieră.

România și Franța au avut, într-un trecut mai mult sau mai puțin îndepărtat, atâtea experiențe și speranțe comune. Cred într-un viitor în care țările noastre să poată împărtăși destinul aceleași Europe într-o inevitabilă nouă arhitectură a lumii. Cred în măreția, generozitatea și clarviziunea Franței, în demersul său ferm și consecvent pentru o Europă unită.

COMUNITATEA POPOARELOR EUROPENE

Europa nu poate fi evaluată în cifre de piață

Premiul prin care Uniunea Paneuropeană onorează memoria fondatorului său, contele Richard de Coudenhove-Kalergi, mi-a fost acordat astăzi în semn de recunoaștere a vocației europene a națiunii care m-a ales să o reprezint acum doi ani.

Sunt deosebit de onorat că înțelepciunea și eforturile poporului român au făcut ca prin acest premiu să fiu alăturat unor personalități de marcă, Ronald Reagan, Helmut Kohl, Regele Juan Carlos sau Președinților de astăzi ai Italiei, Greciei și Estoniei, apreciați pentru rolul lor important în construcția europeană, în apărarea libertății și a liberei circulații a ideilor, apărării democrației și drepturilor omului.

Europa unită este, înainte de toate, un proiect politic înrădăcinat în practica unor valori împărtășite astăzi de aproape toate națiunile continentului nostru.

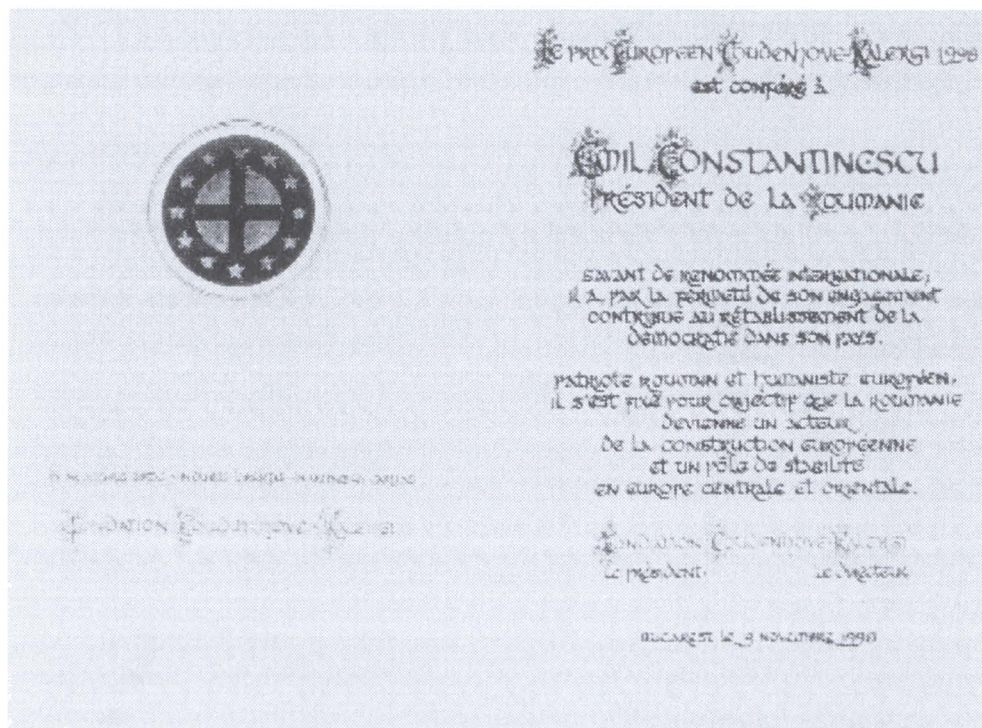
Europa se adresează lumii în limba valorilor a căror purtătoare a fost și vreau să cred că stăruie să rămână. Ar fi o nefericită întâmplare dacă, în anticiparea viitorului, s-ar folosi numai limbajul cifrelor, ratelor și procentelor. Spun aceasta pentru că țara mea a trăit în ultima vreme experiența întâlnirii cu parteneri de dialog care au despre Europa o înțelegere mult prea limitată la domeniul economic.

O unică tradiție istorică, culturală și juridică

Înainte de a fi o piață, un ansamblu de reguli monetare sau o arhitectură administrativă, Europa este o comunitate organică de popoare care participă la o unică tradiție istorică, culturală și juridică. Expresia modernă a acestei tradiții este îngemănarea dintre statul de drept și libertatea individuală.

Orice altă viziune asupra geografiei politice a Europei echivalează, în ultimă instanță, cu o recunoaștere implicită a faptului că totalitarismul supraviețuiește încă prin urmările sale. După aproape zece ani de

Discurs de recepție la **acordarea Premiului „Coudenhove-Kalergi” al Uniunii Paneuropene**. București, 9 noiembrie 1998

la căderea Zidului Berlinului, există încă voci europene care au tendința de a confirma hotarele prin care totalitarismul a secționat, după ultimul război mondial, inima Europei.

Principală menire pe care căderea comunismului ar fi trebuit să o aibă era aceea de a restitui Europa tuturor europenilor. Dar, deși comunismul a dispărut ca regim politic, diviziunile pe care el le-a fabricat dăinuie încă. Și nu atât din voința națiunilor care au îndurat izolarea și opresiunea, cât dintr-o anume incapacitate a democrațiilor occidentale de a abandona logica diferenței Vest-Est.

Este șocant ca pentru efecte să fie incriminate victimele

State din Europa Centrală și Orientală sunt încă percepute ca aparținând altui continent economic și social decât cel al Europei atlantice. Firește, disparități profunde există între Vestul și Estul Europei. Acestea nu sunt însă rezultatul ultimilor ani. Sunt consecința majoră a totalitarismului și a dominației sovietice. Se întâmplă însă că, pentru aceste rămăneri în urmă sunt incriminați cei de astăzi, victimele, și nu cei de ieri, adevărații responsabili.

Pare adesea că totalitarismul, impus acum cinci decenii națiunilor din Europa Centrală și Orientală de o putere străină, a rămas și astăzi o povară pe care trebuie să o poarte în continuare tot cei care au avut de suferit nemijlocit în trecut, de pe urma lui. Occidentul european s-ar cuveni, poate, să preia și el o parte din această povară. El ar trebui să măsoare mai puțin distanțele ce se cer parcurse de statele post-comuniste pentru a atinge nivelul de dezvoltare al lumii atlantice, cât să pună în valoare patrimoniul comun al tuturor națiunilor europene.

Solidaritatea ca fapt de cultură

Cred că nu numai ritmul în care sunt sau nu atinse standardele de performanță socială și economică ar trebui să constituie o preocupare, deși atingerea unor asemenea standarde rămâne pentru țările din Est un obiectiv indiscutabil. Ținta noastră comună ar trebui să fie, în primul rând, realizarea unei culturi a solidarității între oamenii, între popoarele și între statele Europei.

Nu aș putea nega vreodata nenumăratele dovezi de solidaritate de care s-au bucurat românii în momente dificile. Cred, totuși, că o solidaritate nu trebuie să se manifeste doar la nivelul alocării de fonduri structurale sau al asistenței tehnice. Am în vedere o solidaritate care să se exprime, mai presus de orice, ca o formă de recunoaștere, sim-

bolică și politică, a demnității egale a tuturor națiunilor europene, a faptului că toate fac parte, cu exact aceleași drepturi, din familia europeană. Acesta este demersul în care s-a angajat Uniunea Paneuropeană câștigându-și un binemeritat prestigiu.

O recunoaștere simbolică o constituie, cred, și premiul pe care sunt onorat să-l primesc astăzi. Îl primesc cu gratitudine pentru că știu că împărtășim aceeași viziune despre unitatea Europei și locul țării mele în viitoarea Europă Unită.

INTEGRARE PE UN DRUM CU DUBLU SENS

Sinceritate și bună cunoaștere a partenerilor

Sunt convins că discuțiile între oamenii de afaceri români și norvegieni au condus deja la conturarea unui cadru de colaborare, la o mai bună înțelegere a intențiilor fiecărei părți și la identificarea celor mai profitabile domenii de cooperare.

În calitate de garant al stabilității și al voinței de integrare a României în structurile europene și euro-atlantice, îmi revine misiunea de a face cunoscute partenerilor noștri principalele coordonate ale politicii românești, inclusiv cele care privesc în mod direct economia, investițiile, schimburile comerciale și perspectivele acestora în viitorul apropiat.

România este o țară cu o economie în tranziție. Este un context care poate crea impresia unui teritoriu economic șubred. Doresc să infirm această impresie și să vă spun că orice început are slăbiciunile sale, dar tendința este de consolidare. Pe de altă parte, ar fi o ipocrizie să nu recunoaștem că reforma din România a fost marcată și de disfuncționalități sau întârzieri, de cele mai multe ori, inerente unui proces atât de amplu și, totodată, inedit.

Insist asupra acestor lucruri pentru că sunt convins că nu putem dezvolta o relație solidă de colaborare fără sinceritate și fără o cunoaștere serioasă a partenerilor. Pe parcursul vizitei mele în țara dumneavoastră, am avut bucuria de a constata că, în mediile politice și de afaceri din Norvegia, evoluțiile economice din societatea românească sunt în general cunoscute, ca și pașii importanți pe care i-a parcurs în construirea unui sistem economic de piață.

Deschidere spre toate punctele cardinale

România are astăzi atuuri foarte solide pentru o concretizare rapidă și durabilă a aspirațiilor sale fundamentale. Politica sa de deschidere în plan regional și global urmărește valorificarea principalelor oportunități

Alocuțiune la **închiderea reuniunii oamenilor de afaceri din România și Norvegia**. Oslo.
26 octombrie 1998

datorate poziției geostrategice și potențialului economic și uman al țării.

România este o placă turnantă între Europa de Est și Occident, prin calitatea sa de membră a două acorduri importante: de liber schimb în Europa Centrală (CEFTA) și de cooperare economică la Marea Neagră (CEMN). În același timp, ea este angajată în realizarea marelui proiect al *Drumului Mătăsii*, în cadrul căruia poate deveni un nod comunicațional extrem de important, la intersecția marilor trasee energetice și comerciale între Asia și Europa de Vest.

Prin Marea Neagră și prin Mediterana, România are acces la Oceanul Planetar. De la Constanța, cel mai mare port la Marea Neagră, vasele au acces direct la Dunăre, traversând, în *amonte*, România și Bulgaria, Iugoslavia și Ungaria, Slovacia, Austria și Germania. Lungul drum din mările Asiei spre Marea Baltică și Marea Nordului poate fi scurtat, devenind mai sigur și mai performant prin oportunitățile pe care România și Marea Neagră le pot oferi în acest sens.

Un alt atu important pentru România este inițierea și participarea la un sistem de acorduri trilaterale cu țările vecine care asigură stabilitatea și cooperarea regională. Ele sunt și un argument foarte serios pentru o cooperare inter-regională, ca și pentru atragerea investitorilor din Vest într-un proces de co-participare pe care integrarea României în structurile europene consacrate îl va extinde cu certitudine. Pe acest drum, rolul Norvegiei poate fi substanțial.

Din perspectivă imediată, evoluția economiei românești depinde în bună măsură de continuarea și dinamizarea procesului de privatizare. Chiar în aceste zile se derulează restructurarea Fondului Proprietății de Stat, urmărindu-se cu prioritate o descentralizare a activității sale. Se acționează pentru diversificarea metodelor și a tehnicilor de privatizare prin ofertă publică de vânzare a acțiunilor, plasament privat de acțiuni, ordin de bursă.

Toate acestea sunt argumente care oferă oamenilor de afaceri norvegieni garanția că potențialul economiei românești poate și merită să fie valorificat. Pasul făcut de Concernul Kvaerner este doar un început pe care rentabilizarea producției de mașini grele, pe care a preluat-o, sperăm să-l confirme.

Realitatea României este oricum mai convingătoare decât un discurs sau o demonstrație teoretică. Vă invit așadar, să conveniți, ca între parteneri, data proximei dumneavoastră întâlniri de afaceri, de această dată, la București.

DEMOCRAȚIE ȘI MORALITATE

Alternativa democratică reală în fostele state comuniste

În societățile din Centrul și Estul Europei s-a întâmplat descori ca urgența reformei economice și necesitatea de a elimina controlul pieței să prevaleze asupra unei viziuni de ansamblu a politicului. Totuși, chiar și în domeniul economiei, este vorba de a face opțiuni în ultimă instanță tot de natură politică și morală. Economia de piață nu și-ar putea demonstra vreo virtute dacă prețul social ar fi ilegalitatea și apariția unor fracturi sociale profund amorale. De aceea, sunt convins că, la acest Congres al Partidului Popular European, dezbaterea nu va ocoli această perioadă plină de riscuri, de ambiguități și de neprevăzut pe care o numim, în mod obișnuit, tranziția de la totalitarism la un regim democratic cu economie de piață liberă.

În toate aceste state foste comuniste din Europa Centrală și de Est, sarcina fundamentală care revine democrației creștine, la putere sau în opoziție, este, prin esență, de natură morală. Mai precis, gândirii și acțiunii politice de inspirație democrat-creștină le revine misiunea de a pune miza tranziției către democrație în termenii celor două valori fundamentale care sunt preeminența legii și demnitatea persoanei umane. Democrația creștină este aceea care ne cere, înainte de toate, să fim sensibili la societatea reală, să avem grijă ca justiția să existe și legea să reglementeze toate raporturile dintre persoane, grupuri și stat.

În Europa de Vest, atunci când dreapta democrat-creștină pleacă de la putere în folosul unei stângi socialiste sau social-democrate, nici democrația, nici economia, nici stabilitatea socială nu sunt în pericol. Democrația creștină continuă să joace un rol important în opoziție pregătindu-și revenirea la putere.

Nu aceeași este situația în țările din Est. Chiar dacă afirmația ar putea să șocheze, îndrăznesc să spun că, în câteva țări din Europa de Sud-Est, există deja pericolul lipsei unei alternative democratice reale pentru guvernele construite pe formule de esență democrat-creștină. Există riscul ca puterea să fie preluată nu de o social-democrație în

bună tradiție europeană, ci de urmașii național-comunismului, declarați sau mascați în partide așa-zise justițiare. Liderii lor se pregătesc să vină la putere.

Proasta gestiune a transformărilor economice, decalajele și fracturile sociale ce amenință să submineze coeziunea societăților post-comuniste sunt premisele atragerii populației spre formule politice antidemocratice și antioccidentale, în unele privințe chiar mai periculoase decât defunctul totalitarism comunist conservator. Pentru că în aceste formule se regăsesc îngemănate comunismul, extremismul etnocentric și noile structuri de tip mafiot create în tranziție, pe scheletul fostelor poliții politice comuniste.

De la monitorizare la o veritabilă coparticipare

Democrația creștină trebuie văzută ca o familie, dar și ca o fortăreață indispensabilă Europei, în ansamblu, în apărarea cuceririlor democratice din Estul continentului. Iată de ce țările estice văd în Partidul Popular European o școală și un laborator de pregătire a unei Europe integrate politic și economic după criteriile solidarității și responsabilității. Ele așteaptă ca Partidul Popular European să promoveze un tip nou de responsabilitate, o responsabilitate împărtășită, o responsabilitate asumată în comun. În fond, noi toți trebuie să ne asumăm, în Est ca și în Vest, dificultățile reconstrucției economice și sociale a Europei post-comuniste, pentru ca, într-o bună zi, să ne putem bucura, tot împreună, de reușitele unei Uniuni Europene lărgite.

Din punctul meu de vedere, pentru marile partide democratice ale Europei Occidentale nu se mai pune, ca până acum, doar problema de a *monitoriza* progresele realizate în Est. S-ar cuveni, cred, ca observarea comunismului din trecut să fie înlocuită cu o veritabilă coparticipare în prezent. Mai mult decât oricare altă instanță politică, Partidul Popular European este îndreptățit să-și asume această sarcină. Nu numai să privească de departe și cu ochi critic dificultățile tranziției din Est, dar să se și implice direct, să devină un factor activ în depășirea acestor dificultăți. De această solidaritate avem nevoie, mai mult decât de asistență.

Mișcările democrat-creștine din Europa de Est, acum de multe ori izolate chiar între ele, trebuie să simtă că fac parte din aceeași familie politică a Partidului Popular European. În loc să se considere membri cu drepturi depline într-o rețea frățescă, ele s-au considerat multă vreme niște formațiuni periferice, a căror identitate depindea de un

centru ocupat de *frații mai mari* occidentali. De aici și ispita de a privilegia raporturile cu marile partide democrat-creștine occidentale, neglijând relațiile dintre partidele democrat-creștine din fostele țări comuniste.

A venit timpul ca, și unii și alții, să ne schimbăm atitudinea, prejudecățile și iluziile fără suport real. Partidul Popular European este instanța ideală pentru o astfel de schimbare de atitudine și de acțiune. În Est, ca și în Vest, trebuie să facem acest pas împreună, în interesul celor ce cred cu tărie că politica și morala, democrația și creștinismul sunt de nedespărțit.

EUROPA SECOLULUI XXI FĂRĂ LINII DE DIVIZIUNE

Ialta – de la simbolul nefast al divizării la speranța reîntregirii

Conferința de la Ialta, având ca temă *O Europă a secolului XXI fără linii de diviziune*, a fost proiectată la Conferința de la Vilnius din 1997 și a avut în vedere evoluțiile încurajatoare desfășurate în spațiul Mării Negre.

Dacă tematica Conferinței de la Vilnius a privit relațiile de bună vecinătate și coexistență între statele din regiune, Conferința de la Ialta a avut un scop politic mai ambițios și a lansat ideea unei Europe integrate fără linii de diviziune, organizată pe baza unui proiect cu două axe: o axă Vest – Est, de integrare europeană, și o axă Nord – Sud, de legătură între Marea Baltică, Marea Neagră și, mai apoi, Marea Mediterană, reluând vechea axă a *Drumului Ambrei* sau a drumurilor varegilor spre greci.

Dincolo de tematica acestei Conferințe, putem remarca alegerea, nu întâmplătoare, a locului de desfășurare. Ialta este locul de care se leagă divizarea Europei între zona dominată timp de 50 de ani de comunism și *lumea liberă*. Sunt semnificative cuvintele președintelui unciu din țările desprinse din fosta Uniunea Sovietică care declara: „Ne-am adunat aici pentru a sărbători decesul și înmormântarea pentru totdeauna a Conferinței din 1943 de la Ialta”. Această declarație politică a fost împărtășită de toți cei 17 șefi de stat și de guvern participanți la Conferința de la Ialta din 1999.

Reuniunea de la Ialta a prilejuit punerea în discuție a unor proiecte importante privind dezvoltarea infrastructurii – rețele de autostrăzi, căi ferate, rețele de transport de energie electrică și conducte de petrol –, precum și programul unui sistem general integrat pentru rezolvarea principalelor probleme ecologice și a unor probleme concrete legate de cooperarea economică.

Europa fără periferii

Dezbaterea esențială asupra unei Europe integrate fără linii de diviziune și-a demonstrat utilitatea chiar și dacă ținem seama numai de

Declarație la întoarcerea de la **Summit-ul de la Ialta al statelor din zonele Marea Baltică și Marea Neagră**, București, 11 septembrie 1999.

statutul statelor participante. Ea a ocazionat un dialog pe chestiuni de interes comun între țări aflate în situații diferite: țări care sunt de mai mult timp membre ale Uniunii Europene sau NATO – Finlanda, Turcia și Grecia; țări care au intrat recent în NATO – Polonia, Cehia și Ungaria; țări care au început negocierile de aderare la Uniunea Europeană – între care sunt, de asemenea, Cehia, Polonia, Ungaria; țări care aspiră să înceapă negocierile cu Uniunea Europeană și NATO – Lituania, Letonia, Estonia, România, Bulgaria și Slovacia; țări care au în vedere un statut de parteneriat cu NATO – Ucraina, Armenia, Georgia, Azerbaidjan, Moldova.

Pentru a reuși, procesul de integrare într-o Europă fără linii de diviziune trebuie să fie continuu, fără valuri și să nu genereze perpetuarea unor zone periferice. Ideea unei Europe fără periferii are în vedere în primul rând un nivel de dezvoltare economică care să conducă la o reală apropiere între țări.

Sigur că o astfel de conferință nu duce la rezultate imediate. Și o întrebare de genul: „Care sunt rezultatele financiare sau economice?” – care mi se adresează adeseori – arată că tot mai mulți sunt cei care discută în termenii unei economii de piață și al unui câștig palpabil. Trebuie însă subliniat că rezultatele financiare depind de o dezvoltare durabilă, iar aceasta are nevoie de un cadru politic structurat care să asigure stabilitatea întregii Europe, bazată pe încredere și cooperare.

EVITAREA CRIZELOR PRIN CONSTRUCȚII COMUNE

Clubul de la Roma, oaspete la București

Am urmărit cu interes ideile pe care Clubul de la Roma le-a oferit spre dezbatere lumii întregi, începând cu 1968, anul apariției sale. Îmi amintesc și astăzi felul în care autoritățile comuniste de la București au regizat o adevărată campanie împotriva Raportului Meadows despre limitele creșterii, care punca în circulație teze în totală contradicție, pe atunci, cu triumfalismul strategiilor de dezvoltare bazate pe marxism-leninismul industrialist. Dar, în ciuda acestor bruiaje ale aparatelor de propagandă, intelectualii români au avut posibilitatea ca, mai ales în deceniile opt și nouă, să cunoască lucrările girate de Clubul de la Roma și să discute pe larg pe marginea lor, chiar dacă aceste discuții nu aveau loc într-un cadru instituționalizat.

Tema Seminarului de la București privind stăpânirea valului globalizării și evitarea crizelor și războaielor este de mare actualitate, în special pentru popoarele Europei de Sud-Est. Evitarea războaielor și crizelor și construirea de proiecte comune sunt chiar ideile fundamentale în jurul cărora a fost elaborat Pactul de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est, la lansarea căruia am participat recent, la Saraievo. Au participat zeci de șefi de stat și de guvern, principalii decidenți politici ai lumii, principalii decidenți militari reprezentând structurile NATO și UEO, principalii decidenți financiari reprezentând Banca Mondială, Fondul Monetar Internațional, Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare, reprezentanți ai societății civile.

Parabolă pentru cei care călăuzesc națiuni

Preocupat de tema propusă de Clubul de la Roma pentru Seminarul de la București, m-am întrebat în ce măsură suntem cu adevărat pregătiți să facem față sfidărilor globalizării. M-am întrebat dacă nu cumva povestea fraților Strugațki din celebrul lor roman *Picnic la mar-*

Discurs la **deschiderea Seminarului „Stăpânirea valului globalizării prin evitarea crizelor și războaielor și prin construirea de proiecte comune”**, organizat de Clubul de la Roma, București, 12 septembrie 1999.

ginea drumului s-ar putea reedita în existența noastră. Eroul, un om ajuns cu dificultăți și riscuri enorme în fața unui mecanism extraordinar care i-ar fi putut realiza orice dorință, descoperă cu disperare că nu știe ce dorință să-și exprime, pentru că nimeni nu l-a învățat vreodată ce este cu adevărat important pentru viața lui și pentru viața celor dragi lui. Tot ceea ce îi trece prin minte este efemer și lipsit de substanță. Este interesant că acest om se dovedise până atunci capabil să călăuzească și să-i ajute pe alții să depășească pericole pentru a ajunge la punctul îndepărtat și visat. Dar tocmai el, această călăuză iscusită în rezolvarea unor probleme imediate, nu știe ce este cu adevărat esențial, ce și-ar putea dori.

Cred că putem descoperi în finalul acelei povești fantastice o parabolă grăitoare pentru rolul pe care ar trebui să și-l asume cei care conduc națiunile pentru a le pregăti să facă față problemelor esențiale, abia bănuite, ale mileniului ce va urma.

Am fost invitat recent pentru un *keynote-speech* la întâlnirea trienală a Asociației Președinților de Universități, în care fusesem cooptat cu ani în urmă, ca rector și președinte al Consiliului Național al Rectorilor din România.

Eliberat de constrângerile șefului de stat obligat la prudență în declarații și judecăți, în lipsa presei și regăsindu-mi vocația de cercetător, am prezentat o viziune critică asupra capacității lumii occidentale de a gândi cu adevărat la problemele esențiale ale mileniului ce vine. Constatasem că, de cele mai multe ori, se apelează la materialele re-folosibile ale societății industriale și nu la cărămizile noi ale societății informaționale postindustriale. Pentru toată lumea există primejdia ca gestionarea problemelor curente să nu mai lase timp pentru studiu, concepte și proiecte în domeniul politicilor de perspectivă. Totuși, situația nu se prezintă pretutindeni la fel.

În statele dezvoltate, gestiunea curentă se desfășoară în condițiile în care există instituții și mecanisme funcționale și stabile, există tradiții și reguli general acceptate de corpul social. Prin urmare, ceea ce am putea numi strigătul prezentului nu este atât de puternic încât să acopere glasul celor care gândesc și vorbesc despre viitor.

După Cortina de Fier, cortina lipsei de comunicare

Pentru statele care s-au desprins la începutul acestui deceniu de sistemul comunist, lucrurile sunt mult mai complicate și, poate, de aceea nu suntem totdeauna înțeleși. Și, poate, de aceea, în locul

Cortinei de Fier, s-a ridicat foarte repede o altă cortină, de velur sau de mătase, a lipsei de comunicare reală și profundă între Vest și Est.

Chiar dacă între țările post-comuniste există diferențe și specificități semnificative, toate aceste țări au fost nevoite să reconstruiască din rădăcini un întreg sistem instituțional începând cu structurile politice și până la cele neguvernamentale; să constate permanent disfuncționalități și să încerce să le corecteze; să se adapteze noilor standarde; să facă față monitorizărilor și să convingă pe ceilalți de temeinicia opțiunilor lor pentru integrare. N-am fost în situația să putem construi o mașină complet nouă, a trebuit să o reparăm mereu pe cea veche, din mers, pentru a nu întrerupe transportul pasagerilor.

Reforme economice au creat mari probleme în acoperirea cheltuielilor publice și mai ales în stabilirea priorităților de alocare a resurselor. Subdezvoltarea unor domenii-cheie sau a unor regiuni au creat și creează stări de criză care așteaptă soluții imediate pentru a nu degenera în convulsii. Uneori, situația seamănă cu o barcă spartă în care apa pătrunde și barcagiul nu are atâtea mâini ca să astupe simultan toate spărturile mereu mai multe, mereu mai mari.

Dacă la toate acestea adăugăm și inerțiile enorme care însoțesc ca niște ciocli întregul cortegiu al instituțiilor ce ar trebui reformate, nu putem să nu conchidem că în această parte a lumii strigătul prezentului de care vorbeam este de-a dreptul asurzitor, acoperind uneori mesajul acțiunilor pe termen lung. Și totuși aici, mai degrabă ca oriunde, sunt necesare strategii pe termen lung atât în politicile interne, cât și în felul în care sunt gândite cooperările regionale și inter-regionale.

Nu se pot gestiona la nesfârșit penurii

Oamenii politici responsabili nu își pot permite să gestioneze la nesfârșit penurii cu privirea coborâtă numai către problemele de zi cu zi, deși ei trebuie să-și asume, în primul rând aici, în aceste zone, riscul de a fi blamați pentru neajunsurile temporare ale reformelor. Dacă ar rezolva doar unele probleme pe termen scurt, se vor confrunta mai târziu cu privirile disperate ale unor oameni pe care, ca în romanul despre care vorbeam, nu i-a învățat nimeni încotro să se îndrepte; ce să-și dorească dincolo de ceea ce este efemer și uneori derizoriu; cum să gândească în propriul lor interes, pe termen lung.

Este momentul să spun câteva cuvinte și despre țara mea. Pentru cei din afară, situația din România din ultimii zece ani pare un bun caz de studiu. Pentru români, este o dramă. Pentru un președinte, ca im-

plică o responsabilitate enormă în fața unei mari părți a populației aflate într-o situație-limită, de luptă între viață și moarte. După o perioadă în care reformele au stagnat, tocmai din pricina unor strategii, dacă le putem numi astfel, vizând exclusiv prezentul, România a trecut în 1997 la gândirea și aplicarea unor programe de dezvoltare care țin seama de viitor, mai mult chiar decât de prezent. Domenii aflate în profundă suferință, cum sunt sănătatea, protecția socială, administrația locală sau învățământul, se cer regândite în așa fel încât să iasă din cercul penuriilor în care se zbat astăzi. Vor mai fi însă și sacrificii pe termen scurt. Vor fi mai scurte cu cât mai repede vor fi învinse rezistența birocratică, inerția și în special mentalitatea de asistat a celor încă neobișnuiți să acționeze într-un sistem concurențial deschis și transparent.

Este o schimbare fundamentală, care aduce în discuție capacitatea noastră de a opera cu riscuri sociale, pentru că este vorba de un buget sărac care afectează servicii publice, oameni, familii. Introducerea unor legi noi, crearea unor instituții noi nu asigură imediat funcționalitatea sistemului și nici redresarea economică.

Criza de capital epuizează capacitatea de rezistență a oamenilor

Înainte de a fi analizată de experți financiari sau politici de pretutindeni, reforma este trăită pe viu de oameni care trebuie să fie în același timp și motorul ei. Reforma va avea succes numai dacă se va bucura, în suficientă măsură, de încrederea oamenilor care sunt chemați să o realizeze.

Criza îndelungată și tragică din Iugoslavia ne-a demonstrat că acest somn al încrederii europene într-un iluzoriu triumf „epidemic” al valorilor democratice poate naște monștri. Ne-a arătat de ce democrația trebuie să fie o prioritate chiar față de reforma economică. Ceea ce oamenii pot, uneori cu dificultate, să înțeleagă.

Pentru a împiedica nașterea în această regiune a unor crize interne, care se pot internaționaliza rapid, este nevoie de o înțelegere reală și profundă a nevoilor pe care le au țările de aici. Zgomotul prezentului poate fi redus prin stimularea serioasă a cooperărilor și investițiilor directe din Vest. S-a spus demult că pacea este efectul natural al comerțului, și astăzi știm că o asemenea definiție nu este cătuși de puțin naivă. Cred, însă, că, în zilele noastre, mai potrivit decât un recurs la comerț este remediul prin cooperare pentru produse și servicii comercializabile.

Proiecte pentru construcții comune

Ieri, am participat la Ialta, la Conferința *O Europă a secolului XXI fără linii de diviziune*, în care a fost abordată insistent problema asigurării căilor de transport de la Marea Baltică la Marea Mediterană prin Marea Neagră. Personal, am susținut ideea acestui proiect încă din 1997, la Conferința șefilor de stat și de guvern din Europa Centrală și Zona Baltică de la Vilnius, la Conferința Mării Negre și cu ocazia discutării proiectului TRACEKA. La numai doi ani de la Vilnius, țările participante dispun de o rețea de acorduri și structuri regionale care au asigurat o stabilitate politică. Dar de aici și până la integrarea economică într-o Europă fără periferii mai este încă un drum greu, cu probleme enorme.

Un al doilea proiect comun, care să permită evitarea crizelor pe fondul globalizării și pe care m-am străduit să îl prezint, fără succes prea mare până acum, șefilor de stat din toate țările riverane, din Vest și din Est, este Programul Dunării. Proiectele unor coridoare de transport de-a lungul Dunării au intrat în „hibernare” pe măsura acutizării conflictului din Iugoslavia. Blocarea Dunării prin bombardarea podurilor a izolat, practic, țările din aval de comerțul tradițional cu Ungaria, Slovacia, Austria, Germania. Și a creat o barieră – pe linia de divizare cunoscută – între țările Europei Centrale și țările din zona de vărsare a Dunării: România, Bulgaria, Republica Moldova, Ucraina.

Leibnitz scria cândva că prezentul este saturat de trecut și însărcinat cu embrionul viitorului. Genetica demonstrează că embrionul este marcat de credite. Evitarea crizelor și a războaielor, construcția unor proiecte comune, stăpânirea valului globalizării ne obligă să nu ignorăm trecutul.

CONȘTIINȚA NAȚIONALĂ ȘI IDEEA EUROPEANĂ

Există și o Europă a românilor

Numele celui mai mic continent de pe glob are multiple semnificații. Există o mulțime de „Europe”, între care cea geografică nu este neapărat definitorie. Între numeroasele chipuri ale acestei realități virtuale își găsește locul fără îndoială și o *Europă a românilor*: o istorie și un sentiment trăite de o țară cu intensitatea cu care un om își trăiește propria viață, cu îndârjire sau cu desfătare, cu sentimentul împlinirii sau cu frustrări, cu mândrie sau cu orgoliul rănit.

Se afirmă uneori despre români că sunt excesivi de critici față de ei înșiși. E greu de spus dacă acest lucru este adevărat. Nu ne poate fi însă negată înclinația de a reveni mereu, cu întrebări, speranțe și neli-niști, asupra propriului nostru destin. Dorința de autodefinire, firească la toate popoarele lumii, a fost la noi pe cât de intensă, pe atât de durabilă. Adesea ea a căpătat accente dramatice, evenimentele istoriei răpindu-ne răgazul de a reflecta nestingherit asupra a ceea ce suntem și asupra a ceea ce vrem să fim.

Convingerea că suntem, prin trecutul nostru, prin înclinațiile și prin aspirațiile noastre, parte inalienabilă a unui întreg, un sunet distinct într-o partitură mai vastă, a marcat pragul modernității românești și a constituit cel mai rezistent punct de sprijin al formării conștiinței de sine. La începutul secolului trecut, călătorii români în Occident se simțeau exploratori ai unui continent pierdut. Redescoperind Europa cu râvnă și uluire, încercau sentimentul unei patetice regăsiri a locurilor de acasă.

Catalizator al propriilor noastre latențe

Europa a însemnat, pentru noi, românii, cea mai puternică și mai răscolitoare tentație de împăcare cu noi înșine.

Cred că *ideea europeană*, care a stârnit, nu o dată, aprige polemici în România, reprezintă cu mult mai mult decât un subiect de dispută

Mesaj la deschiderea Colocviului „O dinamică a valorilor europene în România”. Cluj-Napoca, 24 septembrie 1999.

intelectuală. Ea a fost și este pentru români o redutabilă forță modelatoare și, ca să reiau o exprimare celebră a filozofului Lucian Blaga, *un catalizator al propriilor noastre latente*.

Decizia politică, acțiunea socială și cea economică, performanța intelectuală și creația culturală sunt de neimaginat în absența unei conștiințe naționale și a unei permanente referințe, directe sau indirecte, la contextul european, la ideea europeană.

Astăzi, această constantă a existenței românești din ultimile două secole a devenit încă și mai clară. Într-o perioadă în care Europa capătă o configurație geopolitică din ce în ce mai unitară, reflecția și interogația asupra dinamicii valorilor europene constituie un capital pe care românii știu să-l prețuiască și să-l folosească potrivit interesului nostru național.

EUROPA ÎN SCHIMBARE

Începutul a fost înțelegerea franco-germană

Mai întâi, doresc să vă urez tuturor bun venit în România și bun venit în Palatul Prezidențial. Aș fi preferat ca acest *cuvânt* să vină la sfârșitul reuniunii, după cum aș fi preferat să am timp să ascult toate discuțiile care se vor purta. Dar, se pare, obligațiile protocolare trec înaintea curiozității personale. Pot totuși remarca importanța acestei reuniuni cu un titlu atât de inspirat și incitant: *Anul 2000 – Europa în schimbare* și să vă spun că știu că veți discuta, în principal, despre Uniunea Europeană post-Helsinki. De aceea, mi se pare binevenită această inițiativă franco-germană, pusă în practică de Academia Europeană de la Berlin și care permite reunirea unor jurnaliști din numeroase state membre ale Uniunii Europene și state asociate, în curs de integrare. Tuturor, doresc să le mulțumesc.

După cum a fost organizat, acest seminar este el însuși o expresie elocventă a spiritului Europei unite. Pentru că Uniunea Europeană de astăzi nu s-a realizat și viitoarea Europă, a mileniului III, nu se va realiza numai prin eforturile oamenilor de stat sau ale oamenilor politici, ci mai ales prin voința cetățenilor țărilor europene.

Nucleul constituit prin înțelegerea franco-germană a avut la bază gândirea vizionară și fapta unor lideri politici, dar ea nu ar fi fost posibilă fără voința cetățenilor francezi și germani de a construi împreună o altă istorie, o istorie a dialogului, a cooperării, a acceptării reciproce.

În același timp, această expresie a voinței cetățenilor ar fi fost greu de imaginat fără suportul esențial al presei. Și acest sprijin al presei mi se pare cu atât mai semnificativ, cu cât se susține că acest tip de comunicare directă are o vocație prin excelență competitivă și, uneori, chiar conflictuală. Se spune adeseori că numai știrile rele sunt știri. Iată însă că, atunci când în centrul dezbaterii s-a aflat un proiect major, care avea să influențeze decisiv soarta continentului european, acest proiect a întrunit o susținere fără precedent din partea presei. Chiar și Europa de

Discurs la **deschiderea Seminarului „Anul 2000 – Europa în schimbare. Perspective pentru extinderea Uniunii Europene”**, București, Palatul Cotoceeni, 31 martie 2000.

măine va trebui să fie recunoscătoare pentru modul exemplar în care acțiunea presei a contribuit la crearea unui spirit european modern.

Ștergerea unor răni, care păreau de nevindecă, și o construcție nouă, ce părea la început o utopie, au respins pentru totdeauna ura și excluderea de care s-au folosit dictaturile fasciste sau comuniste.

Materialul de construcție pe care cetățenii Europei de astăzi îl propun pentru zidirea uniității europene este tocmai această înțelegere multinațională pentru înfăptuirea unui proiect comun.

Un model cultural de reconciliere pentru Europa Centrală și de Sud-Est

Îngăduiți-mi să repovestesc o mică istorie adevărată. În 1994, mă aflam la Budapesta la Conferința Rectorilor Europeni, în calitate de rector al Universității București. Eram destul de cunoscut în Ungaria, întrucât, cu doi ani înainte, candidasem la Președinția României. Pierdusem alegerile, dar se știa că toți maghiarii din România îmi acordaseră voturile lor. Într-o pauză a conferinței, președintele Consiliului Rectorilor din Ungaria a venit spre grupul în care mă aflam pentru a-mi spune că șeful statului ar vrea să mă vadă. Lângă mine se afla președinta unei universități pariziene, care m-a rugat să-i comunic Președintelui Arpad Göncz că Senatul acestei universități tocmai luase hotărârea de a-i acorda titlul de *Doctor Honoris Causa*. M-am dus la Palat și i-am transmis Președintelui Göncz acest mesaj. Cu bonomia sa binecunoscută, Arpi baci, cum îi spun prietenii mai tineri, mi-a spus că acest doctorat este important pentru el, dar ar fi preferat să primim împreună un titlu de onoare pentru realizarea reconcilierii româno-maghiare. Îmi amintesc că am discutat îndelung pe marginea unei idei pe care i-am propus-o spontan: un *model cultural* de reconciliere, inspirat de cel franco-german și construit, de data aceasta, pentru Europa Centrală și de Sud-Est. Presa maghiară m-a întrebat apoi de ce un model cultural. În primul rând, pentru că suntem amândoi oameni de cultură, și apoi pentru că numai unul dintre noi era și Președinte. De altfel, sunt și astăzi convinși că un proiect de reconciliere nu trebuie să fie doar un demers politic sau economic sau de interoperabilitate militară. Dacă dorește să aibă succes, el trebuie să țintească mai în profunzime și să-și asume trecutul pentru a-l putea depăși. Pentru a fi asumat, un trecut, oricât de rău, trebuie cunoscut. Iar acest lucru se poate face mai bine în mediile universitare, unde se pot dezbate orice probleme; prin evenimente culturale; acțiuni ale asociațiilor neguvernamentale, și mai puțin în campaniile electorale.

Se întâmplă uneori ca tratatele să rămână în sertare și conflictele să continue. De aceea acest proiect cultural își păstrează toată actualitatea. Mai ales că, în campania electorală din 1996 pentru alegerile prezidențiale din România, s-a publicat acea hartă a lui Huntington, binecunoscută dumneavoastră, cu acea linie de demarcație între Europa catolică și Europa ortodoxă, prin care România era fragmentată în două părți: Transilvania atașată Europei Occidentale și cealaltă parte a României atașată Europei ortodoxe. „Suplimentul” electoral al imaginii consta în faptul că, peste această hartă, fuseseră suprapuse rezultatele alegerilor din primul tur, în care eu dețineam majoritatea în Transilvania, iar apoi, într-un clip foarte bine realizat, se „demonstra” că, de îndată ce eu deveneam Președinte, Transilvania se va rupe de România și se va atașa Ungariei. Rezultatul nu a fost cel scontat de realizatori și, dimpotrivă, în Transilvania, românii și maghiarii au continuat să-și exprime încrederea pentru o Românie democratică și unită. Ceea ce nu înseamnă că extremiștii români sau maghiari au dispărut sau că strădania noastră de a ne cunoaște istoria și de a recunoaște ceea ce ne unește nu trebuie continuată. Ca și acțiunile politice, de altfel.

Reconcilierea româno-ungară

După ce am devenit Președinte, l-am invitat pe Președintele Arpad Göncz să vină în vizită de stat în România și i-am propus un lucru care părea foarte dificil de realizat: să mergem împreună la Târgu Mureș. De ce acolo? Târgu Mureș este un oraș din centrul Transilvaniei, cu populație jumătate românească, jumătate maghiară. Este un oraș care și-a câpătat o tristă celebritate pentru că, în 1990, după căderea regimului comunist, au avut loc confruntări violente între români și maghiari. Atunci, confruntările nu s-au extins – cum, din păcate, s-a întâmplat la sud de România. Societatea civilă a fost mai puternică și intelectualii români s-au afișat ostentativ alături de intelectualii maghiari în reuniuni publice, în dezbateri televizate, pentru a demonstra că reconcilierea noastră este posibilă.

La întâlnirea din 1997 de la Târgu Mureș au participat mii și mii de oameni, chiar în piața unde avuseseră loc violentele confruntări de stradă între români și maghiari. Discursurile s-au ținut în română și maghiară și, la sfârșitul manifestației, am coborât amândoi printre oameni. Îmi amintesc că Președintelui Göncz îi dăduseră lacrimile, iar la sfârșit mi-a spus: „Am dat mâna cu sute de oameni, dar nu

mi-am dat seama dacă erau români sau maghiari”. Acest moment a marcat într-adevăr caracterul istoric al reconcilierii româno-maghiare. Atunci când schimbările de mentalitate și de atitudine sunt acceptate la acest nivel de bază, al populației, toate armele de atac care se bazează pe dezbinare, pe neacceptarea celui diferit, pe ură nu mai sunt eficace.

Această istorie a relației româno-ungare, ca și istoria Tratatului de bază dintre România și Ucraina, care a dezamorsat tensiuni cu miză similară, au condus la o mai bună înțelegere între state, între popoarele și președinții lor, precum și la recunoașterea mai multor drepturi pentru minoritățile etnice. Toate acestea evidențiază că, în Europa Centrală și de Sud-Est, există un imens potențial de înțelegere, de comunicare și respect reciproc.

Refuzul presei de a deveni un instrument de confruntare

Revin pentru a spune încă o dată că rolul presei a fost decisiv. Îmi amintesc și un alt episod. Prin '93, cred, într-un singur ziar bulgăresc a apărut o știre conform căreia într-un ziar românesc s-ar fi publicat un articol conținând revendicări teritoriale ale României în Dobrogea, o provincie istorică care fusese partajată, între cele două războaie mondiale, între România și Bulgaria. Toate celelalte ziare, românești și bulgărești, au refuzat categoric să preia subiectul. Și pentru că nimeni din România și din Bulgaria nu i-a dat atenție, așa-zisa știre s-a stins, n-a fost evocată de nimeni, n-a existat.

Ca să ne apropiem de cea de-a doua temă pusă în discuție – *Europa post-Helsinki* – am să evoc un episod mai recent. Între România și Bulgaria au existat discuții privind utilitatea unui nou pod peste Dunăre și mai ales în legătură cu modul de amplasare al acestuia. Bulgaria îl dorea situat într-o zonă din Vestul României, ceea ce în mod categoric dezavantaja România care se vedea ocolită, în cea mai mare parte, de infrastructura care urmează să lege Atena și Istanbulul de Berlin. Au început să apară în presă diferite acuzații. Și atunci, în urmă cu două luni, s-a întrunit la București, la invitația noastră, un forum al presei române și bulgare. Ziariștii au discutat față în față timp de două zile, ca și dumneavoastră. După acest moment, presa română și bulgară au refuzat să devină un instrument de confruntare. Problema s-a clarificat în urmă cu câteva zile, la București, unde primii miniștri ai Guvernelor României și Bulgariei au semnat un acord privind amplasarea podului numit *Apollodor 2*, după numele constructorului unui vechi pod roman,

de acum aproape 2000 de ani. România a acceptat ca acest pod să fie amplasat acolo unde Bulgaria dorea, dar, în același timp, s-a elaborat un proiect prin care, în cadrul Pactului de Stabilitate, să fie susținut financiar un coridor de transport care să străbată Valea Jiului și să asigure locuri de muncă pentru minierii disponibilizați.

Iată și două concluzii. Se pot găsi soluții pentru cele mai dificile probleme și oamenii de stat pot face acest lucru. Dar, în același timp, ei nu se pot bucura de suportul atât de necesar al cetățenilor, dacă presa nu-i ajută. Este un lucru extraordinar că, în ultimul deceniu, toate marile proiecte de interes bilateral sau regional au fost susținute de presă, indiferent de țara din care făceau parte ziariștii.

Reportaj stereotip din țările ex-comuniste

Aș dori să închei cu o privire asupra realităților Europei Centrale și de Sud-Est. Într-o veche istorie, au existat nenumărate conflicte între popoarele din această regiune. Țările mici și medii au fost nevoite să participe la jocurile de influență ale marilor puteri – Imperiul Otoman, Imperiul Rus, Imperiul Austriac, Imperiul German, iar în ultimul secol și Imperiul Britanic a avut interese în această zonă. De fapt, a existat un dublu joc. Pe de-o parte, aceste imperii au încercat să folosească un popor împotriva altuia pentru a-și consolida dominația asupra acestora, iar, pe de altă parte, și mai grav, popoarele din această zonă au încercat să se folosească de protecția marilor imperii împotriva vecinilor lor. Sunt fapte istorice și noi nu putem schimba trecutul. Dar putem schimba prezentul, viitorul.

Sunt convins că multă lume din Occidentul european sesizează cât de importante sunt ideea extinderii Uniunii Europene și corolarul ei, procesul integrării europene. Totodată, este pentru prima dată în istoria lor de secole și de milenii, când popoarele din zonă înțeleg că este mai important să se unească și să susțină, ca parteneri, o aceeași idee generoasă, Europa unită. Au înțeles că această Europă unită nu este un teritoriu, nu este o uniune vamală, economică sau monetară. Au înțeles că ea este purtătoarea unui set de valori care reprezintă cel mai bine aspirația oamenilor și a popoarelor de a trăi în pace, prosperitate și solidaritate.

Aceasta explică și de ce nu s-au adevărit pronosticurile sumbre – pe care dumneavoastră le știți foarte bine din ce ați scris sau ați citit în presa anilor '90 – despre dezastrul ce va urma căderii și sfârșimării imperiului comunist din estul Europei. Cu excepția fostei Iugoslavii,

acest referențial dramatic, pe care nu trebuie să-l uităm niciodată, în restul Europei popoarele și apoi conducătorii politici au înțeles că pot trăi împreună. Rolul presei a fost substanțial și s-a mai dovedit o dată că cea mai importantă calitate a unui jurnalist este dorința sa de a spune adevărul.

Într-o lume dominată de complexitatea și diversitatea informațiilor, avem nevoie de discernământul și curajul dumneavoastră de a spune acest adevăr, așa cum este el, cu părțile bune și cu părțile rele.

Închei, rugându-vă să folosiți aceste două zile pentru a scruta puțin, în mod direct, și adevărul dinlăuntrul comunității dumneavoastră. Mă refer în mod special la stereotipurile privind realitatea României, ca și a altor țări foste comuniste. Există încă tendința de a vedea aceste țări numai prin prisma copiilor abandonati, a mizeriei, uneori căutate cu obstinație, pentru că așa „se cere”. Este foarte comodă această manieră de reportaj, dar sper că va veni și curajul de a vedea nu numai o pată neagră sau albă, ci și leopardul, așa cum este el, cu forța, dar și cu slăbiciunile lui.

Credința mea este că nu numai noi trebuie să luptăm cu stereotipurile mentale comuniste. Democrațiile creează la fel de ușor stereotipuri – altele, dar la fel de greu de învins. Este nevoie de respect reciproc, poate, mai mult decât de orice, mai mult decât de ajutor economic, financiar sau umanitar. Pentru majoritatea oamenilor, demnitatea este chiar mai importantă decât nivelul de trai. Sper să fiți purtătorii acestui mesaj. Să nu ajungem în cel mai greu păcat, al sentimentului de superioritate al unuia față de celălalt, la aroganța care sugrumă orice dialog. Transferul a tot ceea ce este rău, mereu în altă parte, nu duce niciodată la un câștig sănătos și de lungă durată. Ceea ce așteptăm noi de la prietenii noștri din Vest este un dialog sincer, direct și onest. Suntem gata să participăm la el.

DEMOCRAȚIA – CODUL GENETIC AL EUROPEI UNITE

Miza ultimului deceniu dintr-un secol însângerat

Participarea statelor candidate la marea dezbatere inițiată de cele mai înalte autorități ale statelor membre pentru definirea viitorului Uniunii Europene este o nouă mărturie, hotărâtoare și convingătoare, a deschiderii și considerației autentice care însoțesc această etapă crucială în construcția Europei.

Imediat după căderea Zidului Berlinului, noi, cetățenii țărilor „celeilalte Europe”, ne-am exprimat încrederea și dorința de a adera la Uniune așa cum arăta ea în acel moment. Acum, în pragul unui nou secol, de care ne despart doar câteva zile, Uniunea Europeană ne invită să reflectăm împreună cu ea la marele proiect născut din întâlnirea speranțelor noastre de integrare și voința Uniunii Europene de a asuma această uriașă sfidare a istoriei politice. Este dovada, nicicum singulară, că statele membre concep Uniunea lărgită ca o amplă și generoasă forță de parteneriat și unitate a Europei, în spiritul înaltelor valori de libertate, egalitate și de fraternitate care constituie substanța sa originară.

Credincioși acestor valori și mândri de această încredere, reprezentanții statelor candidate au reflectat adânc asupra propunerilor de reformă a Uniunii. Sunt fericit să constat că poziția României este de cele mai multe ori în deplină concordanță cu punctul de vedere exprimat de majoritatea statelor membre.

Esența acquis-ului democratic

Ceea ce mi se pare prioritar în reforma Uniunii este grija de a păstra esența însăși a acquis-ului democratic care conferă fiecărei țări membre o voce și o prezență, evitând blocajele, preț inevitabil al deciziilor supuse unanimității. Este, prin urmare, binevenită propunerea de a simplifica fără a exclude, exprimându-ne în acest sens opțiunea pentru ca fiecare țară să fie reprezentată de câte un comisar.

Discurs la **Conferința șefilor de stat și de guvern din statele membre ale Uniunii Europene și statele candidate la aderare**, Nisa, 7 decembrie 2000.

Apreciem forța de impulsționare pe care o pot avea cooperările întărite, precum și responsabilitatea cu care se caută identificarea formulei optime de exprimare a voturilor în cadrul Uniunii. Suntem convinși că, dincolo de fireștile diferențe de percepție, membrii Uniunii Europene vor găsi – ca de atâtea ori înainte – calea sporirii eficienței și legitimității organismelor care o reprezintă.

În momentul în care noi, europeni de-abia renăscând în libertate, ne-am afirmat dorința de integrare, puțini erau printre noi aceia care știau cu adevărat ce impunea, în profunzime, această integrare, câte mii de fire urmau să fie reînnodate, potrivite, întărite în acest uriaș efort de armonizare. Statele membre ale Uniunii cunoșteau toate aceste lucruri și totuși au răspuns fără ezitare acestei provocări de extindere fără precedent, nu atât prin dimensiunea sa geografică, cât mai ales prin uriașa ambiție de a armoniza atâtea experiențe, deseori dramatice, atâtea disparități, câteodată stridente, atâtea speranțe și chiar iluzii.

Este prețul ce trebuie plătit pentru un vis de unitate europeană, pentru a aduce pacea Europei în realitatea imediată. De-abia eliberate de imperii ce le divizaseră tocmai pentru a le supune mai ușor, noile democrații riscau să se afunde în violența și anarhia conflictelor nicio-dată stinse cu adevărat pe calea dialogului și a tratatelor de prietenie. Unele fracturi nou apărute pe harta est-europeană au fost marcate tragic de reapariția și acutizarea unor vechi conflicte interetnice și inter-confesionale.

Acolo unde integrarea a putut fi miza principală a societății, au fost adoptate noi reguli de conduită, preîntâmpinându-se conflicte și generalizându-se dialogul politic. Apariția altor Bosnii și Cecenii a putut fi, până la un punct, evitată. Apoi a izbucnit Kosovo, cu toată tragedia urmărilor sale nici acum închise.

Faptul că Uniunea Europeană a răspuns repede și în mod pozitiv dorinței de aderare a țărilor central- și est-europene, implicându-se alături de noi în dificila operă de reconstrucție a instituțiilor și a legilor, a conceptelor și a economiilor, ne dă forța de a depăși trecutul și de a ne gândi viitorul după regulile cooperării și solidarității. Catalizarea schimbărilor democratice și dezvoltările pozitive din Croația și R.F. Iugoslavia creează premisele unei stabilități regionale de durată.

Cum spuneam, Uniunea a răspuns repede. Într-adevăr, epoca noastră post-industrială și globală impune o dinamică fără precedent chiar și în deciziile cele mai grele și mai încărcate de viitor. Orice strategie pe termen lung se hrănește dintr-o prospecție și dintr-o reflecție la

evoluțiile posibile – ale tehnicienilor, ca și ale oamenilor politici. Însă astăzi ritmul transformărilor este atât de înalt, încât obligația de a acționa repede impune adesea simultaneitatea strategiilor și a tacticilor, lăsând prea puțin spațiu reflecției. Mi se pare de aceea cu atât mai remarcabil faptul că lărgirea Uniunii este, în același timp, o dinamică a prezentului și o viziune asupra viitorului, o practică a integrării și o filozofie a viitoarei unități a continentului.

Nu trebuie uitat totuși că această dinamică îi poate face să-și piardă suflul pe cei ce nu au un asemenea exercițiu. Europa secolului trecut mai scoate, din când în când, capul – chiar și în democrațiile mai solide. Nu peste tot neîncrederea în Celălalt va fi fiind definitiv uitată. Din vremea Războiului Rece și până astăzi, extremismele diverse și-au construit profilul politic pornind de la aceste reziduuri resentimentare care, periodic, reapar parcă pentru a ne aminti că democrația este miza unei lupte niciodată încheiate.

Aceste fapte sunt cu atât mai frapante în societățile aflate în tranziție și care trebuie, în același timp, să se despartă de ceea ce părea să fie fatalitatea dictaturilor comuniste și să parcurgă – arzând etapele – drumurile modernității, pentru a ajunge cât mai repede la nivelul societăților cu care se vor alia. Noi trebuie să învățăm în același timp ce înseamnă fracturile sociale, dialogul cu minoritățile și cu vecinii, să realizăm izomorfismul cu valorile, regulile și practicile statelor membre ale Uniunii Europene, să găsim împreună cu ele echilibrul optim între identitățile noastre particulare și identitatea noastră europeană. Mai trebuie să regândim propriul trecut – fără ură, dar și fără indulgență – acceptând în același timp efectele greu suportabile ale unei reconstrucții economice, sociale, culturale, de natură să ne răvășească viața. În timp ce țările membre sacrifică multe mijloace materiale și energii umane pentru a face să progreseze integrarea, societățile care aspiră la integrare trebuie să urce o pantă abruptă și plină de obstacole. Orice ființă umană traumatizată are tendința de a se izola, ca într-un refugiu, în trecut. Pentru aceasta trebuie condamnată sau încurajată?

***Democrația nu se poate apăra ea însăși,
noi suntem cei chemați să o apărăm***

Este, între altele, de datoria noastră, a tuturor, să nu permitem forțelor reacționare – oriunde s-ar afla ele în Europa – să instrumentalizeze temerile, resentimentele, agresivitatea primară și să întoarcă sensul istoriei. Este datoria noastră, a tuturor, să ne batem în fiecare zi

pentru ca valorile democrației, libertății și solidarității umane să fie ancorate în partea cea mai profundă a societăților noastre și în adâncul conștiințelor noastre. Legitimitatea democratică a proiectului nostru integrator trece prin înțelegerea vulnerabilităților fiecărei societăți, cum trece de asemenea prin conștientizarea faptului că democrația nu se poate apăra ea însăși. Noi suntem cei chemați să o apărăm, plătind uncori un preț greu pentru că democrația este chiar codul genetic al Europei unite.

ESTERI

Così con Costantinescu la Romania volta pagina
L'importanza del trattato di intesa con Budapest

Se fra gli elettori di Minsk trionfa la voglia di ordine

LA VOCE REPUBBLICANA

Infuriano le polemiche dopo la deposizione di Borrelli

Il caso Di Pietro segnala che la giustizia è malata

Misteri intorno a una toga

Pannella in tribunale per droga

Legittimo gli sfiduciosi: il caso pro-contrasto è infuocato, forse il dibattito sulla proposta D'Alema

Astute giravolte del divo coi baffi

Emil Constantinescu, Presidente da România, ao PÚBLICO

Terapia de choque "vai criar problemas sociais"

O novo Presidente romeno, Emil Constantinescu, quer tornar rapidamente o país apto a entrar para a União Europeia e para a NATO. Para isso, vai lançar uma "terapia de choque" de privatizações, encerramento de fábricas, combate à corrupção. O preço social, reconhece, será enorme, mas conta com o apoio dos sindicatos e da sociedade civil.

Dando a queda de regime marcadamente a um século do Novo Consenso em 1989, a Romênia foi governada por um Presidente - ex-comunista, Ion Iliescu, que não fez as reformas necessárias para alinhar a sua legislação de aderir à UE ou à NATO. Com potencialidades para se tornar o país mais desenvolvido da Europa, a Romênia mantém a economia estagnada, a burocracia corrupta.

A vitória do democrata-cristão Emil Constantinescu, nas eleições presidenciais de 17 de Novembro, duas semanas depois do seu período, a Convenção Democrática, um partido legislativo, foi vista como uma segunda revolução democrática na Romênia.

Constância (romeno): "Tenho boas argumentações para a NATO"

Constância (romeno): "Tenho boas argumentações para a NATO"

Constância (romeno): "Tenho boas argumentações para a NATO"

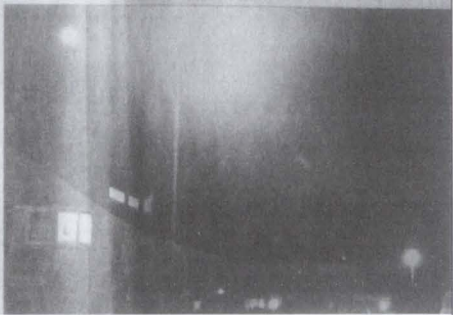

Streven kabinet gedoemd te mislukken Spoor kan toename reizigers niet aan

Van spoor-afvalstoffen naar een kabinet
Het streven van het kabinet om meer autoverkeer in de regio te krijgen, is gebaseerd op verouderde gegevens. Het plan om de spoorlijn tussen Utrecht en de Veluwe te verbouwen, maar met de verkeersdruk van de Veluwe te verminderen, is niet aan de slag.

De spoorlijn tussen Utrecht en de Veluwe is gebaseerd op gegevens die al jaren niet meer kloppen. Het plan om de spoorlijn te verbouwen, maar met de verkeersdruk van de Veluwe te verminderen, is niet aan de slag.

De spoorlijn tussen Utrecht en de Veluwe is gebaseerd op gegevens die al jaren niet meer kloppen. Het plan om de spoorlijn te verbouwen, maar met de verkeersdruk van de Veluwe te verminderen, is niet aan de slag.

'Roemenië hoort bij Westerse cultuur'

Van spoor-afvalstoffen naar een kabinet
Het streven van het kabinet om meer autoverkeer in de regio te krijgen, is gebaseerd op verouderde gegevens. Het plan om de spoorlijn tussen Utrecht en de Veluwe te verbouwen, maar met de verkeersdruk van de Veluwe te verminderen, is niet aan de slag.

'Ik heb Roemenië gezegd dat groei alleen mogelijk is na diepe reëscie in het eerste jaar'
De Roemeen president Emil Constantinescu heeft gezegd dat groei alleen mogelijk is na diepe reëscie in het eerste jaar.

De Roemeen president Emil Constantinescu heeft gezegd dat groei alleen mogelijk is na diepe reëscie in het eerste jaar.

Diplomatie

La Roumanie est prête à devenir membre de l'Otan

Le président Constantinescu confirme en rappelant que son pays fut le premier à adhérer au Partenariat pour la Paix

A la veille de la visite à Bruxelles, le président Constantinescu a déclaré que la Roumanie est prête à devenir membre de l'Otan. Il a souligné que son pays a été le premier à adhérer au Partenariat pour la Paix.

Emil Constantinescu, président de la Roumanie, à Bruxelles.

Le président Constantinescu a déclaré que la Roumanie est prête à devenir membre de l'Otan. Il a souligné que son pays a été le premier à adhérer au Partenariat pour la Paix.

Week 49

11

Emil Constantinescu a déclaré que la Roumanie est prête à devenir membre de l'Otan. Il a souligné que son pays a été le premier à adhérer au Partenariat pour la Paix.

421

See Chapter 10 for more information about: Scenarios and Projections for the Middle East

Wird Sie mit 2 gewaschenen Händen. Mit der Hand. Wie auch
das Hand-Hand, wie das mit beiden Händen den Körper zu

feel confident that people will and that their prosperity implies a form of society, that the fulfilling of good means ... a lot of difficult. The president said when asked the social implications of an anti-racketeering package. "[But] the ones ruling the country nowadays will not ignore them all constantly act according to the people that our role is to serve the citizen and not the other way around."

STIGATING 1989

While the economic reforms may have popular support, the president's anti-corruption campaign does little to allay the public's expectations. He has promised to investigate Romania's mysterious revolution and reveal the truth. "The expectations are the same as before. People are interested in finding the truth about the events in December 1989," he said. "Who were the terrorists? What was the role played by the army?"

The English-speaking, Westward-looking President Emil Constantinescu is quite a change for a nation that has been led by the former-communist old guard since the fall of communism.

a ministry and several state secretaries. In addition, new agreements signed with Hungary will open border crossings and consulates, presumably strengthen Romania's case for early membership in NATO.

THE DISAPPOINTING WEST

Constantinescu said his big surprise on taking office was the presence of the Securitate but the attitude of the West toward the Balkans. He expressed disappointment with the West's post-Cold War policy in Eastern Europe. Western governments, he said, have actually provided support to authoritarian governments in the interests of stability.

"After 200 years of successful democracy, I'm afraid even the United States seems most unconvinced of the strength of popular democracy," he said. "The West is always inclined to support stability abroad, and the convenient form of stability is

INTERVIEW

Gleichgültiges Deutschland

Präsident Constantinescu über eine Rückkehr der Rumäniendeutschen und das Verhältnis zu Bonn

FOCUS: Mitglieder ihrer Regierung haben Rumäniendeutsche aufgefordert zurückzukommen und die Rückgabe von Eigentum in Aussicht gestellt. Sie waren bisher skeptischer.

Constantinescu: Ich bin nicht skeptisch, sondern realistisch. Ich kenne das Problem sehr gut, weil meine Frau eine halbe Deutsche ist und ich Verwandte in Deutschland habe. Für Rumänen war der Weggang der Deutschen ein großer Verlust. Für die neue Regierung ist eine Rückkehr der Rumäniendeutschen ein wichtiges Ziel, aber ich habe bis jetzt nicht bemerkt, daß das ein großes Echo gefunden hat. Wir können sie nur mit einem guten Angebot herlocken, das aber nicht zu Konflikten führen darf. In Siebenbürgen war das Zentrum der Städte von den Deutschen besetzt, die meisten Rumänen lebten in den Dörfern. Es ist schwer vorstellbar, daß alle Häuser im Zentrum der deutschen Gemeinschaft zurückgegeben werden. Was das individuelle Eigentum angeht, ist es kaum möglich, eine Ausnahme für die Deutschen zu machen, wenn das Problem für die Rumänen eigentlich noch nicht gelöst ist. Vorläufig soll das von Fall zu Fall entschieden werden.

FOCUS: Sie legen ein rasantes Reformtempo vor. Fürchten Sie nicht, daß die Umsetzung an der alten Bürokratie scheitert?

Constantinescu: Es gibt einen Kampf zwischen der neuen Führung und der kommunistischen Bürokratie. Die Umstrukturierung des Staatsapparats machen wir aber sehr behutsam, damit es nicht wie politische Säuberung aussieht. Wir verfolgen Professionalisierung

FOCUS: Wie gehen Sie mit Mitarbeitern des Ex-Geheimdienstes Securitate um?

Constantinescu: Es gibt jetzt zwei Sicherheitsdienste - einen internen und einen äußeren - nach westlichem Modell. Die Geheimdienste sind unter strenger Kontrolle. In unserer Botschaft in Deutschland werden z. B. in diesen Wochen alle vom Portier bis zum Chauffeur ausgewechselt. Das ist eine radikale Maßnahme, damit kein Verdacht auf Geheimdienstverhandlungen aufkommt. Ich habe die Botschafter aus allen NATO-Ländern zurückgerufen. Die neuen sind Persönlichkeiten der zivilen Gesellschaft.

EMIL CONSTANTINESCU, 57, seit fünf Monaten in Amt. Der Geologieprofessor verspricht schnelle Reformen

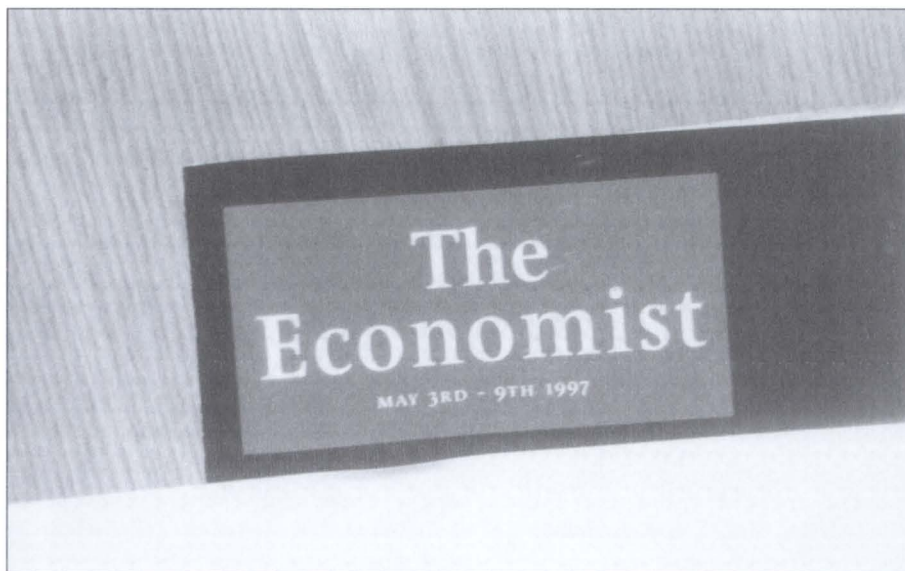

die keine Beziehungen zum Sicherheitsdienst hatten.

FOCUS: Kann sich Ihr Land eine NATO-Mitgliedschaft leisten?

Constantinescu: Das wollen die allermeisten Rumänen wissen.

<https://biblioteca-digitala.ro>

Romania's chief sheriff

BY GARETH

NO EAST European leader has come into office more determined to crush crime, especially the sort that involves the use of state privileges to defraud the public, than Romania's new president, Emil Constantinescu. A much publicised corruption commission has launched numerous investigations into Romania's public-private mafias. A mini-commission is delving into suspected malfeasance in each of 42 counties. Some of the most notorious alleged criminals have been put behind bars, including Miron Cosma, the reviled leader of a mineworkers' union, who is blamed for the deaths of people who demonstrated against one of Romania's post-communist governments in 1991. Mr Constantinescu says that Mr Cosma's arrest, one of his first acts in office, destroyed "what had started to look like a union mafia."

The effect on public opinion has been electric. Seeing corrupt bankers and politicians thrown into jail or out of office is "far better for the market economy than economic reform," says one Romanian.

That is true in two senses. It has built a fund of goodwill that the reforming government can draw on, and it is confounding the various mafias bent on building their wealth through plunder.

Romanians, who have come to expect

Constantinescu intends to make sure they deserve that trust. The national police force, for example, has sacked a quarter of its county chiefs since he took office five months ago. It may finally be abandoning secret-service habits, like turning citizens into informers, that it found hard to break in the seven years after communism collapsed. "We're finished with mystery and secrecy," says the police chief, Pavel Abraham. This week the long-serving head of Romania's intelligence service was also forced out.

Mr Constantinescu, a geologist with more of a professor's manner than a sheriff's, cannot change much on his own. Whoever is president of Romania is a me-

diator, not an executive. Yet he has used his powers to good effect (stopping a carve-up of bank directorships by the ruling parties, for example) and is setting the tone for government—and, with luck, for the country. He wants, he says, to instil in Romanians a "different mentality... in which fundamental values would be honesty and the capacity to work."

Yet this admirable enterprise could falter. Confidence could shatter if members of the new regime turn out to be tainted by the corruption of the old. There have been murmurings about some members of coalition parties, though the National Peasant-Christian Democratic Party, the leading bit of Mr Constantinescu's Democratic Convention, seems pretty clean. Colleagues suspected of wrongdoing will get even less quarter than members of the opposition, the president insists. When an adviser fell under suspicion, he was gone in an hour.

This points to another danger: that the president's deputies will become a law unto themselves. Judges grouse that the corruption commission—especially its 42 regional cells, which some Romanians liken to "soviets", or old-style communist councils—is usurping their authority. Yet creating a truly independent judiciary is one of Mr Constantinescu's most important aims. The president counters that the commission merely co-ordinates the work of courts and the police. Maybe. But Mr Constantinescu and

NEWS: EUROPE

Clean hands' Constantinescu tightens grip

Romania's president is winning support for his drive against corruption, reports Anatol Lieven

More decisive than the removal of having longer jobs, as in most European countries, when these men were elected on the eve of the 1996 election, they were elected in a climate of hope, not of despair. In Romania, at least, the vast majority of voters believed that the new president, Emil Constantinescu, would bring about a new era of honesty and integrity. The president's first act was to appoint a commission to investigate the activities of the former Securitate, the secret police. The commission's report, which was published last week, was a damning indictment of the Securitate's role in the country's history. The president's second act was to appoint a commission to investigate the activities of the former Communist Party. The commission's report, which was published last week, was a damning indictment of the Party's role in the country's history. The president's third act was to appoint a commission to investigate the activities of the former Securitate. The commission's report, which was published last week, was a damning indictment of the Securitate's role in the country's history.

Constantinescu's first act was to appoint a commission to investigate the activities of the former Securitate. The commission's report, which was published last week, was a damning indictment of the Securitate's role in the country's history.

KOMPAS, JUMAT 18 JULI 1997

Constantinescu, Dendam Ketidakadilan

Emil Constantinescu (59) yang telah meninggalkan pemerintahan, kini kembali atas semua pihak berkecual di Romania, hal itu semata karena posisinya sebagai mantan presiden. Pria berpenggalang sejak dari tahun 1977 bernamanya ini, bisa jadi "dendam" rakyat peradilan di negaranya memang, Constantinescu pernah kawasa berat atas peradilan seluruh negeri karena kekuasaan di negaranya. Pria yang pernah diadili karena kasus pembunuhan 19 November itu melakukan protes pada diri A. Proter pada regim saat itu sama dengan bunuh diri. Bahkan sudah berusaha payah berkecual di Universitas Bucharest, bergelar sarjana tahun 1960, Constantinescu memilih meninggalkan sebagai asisten hakim di pengadilan yang dijalaninya selama ini. Itu pilihan yang berat, tetapi baik ketimbang melawan betis, bisa betis.

Bagaimana yang ditegaskan dalam tradisi, tidak ada dukungan di dalam dan hukum harus sama bagi. Praktik pengadilan akan dilakukan melalui suatu badan pengadilan fundamental, yang berada di atas-pihak lainnya," tegas Constantinescu dalam pidato penutupan di masa Romania, November tahun

Kota kelahiran, seperti Constantine di bagian Laut Hitam ditembakkan oleh tentara yang menaruh dendam internasional. "Kami bisa menjadi orang-orang yang lebih dekat ke Eropa bagi Indonesia ketimbang Amsterdam," tegas Moratu.

Sementara demi memperbaiki kehidupan 22 juta penduduk Romania, Constantinescu dan PM Victor Ciorbea menyadari betul, pertumbuhan ekonomi merupakan jalan utama ke arah sana, setelah segala perangkat dan aturan ditembakkan dan ditanggalkan. Karena itu juga, Constantinescu menaruh perhatian khusus yang lebih banyak berkonsentrasi di bidang reformasi ekonomi dan keuangan dalam-lawatannya.

"Negara kami melihat ada potensi besar dalam hubungan ekonomi dengan Indonesia. Bayangkan saja, dalam empat bulan pertama tahun ini nilai perdagangan kedua negara mencapai 24 juta dolar AS. Nilai ini sama dengan total nilai perdagangan dengan seluruh 1996," tegas Moratu. Romania melihat banyak peluang untuk bisa jika semakin akrab dengan Indonesia.

Rumanya selama ini mengimpor karet, kopi, dan tekstil dari Indonesia, dan mengimpor bahan baku kimia dan farmasi bagi sejumlah industri di Indonesia. Beberapa mesin perkakas, peralatan industri rumah-rumah dan kompor bisa diimpor dari Indonesia, dan sebaliknya, Indonesia dalam penanaman investasi in-

tamina sales ent rules

International

Universities in Romania Hope for Improvements From an Ex-Rector as the Nation's President

Emil Constantinescu pushed for many reforms when he led the U. of Bucharest

BY GUY LAWRENCE

W hen Emil Constantinescu, the first president of the newly democratic Romania, was elected in June 1996, he was seen as a man of the future. He was a former rector of the University of Bucharest, a position of great prestige in the country. He was also a member of the Romanian Academy, the highest intellectual institution in the country.

But Constantinescu's election brought a new challenge to the country's higher education system. He was seen as a man of the future, but he was also a man of the past. He was a member of the Romanian Academy, the highest intellectual institution in the country. He was also a member of the Romanian Academy, the highest intellectual institution in the country.

He was a member of the Romanian Academy, the highest intellectual institution in the country. He was also a member of the Romanian Academy, the highest intellectual institution in the country.

UNIVERSITY REFORMS

The new government in Bucharest had to face a number of challenges. One of the most important was the state of the higher education system. The system was in a state of crisis, with many universities facing financial difficulties and a lack of modern facilities.

The Constitution Commission had to deal with a number of issues. One of the most important was the state of the higher education system. The system was in a state of crisis, with many universities facing financial difficulties and a lack of modern facilities.

The Constitution Commission had to deal with a number of issues. One of the most important was the state of the higher education system. The system was in a state of crisis, with many universities facing financial difficulties and a lack of modern facilities.

Emil Constantinescu, the President, was the first Romanian president to have a university education.

President Constantinescu's visit to the University of Bucharest.

Emil Constantinescu, the President, was the first Romanian president to have a university education.

President Constantinescu's visit to the University of Bucharest.

Universities in Romania Hope for Improvements From an Ex-Rector as the Nation's President

Emil Constantinescu pushed for many reforms when he led the U. of Bucharest

BY GUY LAWRENCE

W hen Emil Constantinescu, the first president of the newly democratic Romania, was elected in June 1996, he was seen as a man of the future. He was a former rector of the University of Bucharest, a position of great prestige in the country. He was also a member of the Romanian Academy, the highest intellectual institution in the country.

But Constantinescu's election brought a new challenge to the country's higher education system. He was seen as a man of the future, but he was also a man of the past. He was a member of the Romanian Academy, the highest intellectual institution in the country. He was also a member of the Romanian Academy, the highest intellectual institution in the country.

He was a member of the Romanian Academy, the highest intellectual institution in the country. He was also a member of the Romanian Academy, the highest intellectual institution in the country.

The new government in Bucharest had to face a number of challenges. One of the most important was the state of the higher education system. The system was in a state of crisis, with many universities facing financial difficulties and a lack of modern facilities.

The Constitution Commission had to deal with a number of issues. One of the most important was the state of the higher education system. The system was in a state of crisis, with many universities facing financial difficulties and a lack of modern facilities.

The Constitution Commission had to deal with a number of issues. One of the most important was the state of the higher education system. The system was in a state of crisis, with many universities facing financial difficulties and a lack of modern facilities.

The Constitution Commission had to deal with a number of issues. One of the most important was the state of the higher education system. The system was in a state of crisis, with many universities facing financial difficulties and a lack of modern facilities.

The Constitution Commission had to deal with a number of issues. One of the most important was the state of the higher education system. The system was in a state of crisis, with many universities facing financial difficulties and a lack of modern facilities.

Universities in Romania hope for improvements from an ex-rector as the nation's president. Emil Constantinescu, the first president of the newly democratic Romania, was elected in June 1996. He was a former rector of the University of Bucharest, a position of great prestige in the country. He was also a member of the Romanian Academy, the highest intellectual institution in the country.

But Constantinescu's election brought a new challenge to the country's higher education system. He was seen as a man of the future, but he was also a man of the past. He was a member of the Romanian Academy, the highest intellectual institution in the country. He was also a member of the Romanian Academy, the highest intellectual institution in the country.

He was a member of the Romanian Academy, the highest intellectual institution in the country. He was also a member of the Romanian Academy, the highest intellectual institution in the country.

The new government in Bucharest had to face a number of challenges. One of the most important was the state of the higher education system. The system was in a state of crisis, with many universities facing financial difficulties and a lack of modern facilities.

The Constitution Commission had to deal with a number of issues. One of the most important was the state of the higher education system. The system was in a state of crisis, with many universities facing financial difficulties and a lack of modern facilities.

The Constitution Commission had to deal with a number of issues. One of the most important was the state of the higher education system. The system was in a state of crisis, with many universities facing financial difficulties and a lack of modern facilities.

The Constitution Commission had to deal with a number of issues. One of the most important was the state of the higher education system. The system was in a state of crisis, with many universities facing financial difficulties and a lack of modern facilities.

The Constitution Commission had to deal with a number of issues. One of the most important was the state of the higher education system. The system was in a state of crisis, with many universities facing financial difficulties and a lack of modern facilities.

The Constitution Commission had to deal with a number of issues. One of the most important was the state of the higher education system. The system was in a state of crisis, with many universities facing financial difficulties and a lack of modern facilities.

Roemeens president Constantinescu: 'Universiteit is nu een mag geen race worden'

Constantinescu, de eerste president van Roemenië, heeft een oproep gedaan aan de universiteiten van het land. Hij wil dat de universiteiten niet alleen een plek zijn voor kennis, maar ook een plek zijn voor de vorming van de toekomstige generatie. Hij wil dat de universiteiten een plek zijn voor de vorming van de toekomstige generatie.

Constantinescu, de eerste president van Roemenië, heeft een oproep gedaan aan de universiteiten van het land. Hij wil dat de universiteiten niet alleen een plek zijn voor kennis, maar ook een plek zijn voor de vorming van de toekomstige generatie. Hij wil dat de universiteiten een plek zijn voor de vorming van de toekomstige generatie.

Emil Constantinescu, President of Romania.

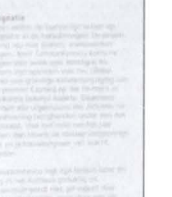

Emil Constantinescu, President of Romania.

Constantinescu, de eerste president van Roemenië, heeft een oproep gedaan aan de universiteiten van het land. Hij wil dat de universiteiten niet alleen een plek zijn voor kennis, maar ook een plek zijn voor de vorming van de toekomstige generatie. Hij wil dat de universiteiten een plek zijn voor de vorming van de toekomstige generatie.

Constantinescu, de eerste president van Roemenië, heeft een oproep gedaan aan de universiteiten van het land. Hij wil dat de universiteiten niet alleen een plek zijn voor kennis, maar ook een plek zijn voor de vorming van de toekomstige generatie. Hij wil dat de universiteiten een plek zijn voor de vorming van de toekomstige generatie.

Constantinescu, de eerste president van Roemenië, heeft een oproep gedaan aan de universiteiten van het land. Hij wil dat de universiteiten niet alleen een plek zijn voor kennis, maar ook een plek zijn voor de vorming van de toekomstige generatie. Hij wil dat de universiteiten een plek zijn voor de vorming van de toekomstige generatie.

Emil Constantinescu, President of Romania.

Constantinescu, de eerste president van Roemenië, heeft een oproep gedaan aan de universiteiten van het land. Hij wil dat de universiteiten niet alleen een plek zijn voor kennis, maar ook een plek zijn voor de vorming van de toekomstige generatie. Hij wil dat de universiteiten een plek zijn voor de vorming van de toekomstige generatie.

Wise Fund.

89%
FUND YIELD

73%
FUND YIELD

For there is no reason Romania must remain as poor as it is. "Don't forget," Ciurbea says, "that Romania is situated at the crossroads of commercial roads north, south, east and west. The railroads and the highways that will one day pass through Romania will become the safest and the shortest ways of transportation for the bulk natural reserves and raw materials from the Caspian Sea to the West."

President Emil Constantinescu
Wasting little time with his reforms.

reforms," Comanescu beams. "I have been expecting them since I was five years old. They [the new government] are going to make real changes. I really trust them. I am very fortunate."

For there is no reason Romania must remain as poor as it is. "Don't forget," Ciurbea says, "that Romania is situated at the crossroads of commercial roads north, south, east and west. The railroads and the highways that will one day pass through Romania will become the safest and the shortest ways of transportation for the bulk natural reserves and raw materials from the Caspian Sea to the West."

NATIONAL NEWS | Congress

CONGRESS

SENATE

HOUSE

WASHINGTON
In Brief

Senate and White House Move To Ease India, Pakistan Sanctions

Congress and the White House moved to ease sanctions against India and Pakistan and taking a major step toward easing trade restrictions against the two countries.

In a sweeping move, the Senate raised through by voice vote a measure that would give President Clinton the power to waive for up to one year most sanctions imposed on India and Pakistan since the September 11 terrorist attacks. Separately, the United States moved to ease export controls on the sale of U.S. goods to India and Pakistan, clearing the way for U.S. exporters to sell what to Pakistan using the country.

The two actions suggested the United States was returning from its self-imposed isolation to a world of trade and commerce. The U.S. business community, looking for the economic boom that has been in South Asia to continue, has worked for weeks to weaken or remove them.

In a similar move, the Senate approved last night and the House passed a bill to ease export controls on the sale of U.S. goods to India and Pakistan, clearing the way for U.S. exporters to sell what to Pakistan using the country.

Panel Votes to Limit Census Funds

The political leadership over the 2000 Census approved by the House on Tuesday. The House Committee on Governmental Operations approved a bill to limit the amount of money that can be used for the 2000 Census. The bill would limit the amount of money that can be used for the 2000 Census to \$1.2 billion. The bill would also limit the amount of money that can be used for the 2000 Census to \$1.2 billion.

Using Debt to Save Rain Forests

Developing countries could reduce their debts to the United States by taking steps to protect their tropical forests, under a "debt-for-forest" swap program approved by the House on Tuesday. The House approved a bill to allow the U.S. to use the proceeds of the sale of U.S. goods to India and Pakistan to pay off the debt of developing countries.

Less Anti-Muslim Violence

Anti-Muslim violence in the United States decreased last year, but incidents of terrorism targeting Muslims increased about 80 percent, according to a report released yesterday by the Center for American Muslim Studies at the University of Virginia.

The Washington-based group cited 30 incidents of anti-Muslim violence in 1998.

THE GLOBE AND MAIL

MAY 26, 1998

INVESTING

Romania to Step Up Privatizations

Facing Tough Election Fight, Government Hopes to Attract Investors

By Justin King

BUCHAREST — With elections scheduled for November and Romania's economy in a state of economic crisis, the government is looking to attract foreign investment to help it pay off its massive foreign debt.

The government of President Constantinescu is looking to attract foreign investment to help it pay off its massive foreign debt. The government is looking to attract foreign investment to help it pay off its massive foreign debt.

Turning back to its former glory.

The plan is to sell about 200 companies a month and complete the program of state sales this year.

27. 1998

NEWS: EUROPE

Romania mired in feuds

Party rivalries have raised doubts about prospects for reforms

Meeting with other east European leaders in Slovakia last weekend, Emil Constantinescu, the Romanian president, gave assurances that the present political turmoil in his country did not threaten the Romanian reform process.

"There is merely a conflict over the speed of reform," the president said. "The pace of reform in Romania must be quick or very quick." But given that over the past nine months the pace of reform in Romania has varied between being slow and very slow, the president's words have been met with some scepticism.

Mr Constantinescu was correct, however, that the present chaos within the coalition is not about different approaches to economic reform. It is rather personal rivalries that make this task agreement being overwhelmed.

The Democratic Party (PD), junior partner in the ruling coalition, now looks likely to leave the coalition. Its leaders have indicated they will go on supporting the government in parliament, but in the words of one senior figure: "It isn't long until we're enough to get reforms

through parliament even when the government was supposedly solid. This could make it almost impossible."

The political crisis began at the end of last month when the PD demanded the replacement of the prime minister, Victor Ciorbea, after the removal of two PD ministers. The foreign minister, Adrian Severin, was forced to resign after falling to substantial allegations that senior politicians were involved in a bribery scheme. Ciorbea, who was sacked for publicly criticising Mr Ciorbea, Mr Ciorbea's party, the National Peasants-Christians (PNȚC), have refused to support him. President Constantinescu, who also belongs to this party, has also so far backed the prime minister.

Fighting between the parties has helped delay several key reforms: from the restructuring of the oil industry to the redistribution of agricultural land. One result for this has been the deeply entrenched coalition of Romanian politics, with politicians acting on behalf of opposing business and industrial interests.

But the most important underlying reason for the

present split is hostility derived from the past. For although large parts of their programmes are so similar, the two parties have notably different origins, as different in fact that they have in the past led to serious violence. The Peasants Party was the largest democratic party of interwar Romania, dedicated, in its name suggests, to raising standards for the impoverished rural masses. However, it was not simply a peasant party, and during its first period in power it introduced a number of power measures, including slashing bureaucracy and seeking to stimulate foreign investment.

The party was itself in a state of historic division and tradition. During the importance of the latest events, Mr Ciorbea said: "The Peasants Party is a historic party. I am sure that it will survive more than hundreds of years." Reflecting that past is the party's stand on the restitution of agricultural land to its former owners, something which the PD opposes. After the Communist seizure of power, the Peasants Party was ruthlessly suppressed, and many of its

members tortured and murdered. Its members were among Romania's leading dissidents under Communist rule. This tradition helped give birth to the Civic Alliance, an umbrella body of democratic activist groups which was Mr Constantinescu's original political base.

The Civic Alliance has been pressing for a much more rigorous approach to the Communist past, including the opening of secret police files and the hearing from politics of people found to have been Securitate officers or informers - which the PD also opposes.

The leadership of the PD, though believed to be free market, is mostly drawn from younger members of the former Communist elite. After the revolution of 1989, many moved into private business, using their old networks as a support. The PD's Peter Roman was initially a close associate of former President Ion Iliescu, and was prime minister in the first post-communist government, from 1991 to 1992.

Mr Roman's supporters regard themselves as progressive technocrats, and look down on the Peasants as backward-looking, romantic, 'interference' and

Constantinescu: 'Reform must be quick or very quick'

inefficient. The Peasants for their part are the PD as corrupt former communist apparatchiks who jumped ship from the Communists during the last possible moment.

A leading Romanian historian, Ilieva-Bucur Petrescu, thinks that in spite of the common ground between the parties on the importance of economic reform, there is little chance of a reconcila-

tion. Indeed, he predicts a collapse of the government followed by new elections.

"But this is very unlikely to lead to one party being able to form the government. Instead there will have to be a new coalition - and once again the parties won't be able to agree and reform will be blocked. It's all very sad," he said.

Anatol Lieven

misto tuho si ŝel do vĉeni odpykat trest 18 mĉsĉi odnĉti svobody, k nimĉ by odsouzen za nezakonnĉ drĉeni zbranĉ. Zalboly se na Cozmu vrĉi od doby, kdy pĉ ĉtĉckĉ hornĉkĉ v letech 1990 a 1991 zahynulo pod jejich kolĉeni deset ĉlĉ. Ŝkĉla oĉvĉnĉnĉ sĉhĉ od omezovĉnĉ osobnĉ svobody po hospodĉřskĉ kriminalitu a obrozovĉnĉ nĉrodnĉ bezpeĉnosti. Po hornĉckĉch nepokojĉch v roce 1977 Cozma ŉdĉjnĉ spolupracoval s tajnou policiĉ Securitate.

Minulĉ tĉden byl Cozma, kterĉ se ve vĉeni stĉl mistopředsedou PRM, ze strany vylouĉen. Dĉvod? Svou ĉinnostĉ "poškodil obraz strany". Cozma, jehoĉ postavenĉ mezi hornĉky rumunskĉ noviny pĉirovnĉjĉvajĉ k posta-

veni neomezenĉ vĉlĉdnouĉiĉo mafiĉnskĉho bosse, oznĉmĉl, ŝe se hodĉl stĉhnout do ĉiŝtrĉnĉ a odpĉoĉvat.

Emil Constantinescu: Intelektuĉl v politice

Aĉ do revoluce v roce 1989 byl souĉasnĉ rumunskĉ prezident mezinĉrodnĉ uznĉvanĉm profesořem geologie na bukureŝtĉskĉ univerzitĉ. Svĉ ĉlenstvĉ v komunistickĉ stranĉ obhajoval s nĉhou pokraĉovĉt v akademickĉ kariĉře. V roce 1990 se stal ĉlenem skupiny intelektuĉlĉ Obĉanskĉ svaz, jejĉmĉ ĉlĉem bylo pĉisĉbĉt na zmĉnu pohledu rumunskĉch obĉanĉ na politiku. Constantinescu poprvĉ kandidoval na prezidentskĉ ŉřad v roce 1992. Kdyĉ neuspĉl, byl zvolen

na ĉtyřĉ roky rektorem svĉ mateřskĉ univerzity. Znovĉnĉ byl předsedou Demokratickĉho konventu Rumunskĉ (CDR).

"Ukĉzĉl se jako schopnĉ politik - podĉřlĉl se mu CDR smĉlĉl

a vytvořĉt z nĉj konsolidovanou politickou silu, kterĉ se stala zĉkladnĉm stavebnĉm kamenem prorofornĉnĉ koalice, jeĉ zvrĉizila v roce 1996. V listopadu tĉhoĉ roku byl Constantinescu zvolen hlavou ŝtĉtu a okamĉitĉ zahĉjĉl diplomatickĉ boj o zařazenĉ Rumunskĉ do prvĉnĉ stĉtĉ vstĉpĉjĉch do NATO a Evropskĉ unĉie.

"Rumunsko je specialistou v chytĉnĉ poslednĉch vĉlĉkĉ. Bylo tomu tak i v roce 1989. Neprovĉdĉme radikĉlnĉ reformu proto, ŝe bychom si ji vybrĉli, nĉybĉ proto, ŝe jĉnĉ cesty nĉz meĉi," zhodnotil v bĉřznu 1997 v rozhovoru pro TĉDEN (2. 12/1997) neradostnĉ postavenĉ svĉ vĉldy, kterĉ ĉelĉ restoracnĉm sociĉlnĉmu napĉtĉ.

-me-

anjan president honors slain journalists

ent of Romania
he journalists who
s to report the truth
nist control of his
visit July 18 to the

must pay tribute to the courage to say the times of communist press was used to anian President Emilio said.

scu placed a wreath alists Memorial in e. Among the 1,000 memorial are those is Calderon from any Huwe from Bel-d covering the 1989 volution. Constanti- flowers near their

"They died while they were on the streets telling the truth to those in their countries and throughout the world," Constantinescu said.

Constantinescu presented the Newseum with a homemade handpress that revolutionaries used to print the newspaper *Romania* in the summer of 1989.

In order to use the printing press so they could voice their opposition to dictator Nicolae Ceausescu, Romania's founders had to steal type from a state-owned printing plant.

Only one edition of 700 copies was printed before the founders of the paper — Petre Mihai Bacanu, Mihai Creanga, Stefan Niculescu Maier and Anton Uncu — were arrested. They were held by the secret police until Ceausescu was overthrown.

Call Ann Rauscher at 703/284-3713.

At the Journalists Memorial, Romanian President Emil Constantinescu remembers those who died covering his country's 1989 revolution.

'Roemenië is niet meer tevreden met een klopje op de schouder'

Thousands of people
are flocking to the
Hollywood Bowl
to see the band
perform.

DEUTSCHLANDSCHES FORUM

L'élargissement à l'Est : un processus nécessaire

Die Osterweiterung ist ein notwendiger Schritt

«Sibiu en Europe» - En Roumanie comme dans les autres pays d'Europe centrale et orientale, le processus politique le plus important et le plus urgent de l'après-communisme. Mais savoir exactement que l'Europe sera vivante pour seulement une liberté qui inspire et une culture qui inspire. C'est aussi et surtout une discipline. Il y a trois ou quatre ans, le Roumanie a une l'accent d'association et depuis plus de trois ans il est bien plus en cours. En outre, le Roumanie a donc et cela apporte une contribution géographique au renforcement de la sécurité dans la région de l'Europe centrale et du sud-est.

Emil CONSTANTINESCU

Président de la Roumanie
Ambassadeur à Berlin

La situation sur les objectifs politiques et les moyens de sécurité de l'Europe, une à laquelle les États-membres se consacrent depuis très longtemps, pour une expérience dans la construction européenne, s'inscrit dans le cadre de la sécurité de l'Europe. Cela ne signifie pas que le renforcement de la sécurité de l'Europe ait cessé d'être le processus d'élargissement, mais également pour que son projet soit en partie à l'origine de cette réflexion. Le vrai dilemme est que l'élargissement en 1999 des nouveaux démocraties d'Europe centrale et orientale à l'Union européenne. Les Communautés Européennes à donner l'occasion de mettre de politique extérieure qui...

«Sibiu en Europe» - En Roumanie comme dans les autres pays d'Europe centrale et orientale, le processus politique le plus important et le plus urgent de l'après-communisme. Mais savoir exactement que l'Europe sera vivante pour seulement une liberté qui inspire et une culture qui inspire. C'est aussi et surtout une discipline. Il y a trois ou quatre ans, le Roumanie a une l'accent d'association et depuis plus de trois ans il est bien plus en cours. En outre, le Roumanie a donc et cela apporte une contribution géographique au renforcement de la sécurité dans la région de l'Europe centrale et du sud-est.

Emil CONSTANTINESCU

Président de la Roumanie
Ambassadeur à Berlin

La situation sur les objectifs politiques et les moyens de sécurité de l'Europe, une à laquelle les États-membres se consacrent depuis très longtemps, pour une expérience dans la construction européenne, s'inscrit dans le cadre de la sécurité de l'Europe. Cela ne signifie pas que le renforcement de la sécurité de l'Europe ait cessé d'être le processus d'élargissement, mais également pour que son projet soit en partie à l'origine de cette réflexion. Le vrai dilemme est que l'élargissement en 1999 des nouveaux démocraties d'Europe centrale et orientale à l'Union européenne. Les Communautés Européennes à donner l'occasion de mettre de politique extérieure qui...

FINANCIAL TIMES

Start the week with...

UK 'to veto' defence plan

France and Germany push for closer EU ties

Hopes grow for German steel merger

SI1bn European frigate threatened by disagreement

In the last twelve months we have led deals totalling £1,368,100,000.

THE JERUSALEM POST

Millennium Special Edition

From Romania with warmth

A courtesy academic

My only hope is to be a good person

My only hope is to be a good person

My only hope is to be a good person

ROMANIA

Romanian presidentti vieralee Suomessa

Emil Constantinescu elvyttää pitkään uinuneita subjektia

Viipurin kulttuuri- ja vapaaehtoisuuskeskus

Emil Constantinescu, Romanian presidentti, vieraili Suomessa 27. lokakuuta 1999. Hän on ensimmäinen Romanian presidentti, joka on vieraillut Suomessa. Hän on myös ensimmäinen Romanian presidentti, joka on vieraillut Suomessa.

Romania talousmuutoksiin viimeisten joukossa

ROMANIA on viimeisten joukossa Euroopan unioniin liittyneistä maista, jotka ovat onnistuneet talousmuutoksiin. Tämä on merkittävä saavutus, joka osoittaa Romanian valtion sitoutumista Euroopan unioniin.

TEE HUIPPUKAUPAT ADIOJÄTISSÄ!

ht werden?

Die Beibehaltung zu klären und eine wissenschaftliche Studie, die die Ergebnisse der Aufzeichnung zu klären, ist ein wichtiger Schritt, um die Ergebnisse der Aufzeichnung zu klären.

Peinlichkeit er der Kosovo-Politik?

Die Fragestellung, ob die Kosovo-Politik eine Peinlichkeit ist, ist eine wichtige Frage, die in der internationalen Politik diskutiert wird. Die Kosovo-Politik ist eine wichtige Frage, die in der internationalen Politik diskutiert wird.

Papst erinnert an die Opfer der Diktatur

Pope John Paul II. has visited Romania and has expressed his sympathy for the victims of the communist regime. He has also expressed his sympathy for the victims of the communist regime.

on Excellence Emil Constantinescu • His Excellency Emil Constantinescu
à l'exclusivité pour l'économie Roumaine Magazine et à l'exclusivité pour le Romanian Economy Magazine

Déclaration du Président de la Roumanie

Statement of Romanian President

J'ai déjà affirmé à plusieurs reprises que mon rôle est de servir le peuple roumain. Je suis fier de servir le peuple roumain. Je suis fier de servir le peuple roumain.

En parlant du prix, je fais référence aux efforts accomplis et aux efforts à venir. Je suis fier de servir le peuple roumain. Je suis fier de servir le peuple roumain.

Je m'efforce de servir le peuple roumain. Je suis fier de servir le peuple roumain. Je suis fier de servir le peuple roumain.

Mon message est que la Roumanie est prête à servir le peuple roumain. Je suis fier de servir le peuple roumain. Je suis fier de servir le peuple roumain.

C'est un honneur pour moi de servir le peuple roumain. Je suis fier de servir le peuple roumain. Je suis fier de servir le peuple roumain.

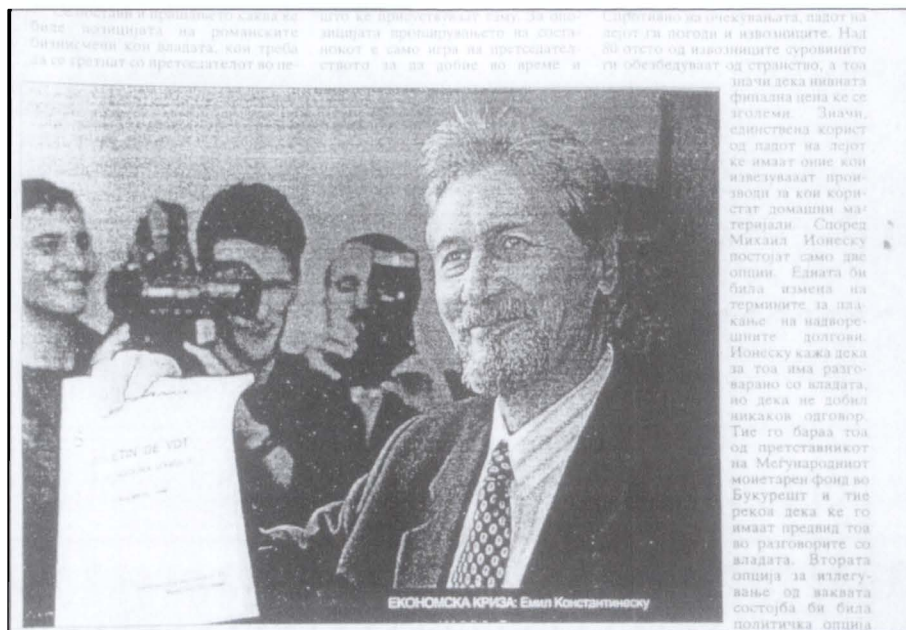
As a new often Western Europe is making progress to adapt a single currency, Romania stands to have a stake in it. This currency is a step towards a single currency.

During the discussion I had with the European states' representatives in London and Dublin, I clearly stated that Romania is aware of the price it has to pay for the integration but, at the same time, that it would support so that the achievement of its efforts will be finished as soon as possible and at lowest possible costs.

My message was that Romania is one of the countries capable of overcoming integration in a fast pace, as both the Romanian people and the Romanian political system in Bucharest have the necessary will to face such a challenge. However, the European integration must be in such a way as to achieve, in efforts upon the present active generation in Romania.

This is not only a moral imperative, but also an economic imperative.

ROMANIA • ROMANIA

Boletim da ASSOCIAÇÃO COMERCIAL DO RIO DE JANEIRO

01/08 a 14/08/2000 - n.º 1226

■ O MINISTRO DAS MINAS E ENERGIA, RODOPIHO TOURINHO NETO, SERÁ O HOMENAGEADO DURANTE O ALMOÇO MENSAL DO EMPRESÁRIO, PROMOVIDO PELA ASSOCIAÇÃO COMERCIAL DO RIO, DIA 07 DE AGOSTO

ESPANHA É HOMENAGEADA DURANTE ALMOÇO

laboração do Grupo Schain, realizou no dia 27 de julho, no auditório da entidade, uma demonstração do sistema de monitoração e rastreamento de veículos em tempo real e comunicação com os mesmos via celular em um único hardware.

Segundo os organizadores, o sistema permite extrair relatórios dos mais simples até subseção de localização, dirigibilidade, impacto, performance, entre outros. O evento contou com a presença do presidente Arthur Sendas, do presidente da Agência e do Conselho Superior da ACRJ, Humberto Mota, entre outros. ■

CONSELHO DE SEGURANÇA APRESENTA SUAS DIRETRIZES

A retomada do crescimento, que se observa desde o último trimestre do ano passado, somente será sustentada se a taxa de juros for reduzida a níveis razoáveis, tanto oferta (capacidade instalada) quanto a demanda (consumo de bens e serviços, ficando limitadas e acabando por comprometer todo o processo – afirmou o consultor econômico da ACRJ, Alberto Fortuque, durante a divulgação da Carta do Rio, dia 25 de julho. ■

Emprejar – O encontro, que acontecerá entre os dias 30 de agosto e 1.º de setembro, na ACRJ, tem por objetivo promover e avançar a economia da cidade. O tema será "Grandes Empresas Compram e Pequenas Empresas Vendem", visando a fortalecer e incrementar a subse-

tal de negócios estimados em R\$ 2 milhões." afirmou Weber.

O evento conta com o apoio das secretarias de Desenvolvimento Econômico e Turismo e Especial de Desenvolvimento da Agência Rio, Fajon, entre outros. ■

LANÇADA A AGENDA SOCIAL

Sendas, Emil Constantinescu, Garibaldi e Mota no Palácio Guanabara.

Os presidentes da Associação Comercial do Rio de Janeiro, Arthur Sendas, e do Conselho Superior, Humberto Mota, participaram, no dia 24 de julho, de um almoço em homenagem ao presidente da Romênia, Emil Constantinescu, com o governador do Estado do Rio de Janeiro, Anthony Garibaldi, e a

primeira-dama e secretária estadual de Ação Social, Rosângela Mathias, no Palácio Guanabara.

Durante o encontro, Constantinescu afirmou que seu país pretende firmar acordos comerciais com o Brasil, especialmente, com o Estado do Rio. ■

The Jimmy Carter of Romanian politics

Revealed: corporate Romania • Nutrition • Sighisoara 2000

Ted Landman's diary

...the man
...and
...did not
...are among
...ing to dis
...tremely a
...Romania
...single, and
...gradually
...he had
...that he
...one to
...monument
...Add re
...he was at
...person char
...to the usual
...balance at
...I don't
...ing to do
...step of a
...one. How
...able to say
...from

...think anyone will include him in any more polls.
...He is involved in politics. People may say he
...did at honorably doing by being out and
...acknowledging the danger in government that is
...to be the payoff. That's a back page story.

...to be winning the way for business or some
...other person in business position? Definitely
...and if he is smart he would come out and endorse
...because if he does they will be sure he
...this endorsement. Constantinescu has freed
...himself and the 'anonymous but fierce' crowd of
...he has moved toward taking the high ground
...while, at the same time, whipping up popular
...fire about how Romania going to maintain their
...homers etc. ... All of this will be employed in
...position of a new, strong, big-league individual
...who can cover the chapters more referred to ...
...whether this candidate may be).

...Constantinescu is a genuinely smart and very
...distant man, but he has always been a bit distant
...and weak when it comes to political maneuvering
...and doing the dirty. That's not surprising his
...title. It's the Romanian Presidency as an office
...that is handicapped. Can a President who is NBI
...is a Romanian democracy which is weak and
...unstable. It will not strengthen until there is
...transparency and accountability in how
...government functions and official system.

...Definitely he has realized that the election
...year for him is hopeless and that attempts to
...bribe the 'in crowd' are supporting him
...because he is 'the President' are not working
...and either to the anti-PSDR members of
...parties who will have a remote chance of
...salvaging the situation.

...For some reason I have a feeling that
...Constantinescu held on to a weird belief that as
...an acceptable and valuable figure in the eyes of
...the EU, NATO, World Bank and other supporters of
...Romanian financial survival, he would somehow
...be saved by some type of influence they would
...send. But he has now taken credit for continued
...misbehavior funding, Romanian accession to EU
...talks, NATO talks, World Bank awards, getting
...OSCE presidency and other presidential junk.
...He said that he would not let his political dream
...die. ...

Counting down the days to civilian life?
Picture: Rompress

...language's knee that the coalition seems to be
...power base of three years of economic correction.
...Remembering that Constantinescu is the one closest
...to Romania's soul, as his coffee bar does a
...discrete and magnificent the politician
...interests have about this century, as far as
...Marti pointed out as well.

...Why speak of failure in your last month?
...He has watched this stuff happen for many years
...How many people were prosecuted or his
...wrote? His attempts to catch corruption between
...now and November will be fruitless and
...misinterpreted as vindictive tactics which can harm
...a man defined who went out swinging a rubber
...mallet. Name and address withheld.

...What Romania needs is a strongly controlled,
...elitistic, not necessarily visible clean individual
...(remember Bill Clinton) who can state clearly what
...the aim is and how it is intended to achieve such
...a goal and drive the country in that direction,
...focusing and working to remove while dragging
...the country they must probably screaming
...Happened along at such executive windows
...as NATO and the EU is an expensive showcase
...for Romania's last. Email: bogdan@proline.ro

...Angela waiting to celebrate at retirement

romania-economics@egroups.com

The Jimmy Carter of Romanian politics.'

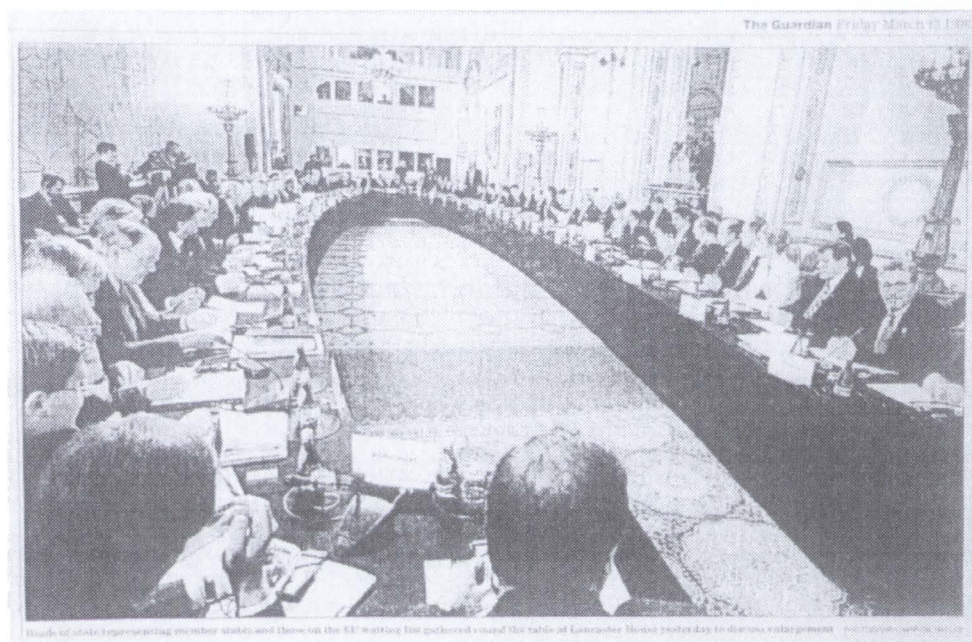
...ators to romania-economics@egroups.com had much to say about Emil Constantinescu's recent decision
...not to seek re-election in the November presidential elections.

do you think is going on with ...

...mix of candidates. Clearly the Constantinescu ...

...to outdo a less popular but more experienced and ...

DUPĂ RĂZBOIUL RECE, O PACE FIERBINTE

PENTRU O LUME A COOPERĂRII ȘI SOLIDARITĂȚII

Carta de la Paris, după șase ani

Prima mea participare, în calitate de Președinte al României, la summit-ul unei organizații internaționale dedicate dialogului și stabilității, cum este Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa, îmi oferă fericita ocazie de a reconfirma atașamentul României la valorile democrației, legalității și demnității umane promovate de OSCE, cu tenacitate și eficiență, încă din vremea scindării, la care continentul nostru a fost supus atâtea decenii.

Sunt mândru să reprezint o țară cu o lungă istorie și cu vocație europeană, care, ieșind din izolarea și opresiunea unui regim dictatorial, își demonstrează voința de reintegrare în familia statelor moderne și democratice. Recentele alegeri parlamentare și prezidențiale din România, desfășurate liber și corect, confirmă faptul că țara mea este decisă să-și multiplice eforturile pentru consolidarea democrației, afirmarea economiei de piață și integrarea în structurile Uniunii Europene și ale Alianței Nord-Atlantice.

Evoluțiile pozitive din ultimii ani și mă gândesc, în primul rând, la consolidarea instituțiilor și practicilor democratice din statele Europei Centrale și Orientale, la procesul de pace și de reconstrucție din spațiul ex-iugoslav, la receptivitatea crescândă față de partenerii asociați, ne întăresc credința că obiectivul central proclamat la Paris, acum șase ani, de construire a unei Europe libere, unite și prospere, va deveni realitate.

Carta de la Paris a relansat dimensiunea democratică și umană a OSCE încurajând statele post-comuniste din Europa Centrală și de Est în efortul lor de creare a instituțiilor democratice și de promovare a drepturilor omului. După cum o dovedește și experiența recentă a României, atunci când popoarele cred și militează pentru un ideal, pot găsi resursele și forța necesare efectuării schimbărilor dorite, în spiritul valorilor autentice ale democrației și statului de drept.

În plan intern, autoritățile române au decis să accelereze substanțial procesul de reformă democratică a instituțiilor publice și de promovare a

economiei de piață pe calea restructurării și privatizării. În ceea ce privește politica externă a României, prioritățile rămân neschimbate și ele se bazează, mai mult ca niciodată, pe un larg consens național. Integrarea în NATO și în Uniunea Europeană constituie principalul obiectiv unificator al politicii externe și interne a României, noul guvern fiind ferm decis să întreprindă măsurile necesare pentru accelerarea sensibilă a acestui proces.

O cultură a cooperării respectând identitatea celuiilalt

Constat, în același timp, cu satisfacție, pornind de la bilanțurile pe care tocmai le facem în aceste zile, că tot ceea ce OSCE a stăruit să dezvolte, în peste două decenii de activitate, a pus bazele unei culturi a cooperării izvorâte din conștiința necesității respectării drepturilor omului, din cunoașterea și înțelegerea reciprocă între popoare prin solidaritate, prin respectarea tradițiilor și a identității celuiilalt, a dreptului fiecăruia de a-și decide liber viitorul.

Aș dori să repet, pentru justetea lor, afirmațiile președintelui Havel, formulate în urmă cu doi ani, la Budapesta: „Nici o țară nu poate să împiedice o alta să-și caute locul în sânul unei structuri sau a unei organizații de care este legată prin factori care țin de civilizație, de geografie, de securitate, de istorie și cultură. Totodată, toate statele ar trebui să depășească suspiciunea asupra faptului că apartenența la o anume instituție este o amenințare sau că, în general, existența, extinderea sau dezvoltarea structurilor deja existente constituie o amenințare adresată unei alte instituții sau unei alte țări”.

Candidatura României la președinția OSCE

Păstrarea și protejarea, cu grijă, a valorilor fundamentale ale OSCE face parte din sarcina noastră de a dezvolta cultura cooperării și a solidarității între toate statele Europei, Canada și Statele Unite ale Americii care constituie această organizație. Profund atașată acestui obiectiv, la realizarea căruia și-a adus o constantă contribuție, România ar dori să beneficieze de sprijinul statelor membre ale OSCE pentru a i se încredința la începutul mileniului viitor președinția acestui mare forum. Sper că veți acorda încredere țării mele și veți susține propunerea pe care o fac acum.

Aș invoca, ca argumente, angajarea fără rezervă în procesul de cooperare la nivel european, faptul că România acordă o atenție deosebită diverselor forme de cooperare subregională și consideră că acestea reprezintă acțiuni complementare, capabile să contribuie la securitatea și stabilitatea regională și implicit continentală. România

participă și va participa activ la Cooperarea Economică a Mării Negre, Acordul Central-European de Liber Schimb și Inițiativa Central Europeană, la procesul de stabilitate și bună vecinătate în Europa de Sud-Est, la relansarea cooperării între statele riverane Dunării.

Semnarea, în această toamnă, și ratificarea de către România a Tratatului de prietenie și bună vecinătate cu Ungaria conferă reala măsură a importanței pe care o acordăm promovării bunelor relații cu vecinii noștri. Vreau să subliniez, cu această ocazie, că încheierea unui tratat de bază similar cu Ucraina reprezintă un obiectiv primordial, pe termen scurt, al noului guvern al României.

OSCE în noua arhitectură europeană de securitate

Apropiindu-ne de sfârșitul acestui secol, avem datoria să evaluăm cu realism realizările, dar și eșecurile OSCE; să identificăm liniile directoare ale activității sale în contextul viitorului secol. Este necesar și logic să sporim rolul statelor membre ale OSCE în configurarea noii arhitecturi europene de securitate.

Având un important potențial de prevenire și gestionare a conflictelor, dispunând de instrumente și de mecanisme specifice, OSCE trebuie să fie și în viitor un forum de dialog în care toate statele membre, mici, mijlocii și mari, să-și apere și să-și armonizeze interesele de securitate. În acest sens, subscriem la ideea elaborării unui nou model, sau mai degrabă a unui nou sistem de apărare a securității europene pentru secolul XXI. Securitatea însăși are, astăzi, un caracter diferit de ceea ce a fost și cu atât mai mult de ceea ce va fi mâine. Ea nu mai este dominată de aspectul pur militar de odinioară, a devenit o ecuație mai complexă, reunind dimensiunea politică, diplomatică, militară și economică.

Dimensiunea democratică a securității ne apare, ea însăși, esențială și, poate, cea mai importantă pentru viitorul OSCE. Ea este cea mai puternică garanție pentru protejarea și bunăstarea persoanei umane, ultima ratio a politicii oricărui guvern responsabil.

Numai acționând pentru consolidarea dimensiunii democratice, umane și economice a securității putem asigura o stabilitate și o pace durabile pe ansamblul continentului. România vrea să aibă un aport propriu în toate aceste compartimente ale cooperării, ale stabilității și securității europene.

Suntem conștienți că acest efort nu va fi simplu. Dar, cu discernământ, cu voință politică, curaj și entuziasm, vom reuși, sunt sigur, să realizăm ceea ce ne-am propus.

REINTEGRAREA ÎN ANSAMBLUL LUMII DEMOCRATICE

Poporul român a optat pentru NATO

Am avut o discuție densă și fructuoasă cu secretarul general Javier Solana înainte de a intra în sala Consiliului Nord-Atlantic. Am ascultat cuvintele amabile ale ambasadorului Leyf Leywik la adresa României. Apreciez faptul că ați decis organizarea acestei întâlniri.

Sunt aici în calitate de mesager al poporului român care mi-a acordat încrederea sa și m-a îndatorat să fiu purtătorul de cuvânt al speranțelor sale. Anul electoral 1996 a demonstrat că România este o țară care și-a atins maturitatea politică. Alternanța la putere s-a realizat prin vot liber și democratic.

Mesajul esențial pe care doresc să-l transmit Consiliului Nord-Atlantic este opțiunea fermă a poporului român de a se integra în structurile euro-atlantice și încrederea că porțile NATO se vor deschide cât de curând pentru a primi noi membri. Aș dori să vă prezint într-o vedere de ansamblu principalele motive pe care se întemeiază opțiunea și încrederea noastră.

Parte a familiei europene

Europa se reconstruiește, iar lumea democrației se reface. Acest proces are loc în condiții total diferite de cele care existau în momentul divizării. La reconstrucția Europei participă mai mulți actori, între care și popoarele Europei Centrale și de Est. Izolate de Cortina de Fier timp de aproape o jumătate de secol, aceste popoare au găsit în cele din urmă forța de a scăpa de comunism și de a-și regăsi locul în marea familie a Europei democratice din care fac parte. Reîntoarsă și ea în această lume, România aduce cu sine o experiență complexă, dramatică și de luat aminte. O experiență a rezistenței și a solidarității; a fricii și a victoriei asupra fricii; a demnității și a credinței în valorile eterne ale națiunii.

În urmă cu aproximativ 50 de ani, România a suferit un rău esențial: a fost deturnată de la traiectoria sa normală, democratică.

Alocuțiune la **Reuniunea Consiliul Nord-Atlantic**, Bruxelles, 4 februarie 1997.

Cum spunea Cato, cu un secol înaintea erei noastre: „La rele mari, remedii mari”. Singurul remediu pentru răul care a stăpânit România este reintegrarea în ansamblul lumii democratice.

Voința statelor membre ale NATO de a fi garantele democrației și libertății reprezintă motivul principal pentru care România dorește să se alăture Alianței. România înțelege foarte bine că aderarea la NATO implică o mare responsabilitate pentru cei care aleg această cale. România cunoaște criteriile de aderare și va face tot ceea ce depinde de ea pentru a îndeplini aceste criterii.

Factor de stabilitate, cert și durabil

Trebuie subliniat modul pașnic în care s-a realizat alternanța la guvernare și sprijinul pe care populația îl acordă programului de reforme inițiat de noul guvern.

În ultimii ani s-a vorbit mult despre conflicte etnice între majoritatea română și minoritatea maghiară. Am dovedit că aceste tensiuni nu aveau o bază reală, de masă. Includerea Uniunii Democratice a Maghiarilor din România în coaliția guvernamentală nu a provocat „cutremurele” anticipate de naționaliști.

La începutul anului 1997, am declanșat o ofensivă fără precedent pentru combaterea criminalității, a crimei organizate și a corupției. Mobilul acestei ofensive este voința de a bloca proliferarea crimei transnaționale în partea noastră de lume și a corupției din societatea românească.

Pe plan diplomatic, semnarea Tratatului politic de bază cu Ungaria, relațiile de cooperare și de parteneriat strategic cu Polonia, noua viziune asupra relațiilor cu Ucraina și grăbirea negocierilor în vederea încheierii unui tratat cu acest vecin al nostru impun România ca un factor de stabilitate, cert și durabil.

Prezență activă în Parteneriatul pentru Pace

În vederea pregătirii forțelor sale armate pentru aderarea la NATO, România s-a plasat de la început în rândurile țărilor celor mai active în cadrul Parteneriatului pentru Pace. Programul de reformare și modernizare a forțelor armate este adaptat exigențelor de interoperabilitate și de compatibilitate cu armatele NATO și va conduce la realizarea unui sistem defensiv eficace, modern și profesionist. Am inițiat programe de cooperare în domeniul producției de armament cu țările Alianței și vom încerca să stabilim și alte asemenea cooperări.

Participarea României la exercițiile comune în cadrul Parteneriatului pentru Pace și, mai ales, în cadrul IFOR și SFOR demonstrează că țara mea dispune deja de capacitatea de a fi prezentă în operațiuni de rezolvare a crizelor și de menținere a păcii organizate de NATO. Iată de ce dorim amplificarea prezenței noastre în cadrul Parteneriatului pentru Pace și al structurilor de cooperare cu țările partener. Ne reafirmăm hotărârea de a participa activ la acest nou ciclu de cooperare pregătitoare și premergătoare aderării la Organizația Tratatului Nord-Atlantic.

Cu siguranță, mai rămâne aspectul economic al integrării. Nu este un secret faptul că economia românească se confruntă cu dificultăți, cum nu este secret nici faptul că noua echipă guvernamentală, în cooperare cu organisme financiare internaționale, a demarat în forță reforma. Este o reformă dureroasă, cu implicații sociale foarte mari, dar absolut necesară pentru revigorarea economiei naționale. Ne bazăm pe sprijinul națiunii și știm că putem conta pe forța sa de regenerare, pe înțelepciunea și dinamismul său.

Achitarea prețului

Pot să afirm că România va și să depășească șocul costurilor integrării în NATO pentru că eforturile de asigurare a securității țării vor fi și mai mari dacă ea va rămâne în afara Alianței. De altfel, o parte a prețului de integrare a fost deja plătită în cadrul procesului de reorganizare și modernizare a forțelor armate și a infrastructurii acestora.

Consiliul Suprem de Apărare a Țării, reunit în decembrie trecut, a dezbătut principalele elemente ale programului de pregătire a României în vederea aderării sale la NATO și a adoptat măsuri care să permită alinierea forțelor sale armate la standardele Alianței. Comparativ cu anul precedent, bugetul apărării naționale pentru anul 1997 înregistrează o creștere de la 2,1 la 3,1 la sută din PIB.

Decizia NATO de a-și lărgi rândurile cu alte țări europene care doresc și care sunt capabile să promoveze principiile Tratatului de la Washington și să contribuie la apărarea spațiului Atlanticului de Nord este un act politic care va marca radical și definitiv istoria și viitorul României. România consideră aderarea la NATO ca o soluție realistă de garantare a securității sale, fără a amenința securitatea vreunei alte țări. Lărgirea Alianței nu înseamnă că NATO să va deplasa spre Est. Din contră, Estul se va deplasa către NATO.

Războiul de agresiune exclus din vocabular

Integrarea în Alianță reprezintă și un efort de consolidare a bunei vecinătăți și de punere în valoare a unor pași deja făcuți în vederea dezvoltării unor noi relații de cooperare în zonă.

Relațiile cu Federația Rusă sunt esențiale și NATO îndeplinește chiar o operă istorică prin consolidarea cadrului său de cooperare cu Rusia în beneficiul securității tuturor națiunilor europene. În ceea ce ne privește, încercăm să promovăm același curs. Acordul cu Rusia nu trebuie însă să determine aria sau ritmul procesului de lărgire a NATO și nici deciziile referitoare la România ori statutul său în relația cu NATO.

Pentru România, izolarea aparține exclusiv trecutului. Prezentul și viitorul înseamnă integrare și cooperare din ce în ce mai active și cu tot mai multă responsabilitate. Din Bosnia până în Angola, militarii români participă, alături de camarazii lor din țările NATO, la misiuni umanitare de menținere a păcii în zonele de conflict. Nu dorim să ne oprim aici, pentru că o strategie elaborată doar pe termen scurt nu poate exclude riscurile pe termen lung. Pentru a face pașii următori, spre o strategie comună, este nevoie de sprijinul Consiliului Nord-Atlantic.

Nu considerăm că România ar fi amenințată de un alt stat. Din contră, credem că, în măsura în care democrația va triumfa peste tot, războiul de agresiune va trebui exclus chiar și din vocabular. Este motivul pentru care nu dorim ca această cerere a noastră de aderare la NATO să fie înțeleasă ca un apel pentru ca alții să se ocupe de securitatea României. Suntem primii datori să ne-o apărăm și să ne consolidăm argumentele favorabile aderării.

LĂRGIREA NATO DE LA EST SPRE VEST

Cele zece zile care au stabilizat Europa

Cu șaptezeci de ani în urmă, un ziarist american, martor al revoluției bolșevice, publica o carte intitulată *Cele zece zile care au zguduit lumea*. Acele zece zile au deschis calea unei fracturi a Europei care a părut multă vreme ireversibilă fiindcă a însemnat o fractură între libertate și represiune, între democrație și egalitarismul nivelator al comunismului.

Prea aproape de noi pentru a le putea sesiza adevărata dimensiune istorică, recent au avut loc o serie de evenimente pe care le-aș numi *cele zece zile care au stabilizat Europa*: 21 mai, Kiev, reconcilierea istorică dintre Polonia și Ucraina; 25 mai, București, confirmarea reconcilierii istorice dintre România și Ungaria; 27 mai, Paris, Actul Fondator semnat de Alianța Nord-Atlantică și Federația Rusă; 28 mai, Haga, cincizeci și doi de șefi de stat și de guvern comemorează planul Marshall, conturând viitoarea structură a unui continent nedivizat; 28 și 29 mai, Sintra, se stabilesc raporturi privilegiate între NATO și Ucraina; 31 mai, Kiev, se semnează tratatul dintre Ucraina și Federația Rusă; 2 iunie, Constanța, semnarea tratatului dintre România și Ucraina.

Alianța în jurul unor valori

Aparent paradoxal, dinamica și accelerarea vizibilă a soluțiilor pașnice sunt în considerabilă măsură opera unei mari organizații militare și politice – Alianța Nord-Atlantică. Un vechi dicton latin spunea: *si vis pacem, para bellum* – dacă dorești pacea, pregătește-te pentru război. Niciodată această frază nu a fost atât de credibilă ca în ultimele cinci decenii, când pacea a putut fi asigurată datorită existenței Organizației Tratatului Atlanticului de Nord. Dar, departe de a fi o simplă coaliție în jurul unor arme din ce în ce mai sofisticate, NATO a fost concepută și s-a dezvoltat până azi ca o alianță în jurul unor valori:

Expunere la **Atelierul NATO privind problemele de securitate în Europa Centrală**,
Erag, 23 iunie 1997.

democrația reprezentativă, pluralismul politic, libertatea inițiativei economice, apărarea drepturilor omului, toleranța și dreptul la diferență.

Conjunția acestor valori a definit, multă vreme, civilizația occidentală. Ele trebuie să devină un patrimoniu al întregii Europe, pentru că ele sunt, toate împreună și fiecare în parte, singurele valori pe măsura omului și demne de acesta.

La polul opus, comunismul – sub care au trăit vreme de cinci decenii țările din Europa Centrală și de Est – a fost o formă de dominație, un instrument de anulare a valorilor și de încălcare brutală a libertăților fundamentale. Să nu uităm însă că această fractură dintre extremul Occident al Europei și zona centrală a continentului nostru a venit după o lungă perioadă de dezvoltare a civilizației europene care, mai ales după primul război mondial, începuse să-și arate tot mai vădit unitatea. A fost o fractură de natură politică, o frontieră strategică între o Europă atașată consecvent valorilor democratice și o altă Europă, a cărei clasă politică contesta vehement aceste valori.

Pacea de după ultimul război mondial a fost repartizată țărilor din Europa Centrală conform dorințelor marilor învingători fără prea multe considerații privind participarea lor într-o tabără sau alta ori privind contribuția la obținerea victoriei. Odată cu această pace, le-a fost destinat și un statut de apartenență la unul dintre polii ordinii care a urmat războiului. Pentru unele dintre aceste state, apartenența a fost extinsă până la încorporarea lor în Uniunea Sovietică sau până la refuzul acceptării desprinderii lor din federațiile multinaționale din care făceau deja parte.

Dacă statele mici din Vestul și Nordul Europei, dacă Austria și Grecia în Sudul continentului au beneficiat de sprijinul democratic al Statelor Unite, Franței sau Marii Britanii, iar mai târziu și de cel al Germaniei, celelalte state din Europa Centrală și de Sud-Est au stat sub influența mult mai dramatică a autorității comunismului sovietic.

Sfârșitul Războiului Rece și libertatea alegerii

În istoria acestei părți a continentului, Praga a reprezentat nu doar pivotul rezistenței la ocupația străină, ci și simbolul eliberării pașnice de comunism. În același timp, Praga are pentru noi valoarea unui simbol de identitate regională. Iată de ce cred că analiza problemelor de securitate în Europa Centrală pe care o facem astăzi împreună nu-și putea găsi o gazdă mai potrivită.

Sfârșitul Războiului Rece a acordat o șansă istorică vechilor sau

recentelor state central-europene, aceea a propriei alegeri a sistemului național de securitate.

Libertatea alegerii este însă limitată, printre altele, de capacitatea militară a fiecărui stat și de potențialul său de apărare. Pentru statele care și-au dobândit independența în ultimii ani, precum și pentru cele care au aparținut Pactului de la Varșovia, acest potențial și în special cultura de apărare națională au fost alterate, pe parcursul a cel puțin două generații, de starea de dependență față de blocul militar comunist. De aceea, începând cu anii 1990-1991, una dintre prioritățile strategice ale statelor central-europene a fost modernizarea forțelor armate iar, pe de altă parte, căutarea unui sprijin în singura instituție de apărare colectivă credibilă.

Calea firească prin care țările din Europa Centrală și-au recuperat tradițiile democratice a demonstrat că fractura produsă acum cinci decenii nu a fost una de ordin structural. Modul în care statele aflate până nu demult în spatele Cortinei de Fier au interpretat mesajul largirii Alianței Nord-Atlantice este mărturia cea mai convingătoare a faptului că înstrăinarea celor două Europe nu a fost decât un proces conjunctural.

Pot afirma fără teama de a greși că procesul de largire a NATO nu s-a făcut și nu se va face de la Vest spre Est, ci de la Est spre Vest. Altfel spus, el nu are la bază o expansiune a alianței, ci, dimpotrivă, se întemeiază pe o voință de aderare conștientă și liberă a statelor candidate. În fapt și, poate, în mod paradoxal, răspunsul cel mai rapid și mai entuziast la inițiativa de extindere a Alianței nu a venit în primul rând din țările de pe fosta linie de fractură, ci dinspre statele situate mai spre Est: România și Țările Baltice.

„Secretul” securității este diminuarea sărăciei

Probabil că aspectul cel mai uimitor în procesul de extindere a NATO este acela că, înainte de a fi sigure că vor deveni membre, majoritatea țărilor candidate din Europa Centrală au îndeplinit aproape toate condițiile cerute de obiectivele de bază ale organizației. Dacă NATO ar fi fost o simplă organizație militară, ele nu ar fi fost în măsură să îndeplinească aceste obiective decât în interiorul alianței. Dorința de integrare în NATO a determinat crearea unui sistem regional de securitate pe care în alte timpuri doar Alianța ar fi putut să îl asigure.

Inițiativa Central-Europeană, Acordul Central-European de Liber-Schimb, Tratatul polono-ucrainean, Tratatul ceh-slovaco-ungar și cel

româno-ucrainean au creat deja un țesut politic comun pentru o zonă chiar mai largă decât cea pe care suntem obișnuiți în mod tradițional să o cuprindem în Europa Centrală.

Toată această țesătură convergentă de acorduri și tratate, care nu a fost dirijată dintr-un centru unic de comandă, demonstrează că un întreg capitol de gândire strategică a raporturilor dintre state și dintre zonele geopolitice a luat sfârșit. La șapte ani după căderea totalitarismului, Europa Centrală este în măsură să transmită lumii un mesaj propriu. Pentru statele acestei regiuni, noul nume al securității este diminuarea sărăciei. Nici imperiile, nici armatele nu mai sunt astăzi dușmanii noștri, ci subdezvoltarea, corupția, piețele financiare clandestine, traficul de droguri și de arme, crima organizată și terorismul.

Riscul porților întredeschise

Dincolo de imperfecțiunea transformărilor economice și sociale din țările Europei Centrale și dincolo de diferențele lor de parcurs din ultimii ani, experiența noastră ne-a condus la o înțelepciune comună care poate să îmbogățească Alianța Nord-Atlantică. Vreau să spun că sunt conștient de tot ceea ce NATO este capabil să ne ofere, dar sunt convins, în același timp, că prezența în sânul Alianței nu va duce numai la o sporire cantitativă a acesteia ci, în egală măsură, la o creștere calitativă.

Ar fi extrem de neliniștitor dacă, printr-un fel de chirurgie politică și strategică, Europa Centrală ar fi secționată în state pregătite și state nepregătite pentru NATO. Ar rămâne în afara Alianței nu numai o țară sau alta, ci tocmai lucrul cel mai prețios pe care l-a oferit Europa Centrală: această experiență fundamental comună a *schimbării* care este, în ultimă instanță, indivizibilă. S-ar distruge astfel tocmai țesutul de care am vorbit, iar vechea frontieră ar fi pur și simplu înlocuită de una nouă, mai puțin militarizată desigur, dar tot atât de concretă ca și cea care prelungea, de la Marea Baltică la Marea Adriatică, Zidul Berlinului. A te rezuma să deschizi o ușă dincolo de o cortină pe care istoria a smuls-o înseamnă, în cele din urmă, să lași ca această cortină să se refacă, fie și numai în parte.

Problemele din această parte a lumii sunt în mod esențial aceleași. Geografia strategică, geografia politică și geografia economică a lumii tind să devină din ce în ce mai simple. A complica geografiile, a institui alte bariere, valuri și porți întredeschise constituie, fără îndoială, un risc greu de asumat. Firește, nu este vorba despre un risc militar, despre

o securitate amenințată, despre o stabilitate pusă la îndoială. Este vorba despre riscul de a considera din nou că valorile democrației, pluralismului, pieței libere și drepturilor omului constituie o excepție occidentală, patrimoniul exclusiv al unui Occident care s-ar dovedi, în final, mai puțin ambițios decât l-au văzut, vreme de decenii, popoarele din cealaltă parte a Europei.

Nu căutăm un adăpost

Dacă popoarele Europei Centrale au găsit în ele însele forța de a pune capăt regimului totalitar, aceasta s-a datorat și faptului că ele șiau ales ca model marea familie a democrațiilor occidentale, al cărei simbol este NATO. Ca și celelate popoare ale Europei Centrale, românii vor să împartă cu aceste democrații experiența pe care au acumulat-o și respectul valorilor pentru care au luptat.

Voința statelor membre ale Alianței de a fi garantele internaționale ale democrației și libertății, exprimată încă din anul 1949, reprezintă motivul principal pentru care România dorește să devină ea însăși membru NATO. Această dorință a României este susținută prin acțiunile sale concrete în plan politic, diplomatic și militar.

În urma unor inițiative și acțiuni energice și consecvente, țara mea se situează acum la intersecția privilegiată a unui sistem complex de inițiative de cooperare politică și economică. Avem în vedere trilateralele Polonia – Ucraina – România, România – Ucraina – Republica Moldova, România – Bulgaria – Grecia. În același timp, România este o punte între Zona Cooperării Economice a Mării Negre și Acordul Central European de Liber Schimb.

Situarea României la intersecția unor axe geopolitice și strategice face ca ea să fie „nodul” care încheie în mod coerent rețeaua de securitate din zonă, asigurând totodată fluidizarea relațiilor și buna comunicare operațională dintre flancurile Alianței.

În societatea românească, aderarea la Organizația Tratatului Atlanticului de Nord nu este privită ca o protecție împotriva unei amenințări, ci ca o regăsire a unei identități de care s-a simțit, vreme de cinci decenii, pe nedrept lipsită. NATO nu reprezintă pentru noi un adăpost, ci o comunitate de valori.

România a moștenit o situație complexă datorată nu atât influenței comuniste sovietice, față de care a avut o politică relativ independentă, cât mai ales autarhiei iraționale la care a fost constrânsă de comunismul intern. Chiar dacă propria cultură militară a fost încet, începând

cu anii '60, de amprenta sovietică, ea nu a cuprins experiența realizată în Vest în toți acești ani.

Modernizarea militară s-a dovedit a fi cea mai rapidă dintre componentele reformei din România. Tradițiile și valorile militare naționale, păstrate în mare măsură nealterate chiar și în anii comunismului, au ușurat accesul la cultura militară occidentală care a fost asimilată pe toată scara ierarhică a corpului militar. În numai câțiva ani, reforma armatei a cuprins atât schimbarea radicală a structurii de comandă și control, cât și configurația unităților de luptă. Vocația de pace și solidaritate a ostașilor români a fost exprimată cu succes, începând din 1991, în misiuni internaționale de pace și management al crizelor, atât pe continentul european, cât și în Africa sau Golful Persic.

Temerile Rusiei nu sunt justificate

Sunt convins că rolul predominant pe care îl au astăzi în NATO valorile democratice în comparație cu dimensiunea sa pur militară va reuși să asigure în cele din urmă depășirea reticențelor pe care Rusia, o mare putere aparținând Europei, le are față de extinderea Alianței. Reticența sau temerile pe care Rusia le-a exprimat față de integrarea statelor baltice în Alianța Nord-Atlantică mă îndeamnă să evoc aici o experiență de politică internă.

Vreme de șapte ani, partidele care au condus România după prăbușirea regimului totalitar au acuzat partidele democratice din opoziție de tendințe revanșarde, de intenția de a crea haos și instabilitate economică și socială. Singura posibilitate practică de a demonstra falsitatea acestor acuzații a fost preluarea efectivă a puterii de către opoziția democratică, prin alegeri libere și corecte. Într-adevăr, nici una din temerile vehiculate de adversarii noștri nu s-a adevărit.

Am dat acest exemplu pentru că el poate fi extins în plan est-european. Lărgirea Alianței Nord-Atlantice prin cuprinderea unui prim val de state nu va însemna o diminuare a șanselor de integrare pentru statele baltice. Dimpotrivă. Din momentul în care un NATO lărgit va deveni o realitate, Rusia va constata că actualele ei temeri nu sunt justificate și că, departe de a reprezenta o amenințare, Alianța lărgită oferă posibilități de cooperare mult îmbunătățite.

De altfel, în zilele noastre apartenența la NATO poate fi considerată o opțiune care ține în primul rând de politica internă a unui stat. Problemele pe care le vizează această opțiune nu sunt exclusiv mi-

litare. Astăzi țările nu se mai confruntă cu pericolul unei ocupații militare străine ci cu amenințarea de a fi învinse economic. Marile primejdii sunt și vor fi mult timp legate de stabilitatea sistemului financiar-bancar, de stabilitatea relațiilor sociale, de nivelul corupției și al crimei organizate care generează haos.

A intra în NATO înseamnă a opta definitiv pentru o economie și un sistem social solide, capabile să susțină efortul de integrare fără a genera crize profunde.

Pe un alt plan, care ține tot de politica internă a statelor candidate din Europa Centrală, integrarea în NATO va fi și un scut împotriva primejdiei reprezentate de ascensiunea național-comunismului care s-a hrănit mereu din exacerbarăa unor pericole interne și externe, reale sau inventate.

VALORILE NATO SUNT ȘI VALORILE NOASTRE

Opțiunea românilor izvorăște din convingere

Consider un privilegiu extraordinar faptul de a mă adresa dumneavoastră în numele poporului român, în această reuniune care semnifică o răscruce majoră în însăși istoria Europei și a lumii. Poporul român mi-a încredințat un mandat clar și imperativ: de a exprima dorința sa irevocabilă de a participa cu toate drepturile la procesul istoric care va defini arhitectura de securitate și de dezvoltare a spațiului euro-atlantic în următorii ani.

Departa de a fi doar un proiect politic, oricât de grandios, noua arhitectură de securitate a continentului reprezintă forma structurată a valului uriaș și irezistibil al voinței cu care popoarele Europei Centrale și de Est și-au dobândit libertatea în 1989, punând capăt divizării Europei.

Dintre toate popoarele Europei Centrale, românii sunt singurii care au fost siliți să-și plătească cu sânge libertatea în 1989. Este, de aceea, firesc să fim azi cei mai interesați să ne alăturăm cât mai repede acelei alianțe politice și strategice care s-a dovedit, de la constituirea ei și până azi, cel mai eficient dispozitiv de apărare a libertății, suveranității și democrației. Sondajele de opinie dovedesc că peste 90 la sută din populația României dorește integrarea neîntârziată a țării în NATO. Această opțiune masivă exprimă convingerea noastră că, dincolo de semnificația sa strategică, NATO este o alianță în jurul unor valori fundamentale ale civilizației: democrație, libertate, stabilitate. Ele sunt și valorile noastre și vrem ca acest fapt să fie recunoscut și luat în seamă.

Mediator într-o zonă de convergență

Crearea Consiliului de Parteneriat Euro-Atlantic deschide țărilor participante accesul la un adevărat laborator al Alianței. Aici, alături de continuarea eforturilor de armonizare militară pe care le-a realizat

Discurs la **reuniunea șefilor de stat și de guvern din țările membre ale Consiliului Parteneriatului Euro-Atlantic**. Madrid, 9 iulie 1997.

Parteneriatul pentru Pace, apare o nouă dimensiune, a armonizării politico-strategice și a modalităților de gestiune a deciziilor. Reuniunile de experți politici se vor adăuga celor ale experților militari, pentru o dezbatere din care să rezulte, în ultimă instanță, o cultură strategică comună a partenerilor.

Examinând evoluția structurilor de securitate ale secolului viitor, România a optat ferm pentru o politică regională creativă, care a închis răni foarte vechi și a deschis căi ample de colaborare în cadrul numeroaselor proiecte comune. Această politică regională contribuie la stabilitatea acestei zone atât de sensibile și în care România se situează la joncțiunea Europei Centrale cu aria de Sud-Est și cu cea de Est ale bătrânului continent.

Elementelor certe de stabilitate pe care le generează tratatele de bază încheiate de România cu Ungaria și cu Ucraina le-am adăugat o rețea de cooperări regionale trilaterale, menite să ancoreze regiunea noastră într-un dispozitiv general de pace și de bună înțelegere. Prin acordul tripartit dintre România, Ucraina și Republica Moldova, semnat acum câteva zile, ca și prin viitoarele trilaterale asupra cărora am convenit cu Polonia și Ucraina și, respectiv, cu Bulgaria și Grecia, încercăm să construim o structură deopotrivă flexibilă și rezistentă, care să permită descărcarea eventualelor tensiuni și să prevină – în cel mai rău caz să localizeze – orice conflicte. România își regăsește astfel vocația ei istorică de mediator într-o zonă de convergență, dorind să adauge acestei tradiții dimensiunea modernă a politicii preventive.

Medicina preventivă

Dacă privim cu atenție contextul geopolitic al extinderii NATO, vom realiza imediat că focarele potențiale de conflict nu mai sunt cele tradiționale din perioada Războiului Rece. Pericolul unei agresiuni armate împotriva oricăruia dintre statele membre este înfim față de pericolele care amenință toate statele membre datorită confruntărilor de pe piețele energetice, proliferării terorismului și traficului de droguri, imigrației clandestine sau decalajelor economice dramatice dintre țările dezvoltate și celelalte. Intoleranța, exclusivismul și diferitele forme de fundamentalism sunt amenințări reale, mai mult decât războaiele tradiționale. De aceea, o strategie de medicină preventivă nu poate ignora ceea ce aș numi dimensiunea contemporană a alianțelor politico-miliare: tranziția de la gestionarea conflictelor la prevenirea acestora.

Spațiul geografic și strategic al Europei Centrale, cuprins între marile puteri cu istorie imperială, Franța și Germania la Vest, Rusia la Est, Turcia și Italia la Sud, este acoperit în principal de state cu suprafețe mici sau medii și cu populații cuprinse între două și patru-zeci de milioane de locuitori. De-a lungul istoriei, locul acestor popoare central-europene pe harta continentului a fost dat în primul rând de percepțiile și interesele marilor puteri.

Avantajele cooptării României în primul val al extinderii

Potențialul de apărare de care dispun astăzi statele Europei este în curs de reevaluare. Atâta vreme cât strategia militară a fost dominată conceptual de posesia și controlul teritoriilor, în centrul atenției s-au situat țările continentale care jucau rolul de punte sau, după caz, de tampon între marii rivali. Odată cu globalizarea intereselor strategice, centrul de greutate s-a mutat înspre spațiile cu acces la oceanul planetar. În acest context, devine important accesul direct al spațiului strategic al Europei Centrale la Marea Baltică, Marea Adriatică și Marea Neagră. Acest acces poate fi asigurat de integrarea simultană în NATO a Poloniei, Sloveniei și României.

În noile condiții create de descoperirea imenselor rezerve de petrol și gaze din Bazinul Caspic, sistemul de transport Marea Neagră – Dunăre capătă o însemnătate cu totul specială. Prin intermediul acestui sistem, NATO ar putea să se brânzeze la o nouă sursă de energie (care se anunță mai bogată decât cea din Golful Persic) în situația în care, prin exploatarea lor intensivă, resursele din Marea Nordului se vor diminua treptat.

În acest context, Polonia și România pot asigura o axă Nord – Sud care să lege Marea Baltică de Marea Neagră și care, în același timp, să nu genereze o relație conflictuală, ci una de cooperare cu Moldova, Ucraina și Rusia. Pe de altă parte, o dezvoltare simultană a Alianței pe axa Vest – Est, cuprinzând Slovenia, Ungaria și România, poate îndeplini o funcție de stabilizare a zonei Balcanilor inclusiv prin valorificarea relațiilor bune pe care România le întreține cu Bulgaria și cu Serbia.

Integrarea simultană a României și Sloveniei ar întări flancul sudic al NATO, fără îndoială cel mai amenințat. Pe termen mediu și lung, amenințările la adresa securității colective cărora Alianța va trebui să le facă față vor veni mai ales din Sud-Est și Sud, dintr-un arc de criză ce cuprinde Caucazul, Asia Centrală, Orientul Mijlociu, Zona Golfului

și Africa de Nord. Traficul de arme, fundamentalismul religios, criminalitatea și drogurile vin în bună măsură din aceeași direcție.

Procesul de lărgire a Alianței poate reprezenta un avantaj major în măsura în care are în vedere asigurarea surselor alternative de aprovizionare cu energie și securitatea traseelor; în măsura în care are în vedere crearea unor zone apte să absoarbă conflictele, mai degrabă decât a unui baraj rigid, și tocmai de aceea efemer; în măsura în care, în fine, vizează nu doar interoperabilitatea trupelor, ci și armonizarea ierarhiilor de valori și a conceptelor, ceea ce aş numi interoperabilitatea cetățenilor, a comunităților și a popoarelor. Această posibilă dimensiune a Organizației Nord-Atlantice este cea care, fără îndoială, va face din NATO alianța viitorului.

DE LA JOCUL DE SUMĂ NULĂ LA CÂȘTIGUL COMUN

Surpriza imploziei sistemului comunist

Lumea Estului european a parcurs în ultimii opt ani un drum complicat și o istorie a cărei dinamică accelerată impune o analiză responsabilă, singura capabilă să întemeieze o strategie realistă pe termen mediu și lung.

Căderea Zidului Berlinului, simbolul eliberării popoarelor din această zonă de constrângerile regimului comunist, precedată de perestroika și urmată de reorganizarea spațiului fost sovietic, a apărut ca o neașteptată implozie a sistemului comunist. Ea trebuie înțeleasă nu doar ca o renaștere a tradiției democratice în Europa estică, ci și ca un proces major în evoluția generală a democrației; ca o imensă revoluție globală care a schimbat în mod radical configurația politică a lumii.

Trebuie să recunoaștem că, la originea procesului de democratizare a Estului și Centrului european, nici unul dintre factorii politici participanți nu era cu adevărat pregătit pentru o asemenea eventualitate: nici actorii direcți, adică țările din zonă și nici Occidentul în ansamblu. Posibilitatea ca divizarea continentului european să înceteze în mod pașnic nu fusese examinată cu seriozitate în nici unul dintre scenariile strategiilor militare ori ale analiștilor politici, care imaginau mai degrabă apocalipse decât renașteri.

Parteneri cu drepturi egale

Faptul că societățile noastre, susținute de organizații neguvernamentale din țările cu vechi tradiții democratice, au reușit să-și reorienteze propria istorie fără prețul unei conflagrații majore iar această reorientare a dus, dincolo de câteva cazuri particulare, la o instaurare pașnică a regulilor democratice fundamentale, legitimează dorința par-

Discurs la **Reuniunea șefilor de stat și guvern** din țările Europei Centrale, zonei baltice și Europei de Est **privind Coexistența pașnică a națiunilor și relațiile de bună vecinătate – garanția securității și stabilității în Europa**, Vilnius, 5 septembrie 1997.

tipăririi noastre ca parteneri cu drepturi egale la edificarea unei noi arhitecturi de stabilitate și cooperare pe continent. Fără efortul și, adesea, sacrificiul nostru nu ar fi posibilă o asemenea construcție. De fapt, noi am avut, primii, viziunea unui spațiu euro-atlantic unificat și generator de pace; noi am purtat povara concretizării acestei posibilități prin reforma administrației și a economiei naționale; noi am asigurat victoria politică a instituțiilor și forțelor democratice. Este, de aceea, firesc să fim parte integrantă a unificării de pe urma căreia va beneficia întregul spațiu european și, dincolo de aceasta, lumea în întregul ei.

Faptul că acest proces de integrare a îmbrăcat, în prima etapă, forma unui parteneriat cu NATO în vederea extinderii Alianței nu este de natură să afecteze interesele nimănui, pentru că el nu a fost și nu este numai rodul unei decizii din calcul strategic sau politic, ci expresia unei stări de spirit a societăților noastre, reînviată sub semnul valorilor pe care lumea democrațiilor libere le-a proclamat și le-a pus în operă.

Dorința firească a țărilor din Europa Centrală de a articula propriile instituții, propriile mentalități, propriile valențe de cooperare în spațiul libertății și democrației tradiționale transcede cadrul precis al structurilor politico-militare euro-atlantice și privește mai ales către procesul de stabilizare, de cooperare și de edificare a unui continent unitar și armonios pe care NATO, alături de alte organizații din aceeași familie – Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa sau Consiliul Europei – nu au încetat să-l promoveze.

Logica binară, a terțiului exclus, aparține trecutului

Dincolo chiar de aceste aspirații, o nouă logică a politicului se impune în partea noastră de lume și această logică este fundamentul care ne permite să descifrăm corect evenimentele, să le organizăm în proiecte de viitor.

Mai bine de un mileniu, singura logică pe care o recunoștea raționamentul politic a fost logica binară, a terțiului exclus. În raporturile dintre state, expresia dominantă a acestei logici a fost teoria jocurilor de sumă nulă, în care ceea ce câștigă unul dintre parteneri se scade, irevocabil, în paguba adversarului.

Generațiile postbelice au experimentat nu doar geometriile necuclidiene și logicile plurivalente, ci și, tot mai mult, o logică a jocului politic în care ceea ce câștig eu se adună, nu se scade din câștigul partenerului meu. Acesta a fost principiul care a făcut să funcționeze instanțele de cooperare euro-atlantice. Aceasta este logica reuniunii

noastre de azi. Aceasta este și logica pe care România se străduiește să o promoveze în dezvoltarea unei politici de solidaritate și de cooperare regională, menită să consolideze și să fructifice stabilitatea zonală ca parte a stabilității continentale și euro-atlantice, să construiască o rețea de articulare reciproc avantajoasă, o țesătură vie de comunicare și de cooperare.

Cum s-au născut Trilateralele

Pentru a evita cadrul nu o dată greu de gestionat al jocurilor politice binare, am propus partenerilor noștri o schemă trilaterală de acorduri politice care să permită, asemeni unor ferestre de descărcare, o echilibrare reciprocă în care fiecare dintre parteneri devine, după caz, extremă sau termen mediu. Flexibilitatea acestor structuri și, deopotrivă, capacitatea lor stabilizatoare par să fi suscitât interesul și adeziunea multor țări din zonă, între care mă bucur să reamintesc acordul de cooperare trilaterală cu Ucraina și Republica Moldova, ca și faptul că am folosit chiar prilejul acestei reuniuni pentru a pune bazele unei cooperări de același gen între România, Ucraina și Polonia.

Toate aceste eforturi de instaurare a unui climat de cooperare și de încredere reciprocă în aria noastră central- și sud-est europeană sunt parte integrantă a procesului pe care l-am demarat după 1989, când voința noastră s-a desfăcut ireversibil din chingile cu care totalitarismul o sufocase. Acestei desfăceri, dureroase și adesea prea lente, i s-a spus „tranziție”. S-ar părea că, cel puțin în țările Europei Centrale și de Est, am intrat acum într-o nouă fază istorică pe care aș numi-o „post-tranziție”.

Post-tranziția nu înseamnă că am ajuns la liman și că am parcurs în întregime drumul de la totalitarism la democrație. Post-tranziția înseamnă că, având la îndemână instituțiile și mecanismele democratice și insistând pe continuarea reformei și a proceselor democratice, societățile noastre au acum capacitatea de a juca un rol mai clar definit în arhitectura de securitate continentală și transcontinentală. Am obținut calificarea și legitimitatea participării, ca parteneri a căror voință este respectată și a căror voce este ascultată, la construirea proiectelor unui viitor comun.

Sfârșitul utopiei

Societățile, instituțiile noastre au de înfruntat pericole grave, dintre care cel mai acut provine din proliferarea corupției și a crimei orga-

nizate. Riscul ca întregul edificiu al democrației și instituțiilor statului de drept, construite cu atâta trudă, să fie viciat, confiscat și deturnat de corupție, trafic de influență și bani murdari este cu atât mai mare cu cât forțele subterane care îi vehiculează nu sunt indiferente sau neutre politic, putând recurge oricând la demagogia izolaționistă și agresivă pentru a menține sub control vechile lor feude locale.

De aceea, statele noastre au datoria să-și înăsprească legile și să-și consolideze instrumentele instituționale pentru a-și proteja cetățenii, viața și viitorul lor. Pentru că această criminalitate organizată nu respectă nici un fel de granițe, trebuie ca, în efortul nostru de a promova libera circulație a persoanelor, a bunurilor și a ideilor, să prevenim subminarea și pervertirea bunelor intenții; să construim bariere solide în calea rețelelor transnaționale care ne amenință securitatea.

Invit șefii de stat aflați aici să ne unim într-un demers comun pentru un mediu social curat și cinstit. Să imaginăm și să facem să funcționeze un sistem solid de cooperare pentru a apăra sănătatea economiei, a societății și a viitorului nostru comun.

Sfârșitul utopiei înseamnă începutul unui viitor realist. Poate fi un viitor bun și prietenos, dacă învățăm împreună să proiectăm și să construim, să gândim creativ și să acționăm credibil și eficient. Avem o experiență istorică asemănătoare și speranțe asemănătoare. Să le clădim laolaltă într-un viitor comun, păstrându-ne identitatea, tradițiile și aspirațiile naționale.

PARTENERIAT PENTRU PACE

Armate altădată potențial beligerante

Inaugurăm astăzi o acțiune de referință din programul Parteneriatului pentru Pace în care sunt implicați reprezentanți ai comandamentului NATO și participanți la aplicația NATO intitulată *Cooperative Determination 1997*. Suntem onorați de prezența la Sibiu a reprezentanților militari din treisprezece țări membre NATO și parteneri. Le urăm tuturor să se simtă cât mai bine în România, cu convingerea că se află printre prieteni.

Nimic nu ilustrează mai convingător acest nou spirit al sfârșitului de secol decât însăși denumirea programului militar al NATO: Parteneriatul pentru Pace. Este, poate, pentru prima dată în istoria umanității când obiectivul declarat și asumat al unor armate este *pacea*, iar soluția aleasă pentru atingerea lui este *parteneriatul*, angajarea comună într-o formă coerentă și eficientă de cooperare. Exercițiul militar multinațional de la Sibiu devine astfel o expresie relevantă a promovării păcii prin asumarea unei cauze comune de către armate altădată potențial beligerante.

Astăzi, România este pentru a patra oară, în numai doi ani, gazda unei aplicații militare de anvergură. Văd în aceasta o dovadă concludentă a recunoașterii voinței noastre autentice de integrare în structurile nord-atlantice, o dovadă a credibilității armatei române și o confirmare a performanțelor sale din ultima vreme.

Încă de la lansarea sa, Parteneriatul pentru Pace a avut în țara noastră un membru activ, participarea României în cadrul programului reușind să contribuie substanțial la asigurarea interoperabilității armatei române cu cele din țările NATO.

„Nici o pace nu poate fi vreodată rea”

Prin participarea la acțiuni umanitare și de menținere a păcii în Bosnia sau în Albania, în Somalia sau în Angola, dublată de poziția sa

Alocuțiune la **deschiderea exercițiului multinațional „Cooperative Determination 1997”**, Sibiu, 5 noiembrie 1997.

geo-strategică, România își demonstrează nu numai vocația de garant al stabilității și securității regionale, dar și rolul de punte de comunicare reală între spații geografice încă insuficient armonizate. Este unul din motivele pentru care am susținut o idee care la prima vedere părea un sofism și anume că, de fapt, nu trăim o extindere geografică a NATO spre Est, ci o integrare firească a țărilor central- și est-europene în structurile occidentale.

Există premise și motivații solide pentru a identifica și aplica cu sinceritate și competență un spirit comun și o cale comună de acțiune, pentru a consolida, în plan profesional și uman, o formă de parteneriat modernă și eficientă. Să demonstrăm împreună că forța obiectivului comun poate învinge în fața conflictelor conjuncturale, că parteneriatul este acea formă de comunicare între oameni în fața căreia însăși ideea de război își pierde definitiv orice motivație de a exista. Cred că ar fi potrivit să ne amintim, în acest sens, o frază memorabilă a lui Benjamin Franklin: „Nnicând nu a existat și nu va exista un război bun, tot așa cum nici o pace nu poate fi vreodată rea”.

Executarea tuturor misiunilor pe care buna desfășurare a exercițiului *Cooperative Determination 1997* le presupune este o formă a maturității armatelor și statelor participante, menită să confere stabilitate acestui sfârșit de veac și de mileniu.

MOȘTENIRI ALE TRECUTULUI, SFIDĂRI ALE VIITORULUI

Scena și actorii securității europene

O analiză a securității europene, actuale și de perspectivă, trebuie să pornească de la momentul fondator al erei inaugurate în 1989 prin prăbușirea zidului Berlinului, urmată de instaurarea, rând pe rând, a unor regimuri democratice în majoritatea covârșitoare a statelor din Estul continentului. Aceste transformări au încheiat definitiv perioada postbelică a Războiului Rece, au redefinit problema europeană, transformând radical și scena, și actorii securității europene.

Căderea regimurilor comuniste din Europa Centrală și de Est, reunificarea germană, dizolvarea Pactului de la Varșovia, dezmembrarea Uniunii Sovietice au marcat dispariția sistemului bipolar. Întreaga Europă și-a proclamat aderența la valorile comune ale democrației pluraliste, primatului legii, apărării drepturilor omului și economiei libere de piață.

În esența lui, tot acest proces a însemnat un progres enorm pentru umanitate. El a pus capăt oprîmării și represiunii care ne-au mutilat istoria în ultima jumătate de veac, tot așa cum a pus capăt și unei logici aberante necruțătoare a conflictului în raporturile dintre state.

Sfârșitul acestei perioade sumbre din istoria europeană are și un corolar de perspectivă, definibil printr-o propoziție aparent banală. O repetăm convinși fiind că *securitatea europeană va fi unică și indivizibilă*.

Conflicte rezolvate; antagonisme congelate

Atâta vreme cât Europa a fost divizată, securitatea europeană a fost și ea divizibilă. Moștenită din secolul al XIX-lea, diviziunea Europei a avut destine diferite în Vestul, respectiv în Estul continentului. După al doilea război mondial, unificat de Alianța Nord-Atlantică și de comunitățile europene, Occidentul a rezolvat conflicte ce păreau altădată insolubile, în vreme ce, în Estul Europei, dominația URSS a congelat

Discurs inaugural la cel de-al XV-lea **Atelier NATO cu tema „Securitatea europeană”**, Viena, 21 iunie 1998.

antagonisme mai vechi sau mai noi. Scutită, printr-un sistem solid și democratic de alianțe, de ciocniri interne, Europa de Vest putea simplifica, putea uita sau, în cel mai bun caz, putea privi cu calm conflictele din „cealaltă Europă”, care nu-i afectau direct, politic sau militar, securitatea. Așa se face că Occidentul s-a simțit cel mai lezat (nu amenințat) când Ungaria sau Cehoslovacia au fost invadate.

Dispariția bipolarismului a generat în Europa o situație inedită. În locul unui bloc în aparență uniform, Tratatul de la Varșovia, Occidentul s-a văzut în fața unui est cu o infinitate de conflicte dintre cele mai diferite: etnice, religioase, politice, naționale. Să ne imaginăm o clipă că *spectacolul* european ar fi încremenit în acest contrast: NATO ar fi rămas intangibil și imobil, Uniunea Europeană și-ar fi continuat construcția internă, lăsând spațiul central- și est-european să se scufunde în violență și haos. Ce ar mai fi rămas din Europa de Est în afara ruinelor? Și cât i-ar fi trebuit Europei de Vest pentru a aluneca și ea pe panta antagonismelor? Dacă nu s-a întâmplat așa, este pentru că NATO și Uniunea Europeană au decis să se lărgească, răspunzând aspirațiilor celor mai profunde ale democrațiilor restaurate din Europa estică și, în egală măsură, propriei lor vocații determinante, aceea a unificării și dialogului.

Înlocuind protectoratele concurente cu solidaritatea unor organizații care construiseră, piatră cu piatră, vreme de 40 de ani, pacea și cooperarea între Germania și Franța, între Austria și Italia, între țări mari și țări minuscule, NATO și Uniunea Europeană au oferit țărilor din Est un model, un țel comun, un cod de conduită în politica lor internă și externă.

Integrarea a devenit un obiectiv major comun, o aspirație comună fundamentală, marea oportunitate istorică în schimbul căreia NATO și Uniunea Europeană nu cer decât un singur lucru: un exercițiu democratic comun, tradus, în planul raporturilor regionale, prin eliminarea în comun a oricărui focar potențial de conflict.

Proiectul Europei solide

Voința popoarelor din Europa Centrală și de Est de a fi recunoscute ca împărtășind valorile marii tradiții democratice occidentale a devenit un formidabil motor al proceselor de cooperare și de construcție a noii arhitecturi de securitate continentală. Ca urmare, scena securității europene de azi se definește printr-un spectru divers de state membre ale Alianței Nord-Atlantice; state aspirând la această calitate; state care

beneficiază de o relație specială cu NATO, cum sunt Ucraina și Federația Rusă; state care, făcând parte din Organizația de Securitate și Cooperare în Europa, respectă deciziile acestei organizații și altele care nu fac parte din OSCE și profită de acest fapt pentru a ignora orice principiu comun de securitate europeană.

Nu trebuie să cădem în capcana logică, uneori chiar ideologică, de a confunda această arhitectură *in statu nascendi* cu haosul. Dimpotrivă, consider că această diversitate va grăbi acel proiect de viitor pe care l-aș numi al Europei solidare. El poate deveni o realitate în deceniile următoare, dar numai dacă este asumat de toți actorii jocului politic, cu egală implicare și voință politică. Cert este că, astăzi, un eventual conflict care ar angaja două țări din estul Europei nu ar mai putea fi privit cu calm de dincolo de ceea ce a fost Zidul Berlinului. Securitatea europeană este de-acum indivizibilă.

Strategii active și politici preventive

Conceptul de securitate europeană trebuie să conducă la înlocuirea strategiilor reactive cu strategii active. Trecerea de la răspunsuri ad-hoc în situații conflictuale la o concepție axată pe prevenirea crizelor impune construcția unor mecanisme specifice. Nu este ușor, dar lecția ultimilor 50 de ani ne-a convins că singurele mecanisme eficace și singurele costuri materiale și umane suportabile aparțin politicilor preventive.

În principal, prevenirea crizelor reclamă, pe de o parte, identificarea noilor tipuri de riscuri, iar pe de altă parte, identificarea instituțiilor sau a structurilor capabile să asigure gestionarea politică a potențialului de conflict. În ce privește riscurile, nu am ezitat să susțin și să repet că, în etapa actuală, potențialul cel mai exploziv este reprezentat de național-comunism. Din nefericire, în anul care s-a scurs de la precedentul Atelier NATO, aceasta s-a confirmat, înainte de toate, în spațiul ex-iugoslav.

Natura conflictelor interetnice

Românii sunt mai sensibili decât alte popoare la problemele totdeauna delicate ale raporturilor interetnice între majoritate și minorități. Dar sensibilitatea lor se traduce acum în faptul unic în Europa, al participării partidului reprezentând minoritatea maghiară la guvernare, cum se traduce, pe un alt plan, într-o mai clară înțelegere a naturii conflictelor interetnice contemporane. Acestea nu sunt, orice s-ar crede, o fatalitate în sud-estul sau în estul Europei.

Ele devin periculoase când li se adaugă anumite ingrediente. Dispariția acestora stinge flacăra conflictului, așa cum absența oxigenului stinge orice flăcără.

Un conflict interetnic se naște dintr-un deficit major de democrație – de la drepturile minorităților la comunicarea interetnică; de la interese politice divergente la mitologii conflictuale; de la o inflexibilă ignorare a înseși noțiunii de negociere la înlocuirea acesteia cu monologul și arbitrariul reciproc. Asemenea situații pot duce la declanșarea conflictului. Durata acestuia depinde însă de existența unor grupuri solide economic sau solid susținute economic.

Național-comunismul este, ce-i drept, un reziduu – dar, departe de a fi un reziduu arhaic, el este o scorie a înseși tranziției pe care o trăim. Foștii reprezentanți ai unor structuri comuniste care nu vor sau nu pot să se adapteze noului context, ai unor structuri ale poliției politice, foști funcționari ai partidului unic, relieve ale protipendadei comuniste ascund sub demagogia naționalistă voința sălbatică de a-și păstra puterea și privilegiile cu orice preț.

Prevenirea transformării în epidemie nu se poate limita la afirmații simpliste despre tradițiile naționaliste ale estului european. Nu atât pentru că estul nu are nici un fel de monopol de acest fel, ci mai ales pentru că riscăm să nu înțelegem ce avem de făcut. Sunt ferm convins că, pentru prevenirea epidemiei național-comunismului, soluția constă în primirea de noi membrii în NATO și Uniunea Europeană – adică expansiunea valorilor pe care aceste organizații le protejează și le simbolizează.

Alte surse potențiale de conflict

O a doua primejdie derivă din faptul că procesul tranziției în fostele state comuniste din Europa implică mari dificultăți economice, care pot deveni surse de instabilitate. Țările în tranziție sunt afectate în același timp și de instabilitatea de sistem la nivel internațional. Fiind mai puțin pregătite pentru a face față acestei situații, aceasta poate fragiliza ordinea lor internă și procesul reformelor. Dar cel mai important obiectiv care trebuie fixat astăzi este susținerea proceselor de democratizare. Succesul tranziției în Europa Centrală și de Est continuă să rămână un factor vital al stabilității întregului continent.

Pe lângă efecte benefice, globalizarea creează și un tip nou de sfidări la adresa securității statelor. Contrabanda, crima organizată, terorismul, migrația ilegală, instabilitatea financiar-bancară, prejudici-

ile aduse mediului înconjurător sunt câteva dintre consecințele permeabilizării frontierelor și ale creșterii interdependențelor între state. Ele ar putea deveni surse de conflict între aceste state.

Redefinirea conceptului strategic al NATO

Conținutul însuși al conceptului de securitate suferă o transformare evidentă, fiind, față de trecut, mai puțin axat pe componenta militaro-strategică și din ce în ce mai mult pe aspectele economice, politice, ecologice. De aceea, suntem cu toții chemați să participăm la acest proces de redefinire a securității pe continentul nostru.

Punctul de plecare ar trebui să fie prefîgurarea tendințelor de evoluție a sistemului mondial, a sfîdărilor globalizării, mai ales în contextul limitelor pe care aceasta le-ar impune atributelor statului național, precum și prefîgurarea importanței pe care o capătă spațiile integrate, actorii supranaționali și societatea civilă.

Dacă redefinirea conceptului strategic al NATO pleacă de la ideea generoasă a transformării NATO dintr-un instrument de apărare colectivă a teritoriului aliaților într-unul de apărare a intereselor de securitate europeană, putem conchide că toate celelalte state, mai mult sau mai puțin apropiate de granițele Alianței, nu mai sunt considerate potențiali inamici, ci potențiali parteneri.

România, dar nu numai România, este sensibilă la tendințele de creare a noii linii de demarcație în Europa, ca și la teoriile care, pe baza determinismului cultural sau religios, încearcă să limiteze aria valorilor democrației, statului de drept și chiar a economiei de piață liberă la anumite țări europene, cu excluderea altora. O Europă divizată în centre de putere și periferii aproape excluse a generat, de mai multe ori în istorie, conflicte dramatice. Dacă securitatea europeană este indivizibilă, orice divizare pe asemenea criterii va pune în pericol însăși această securitate.

Răspunsul la întrebările pe care ni le punem astăzi, aspirând la crearea unui climat pașnic și prosper pe continent, începe cu identificarea și solidarizarea noastră în tot ceea ce ne unește. Ceea ce ne deosebește să nu mai fie niciodată sursă de conflict și să îmbogățească, cu adevărat, moștenirea diversității culturale europene.

RĂZBOAIELE LUMII DE AZI

Mondializarea și noile tipuri de amenințări

La nouă ani de la sfârșitul Războiului Rece, este evident pentru toată lumea că pacea nu s-a instalat definitiv după dispariția bipolarității caracteristice istoriei celor cinci decenii ce au urmat ultimului război mondial. Deși ne place să credem că războiul este o experiență a trecutului, suntem nevoiți să constatăm că el are încă, din păcate, un prezent și chiar un viitor imediat. El pare să fie astăzi unul din centrele nervoase ale mondializării manifestându-se, însă, într-o formă radical diferită de tot ceea ce ne-a arătat până acum lungul parcurs al conflictelor militare.

Dacă țările vor fi în continuare cucerite sau abandonate, dacă vor anexa sau le vor fi smulse teritorii, acestea nu vor urma calea marilor desfășurări militare ce au marcat secolul al XX-lea. Violența organizată pe câmpuri de luptă, ce a reprezentat dintotdeauna forma pe care a împrumutat-o războiul, va fi înlocuită, dacă nu este deja, de forme de agresiune mai subtile. Țările nu vor mai fi învinse pe frontul de luptă, ci la Bursă. Nu batalioanele vor fi anihilate, ci chiar centrii vitali ai economiilor naționale.

Marile decizii pe plan mondial nu mai aparțin tipului de mare putere tradițională, ci complexelor economico-financiare. Super-puteri sunt astăzi numai acelea care știu și au mijloacele de a utiliza simultan presiunea economică și influența politică. Chiar și unele operațiuni internaționale ce vizează cooperarea, libertatea comerțului, investițiile capabile să inducă dezvoltarea și integrarea economică a marginalilor pot fi azi subminate de rețelele financiare oculte prin speculații monetare, trafic ilicit de capital sau plasamente dolosive.

Dușmanii noștri nu mai sunt imperiile și armatele, ci subdezvoltarea, corupția, piețele financiare clandestine, traficul de droguri și de arme, criminalitatea transnațională, terorismul. Pe termen mediu și lung, amenințările la adresa securității colective cărora va trebui să le facem față vor semăna din ce în ce mai mult cu un război de gherilă, care combină crima organizată prin instrumente economice și mone-

Conferință ținută la **Societatea Finlandeză de Politică Internațională PAASIKIVI**, Helsinki, 27 octombrie 1998.

tare cu contrabanda și terorismul. Aceste amenințări vor veni mai ales dinspre Sud-Est și Sud, dintr-un arc de criză care cuprinde Caucazul, Asia Centrală, Orientul Mijlociu, Zona Golfului și Africa de Nord. Bani negri contra arme, emisari ai fundamentalismului religios, purtători de bombe și droguri vin în mare măsură din această direcție.

Fundamentalismul religios și extremismul naționalist

Surprinzător este că vehiculul amenințărilor în curs de globalizare și care înlocuiesc cu cinism Războiul Rece cu o pace fierbinte rămâne unul de tip ideologic. Numele acestor ideologii expansioniste nu mai sunt comunismul și lupta de clasă, ci fundamentalismul religios și extremismul naționalist. Încă și mai surprinzător este faptul că acestea nu mai bântuie doar la periferia lumii moderne, ci, asemeni comunismului odinioară, se încăpățânează să cuture Europa.

Națiunea nu este numai o chestiune de ideologie colectivă, ci, în egală măsură, una de conștiință individuală. Fundamentalismul și ultra-naționalismul încearcă să ne facă să credem contrariul.

Fără îndoială, reapariția naționalismului în țările foste comuniste, fie în forma legitimă a afirmării demnității naționale, fie în formele parazitare și violente ale ultranaționalismului, este, înainte de orice altceva, o probă indubitabilă a eșecului totalitarismului, o lecție despre ineficiența proiectelor globale de inginerie socială. Oprimat timp de decenii de această ideologie uniformizatoare, exclusivistă și dogmatică, naționalismul a fost, după 1989, pretutindeni în regiune, obiectul unui proces de recuperare necesară și pozitivă a identităților colective construite de istorie. Odată cu el au reapărut însă și străvechi conflicte etnice și religioase pe care comunismul nu izbutise decât să le congeleze.

Forma pozitivă, sau, dimpotrivă, conflictuală, în care sentimentul național și-a câștigat din nou dreptul la existență după prăbușirea sistemului sovietic a depins în principal de doi factori: mai întâi de ritmul și profunzimea transformărilor democratice, apoi de *trecutul care nu trece*, persistând în mare măsură în mentalitatea colectivă.

Conflictele care, în anii '90, au sfâșiat unele state foste comuniste din Europa Răsăriteană au avut, fără excepție, o componentă națională. Amplitudinea și gravitatea distrugerilor au fost direct proporționale cu gradul în care acolo a supraviețuit național-comunismul. În Europa de Est și de Sud-Est, fosta nomenclatură de partid și fostele cadre ale poliției politice se folosesc și astăzi de arsenalul ultranaționalist pentru a păstra puterea sau pentru a reveni la putere. Scopul ascuns este extinderea vechilor

privilegii în cadrul nou al economiei de piață, pe care au știut mai repede și mai bine decât alți actori sociali să-l utilizeze în propriul lor avantaj.

Uriașa dificultate cu care s-au confruntat sau se confruntă societățile în tranziție este aceea de a înțelege și de a accepta că democrația poate fi definită și ca o formă de gestionare a incertitudinilor. Sentimentul natural de nesiguranță pe care-l trăiesc astăzi numeroase categorii sociale din statele post-comuniste este cu atât mai greu de îndurat cu cât el succede certitudinilor inoculate și impuse de statul-patron totalitar. Oamenii nu mai depind astăzi de grija unui partid unic și de asistența unui stat omnipotent. Ei învață să-și poarte singuri grija propriului destin, să se sprijine unii pe ceilalți și să accepte că solidaritatea umană trebuie să înlocuiască asistența oficială. Din păcate, violența se dovedește a fi un factor de organizare micro-socială deseori mai convingător decât este solidaritatea.

Pe un astfel de tărâm instabil, naționalismul extremist își oferă serviciile în calitate de producător absolut de certitudini. În timp ce, într-un regim democratic, politica se sprijină pe dialog și alegere, pe o morală a toleranței reciproce, pe participare civică și spirit critic, naționalismul extremist nu are îndoieli, nu admite contra-argumente, nu cere participare critică, ci doar adeziune necondiționată. El este închis, ca și totalitarismul, în logica dizolvării personalității individului într-o certitudine colectivă de ordin ideologic. El nu are nevoie de argumente. Se hrănește din afirmații solemne și negări virulente.

Adâncirea clivajelor între state

Pare deci că, în unele societăți ale fostului lagăr socialist, dispariția unanimității organizate de ideologia totalitară a lăsat locul exprimării celor mai diverse particularisme. În formele lor de manifestare observăm, de cele mai multe ori, o recuzită a violenței pe care eram obișnuiți să o atribuim criminalității comune: nesocotirea sistematică a legilor, ignorarea granițelor, sfidarea autorităților publice, spălare de bani, mobilitate obscură de capitaluri, tranzacții cu substanțe și materiale ilegale.

Fenomenul este cu atât mai grav cu cât el poate fi pus atât pe seama decalajelor economice, sociale și de mentalitate dintre diferitele state din regiune, cât și pe seama promovării, în unele dintre aceste societăți, a complexelor naționale de superioritate. Există și cauze ce ar putea fi numite externe, legate într-o măsură diferită de cele dinai.

Decalajele de dezvoltare economică și de consolidare democratică ale diferitelor state central- și est-europene au determinat ca oportunitățile lor de integrare în structurile europene și nord-atlantice să fie

tratate gradual. În acest mod și fără a fi intenționat acest lucru, Occidentul a contribuit la adâncirea clivajelor dintre state și la încurajarea adoptării, în unele state din regiune, a unor formule politice și ideologice învecinate cu naționalismul extremist. Dar, nu întotdeauna, asemenea diferențieri între statele și națiunile din Europa Centrală și Orientală au fost absolut inocente. Există și astăzi tendința de a da o vizibilitate și o importanță mult prea mare unor fenomene politice și sociale inevitabile într-un proces de tranziție.

Ispita căreia mulți analiști și politicieni occidentali îi cad prea adesea victime este aceea de a privi conflictele etnice sau chiar problemele neconflictuale ale minorităților prin prisma „modelului” crizei interbelice. Cu alte cuvinte, în momente de criză, contradicțiile din societățile sărace se exprimă în limbajul confruntărilor etnice, religioase sau regionale. Se uită însă că înfruntările în jurul chestiunii naționale nu sunt întotdeauna rezultatul sărăciei.

Tensiuni comunitare grave, ce ating uneori pragul separatismului, au loc și în unele dintre cele mai dezvoltate societăți ale Europei Occidentale. Bogăția poate pune în pericol solidaritatea unei națiuni constituționale atunci când cei foarte bogați nu mai vor să împartă nici o parte din bogăția lor cu cei mai puțin bogați decât ei. Bunăstarea poate fi și este, adesea, o sursă de exclusivism și de separatism.

Logica păcii fără ierarhizări și discriminări

De-a lungul întregii ei istorii, arhitectura Europei s-a modificat prin și ca urmare a unor războaie. În mod fundamental, avem astăzi șansa istorică să o configurăm liber și potrivit unei logici reale a păcii. Țările Europei Răsăritene, implicate în acest proces, nu mai fac obiectul nici unui fel de segregatie ideologică și nici nu se mai află sub imperiul vreunei dominații militare. Ele doresc să aparțină definitiv aceluiași model de prosperitate, demnitate și democrație al unei Europe unite și solidare.

Succesul unei asemenea întreprinderi depinde în primul rând de modul în care vom ști să ne împotrivim ideologiilor generatoare de conflict, să gestionăm incertitudinile și spaimile oamenilor, momentele de criză și izbucnirile unor noi focare de violență și teroare. Pacea trebuie să devină un bun cu adevărat colectiv, să refuze ierarhizările și discriminările, iar ideologiile – noi sau vechi – să refuze definitiv intoleranța, exclusivismul, răzburarea și orice alte forme de extremism. Războaiele nu sunt o soluție. Chiar dacă se sfârșesc, suferințele și resentimentele părților beligerante rămân la fel de vii.

EFORTURILE ȘI PROGRESELE ROMÂNIEI DUPĂ SUMMIT-UL NATO DE LA MADRID

Miza unei opțiuni consecvente

Apreciez sincer posibilitatea de a mă adresa Consiliului Alianței și de a prezenta progresele României în relația sa esențială cu Organizația Tratatului Atlanticului de Nord. Este, totodată, un prilej extraordinar pentru a înfățișa, într-un cadru de o asemenea competență și înaltă responsabilitate, punctul de vedere al țării mele asupra continuării procesului de lărgire a NATO. Vreau să vă asigur că este un punct de vedere împărtășit de toate forțele politice responsabile din România, de la putere, dar și din opoziție. În consultările pe care le-am inițiat, partidele importante și grupurile parlamentare au susținut, fără rezerve și în mod explicit, abordarea pe care v-o propun.

România se consideră aptă și îndreptățită să ia parte activ la opera de construcție a noii arhitecturi de securitate și cooperare în Europa. România vede în NATO pilonul central al securității democrației și păcii pe continent.

Politica ușilor deschise și continuarea extinderii NATO sunt de importanță vitală pentru țara mea, dar și pentru securitatea Europei și a lumii în secolul următor. Lansarea acestui proces la Madrid a produs deja o „valoare adăugată”. Continuarea sa este cel puțin la fel de importantă pentru atingerea obiectivelor Alianței, pe care România le împărtășește fără rezerve.

Îngăduiți-mi să afirm încă o dată, cu toată claritatea: România a fost un candidat apreciat la Madrid și dorește să facă un pas înainte prin decizia viitorului Summit de la Washington. Aceasta pentru că poporul român nu concepe nici o alternativă la integrarea în NATO, iar această opțiune exprimă adeziunea la sistemul de valori pe care s-a întemeiat comunitatea euro-atlantică. Aderarea la NATO a devenit, mai mult decât o miză de securitate națională, o miză de înscriere a României într-un sistem instituționalizat de cooperare politico-militară conform cu valorile democratice. Consensul privind susținerea candi-

Alocuțiune la **Reuniunea Consiliului Nord-Atlantic**, Bruxelles, 25 noiembrie 1998.

daturii României, existent atât la nivel popular, cât și la nivelul clasei politice românești, demonstrează că nu se poate vorbi despre o orientare conjuncturală. El ține de opțiunea istorică a României de a-și construi o societate democratică de tip occidental.

Asanarea economiei

Înainte de a expune viziunea românilor asupra continuării procesului de lărgire a NATO, voi menționa ultimele evoluții ale reformei și democrației în România și aportul țării mele la cooperarea regională și subregională.

Sunt cunoscute problemele care au generat rezerve asupra candidaturii României în primul val și îndeosebi lipsa unor progrese semnificative în plan economic. Nu are sens să minimalizez aspectele negative, pe care România le asumă, dar nici nu pot să nu mă refer la evoluția reformei din ultimul timp. Ea evidențiază unele reușite și existența unui program care a început să dea roadele așteptate.

În ce privește cadrul reformei economice, s-a realizat stabilitatea macro-economică, liberalizarea tuturor prețurilor, eliminarea subvențiilor. Rata inflației din acest an este de trei ori mai mică decât cea din anul precedent, iar deficitul bugetar a fost menținut la 4% din PIB. Anul trecut a fost demarată și dificila restructurare a unor sectoare neperformante, cum ar fi mineritul, ceea ce a implicat costuri sociale enorme prin disponibilizarea a peste 77.000 de muncitori doar în acest sector. Tot astfel, restructurarea Companiei Naționale de Căi Ferate a dus, doar în ultimele luni, la trecerea în șomaj a peste 21.000 de persoane. Cu acest preț dur pentru reformă, care afectează viața a zeci de mii de foști salariați și a familiilor lor, a fost posibil ca volumul pierderilor întreprinderilor neperformante să fie redus în 1997 la 5,7% din PIB. În 1998 pierderile au scăzut la sub 3%.

Progresele realizate în ultimii doi ani în privatizare reprezintă și ele o cale de asanare a economiei românești. Descentralizarea privatizărilor a făcut ca, în ultimele două luni, ritmul acestora să crească de la câteva zeci la câteva mii de întreprinderi privatizate pe lună. Este de așteptat ca dezvoltarea sectorului privat să aibă un impact pozitiv asupra climatului investițional din România. Adaug evoluția dinamică a Bursei de valori și a pieței extrabursiere.

Programul de restructurare continuă într-o manieră energetică, începând chiar cu Fondul Proprietății de Stat, prin simplificarea reglementărilor aplicabile și continuând cu principalele monopoluri din

domeniul producției de gaz, electricitate și al căilor ferate.

România este pregătită pentru un moment dificil și decisiv, al confruntării cu vârful de plăți scadente anul viitor în planul datoriei externe.

Toate acestea sunt condiții acceptate pentru pregătirea încheierii acordului cu FMI. Există consensul politic asupra fiecăreia din aceste etape. Resursele de care țara dispune dau încredere în perspectivele de rezolvare a dificultăților economice, în ciuda conjuncturii internaționale extrem de nefavorabile.

Nevoia de clarificare a perspectivelor de aderare

Conturarea unei perspective clare de integrare a avut un efect benefic asupra evoluției țărilor central-europene nominalizate pentru primul val, la Madrid. Nu numai ca stimulent al democrației, ci și prin semnalul încurajator care se transmitea astfel cercurilor internaționale de afaceri. Dimpotrivă, abandonarea, fie și aparentă, a unor țări într-o „zonă gri” a incertitudinilor îngreunează semnificativ progresul lor în construirea unor societăți democratice și prospere. De aceea, România are nevoie de un semnal politic clar că va fi integrată în NATO într-un viitor apropiat.

Argumentele în favoarea României sunt numeroase. Guvernul se bucură de sprijinul politic și parlamentar necesar reformei. Oscilațiile sondajelor de opinie au fost drastic corectate de testul recentelor alegeri în capitala țării, care au confirmat stabilitatea opțiunilor reformatoare ale majorității cetățenilor. Prezența tuturor minorităților în Parlament; prezența celei mai importante minorități, cea maghiară, în guvernare; progresele notabile în relația de parteneriat dintre Guvern și societatea civilă; concilierea și toleranța religioasă reprezintă, alături de legislația indispensabilă unei bune funcționări a administrației, cu deosebire a celei locale, dovezi de netăgăduit ale faptului că în România există o democrație matură, capabilă să facă față oricărei vehemente a disputelor politice.

Scenariile pesimiste care estimau că, în caz de invitare la aderare a Ungariei și de neinvitare a României, relația dintre cele două state se va deteriora, iar reforma internă din țara mea va fi în pericol, datorită unei presupuse reacții adverse a populației, au fost drastic infirmate de faptul că opțiunea fermă pro-NATO și UE a clasei politice și a opiniei publice românești nu a slăbit iar reformele interne au fost continuate. Aceste evoluții demonstrează clar soliditatea candidaturii românești pentru integrare și ireversibilitatea proceselor democratice pe care ea se întemeiază.

Reforma armatei

În domeniul reformei forțelor armate, prioritățile privesc resursele umane, pachetul C3I (comandă, control, comunicații și informație), apărarea aeriană și infrastructura. Pentru modernizarea procedurilor de selecție a personalului și derularea programelor de pregătire și instruire a ofițerilor și subofițerilor, există un proiect de asistență americană, britanică, franceză și olandeză. Concomitent cu reducerea efectivelor de la 200.000, în 1997, la 178.000, în prezent, Armata beneficiază de aportul substanțial al Centrului româno-britanic de instruire a ofițerilor de stat major și contează pe programul Centrului regional pentru management-ul resurselor de apărare din Monterey, California, care va fi derulat anul viitor.

Proiectul de restructurare „Armata 2005” va fi finalizat în 1999. În prezent, pe baza unui studiu de capacitate exhaustiv, se lucrează la orientarea reformei forțelor armate române pe o direcție strategică, de natură să asigure interoperabilitatea cu forțele Alianței și îndeplinirea în bune condiții a sarcinilor subregionale atribuite României în cadrul Parteneriatului cu NATO. Necesitatea unei planificări strategice adecvate a reformei în armată este încă una din rațiunile pentru care România are nevoie de o clarificare concretă a perspectivelor sale de integrare în Organizația Tratatului Atlanticului de Nord.

Un rol asumat trebuie împlinit

Perspectiva integrării în structurile occidentale a jucat un rol important în eforturile statelor candidate de a construi un climat de cooperare și stabilitate.

România este convinsă că securitatea europeană este indivizibilă, că NATO reprezintă elementul pivot al acesteia și că această viziune își va găsi o expresie neechivocă în Noul Concept Strategic al NATO și în documentul ce va fi adoptat la Summit-ul de la Washington.

România și-a asumat un rol de factor-cheie în asigurarea stabilității regionale, pe care și-l va îndeplini în continuare, considerând că, pentru mult timp de acum înainte, cooperarea regională va reprezenta complementul indispensabil al funcțiilor UE și NATO. Sprijinim, în consecință, inițiativele de natură să îmbunătățească nivelul nostru de pregătire militară prin implementarea standardelor NATO și intensificarea cooperării cu aliații din NATO și cu alți parteneri. Vreau să menționez în acest context Batalionul mixt româno-ungar, Cooperarea Central-Europeană – CENCOOP, Forța Multinațională de Pace din Sud-Estul Europei – MPFSEE și SHIRBRIG.

România a demonstrat, inclusiv prin acțiuni nu lipsite de costuri, că este hotărâtă să contribuie în mod nemijlocit la operațiunile de menținere și consolidare a păcii desfășurate în regiune. Activitatea batalioanelor românești în cadrul operațiunii ALBA din Albania, ca și în misiunile IFOR – SFOR din Bosnia sunt bine cunoscute. În aceste zile, un contingent românesc de 50 de militari și civili, precum și un avion specializat sunt pregătite să participe la Misiunile OSCE în Kosovo.

Lărgirea și întărirea flancului sudic

Concepția de politică externă a României ia în considerare noile evoluții pe plan internațional, precum și procesul de reformă internă a NATO, cristalizat prin elaborarea Noului Concept Strategic al Alianței. Am pus, de aceea, tot mai mult accentul pe rolul României în prevenirea și combaterea riscurilor neconvenționale la adresa stabilității și securității pe continentul european. Din această perspectivă, România argumentează și susține necesitatea ca, după ce primul val al extinderii NATO s-a concentrat pe flancul nordic, deja bine consolidat, următoarea lărgire să întărească flancul sudic, cel mai apropiat și potențial amenințat de numeroasele surse de instabilitate din zonă. În acest context, România ar putea avea un rol de pivot (similar celui jucat de Polonia în Europa Centrală) în raport cu țările vecine, îndeosebi cu Moldova și Ucraina. De altfel, acestea au declarat oficial că susțin integrarea României în NATO considerând-o în interesul propriilor țări. Nici un stat vecin cu România și nici o țară din regiune nu se opun integrării noastre în structurile euro-atlantice.

Nu poate fi evitată nici luarea în discuție a unor amenințări multiple, de la recrudescențele național-comuniste, antisemite, xenofobe și rasiste, la presiunea continuă a riscurilor de proliferare a terorismului, traficului ilicit transfrontalier și a altor forme de crimă organizată. Față de aceste riscuri, România poate și trebuie să fie un scut. O asemenea misiune nu poate fi îndeplinită de o țară izolată sau neglijată. Pentru a fi eficace, ea are nevoie de susținerea și încrederea Alianței.

NATO utilă României, România utilă NATO

Am convingerea că nu există nici o rațiune pentru ca România să nu fie luată în considerare la Washington la nivelul evaluărilor care au condus Summit-ul de la Madrid la nominalizarea candidaturii pentru al doilea val al extinderii.

La 18 luni după Madrid, sondajele arată că românii nu și-au schim-

bat opțiunea pro-NATO. Acest capital de încredere trebuie investit pentru a genera profit. Dacă nu este investit, capitalul se irosește. Având în vedere complexitatea efortului de integrare a noilor membri, este normal ca absorbția acestora să ceară timp. Este însă la fel de important și pentru NATO, și pentru România, ca acest timp să nu devină o sursă de incertitudini și un obstacol în procesul integrării noastre în Alianță.

Forța de persuasiune cu care un mare număr de membri NATO au susținut și susțin cauza integrării României – fapt pentru care îi rog să primească expresia gratitudinii noastre și cu acest prilej – ne încurajează în a considera că nu doar NATO este de folos României, ci și România este utilă NATO în realizarea Noului Concept Strategic al Alianței.

Aș rezuma, în final, parametrii de principiu care, în opinia mea, ar trebui luați în considerare acum în perspectiva Summit-ului de la Washington, și care ar răspunde, totodată, așteptărilor României:

Pentru ca decizia de la Washington să fie un „Madrid plus”, ea va trebui să se întemeieze pe consensul realizat la Madrid și pe acquis-ul care a decurs din acesta.

Pentru ca procesul de lărgire a NATO să aibă consecvență, următorul Summit trebuie să definească limpede etapele extinderii și să împingă realmente înainte acest proces. Aceasta presupune definirea unui orizont de timp precis și a unor itinerarii clare pentru aderarea țărilor nominalizate la Madrid.

Decizia de lansare a invitațiilor a fost, în 1997, în esență, una politică. În evaluarea candidaturilor celor trei state invitate, standardele aplicate au fost exigente. România nu solicită un tratament aparte. Vrem să fim examinați în același mod, nici mai blând, nici mai sever.

Sunt onorat că am putut pleda, încă o dată, acum și aici, pentru ca țările și națiunile aliate să ia în considerare acest mesaj al României.

PARTENERIATUL EURO-ATLANTIC

Reuniune de bilanț sub președinția României

Sunt onorat să mă adresez deopotrivă reprezentanților statelor membre NATO și reprezentanților statelor candidate, în numele României care deține președinția onorifică a Consiliului Parteneriatului Euro-Atlantic la această aniversare a unei jumătăți de secol de când Alianța a devenit scutul democrației și libertății în Europa.

Inițiat în urmă cu cinci ani, din necesitatea Alianței de a găsi o modalitate concretă de colaborare cu statele foste comuniste, Parteneriatul pentru Pace s-a dovedit un mecanism eficient pentru îmbunătățirea mediului de securitate pe continent. 25 de state, de la Baltica în Balcani și din Europa Centrală până în Estul Asiei Centrale, s-au alăturat eforturilor NATO de creare a unui climat democratic și sigur în țările partenerere.

În acești cinci ani am învățat ce înseamnă controlul democratic asupra armatei, am învățat cât de importante sunt parlamentele în procesul de concepere a bugetelor militare naționale și a politicii de apărare. În acești cinci ani am făcut cu toții eforturi, și noi și NATO, pentru întărirea capacității de menținere a păcii prin planificare, pregătire, exerciții și operațiuni comune.

Împreună am asigurat un cadru de colaborare care ne-a permis să construim și să sperăm că viitorul tuturor va fi mai sigur. Împreună am muncit pentru crearea unui climat mai stabil, a unui mecanism de prevenire și de soluționare a conflictelor și de identificare a potențialelor surse de conflict.

România a făcut eforturi importante pentru a participa la toate aceste acțiuni. Țara mea, prima semnatară a Parteneriatului pentru Pace, a dorit și a reușit să transforme esența parteneriatului inițiat de NATO într-un sistem coerent de parteneriat și cu țările vecine, pe plan politic, diplomatic și al relațiilor interumane. Am dezvoltat un ansamblu de raporturi privilegiate cu Ungaria, Ucraina și Republica

Alocuțiune la **Sesiunea plenară a Consiliului Parteneriatului Euro-Atlantic**, Washington, 25 aprilie 1999.

Moldova; am constituit un sistem de acorduri tripartite – cu Ucraina și Polonia, cu Ucraina și Moldova, cu Bulgaria și Turcia, cu Bulgaria și Grecia – contribuind astfel concret și eficient la stabilitatea regiunii în care ne aflăm.

România a dorit să devină un generator de securitate externă bazat pe stabilitate internă și se poate prezenta astăzi lumii ca un stat care progresează constant pe calea democrației și a respectului dintre parteneri.

Ce așteptăm de la Parteneriatul Euro-Atlantic

- Să nu se transforme într-o alternativă a integrării în NATO, ci să reprezinte un mecanism de pregătire a statelor care doresc să devină membre ale Alianței.
- Să rămână cheia construirii unui spațiu stabil, sigur și unit al întregului continent.
- Să considere dezvoltarea democrației și securitatea țărilor partenere ca elemente esențiale ale menirii NATO în Europa.
- Să-și întărească continuu capacitatea de a înțelege, preveni și contracara noile sfidări la adresa securității internaționale: terorismul, proliferarea armelor de distrugere în masă, traficul de droguri, criminalitatea financiară transfrontalieră.

Intrăm într-un nou secol, într-un nou mileniu. Avem în față noi provocări, mai dificile, mai subtile și mai greu de combătut, dar avem și arme puternice. Ele sunt democrația, prosperitatea, respectul reciproc și solidaritatea. Sub semnul acestor valori înțelege România să se alăture celor care, în urmă cu 50 de ani, au transformat experiența de război și spiritul distructiv al trecutului în cooperare și solidaritate europeană.

COOPERARE PENTRU SECURITATEA EUROPEI

România va deține președinția OSCE în 2001

În urmă cu trei ani, la Lisabona, am avut onoarea de a exprima dorința ca România să candideze pentru Președinția OSCE în anul 2001 și de a constata că această propunere a fost primită cu interes. Aveam în vedere importanța OSCE în sistemul organizațiilor internaționale de securitate cu vocație europeană, dar și faptul că țara mea poate conferi acestui mandat un capital propriu de încredere și de experiență.

Sunt fericit că astăzi, la Istanbul, această propunere a fost unanim aprobată și mulțumesc sincer, în numele României, tuturor statelor membre ale OSCE, pentru a-i fi atribuit președinția organizației în anul 2001.

Prin principiile și prin obiectivele sale, cât și prin structura și prin activitatea sa, OSCE nu a încetat să contribuie la progresul democrației și al respectării drepturilor omului, la securitatea continentului. Mai mult decât atât, OSCE și-a consolidat identitatea printr-o politică de prevenire a conflictelor, o politică a dialogului și a cooperării, deschise nu numai statelor membre, dar și spațiilor învecinate. Aceasta va fi prin excelență politica secolului următor, așa cum o concepem noi, ca stat membru al OSCE și prin această prismă vom acționa în noua noastră calitate de component al Troicii OSCE începând cu 1 ianuarie 2000.

Cultura dialogului

Prin dimensiunea sa transatlantică, prin angajamentele Statelor Unite ale Americii și ale Canadei de a susține cooperarea și securitatea în Europa dincolo de cadrul specific al Alianța Nord-Atlantice, OSCE reunește în jurul aceleiași mese toți factorii interesați de securitatea spațiului european. Fiind singura organizație euro-atlantică în care sunt membre toate statele Europei, OSCE s-a dovedit a fi un instrument eficient de construcție a unei culturi a dialogului și a colaborării în Europa și a Europei cu lumea întreagă.

Discurs la **Summit-ul OSCE**, Istanbul, 18 noiembrie 1999.

Pentru a da politicului o substanță durabilă, avem această datorie de a elabora împreună o cultură politică care să întemeieze noul secol pe certitudinea unei Europe care a respins definitiv orice logică a războiului. Ceea ce mai avem de făcut este să consolidăm această altă logică, a încrederii reciproce, fără de care securitatea noastră comună va fi mereu amenințată. Reunind marii actori atlantici, Federația Rusă și toate țările europene, OSCE oferă cadrul necesar dezvoltării parteneriatului de idei și acțiuni unanim avantajoase.

Vocația preventivă a OSCE, așa cum a fost ea definită sub președinția norvegiană a organizației, va constitui, fără îndoială, cheia de boltă a activității sale în viitorul imediat. Aceasta implică o complexitate crescândă a analizelor și a mijloacelor de acțiune, o aprofundare a complementarității activităților sale și ale diferitelor organizații regionale.

Crizele repetate din Sud-Estul Europei au arătat că, din păcate, intervențiile preventive punctuale nu sunt suficiente și ele trebuie inserate într-un complex de acțiuni pe termen lung, care să ia în considerare ansamblul unei regiuni și ansamblul problemelor care o pot destabiliza – de la dificultățile economice la stereotipurile ancorate în mentalități divergente, de la precaritatea căilor de comunicare la riscurile neconvenționale de securitate.

Parteneriatul cu minoritățile etnice

Țara mea a fost beneficiară și în același timp parte activă a procesului de consolidare a prestigiului și eficienței OSCE în ultimii ani. Iată de ce astăzi sunt încredințat că ea se poate implica deplin și responsabil în derularea acțiunilor pe care Troica OSCE le va iniția.

După Summit-ul de la Lisabona din decembrie 1996, România n-a precupețit nici un efort pentru a dezvolta practicile bunei vecinătăți, ale încrederii și ale dialogului între statele din regiune. Ea a dezvoltat, totodată, în plan intern, un parteneriat sincer și consistent al majorității române cu minoritățile etnice. Acestea sunt reprezentate atât în Parlament, cât și la nivelul unui minister special conceput pentru a asigura condițiile de exercitare deplină a drepturilor lor. Uniunea Democratică a Maghiarilor din România, care a obținut 6% din voturi în alegerile parlamentare, face parte din coaliția de guvernare, având trei miniștri și mai mulți secretari de stat. În aceste zile se elaborează un program comprehensiv, destinat să asigure integrarea socială a romilor, inclusiv prin facilități de școlarizare și calificare.

București: Centrul regional pentru combaterea criminalității transfrontaliere

În plan extern, România a inițiat și a susținut încheierea unor acorduri trilaterale de cooperare cu țările din zona învecinată în domeniile cele mai diverse, de la învățământ la lupta împotriva crimei organizate.

În acest domeniu al combaterii amenințărilor neconvenționale la adresa securității europene, cooperarea dezvoltată în cadrul OSCE a fost extinsă și intensificată prin forme organizate de cooperare regională în lupta împotriva criminalității transfrontaliere. Acesta reprezintă un domeniu esențial al acordurilor încheiate de România cu Bulgaria, Turcia, Grecia, Ucraina și Republica Moldova.

Susținută de aceste state, România a propus crearea, la București, sub egida Inițiativei de Cooperare Sud-Est-Europeană (SEECI), lansate de Statele Unite, a unui centru regional destinat combaterii criminalității transfrontaliere. Am hotărât ca, în cadrul acestui centru, să funcționeze o unitate specializată pentru combaterea traficului de femei și copii. În acest sens considerăm utilă și o intensificare a acțiunilor OSCE pentru construirea unei bariere solide împotriva extinderii oricăror forme de trafic de persoane și exploatare sexuală.

Ansamblul de politici bi- și tri-laterale au consacrat România ca un pol de stabilitate în regiune, contribuind astfel la transformarea Procesului de Cooperare în Sud-Estul Europei (SEECIP) într-un forum regional de consultare și armonizare a deciziilor, care și-a dovedit utilitatea în timpul crizei din Kosovo.

Construcția încrederii reciproce

Prin activitatea susținută a organismelor de conducere executivă și a Adunării Parlamentare a OSCE, ca voce eminentă democratică a organizației, prin capacitatea sa de parteneriat cu organizațiile guvernamentale, precum și prin colaborarea cu organisme regionale, OSCE poate identifica riscurile majore, poate formula și pune în practică programe de întărire a încrederii reciproce, atât în interiorul țărilor cu un grad ridicat de risc, cât și în zonele cu potențial conflictual. Numai o asemenea perspectivă complexă permite o acțiune concertată și o repartizare clară și utilă a rolului fiecărei organizații într-un proces de anvergură. Adoptarea Cartei pentru Securitate Europeană va dota organizația cu un nou instrument de coagulare care va spori capacitatea sa operațională.

Marea contribuție a OSCE la arhitectura de securitate a Europei și

a lumii va fi, fără îndoială, aceea a *războaielor care nu vor fi avut loc* datorită creării unor mecanisme democratice și de dialog, întăririi colaborării cu societatea civilă, diplomației preventive și asocierii în această nobilă acțiune a tuturor actorilor spațiului euro-atlantic. Depășind vechile divizări, OSCE a reușit să fundamenteze o nouă cultură, a încrederii și a dialogului.

Timp de decenii, OSCE a avut ca sarcină esențială îmblânzirea Războiului Rece. Suntem acum în fața unei sarcini la fel de dificile, dar în alt fel: să construim o pace caldă, dătătoare de speranță și lumină, așa cum este viața însăși, în esența sa.

O POLITICĂ ECHILIBRATĂ

Ansamblul organizațiilor internaționale

Am încheiat cu toții, cu satisfacție, dar și cu justificată amărăciune, un an *exceptional* prin dificultățile și responsabilitățile cu care am fost confrunțați în luarea unor decizii necesare pentru stoparea unor conflicte sângeroase și prevenirea acutizării crizelor de pe glob.

Sperăm și dorim ca, după decizia țărilor membre NATO de a interveni pentru a pune capăt gravelor încălcări ale drepturilor omului din Iugoslavia și decizia complementară a acelorași țări, ca și a Uniunii Europene și a statelor din grupul G-7, de a se angaja cu toate forțele într-un vast proces de reconstrucție a Sud-Estului Europei, toate aceste organizații internaționale, împreună cu Națiunile Unite, OSCE și organizațiile statelor americane sau francofone, să-și unească efortul de construcție a unei lumi a dialogului și echilibrelor în beneficiul tuturor popoarelor.

România a asumat până la ultimele consecințe adeziunea necondiționată la principiile democrației și respectului pentru drepturile omului și a fost alături, cu promptitudine și sacrificii, de partenerii săi din structurile europene și euro-atlantice în care aspiră să se integreze. A dezvoltat instrumente de dialog și cooperare într-o regiune sfâșiată de conflicte etnice și religioase, a consolidat stabilitatea regională prin acțiunile sale în cadrul Procesului de Cooperare Sud-Est Europeană, al Organizației de Cooperare a Mării Negre, al Inițiativei Central-Europene, al acordurilor trilaterale care continuă să-și dovedească eficacitatea și va proceda în același mod pentru realizarea obiectivelor din Pactul de Stabilitate în Europa de Sud-Est.

Mă bucur să amintesc faptul că această politică a întrunit o recunoaștere absolută care ne onorează. La Reuniunea OSCE din noiembrie 1999, de la Istanbul, România a fost desemnată să preia președinția OSCE pentru anul 2001 iar, prin decizia Summit-ului UE din decembrie 1999, de la Helsinki, România va începe în acest an

Alocuțiune la **ceremonia de primire a Corpului Diplomatic cu ocazia începutului de an**, București, Palatul Cotroceni, 31 ianuarie 2000.

negocierile de aderare la Uniunea Europeană. Din această poziție, ne putem concentra cu mai multă eficiență eforturile pentru realizarea planului de accedere în NATO, pe care l-am discutat în detaliu cu partenerii noștri și prin îndeplinirea căruia dorim să contribuim la prevenirea conflictelor, la apărarea păcii și securității în Europa.

O viziune amplă și curajoasă asupra Europei și a lumii secolului XXI încheie un veac tragic din istoria umanității și anunță o perspectivă mai lucidă și mai generoasă asupra viitorului imediat sau mai îndepărtat al popoarelor noastre.

Deschidere istorică spre pace între oameni și religii

Vizita în România a Sanctității Sale Papa Ioan Paul al II-lea conferă anului care s-a încheiat o dimensiune spirituală și simbolică majoră. Fără îndoială, România se consideră privilegiată pentru faptul de a fi fost prima comunitate religioasă majoritar ortodoxă care a adresat Bisericii Catolice și Vaticanului o asemenea invitație oficială și de a fi facilitat, printr-o politică de toleranță și cooperare ecumenică, decizia Sfântului Părinte de a-i da curs. Dar nu putem limita la ținuturile străvechiului creștinism carpato-dunărean semnificația acestui pelerinaj al Papei în lumea ortodoxă. El anunță o deschidere cu adevărat istorică spre o nouă unitate spirituală a Europei și, mai mult, spre acea pace mult dorită între oameni, popoare și religii.

România și-a asumat cu consecvență responsabilități proprii în această construcție, găzduind în 1998 cea de-a XII-a Reuniune Internațională *Oameni și religii*, la care au participat reprezentanți ai cultelor religioase din toată lumea. În 1999, românii l-au întâmpinat pe Papa Ioan Paul al II-lea cu un sentiment elevat de înfrățire spirituală între ortodocși și catolici.

Consolidarea relațiilor bilaterale

Pe planul relațiilor bilaterale, anul 1999 a fost deosebit de fructuos. Am încercat să ridicăm la un nivel superior direcțiile, tradiționale deja, ale raporturilor pe care le dezvoltăm cu statele din Europa de Sud-Est; Parteneriatul strategic cu SUA, consolidat și diversificat prin contacte politice de mare semnificație și substanță; relațiile cu totul privilegiate cu Franța, încununate de vizita de stat pe care am avut onoarea să o fac, la invitația președintelui Jacques Chirac, în toamna anului trecut. Adaug cu satisfacție raporturile noastre cu Marea Britanie, care au intrat într-o etapă nouă după vizita premierului Tony Blair în România și am certi-

tudinea că ele se vor afirma și mai pregnant cu prilejul vizitei oficiale pe care o voi efectua în Regatul Unit săptămâna viitoare. Nu mai puțin, vizita de anul trecut a cancelarului Schroeder la București a dat o nouă dimensiune relațiilor româno-germane.

În ansamblu vorbind, cred că nu greșesc afirmând că, în 1999, am conferit mai multă substanță cooperării bilaterale cu țările aparținând Uniunii Europene și Alianței nord-atlantice, în consonanță cu prioritățile politicii externe a României, așa cum este ea definită prin Strategia de securitate națională aprobată de Parlament.

În relațiile cu Federația Rusă, vizita la Moscova a primului ministru al Guvernului României din toamnă a deschis perspective excelente pentru perioada imediat următoare. Dialogul substanțial și constant pentru buna vecinătate și colaborare cu Ucraina și Republica Moldova, Bulgaria și Albania, Ungaria, Polonia și Austria, Republica Cehă și Slovacia, Slovenia, Grecia și Turcia a fost întregit printr-o revigorare importantă a bunelor noastre relații cu Israelul; prin relansarea relațiilor noastre cu țările arabe în cadrul vizitelor pe care le-am efectuat anul trecut în Kuweit și Qatar și al întâlnirilor recente cu președintele Autorității Palestiniene.

Am beneficiat de sprijinul constant al Japoniei și al Chinei, am confirmat relațiile noastre cu Republica Coreea. Dimensiunea caucaziană și caspică a consolidării relațiilor în zonă a fost și ea reprezentată substanțial prin amplificarea dialogului bilateral.

Accese multiple priorități nu sunt exclusive. Am convingerea că, prin întâlnirile convenite pentru anul 2000, vom asigura și celelalte țări prietene de soliditatea sentimentelor noastre și deosebitul nostru interes pentru dezvoltarea și aprofundarea relațiilor cu acestea.

Am avut prilejul, în Canada, la Moncton, anul trecut, să reiau numeroase contacte personale cu șefi de stat ai țărilor francofone din Africa. Ne întâlnisem la Summit-ul Francofoniei de la Hanoi din 1997, când România a cedat, în favoarea unei țări africane, onoarea de a găzdui, conform unor înțelegeri anterioare, o reuniune la vârf a Francofoniei. Am decis astfel tocmai pentru a marca importanța pe care o acordăm relațiilor noastre cu țările continentului african, de la Egipt la Africa de Sud.

Continuăm să acordăm toată atenția legăturilor cu India și Pakistan, iar intenția mea fermă este de a nu-mi încheia mandatul de Președinte al României fără a răspunde invitațiilor oficiale și deosebit de călduroase de a efectua un turneu diplomatic în America Latină, de

care suntem legați prin limbă și cultură.

Sunt convins că, în anul 2000 și anii următori, dorința României de a fi un partener consecvent al tuturor țărilor de care ne leagă o veche tradiție de cooperare și care militează ca și noi pentru o lume a dialogului și a echilibrelor va fi confirmată în beneficiul popoarelor în slujba cărora ne aflăm.

Dificultățile pot fi depășite

Confruntată pe parcursul întregului an 1999 cu mari dificultăți interne, de la vârful de sarcină al datoriei externe până la violența marșurilor spre București ale minerilor, de la costurile unei reforme complexe la o criză de guvern, de la negocierile cu FMI la aprobarea în Parlament a sprijinirii intervenției NATO pentru aplanarea conflictului din Kosovo, România a dovedit că este un stat cu o democrație matură și eficientă, reușind să depășească aceste dificultăți și îndreptându-se astfel încrederea partenerilor săi externi.

Dacă programul propus de guvernul României se va desfășura în parametrii prevăzuți, anul 2000 va fi primul an de creștere economică sănătoasă, punând bazele strategiei pe termen mediu pe care ne pregătim să o discutăm cu Uniunea Europeană și instituțiile financiare internaționale.

Am convingerea că vom reuși să ne respectăm angajamentele și că drumul României spre progres și prosperitate începe cu adevărat.

Cred că se cuvine să ne bucurăm împreună pentru succesele României, fiindcă eforturile noastre nu ar fi fost bine cunoscute și apreciate, dacă nu ar fi fost sprijinite de reprezentanții diplomați ai țărilor cu care România întreține relații stabile și fructuoase.

Mulțumesc Excelențelor Voastre și vă doresc un An Nou fericit.

DE LA RĂZBOIUL RECE LA PACEA FIERBINTE

Calea regală a transformărilor din ultimul deceniu

La zece ani de la căderea zidului Berlinului, continentul european și lumea în ansamblul ei s-au schimbat radical. Era bipolarismului a rămas în istorie. Fractura celor 50 de ani de confruntări între est și vest este o cicatrice pe cale de a se vindeca. Noi concepte și noi provocări, de nebănuit acum zece ani, apar pe fundalul noului timp al lumii. Un nou mileniu stârnește temeri, dar și speranțe noi.

Dacă ar trebui să definim care a fost calea regală a transformărilor majore din ultimul deceniu al secolului XX, cred că decizia de extindere a NATO și a Uniunii Europene, prin integrarea celei de „a doua Europe”, exprimă esența acestui proces. Oricare vor fi fost speranțele lumii în 1989, ele nu puteau prinde substanță și contur decât prin procesul de conectare complexă a celor două Europe, a *Europei libere* și a *Europei eliberate*.

Cel puțin două componente ale acestui proces nu puteau fi anticipate acum zece ani: radicalitatea sa și dificultățile sale. În aparență, aceste două elemente s-ar exclude reciproc. În realitate, implozia sistemului comunist nu a reprezentat un moment magic în care istoria democrațiilor restaurate să poată fi reluată, ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat, din chiar punctul unde fusese întreruptă. Surprinzător pentru observatorii din interior, ca și pentru cei din vest, forțe inerțiale greu de învins au apărut imediat, mai vizibil sau mai insidios, umbrind entuziasmul general din 1989. În ciuda acestui fapt, sau poate chiar din cauza lui, presiunea forțelor democratice din *Europa eliberată* pentru o integrare completă și cât mai rapidă în structurile euro-atlantice și ale comunităților europene a transformat soluțiile intermediare, ca Parteneriatul pentru Pace și aranjamentele sub-regionale în trepte solide pe scara dobândirii calității de membru cu depline responsabilități în NATO și Uniunea Europeană.

Expunere (urmată de răspunsuri la întrebări) la **reuniunea organizată de Institutul Regal de Relații Internaționale din Londra**, Chatham House, 7 februarie 2000.

O mișcare interioară a întregii Europe, de Vest și de Est

Am spus odată că procesul de integrare în structurile euro-atlantice pare să se petreacă mai degrabă dinspre Est spre Vest, tocmai în sensul acestei enorme presiuni centripete a țărilor aspirante și a rolului lor de forță motrice a proceselor de extindere.

Dincolo de semnificația istorică a acestor procese de lărgire a unor alianțe în jurul unor acorduri economico-politice sau politico-militare, devine evidentă o mișcare interioară a întregii Europe, de Vest și de Est, de unificare în jurul unor valori fundamentale ale democrației și libertății.

După 1997, anul reuniunii de la Madrid, care a deschis pentru trei țări din Europa Centrală porțile NATO, anul 1999 a reprezentat un an extrem de dificil prin provocările, dar și prin soluțiile propuse. Decizia statelor membre NATO de a interveni militar *out of area* pentru a pune capăt gravelor încălcări ale drepturilor omului din Iugoslavia, dar și decizia, complementară, a acelorași țări, ca și a Uniunii Europene și a statelor G-7 de a se angaja în procesul de reconstrucție, au avut drept corolar, în decembrie 1999, la Helsinki, hotărârea Uniunii Europene de a începe negocierile de aderare cu toate țările candidate.

Sfârșitul Războiului Rece și al „statelor-client”

Să ne amintim cele spuse în urmă cu zece zile de ministrul de Externe al Regatului Unit, Robin Cook, aici, la Chattam House: „Chiar și cea mai puternică instituție globală ar putea crea impresia de incertitudine dacă nu este clar ce tip de valori trebuie să promoveze. Războiul Rece a promovat *state-client* a căror atitudine represivă era adeseori trecută cu vederea în schimbul loialității lor față de o parte sau alta. Occidentul s-a trezit uneori susținând în cadrul cruciadei pentru libertate regimuri pe a căror agendă nu se afla libertatea”.

Aș completa această remarcă pertinentă cu idea că singura acțiune eficientă pe termen lung este susținerea acelor state care au dovedit, prin asumarea libertății, prin respect față de proprii cetățeni și față de națiunile vecine sau conlocuitoare, că pot deveni modele pentru cei din jur.

Prin contrast cu izolarea, globalizarea creează presiuni progresive. Regimurile care își conduc cetățenii prin teamă și rescripții nu se pot aștepta ca aceiași cetățeni să dea frâu liber creativității și spiritului inovator, esențiale într-o economie bazată pe cunoaștere. Respectul pentru drepturile și libertățile fundamentale ale omului nu este un lux al dezvoltării, ci o condiție a acesteia.

Noul concept strategic al Alianței Nord-Atlantice, ca și noua viziune a Uniunii Europene asupra spațiului politic și de civilizație european marchează finalul definitiv al perioadei Războiului Rece și a divizării continentului european, transformând radical și scena, și actorii securității europene. Avem însă datoria să nu uităm care ar fi fost riscurile alternativei. Să ne imaginăm că peisajul european ar fi încremenit în configurația anului 1990. NATO ar fi rămas intangibilă, Uniunea Europeană și-ar fi continuat construcția internă, lăsând spațiul central- și est-european să se descurce singur. În țările fostului bloc al Tratatului de la Varșovia, care părea uniform numai datorită congelării unor vechi divergențe, ar fi putut izbucni o infinitate de conflicte interne dintre cele mai diferite: etnice, religioase, sociale, politice, dar și inter-statale, provocând o derivă inevitabilă a estului. Cum ar fi putut Europa de Vest să evite consecințele acestei derivate și pericolul propriei sale alunecări pe panta unor antagonisme multiple? Cât ar fi durat o eventuală redresare? Și cu ce preț?

Dacă nu s-a întâmplat așa, este pentru că Alianța Nord-Atlantică și Uniunea Europeană au asumat integral principiul indivizibilității securității Europei. Ele au decis să răspundă aspirației de integrare a democrațiilor restaurate din Europa Centrală și de Est și, în egală măsură, propriei lor vocații de unificare și dialog prin efort solidar.

Riscurile unei zone gri

Acum ne este foarte clar că, acolo unde orizontul integrării era mai tangibil, procesul de reformare internă a societății a fost mai rapid, iar diferențele interetnice sau diferențele dintre state au fost domesticite. Divorțul de catifea dintre Cehia și Slovacia, relațiile amiabile dintre Polonia și Ucraina, în contrast cu violența fratricidă din Serbia, Croația sau Bosnia, măsoară riguros valoarea de securitate a integrării euro-atlantice, în opoziție cu riscurile așa-ziselor zone gri, mereu expuse să ia culoarea sângelui.

Cazul României ilustrează aproape didactic această concluzie. Câtă vreme integrarea europeană și euro-atlantică au fost obiective mai mult retorice decât efective în politica guvernelor din primii ani de după răsturnarea regimului comunist, incertitudinea relațiilor cu vecinii, relațiile defectuoase cu societatea civilă, cu minoritățile importante și mai ales cu cea maghiară au întreținut o atmosferă tensionată, frânând și progresele democratice, și reformarea economiei. Victoria din 1996 a unei coaliții democratice, constituite în sprijinul reformei și

în jurul voinței de integrare în NATO și Uniunea Europeană a declanșat un progres rapid al dialogului și democrației în România și în relațiile României cu vecinii ei.

În esență, acest proces a pus în joc o nouă logică a politicului și a înlocuit – nu fără rezistențe – regulile unui joc de sumă nulă în care câștigul unei părți este echivalent cu pierderile celeilalte părți, cu cele ale unui joc de tip *win-win* în care toate părțile obțin beneficii.

Participarea partidului minorității maghiare la guvernarea centrală și locală, o nouă legislație, corespunzătoare acestui parteneriat, au mers mână în mână cu dezvoltarea raporturilor cu statele vecine, prin reconcilierea istorică dintre România și Ungaria, relațiile de cooperare cu Ucraina și Republica Moldova și crearea unui sistem de acorduri trilaterale cu aceste țări, dar și cu Bulgaria, Turcia, Grecia. Am dezvoltat o rețea generatoare de cordialitate și încredere reciprocă care permite acum, după trei ani de efort, ca România să fie considerată un pilon de stabilitate regională.

Am dovedit astfel că nu există o fatalitate est-europeană a conflictelor și a violenței interetnice. Ele sunt produsul pervers al rupturii de trecutul comunist atunci când această ruptură este incompletă și când există un deficit de democrație; când sentimentul de izolare generează aroganța puterii și descurajarea forțelor democratice.

Faptul că țara mea a reușit să rupă acest cerc vicios al tensiunilor interne și al inamicității, prin propriile forțe și aproape fără vreo susținere externă, dovedește încă o dată că perspectiva integrării europene și euro-atlantice este un factor endogen al câmpului de forțe din construcția noii Europe.

Orice instabilitate în Europa are impact asupra tuturor

Prima concluzie pe care o putem trage dacă privim lărgirea NATO și UE din perspectiva Estului este aceea că procesul de lărgire a devenit forma privilegiată de construcție a identității democratice în partea noastră de Europă. Chiar dacă răspunde, în ultimă instanță, constatării foarte pragmatice că securitatea euro-atlantică presupune securitatea indivizibilă a Europei, acest proces nu poate fi evaluat decât în contextul deosebit de complex al reconstrucției democratice în Europa centrală și de Sud-Est. Interacțiunea constantă între efortul de construcție democratică al fiecărei țări și apropierea – sau îndepărtarea – perspectivei sale de integrare în noua configurație a Europei ne oferă adesea cheia înțelegerii unei evoluții mult mai puțin lineare decât poate părea la prima vedere.

Ministrul Apărării al Marii Britanii declara la sfârșitul anului trecut că: „Evenimentele din Balcani au arătat că instabilitatea, oriunde în Europa, are impact asupra tuturor. Colaborarea cu țările ne-membre NATO din Europa nu este un act de caritate din partea Alianței și nici un premiu de consolare pentru cei care aspiră să adere la ea. Aliații NATO și țările ne-membre au aceleași necesități: să dezamorseze crizele înainte ca ele să se extindă. Privite astfel, intervențiile devin un eșec al prevenirii”.

În acest complicat proces, nu este însă vorba doar de progresul intern al țărilor aspirante și de decizii ale unui areopag reprezentând NATO sau UE. Este vorba de 19, respectiv 15 state membre, fiecare cu guvernele, parlamentele și cetățenii săi, cu responsabilitatea sa. Iată de ce este pentru noi atât de prețios faptul că Guvernul Majestății Sale a acordat României un sprijin constant în pregătirea pentru integrarea în NATO. În discursul adresat de Primul ministru Blair Parlamentului României, această susținere a fost afirmată cu claritate, și, mai mult, a fost coroborată cu declarația de susținere a României pentru începerea negocierilor de aderare la UE. Pentru că știm că imensa experiență și inteligență politică a *establishment*-ului britanic îndeamnă la prudență și chiar la scepticism, noi acordăm o valoare excepțională acestei angajări clare și ferme.

Relația Madrid '97 – Helsinki '99

A doua concluzie se referă la complementaritatea dintre NATO și Uniunea Europeană în asigurarea unui spațiu politic european fără fracturi. Din acest punct de vedere, între Madrid și Helsinki s-a instituit, cel puțin temporar, o relație interesantă. Într-adevăr, în cursul celor 50 de ani de existență a Alianței nord-atlantice, aceasta a fost locomotiva lărgirii spațiului de apărare a Occidentului. Decizia de a conferi și Uniunii Europene un asemenea rol, prin deschiderea negocierilor de aderare cu state al căror potențial strategic este mai mare decât potențialul lor economic actual – și aici cazul României este probabil cel mai elocvent – poate părea surprinzătoare. Ea este, de fapt, semnul unei adaptări a comunității euro-atlantice la o nouă logică față de cea a erei confruntărilor: nu configurația economică de moment este prioritară, ci ponderea construcției în profunzime a unui țesut economic și societal stabil. Confirmarea concretă a caracterului inclusiv al procesului de extindere și de integrare pune astfel bazele unei Europe mai apte să prevină conflictele, mai adaptate vocației sale democratice

fondatoare, mai deschise către provocările noului secol.

Trebuie să spun că românii, de-a lungul unei lungi și dificile istorii, au dezvoltat o cultură a dubiului, uneori chiar a pesimismului, care dublează într-un mod interesant predispoziția noastră latină de a ne entuziasma. De aceea abordăm chestiunea integrării noastre europene și euro-atlantice nu numai ca aspirație către recunoașterea apartenenței noastre la spațiul de civilizație fondat de imperiul roman și de creștinism, ci și ca pe un proces dificil de construcție internă.

Traseul este acum mai clar, dar nu mai ușor. Îl evaluăm cu decență și cu realism. Nu am așteptat din partea NATO să rezolve în locul nostru problemele de securitate ale spațiului în care ne situăm; dimpotrivă, am încercat să oferim Europei un plus de securitate, resursele noastre umane – chiar dacă cele materiale sunt încă foarte modeste – și mai ales resursele noastre de dialog și de acțiune preventivă. Tot astfel, nu așteptăm de la UE să ne rezolve problemele de construcție internă, economică sau instituțională. Nu cerem decât încredere și oportunitatea de a dovedi că ne putem integra în spațiul de progres pe care Europa îl construiește.

România este decisă să folosească la maximum această fereastră de oportunitate. Evitând sincopile și confuziile care au frânat până acum încheierea rapidă a reformelor, dorim ca începerea negocierilor cu Uniunea Europeană să exprime vizibil o etapă nouă în zidirea unei Români pe temeiul unor reglementări moderne și compatibile cu standardele comunitare.

PREVENIREA CONFLICTELOR

AP–OSCE la București

Procesul de construcție a securității și cooperării în Europa, început la Helsinki în urmă cu un sfert de secol, și-a sporit dimensiunea profund democratică odată cu decizia reuniunii de la Paris prin care în acest demers au fost angajate în mod direct parlamentele țărilor membre. Adunarea Parlamentară a OSCE a devenit cel mai amplu for reprezentativ permanent din lume, menit să dezbată problemele construcției democratice și de securitate ale unor zone de o uriașă importanță istorică pe care OSCE le gestionează. America de Nord, întreaga Europă, inclusiv vastul spațiu al Federației Ruse și al noilor state independente constituite după 1989 participă astăzi la un dialog parlamentar în care dumneavoastră faceți să se audă vocea atâtor milioane de cetățeni.

Prin dimensiunea sa parlamentară, OSCE a devenit o expresie cu totul privilegiată a triumfului valorilor democrației, un cadru care oferă societăților încă traumatizate de experiența dictaturii și opresiunii, certitudinea libertății și a demnității egal împărtășite. Suntem onorați de faptul că, în aceste zile, Bucureștiul este capitala parlamentară a OSCE. Vă mulțumesc pentru prezența dumneavoastră aici și vă urez succes în importanta misune care vă revine.

Încredere reciprocă și bună vecinătate

OSCE s-a identificat cu o nouă logică a viitorului. Politica de prevenire a conflictelor, politica dialogului și a cooperării se anunță de pe acum a fi politica viitorului.

Dimensiunea transatlantică a acestei organizații pentru securitate și cooperare răspunde angajamentelor asumate de Statele Unite și Canada față de Europa prin Tratatul Atlanticului de Nord și reunește în același forum de dezbatere pe toți actorii spațiului european în sensul

Alocuțiune la **deschiderea sesiunii Adunării Parlamentare a Organizației pentru Securitate și Cooperare în Europa (AP – OSCE)**, București, Palatul Parlamentului, 6 iulie 2000.

cel mai cuprinzător al cuvântului. OSCE a dorit și a reușit să devină laboratorul unde se creează cultura politică a securității prin încredere reciprocă, prin negociere și cooperare.

România a fost beneficiară, dar și parte activă a procesului de cooperare și securitate în Europa, îndeosebi în ultimii ani. Ea a inițiat și dezvoltat un parteneriat al majorității cu minoritățile etnice, care sunt, toate, reprezentate în Parlament. Reprezentanți ai principalelor minorități etnice fac parte din Guvern, ministere, agenții guvernamentale; au fost aleși primari și consilieri în administrația locală. Ne preocupă elaborarea unui program care să asigure condiții de integrare a romilor condiții de integrare în viața societății românești.

Trebuie să adaug că politica față de minorități, condițiile create pentru conservarea și dezvoltarea identităților etnice, culturale, lingvistice și religioase au contribuit și la îmbunătățirea substanțială a relațiilor cu statele vecine. Mai mult decât atât, am construit împreună cu țările din zonă o rețea stabilă de acorduri vizând cooperarea subregională. Combaterea criminalității transfrontaliere constituie un capitol esențial al acordurilor noastre de cooperare cu Bulgaria, Turcia, Grecia, Ucraina și Republica Moldova. Aceste eforturi s-au conjugat în crearea la București a unui centru regional destinat combaterii criminalității transfrontaliere. Avem nevoie în continuare de solidaritatea OSCE pentru a mări eficiența acțiunilor de prevenire a crimei organizate care amenință securitatea noastră comună.

Sunt convins că toate aceste cooperări dezvoltate de România în spiritul și cu susținerea OSCE au cântărit în decizia reuniunii la vârf de la Istanbul, care a conferit țării noastre un nou statut prin desemnarea României ca stat ce urmează să exercite președinția acestei organizații în 2001.

Acțiuni comune cu organizațiile regionale

Consolidând misiunea fundamentală a OSCE, Carta pentru Securitate și Cooperare în Europa a îmbogățit organizația cu mecanisme care îi sporesc capacitatea operațională. Prevenirea conflictelor și gestionarea situațiilor post-conflict cer o viziune comprehensivă care să dezvolte complementaritatea acțiunilor OSCE cu activitatea organismelor regionale. Evoluția stării de criză din Balcani a arătat că intervențiile preventive punctuale nu sunt suficiente. Ele trebuie inserate într-un complex de acțiuni pe termen lung, care să ia în considerare ansamblul regiunii și al problemelor care o pot destabiliza.

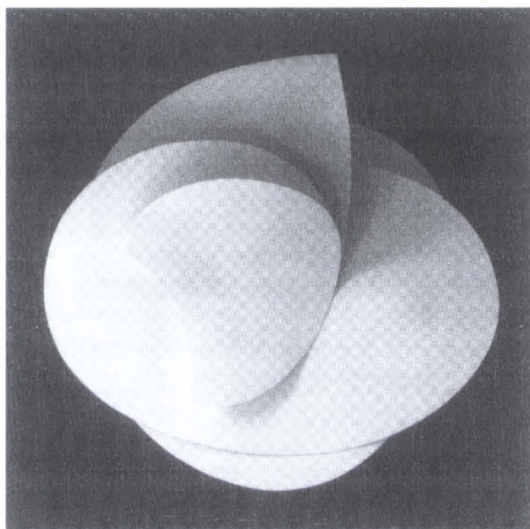
Influența OSCE în evoluția situațiilor de criză din zonele fierbinți ale continentului nu umbrește în nici un fel rolul organizațiilor regionale. Am în vedere în primul rând reușita transformării Procesului de Cooperare în Sud-Estul Europei într-un forum regional de cooperare care a fost testat în timpul crizei din Kosovo. Sub președinția României, statele membre ale SEECP au elaborat, pentru prima dată în istoria acestei regiuni, o Cartă a bunei vecinătăți, transpunând astfel în realitate principiile politicii preventive a OSCE în această parte a continentului.

Am convingerea că OSCE poate formula și pune în practică programe de întărire a încrederii reciproce în interiorul unei țări cu grad ridicat de risc sau al unei regiuni cu potențial conflictual. O asemenea perspectivă complexă va permite acțiunea concertată a OSCE cu alte organizații cu caracter regional, fie că este vorba de Sud-Estul Europei, de zona caucaziană sau de evoluția amenințărilor non-convenționale din orice altă zonă a continentului nostru.

În numele alegătorilor

O viziune echilibrată, care să pună de acord interesele diferitelor comunități etnice și religioase; îndatoririle statelor și drepturile firești ale cetățenilor lor; interesele conjuncturale și de perspectivă ale actorilor regionali nu poate fi elaborată fără concursul reprezentanților legitimi ai cetățenilor și ai națiunilor. Adunarea Parlamentară a OSCE este aptă să asculte și să exprime pluralitatea de voci, de întrebări și de aspirații ale milioanele de oameni care i-au dat mandatul să-i reprezinte.

Acționând în numele alegătorilor, aveți autoritatea politică și morală de a cere tuturor statelor membre, indiferent de dimensiunile și de puterea lor, să respecte angajamentele și obligațiile ce le revin prin statutul de membre ale OSCE. Împreună, aveți forța de a exercita o pedagogie a pluralismului și a respectului reciproc. Împreună, puteți instaura dialogul în locul confruntării directe, argumentele raționale în locul patimilor lipsite de temei. Împreună, puteți conferi procesului de consolidare a respectului pentru drepturilor omului, a democrației și a securității comune profunzimea pe care singură voința reală a popoarelor o poate garanta.

IEȘIREA DIN IZOLARE

PENTRU PRIMA OARĂ, ÎN CONGRESUL STATELOR UNITE

Țara Libertății

Este o deosebită onoare să mă adresez celor care făuresc legile Statelor Unite, celor care veghează la respectarea drepturilor fundamentale ale omului în această țară și le promovează pretutindeni în lume.

De-a lungul istoriei, Statele Unite au fost o flacără a speranței pentru cei oprimați și nevoiași și o sursă de inspirație pentru cei creativi, cei îndrăzneți, cei care izbândesc. A fost mereu și fie ca totdeauna să rămână „țara celor liberi și căminul celor bravi”.

România și Statele Unite au o relație puternică, care sporește mereu. Suntem legați de Statele Unite prin tehnologie, know-how și capital. Suntem legați prin sutele de mii de fii și fiice ale României care au venit în America de-a lungul secolelor și ai căror urmași trăiesc azi în toate colțurile acestei magnifice țări. Sau, încă și mai important, prin speranțele de libertate, pe care românii și le-au îndreptat întotdeauna către America.

Numim America țara libertății pentru că acesta a fost principiul călăuzitor al Statelor Unite, și pentru că ea a fost permanent o sursă de inspirație pentru alte țări din întreaga lume. De aceea, adeseori, când spunem „Țara Libertății” nu ne mai referim doar la o singură țară sau la un singur popor, ci la o comunitate virtuală a celor care gândesc și simt la fel pretutindeni în lume, a celor care cred în apărarea libertății, a drepturilor omului și a demnității umane. Oameni de toate neamurile, de toate originile și de toate religiile sunt aici bineveniți.

Oriunde s-ar afla în lume, cei care cred în libertate sunt cetățenii acestei patrii virtuale a Libertății. Odată cu prăbușirea comunismului, numărul lor a crescut constant și entuziast. Din 1989, 23 de milioane de români sunt mândri să se afle printre ei.

Părinții fondatori ai țării dumneavoastră au scris: „Când un lung șir de abuzuri și uzurpări vădese un plan pentru a-i supune pe oameni unui despotism absolut, este dreptul acestora și datoria lor să răstoarne un

Discurs rostit în fața **Camerelor reunite ale Congresului SUA**. Washington, 15 iulie 1998.

asemenea guvernământ și să prevadă noi forme de apărare pentru siguranța lor”. Aceasta a făcut poporul român.

Țara mea a scuturat jugul comunismului în 1989, iar în 1996 a izbutit primul transfer perfect democratic al puterii. Ca Președinte al României cu adevărat democratice, vă aduc salutul și speranțele compatrioților mei. Dorința lor este aceea de a trăi în Țara Libertății, alături de dumneavoastră și de toți cei care prețuiesc libertatea, drepturile omului și demnitatea. Această dorință m-a adus în America și în acest lăcaș istoric al Statelor Unite.

O ancoră în marea Sud-Estului european

În noua ordine globală, această virtuală Țară a Libertății se extinde pe glob de la Vest spre Est și de la Nord spre Sud. Este o țară în expansiune, cu un peisaj și hotare mereu în schimbare. Granița ei este definită de voința fiecăruia și a tuturor de a apăra libertatea, proprietatea și domnia legii.

În acest peisaj mereu în schimbare, oamenii au nevoie de ancoră pentru a rezista statornic pe o mare de schimbări. Ca mesager al poporului român, mă aflu aici pentru a vă spune că țara mea poate fi – și vrea să fie – tocmai aceasta: o ancoră de stabilitate în marea uneori agitată a Sud-Estului european. Dar pentru ca această ancoră să reziste, avem nevoie de recunoașterea și sprijinul Statelor Unite.

Noi, românii, credem că ne-am câștigat acest statut. Chiar dacă România a fost târâtă în al doilea război mondial de regimul nazist, 6000 de cetățeni români s-au alăturat nenumăraților americani de origine română pentru a sluji cu mândrie în armata Statelor Unite, luptând în Pacific și în Africa de Nord. Câțiva dintre acești veterani se află acum, în această sală. În pofida nefericitelor alianțe ale statului român în acel război, peste 1.400 de piloți și soldați americani au fost adăpostiți de oameni din România, de oameni care au refuzat să-i privească pe americani ca pe niște inamici și care nu au încetat să-i vadă ca pe niște apărători ai libertății.

Prețul scump al libertății pentru români

În anii '50 și '60, sute de mii de compatrioți ai mei au fost azvârliți în lagăre de concentrare și închisori, torturați și uciși doar pentru că au refuzat să renunțe la libertatea țării lor. Au fost închiși țărani fiindcă au refuzat să-și lase pământul confiscat. Au fost torturați preoți care au refuzat să-și trădeze crezul. Au fost aruncați în lagăre intelectuali

fiindcă au ales să apere democrația și demnitatea națională.

Dintre toate țările din Centrul și Estul Europei, rezistența armată anticomunistă din România a durat cel mai mult. Luptători români pentru libertate au fost miile de combatanți în gherilele anticomuniste din Munții Carpați, printre care și cei din satul copilăriei mele. Ultimii lor membri nu au putut fi înfrânți până în 1961. Cumplitele drame ale acelor vremuri înecate în moarte, suferințe și umilințe au fost atunci și au rămas și azi, pentru mulți, acoperite de tăcere și uitare. Prețul pe care românii l-au plătit pentru acest statornic refuz de a renunța la visul lor de libertate a fost înrobirea de către cea mai dură dictatură totalitară din regiune.

Și totuși, în 1989, românii au avut curajul de a înfrunta această dictatură. Sute de mii de oameni au ieșit în stradă în fața tancurilor și armelor dictatorului. Tineri cu mâinile goale au scandat: „Vom muri, dar vom fi liberi”. Peste 1200 dintre ei au plătit scump, cu viața, și alte mii au fost răniți în acele zile ale revoluției anticomuniste. România a fost singura țară din Europa Centrală și de Est care și-a plătit cu sânge libertatea atât de mult așteptată.

Vă rog să-mi permiteți ca aici, în acest templu al democrației și al libertății, să aduc un omagiu tuturor românilor, știuți și neștiuți, care au suferit și au murit pentru libertate, ca și celor care, oriunde în lume, luptă pentru ea.

Libertatea de dincoace de Zid

Mă aflu aici ca reprezentant al acestei Români libere, democratice și mândre. Mă aflu aici pentru a vă spune că puteți conta că noi vom veghea asupra acestor valori democratice pe care le împărtășim și pe care ne-am luptat din greu să le redobândim.

Dar nu este de ajuns să ai libertatea. Libertatea trebuie păstrată și apărată neîncetat. Cel mai bun mod de a răspunde acestei provocări este acela de a lucra împreună în parteneriate de cooperare cu alte națiuni. Consider că toți cei care cred în libertate trebuie să aibă și mijloacele de a o apăra, împreună.

România a fost prima țară care a aderat la Parteneriatul pentru Pace inițiat de Statele Unite, iar concetățenii mei și-au investit speranțele în posibilitatea ca țara lor să se alăture într-o zi unei Alianțe Nord-Atlantice largite.

Unii dintre dumneavoastră ați susținut cu energie ideea ca lărgirea NATO să includă România. Pentru aceasta vă suntem recunoscători.

Alții au o viziune mai puțin pozitivă, mai ales în ce privește așa-numitul al doilea val al extinderii. Respect dreptul acestora de a avea o părere diferită. Totuși, câtă vreme sunt primul șef de stat din Europa Centrală care vi se adresează după dezbaterile din Congres despre lărgirea NATO, vreau să vă spun cât de profund admir rolul Congresului Statelor Unite ale Americii în această decizie istorică. Lărgirea Organizației Tratatului Atlanticului de Nord este o întreprindere vizionară, o piatră de hotar în istoria Europei și a lumii.

Ca geolog, am învățat că, urcând cu trudă crestele unui munte, nu-i poți sesiza măreția care te impresionează când îl privești din depărtare. Ca Președinte, am observat că dezbaterile, polemicile ne împiedică de obicei să discernem din noianul de evenimente care sunt acelea care vor înfrunta eternitatea. Ca simplu om, care gândește la soarta sa, a poporului său și a popoarelor Estului european, am înțeles enorma forță a unei idei în mișcare.

De peste un mileniu granițele țărilor europene s-au trasat și schimbat prin războaie, dictate sau presiuni. După un al doilea război mondial, NATO a reușit să mențină pacea în și pentru Europa Occidentală, creând astfel bunăstare și progres în țările care i-au împărtășit misiunea. În același timp, în Estul comunist al Europei, conflictele vechi au fost doar congelate și li s-au adăugat altele noi. Când Zidul Berlinului s-a prăbușit, în fine, popoarele din Est și-au cucerit libertatea, dar nu și capacitatea de a o folosi împreună.

În această aventură istorică, inedită și traumatizantă, de tranziție de la regimuri totalitare la democrație și de la economii dirijate la economia de piață, ideea integrării în NATO nu s-a născut din nevoia de a ne alătura unei simple alianțe militare defensive. Alianța ni s-a înfățișat ca purtătoare a unui set de valori fundamentale ale civilizației moderne și integrarea a devenit acel țel major capabil să genereze solidaritatea umană ca formă supremă a libertății. Probleme ce păreau de nerezolvat în diferite țări și între diferite țări est-europene s-au putut soluționa printr-un exercițiu democratic comun care înlocuiește logica necruțătoare a confruntării cu dialogul și cooperarea.

Să ne imaginăm o clipă spectacolul european după prăbușirea comunismului cu un NATO încremenit în proiectul inițial, lăsând Estul european să se cufunde în violență și haos. Ce ar mai fi rămas din Europa de Est în afara ruinelor și cât le-ar fi trebuit Europei de Vest și apoi Statelor Unite pentru a aluneca pe panta antagonismelor?

Acum, când libertatea a venit și pentru noi, aspirăm la pasul urmă-

tor, pentru a fi parte a comunității de națiuni legate prin democrație, demnitate umană și prosperitate. Ne bucurăm să avem partea noastră din povara grijii pentru un viitor pașnic al întregii Europe. Dar pentru aceasta ajutorul dumneavoastră ne este necesar.

În multe feluri, acest moment este la fel de crucial pentru viitorul Europei ca și anii de după al doilea Război Mondial, când a luat ființă Alianța Nord-Atlantică. Țara dumneavoastră și-a asumat, cu o mare forță de anticipare și înțelepciune, responsabilitatea păstrării echilibrului mondial și a păcii mondiale. Vă îndemnăm să o mai faceți o dată. România nu caută să vă sporească această istorică povară, ci să o împartă, cu modestie dar temeinic, ca un prieten și un aliat demn de încredere.

Stabilitatea presupune securitate

Pentru a clădi o Europă integral democratică și prosperă, de la Atlantic la Urali și mai departe, Statele Unite au nevoie să-și ancoreze politicile de toate țările din flancul sud-estic care îi împărtășesc idealurile democratice și sunt angajate în stabilitatea regiunii. România este o asemenea țară. Îndrăznesc să afirm că România este o cheie a stabilității Sud-Estului Europei. Afirmatie îndrăzneată, susținută de trei factori importanți.

Mai întâi, România este, ca mărime, a doua țară din regiune, situată într-o poziție de importanță strategică pentru securitatea întregii zone. Într-adevăr, ne aflăm la confluența mai multor civilizații diferite: nordică – protestantă, meridională – catolică, răsăriteană – ortodoxă și musulmană. Mulți observatori au considerat că, într-un asemenea punct de confluență, conflictele ar fi inevitabile datorită complicatei urzeli etnice și tot atât de complicatei situații la frontierele României. Și totuși, am reușit să evităm conflictele, și în interior, și la hotare, și să găsim soluții politice în toate chestiunile care ne puteau diviza. Astăzi, minoritatea etnică maghiară participă la guvernare. Majoritatea ortodoxă și minoritățile religioase dezvoltă un dialog intensificat. Pacca socială din România este dovada faptului că o democrație consolidată are instituții care pot rezista furtunilor reformei sociale. Așadar, forța democrației noastre interne este primul motiv pentru care avem o asemenea importanță pentru stabilitatea regională.

În al doilea rând, avem puternice legături diplomatice și politice cu toate țările din zonă. Prin bună voință și eforturi constante din partea ambelor țări, România a izbutit o înțelegere istorică cu Ungaria pentru

a realiza o profundă reconciliere între țările noastre. Soliditatea acestei reconcilieri la nivelul de bază al societății a fost atestată în ultimul an în multe împrejurări. Recent, și majoritatea maghiară română, și minoritatea au putut comemora liber și pașnic evenimentele istorice ale revoluțiilor democratice din 1848, când, din păcate, românii și ungurii au luptat între ei. Am încheiat un Tratat de bază cu Ucraina, care prevede protejarea reciprocă a minorităților și numeroase proiecte comune. Acordurile trilaterale ale României cu Polonia și Ucraina; cu Ucraina și Republica Moldova; cu Bulgaria și Turcia și, în curând, cu Grecia și Bulgaria, ca și relațiile cu țările din Balcani și Federația Rusă, ilustrează contribuția noastră la construirea unei arhitecturi de securitate regională într-o zonă marcată încă de conflicte care pâlpâie.

În al treilea rând, România este o cheie a stabilității regionale pentru că se află la răscrucea celor două mari căi de comerț euroasiatice cunoscute de milenii. Aceste drumuri își vor regăsi o nouă vocație în societatea globalizată a mileniului III. În mod particular, proiectul *Drumul mătăsii* care va lega Japonia și China de țările Asiei Centrale, țările caucaziene, țările Europei de Sud-Est și ale Europei Centrale cu Vestul Europei, de la Oceanul Pacific la Oceanul Atlantic, va fi probabil cea mai grandioasă provocare a începutului de mileniu III. Am discutat în urmă cu o săptămână cu președinții Azerbaidjanului și Georgiei inițiativa acestui proiect de cooperare strânsă care să valorifice poziția țărilor noastre în tronsonul central al acestei mari axe de transport.

Participarea Statelor Unite la acest proiect grandios este crucială. Nu numai pentru că SUA pot conferi o mare credibilitate unei asemenea întreprinderi, dar ele îi pot garanta și desfășurarea într-o regiune stabilă, cu structuri democratice deschise și cooperante.

Conflictele interetnice se nasc dintr-un deficit major de democrație, generat, invariabil, în partea noastră de lume, de reprezentanții vechilor structuri comuniste care nu vor sau nu pot să se adapteze noului context ori care vor să-și păstreze cu orice preț privilegiile. Național-comunismul nu este doar un reziduu, el este ipostaza finală a comunismului însuși, cu tot potențialul său de ură, grefat pe demonii naționalismului șovin.

Unul din gesturile admirabile ale democrației americane este acela de a fi asumat, alături de Europa, responsabilitatea morală a Holocaustului. Meditația asupra acestui exemplu ne ajută să înțelegem că avem cu toții datoria imprescriptibilă de a fi intransigenți față de

orice formă șovină, antisemită, agresivă. Fiindcă ura agresivă este ca o ciumă care poate oricând reveni.

Parteneriat Strategic SUA–România

Aș vrea să vă împărtășesc acum ceea ce sondajele de opinie efectuate în România reflectă în mod constant în ultimii ani. Compatrioții mei consideră SUA ca partenerul lor cel mai de încredere. Există, între popoarele noastre, o evidentă apropiere sufletească. Aceasta s-a dovedit și prin explozia de entuziasm care l-a întâmpinat pe Președintele Clinton la București, anul trecut, în iulie. Un alt semn, mai temeinic, este efortul sistematic de a clădi un parteneriat strategic cât mai strâns între țara noastră și SUA

România este complet angajată în acest parteneriat special. Democrația poate să înflorească mai repede în România, putem deveni un factor de influențare pozitivă a regiunii dacă rolul nostru de pilon al stabilității regionale este recunoscut și susținut de Statele Unite și de aliații acestora.

România dovedește că nu există o fatalitate conflictuală în Sud-Estul sau în Estul Europei. Dar avem cu toții datoria de a veghea împotriva urii de orice fel. Este evident în interesul României să ajute ca Sud-estul Europei să devină o zonă în care democrația, toleranța, prietenia și drepturile omului să fie la ele acasă. De altfel, cred că acesta este și interesul Statelor Unite.

În ultimul an, România a dovedit că furtunile politice ocazionale sunt mai puțin importante decât îndemânarea noastră de a le calma prin măsuri potrivite. În pofida profunde și neabătutei angajări a coaliției pentru privatizare și transformare economică rapidă, trebuie să recunoaștem că refacerea în profunzime a țesutului economic al țării este mai dificilă decât speram și noi, și prietenii României. Înțelegem necesitatea de a echilibra avântul nostru în a accelera reforma cu grija pentru stabilitate socială. Până acum am reușit acest lucru. Pasul următor este de a accelera ritmul privatizării, păstrând echilibrul social.

Aceste eforturi pentru a construi societatea civilă și a consolida instituțiile democratice, pentru a reforma economia și a contribui la securitatea regiunii în care trăim ar fi fost mult mai dificile fără sprijinul dumneavoastră. Demersurile Statelor Unite au contribuit considerabil la dezvoltarea păcii, a stabilității în această parte vitală a lumii. România dorește să-și întărească rolul de factor-cheie de stabilitate în Europa de Sud-Est. Pentru aceasta ne bazăm în continuare pe sprijinul

Statelor Unite și al aliaților săi.

Țara Libertății este o țară unică. Ea aparține celor care sunt dispuși să se sacrifice pentru a o menține și pentru a o apăra. Este țara concepută de părinții fondatori și țara visată de gânditorii și de luptătorii noștri patrioți. Este țara bravilor militari americani, cum e țara soldaților voluntari români prezenți în Albania și Angola, în Golf și în Bosnia, în orice zonă a lumii unde pacea este amenințată. Este provocarea de a construi, împreună, ca aliați și parteneri, un pod către noul mileniu – de la Dunăre la Potomac, de la Marea Neagră la Oceanul Pacific și mai departe, oriunde oamenii cred și luptă pentru libertate.

Aș vrea să închei cu o poveste adevărată. Acum o sută cincizeci de ani, un tânăr român care luptase pentru libertate în Revoluția de la 1848 din Europa a emigrat în America. Numele lui era George Pomuț (ceea ce în românește înseamnă „pom mic”). Ajuns în America, el s-a înrolat voluntar în armata lui Lincoln și a luptat în câteva bătălii capitale ale Războiului Civil, între care la Vicksburg și Atlanta. Micuțul nostru pom a ajuns general în armata americană, apoi diplomat al Statelor Unite în Rusia, unde a participat la negocierea prin care Alaska a fost cumpărată de America. În 1944, mult după moartea lui, comunitatea românească din SUA a donat bani pentru construirea unui crucișător, care a primit numele generalului româno-american George Pomuț. Accastă navă a slujit pe timp de pace și de război, ca un simbol al forței și al vigilenței. Peste decenii, povestea lui Pomuț rămâne mărturia rădăcinilor comune pe care popoarele noastre le împart, a apropierii lor sufletești, a dragostei lor de libertate și a voinței lor de a lupta pentru apărarea ei.

DISCURS ÎN PARLAMENTUL CANADEI

Argumente pentru dezvoltarea relațiilor bilaterale

„E minunat să simți măreția sălbatică a Canadei, nu pentru că este vorba de Canada, ci pentru că este acea imensă și aspră forță din care simți că faci și tu parte”. Sunt cuvintele scriitoarei canadiene Emily Carr pe care mulți români le-au adevărit când au pășit pe pământul Canadei.

Dar, probabil, nu altele au fost simțămintele colonelului John Boyle din Ontario care a venit în țara mea pentru a lupta alături de armata română în primul război mondial și a fost apoi primul diplomat canadian la București. Prin eforturile lui, România a obținut un împrumut de 25 milioane dolari prin care au fost achiziționate din Canada produsele alimentare atât de necesare la sfârșitul unui război devastator. A fost unul din primele documente diplomatice pe care dominionul Canada le-a semnat fără aprobarea guvernului Marii Britanii și care a devenit strămoșul programelor de cooperare internațională pe care Canada le va semna apoi cu diferite țări ale lumii.

Aceste evocări pot fi considerate literatură sau istorie, însă datorită noastră mai prozaică, dar la fel de importantă este să luminăm rațiunile pentru care o țară uriașă, a doua ca suprafață din lume, să fie interesată în continuare de relațiile cu România, o țară îndepărtată din Europa de Sud-Est, o țară prea puțin cunoscută publicului canadian. Cu sprijinul dumneavoastră, putem găsi argumente și să abordăm, în avantaj reciproc, noua realitate politică și economică a României.

Încep prin a remarca faptul că relațiile bilaterale între România și Canada pot fi catalogate drept excelente și acest lucru se datorează și relațiilor la nivel parlamentar, care, prin consistența dobândită în ultimii ani, au contribuit la consolidarea cooperării dintre țările noastre. Membrii grupului interparlamentar de prietenie Canada-România, împreună cu omologii lor din Parlamentul României, au depus eforturi cu adevărat remarcabile pentru intensificarea dialogului între cele două foruri legislative în probleme de interes comun.

Discurs în **Parlamentul Canadei**, Ottawa, 25 mai 1998.

După identificarea clară a potențialilor parteneri din Europa Centrală și de Est, politicile Canadei în diverse domenii câștigă, prin forța prieteniei, a respectului reciproc și a acțiunilor pozitive, o poziție privilegiată în lume. Sprijinul acordat de Canada țării mele este expresia generoasă și puternică a influenței benefice, lipsite de orice agresivitate, pe care Canada o exercită în lumea contemporană.

Sprijin pentru integrarea în NATO

România apreciază la cel mai înalt nivel susținerea fermă de către Canada a eforturilor noastre de integrare în structurile NATO. Concluziile favorabile prezentate în documentele de evaluare întocmite de comisiile de specialitate ale Parlamentului de la Ottawa au contribuit decisiv la această decizie a Guvernului canadian și pentru aceasta doresc să vă mulțumesc în numele poporului român, care a găsit în dumneavoastră pe acei prieteni sinceri care știu să și critice, atunci când este cazul, dar și să acționeze în spiritul prieteniei și adevărului, oferind un sprijin călduros prietenilor ei.

Țara mea a pus pe primul plan, în cadrul relațiilor internaționale, securitatea și cooperarea. Factor de stabilitate în regiune, România a fost promotorul și principalul artizan al cooperării regionale, bunele sale relații cu vecinii și îndeosebi tratatele încheiate cu Ungaria și Ucraina bucurându-se de aprecierea comunității internaționale. Batalionul mixt de menținere a păcii ungaro-român este deja o realitate, și, în același timp, România este practic singura țară europeană în care personalități aparținând unui partid etnic sunt membri în Guvern.

Consolidarea relațiilor de bună vecinătate cu Ucraina nu este conjuncturală. Ea constituie o preocupare pe termen lung pentru România, interesată în mod direct în consolidarea independenței și suveranității statului ucrainean. Trilateralele România – Ucraina – Polonia și România – Moldova – Ucraina se înscriu în efortul comun de asigurare a unei zone de securitate și stabilitate, precum și de cooperare în lupta împotriva crimei organizate, a traficului ilegal de droguri și de arme.

Pe de altă parte, România dezvoltă relații de cordială colaborare și cu celelalte țări din regiune, oferind un model de parteneriat și de raporturi neconflictuale într-un spațiu în care turbulențele nu au dispărut încă. Un exemplu interesant este acela al complementarității pe care România o realizează între zona de liber schimb a Europei Centrale (care cuprinde Polonia, Cehia, Slovacia, Ungaria, Slovenia și România) și zona de Cooperare Economică a Mării Negre (în care este

membru fondator, alături de Turcia, Bulgaria, Ucraina, Republica Moldova, Federația Rusă, Georgia, Armenia).

Din această scurtă expunere, n-aș dori să credeți nici că ne-a reușit totul, nici că cetățenii români nu se confruntă cu o serie de probleme serioase în ceea ce privește nivelul de trai. Dar, mai devreme decât reforma economică rapidă, în România a avut loc o transformare a mentalităților. Oamenii au înțeles că menținerea sistemului birocratic și centralizat nu le oferă nici o speranță, iar reproșul cel mai frecvent pe care îl adresează guvernanților se referă la faptul că nu fac o reformă suficient de rapidă.

Este adevărat că aceste realizări pot fi percepute drept garanții și motive necesare, dar nu și suficiente pentru admiterea României în NATO. Demersurile legitime ale României nu ar putea fi concretizate fără un sprijin consecvent și eficient din partea celor mai importanți membri ai comunității internaționale.

Magistralele secolului viitor

Pe magistralele secolului XXI, România reprezintă, fără exagerare, o conexiune esențială. Prin Marea Neagră și prin Mediterana, România are acces la Oceanul planetar. Portul românesc Constanța, cel mai mare port la Marea Neagră, are ieșire la Dunăre, iar Dunărea, traversând România, Bulgaria, Iugoslavia și Ungaria, Slovacia, Austria și Germania, comunică cu Rinul. Portul Constanța este astfel conectat cu Rotterdam, cel mai mare port al Europei și unul dintre cele mai mari ale lumii. Aceasta este, pe scurt, poziția României în spațiul european. Porțile sale așteaptă larg deschise prezența dumneavoastră.

Situată, în același timp, pe marea axă Est-Vest, pe care în curând vor circula, din zona Mării Caspice, enorme bogății de petrol, gaze naturale, minereuri, bumbac, România este o componentă esențială a unui transfer de valori și idei, de bunuri și experiențe umane între Occidentul și Orientul Europei.

Această dimensiune se adaugă faptului că România se situează și în centrul unei piețe în expansiune care cuprinde peste 200 milioane de potențiali cumpărători din țări aparținând altădată lagărului socialist. De la Republicile Baltice până în Ucraina, din Cehia și Polonia până în România și Bulgaria, o nouă Europă prinde viață odată cu prăbușirea economiilor centralizate și a birocrațiilor opresive ale comunismului. Mari proiecte de modernizare a acestei jumătăți estice a continentului, incluzând infrastructuri rutiere și de comunicații, rețehnologizarea

industriei, modernizarea agriculturii, reabilitarea industriei extractive sunt pe cale să capete consistență în această regiune.

România nu mai este țara aceea sumbră, uitată, pierdută într-un colț neștiut de lume, pe care dictatura comunistă o condamnase la izolare. Este o țară dinamică, care își reconstruiește instituțiile democratice și economia de piață, conștientă de exigențele mersului nostru comun spre o societate globală a viitorului. Aceasta este adevărata față a țării mele.

România poate avea o poziție privilegiată în această mare zonă în continuă transformare. În primul rând pentru că are resurse încă nevalorificate – resurse naturale și resurse umane. Dispune de o mare varietate de resurse minerale, de petrol, cărbune, metale neferoase și metale rare; dispune de aproape 9.500 ha de teren arabil, cu condiții pedoclimatice excepționale pentru o agricultură performantă; are resurse umane calificate, cu un înalt grad de specializare, de la muncitori și tehnicieni calificați la tineri formați în marile universități europene și nord-americane.

Experiența canadiană

Fără îndoială, România are nevoie de capital pentru a-și pune în valoare potențialul. Câtă vreme este mai slab capitalizată decât țările Europei Centrale, dar mai consistent, în raport cu spațiile situate la Est de frontierele sale, ea poate deveni un avanpost care să permită iradierea capitalului investit către întreaga regiune de Sud-Est.

Pătrunderea capitalului canadian pe această piață în formare ar trebui să se simtă încurajată de cel puțin trei elemente: reglementări legale favorabile investitorilor strategici, continuarea procesului de privatizare cu o ofertă de 2000 societăți comerciale numai în acest an, creșterea rezervelor valutare ale Băncii Naționale de patru ori, atingându-se cel mai înalt nivel după cel de-al doilea război mondial.

În acest proces de dezvoltare, firmele canadiene sunt prezente de multă vreme, iar multe dintre rezultatele acestor cooperări sunt evidente. Acesta este, de pildă, cazul societății de telefonie celulară Connex GSM, rod al colaborării dintre Telesystems International Wireless și mai mulți acționari români. Rezultatele obținute de Connex în 1997 au întrecut cele mai optimiste așteptări ale celor care au inițiat această mare investiție. Alte exemple sunt oferite de Canadian Occidental Petroleum în explorarea și exploatarea câmpurilor de gaze naturale, Tehnophar în industria alimentară sau J&R Company în industria textilelor.

Sunt fapte care arată că am creat deja punți solide între noi. A venit momentul ca pe aceste punți să treacă din ce în ce mai multe mărfuri, capitaluri și experiență. Orice abordare a raporturilor economice dintre țările noastre cred că merită să aibă ca punct de reper Centrala nucleară de la Cernavodă. Ea este cel mai mare efort al statului român în privința investițiilor, dar și cel mai mare proiect de cooperare realizat de țara mea împreună cu o altă țară. Folosesc acest prilej pentru a exprima mulțumiri și aprecieri Guvernului Canadei, conducerii Autorității Energeticii Nucleare a Canadei, producătorilor canadieni ai reactorului CANDU, numeroșilor experți canadieni care au lucrat, alături de specialiști români, la proiectarea, testarea și darea în exploatare comercială a Unității 1 de la Cernavodă.

Îndăduiți-mi să cred că, din toate aceste puncte de vedere, Canada și canadienii pot înțelege mai bine decât alții interesul pe care România îl prezintă. Canada este o țară de pionieri, creația unor oameni îndrăzneți și imaginativi, care au construit o lume modernă, competitivă și dinamică. Aceași îndrăzneală, aceeași imaginație poate face astăzi din canadieni pionierii acestei lumi în dezvoltare care este, în inima Europei de Est, România.

Crearea unui mecanism de consultări la nivel de specialiști din ministerele de Externe și de Apărare din cele două țări va permite părții române să beneficieze de experiența părții canadiene, cu atât mai necesară pentru noi în această perioadă premergătoare Summit-ului de la Washington, în care România trebuie să-și demonstreze capacitatea de a face un pas înainte față de poziția de candidat privilegiat omologată în 1997 la Madrid.

Putem și este în interesul nostru să dezvoltăm relațiile româno-canadiene în toate domeniile. Spre deosebire de situația din trecut sau chiar din trecutul apropiat, noul program de guvernare al României are atributele unui program modern. Prin stabilirea unui plan de acțiune cu termene și responsabilități precise, Guvernul acționează transparent și responsabil pentru punerea în practică a obiectivelor din programul asumat la instalare. Accentul pus pe atragerea investițiilor străine, pe restructurarea și privatizarea regiilor autonome, pe stabilitatea cadrelui legislativ și, nu în ultimul rând, scăderea birocrăției și combaterea corupției și criminalității vor contribui cu siguranță la dezvoltarea relațiilor bilaterale româno-canadiene, în ansamblu, și a colaborării economice, în special.

Am traversat oceanul pentru a mă adresa direct canadienilor, pen-

tru că țara dumneavoastră este purtătoarea unei viziuni generoase și îndrăznețe a viitorului lumii. O lume în care acea putere blândă (acel *soft power*) a Canadei poate reda Europei ceva din energia pe care au luat-o cu ei în Lumea Nouă pentru un viitor mai bun și mai înțelept.

Am traversat oceanul pentru a vă propune ca, împreună, să punem temeliile unui viitor pacific al echilibrului, al păcii și al dezvoltării, o provocare pe măsura energiei și viziunii dinamice pe care Canada le simbolizează.

ARC PESTE TIMP, PĂMÂNT ȘI MARE

Rădăcini comune

Sunt onorat să primesc astăzi Medalia de aur a uneia dintre cele mai prestigioase universități din Brazilia, dar și de pe întreg continentul sud-american. În calitatea mea de profesor universitar și de fost rector al Universității București sunt, totodată, deosebit de bucuros că am avut prilejul să cunosc experiența unei comunități academice atât de puternice, o adevărată citadelă a științei și culturii, cu peste 35 de facultăți, institute și colegii cu reală tradiție în domeniu, care atrage studenți din toate țările Americii Latine prin bogata ofertă educațională și nivelul înalt al cercetării științifice.

S-a vorbit mult, în ultimii ani, în România – și lucrul acesta se datorează în bună măsură inițiativelor actualului ambasador al Braziliei la București și fost ministru în Guvernul Republicii Federative a Braziliei, Excelența Sa domnul Jerónimo Moscardo, despre afinitățile complexe de ordin spiritual și cultural dintre popoarele noastre. Bucurându-mă cu prilejul acestei vizite de ospitalitatea caldă și de atmosfera primitoare a acestei „Casa grande” care este Brazilia, constat încă o dată că, în pofida enormei distanțe geografice care ne desparte, rădăcinile noastre latine ne apropie, făcând posibile dialogul fertil și colaborarea. Ca și limba portugheză, vorbită aici, în Brazilia, în această extremitate a întinsului spațiu romanic, limba română, vorbită în Sud-Estul Europei, pe teritoriul care a aparținut cândva vechii Dacii, este și ea o „ultimă floare din Latium, necultivată și frumoasă” („ultima flor do Latio, inculta e bela”), dacă permiteți să împrumut acest vers al cunoscutului poet brazilian, Olavo Bilac. Iar limba, ca *forma mentis* și ca vehicul și suport al civilizației, aruncă punți între continentele și țările noastre, între Brazilia, ca reprezentantă a orizontului celui mai întins al latinității și România, ca unică supraviețuitoare a romanității sud-est-europene.

Conferință la **primirea Medaliei de onoare a Universității din Sao Paulo**, Brazilia, 26 iulie 2000.

Peste un secol de relații diplomatice

Nu aş vrea să dezvolt aici o serie de detalii, la care m-am referit în alocuțiunea de la Academia de Litere din Rio de Janeiro, privind afinitățile noastre spirituale și fundamentul latin al culturilor noastre. Aș dori însă, să relev bogatele legături de natură diplomatică și culturală care s-au dezvoltat între țările noastre începând cu a doua jumătate a secolului trecut și care constituie, cu certitudine, o bază solidă pentru colaborarea noastră viitoare. Relațiile diplomatice dintre România și Brazilia datează din 1880. Primul consulat brazilian pe teritoriul României a fost deschis la Galați în 1919, iar primul consulat românesc la Rio de Janeiro în 1921. Inaugurarea primei reprezentanțe diplomatice române din America de Sud a avut loc în capitala Braziliei și ea a fost propusă, în anul 1927, de marele om politic român, ministrul afacerilor externe, Nicolae Titulescu.

Astăzi, Brazilia se bucură în România de o deosebită simpatie populară. Ea nu este pentru români numai o țară exotică, cu oameni veseli, exuberanți și generoși, ci și un exemplu de democrație și egalitate rasială, de deschidere spre afirmare a tuturor raselor și culturilor locale. Ea nu este numai o patrie a muzicii care a fascinat toate meridianele prin ritmurile de samba, de bossa-nova, de etno-jazz; o țară a fotbalului miraculos care a produs pe unul dintre cei mai mari sportivi ai tuturor timpurilor; o „țară a carnavalului”, care descătușează energii fantastice; o țară a serialelor de succes, ci și un amplu spațiu cultural elevat și seducător.

Literatura braziliană în România

Începând cu anul 1915, când s-a tradus pentru prima oară în România o povestire de Machado de Assis, au fost traduse peste 40 de titluri din literatura braziliană, prin strădania fidelă a unor excelenți lusitaniști ca Nicolae Filipovici, I.I.R. Radian, Marian Papahagi, Micaela Ghițescu, Mioara Caragea. Prin intermediul acestora, ca și al prezentărilor din prestigioasele reviste *Luceafărul* și *Secolul XX*, românii au putut intra în contact cu opera unor importanți scriitori brazilieni: Jorge Amado, Manuel Bandeira, Machado de Assis, Erico Verissimo, Graciliano Ramos, Antonio Olinto sau Jose Sarney, figură de prim rang a politicii braziliene din ultimele decenii, creatorul MERCOSUL-ui și al legii de stimulare a culturii din acea vreme. Un eveniment editorial românesc recent, cu o deosebită semnificație în domeniul științelor politice și al dezvoltării unor modele de tranziție

spre democrație, îl reprezintă traducerea cărții Președintelui țării dumneavoastră, Fernando Henrique Cardoso, *Dependență și dezvoltare în America Latină*, scrisă în colaborare cu sociologul chilian Enzo Faletto și publicată în această primăvară la prestigioasa editură „Univers”, care a lansat de altfel, de-a lungul anilor, numeroase traduceri din literatura braziliană.

Remarc cu satisfacție faptul că în ultimii ani în România interesul pentru limba portugheză și, în general, pentru Brazilia a crescut. Pe lângă cursurile de limbă portugheză ținute începând cu anul 1974 la universitățile din București, Iași, Cluj, Constanța, în 1999 s-a introdus pentru prima oară studiul intensiv de limbă portugheză în patru licee. Tot în anul trecut a fost înființată Fundația Brazilia-România care desfășoară o intensă activitate în domeniul literaturii, filmului, artelor plastice, turismului și în organizarea cursurilor de limbă portugheză.

Influențe românești în Brazilia

Tabloul confluențelor culturale româno-braziliene ar putea continua cu acele nume, des invocate, ale unor personalități de origine română și a unor evenimente care au influențat în mod nemijlocit destinul cultural al țării dumneavoastră. Este vorba de celebra Săptămână de Artă Modernă din 1922, adevărat act al independenței și al modernismului culturii braziliene, ai cărei inspiratori au fost artiștii de origine română Tristan Tzara și Marcel Iancu. Un al doilea moment, des invocat în literatura de specialitate braziliană și nu numai, este influența economistului român Mihail Manoilescu, care prin cartea sa *Teoria protecționismului și a schimbului internațional* a avut un rol important în influențarea concepțiilor ideologice ale Centrului industriilor statului Sao Paulo și în afirmarea autonomiei economice braziliene din anii '30.

Îmi face o deosebită plăcere să amintesc aici și numele unor personalități braziliene, prieteni fideli ai poporului român și ai culturii noastre. Este vorba de Raul Fernandes, ministru al relațiilor externe, contemporan cu Nicolae Titulescu; de poetul din Ceará, Luciano Maia, distins traducător în portugheză al unor creații importante din folclorul românesc, din opera marilor scriitori români Mihai Eminescu, Mihail Sadoveanu, Marin Sorescu; de Victor Alegria, directorul Institutului Brazilia-România, înființat în orașul Brasilia, organizatorul unei frumoase acțiuni intitulate *Primăvara românească 2000* și editor al unui volum omagial Eminescu; nu în ultimul rând, îmi face plăcere să

amintesc numele romanistului José Luiz Fiorin, bun cunoscător al limbii române, profesor la Departamentul de lingvistică al Universității dumneavoastră.

Și pentru că ne găsim într-un stat în care trăiește o importantă și activă comunitate de origine română, permiteți-mi să invoc câteva nume de personalități braziliene cu ascendență românească care s-au făcut cunoscute în lumea largă: Aurelia Cocănescu, care, sub numele de Aurora, s-a consacrat drept prima actriță braziliană a filmului mut; Traian Colțescu, proprietarul celebrei Livraria Francesca de Copacabana Palace Hotel, deschisă în 1949 la Rio de Janeiro; Samson Flexor, originar din Basarabia, unul dintre cei mai importanți pictori abstracționiști ai Braziliei moderne; pictorul Marcier, născut în Transilvania, la Cluj, reprezentant strălucit al picturii murale ce poate fi admirată în bisericile și capelele din Maná, Sao Paulo, Rio de Janeiro, Petrópolis, Barbacenna, Juiz de Fora și alții.

Proiecte de dialog și reconstrucție a arealului neo-latin

Fără îndoială, patrimoniul nostru comun de latinitate încorporează și un mod comun de a reacționa la cultura occidentală, cu precădere la modelele franceze și italiene, inspiratoare ale modernității. Creativitatea de tip latin, dar și bogata zestre a culturii locale ne-au făcut receptivi la conceptele modernității în literatură, teatru, film, pictură, exact în același deceniu III al secolului nostru. Ne apropiem, de asemenea, experiențe similare trăite sub dictatură, exilul intelectual sau cenzura, cu efectele ei de opresare a creatorilor și a libertății de expresie, pe de o parte, dar și de stimulare a atitudinii critice și a formelor aluzive de expresie, pe de alta.

Pornind de la această bază spirituală comună, ar trebui inițiat un proiect mai amplu de colaborare culturală româno-braziliană care ar transcende bipolaritățile create de Războiul Rece și ar pune în valoare arealul definit de apartenența noastră la aceeași familie neo-latină.

Este de dorit, de asemenea, să întărim schimburile bilaterale de specialiști atât în domenii ca matematica, informatica, mecanica, construcțiile aerospațiale, agricultură, protecția mediului, cât și în domeniul științelor sociale și umane, inclusiv în sensul promovării reciproce a valorilor artistice naționale.

Sunt convins că într-o societate a viitorului, bazată pe cunoaștere și globalizare, dialogul culturilor noastre va fi posibil și fertil. Astfel, sunt de încurajat crearea unor programe culturale privind stimularea

traducerilor din operele literare importante din țările noastre, ca și organizarea de evenimente majore privind dansul, filmul sau teatrul.

Brazilia, a cincea țară a lumii ca suprafață și potențial demografic, are șansele de a deveni o putere importantă pe plan zonal și universal. Deja, țara dumneavoastră a realizat cu succes, prin MERCOSUL, modelul unei integrări economice zonale și oferă lumii imaginea unei culturi a diversității, a unei societăți multirasiale integrate în chip fericit, așa cum a fost ea caracterizată de marele sociolog și antropolog brazilian Gilberto Freyre. Pe de altă parte, România, cea mai mare țară din zona Sud-Estului european, dorește și poate deveni un factor de stabilitate în regiune, propunând un model propriu de rezolvare echitabilă a problemelor legate de pluralismul etnic și cultural al populației sale.

Îmi exprim speranța că secolul XXI va asigura reconstrucția spirituală a arealului neo-latin, cu bogatele sale tradiții de cultură și civilizație, iar, în acest proces integrator România și Brazilia vor avea fiecare, dar și împreună, o contribuție importantă.

SFIDAREA DEPĂRTĂRII

Când faptele urmează gândului

Am bucuria să înmânez Excelenței Sale, domnul ambasador Yoshiaki Koyama, Ordinul *Steaua României* în grad de Cavaler. Reinstaurat la 10 mai 1999, Ordinul *Steaua României* este cea mai înaltă distincție a statului român.

Este, domnule ambasador, o sinceră și firească recunoaștere a contribuției pe care ați avut-o în consolidarea și dezvoltarea relațiilor dintre România și Japonia. Meritele dumneavoastră sunt cu atât mai importante, cu cât, prin întreaga activitate în România, ați demonstrat viabilitatea unuia dintre principiile fundamentale care guvernează lumea contemporană, principiul cooperării între state pe care împărtășirea unor valori comune ale civilizației moderne le apropie oricât de depărtate ar fi spațiile cărora ele le aparțin.

Cu un secol în urmă, Soseki Natsume spunea că singurătatea este prețul pe care îl plătim fiindcă ne-am născut în această perioadă modernă, atât de plină de libertate, de independență și de propriul nostru egoism. Iată însă că, astăzi, modernitatea se poate defini și în alți termeni. Libertatea și independența fiecăruia pot fi așezate sub semnul bunei înțelegeri și al solidarității, într-o lume în care nimeni nu ar trebui să se mai simtă singur. Distanțele geografice se relativizează și vor înceta de a mai fi obstacole în calea comunicării, a parteneriatului și a prieteniei.

Cu trei ani în urmă, când v-ați prezentat scrisorile de acreditare, v-am vorbit despre intenția mea de a dezvolta o relație strânsă și de lungă durată cu Japonia. Astăzi această relație s-a conturat în bună măsură și implicarea directă a Excelenței Voastre a făcut ca ea să dobândească deja atributele unui posibil model de cooperare pe fondul inevitabilei globalizări. Excelența Voastră a fost, cu adevărat, un catalizator al acestei relații privilegiate dintre România și Japonia.

Cuvânt la **ceremonia acordării Ordinului „Steaua României” în grad de cavaler ambasadorului Japoniei, E.S. Yoshiaki Koyama**, București, Palatul Cotroceni, 8 ianuarie 2000.

Japonia, aproape de români

Sprijinul Japoniei, constant și benefic, în procesul de reformă a societății românești este deja materializat în numeroase programe și proiecte comune. Ceea ce cu trei ani în urmă, în timpul vizitei de stat pe care am făcut-o în Japonia, se constituia doar din idei și sugestii, astăzi înseamnă proiecte realizate sau în lucru.

Participarea Japoniei la finalizarea investiției de containere în portul Constanța și la îmbunătățirea circulației rutiere din sudul României este o realitate. Ajutorul extraordinar pe care l-ați dat Spitalului de Urgență și Spitalului de copii Grigore Alexandrescu din București, care a însemnat șapte milioane de dolari și s-a concretizat în lucrări de modernizare, aparatură și instrumentar de care au beneficiat mii de oameni bolnavi, maturi, bătrâni sau copii. La fel s-au finalizat și proiectele din domeniul cultural și educațional.

La Sarajevo am discutat cu delegația japoneză despre dificultățile cauzate României de conflictul din Kosovo. Șeful delegației guvernamentale japoneze a ascultat și a notat ceva într-un carnetel. Și iată că în aceste zile s-au semnat deja scrisorile pentru un ajutor nerambursabil de 5 milioane de dolari, acordat României de către Japonia, pentru echilibrarea pierderilor suferite în urma conflictului din Kosovo.

Am învățat foarte repede că japonezii vorbesc puțin și fac mult. De aceea, nici eu nu voi vorbi mai mult, dar voi face tot ce depinde de mine și guvernul român pentru ca să creăm cele mai bune condiții pentru investițiile japoneze în economie, în sănătate, în cultură și în prietenie.

Vă mulțumesc, domnule Ambasador, pentru modul exemplar prin care ați reprezentat interesele Japoniei în România și interesele României în Japonia. Vă rog să transmiteți Majestății Sale Împăratul Japoniei și Primului Ministru al Guvernului Japoniei sentimentele mele de gratitudine și cea mai înaltă considerație.

Am convingerea că, oriunde vă veți afla, veți rămâne și un ambasador al culturii și civilizației românești, un statornic prieten al României. Gândurile bune ale mele, ale românilor, vă vor însoți mereu.

TRICOLOR ROMÂNESC LA WESTMINSTER ABBEY

Cetatea Londrei, deschisă și amicală

Felul în care ne-ați întâmpinat aici, la Mansion House, mi-a confirmat o bănuială veche. Anume, aceea că vestita ceață londoneză nu este altceva decât un zvon răutăcios, menit să ascundă căldura, de-a dreptul solară, cu care londonezii știu să-și întâmpine oaspeții. În memoria mea afectivă, Londra a încetat să fie, de multă vreme, un oraș obișnuit. El a devenit un spațiu geografic cu cel puțin cinci dimensiuni, pentru că, la cele trei deja cunoscute, trebuie adăugate dimensiunea neobișnuită a istoriei sale și înălțimea creativității britanice.

Londra caselor și Londra străzilor trăiește în același timp cu Londra marilor opere literare care și-au plimbat personajele pe aceste străzi și prin aceste case. Ea re trăiește permanent momentele în care orașul dumneavoastră a oferit lumii speranță și forță în rezistența împotriva răului și încredere într-o serie de valori care astăzi apar în mod firesc ca fiind ale tuturor.

Privind de aici, din Mansion House, Londra este acea comunitate cu foarte vechi tradiții de autonomie și de libertate, care se guvernează de o mie de ani după principii pe care le considerăm și astăzi eficiente.

Vreme de cinci decenii, patria mea a trăit drama unui centralism comunist devastator, care nu a ținut seama de specificul, de nevoile și de capacitatea de autogovernare a comunităților locale. Acum, am reparat în plan legislativ această aberație a istoriei, conferindu-le autonomie în gestionarea bugetelor locale și a problemelor comunitare. Am constituit o structură specializată care să asigure transferul de competențe și implementarea măsurilor de descentralizare a administrației, păstrând și spiritul tradițional profund al comunităților românești, de implicare directă a celor mai respectabili membri ai lor în guvernarea localităților.

Iată de ce cred că, după ce istoria ne-a despărțit o lungă perioadă,

Fragmente din alocuțiunile ținute la **Primăria Londrei și Westminster Abbey**, 8 februarie 2000.

putem reveni astăzi pe același drum al slujirii intereselor cetățenilor și putem iniția o cooperare la nivelul comunităților românești și britanice, bazându-ne nu pe conjuncturi efemere, ci pe tradiții și valori comune. Nu mă sfiesc să spun că experiența municipalității londoneze ar putea fi o excelentă sursă de inspirație și un model pentru consiliul municipal și primăria generală a capitalei României. Sper că veți da curs invitației omologilor dumneavoastră și ne vom revedea cât de curând la București.

Vreau să folosesc acest prilej ca să aduc un omagiu Londrei – capitală a libertății, care a oferit azil pentru numeroși cetățeni români nevoiți să își găsească aici refugiul și simbol al comunicării libere, la care se conectau zilnic mii și mii de români atunci când doreau să afle informații corecte despre lumea în care trăiesc, prin intermediul BBC. Chiar dacă între Big Ben și ceasul Bucureștiului există o diferență de două ore, noi știm că dangătul clopotului anunță *ora exactă* în aceeași clipă, pentru toți ascultătorii.

Ziua României

Aniversarea a 120 de ani de relații diplomatice între România și Marea Britanie a conferit vizitei mele în Regatul Unit o dimensiune cu totul specială. Excelența acestor relații a fost evocată ieri de Premierul Tony Blair în întâlnirea pe care am avut-o în Downing Street 10. Este plăcerea mea să evoc acum vizita sa la București din mai 1999 și ce a însemnat pentru români prezența și discursul Primului ministru al Regatului Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord ținut în Parlamentul României. Referindu-se la Summit-ul de la Washington, din aprilie, la care luasem parte ca reprezentanți ai țărilor noastre, premierul Tony Blair și-a exprimat convingerea că România, situată în fruntea candidatelor la aderare, va deveni membru al NATO la următoarea extindere a Alianței. Am salutat cu aceeași grațitudine și angajamentul său personal de a susține la reuniunea Consiliului European din decembrie, de la Helsinki, sprijinul Marii Britanii pentru ca România să înceapă negocierile de aderare la Uniunea Europeană.

Ziua României ne-a adus bucuria de a găsi în țara dumneavoastră prieteni vechi și noi, sinceri și entuziaști, în rândul autorităților, al organizațiilor neguvernamentale, al cetățenilor obișnuiți. La ceremonialul de schimbare a gărzii la Palatul Buckingham, unde urma să fiu primit de Majestatea Sa Regina, am fost întâmpinat în acordurile muzicii de fanfară care intona imnul național al României. La Înalta Curte de Justiție,

protocolul zilei purta pe pagina de gardă, îmbrățișate, drapelele naționale ale țărilor noastre. Mulțumesc Guvernului Majestății Sale, municipălității și locuitorilor Londrei pentru onoarea și prietenia pe care ne-o acordă, asigurându-vă de dragostea și întrecăga noastră considerație.

Afinități durabile

În ciuda unor sinuozități ale relațiilor lor pe parcurs de secole și ale vicisitudinilor vremurilor pe care le-am trăit adeseori în mod diferit, între popoare pot exista afinități durabile. Pentru români, britanicul își păstrează profilul inconfundabil al temerarului inteligent și vizionar, sensibil la frumusețea lumii și la durerea celuilalt, după cum și țara dumneavoastră nu încetează a fi un model venit din vis și legendă pentru a se întrupa într-un stat puternic, care și-a asumat responsabilitatea de a-și apăra cetățenii promovând, în același timp, dreptul la libertate și demnitate al tuturor cetățenilor lumii.

În istoria fiecărui popor există construcții care reprezintă mai mult decât o zidire în piatră sau în oțel. De secole, Westminster Abbey este un spațiu definitoriu al spiritualității engleze și britanice, în care s-au întrupat principii, valori și personalități emblematice. Este opera unui popor cu simțul profund al credinței și al măreției, binecuvântat de Dumnezeu cu darul devotamentului până la sacrificiu pentru binele patriei și triumful justiției.

Biserica este spațiul spiritual în care românii s-au regăsit mereu, în ceasurile mai bune sau mai grele ale istoriei lor. Biserica ne-a adus mai aproape de Dumnezeu și de semenii noștri, ne-a dat încredere, speranță și curaj. Biserica a fost Casa rugăciunilor noastre pentru binele țării și al poporului român, Casa în care ne-am strâns și ne-am unit în anii lungi de rezistență împotriva opresiunii unui regim totalitar pentru care ateismul n-a încetat să fie arma de a supune și a umili un popor creștinat dintru începuturi și rămas creștin în esența dăinuirii sale până astăzi.

Tricolorul românesc, arborat acum sus, pe turnul Catedralei Westminster, ne emoționează și ne îndeamnă să îngenunchem cu recunoștință pentru bucuria și mândria de a fi găsit în Biserica Anglicană o Casă a înțelegerii fraterne, închinată aceluiași Dumnezeu, al tuturor creștinilor.

REUNIFICAREA SPAȚIULUI ANTIC EUROPEAN

Mare Nostrum

Cel puțin de la începutul celui de-al cincilea mileniu dinaintea de Hristos, Marea Mediterană a devenit unul dintre mijloacele de comunicație esențiale din istoria Lumii Antice. Ea și-a intensificat rolul după ce Imperiul Roman a reușit să-și unifice teritoriile, revendicându-și cu mândrie Mediterana sub numele de *Mare Nostrum*. Când, în cursul secolului al XVI-lea, axa economică, comercială și maritimă a Europei Occidentale s-a orientat de la Est spre Vest, de la spațiul mediteranean la cel atlantic, calitatea simbiotică a Mediteranei a supraviețuit. Chiar dacă din perspectivă strict economică părea a deține un loc secund, ea nu a încetat să joace un rol esențial în cadrul schimburilor umane și culturale până în secolul nostru. Ca urmare, este oportun să examinăm astăzi, dintr-o perspectivă mediteraneană, importanța înțelegerii și a cunoașterii, ca resurse capitale ale unei cooperări temeinice în economie și afaceri. Experiențele istoriei pot părea pierdute și uitate, dar ele lasă moștenire o comoară de căi și modalități ce așteaptă, tăcută, să fie folosită de generațiile care vin.

Mare Nostrum a fost nucleul spațiului antic european, a stăruit să fie simbolul civilizației sud-vest-europene și va fi cu siguranță unul dintre pilonii de bază ai reunificării civilizațiilor tradiționale sub emblema unui alt început de mileniu.

Pontul Euxin

Din perspectivă istorică, spațiul carpato-danubian, leagănul tradițional al istoriei și culturii românești, are o dublă relație cu lumea Mediteranei. Din multe puncte de vedere, el poate apărea ca o zonă excentrică și continentală. Văzut în mile sau în kilometri, este tot atât de depărtat de *Mare Nostrum* ca oricare altă civilizație continentală. Dar faptul că este mărginit de axa pontic-danubiană a generat și o realitate opusă, conferindu-i un rol de punte și de mediere spre alte spații de ci-

Discurs la **Forumul internațional cu tema „Spațiul mediteranean, dimensiunea culturală, comprehensiune și cunoaștere”**. La Valetta, Malta. 9 octombrie 1995.

vilizație învecinate. Produsele mediteraneene, fie ele bunuri materiale sau idei, și-au făcut drum spre zona carpato-danubiană și, prin ea, au pătruns tot mai adânc, în țările din Centrul Europei până în Nord, în Scandinavia. Cele mai vechi mărturii ale acelor schimburi îndepărtate sunt scoicile mediteraneene care, prin traversarea spațiului carpato-danubian, au pătruns în zona central-europeană ca giuvaieruri de preț și, din direcția opusă, chihlimbarul scandinav, care a coborât prin același canal, pentru a participa la strălucitoarea civilizație mediteraneană din epoca de bronz.

Călătorind pe mare și urcând pe firul Dunării, monezile și vasele grecești au ajuns în cele din urmă la Marea Baltică, în timp ce produsele Romei au lăsat urme în câmpiile sciților. Într-un flux-reflux al mișcării de bunuri, de oameni și de idei, spațiul carpato-danubian a fost pe drept numit placa turnantă a legăturii civilizației mediteraneene cu restul continentului. Latinitatea persistentă a originilor românești i-a sporit funcția istorică de mediator și capacitatea de a împlini creator toate acele experiențe cu o remarcabilă originalitate artistică.

Am privilegiul de a-i reprezenta aici pe cei care cred că România poate redeveni aceeași placă turnantă în procesul de unificare a continentului pe o bază democratică, modernă. Dacă Europa vrea să devină o entitate unită, dacă securitatea mondială și pacea vor să intre într-o nouă eră, Europa nu poate să se rezume la lumea modernă occidentală; ea trebuie să revitalizeze centre regionale de iradiere.

În acest proces, *Mare Nostrum* și *Pontul Euxin* vor avea contribuții esențiale grație experiențelor lor istorice și vocației lor unificatoare incontestabile.

DRUMUL ANEVOIOS AL INTEGRĂRII

Pasul politic cel mai important al Austriei

Ajuns la cel mai înalt grad de apreciere a unei cariere strălucite, începute acum 30 de ani, dr. Alois Mock este astăzi unul dintre cele mai respectate și prețuite personalități ale comunității europene. Competența și devotamentul, consecvența și intransigența opiniilor și opțiunilor sale, vocația sa de luptător pentru construcția unei Europe unite au legat de numele dr. Alois Mock cele mai importante decizii din istoria recentă a Austriei, dar și viitorul apropiat al unei Europe Unite largite.

Orientând politica externă a țării sale către o *altă* deschidere spre Vest și către o *nouă* deschidere spre Est, dr. Alois Mock a făcut dovada rolului important pe care un stat cu opt milioane de locuitori îl poate juca în viața unui continent marcat de adversități și conflicte, în a cărui menire pacificatoare și progresistă el nu a încetat să creadă și să spere.

Cariera sa de vicecancelar și ministru de Externe al Austriei debutează în 1987, anul în care, în Vestul Europei, se constituia Piața Comună și anul în care, în Europa de Est, se înregistra neliniștea crescândă a popoarelor față de politica tot mai restrictivă a regimurilor comuniste.

Situată la răscruce de drumuri, între cele două zone și angajată internațional printr-un statut de neutralitate, Austria avea de ales între o politică a pașilor mărunți și a reacțiilor solitare la dinamica schimbărilor regionale, și o politică nouă, de promovare a intereselor naționale în consens cu evoluția continentală.

Pentru dr. Alois Mock, momentul opțiunii a fost prompt, ferm și ireversibil: integrarea deplină în structurile Comunității Europene și sprijin deschis pentru eliminarea barierelor de Est. Nici una dintre aceste opțiuni și noi direcții de acțiune ale ministrului de Externe al Austriei nu s-a realizat ușor. În viziunea partenerilor de guvernare,

Laudatio prezentată în calitate de președinte al Consiliului Național al Rectoților din România cu ocazia **conferirii titlului de „Doctor Honoris Causa al Universității de Vest” E.S. Alois Mock**, Timișoara 1 noiembrie 1995.

integrarea ar fi antrenat pierderea neutralității și chiar a independenței ca stat. Aceștia acceptau o zonă a liberului schimb și chiar o piață economică comună, dar nu agreeau, până la acea dată, o politică externă comună și nici de securitate colectivă. Eforturile de a-i convinge au fost de durată, dar Alois Mock nu a cedat și, după doi ani de dialog, susținut gradat și diplomatic, a reușit. În iulie 1988, ministrul de Externe al Austriei înaintează la Bruxelles cererea oficială a țării sale de a fi primită ca membru deplin în Comunitatea Europeană.

Au urmat pentru dr. Alois Mock alți doi ani de negociere a Tratatului de asociere, încheiat de Austria cu Comunitatea Europeană în 1991, și încă alți trei ani de discuții în vederea aderării. La 1 martie 1994, marele său vis politic s-a împlinit: după 45 de ore de dezbateri neîntrerupte, intrate în istoria Uniunii Europene ca o performanță a ministrului de Externe austriac, cele două delegații s-au înțeles, în sfârșit, asupra textului Convenției de asociere.

„Pentru mine personal – declara Excelența Sa – este un moment emoționat. Așa cum se întâmplă într-o democrație, mandatul este limitat și niciodată nu am știut dacă viața mea politică îmi va da șansa de a apuca pasul politic cel mai important al Austriei”. Revenit imediat în patrie, dr. Alois Mock devine „Eroul de la Bruxelles”, ovaționat de majoritatea covârșitoare a concetățenilor săi.

Ideea europeană

La scrutinul popular din iunie 1994, 66% din electorat a votat pentru aderare, iar sondajele de opinie îl clasau pe dr. Alois Mock, în continuare, ca unul dintre cei mai apreciați politicieni ai Austriei. O apreciere întemeiată pe respect, pe dragoste și admirație pentru competența și dăruirea lui necondiționată în slujba viitorului patriei sale.

Referindu-se, într-un interviu recent, la vocația omului de cultură de a se pune în slujba ideilor pro-europene, dr. Alois Mock a evocat exemplul marilor oameni politici Alcide di Gasperi și Robert Schuman. Putem adăuga că dr. Alois Mock este el însuși un strălucit continuator al ideilor înaintașilor săi și un remarcabil constructor al noului edificiu european pe care aceștia l-au prefăcut.

Ideea integrării europene a conferit Austriei un program dinamic și un țel clar definit pe care îl va urma în politica internă, pentru a-și putea realiza opțiunea de politică externă. Modelul promovat de dr. Alois Mock a confirmat astfel intuiția strălucitului ministru român de Externe și Președinte al Ligii Misiunilor, Nicolae Titulescu, care -- în

deceniul al treilea al secolului nostru – cerea Guvernului său o bună politică internă pentru a-i putea asigura o politică externă pe măsură.

Europa, în viziunea dr. Alois Mock, este unică și unitară. Un continent cu o istorie comună, cu un uriaș patrimoniu cultural comun; un rezervor de energii și aspirații comune; o comuniune de fond a unor state cu un destin comun. O Europă din care Estul nu poate fi nici pierdut, nici abandonat. Iată-l, așadar, în iunie 1989, pe ministrul de Externe austriac, inițiator și coautor al unui act istoric prin care, împreună cu omologul său ungar, Gyula Horn, a desființat Cortina de Fier dintre Austria și Ungaria. Câteva săptămâni mai târziu a căzut Zidul Berlinului. Rând pe rând, țările din Est și-au recâștigat libertatea și demnitatea. Față de ele, politica externă promovată de Excelența Sa Alois Mock a însemnat sprijinirea activă a reformelor economice și politice; o colaborare mereu mai eficientă în cadrul noilor structuri ale actualei Organizații pentru Securitate și Cooperare în Europa.

Austria este și un motor al Inițiativei Central-Europene, ea preconizând o strânsă cooperare cu România și sprijinind dorința acesteia de admitere ca membru cu drepturi depline al acestei organizații.

Între rezultatele remarcabile ale activității ministrului de Externe Alois Mock se înscrie și soluționarea diferendului dintre Austria și Italia în legătură cu autonomia Tirolului de Sud. Modul în care cele două state, prin reprezentanții lor diplomatici, au reușit să găsească o soluție pozitivă pentru una dintre cele mai spinoase probleme ale minorităților naționale din Europa s-a bucurat și de un ecou internațional favorabil.

Dr. Alois Mock a fost și unul dintre primii oameni de stat care au recunoscut pericolul tensiunilor crescânde din Iugoslavia și a încercat să îndrepte atenția comunității internaționale spre apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale încălcate în acest tragic conflict. Diplomația activă a dr. Alois Mock s-a întemeiat pe principiile dreptului internațional și practica Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa, în care Iugoslavia era ea însăși parte. În viziunea sa, sarcina organismelor internaționale rămâne stabilizarea și, pe cât posibil mai repede, reinstalarea păcii în această zonă greu încercată a Europei.

Rezumând principiile de viață și de conduită ale dr. Alois Mock, căruia Universitatea din Timișoara îi conferă astăzi titlul de *Doctor Honoris Causa*, aș dori să citez aprecierile Magnificenței Sale, dr. Mandred Welan, profesor de drept constituțional, rectorul Universității din Viena: „Alois Mock este un om cu o viziune asupra lumii și o con-

duită de viață dedicate Binelui Public și Drepturilor Omului. Alois Mock este din tinerețe în slujba comunității. În slujba Austriei și pentru Austria nimeni nu poate să-l depășească”.

Nu cred să fie pe lume un omagiu mai de preț decât pot să exprime aceste cuvinte dedicate unui om ce nu și-a dorit decât puterea de a-și servi patria.

DREPT INTERNAȚIONAL

Profesor și cercetător

Cea mai veche instituție de învățământ superior din România trăiește astăzi un eveniment unic în istoria sa tricentenară: privilegiul de a-l avea ca oaspete pe Secretarul General al Organizației Națiunilor Unite, Excelența Sa dr. Boutros Boutros-Ghali.

Personalitate marcantă a acestui sfârșit de mileniu, dr. Boutros-Ghali și-a servit cu abnegație și strălucire țara căreia îi aparține, comunitatea științifică internațională și structurile instituționale ale Organizației Națiunilor Unite, în fruntea căreia se află de la 1 ianuarie 1992.

Dr. Boutros-Ghali s-a născut la Cairo, în 14 noiembrie 1922. După desăvârșirea studiilor universitare, atât în țară cât și în străinătate, a desfășurat o prodigioasă activitate universitară, de cercetare și ziaristică. A predat, timp de peste 30 de ani, dreptul internațional într-o instituție pereche a celei în care ne aflăm astăzi, prestigioasa Universitate din Cairo. De experiența și enciclopedica sa cultură juridică au beneficiat numeroase universități din Africa, Asia, Europa și cele două Americi, unde a predat cursuri de drept și relații internaționale. Numele său este asociat cu activitatea unor înalte foruri științifice, cu vocație universală, cum sunt Academia de Drept Internațional de la Haga, Institutul Internațional al Drepturilor Omului de la Geneva, Academia de Științe Morale și Politice din Franța. A fost, de asemenea, timp de 12 ani, membru în Comisia de Drept Internațional a Organizației Națiunilor Unite.

Preocupările omului de știință, care este dr. Boutros-Ghali, sunt reflectate și în cele peste 100 de lucrări – cărți, studii și articole –, publicate în limba arabă și alte limbi de circulație internațională. Activitatea științifică s-a bucurat de o largă recunoaștere internațională, reflectată în decernarea unor înalte titluri onorifice de către universități și academii din peste 24 de țări ale lumii.

Prestigiul universitarului și omului de știință Boutros Boutros-Ghali s-a completat în mod ideal cu îndeplinirea unor funcții publice,

Laudatio prezentată cu ocazia **acordării titlului de Doctor Honoris Causa al Universității București E.S. Boutros Boutros-Ghali**, 29 octombrie 1994.

politice și diplomatice, în slujba țării sale. A condus delegațiile Egiptului la numeroase reuniuni internaționale, inclusiv la trei dintre sesiunile Adunării Generale a ONU și a avut un rol însemnat în negocierea unor acorduri de importanță politică majoră pentru pacea și securitatea internațională, printre care și cele rezultate în urma Conferinței la nivel înalt din septembrie 1978, de la Camp David.

În slujba Națiunilor Unite

Numirea sa, în 1992, în funcția de Secretar General al Organizației Națiunilor Unite reprezintă recunoașterea valențelor personalității omului politic, care este Boutros-Ghali și a vocației, de înaltă responsabilitate, de a conduce destinele Națiunilor Unite la cumpăna dintre milenii.

Constanțele majore ale întregii sale activități, puse sub semnul luptei împotriva războiului, pentru apărarea și consolidarea păcii și crearea unui climat de înțelegere și colaborare între națiuni, se reflectă în recomandările Secretarului General privind căile de întărire a capacității Națiunilor Unite în domeniul diplomației preventive, a impunerii și menținerii păcii (*peace-making and peace-keeping*) și mai ales în promovarea unui nou concept, al construirii păcii după încetarea conflictului (*post conflict peace-building*). Un nou mod de gândire a introdus și în domeniul sprijinirii procesului de dezvoltare economică, ca suport al păcii și democrației. Rapoartele sale *Agenda pentru pace* și *Agenda pentru dezvoltare* sunt documente de referință ale Organizației, marcând revigorarea și extinderea rolului Națiunilor Unite în lume.

Prezența domniei sale în România oferă un bun prilej de a evoca străvechile legături care au existat între poporul Văii Nilului și poporul Munților Carpați. Mărturii stau mănăstirile din Munții Sinai, bogat dăruite de domnitorii Valahiei și Moldovei. Portretul original al marelui domnitor-martir al neamului românesc, Constantin Brâncoveanu, odihnește la loc de cinste în Mănăstirea Sfânta Ecaterina din Sinai.

Îmi revine deosebita cinste ca, în această adunare solemnă, să aduc la cunoștință hotărârea unanimă a Senatului Universității de a acorda Excelenței Sale dr. Boutros Boutros-Ghali titlul de *Doctor Honoris Causa* al Universității București. Conferirea acestei înalte distincții reprezintă o recunoaștere românească a eminenței dumneavoastră personalități și exprimă prețuirea noastră față de meritele științifice și prestigiul dobândit în neobosita dumneavoastră activitate în slujba Unității Națiunilor într-o lume a păcii și a progresului.

ADUNAREA MILENIULUI

Mai puțini săraci, mai multă pace

Inițiativa de a convoca acest adevărat areopag universal pentru a reflecta împreună, în pragul unui nou secol și al unui nou mileniu, la misiunea și vocația Organizației Națiunilor Unite se dovedește a fi un pas important în definirea cadrului internațional în care statele lumii înțeleg să conlucreze în numele valorilor comune ale păcii și dialogului.

Reuniți în această *Adunare a mileniului*, ne putem întreba dacă se cuvine să încercăm o sinteză a experienței pe care umanitatea a acumulat-o în mileniul care stă să se încheie, sau să privim către orizontul noului mileniu care stă să înceapă. Experiența timpului istoric care se încheie ne obligă să admitem că ipoteza unui început cu totul inocent ar fi la fel de improbabilă ca și teroarea milenaristă a catastrofelor totale. Suntem datori să ne asumăm în egală măsură, cu luciditate și înțelepciune, certitudinile continuității și aspirația de progres pe care bilanțul unui mileniu ni le impun.

Umanitatea a ajuns acum într-un punct al istoriei sale nu numai critic, ci și dătător de speranțe. Secolul XX a reprezentat în multe feluri o răscruce a acestei istorii. Pe de o parte, pentru prima dată în experiența umană multimilenară, societăți întregi, și nu doar inși sau grupuri izolate, au scăpat de spectrul insecurității alimentare care a grevat întreaga umanitate de la apariția sa și până aproape de noi. E drept că aceste societăți ale bunăstării reprezintă încă o minoritate la scară universală, și că omenirea va trebui să gestioneze mult mai bine și mai echitabil potențialul de care dispune în prezent. Pentru că există nu numai un discurs asupra acestei gestiuni optimizate, ci și instituții care o experimentează, putem să ne păstrăm speranța că situația se va ameliora. În același timp, după experiențele tragice la scară planetară pe care omenirea le-a străbătut în ultimul secol, se naște pentru prima dată în istorie o cultură universală a păcii. Este – și de această dată – adevărat că această cultură s-a născut în umbra celor mai cumplite

Alocuțiune la **Adunarea Generală ONU** – „**Summit-ul Mileniului**”. New York, 8 septembrie 2000.

mijloace de distrugere a vieții omenești și a vieții pur și simplu. Reacția imensei majorități a oamenilor în fața acestei posibile apocalipse, de a o refuza cu fermitate, rămâne un fapt care ne dă, de asemenea, dreptul la speranță.

Cod de conduită cu prezumție de bunăvoință

Ca sursă a unei culturi a păcii și ca gestionar al echității, ONU nu a încetat să joace un rol esențial în fructificarea experiențelor sale. Tocmai acest rol face din Organizația Națiunilor Unite un actor-cheie în construcția viitorului.

ONU nu și-a limitat vocația la a rămâne instanța de administrare a sferelor de influență. ONU a fost conceput și ca o instituție pragmatică, ca expresie a unei viziuni despre lume în întregul ei. Această filosofie, formulată de la început prin *Carta ONU* și *Declarația Drepturilor Omului* în această viziune, a unui destin comun al umanității, sunt și astăzi resursele esențiale ale prestigiului Organizației.

ONU este un protagonist extrem de important în gestionarea procesului de globalizare, ca proces care să aducă un maximum de foloase și un minimum de efecte negative în dezvoltarea tuturor societăților și culturilor de pe glob. Adunarea Generală și Consiliul Economic și Social trebuie să-și asume ca prioritate această temă a efectelor globalizării, față de care reacția opiniei publice riscă să devină tot mai ostilă. Este nevoie de un cadru de principii și practici comune și echitabile, care să transforme procesul de globalizare într-un proces de progres comun al umanității. Această misiune a ONU întregește, la nivel planetar, vocația democratică căreia i-a rămas credincioasă.

În calitate de președinte în exercițiu al Conferinței democrațiilor noi sau restaurate, România este direct interesată în dezvoltarea eforturilor de consolidare a democrațiilor. Am inițiat și am susținut în sesiunea din acest an a Comisiei ONU pentru Drepturile Omului rezoluția intitulată *Promovarea și consolidarea democrației* pentru definirea conduitei democratice în raport cu drepturile omului, ale minorităților de orice fel, în raport cu societatea civilă, pe baza respectului față de individ și de opțiunile sale și ca sursă a solidarității și coeziunii sociale și politice.

În același sens, salutăm inițiativa Înaltului Comisar ONU pentru Drepturile Omului, doamna Mary Robertson, de a propune o *Declarație comună împotriva discriminării, a rasismului și a tuturor formelor de xenofobie*. Spaima de alteritate este profund înrădăcinată

în memoria colectivă. Tocmai de aceea, este de datoria noastră, a tuturor, să ne opunem acestor spaime atavice, cu conștiința unei umanități solidare în demnitate și respect reciproc, în numele principiilor fundamentale pe care Declarația Drepturilor Omului le consacără.

Legile care guvernează statele noastre se întemeiază pe prezumția de nevinovăție. În același spirit ar trebui să adoptăm un cod comun de conduită între popoare întemeiat pe prezumția de bunăvoință. Consider că proiectul de declarație răspunde acestei probleme fundamentale a prezentului și viitorului nostru comun și subscriu din toată inima la această inițiativă.

Accent pe acțiunea preventivă

România nutrește un profund respect față de acțiunea esențială pe care ONU a desfășurat-o pentru evitarea, sau măcar limitarea, conflictelor armate, pentru a asigura fiecărei ființe umane demnitatea și drepturile fundamentale care i se cuvin. România și-a adus fără ezitare contribuția la misiunile de menținere a păcii, participând numai în ultima perioadă cu peste 7000 de militari și polițiști la operațiunile desfășurate de ONU în Somalia, Angola, Bosnia-Herțegovina și Kosovo. În același spirit, am decis să oferim încă o dovadă concretă a voinței noastre de participare. Declar, în numele autorităților statului român, deplina noastră disponibilitate de a reconsidera statutul României în cadrul mecanismelor de finanțare a operațiunilor ONU de menținere a păcii, renunțând voluntar la reducerea de care am beneficiat până acum ca membri ai grupei C.

Cum era postbelică s-a încheiat odată cu sfârșitul lumii bi-polare și de vreme ce amenințările la adresa securității colective se modifică și se diversifică în noua etapă, apare necesară o remodelare a rolului Consiliului de Securitate. În nici un caz nu considerăm că acest rol trebuie să se diminueze; dimpotrivă. Credem că, în această nouă etapă, este nevoie de un nou consens pentru ca acțiunea Consiliului de Securitate să devină mai energică și să evite blocajele. Acest consens se poate obține dacă se identifică cu grijă elementele asupra cărora se poate conveni prin negocieri și se renunță la abordarea „în pachet” a temelor în discuție.

Unul dintre elementele asupra cărora cred că putem conveni de acum este necesitatea deplasării accentului de la acțiunea reactivă la cea preventivă – în demersurile ONU și, în special, ale Consiliului de Securitate. În calitatea sa de președinte în exercițiu al OCSE în anul

2001, România va promova principiile acestei culturi preventive și va acorda o atenție susținută cooperării armonioase și eficiente dintre OSCE și ONU.

Am reflectat profund la perspectivele pe care raportul Secretarului General, Excelența Sa Kofi Anan, le supune dezbaterii, și consider că raportul reprezintă o admirabilă sinteză a căilor de restructurare și de adecvare a Organizației la provocările viitorului.

România a jucat între cele două războaie mondiale un rol important în elaborarea viziunii și conceptelor Ligii Națiunilor, organizație care, dincolo de multele sale neîmpliniri, a schițat o filosofie a raporturilor internaționale pe care ONU a amplificat-o și a pus-o în operă. În pragul unui nou secol și mileniu, este pentru noi nu numai un privilegiu, ci și o datorie de onoare aceea de a pune la dispoziția comunității internaționale întreaga noastră experiență izvorâtă dintr-o străveche civilizație a dialogului, ca și forța spirituală pe care ne-o conferă o perspectivă în fine certă a viitorului nostru ca parte a Europei pe cale de unificare.

Nutrim convingerea profundă că, solidare, națiunile lumii pot întâmpina cu încredere un viitor comun de pace și respect reciproc. Organizația Națiunilor Unite are și vocația, și capacitatea de a instituționaliza această speranță împărtășită, de progres și de demnitate umană care ne animă pe toți.

SFIDĂRILE MILENIULUI III

ȘANSELE EUROPEI ÎN COMPETIȚIA SECOLULUI XXI

Prezentul ca o amintire a viitorului

A vorbi despre modul în care Europa va înfrunta sfidările mileniului III constituie, fără îndoială, o provocare intelectuală. Literatura consacrată acestui subiect este extrem de abundentă și, prin urmare, pretenția de a aduce o perspectivă cu adevărat nouă poate să pară mult prea îndrăzneată. Pe de altă parte, s-ar putea replica, nu fără temei, că provocările prezentului sunt atât de urgente și importante încât s-ar cuveni să încercăm să răspundem acestora mai înainte de a explora un viitor care se află încă sub semnul atâtor ipoteze.

Mi se pare totuși că prezentul se dezvăluie astăzi din ce în ce mai evident ca o amintire a viitorului. Altfel spus, actualitatea nu-și mai este suficientă, nu mai este în stare să ne epuizeze dorințele și aspirațiile. Mai mult decât în orice alt moment al istoriei, nu putem să gândim prezentul decât subordonat viitorului. Tocmai această evidență îmi dă curajul să vorbesc astăzi despre sfidările cu care Europa mileniului III se va confrunta.

Orizonturi cronologice diferite

O evaluare lucidă nu ne-ar permite să concepem anul 2000 ca pe un prag istoric încremenit între două epoci după reguli universal valabile. Anumite societăți, mai ales societățile occidentale, au depășit deja acest prag, cel puțin în anumite zone ale vieții lor economice și sociale, pe când altele sunt separate de acesta nu doar printr-un interval de ani, ci prin decenii. Și mai grav încă, chiar în cadrul aceleiași societăți, sunt grupuri care trăiesc sub orizonturi cronologice diferite. Elitele majorității societăților din lume circulă pe magistralele informației al căror punct terminus este de pe acum instalat în cel de-al treilea mileniu. În același timp, în Asia, în Africa, în America Latină și chiar în unele regiuni ale continentului european există largi grupuri umane care-și organizează încă viața în cicluri agrare pre-moderne.

În acest context general, Europa ocupă totuși poziția cea mai favorabilă. Modernizarea economică și socială, deși nu este uniformă, trimite

Conferință ținută la Școala Normală Superioară din Paris, 7 noiembrie 1997.

către o istorie de lungă durată, cu efecte benefice și profunde. Aceasta explică, în bună măsură, de ce până acum mai puțin de un secol, Europa era adresa unică a tuturor marilor centre de putere mondială.

Centrele noului tip de putere

Îndepărtarea în timp de momentul declanșării conflagrațiilor mondiale, sfârșitul Războiului Rece și dispariția bipolarismului fac posibil ca, în cel de al III-lea mileniu, centrele de decizie la nivel global să nu mai aparțină tipului de mare putere tradițională. Vor mai fi mari puteri doar statele sau grupările de state care vor ști și vor avea mijloacele de a folosi simultan influența politică în relațiile internaționale și presiunea economică în cadrul unei rețele de interdependențe durabile, inclusiv la nivelul piețelor financiare.

Este de presupus că nici în cel de al III-lea mileniu colonizarea nu va dispărea. Nu va face apel la mijloace militare și administrative întrucât se va baza pe strategii de natură comercială. Colonizatorii de mâine nu vor mai căuta resurse și mână de lucru, ci contingente de consumatori.

Există deja trei centre ale acestui nou tip de putere globală care par a se impune încă de pe acum drept competitori redutabili într-un regim concurențial deschis: Europa, zona Asia – Pacific și America de Nord.

Pentru a aprecia șansele Europei într-o asemenea competiție, trebuie să plecăm de la ideea că în secolul al XXI echilibrul puterii nu va depinde de resursele naturale inteligent exploatate și nici de resursele umane profesionalizate. Nici gestiunea, nici tehnica de vârf nu vor mai avea ultimul cuvânt. Avantajate vor fi, probabil, societățile care vor ști să cultive calități care, până de curând, nu erau socotite surse de putere și de progres. Tehnologia cea mai complexă poate fi asimilată în câteva luni, o știință eficientă a gestiunii economice și sociale poate fi învățată și ea în câțiva ani. În schimb, culturile au nevoie de secole pentru a se naște și a se maturiza. Or, tocmai acest factor cultural, mai precis pluralitatea culturilor, va putea determina, după părerea mea, dominația economico-politică a unor zone nelimitate prin borne și frontiere, din Europa, Asia-Pacific și America de Nord (dacă această Americă va merge și ea în sensul dezvoltării unui dialog al culturilor).

Cerc vicios pe piața muncii

Tipul de cultură a muncii, care a însoțit istoria industrializării și modernizării occidentale, și-a epuizat resursele.

Calculul marilor echilibre sociale ale epocii moderne s-a bazat pe eficacitatea muncii industriale și s-a organizat în perspectiva folosirii totale a forței de muncă. Astăzi, tema utilizării absolute a forței de muncă capătă o conotație demagogică. Șomajul rămâne o problemă reală, caracteristică crizei pe care o traversează civilizația industrială. Ireali sunt termenii în care această problemă este gândită ca putând fi rezolvată. Iluzorii sunt și soluțiile de diminuare, formulate ca și când civilizația industrială s-ar mai afla încă în epoca de aur a evoluției sale.

În conjunctura economică acum previzibilă, șomajul nu poate fi eliminat. Parametrul tehnologic al post-modernității conduce la continua reducere a numărului de locuri disponibile pe piața muncii. Problema este așadar, de a construi un nou model de societate compatibilă cu exigențele eficienței economice ale secolului XXI. Ceea ce trebuie reexaminat nu este atât rata angajărilor, cât statutul însuși al muncii.

Bolile endogene ale civilizației industriale și experiența Estului

O reevaluare va putea fi operată cu condiția ca Occidentul european să se poată elibera de bolile endogene ale civilizației industriale: autosuficiența, birocratizarea, recurgerea la soluții prefabricate. Pentru aceasta, inovația n-ar putea fi o virtute exclusiv tehnologică, ci o trăsătură a societății în ansamblul ei. În această privință, aportul straturilor celor mai profunde ale culturii europene, pe care aș îndrăzni să le descriu ca geologice, se dovedește a fi de neînlocuit.

Într-o asemenea perspectivă, lărgirea către Est a Uniunii Europene apare nu numai ca un proces inevitabil, dar mai ales ca un proces benefic. Interesul pentru Europa Centrală și de Sud-Est nu este justificat doar de existența unei piețe dinamice, libere, având vocația dezvoltării și o capacitate extraordinară de absorbție a investițiilor. Această Europă este, în primul rând, un ansamblu de culturi și de experiențe istorice de care Uniunea are nevoie.

Succesul Europei Vestice în competiția economico-politică a mileniului III va depinde de capacitatea ei de a se refonda și de a se lărgi prin includerea ansamblului de culturi și de experiențe atât de diverse ale popoarelor din cealaltă jumătate a continentului. Și nu mă gândesc doar la marile tradiții culturale ale acestei regiuni, la tradiția central-europeană sau la cea bizantino-slavă, dar și la experiența recentă a supraviețuirii sub un regim totalitar. Este o experiență unică, cu suferințe care au generat evaluări drastice la nivelul persoanei și al legăturilor sociale.

Eșecul totalitarismului s-a datorat dorinței de libertate înscrisă în natura omului. O dorință ireversibilă care, odată înscrisă ca realizabilă în conștiința popoarelor îndelung oprite, n-a mai putut fi împiedicată să devină o forță capabilă să construiască o altă organizare politică și socială întemeiată pe respectarea dreptului fiecăruia la demnitate și identitate.

Redescoperirea valorilor profunde ale unor civilizații străvechi iar, pe de altă parte, promovarea autonomiei subiectului individual sunt teme esențiale pe care trebuie pusă temelia punții noastre comune către viitor. Rearticularea Europei la tradițiile ei culturale va dovedi că trecutul poate fi pus în valoare în adevărata sa măsură, că nu există raport antagonic între tradiție și modernitate.

O civilizație de sinteză

Civilizația viitorului mileniu nu va mai fi o civilizație a raționalității economice așa cum s-a dezvoltat în Occident în ultimele secole. Va fi mai mult o civilizație a cunoașterii, o civilizație de sinteză. În Europa Centrală și Orientală acest adevăr este aproape tautologic pentru că aici civilizațiile s-au definit mai puțin ca civilizații ale eficienței, calculului și utilității, ci mai degrabă ca civilizații ale reflecției, imaginației și creativității. Iată de ce cred că acest tip de civilizație pe care modernitatea nu a avantajat-o este, într-un mod aproape paradoxal, destul de bine pregătit pentru a înfrunta viitorul. Această egală disponibilitate pentru metafizică și socializare este probabil zestrea cea mai de preț pe care regiunea noastră o poate oferi Europei întregite. În plus, cum spuneam, această parte a continentului este în măsură să transmită și experiența ei fundamental comună și indivizibilă: o experiență a rezistenței și a solidarității; o experiență a schimbării și a victoriei asupra fricii în care a trăit timp de o jumătate de secol.

Socul pe care se va sprijini Europa mileniului III nu va mai fi cel al unor confruntări mocnite. Nu vom mai trăi într-un spațiu vulnerabil, divizat între prieteni și dușmani. Aceasta ne obligă să regândim politica și să revizuim semnificația acțiunii politice. Dacă, de la un timp, politica nu mai este interpretată ca mod de organizare a raporturilor între amici și inamici, de acum înainte ea trebuie concepută ca singura modalitate posibilă de a fi împreună; ca un mănunchi de practici și inițiative care nu mai sunt destinate să separe, ci, dimpotrivă, să reunească în jurul unui proiect comun toate componentele majore ale unei societăți.

Tranziția celor două Europe

Pentru țările din regiunea centrală și orientală a continentului, marea provocare politică de la sfârșitul celui de al doilea mileniu a venit dintr-o democrație neîmplinită. Înțelegând că soluția nu se află în exterior, că nu trebuie să căutăm în altă parte valorile democrației, am căutat să le găsim în noi înșine.

Democrația nu este un model gata să călătorească oriunde și oricând. Ea trebuie să se nască și să se maturizeze într-un mod propriu fiecărei societăți. Astfel, adevărata miză a procesului de construcție democratică constă tocmai în inventarea modului de organizare a instituțiilor capabile să aducă deciziile cât mai aproape de cetățean. Consolidarea democrației va însemna în consecință o implicare constantă și o responsabilizare crescândă a tuturor cetățenilor în treburile publice.

Oricare ar fi motivele noastre de a-i invidia pe cetățenii democrațiilor vechi și stabile, ne rămâne totuși privilegiul de a trăi construcția democratică ca un proces de invenție politică mai rapid. Potrivit teoriei constituționale clasice, un regim politic bazat pe o lege fundamentală este un mod prin care oameni din trecut determină conduita celor din prezent. Prăbușirea totalitarismului și declinul aproape general al oricărei forme de autoritarism ne fac pe noi, cetățenii noilor democrații, mult mai liberi în raport cu voința înaintașilor noștri.

Triumful global al democrației și al economiei de piață a fost anunțat ca un sfârșit al istoriei, ca o intrare a omenirii într-o eră în care nici o valoare nouă n-ar mai putea fi imaginată. Realitatea a infirmat această ipoteză. S-a dovedit că suntem liberi să inventăm o cale, să creăm instituții și practici politice potrivite momentului atât de așteptat. Această eliberare dureroasă și adesea prea înceată noi o numim tranziție. Tranziție spre un regim democratic deplin funcțional. Totuși, s-ar putea vorbi și despre o tranziție care privește Occidentul, eliberat, la rândul său, de logica perversă a Războiului Rece.

S-ar părea deci, că, în cele două părți ale continentului, am intrat cu toții, în același timp, într-o nouă fază istorică ce marchează drumul de la bipolarism la un alt echilibru în relațiile internaționale.

Sfidarea barierelor

Nu cred că am ajuns la un sfârșit al istoriei. Istoria continuă și măsoară gradul pregătirii noastre pentru a înfrunta sfidările noului mileniu.

De la sfârșitul evului mediu și până în secolul XX, răbufnirea naționalismului a fost adesea un efect al sărăciei, pe când astăzi, în țările bogate ale Europei, ultranaționalismele se manifestă ca un refuz de a împărți bunăstarea acumulată cu cei mai nevoiași. Prevenirea izbucnirilor ultranaționaliste depinde astfel în mare măsură de înlăturarea anumitor bariere istorice.

Prima are în vedere elita și masele. În antichitate și în evul mediu, elita a instituit dispozitive culturale, economice și sociale de marcare energetică a clivajelor din societate. Epoca Luminilor și revoluția industrială au fost marcate de lenta ridicare a poporului prin participarea sa progresivă la valorile simbolice și materiale ale elitei. Secolul XX răstoarnă acest proces: elita este cea care participă, până la dizolvare, la cultura de masă. Fără îndoială, laminarea diferențelor economice și sociale este un efect pozitiv al timpurilor noastre. Dar ea nu trebuie continuată cu prețul unei aplatizări a ierarhiei valorilor. Din ce în ce mai egali, să rămânem totuși diferiți ca identități culturale, personale și colective.

O a doua barieră psihologică desparte Nordul înclinat spre muncă, raționalitate, individualism și Sudul înclinat spre contemplare, afectivitate și solidaritate comunitară.

În sfârșit, a treia barieră este cea dintre Vest și Est. Istoria lumii europene este istoria unor mari transferuri ciclice de civilizații, într-o primă etapă dinspre Est spre Vest, apoi, de la începutul erei moderne, de la Vest la Est.

Civilizația occidentală de tip industrial, care s-a impus de peste un secol ca model de inspirație și factor de influență pentru evoluțiile politice, sociale și economice din Sud-Est și Est, s-a transformat astăzi într-o societate organizată pentru a produce, a consuma, a comunica.

A produce, ce? A consuma, ce? A comunica, ce?

A produce doar ceea ce cere piața? A consuma numai ceea ce strategiile publicitare susțin că s-ar cere pe piață? A comunica doar ceea ce agențiile internaționale de presă aleg și decid că trebuie transmis?

Utopia informațională și modelul catastrofic

Fără îndoială, autoritatea modelului occidental este indiscutabilă și a luat forma unui proces de mondializare ireversibil. Acest proces se manifestă totuși ca o mondializare subsecventă a culturii de consum care nu are și alte repere, în afara pieței.

Ca beneficiar al unei duble formații, științifice și umaniste, sesizez

că ne aflăm în fața paradoxului acestui sfârșit de secol și de mileniu. Pe de o parte, știința și tehnologia urmează o dezvoltare fără precedent, frizând frontiera marilor dileme morale suscitade de transplantul de organe, de fecundarea in vitro, de clonare. Pe de altă parte, literale, artele vizuale și muzica traversează o criză alarmantă. Cultura individualistă, care îl îmbogățește pe om și îi pune în valoare identitatea, pierde teren. Câștigă cultura periferică a celui mai mic numitor comun care nivelează diferențele și impune modelul cel mai bine vândut pe scară internațională. Simbolurile culturii de consum răstoarnă ierarhia tradițională a valorilor și domină piața bunurilor de orice fel. Infleunța lor este atât de mare încât s-a ajuns ca prețul anumitor produse McDonald să fie utilizat de economiști pentru evaluarea stabilității și covertibilității monedelor naționale.

Dacă modelul civilizației industriale a dat naștere utopiei comuniste care a redistribuit sărăcia materială în numele proletariatului industrial, modelul societății postindustriale pare să nască utopia informațională ca distribuitor al sărăciei culturale în numele consumatorilor.

În trecut, marea cultură avea ambiția de a crea opere pentru eternitate. În pragul mileniului III, cultura de mase produce bunuri pentru consumul imediat. Are deci nevoie de un model capabil să justifice necesitatea permanentă a consumului rapid al bunurilor pe care le lansează pe piață, de o liberă circulație a informației și de un alt tip de opinie publică, necunoscut până acum doar câțiva ani. Acest model pare să domine acum în Europa Centrală și Orientală.

Războaie, revolte, atentate, accidente, mizerie, inundații, cutremure de pământ, copii ai străzii, oameni fără adăpost, greve, lovituri de stat, căderi de guverne și demisii de miniștri, acestea sunt evenimentele care beneficiază de favoare aproape exclusivă în mass-media. Sub șocul unor asemenea informații și al unui asemenea model cultural catastrofic, cum am mai putea conta pe coerența lumii în care trăim? Cum am mai putea să ne imaginăm că această lume mai are un viitor?

Cine suntem? De unde venim? Unde ne ducem?

Funcția politicului în această lume pentru care secolul XXI nu ar promite decât catastrofe este tocmai aceea de a găsi un principiu de coeziune și de a oferi certitudini raționale. Reușita celui de-al III-lea mileniu este condiționată de o neîncetată construcție a unei societăți pe măsura aspirațiilor înalte ale omului.

Acceptând că, de fapt, ceea ce ne desparte de mileniul III nu este

decât o realitate care ține de calendar, un fel de prag mai degrabă moral și simbolic decât de natură cu adevărat istorică, nimic nu ne împiedică să folosim acest simbol pentru a medita asupra trecutului. Asupra suficienței arogante de a pretinde că știm să răspundem oricărei întrebări.

O triplă întrebare, care a tulburat timp de milenii conștiința oamenilor, va mai tulbura încă multă vreme pe cei interesați să definească condiția umană: cine suntem; de unde venim; unde ne ducem?

Putem doar spera că nu vom intra în mileniul III cu ceea ce avem, ci cu ceea ce suntem.

MONDIALIZARE ȘI IDENTITATE NAȚIONALĂ

A fi european din Centrul și Estul continentului

Nu este oare dezbateră despre mondializare și identitate națională prea rigid fixată în interiorul experienței occidentale?

A aborda această dilemă nu implică oare premisa că cei doi termeni ai problemei reprezintă două noțiuni excesiv conturate?

Istoria foarte recentă, istoria noastră, ne arată prea bine că există societăți nicidecum atinse de mondializare și alte societăți, sau câteodată chiar aceleași, care resimt o lipsă acută de identitate. Nu vor fi oare asemenea societăți antrenate și ele în procesul mondializării sau în cel al afirmării identității naționale, poate, chiar fără să o știe?

Pentru a furniza fie și o schiță de răspuns acestor întrebări, poate fi oportună o tentativă de reevaluare a celor două noțiuni și dincolo de semnificația precisă pe care le-o atribuie lumea occidentală.

Dacă există cumva un avantaj în a fi european din Centrul și Estul continentului, atunci acest avantaj rezidă tocmai în posibilitatea de a formula o judecată mai nuanțată și mai bogată asupra modernității. Pentru că, rămânând europeni și atașați lumii occidentale, locuitorii Europei Centrale și de Est au fost anexați, pentru o lungă perioadă a istoriei lor contemporane, de către o altă lume. O lume care, prin refuzul valorilor democrației reprezentative și economiei de piață, și-a construit o logică proprie, cu totul străină spațiului occidental. Ceea ce face ca astăzi, această regiune să trăiască anumite experiențe pe care le împarte cu Occidentul, dar și altele, mai degrabă asemănătoare experiențelor parcurse de societățile lumii ex-sovietice sau celor traversate de țările Americii Latine, ieșite și ele din perioada de dictatură aproape în același timp cu Centrul și Estul european.

Ce reprezintă mondializarea pentru români?

Faptul de a locui simultan în două lumi face ca mondializarea să fie pentru opinia publică a unor țări precum România mai degrabă o dorință decât o preocupare. Pentru societatea românească, mondia-

Expunere la Colocviul **Mondializare și Identitate Națională**. Paris, 6 noiembrie 1997.

lizarea reprezintă, înainte de toate și dincolo de orice altă considerație, calea articulării la o lume animată de spiritul democratic, o lume la care românii își afirmă apartenența de drept și din care au fost smulși prin devierile istoriei. Așadar, refuzul mondializării în numele unor daune pe care voința și determinarea noastră sunt capabile să le controleze și să le înfrângă nu ar putea reprezenta decât o atitudine fundamental greșită.

Dincolo de considerațiile legate de experiența istorică tragică pe care această societate a trăit-o, interpretarea entuziastă pe care societatea românească o conferă astăzi mondializării este justificată și prin accesul la circulația liberă a bunurilor materiale și culturale. România se găsește, ca de altfel și celelalte țări din regiune, într-o fază istorică în care mondializarea este trăită mai ales ca o participare cu drepturi depline la ordinea politică și economică mondială, ca o reîntoarcere în sânul unei mari familii la viața căreia a fost prea mult timp împiedicată să ia parte. Mondializarea reprezintă în ochii majorității românilor pământul făgăduinței – ceea ce explică în mare parte entuziasmul pentru procese integratoare, precum aderarea la NATO și Uniunea Europeană.

Cu puține excepții, constituite din intelectuali și responsabili politici, conștienți de tot ceea ce aceste două procese implică în termeni de construcție a securității și a disciplinei sociale și economice, marele public le consideră mai degrabă o formă de recunoaștere. Nu este vorba de o incapacitate de a înțelege complexitatea și dificultatea acestor procese, ci de faptul că dorința de a-și vedea recunoscută apartenența structurală la lumea euro-atlantică precede orice altă considerație. Adaug deci că, așa cum este percepută în România, mondializarea implică însă, și efecte secundare negative, precum internaționalizarea crimei organizate, o mai mare vizibilitate a violenței și a exploatării sexuale. Lume închisă până acum opt ani, România este șocată de infiltrarea rețelelor criminale transnaționale și nu le consideră fenomene de neocolit într-o societate deschisă.

Identitatea democratică și identitatea creștină

Chiar dacă voința de integrare este generală printre români, anumite aspecte ale mondializării nu se află la adăpost de orice critică. S-a încercat chiar, în anumite momente, o identificare a Europei și a Occidentului cu degradarea moravurilor. Pericolul imediat ar consta în stabilirea unei relații antagonice superficiale între un Occident laic ce

nu se închină decât religiei drepturilor omului și o Românie profund atașată tradiției creștine.

În fapt, această opoziție derivă dintr-o anumită lipsă de experiență a lumii ortodoxe în gestionarea modernității. Nu trebuie uitat că peste tot în Estul și Sud-Estul european, cu excepția Greciei, dictaturile comuniste, atunci când n-au împiedicat cu totul Biserica să se manifeste, au încarcerat-o în tăcere, interzicându-i aproape orice reflecție asupra dezvoltării economice și sociale din lumea modernă.

Marea sfidare cu care au fost confrunțați după 1989 oamenii politici români care și-au afirmat simultan o identitate democratică și o identitate creștină a fost tocmai această încercare de a face posibilă o guvernare a democrației creștine într-o societate care a trăit și trăiește creștinismul în formula sa bizantină. Sfidarea a devenit și mai redutabilă în urmă cu un an, din momentul în care democrația creștină a devenit majoritară în cadrul guvernului de coaliție rezultat în urma alegerilor din noiembrie 1996. Democrația creștină – tradițională în Vestul catolic sau protestant – s-a dovedit posibilă și într-o societate de tradiție ortodoxă.

A-și defini vocația nu mai este acum o operațiune pur teoretică pentru democrația creștină din România. De această clarificare și de efectele politice pe care ea le va produce depinde acum în mare măsură viitorul României și soarta integrării sale în Europa. Trebuie spus însă, cu sinceritate, că democrația creștină a fost adusă la putere mai puțin în virtutea filozofiei sale politice, cât grație sacrificiilor liderilor săi istorici în închisorile și lagărele de concentrare comuniste și prestigiului moral pe care și l-a consolidat în primii șapte ani ai post-comunismului. Prin conducătorii săi istorici, democrația creștină a fost identificată de o mare parte a românilor cu singura mișcare politică capabilă să apere și să reprezinte valori esențiale precum demnitatea persoanei, integritatea morală, solidaritatea, curajul, patriotismul profund și grija pentru dreptate.

Fără îndoială este mai ușor să construiești programe, să dezvolți o reflecție solidă, să elaborezi o doctrină socială atunci când ești liber de orice responsabilitate. După alegerile din anul trecut, sarcina democrat-creștinilor români este transformarea proiectului lor politic în politici concrete. Această acțiune comportă în mod esențial două dimensiuni intim legate: refondarea autorității de stat potrivit principiilor separării puterilor, autonomiei administrației locale și subsidiarității, și afirmarea centralității persoanei în toate politicile guverna-

mentale. Or, ceea ce ne ajută să gândim într-un mod pozitiv și în același timp critic raporturile dintre mondializare și identitate națională este tocmai această practică politică centrată în jurul persoanei umane și a exigențelor dezvoltării și desăvârșirii sale.

Mondializare și omogenizare culturală

Mondializarea nu poate fi redusă pur și simplu la o țesătură densă de interacțiuni și schimburi care determină consacrarea progresivă a unor produse din ce în ce mai competitive. Căile astfel deschise nu susțin numai circulația unor bunuri economice, ci și pe aceea a unor bunuri simbolice. Mondializarea provoacă astfel atât consacrarea unor valori ce devin astfel universale, cât și omologarea anumitor comportamente umane. Într-o lume care nu încetează să-și scurteze distanțele și să-și concilieze diferențele, mondializarea ne ajută să ne facem ucenicia cunoașterii reciproce și a vieții trăite împreună într-un spațiu pe care îl avem în proprietate indivizibilă.

Totuși, mi se pare că mondializarea ascunde, dincolo de pericolul internaționalizării insecurității, capcana unei omogenizări culturale. Prin intermediul mass-media și al producției audio-vizuale, dar și, este adevărat, într-un mod mai insidios, prin rețele informatice de tip Internet, se constituie un sistem de standardizare a comportamentelor până la nivelul cel mai intim al vieții private. Lumea pare să intre sub imperiul unei alte culturi de masă, de dimensiuni planetare, exprimată exclusiv în limba engleză. Am fost frapat de declarația recentă a unui actor hollywoodian care afirma că lumea secolului al XXI-lea nu va mai avea nevoie să scrie și să citească pentru că tot ceea ce merită într-adevăr să fie comunicat va fi transmis prin imagini.

Această mondializare trebuie să ne îngrijoreze, pentru că ea vrea să ne facă să credem că moștenirea culturală a umanității nu ne mai este utilă, că tot ceea ce contează sunt acțiunea și banul și nu mai avem nevoie de un timp al gândirii. Acest tip de cultură de masă în curs de mondializare vădește o tendință de excludere a valorilor, atât a celor tradiționale, cât și a celor moderne. Ea țintește uniformizarea indivizilor, dar prezintă și riscul de a devaloriza omul însuși.

Supremația puterii economice

Un alt aspect, mai greu perceptibil și încă prea timid pentru a se manifesta deschis, îl reprezintă mondializarea financiară. Sigur, nu am în vedere aici toate acele mari operațiuni internaționale ce vizează

cooperarea, libertatea comerțului, investițiile capabile să inducă dezvoltarea și integrarea economiilor marginale. În schimb, mă gândesc la rețelele financiare oculte, la speculația monetară, la traficul ilicit de capital, la plasamentele dolozive.

Toate aceste fenomene par a avea ca finalitate comună evacuarea politicului și redefinirea puterii atât pe planul vieții interne a statelor, cât și la nivel internațional, ca putere prin excelență economică. Sunt ferm convins că pentru a domina nu se mai recurge nici la război, nici la diplomație, ci mai degrabă la politici economice.

Să nu ne amăgim că pacea s-ar fi instalat definitiv după dispariția bipolarității și a Războiului Rece. Este însă vorba despre o altă formă de război, radical diferită de cele care au precedat-o. În acest nou tip de război, nu batalioanele armate riscă să fie anihilate, ci chiar centrul vital al economiilor naționale.

Așadar, marele risc al mondializării economice și financiare îl implică și pe cel al mondializării sărăciei.

Competența universală în politică

Înainte de orice, ceea ce suntem datori să apărăm este esența vieții politice, a politicului înțeles în sensul nobil al termenului, a politicului în calitatea sa de legătură socială, a politicului ca vocație universală și naturală a omului, a politicului care umanizează cu adevărat viața noastră împreună.

O asemenea viziune asupra politicului conduce, în mod necesar, la recunoașterea competenței universale în materie de participare politică pentru binele public. Politicul trebuie să rămână pârgă funcționării sistemului democratic, spațiul în care se articulează toate componentele comunității, coeziunea și unitatea societății.

Politicul ar fi deci forma însăși a construcției identitare a persoanei umane în calitatea sa de ființă socială. Națiunile însele sunt, în ultimă instanță, producții politice ale identității colective.

Națiunea și ultranaționalismul

Națiunile moderne sunt fructul unui lung proces de transformare politică de la identități exclusiv etnice la o identitate națională cu suport civic. Ultra-naționalismul de astăzi, ca de altfel toate naționalismele extremiste, încearcă să ne facă să credem contrariul, socotind națiunea o uniune de sânge, de apartenență la trecutul unui ascendent comun.

Dacă acceptăm că națiunea nu este o comunitate biologică, ci o comunitate de cetățeni, ar fi fără îndoială o greșeală să confundăm identitatea națională cu identitatea etnică repliată asupra ei însăși și agresivă față de tot ceea ce vine din exterior. Aș spune, cu titlu de ipoteză, că identitatea națională, așa cum tocmai am definit-o, se va afla undeva la mijloc între violența nevăzută a mondializării și violența ostentativă a sectarismului și purificării etnice. Identitatea națională se va impune printr-un atașament critic față de tradițiile unui popor anume și prin participarea, în același timp, la un patrimoniu de valori universale. Identitatea națională va cumula înrădăcinare și deschidere, valorizarea sinelui și recunoașterea celui alt.

Poate că cea mai remarcabilă dovadă a acestei realități este oferită de procesul de construcție europeană. După drama pe care continentul nostru a traversat-o în timpul celui de-al doilea război mondial datorită, în mare măsură, afirmării violente a preeminenței rasei și a etnicului, europenii au înțeles că națiunea se construiește și se întărește de-a lungul unei evoluții în cadrul căreia oamenii se comportă ca cetățeni a căror singură credință laică se dăruie drepturilor omului și libertăților fundamentale. Numai astfel de națiuni pot transfera la nivelul raporturilor dintre state asemenea valori și sunt capabile să le apere prin solidaritate.

Construcția europeană mărturisește că nu numai cetățenii din cadrul unei națiuni sunt capabili să-și ofere un destin comun, dar că și națiunile își pot imagina și pune împreună în practică un viitor indivizibil.

Pluralismul trăit în respect și solidaritate

Dintr-o asemenea perspectivă, aș fi înclinat să spun că ideea unității europene nu ar putea fi redusă la componentele sale economice, financiare și monetare. Ea este, înainte de toate și dincolo de orice altă considerație, o idee politică a unei identități colective. Ca atare, lărgirea Uniunii Europene va trebui să se arate capabilă să confirme, dincolo de orice apreciere asupra costurilor și dincolo de orice expertiză birocratică, sensul construcției unei Europe unite așa cum a fost ea pornită după cel de-al doilea război mondial. Lărgirea către Est nu va putea fi decât rezultatul unei alegeri politice, de recunoaștere a unei identități comune.

Nu oțelul sau moneda au construit Uniunea Europeană, ci valorile civice și voința națiunilor libere de a-și trăi împreună identitatea și de a-și pune în comun experiența istorică. Această identitate europeană împăr-

tășită ca desăvârșire istorică a identităților naționale ale țărilor europene nu are dreptul să excludă. Altfel, ea și-ar contrazice propria logică.

Dacă, într-o anume optică, avantajul unei limitări a lărgirii Uniunii Europene ar fi păstrarea unei anume omogenități și a stabilității economice, riscul ei este de a se găsi mai puțin puternică în fața seismelor mondializării și a exploziei sectarismelor etnice.

Mai există și riscul de a trăda spiritul care animă democrația creștină. Dacă aceasta se bucură de autoritate morală și de prestigiu politic recunoscute chiar și de cei care nu-i împărtășesc convingerile, acest fapt se datorează științei sale de a încuraja în același timp afirmarea dreptului la diferență și exprimarea credinței de nezdruccinat în valori comune. Această experiență a echilibrului între particular și universal, această capacitate de a împăca cele mai divergente identități în sânul unei ordini sociale comune nu trebuie să fie abandonată. Avem nevoie astăzi, mai mult ca niciodată, de această știință pe care democrația creștină a dovedit că o stăpânește și o fructifică.

Pluralismul trăit în respect și solidaritate, cultivând interesul pentru eficacitatea muncii și grija pentru soliditatea țesutului social, este esența însăși a democrației creștine. El reprezintă calea de mijloc între o mondializare indiferentă la identitate și o identitate indiferentă față de lume.

EDUCAȚIA SUPERIOARĂ ȘI DEMNITATEA CUNOAȘTERII

Cetatea unde se clădesc idei și oameni

Privilegiul de a te adresa reprezentanților autorizați ai celei mai importante asociații universitare internaționale poate fi datorat unei poziții politice trecătoare de șef de stat. Dar este datoria oricărui om de stat – deci cu atât mai mult a mea, care am venit în mediul politic din sfera universitară, și, într-o oarecare măsură, în numele Universității – de a plonja din timp în timp în această mare interioară pentru a regăsi apoi, plecând de la experiența Republicii Literelor, Republica Cetățenilor.

Vocația universitară nu sfârșește niciodată. De opt secole, adevărații universitari intră în Universitate ca într-o religie pentru că activitatea universitară ține de o implicare profundă, intelectuală și morală, în viața comunității.

Republica Literelor este cea care a arătat Republicii Cetățenilor că ideile nu circulă niciodată prin ele însele, că trebuie asumate de oamenii care le formulează, care le transmit, care se bat pentru ele, care trăiesc consecințele și responsabilitățile pe care ele le implică. Examine, puse la îndoială, acceptate sau respinse, aceste idei nu au decât viața pe care oamenii le-o dau sacrificându-se adeseori pentru triumful lor.

Reflectând asupra temei care mi-a fost propusă, aceea a responsabilității universităților în societatea noastră, cred că nu este suficient să ne limităm la a evalua universitățile ca instituții de învățământ și cercetare care împrumută diversitatea extremă a lumii de azi. Universitatea a avut meritul de a fi propus societății un anumit mod de a aborda și de a considera ființa umană și relațiile umane. Astfel, valorile care au luat naștere mai întâi în cadrul Universității au fost consacrate treptat ca valori fundamentale ale epocii democratice.

Născută ca o comunitate de dascăli și de studenți reuniți în jurul

Discurs rostit în calitate de invitat principal la Sesiunea inaugurală a **Conferinței Asociației Internaționale a Președinților de Universități**, Bruxelles, 11 iulie 1999.

unui proiect comun, de explorare și cunoaștere, Universitatea s-a pus în slujba adevărului. În această căutare, calea aleasă de Universitate, încă de la înființarea sa, a fost nu numai remarcabilă, ci și clarvăzătoare. Refuzând să rămână un spațiu în care erudiții își enunță ideile, siguri de ei înșiși și de propria lor valoare, Universitatea a devenit un forum în care ideile câștigă în claritate și în vigoare doar atunci când fac obiectul unor confruntări permanente. Altfel spus, Universitatea – ca instituție a modernității – reprezintă, prin definiție, un loc al pluralismului, unde cunoașterea nu este numai o problemă de erudiție, ci și o problemă de construcție a personalității umane. Fiind în același timp un spațiu al libertății de expresie, un forum al dezbaterii și un mediu incitant pentru reflecție, Universitatea clădește idei și oameni. Ea este o cetate liberă în care libertatea de gândire trebuie să prevaleze.

Orice universitate adevărată reprezintă, acolo unde se găsește, o redută a democrației atâta timp cât spiritul critic, rațiunea și pluralismul sunt valorile care stau la baza demersului său educativ.

La finele acestui mileniu, în care ne confruntăm cu riscul depersonalizării, Universitatea trebuie să-și asume din nou o sarcină fundamentală pentru viitorul omenirii: reaşezarea omului pe poziția care îi aparține de drept, ca subiect și tel al acțiunii sociale.

Responsabilitate pentru cuvântul rostit

Nu avem dreptul să uităm că toate ororile acestui secol tragic au fost înainte de toate cuvinte spuse și scrise de intelectuali și, adeseori, alți intelectuali au făcut demersuri pentru a le pune în practică. În absența cuvintelor care le-au exprimat, nici comunismul, nici fascismul nu ar fi putut revărsa asupra lumii otrava lor letală. Doctrina purificării sârbești din Kosovo a fost exprimată pentru prima dată într-un memoriu al Academiei de Științe din Serbia. Discursul fondator al național-comunismului sârb și-a creat o legitimitate amăgitoare și însângerată și datorită ralierei unor universitari, în timp ce mulți alți universitari sârbi au fost și sunt sufletul mișcărilor democratice.

Adevărata condiție de universitar înseamnă a-ți asuma fără greș nu numai responsabilitatea actelor tale, dar și a cuvintelor tale, a gândurilor circumscrise acestora.

Având drept unic stăpân propria conștiință, profesorul trebuie să evalueze cu onestitate mesajul pe care îl transmite generațiilor pe care le formează. El trebuie să-și interzică orice instrumentalizare a misiunii sale de dascăl în scopuri care se plasează în afara căutării științei și

a adevărului. Dascălul care îi fascinează pe tineri atrăgându-i spre o anume ideologie, spre o falsă cunoaștere, spre o gândire violentă și impură, devine răspunzător nu numai în fața lui însuși, ci și în fața societății și a istoriei.

Uneori Universitatea devine ea însăși o miză. A fost cazul Universității albaneze din Kosovo – interzisă, supraviețuind în clandestinitate și, în cele din urmă, împinsă la violență prin violență.

Un exemplu de rezistență l-au oferit universitarii români ostili intoleranței de orice fel. Refuzul acesteia a fost una dintre temele cele mai curajoase susținute de studenții și profesorii români în vâltoarea revoluției anticomuniste din 1989. La fel, în perioada următoare, universitățile românești au refuzat să facă jocul național-comunismului. Luând exemplul intelectualilor, o mare parte a clasei politice și mai ales societatea civilă au respins ideea oricărei confruntări violente, în favoarea dialogului. Acesta a reprezentat adevăratul fundament al reconcilierii istorice dintre români și maghiari, iar această trăsătură distinctivă a democrației românești reînstaurate și-a găsit o expresie simbolică în universitatea multiculturală româno-maghiară. S-a demonstrat astfel că se poate construi o societate și o națiune de cetățeni, în care minoritățile sunt apărute prin voința majorității, deschizându-se, astfel, un spațiu de speranță la frontierele unei zone sfâșiate de conflicte.

Este datoria noastră, a profesorilor și a studenților, să contracărăm orice piedică pusă libertății de gândire, dar tot datoria noastră este să nu permitem ca libertățile academice, esențiale pentru noi, să fie prost utilizate.

Pericolul uniformizării

Spiritul critic, rațiunea și pluralismul cer nu numai acceptarea diferențelor, ci și atenția acordată celuilalt. Universitatea reunește nu numai personalități diferite, ci ca pune laolaltă, sub același orizont de cunoaștere, diversitatea culturilor.

Pentru noi, proiectul comun în jurul căruia, în numele căruia și în avantajul căruia ne-am reunit astăzi este cunoașterea, împărtășirea cunoașterii ca legătură comunitară. Dar și ca instrument de cooperare, de apropiere și de solidaritate pentru prestigiul învățământului superior.

Cred că Universitatea reprezintă cu adevărat unul dintre ultimele metereze în fața unei mondializări unipolare și a unui proces din ce în ce mai uniformizator de omologare culturală bazată pe o tot mai evidentă dominație a comunicării audiovizuale, în detrimentul scriiturii.

Asistăm la o tendință de uniformizare a comportamentelor care ar vrea să ne facă să credem că trebuie să vorbim aceeași limbă, că trebuie să ne îmbrăcăm la fel, că moștenirea culturală a umanității nu mai contează, că importanță mai au doar acțiunea sau banii și nu trebuie să ne mai pierdem timpul gândind și reflectând.

În fața unei asemenea perspective, poate că exemplul cel mai remarcabil de multi-culturalism bine gestionat politic, ce ar putea fi opus unei asemenea mondializări uniformizatoare, este furnizat de instituțiile universitare ai căror reprezentanți avizați și autorizați sunteți. Doresc, prin urmare, ca reflecția noastră comună asupra identității instituționale a Universității secolului XXI să poată contribui, prin intermediul valorilor care ne sunt specifice, la consolidarea demnității cunoașterii și la prestigiul Universității, ca instituție a libertății în societățile noastre.

Există oare o societate liberă, alta decât cea construită după măsura omului? Democrația nu este oare lucrul cel mai profund și mai veritabil uman în viața comună a oamenilor? Așa stând lucrurile, mizele pe care mileniul III le pune deja în fața societății sunt, fără îndoială, noi provocări la care Universitatea este chemată să dea răspuns.

Contează ce suntem, nu ce avem

Prin consacrarea personalității umane, modernitatea a fost poate prea ades considerată o dizolvare inevitabilă a legăturilor organice din sânul comunității. Or, dincolo de aspectele incontestabil pozitive ale procesului de modernizare, ceea ce trebuie să punem acum în lumină este, după părerea mea, ocrotirea tendinței naturale a omului de a trăi și de a se dezvolta în cadrul comunității. Numai în acest fel modernitatea se va dovedi la înălțimea omului, croită pentru om. Nu vom intra în post-modernitate cu ce avem, ci cu ceea ce suntem.

În timpul perioadei pline de riscuri, de ambiguități și de neprevăzut ce a urmat încetării Războiului Rece, sub denumirea generică de tranziție, prima misiune pe care a fost chemată să o îndeplinească Universitatea a fost (și este) de natură socială. Experiența universitară ne îndeamnă să fim sensibili la transformările din lumea reală; să încurajăm dezvoltarea învățământului superior și rolul educației superioare; să veghem ca justiția să acționeze cu adevărat în societate gestionând în mod transparent toate raporturile dintre persoane, grupuri și stat.

La crizele sociale, create de bulversările economice și politice ale mondializării, ale modernizării și – în cazul țării mele – ale post-comu-

nismului, riscă să se adauge și o criză a școlii. Cum școala este prin excelență un loc al socializării și al structurării personalității umane, este firesc să ne întrebăm care este marja de mediere și de inovație a Universității, în calitatea ei de aliată a societății împotriva ravagiilor produse de aceste multiple crize?

Înainte de a vorbi despre modul în care Universitatea poate înfrunta responsabilitățile sale sociale în secolul XXI, se poate afirma că provocările prezentului sunt deja atât de urgente și de importante, încât este necesar să încercăm să le răspundem cu prioritate. Mai mult decât în orice alt moment al istoriei, nu putem ignora nici una dintre ipotezele sub care ne reprezentăm viitorul și nu putem gândi prezentul decât prin raportare la viitor.

Elita universitară

Dintre sfidările sociale cu care se va confrunta Universitatea mileniului III, două îmi par semnificative pentru modul în care vom fi capabili să ne organizăm elementele cunoașterii și viața comunitară. Am în vedere, în primul rând, modul nostru de a înțelege acțiunea umană și, în al doilea rând, modul de a concepe existența noastră comună, de a imagina și de a pune în lucrare funcția socială a cunoașterii.

Istoria modernizării economice și sociale a Europei, deși nu este uniformă de la Est la Vest și de la Nord la Sud, acoperă un timp considerabil în care s-au produs efecte durabile și profunde. Or, înțelegerea acestei istorii se află în miezul activității comunității universitare, de care poate da seamă și de la care poate învăța.

Pentru a reuși într-un asemenea demers, Universitatea este datoră să depășească ea însăși anumite obstacole, în special în relația între elite și societate în ansamblul ei. Respectul pentru valoare, cultivarea spiritului competitiv bazat pe competență și inventivitate, stimularea creativității vor reconfigura rolul elitelor și recunoașterea locului lor într-o ierarhizare etică a valorilor sociale.

Folosind pârgiile colaborării și comunicării între universități, comunitatea academică este chemată să mijlocească depășirea unor bariere de mentalitate între Vest și Est, ca și între Nord și Sud.

Nu mai avem dreptul să concepem sfera cunoașterii și a pregătirii universitare ca un spațiu situat dincolo de mizele sociale, condus de reguli esoterice, sesizate doar de inițiați, un spațiu monopolizat de cercuri închise, inaccesibile majorității, separat, deci opus acesteia. Din contră, de acum încolo trebuie să concepem Universitatea ca un mod

exemplar de a fi împreună, aplecați asupra unui proiect comun.

Viitorul lumii noastre nu poate fi asigurat atîta timp cît dimensiunilor de excelență intelectuală, științifică și tehnică nu li se vor adăuga înaltul simț al responsabilității civice, capacitatea de a lucra în favoarea pluralismului și dialogului, a respectului reciproc și a fidelității față de drepturile omului.

Universitățile făuresc viitorul lumii acum. Ele îi formează pe cei care vor proiecta infrastructura și tehnologiile, dar și pe cei care vor lua deciziile politice și vor administra societatea, pe cei care vor fi educatorii copiilor noștri. Universitățile îi descoperă și îi formează pe literații și artiștii care vor întruchipa visele, speranțele, dramele și coșmarurile vremurilor ce vin.

Secolul XXI aparține deja universitarilor, ei sunt primii care au de răspuns la toate provocările timpului și lumii în care vom trăi.

CĂTRE CE FEL DE SOCIETATE NE ÎNDREPTĂM

Societatea post-industrială informațională

Problema societății informaționale nu este o problemă de conjunctură, după cum calculatoarele și accesul la *Internet* nu mai sunt jucării sau extravagante ale unor oameni bogați. Ele sunt instrumente indispensabile lumii de mâine.

În România vorbim mereu despre reformă. Din păcate, s-au irosit ani întregi cu paleative pentru că nu s-a pus în mod clar și de la început, problema identificării tipului de societate spre care dorim să ne îndreptăm. Am învățat cu toții la școli, încă din clasele mici, că nu se poate găsi o soluție dacă întrebarea nu este pusă corect. Ignorând contextul în care țările dezvoltate se îndreaptă în ritm alert spre societatea globală informațională, au fost destule voci care să raporteze întrebarea la istoria României și să propună ca soluție revenirea la o politică industrială specifică anilor '60.

Este atât de târziu încât a devenit imperios necesar să ardem etapele și să construim de la bun început o societate post-industrială. Dezvoltarea societății informaționale este unul dintre obiectivele strategice ale României și exprimă voința politică majoritară de a ne alinia la orizontul de așteptare al secolului următor. Este pozitiv și foarte important că în privința acestui obiectiv există acum un consens la nivel politic și un interes mult sporit în rândul populației. Dar nu putem ascunde că ne aflăm de-abia la începutul drumului în privința introducerii tehnologiilor informaționale în România.

Știm ce dorim; cum procedăm?

Cifrele statistice sunt încă profund nemulțumitoare. România participă doar cu 2% la piața de tehnologii informaționale din Europa de Est și se află pe unul din ultimele locuri în ceea ce privește cheltuielile *per capita* pentru aceste tehnologii, cu un volum de două ori mai mic decât Bulgaria și de aproape 50 de ori mai mic decât Cehia și Slovenia.

Discurs la Forumul **Necesitatea și premisele dezvoltării societății informaționale în România**, București, Palatul Parlamentului, 5 octombrie 1999.

Pentru a schimba situația, este evident că voința politică trebuie concretizată într-un sprijin legislativ substanțial, în domeniile vamal și fiscal, pentru importatorii de hard și soft, pentru acele societăți comerciale care prezintă programe pe termen mediu și lung de dezvoltare a sistemelor informaționale.

Târgul Internațional pentru Tehnologia Informației, Comunicații și Birotică, la a cărui deschidere am participat cu câteva minute în urmă și pe care am avut ocazia să-l vizitez, oferă o gamă largă de soluții tehnologice, iar acest forum care se deschide acum este un excelent cadru de dezbateri asupra căilor de dezvoltare a societății informaționale în România.

Reforma inițiată de Ministerul Educației Naționale – pentru care m-am bătut cu ani în urmă, când eram președintele Consiliului Național al Rectorilor Universităților din România – încearcă și începe să reușească să ofere elevilor și studenților un cadru propice pentru adaptarea la modul de viață curent într-o societate globalizată. Unul dintre aceste mijloace este facilitarea accesului la Internet. Când am devenit rector, a fost primul lucru care m-a preocupat în definirea sensului de dezvoltare a Universității, după cum, mai târziu, când am devenit președinte, prima mea acțiune a vizat accesul la informații privind instituția prezidențială prin Internet. Nu este o modă și nu este un moft.

Sistemul Internet permite oamenilor să-și îmbunătățească eficiența activității pe baza unui larg spectru de informații. S-a constatat că tinerii care folosesc informația din Internet, alături de alte metode și instrumente de învățare, dau un randament mult mai bun și, în același timp, manifestă o flexibilitate mult mai mare în valorificarea cunoștințelor lor. În condițiile în care accesul la informație și prelucrarea informației sunt vitale pentru dezvoltarea unei societăți, accesul la Internet fără discriminări de statut social sau profesional reprezintă nu numai o necesitate, ci un imperativ. Introducerea sau adaptarea la noile tehnologii ale informației și comunicațiilor asigură nu numai o transmitere rapidă a unui volum mare de informație, dar, în plus, garantează și calitatea informației transmise.

Start promițător

În România există o bază umană excepțională pentru o dezvoltare rapidă a societății informaționale. Am participat la premiarea elevilor români medaliați la Olimpiadele de matematică și concursurile internaționale de informatică, i-am primit la Palatul Cotroceni, i-am cunos-

cut personal. Ei, ca și alți tineri români pe care i-am întâlnit pretutindeni în lume, în universități de mare prestigiu sau la simpozioane și congrese științifice, dovedesc din plin acest lucru. O dovedesc reprezentând România, sau reprezentând țările lor de adopție. A fost o surpriză și o satisfacție faptul că, la Moncton, la Olimpiada Francofoniei, la care au participat 3.600 de concurenți selectați prin Internet, dintre care 1.200 au participat la ultima fază, am descoperit că, pe primele locuri, se clasaseră echipele României și Canadei. Cum, în această fază, echipele erau invitate să dezvolte același subiect, surpriza a fost că au ales România. Am urmărit, așadar, România prezentată de români și România prezentată de canadieni de origine română.

Capitalul acesta se poate pierde, dacă nu asigurăm rapid, în țara noastră, un cadru optim de afirmare, în care tinerii să-și descopere și să-și dezvolte din timp aptitudinile. Din acest cadru fac parte, fără îndoială, și calculatorul personal, și accesul la Internet, și toate celelalte tehnologii de vârf. Numai așa va fi posibil ca România, în întregul ei, să prindă startul spre viitor. Acest proces a început și nu mai poate fi oprit, pentru că românii se gândesc din ce în ce mai mult la utilitatea și la necesitatea achiziționării unui calculator, fie și numai pentru a asigura copiilor lor un mediu adecvat de învățare.

Este îmbucurător că eforturile depuse, atât la nivelul comunităților, cât și în mediile de afaceri, au făcut ca rata de creștere a accesului la Internet în România să fie acum mai mare decât media mondială. Să sperăm că, într-un viitor apropiat, cetățeanul de rând va beneficia de infrastructura necesară informării rapide. Aici stă cheia.

În România am supraviețuit prin cultură și în lume ne-am impus prin cultură, prin artă. Dar nu vom ști niciodată câte valori potențiale s-au pierdut. Nu vom ști niciodată câți mari posibili scriitori sau muzicieni au rămas cel mult cântăreți în satul lor pentru că nu știau carte. Îi știm numai pe cei care au reușit și care reprezintă, pentru o țară de mărime medie, ca România, un capital istoric extraordinar. A fost un miracol ca Brâncuși, care putea rămâne un meșter virtuos de troițe la capătul satului lui, să poată ajunge la Paris și să devină pilonul sculpturii moderne. Nu putem ști câți alții s-au pierdut. Nu avem voie să lăsăm ca istoria să se repete.

Magistrală de mare viteză pentru administrație

În România nu avem încă o magistrală de mare viteză care să asigure transferul de date. Cred că aceasta ar trebui să fie o preocupare

prioritară. Să ne gândim, de pildă, ce ar însemna adaptarea politicii Romtelecom la această cerință în condițiile în care tarifele de acces la serviciile de bază cresc, fără ca în acest an să se fi făcut toate investițiile așteptate.

Un alt subiect arzător privește crearea unui sistem informatic al administrației publice care să asigure conectarea informațională atât cu populația, cât și cu întreprinderile și instituțiile. Dat fiind faptul că într-un astfel de sistem se prelucrează, se validează, se transmit și se distribuie date de interes public, informatizarea serviciilor ar trebui să reprezinte prioritatea reformei în domeniul administrației. Vedem peste tot cozi imense la ghișee, toată lumea este enervată de imposibilitatea de a comunica mai bine, de a avea un acces mai bun la serviciile administrației. Soluția nu este să construim mai multe ghișee sau clădiri, ci accesul la date prin sisteme comunicaționale moderne. Există însă o rezistență enormă, venită dintr-o mentalitate conservatoare. Se acceptă reforma la alții, dar nu în propriul mod de organizare.

Multe operații s-ar simplifica prin cărțile de credit, dar multora acestea li se par un moft. Le place să numere teancuri de bancnote, fie ele și de 5.000 de lei, să le vadă, să le simtă că sunt ale lor. Încă o dată făc apel la cei care lucrează în afaceri, în învățământ, în alte instituții: încercați să pătrundeți între oameni și faceți ca noul să învingă. Cei care utilizează PC-ul, cei care sunt prezenți pe Internet reprezintă partea avansată a societății și, pentru a se face auzită, ea trebuie să vorbească. Nu avem timp să așteptăm ca oamenii să-și schimbe de la sine mentalitatea.

Dezvoltarea industriei de soft

Conexiunea dintre cele două nivele de impact ale societății informaționale – educație și infrastructură – este vitală. În această conexiune, a domeniului educațional cu infrastructura, companiile producătoare de soft au un rol decisiv.

Dezvoltarea industriei de soft va duce cu siguranță la crearea unor oportunități pentru tinerii specialiști, iar statul își va recupera în mod direct investiția în educație. Tema pe care o avem de rezolvat este apariția acelei mase critice necesare reacției în lanț prin care mediul de afaceri din software să devină un nucleu al creșterii pentru întreaga societate.

Explozia unui domeniu are totdeauna consecințe pozitive în ansamblu, antrenând în evoluția sa multe alte sfere de activitate. Într-o

societate globală, autonomia fiecărui domeniu este în continuă descreștere, ceea ce face ca progresul într-un anumit punct să se extindă rapid în domenii conexe. Și atunci, repet, problema este ce alegem, ce tip de societate vrem să construim. Dacă vom opta ferm și în cunoștință de cauză, atunci vom ști cum să construim, cu ce construim, cu cine construim.

BIVALENȚA PROGRESULUI ÎN ȘTIINȚĂ

Distanțele și tradițiile nu mai blochează comunicarea

Este un privilegiu să devii membru al celei mai importante comunități academice din țara dumneavoastră și vă mulțumesc pentru titlul onorific pe care mi l-ați acordat. Am convingerea că, dincolo de o apreciere a contribuțiilor mele la științele pământului, care mă onorează, acest titlu ilustrează și prețuirea pe care Universitatea din Bangkok o acordă cercetării științifice românești.

În ultimele două secole, mediile academice din România au avut o contribuție substanțială la dezvoltarea științelor fundamentale, de la matematică și fizică la geologie și biologie, precum și a celor aplicative și socio-umane. Dincolo de aceste considerente, reuniunea noastră reflectă însă și noul mediu științific pe care procesul de mondializare l-a declanșat și în care distanțele în spațiu și diferențele de tradiție nu mai reprezintă piedici în comunicarea dintre savanți și cercetători, ci prilejuri de îmbogățire reciprocă.

Trăim, într-adevăr, într-un timp excepțional, în care unitatea obiectivă a umanității și a culturii umane devine tot mai mult și un dat subiectiv. Percepem tot mai direct și universalile condiției umane, și multitudinea de factori care ne apropie. Dacă secolele trecute au fost dominate de descoperirea alterității, a exotismului, a distanțelor care despart tradițiile și civilizațiile noastre, secolul care urmează va fi desigur un timp al regăsirii identității noastre fundamentale ca ființe umane și agenți ai cunoașterii universale.

Cunoașterea științifică – în cel mai larg sens al cuvântului – este de pe acum dominantă dezvoltării umanității. Creșterea exponențială a vitezei progresului științific va fi neîndoielnic sporită ca însăși exponențial, ceea ce va permite extinderea la scară planetară a creșterii economice bazate pe cunoaștere.

Știința nu este un Bine absolut

Mari probleme ale umanității, de la securitatea alimentară pen-

Discurs de recepție la ceremonia de **decernare a titlului de „Doctor Honoris Causa”** al **Universității din Bangkok**, septembrie 2000.

tru toți locuitorii planetei la eradicarea maladiilor care fac anual nenumărate victime, pot fi rezolvate prin relansarea cercetărilor naturii. O mai bună cunoaștere a mecanismelor atât de delicate ale câmpului social, în trecut și azi, poate susține o conduită mai rațională și poate economisi energii sociale care să se dedice progresului. Dar, așa cum s-a demonstrat, cel puțin odată cu domesticirea atomului, știința nu este un Bine absolut. Ea poate ascunde primejdii adesea direct proporționale cu beneficiile de care este capabilă în favoarea dezvoltării umane. Energia fisiunii nucleare este, fără îndoială, o sursă a dezvoltării, dar prima ei înfățișare a fost, din nefericire, cea de la Hiroșima și Nagasaki. Conștiința contemporană a fost modelată în egală măsură de speranțele și de profunda teamă pe care această bivalență a progresului cercetării o conține.

Dilema fundamentală a cercetării științifice poate fi exprimată în termeni categorici. Știința nu poate contribui la progresul material al umanității dacă nu oferă soluții fundamental diferite de resursele pe care le oferă natura. Spre deosebire de iluziile scientiste ale secolului XIX, *azi știm cât de periculos este să contrazici natura și legile ei*. Natura produce energie în cantități mici, dar cu un randament foarte mare; oamenii produc cantități foarte mari de energie, dar cu randamente foarte mici, ceea ce are rezultate catastrofale pentru mediul înconjurător.

Evident, după ce conștiința publică asupra riscurilor, pe care le implică acest model de industrie, a devenit tot mai activă, știința s-a orientat spre căutarea unor soluții mai adecvate protecției naturii. *Azi știm că știința nu este atotputernică* și că doar o opțiune politică fermă de preservare și refacere a mediului poate limita efectele excesului de arbitrar pe care era industrializării le-a generat.

Există însă domenii în care politicile constrângătoare se pot dovedi prea puțin eficiente. Cei mai mulți dintre specialiștii în prognoze sunt de părere că știința secolului viitor este biologia și, în particular, genetica. Progresele excepționale pe care cercetarea recentă le-a realizat, de la harta genomului uman la tehnicile de modificare genetică a plantelor și a animalelor, pot deschide perspective pentru soluționarea unor probleme dramatice ale umanității.

Într-adevăr, de la malformațiile genetice la penuria alimentară, știința poate oferi răspunsuri decisive. Dar *teamă unei utilizări iresponsabile a acestor valențe de progres este enormă*.

Limitele intervenției asupra naturii umane

Statele adoptă legislații restrictive, opinia publică dezbate cu pasiune aceste probleme, care se reduc, în fapt, la o întrebare fundamentală: cât de departe are dreptul omenirea să înainteze în modificarea naturii în genere și a naturii umane în special?

Temerile pe care se construiesc literaturi întregi de anticipație, de la teama de ființe stranie din cosmos la teama față de o lume în care roboții sunt stăpânii oamenilor, au sporit masiv. Ne temem de instrumentalizarea ființei umane prin clonare, ne temem de monopolizarea unor tehnici de modificare genetică a plantelor sau a animalelor.

Progresul tehnic a generat întotdeauna temeri. Și străbunii noștri se temeau: și de viteza insuportabilă, de peste 40 km/h, a trenurilor, și de efectele telefonului asupra sănătății. Dar azi suntem în fața unor pericole mult mai severe. Progresele previzibile ale biologiei riscă să modifice într-un mod nemaiîntâlnit în istorie însăși ființa umană.

Suntem, până la urmă, creaturi ale dumnezeirii și atunci cum am putea noi să ne substituim Creatorului?

Etică și deontologie

Problemele enunțate sunt strict morale și nu vor putea fi rezolvate în afara unei opțiuni pe care cercetătorii înșiși vor trebui să o facă. Nici constrângerea, nici represiunea nu au reușit să stopeze mersul cunoașterii. Dimpotrivă. Așadar, numai din interiorul unei elite intelectuale și morale a cercetării se va putea cântări cu dreaptă măsură riscul progresului științei previzibil în anii ce urmează și se va putea lua o decizie salutară pentru viitorul omenirii.

Comunitatea academică nu este și nu poate fi un mediu steril, în care numai cunoașterea și nu și implicațiile ei să facă obiectul reflexiei. Comunitatea academică trebuie să se înzestreze și să transmită generațiilor succesive o viziune integratoare asupra adevărului și cunoașterii, un *cod deontologic îndreptat către sine și un cod etic îndreptat către societate*. Așa cum, de aproape trei milenii, jurământul hipocratic îi leagă pe medici de apărarea vieții, tot așa un legământ academic general va trebui să sintetizeze marile opțiuni pe care știința nu mai poate întârzia să le asume.

TINERII ȘI EUROPA DE MÂINE

Ce așteptăm și ce le datorăm

Am răspuns invitației, pe care organizatorii acestui extraordinar congres al tineretului european mi-au adresat-o, cu sentimentul unei triple datorii: datoria de onoare care revine oricărui profesor (ca și oricărui om politic) de a răspunde întrebărilor tinerilor care îi acordă încredere; o datorie de suflet față de toți cei care, vorbind despre Europa de mâine, nu uită „cealaltă Europă”, redevenită liberă, pe care țara mea o ilustrează într-un mod adesea dramatic; în fine, o datorie personală, pentru că problema formării unei noi generații de oameni politici și de experți în afaceri europene este de mult timp în centrul preocupărilor mele.

La începutul anilor '90, când un mare număr de universitari au intrat în rândurile a ceea ce atunci era opoziția democratică românească, am ales și eu acest drum, înțelegând foarte bine că intelectualitatea trebuia să-și afirme prezența, mai degrabă decât să lase drumul liber singurilor specialiști experimentați în funcții politice – care existau atunci – membrii nomenclaturii din timpul dictaturii comuniste. Dar am știut, de asemenea, că aceasta era o soluție nu numai imperfectă, ci și tranzitorie; că trebuia să fim acolo până când o nouă generație de oameni politici, formați în libertate și într-un spirit democratic, vor prelua ștafeta; că acest schimb nu trebuia tergiversat și trebuia așadar să oferim acestor tineri posibilitatea unei educații solide și a unei formări rapide în noile facultăți românești, cât și în marile universități europene sau americane.

Sunt mândru că unul dintre raportorii prezenți aici este tânărul meu compatriot de la Universitatea din Cluj Napoca. Această ilustră cetate universitară românească este astăzi, prin spiritul său și prin vocația sa pluralistă, un reper esențial al noului spirit european care animă Europa Centrală.

Au trecut zece ani și mulți tineri români s-au reîntors din univer-

Discurs la **Congresul tineretului european, „Newropeans”, organizat de Președinția franceză a Uniunii Europene**. Paris, 7 octombrie 2000.

sitățile străine unde au studiat. Am creat și am dezvoltat noi înșine instituții românești de predare a științelor politice și administrative. Am antrenat un număr însemnat de tineri în reorganizarea instituțiilor publice și a universităților noastre. Nu am atins încă acea masă critică, capabilă să schimbe viziunea globală a societății asupra propriului nostru viitor și, mai ales, asupra modului în care suntem decisi să-l construim.

Acastă observație vizează îndeosebi pe cei tineri, cei care vor întregi Europa de mâine. Nu numai că este necesar să facem mai mult decât până acum, dar trebuie să facem mai bine. Mai bine, din punctul de vedere al distribuției centrelor de formare în acest spațiu european pe cale să se lărgască. Mai bine, din punctul de vedere al cunoașterii și al înțelegerii acestui spațiu european a cărui diversitate nu este egalată decât de interdependența componentelor sale.

Noua definiție a identității europene

Acastă nouă generație, care clădește astăzi Europa de mâine, are nevoie să-și asume propria viziune și definiție a identității europene. Fără îndoială, generația mea a moștenit în același timp visul unei Europe unite și viziunea părinților fondatori ai Comunității Europene. Geografia sau istoria oferă doar cadrul exterior al definiției. Structura interioară o dau valorile sale fondatoare, valorile democrației și ale respectului față de persoana umană. Acestea vor rămâne mereu în centrul conceptului Europa. Firește, nu în sens restrictiv, ca atribut exclusiv al civilizației europene, ci într-un sens mai curând normativ. Pentru că nu se va putea vorbi despre o identitate europeană acolo unde aceste valori sunt amenințate sau absente. Generația părinților voștri le-a adăugat noi dimensiuni economice și politice, de la moneda unică la proiectul unei politici externe și de securitate comune, întregind-o, în ultimii ani, cu voința integrării „celeilalte Europe”, din Estul continentului.

Care va fi Europa generației voastre? Europa anilor 2010? Sau cea a anilor 2025? Va fi ca coextensivă, ca spațiu geografic, cu limitele care îi sunt atribuite astăzi? Greu de răspuns, pentru că emanciparea democratică a altor țări ar putea deschide noi perspective de integrare. În orice caz, este deja evident că schimbarea fundamentală în care sperăm astăzi, în ceea ce privește emanciparea democratică a Balcanilor, va adăuga alte geometrii celor desenate de Summit-ul de la Helsinki. Fie prin integrarea în sensul deplin al cuvântului, fie prin acorduri mai flexibile, Sud-Estul Europei va trebui luat în calcul în

ansamblul său. Cu atât mai mult cu cât Grecia, un pilon redutabil al acestei regiuni, este parte a Uniunii Europene de mai mulți ani, deschizând o direcție de largire ireversibilă.

Este vital ca această viziune amplificată a spațiului european să fie corelată cu o concepție limpede asupra esenței procesului de extindere, asupra standardelor unificatoare și asupra finalității sale.

Comunitățile Europene au creat piața comună ca instrument esențial al păcii în Europa. Securitatea economică și securitatea pur și simplu și-au dat mâna pentru a crea un spațiu de înflorire și de stabilitate democratică. Aceste structuri nu vor fi pur și simplu transferate la scara mai vastă a viitoarei Uniuni; ele vor trebui reinventate iar generației voastre îi revine această datorie de voință, de inteligență și de viziune de a reinventa lumea, sau cel puțin această lume a noastră, lumea europeană. Este nevoie de o gândire puternică, generoasă și profundă asupra relațiilor și tensiunilor dintre acele identități care ne definesc, rând pe rând, constituind solidarități de familie sau de națiuni și de limbă, solidarități regionale și transfrontaliere, solidarități de grupă de vârstă sau de religie. Trebuie găsit locul geometric unde aceste multiple identități se pot uni într-o singură identitate europeană. Nu va fi pur și simplu un creuzet, unde acestea ar fi reduse la cel mai mic numitor comun, pentru a da naștere unei noi identități care să se substituie tuturor celorlalte. Va fi, cred și sper, un loc – fără îndoială multiplu și plural – unde dialogul și schimbul convivial pot degaja o identitate mai bogată. Suntem noi, sau mai degrabă voi, tinerii Europei, pregătiți deja pentru această misiune?

Europa cunoașterii

Cred, în ceea ce mă privește, că această construcție a unui amplu spațiu de dialog are mai multe șanse decât îi acordăm la prima vedere, dacă își inventează propriile instrumente. Europa culturilor nu a trebuit să aștepte Europa piețelor și de aceea ea trebuie să fie chiar în centrul acestei noi construcții. Vor trebui dărâmate câteva tabuuri pentru a da culturii înaltul simț civic care îi este propriu. Trebuie să luptăm, pe de o parte, contra *consumerismului*, care nu pregetă să ne repete că numai valoarea de piață a bunurilor culturale trebuie luată în considerație iar, pe de altă parte, împotriva acelor stereotipuri ale experților și politicienilor, care menționează cultura doar la sfârșitul ultimului capitol, adeseori cel mai sărăcăcios, al proiectelor lor.

Dacă vrem ca această nouă Europă să existe, trebuie să facem din

ea o Europă a cunoștințelor, și nu o Europă a informațiilor. Ca să construim această Europă trebuie să regândim sistemele educative care au fost concepute în secolul XIX cu scopul esențial de a crea identitățile naționale ale popoarelor și într-o logică a antagonismului, a exaltării specificităților exclusive. Acum, specificul se cere primit într-o logică a incluziunii și a respectului pentru celălalt. Trebuie, înainte de orice, să acordăm timp cetățenilor să reflecteze asupra acestui lucru, să avem formatori de opinie avizați.

În nici un caz, această nouă Europă nu trebuie acaparată, nici uzurpată, de către o elită de experți care să se substituie voinței democratice a cetățenilor. Sigur că ar fi mult mai ușor ca o asemenea construcție teoretică să fie gestionată de specialiști formați în cele mai bune institute europene și obișnuiți cu subtilitățile mecanismelor instituționale complicate și ale idiomului euroconform. Dar, dacă vrem să creăm o Europă cu adevărat unită, ea trebuie să fie o Europă a cetățenilor săi, tot atât de familiară și de grăitoare sufletului oamenilor, ca și patriile lor.

În această epocă a exploziei informaționale, avem nevoie să clădim o Europă a cunoașterii. Obişnuim să spunem că diversitatea continentului nostru este bogăția sa cea mai mare; dar ce știe europeanul de rând despre această diversitate? Informația – chiar atunci când este utilizată cu discernământ, ceea ce nu este întotdeauna cazul în viața noastră atât de agitată – nu este decât spuma faptelor. Trebuie mers în profunzime pentru a ne înțelege pe noi înșine și pentru a înțelege Europa. Numai o Europă a cunoașterii va fi o Europă a dezvoltării durabile, a dinamicilor solide, a păcii și securității.

Europa de mâine trebuie să-și regăsească măreția aducând omagiul său măreției celorlalți. Ea trebuie să-și rememoreze originile și să rămână atentă la sine însăși și la ceilalți. Vouă, noilor europeni, vă revine sarcina de a găsi calea spre această Europă a viitorului, animată de un suflu generos și puternic, de forța ideilor care au făcut-o să trăiască nu numai în fapte, dar și în inimile și în spiritul cetățenilor săi.

LA DISTANȚĂ DE UN CLIC

Modelul învingătorilor

Topul național al firmelor private este o sărbătoare a succesului care reunește elita firmelor din sectorul privat românesc. El certifică faptul că în România există inițiativă și pricepere în afaceri, iar premiarea celor mai bune firme reprezintă, fără îndoială, un stimulent. Atât pentru câștigători, obligați să-și mențină prestigiul, cât și pentru cei care doresc să ajungă în vârf. Faptul că această ierarhizare națională a firmelor private are deja o tradiție de șapte ani ne dovedește că în România și lucrurile pozitive au continuitate.

În bilanțul reformei și al schimbării, performanțele sectorului privat au adus noi locuri de muncă, iar de contribuțiile dumneavoastră la bugetul de stat au beneficiat sănătatea, învățământul, protecția socială, apărarea și cultura. Alături de milioanele de contribuabili, firmele private au plătit prețul cel mare al reformei. Meritul dumneavoastră este că, deși ați avut de luptat cu dificultăți uriașe, nu ați cedat în fața lor. Mai mult, nu v-ați mulțumit să duceți o politică de supraviețuire și ați demonstrat că puteți obține rezultate excelente și în condiții vitrege. Nu înseamnă că mediul de afaceri din România nu trebuie să devină mai prielnic pentru întreprinzătorii privați. Conștienți că succesul nu vine de la sine, dumneavoastră v-ați înarmat cu îndrăzneală, tenacitate, muncă și tărie sufletească pentru a reuși. Faceți parte din categoria învingătorilor.

Orice dificultate reprezintă o provocare și orice obstacol o oportunitate. Dacă nu acceptăm acest mod de gândire, modernizarea și prosperitatea României vor rămâne doar vise frumoase. Din fericire, această mentalitate câștigă tot mai mult teren în societatea românească. Prin urmare, putem fi optimiști. Modele oferite dumneavoastră și sunt convins că ele vor fi urmate de cât mai mulți.

Din păcate, sunt mulți și cei care mai privesc cu neîncredere succesul altora. Poate, pentru că ei n-ar îndrăzni sau nu au reușit, poate,

Discurs la festivitatea de premiere a câștigătorilor din **Topul național al firmelor private din România**. București. 3 noiembrie 2000.

din suspiciune, poate, dintr-un reflex al egalitarismului comunist care promova o nivelare a societății în sărăcie. Persistența acestei mentalități în societatea românească reteză uneori elanul întreprinzătorilor. Ei trebuie să devină locomotiva societății, partea cea mai dinamică și creativă care impulsionează pe toți ceilalți. Avem nevoie de elite.

Zestre incompletă

Anul 2000 este pe sfârșite și este firesc să privim spre viitor. Ce va aduce el? Cum va arăta economia în viitorul nu prea depărtat? Pentru a răspunde la aceste întrebări trebuie mai întâi să știm cu ce zestre plecăm spre viitor. Există o economie de piață reală, bazată decisiv pe proprietatea privată și aceasta este marea schimbare din ultimii ani. Plecăm, de asemenea, cu instituții indispensabile economiei de piață – bursele de valori și de mărfuri, încă slabe, dar funcționale; cu un sistem bancar în sfârșit curățit de deturnări, împrumuturi nerestituite și dobânzi preferențiale; cu un început de legislație care să permită dezvoltarea societății informaționale. A fost stabilită o strategie națională de promovare a informatizării; au fost scutite de taxe vamale și TVA importurile unor produse IT. Sunt necesare reglementări privind semnătura electronică, comerțul electronic, dezvoltarea unor parcuri tehnologice software.

Globalizarea este un fenomen actual și inevitabil. România trebuie să se adapteze acestei tendințe și să construiască cât mai repede o societate post-industrială. Impactul accesului la informații prin Internet este din ce în ce mai vizibil în domeniul economiei și al afacerilor. Sunt patru ani de când lupt să conving instituțiile și opinia publică că singura noastră șansă este saltul peste etapele clasice de dezvoltare pentru a pune rapid bazele societății post-industriale informaționale. Am inițiat programul E-România și, ca președinte de onoare al Asociației Industrii de Software, am înțeles să folosesc orice prilej pentru a susține acest proiect național.

Decalogul noii economii

Există anumite caracteristici esențiale ale noii economii, care modifică modul de a face afaceri, generează provocări noi și obligă la răspunsuri noi. Iată de ce cred că dumneavoastră sunteți auditoriul cel mai potrivit pentru a vorbi despre ceea ce am putea numi *decalogul noii economii*:

– *Materia devine mai puțin importantă. Până acum am fost obișnuiți*

să gândim în termeni de volum; de azi înainte totul se va discuta în termeni de viteză. Elaborarea informațiilor este mult mai puternică și mai eficientă decât mișcarea produselor fizice. Valoarea unei companii este tot mai puțin legată de bunurile tangibile și tot mai mult de calificare, idei și asocierea strategică a informațiilor.

– *Distanțele în spațiu se minimizează.* Întreaga lume a devenit clientul și concurentul fiecărei firme. Până acum, elementul geografic a avut un rol decisiv în determinarea subiecților și a ariilor concurențiale. Acum, firmele pot lua legătura instantaneu cu clienții din întreaga lume. Pe de altă parte, și concurența a atins dimensiuni globale. Nici oportunitățile, dar nici riscurile nu au fost vreodată atât de mari.

– *Timpul tranzacțiilor se reduce.* Interacțiunea instantanee implică schimburi tot mai rapide. Într-o lume de legături instantanee, capacitatea de a da răspunsuri imediate și de a te adapta la cerințele pieței în timp real devin fundamentale.

– *Calitatea resurselor umane este esențială.* Puterea creierului nu poate fi înregistrată în contabilitate, dar este factorul cel mai important al noii economii. La acest capitol, aș dori să remarc că România are un avantaj competitiv, deoarece deține un număr important de persoane cu o pregătire profesională foarte bună și, în același timp, cunoscători de limbi străine. Astăzi, mai mult ca niciodată, valoarea asociată ideilor și modelelor comerciale și tehnologice, exprimată în creații este enormă. Metodele de angajare și gestionare a resurselor umane sunt în profundă transformare.

– *Creșterea este facilitată de intrarea în rețeaua Internet.* Comunicarea web este atât de rapidă și de simplă, încât informația privind existența unui produs nou este răspândită cu viteza unui incendiu. Acest lucru înseamnă că în noua economie avantajele primului venit sunt mult mai mari decât în trecut.

– *Valoarea crește exponențial cu cota de piață deținută.* Pentru produsele care permit stabilirea unui standard, efectul de rețea este cel mai pronunțat. Cu cât numărul produselor este mai mare, cu atât va fi mai căutată fiecare unitate. Acest lucru reprezintă o excepție notabilă de la regulile economice tradiționale care asociau creșterea valorii cu penuria. Unele firme își distribuie gratuit produsele pentru a-și asigura cotele de piață și a vinde apoi servicii auxiliare. Un exemplu în acest sens este politica de vânzări în telefonie mobilă care se aplică chiar acum în România. A crescut exponențial numărul produselor și

al serviciilor a căror valoare este legată de răspândirea din ce în ce mai rapidă a rețelei. Istoric, efectul de rețea este comparabil cu generalizarea aparatelor telefonice sau a faxului.

– *Info-mediarii înlocuiesc inter-mediarii.* Distribuitorii și agenții autorizați sunt serios amenințați de economia de rețea în care cumpărătorii se pot adresa direct vânzătorilor. Se preconizează nașterea unei noi categorii de intermediari. Pe măsură ce cantitatea de informații crește, această nouă categorie va avea rolul de a transforma datele brute în informații punând în contact oferta de servicii agregate, asistența pentru clienți și instrumentele tehnologice. Activitatea lor este necesară pentru a simplifica operațiunile de cumpărare sau mediile de vânzare bazate pe agregarea comunităților de utilizatori.

– *Cumpărătorii devin mai puternici, vânzătorilor li se prezintă noi oportunități.* Clientul nu mai trebuie să se deplaseze pentru a confrunța prețurile și serviciile. Oportunitățile cele mai favorabile vor fi găsite cu ajutorul produselor software adecvate. În aceste condiții, firmele care oferă servicii unicat sau la costuri mai reduse pot atrage mulți clienți noi. Cele care se bazează însă pe bariere de ordin fizic pentru a se apăra de concurenți sunt pe cale de a da faliment.

– *Informațiile privind un produs sau serviciu au o proporție mai mare decât valoarea sa globală.* Tranzacțiile sunt ca o partidă de dublu. Este mult mai ușor să personalizezi informații decât produse fizice. Astfel, pentru furnizori va fi mai simplu și mai profitabil să personalizeze informațiile, iar consumatorii vor începe să ceară din ce în ce mai des acest tip de serviciu.

– *Orice produs este disponibil oriunde.* Distanța dintre dorință și cumpărare a fost acoperită. Rafturile de la *world wide web* sunt unice, pentru că sunt nelimitate. Condiționările artificiale care limitau alegerile consumatorilor lasă loc posibilității de a cumpăra exact produsul dorit. Înainte, impulsul de cumpărare și cumpărarea propriu-zisă erau separate de bariere fizice și mentale. Astăzi este de ajuns să găsești numele produsului dorit și să apeși butonul „cumpără”, fără a te duce la magazin pentru a realiza actul de cumpărare. Un simplu „clic” rezolvă totul.

Viteză accelerată

Atunci când produsele de marketing și de vânzare tind să se contopească, concurenții sunt la distanță de un „clic”.

La distanță de un „clic” sunt și viitorul, eficiența și prosperitatea noastră. Știu că mulți dintre dumneavoastră aveți deja site-uri de Internet, prin care vă faceți mai cunoscuți și vă înlesniți comunicarea. Sunt convins că veți face cu ușurință pasul către comerțul electronic, că veți ști să profitați de uriașele beneficii pe care vi le poate aduce și că veți putea să evitați riscurile pe care le implică.

Un lider al economiei de piață clasice va putea fi și un lider al noii economii numai dacă va avea puterea să se adapteze noilor principii cu viteza cu care se dezvoltă societatea informatică. O șansă nefolosită la timp, dispare. Internetul este acum la noi. Noi unde suntem?

DEZVOLTAREA DURABILĂ ȘI PROBLEMA ENERGIEI

Barometrul dezvoltării durabile

Ca proces de schimburi rapide și de integrare a sistemelor de comunicații, a piețelor financiare și chiar a ideologiei politice, nu există nici o îndoială că globalizarea influențează în mod direct economia, relațiile sociale și mediul, fiind o provocare fără precedent pentru o dezvoltare durabilă. Există însă, de la bun început, unele întrebări esențiale: Cât de departe am ajuns? Cât de departe să mergem?

Guvernarea într-o cră a globalizării cere o altă simbioză a deciziilor politice, a mediului de afaceri și a societății civile. Prima, a doua, a treia diviziune a lumii nu mai sunt relevante. Lumea comunismului s-a prăbușit, lumea a treia a fost fragmentată, iar actualele structuri politice din multe părți ale lumii nu vor permite o tranziție ușoară spre democrație și piață liberă. Într-o economie globală, guvernele – oricare ar fi acestea – pierd controlul asupra deciziilor care afectează țările lor, iar prioritățile forțelor economice îi afectează direct pe cetățenii acestora.

Globalizarea a creat deja deficite importante în domenii semnificative, precum: securitatea – prin criminalitatea transfrontalieră și incapacitatea guvernelor de a răspunde violențelor de acest tip, provenite din alte țări; societatea – prin inegalitatea crescândă (din cadrul și dintre țări) a veniturilor și a capacității de utilizare a noilor tehnologii; mediul – prin daune în creștere pe întreaga planetă; democrația – prin dificultatea liderilor națiunilor de a atrage sprijinul public pentru cooperarea în probleme globale, cum ar fi Protocolul de la Kyoto, inexistența unui for parlamentar global și sfera restrânsă a deciziilor majorității reuniunilor de șefi de stat și de guvern, care vizează mai ales politici regionale (sau subregionale).

Acest declin al capacității guvernelor naționale și al organismelor interguvernamentale de a opri degradarea nivelului de viață reclamă creșterea rolului organizațiilor non-guvernamentale transnaționale și al

Introducere și concluzii prezentate în calitate de moderator al dezbaterilor pe tema „Strategii energetice” în cadrul Congresului Mondial al Energiei. Buenos Aires, 23-25 octombrie 2001.

corporațiilor multinaționale în crearea unei responsabilități reale față de generațiile viitoare, în menținerea unor societăți echitabile și participative.

Acces la energie într-o lume deschisă tuturor

Dacă energia este indispensabilă pentru o creștere economică durabilă, calea de asigurare a unei aprovizionări corespunzătoare cu energie este o provocare uriașă pentru o lume cu atât de mare diversitate a nivelului de resurse proprii, a mărimii populației și a gradului de dezvoltare economică a țărilor.

Atingerea celor trei obiective definite de Congresul Mondial al Energiei: disponibilitatea, accesibilitatea și acceptabilitatea resurselor energetice; securitatea energetică și protecția mediului sunt factorii-cheie pentru o dezvoltare energetică reală. Dacă ne amintim și cele zece acțiuni politice, enunțate în Declarația Congresului Mondial al Energiei din anul trecut, în vederea unei dezvoltări energetice sustenabile până în 2020, vom constata că situația continuă să se caracterizeze prin inechități ale distribuției și impacturi degradante ale mediului global, regional și local, precum și ale sănătății omului.

Semnele pieței nu sunt întotdeauna eficiente pentru rezolvarea simultană a cererilor de energie și a priorităților de mediu. Dacă tariful energiei reflectă toate costurile, inclusiv externe (cum ar fi managementul emisiilor sau al reziduurilor), acesta poate asigura investiții adecvate pentru tehnologii eficiente energetic și preferabile ecologic. Dar un asemenea tarif ar fi prea scump pentru o mare parte a lumii. În schimb, un tarif subvenționat, până la un preț acceptabil social, nu ar atrage investiții suficiente.

Administrarea contradicțiilor

Barometrul durabilității indică o serie de contradicții dramatice: resurse naturale versus creșterea populației; creștere economică versus protecția mediului; bunăstare umană versus bunăstarea ecosistemului; Nord (țări dezvoltate) versus Sud (țări în curs de dezvoltare); reglementare versus dereglementare pe piața energiei; energia verde: acceptare versus refuz de plată a cheltuielilor de valorizare a mediului etc.

Astăzi, un miliard de oameni din țările industrializate folosesc 60% din energia comercială a lumii, în timp ce pentru celelalte cinci miliarde consumul însumează doar 40%. O creștere a cantității disponibile, într-o manieră mai ieftină și ecologică, nu poate fi realizată decât prin dezvoltarea sectorului privat, reducerea impactului eco-

logic, cooperare regională și negocierea emisiilor energetice.

Industria energetică are nevoie de soluții pentru găsirea unui echilibru între creșterea cererii de electricitate (a unei populații în creștere și a unei economii în creștere) și minimizarea impactului asupra resurselor naturale (a mediului înconjurător, în general).

Încălzirea globală este o constrângere serioasă. Reducerea emisiei de gaze de seră poate fi realizată pe două căi: prin conservarea energiei și prin creșterea consumului de combustibili non-fosili.

Administrarea contradicțiilor de pe piața energetică implică, de asemenea, găsirea de surse de energie noi și înnoibile. Țelul Uniunii Europene este de 12% din consumul său total de energie în 2010. Depășirea barierelor instituționale și de piață și introducerea unor facilități fiscale se izbesc, deocamdată, de o mare dezordine fiscală, de opacitatea ajutorului de stat, de un management inefficient al cererii.

Cooperare regională și strategii durabile

Producerea de electricitate pe termen lung și în condiții ecologice, la nivel global, implică o armonizare a politicilor naționale și regionale prin menținerea unui dialog sincer între organismele guvernamentale și organizațiile neguvernamentale de ecologiști; sisteme de management riguros și cercetări de ameliorare a mediului înconjurător.

Cererea crescândă de energie și dependența din ce în ce mai mare de importuri fac cooperarea cu atât mai necesară.

Guvernare globală

Secolul XXI a început prin inițierea unei agende extrem de ambițioase în planul adoptării democratice a unor decizii politice internaționale. Această așa-numită guvernare globală își propune eforturi comune sub trei deșize: deschidere și răspundere; dezvoltare economică durabilă și sustenabilitate ecologică; justiție în economie, în societate, în protecția mediului.

Creșterea graduală a calității condițiilor de funcționare legislativă, instituțională, financiară și economică în întreaga lume ar putea naște o dezvoltare durabilă a întregii planete.

Cea mai mare parte a lumii agreează crearea unei instituții a Națiunilor Unite pentru Securitate Economică și de Mediu; conservarea și distribuirea echitabilă a resurselor energetice; reducerea sărăciei ca prioritate globală; crearea unei Curți Ecologice Internaționale care să protejeze valorile comune.

Politica Regretului Minim

Calitatea apei, hranei, sănătății, educației nu poate fi îmbunătățită până când energia modernă nu va deveni accesibilă tuturor. La rândul său, politica energetică nu poate fi despărțită de promovarea unei dezvoltări economice sănătoase și de combaterea schimbărilor de climă. În analogie cu Indexul Dezvoltării Umane al PNUD (longevitate, cunoaștere, standarde materiale de viață) ar putea fi definit și un Index de Dezvoltare Umană în lumea afacerilor, îndeosebi energetice.

Dezvoltarea durabilă impune o *Politică a Minimului Regret* în domeniul energiei. Din nefericire, n-am ajuns prea departe în acest sens. Și nu vom putea merge mai departe dacă dorința de a trăi într-o singură lume nu va fi împărtășită de toate popoarele Terrei și statele lor.

PRIMUL AN AL SECOLULUI XXI ÎN EUROPA

Mai multe întrebări decât răspunsuri

Cu aproape doisprezece ani în urmă, când Zidul Berlinului a fost dărâmat, o întreagă lume, lumea post-război, a luat sfârșit și o nouă realitate a impus un alt fel de gândire și de structurare a viitorului. Principala schimbare pe care a adus-o sfârșitul Războiului Rece pentru Europa poate fi definită ca o fereastră de oportunități fără precedent spre un continent unit și democratic. Aceasta înseamnă că securitatea europeană este de acum încolo indivizibilă. În ciuda tuturor ambiguităților ultimului deceniu, noi concepte ale securității europene sunt pe cale să se nască.

Există în continuare mai multe întrebări decât răspunsuri. Prima pe cale să domine este cea despre limitele integrării. Cu alte cuvinte, trebuie să ne așteptăm la dezvoltarea unor strategii complementare, sau la o luptă explozivă a unor concepte antagonice? Va fi o strategie limitată, centrată pe Occident, sau una larg cuprinzătoare? Căderea Europei comuniste a generat, oare, noi forme ale aceleiași solidarități fundamentale, ceea ce înseamnă, de fapt, victoria conceptului de securitate trans-atlantic, sau a determinat, într-o manieră aproape irațională, prima ruptură reală dintre continentul nord-american și Europa?

În ultimii doi ani, Statele Unite au dezvoltat, pentru prima dată după cel de al doilea război mondial, un concept de securitate absolut autonom. Este, deci, firesc să ne întrebăm dacă securitatea europeană va continua să aibă o dimensiune trans-atlantică, sau ne vom confrunța cu o configurație nouă și neașteptată, cu o identitate europeană de apărare în opoziție cu scutul american anti-nuclear.

Între NIET și poarta de încredere

La multe dintre aceste întrebări nu se poate răspunde fără evaluarea direcțiilor în care își dezvoltă Rusia propria identitate strategică și propriile țeluri. Această evaluare nu este deloc ușoară și mă aștept mai

Discurs principal la simpozionul cu tema **Rusia și Vestul**, organizat de Institutul Est-Vest, New York, 8 mai 2001.

degrabă să învâț acest subiect decât să-l predau. Totuși, așa cum se vede din perspectiva unei țări vecine, tendințele politicii externe ruse sunt oarecum nedumeritoare în acest moment. Cred că această ambiguitate exprimă dificultățile cu care se confruntă Rusia în definirea propriilor sale concepte de securitate într-un mediu internațional nou și, mai mult decât atât, într-o nouă logică a securității.

În esență, politicienii ruși par să aibă o dificultate considerabilă în a depăși logica tradițională a jocului de sumă nulă. Ei par să creadă în continuare că tot ce ar câștiga Occidentul ar pierde Rusia. Dar, în afara acestei percepții tradiționale, există cel puțin două definiții diferite ale strategiei sale de securitate europeană la granițele Federației, care par reciproc exclusive: una minimă, în care enclavele – Kaliningrad sau Transnistria – sunt ferm susținute să rămână puncte forte ale graniței de Vest a Federației, iar țărilor baltice și Moldovei, foste republici sovietice, li se cere să nu adere la NATO, deși sunt lăsate libere să-și întărească legăturile economice cu Vestul; a doua, în care zona de securitate implică recâștigarea uniunii nu numai cu Belarus, Ucraina și Republica Moldova, dar și cu o parte din fosta zonă de influență a Rusiei în Europa de Sud-Est. De obicei, prima definiție aparține diplomaților. Membri ai Parlamentului o exprimă adesea pe cea de a doua. Din când în când, vectorul se schimbă, ceea ce poate însemna mai mult decât se presupune în mod curent.

În 1997, Rusia a trebuit să accepte „plecarea” Poloniei, a Ungariei și a Cehiei, nominalizate pentru primul val de extindere a NATO. Alegerile din 1996 – 1997 au consolidat, în fine, opțiunea strategică a României și, respectiv, a Slovaciei. Ca atare, cele două țări au fost citate drept candidate la integrare în Declarațiile Finale ale Summiturilor NATO: România pentru prima dată în 1997, la Madrid, apoi reconfirmată în 1999, la Washington, iar Slovacia în 1999, la Washington. Este vizibil că aceste schimbări radicale nu au trezit entuziasm în opinia publică din Rusia, ca să nu mai vorbim despre clasa politică. Problema este cât de departe merge această lipsă de entuziasm.

Dacă Slovacia ar fi admisă în NATO anul viitor, aceasta nu ar marca o nouă *eră* pentru Alianță. Ar fi însă un avantaj strategic pentru Ungaria și Cehia ca noi membrii NATO. Oricum, cu sau fără Slovacia în NATO, Europa Centrală este deja în afara zonei de influență a Rusiei.

Dimpotrivă, orice altă opțiune de extindere, poate cu excepția

Sloveniei, va constitui o modificare majoră pentru poziția Rusiei. Cazul țărilor baltice este cel mai evident, iar poziția explicită a Rusiei arată că, în situația în care Alianța ar accepta oricare dintre cele trei republici în anul viitor, relația cu NATO se va antagoniza în mod automat. Nu știm, însă, care ar fi eventualele mijloace de retorsiune pe care Rusia le-ar putea folosi acum și dacă ele ar putea depăși stadiul unor proteste vehemente.

Opțiunea de lărgire a flancului sud-estic, adică intrarea în NATO a României și a Bulgariei, se prezintă într-un mod diferit. Aceasta nu a fost contestată niciodată în mod special de către Rusia. Ea nu are nici o pretenție deschisă asupra acestor două state, iar „plecarea” acestora nu pare a afecta în mod deosebit orgoliul rusesc.

Pe de altă parte, Rusia și-a început cu secole în urmă drumul de mare putere europeană prin încercarea de a controla deopotrivă zona baltică și Balcanii. Cum vor primi diplomații, militarii, politicienii ruși și chiar opinia publică pierderea influenței în regiunea de Sud-Est? Poziția Rusiei în timpul războiului din Kosovo tinde să dovedească că zona balcanică nu a încetat niciodată să fie un centru de interes pentru Rusia. Totuși, acest interes nu se traduce într-un veto explicit, ci mai curând într-o atitudine de negare/cooperare ambiguă, chiar contradictorie.

Pe durata conflictului din Kosovo, brutalul NIET sau vechea tactică a bolovanului plasat în mijlocul drumului au fost abandonate și Rusia a dezvăluit surprinzătoare disponibilități constructive. În ceea ce privește România, acest lucru a fost evident în două situații: prima, în care am retras avioanelor rusești o autorizație de survol, și în cea de a doua, când, după incidentul Pristina, dreptul de survol nu a fost acordat. Rusia a acceptat în ambele cazuri deciziile României. Este o premieră istorică, care a deschis o poartă de încredere, arătând o altă față a Rusiei în relațiile cu vecinii ei. Este de menționat aici și reținerea Rusiei față de propunerile Parlamentului regimului Miloșevici privind o uniune Rusia-Belarus-Serbia.

Lucrurile par să fie oarecum diferite astăzi, în comparație cu acum doi ani. Nu este limpede dacă Rusia nu are acum o strategie pe termen lung sau vreun țel specific pentru influența sa în Balcani. Se poate să nu fie așa. Totuși, dacă așa ceva există, atunci o prezență puternică NATO în Europa de Sud-Est ar putea să-i modifice strategia în mod semnificativ.

Decizia de la Madrid, care a ignorat consolidarea flancului sud-

estic, a fost un stimulent nesperat pentru Miloșevici și acoliții săi în destabilizarea regiunii. O decizie pozitivă la Praga ar putea pune capăt potențialului de conflict care mai clocotește încă la granița de Sud a Alianței. De aceea, în viziunea mea, împărtășită de mulți, cel puțin în partea noastră a continentului, o lărgire semnificativă a NATO va trebui să ia serios în considerare România și Bulgaria la Summit-ul din anul viitor. Fie că acceptăm sau nu, decizia de la Madrid a tras o nouă linie de demarcație de-a lungul Europei Centrale. O va continua oare Praga? O va adânci, sau o va depăși?

Castelul medieval

Oricum, soluția care va fi aleasă va influența puternic strategiile de securitate europeană. Iată de ce cred că, în lunile care au rămas până la decizia de la Praga, o expertiză a Institutului Est-Vest privind problemele de securitate ale Sud-Estului Europei este imperios necesară. O asemenea analiză implică curățarea conceptelor de zgura unor stereotipuri mentale ale trecutului. În zorii mileniului III, Europa postmodernă nu mai poate fi privită ca un castel medieval cu contraforturi și beciuri pline cu provizii, construit pe vârful unei coline, de unde cavalerii priveau în zare mulțimile măcinate de molute și sărăcie.

Nu trebuie să uităm că entități geografice ca Balcanii și chiar Europa până la Urali au reprezentat inițial repere de securitate ce marcau limita de expansiune a Imperiului Otoman spre Nord-Vest și a Imperiului German spre Est. Ele au devenit anacronice și trebuie înlocuite cu concepte adaptate noilor realități.

Construirea după Madrid a trei turnuri de veghe în plus nu a ameliorat securitatea Europei într-o lume globalizată și nici alte două turnulețe în plus nu sunt o soluție satisfăcătoare. Este vremea ca zidurile și turnurile de apărare să fie înlocuite cu poduri. Văd cel puțin trei vectori care trebuie luați în considerare, nu atât ca factori de risc, cât ca zone de cooperare virtuală ale Europei cu zona Caucaz-Asia Centrală, Orientul Apropiat și Nordul Africii.

Cele mai grave, dar și ridicole, sunt stereotipurile Războiului Rece, care datează din vremea când practica de separare în lagărele comunist și capitalist a violat nu numai istoria, ci și geografia, așa încât, fiind membre NATO, Grecia ortodoxă și Turcia musulmană, situate la limita sud-estică și estică a continentului (sau chiar în Asia) erau considerate parte a Occidentului, în timp ce Republica Democrată Germană, Cehoslovacia și Ungaria, simboluri ale Europei Centrale, erau considerate parte a Estului.

Irațională este și plasarea estică a României, nu numai pentru că aici se află centrul geografic al Europei, dar și pentru că Transilvania României este un spațiu emblematic al culturii Europei Centrale.

Mai importantă pentru istoria postcomunistă a Europei Centrale și de Sud-Est mi se pare, însă, schimbarea între două logici diferite ale istoriei acestei regiuni. Aflați timp de secole la granițele unor mari imperii, popoarele mici au căutat protecție împotriva vecinilor lor, lăsându-se manipulate pe tabla de șah a jocului marilor puteri. Lagărul comunist, sub protecția URSS, a congelat conflictele istorice, fără a le rezolva. Prăbușirea comunismului în 1989 a clătinat această logică a *protectoratului belicos* (fără a o elimina definitiv).

Eliberate de servitute, statele central- și sud-est-europene au descoperit că pot fi partenere, atât ale unui Occident unit, cât și între ele, în plan regional. În mod aproape spontan, țările candidate au perceput NATO nu numai ca alianță militară, ci și ca purtătoare a unor valori politice ale lumii democratice care stau la baza unui *parteneriat democratic*.

S-ar putea crede că parteneriatele bi-, tri- sau multi-laterale realizate în ultimii ani între aceste țări sunt creații fragile și trecătoare, care nu vor putea rezista reînvierii vechilor intoleranțe. Nu este așa. Pentru că, în această nouă arhitectură regională pe care am construit-o împreună cu colegii președinți din Europa Centrală și de Sud-Est, am încercat să identificăm și să utilizăm vechile strate culturale ale tradiției schimburilor pacifice și ale negocierii subtile între civilizații diferite, dar complementare.

Având în vedere demersurile statelor din zonă pentru pregătirea integrării lor în NATO și semnificația profundă a lărgirii sale, cred că, de fapt, trăim un proces inedit, pe care l-am numit „extinderea NATO de la Est spre Vest”. Ea poate fi nu doar o premieră istorică în care o alianță militară deja constituită nu înglobează entități periferice, ci deschide un proces de regăsire a punților de comunicare între civilizațiile din Vest și Est, bazată pe acceptarea unor valori și principii comune prin opțiune liberă.

Geometria non-euclidiană și securitatea europeană

Până acum am examinat într-o manieră clasică câteva dintre problemele securității europene și transatlantice. Va trebui să introduc în analiza mea o nouă dimensiune, pentru că, într-un fel, ne aflăm într-o situație similară cu cea a geometriilor de la începutul secolului XX.

Suntem obligați să acceptăm și noi, cum au acceptat și ei, că problemele clasice – de securitate, în cazul nostru – sunt doar un caz particular în comparație cu perspectivele de securitate „non-euclidiene” pe care le-a inaugurat sfârșitul Războiului Rece. Cred că într-adevăr trăim într-o eră nouă, în care riscurile marginale și non-militare de până acum au devenit riscurile principale, în timp ce tipurile clasice de confruntare militară au devenit din ce în ce mai puțin probabile. De la criminalitatea transfrontalieră și traficul internațional ilicit, la un război informațional sau financiar, lumea globală trebuie să se apere de aceste noi amenințări printr-o nouă strategie.

Trebuie subliniat că astfel de strategii ne-ortodoxe cer noi tipuri de evaluare și noi tipuri de resurse umane implicate în realizarea lor. Hackerii sau brokerii sunt mai abili în acest sens decât generalii; metodele poliției pot fi mai utile decât cele ale strategilor militari. Cred, de aceea, că diviziunea muncii în noile domenii de combatere a riscurilor ne-tradiționale, actuale sau virtuale, trebuie imaginată atât între armată și funcționarii publici, cât și între americani și aliații lor europeni.

Dați-mi voie să vă dau un exemplu: România nu are echipamentele moderne pe care le impun standardele NATO, dar are buni specialiști în software, trupe alpine bine antrenate, o poliție militară care a învățat să prevină și să se confrunte cu proteste urbane violente. În loc să multiplicăm modelele NATO la scara fiecărei țări, ar putea fi util să ne gândim la o componentă complementară a integrării. Ea s-a realizat în domeniul serviciilor de informații. De ce nu s-ar face și în alte ramuri ale unui concept comprehensiv de securitate? În orice caz, această nouă geometrie, non-euclidiană, a securității europene trebuie să ia în calcul un control mai eficient la porțile europene. Or, aceasta implică tocmai necesitatea de a întări atât flancul nordic, cât și pe cel sudic al întregului sistem.

Bineînțeles, multe depind de noua administrație americană, a cărei opțiune este prea devreme să o socotim predictibilă. Multe depind, de asemenea, de opțiunea germană. Germania a fost principalul beneficiar al primei extinderi. Își va menține oare poziția privilegiată sau va concede la o întărire a graniței sudice a Alianței, solicitată de Franța și țările mediteraneene? Aceasta depinde în mare măsură de relația dintre tendința spre echilibru și tentația competiției în interiorul Uniunii Europene, precum și de relația trans-atlantică în întregul ei.

Să ne întoarcem pentru o clipă la Rusia. Este știut că aceasta a

încercat, cel puțin din când în când, să lanseze Europa de Vest împotriva Statelor Unite. Este aceasta o opțiune strategică fermă sau este doar o cale incidentală de a irita Statele Unite? Există vreun indiciu al unei angajări pe termen lung a puterilor europene într-o asemenea direcție riscantă? NATO poate să nu fie un areopag idilic. Europeanii tind adesea să-i înfrunte pe americani, după cum ei, de asemenea, sunt adesea nerăbdători față de complexitățile nesfârșite ale unei uniuni atât de diferită de cea a lor. Dar, una peste alta, Alianța a fost esența unui sistem care a învins două sisteme ideologice totalitare în cincizeci de ani. S-ar putea să aibă nevoie de o regândire, chiar și după Noul Concept Strategic al Summit-ului de la Washington.

NATO va trebui să decidă dacă pe termen mediu extinderea va uni sau va diviza din nou Europa. Va trebui să armonizeze multe aspecte pentru a defini căile care vor articula Alianța Transatlantică și Identitatea Europeană de Apărare, ca și pentru a crea o relație funcțională între scutul transatlantic și bariera europeană.

Accastă regândire nu se poate prelungi mult timp. Atât noul Președinte al SUA, cât și Președintele Federației Ruse întârzie anunțarea propriilor strategii de securitate. Uniunea Europeană, concentrată pe reforma instituțională și financiară, așteaptă aceste decizii pentru a se pronunța la rândul ei.

Revenit recent de pe terenul deciziei politice pe terenul dezbaterilor teoretice, voi încheia cu o afirmație tranșantă: la provocări majore sunt necesare hotărâri majore, fără jumătăți de măsură. Ca atare, singura soluție viabilă pentru securitatea europeană este o lărgire rapidă a NATO, care să includă toate țările candidate menționate în Declarația Finală de la Washington din 1999.

Deocamdată, o viziune valabilă asupra securității europene în următoarele două decenii nu poate fi gândită fără a primi răspunsurile Alianței Nord-Atlantice privind decizia sa de extindere. Când? Și cum?

ANTICIPAREA SCHIMBĂRII

Călcâiul vulnerabil al strategiilor politice

Putem anticipa schimbările care marchează adânc viața persoanelor și a comunităților? Știm toți că prezicerea este una dintre cele mai vechi, mai ambițioase și totuși cea mai imperfectă dintre tehnicile umanității. Strămoșii noștri au încercat să ghicească viitorul folosind aproape orice, de la pietre, plante și oase de animale, până la stele și la mâna omului văzută ca o amprentă a destinului. Prezicerile lor s-au îndeplinit rareori.

Am trecut granița anului 2000 și sfârșitul lumii, anunțat de secole, nu s-a produs. Dar viitorul se prăvălește asupra noastră într-un ritm năucitor. Oare astăzi suntem mai bine pregătiți pentru a anticipa marile schimbări ale secolului, deceniului sau măcar ale anilor ce vin? Mă îndoiesc profund. A avut cineva, în 1984, fatidicul an al cărții lui Orwell, conștiința faptului că, în mai puțin de cinci ani, Europa de Est va exploda, realizând un punct de cotitură în istoria globală?

Ceea ce propun pentru început va fi doar un inventar sumar al câtorva elemente-cheie ale unei anticipări a schimbării și o proiecție absolut ipotetică a acesteia, știind prea bine că ea ar putea fi complet negată chiar mâine ca efect al unui factor acum necunoscut sau doar neașteptat. Relativitatea anticipării rămâne în continuare călcâiul vulnerabil al strategiilor politice.

Căderea regimurilor comuniste din Europa de Est și dizolvarea mai apoi a imperiului sovietic au deschis o fereastră unică de oportunități pentru o nouă mare comunitate care împărtășește aceleași valori ale democrației și păcii la scara întregului continent. Se poate spune că doisprezece ani ai istoriei care au trecut de atunci au fost dedicați într-o mare măsură unui efort intens de regândire, într-o nouă perspectivă, a întregului sistem al instituțiilor europene și transatlantice, atât în privința dimensiunilor, cât și a conținutului lor

Expunere (key-note speech) la Conferința internațională cu tema **Abordarea schimbării în noul secol: inovația economică, reforma politică și reînnoirea culturală**, Evian, Franța, 18 mai 2001.

structural. În mare, această perioadă se apropie de sfârșit, dar au rămas de clarificat – pe lângă o mulțime de detalii – câteva probleme majore. Multe depind și vor depinde încă de modalitățile în care acestea vor fi limpezite.

Scenarii optimiste

O problemă este poziția Federației Ruse. Alegerile din 2000 au confirmat că există un curent autoritar, dar nu este (încă) clar care sunt limitele predictibile în care acesta se va cantona sau va evolua în următoarele decenii. Scenariul optimist este, desigur, cel al unui progres consecvent al democrației, al statului de drept, al deschiderii către cooperarea internațională. Nu este singurul scenariu posibil. După părerea mea, această evoluție este un proces crucial, iar comunitatea internațională, în general, și organizațiile civice, în particular, trebuie să-și continue eforturile de înțelegere și de sprijinire a unui veritabil progres democratic în Rusia.

Cel de-al doilea aspect, care pare esențial în definirea viitorului pe termen mediu, privește conținutul noului concept de securitate. Problemele de securitate clasice reprezintă doar o parte a noilor perspective de abordare a securității pe care le-a inaugurat sfârșitul Războiului Rece. Fostele riscuri marginale, non-militare, au devenit centrale, în timp ce clasicele tipuri de confruntare militară sunt din ce în ce mai puțin probabile. Globalizarea impune statelor să se aperc împotriva unor noi amenințări, cu o nouă strategie, ceea ce presupune o nouă concepție, noi modalități de evaluare și noi tipuri de profesioniști implicați în proces. Societatea civilă va avea un rol sporit în această revizuire a strategiilor tradiționale, nu doar ca beneficiar pasiv al rezultatelor acesteia dar, din ce în ce mai mult, ca partener al unei schimbări pentru care are propriile sale modalități și resurse.

Ultimul aspect pe care îl voi lua în considerare aici este extinderea sistemelor de alianțe și cooperare prin primirea de noi membri din Europa Centrală și de Est. Summit-ul de la Madrid a început, în 1997, procesul de lărgire a NATO. În cadrul Summit-urilor de la Copenhaga, Helsinki și Nisa s-a decis că Uniunea Europeană se va extinde, în ce mod și în ce limite. Acest dublu proces trebuie să gestioneze tranziții dificile, atât în țările candidate, cât și în ceea ce privește structurile celor două organizații. Oricât de complex, sau chiar dureros ar fi uneori acest proces, succesul său este esențial nu doar pentru Europa, ci și pentru întreaga lume.

Un eșec în integrarea renăscutelor democrației din partea estică a Europei ar putea împiedica curentul general către o lume deschisă și liberă; i-ar descuraja pe susținătorii democrației și păcii, atât din aceste țări, cât și din Orientul Apropiat. Aceasta ar putea însemna indirect un triumf nemeritat pentru toate tipurile de fundamentalism – fie el comunist, fascist, musulman sau de orice altă factură. În partea estică a continentului, putem observa deja că, ori de câte ori procesul de integrare pare să se încetinească, propagatorii vechilor ideologii și practici totalitare își ridică din nou capetele. Care ar fi consecințele unei decizii de stopare a procesului?

Pe de altă parte, un succes al integrării europene și euro-atlantice va deschide, cu siguranță, noi perspective pentru năzuințele majoritare de libertate, democrație și dezvoltare. Nu încerc să vând o nouă utopie. Ca intelectual sunt obișnuit cu o critică sănătoasă; ca șef de stat am fost adesea confruntat cu tensiunile, cu asperitățile, chiar și cu potențialul de conflict ca efecte secundare – sau, mai bine zis, ca efecte perverse – ale procesului de integrare al țării mele, pe care am decis să-l accelerez prin reforme interne și o politică externă consecventă. Dacă asemenea efecte pot fi controlate, cel puțin parțial, n-am putea însă controla urmările unei înfrângeri a procesului de integrare în întregul său. Iugoslavia a fost o dovadă tragică a riscurilor care izvorăsc din lipsa unei viziuni integratoare. Sperăm că aceeași Iugoslavie a devenit prin cursul evenimentelor din anul trecut reversul acestei probe negative – un progres condiționat tocmai de succesul viziunii integratoare.

De la blestem la binecuvântare

O Uniune Europeană la scara întregului continent va fi, nu înapoi nici o îndoială, o soluție durabilă pentru problemele de securitate ale continentului. Și, mai mult decât atât, poate deveni chiar motorul unui progres major în economie și civilizație. Prin bogăția resurselor sale materiale, a cunoștințelor și tehnicilor, cât și prin extraordinara sa bogăție în resurse umane înalt calificate, Europa viitorului apropiat are un mare potențial de creștere.

Europa de astăzi este, în mare, împărțită în două jumătăți: una, cu o civilizație modernă, înalt industrializată, a doua, încă împovărată cu industrii-fantomă și o componentă rurală cu structură arhaică. Calea pentru armonizarea celor două părți ale Europei poate părea prea lungă și prea dificilă în prezent. Dacă, totuși, ne imaginăm o abordare diferită, în care societățile noi, post-industriale, vor găsi în aceste noi teri-

torii ale Estului o libertate de dezvoltare, un spațiu în care să facă un salt înainte? Dacă, transformând blestemul lor istoric în binecuvântare, țările est-europene își vor stabili ca prioritate dezvoltarea unei noi economii, bazate pe cunoștințe și pe educație, mai degrabă decât pe consumul de energie?

Aceasta înseamnă să încetăm să privim extinderea ca pe un proces repetitiv și să avem o perspectivă cu adevărat complementară și coerentă asupra societăților noastre în întregul lor. Înseamnă, de asemenea, că planificarea extinderii și jocurile cu sumă nulă trebuie să facă loc unei viziuni realiste asupra diversității și asupra cooperării în cadrul diversității lumii în care trăim.

Va trebui să regândim bazele economice și ale lumii în întregul ei. Prin aceasta înțeleg că globalitatea în sensul inter-relațiilor, al inter-schimburilor și al bogăției lumii trebuie să prevaleze asupra globalizării în sensul uniformității extinderii, al dominației unui model asupra celorlalte, al paucității de idei.

Europa are o asemenea diversitate de limbi, de tradiții și culturi încât nu-și poate permite să-și nege esența, ștergându-și diferențele în numele unei așa-numite civilizații globale. Chiar și în uriașul *melting* din Statele Unite, tradițiile diversității culturale își revendică astăzi propria specificitate. Europa nu este un asemenea loc al contopirii identităților și ar fi absurd să-l mimeze acum. Dimpotrivă, Europa poate reuși transformând calea către viitor într-o cale către schimburi, către creativitate și cultură. O cultura văzută nu ca un opus al civilizației, ci ca o dimensiune interioară a civilizației moderne comune și profund democratice.

Dacă marea provocare a integrării europene se limitează la construcția unui bloc economic puternic pe plan mondial, atunci aceasta poate fi o gândire „politic corectă” – dacă umanitatea este văzută doar ca o pluralitate de producători și consumatori. Ar însemna însă, cu certitudine, sfârșitul spiritului european, creator de istorie.

În acord cu valorile crei cunoașterii ar trebui imaginat un nou plan Marshall post-conflict și prevenitor de noi conflicte, care să acționeze preponderent în domeniul culturii, educației, eticii. Binomul civilizație-cultură poate aduce alături elemente dinamice ale civilizației, ca acceptarea incertitudinii și promovarea schimbării, cu elemente oarecum statice, apreciate ca valori perene, contribuind astfel la stingerea unor conflicte identitare și creând o relație promițătoare între global și local. Proiectele complexe economico-ecologice și cultural-edu-

caționale, ca *Reconstituirea Drumului Mătășii* care a adus alături Azerbaidjanul și Armenia, sau *Marea Neagră în criză*, un proiect ecologic, cultural și ecumenic inițiat de Bisericile din Sud-Estul Europei, sunt exemple care ar putea fi utilizate în rafinarea Planului de Stabilitate în Balcani axat, în prezent, preponderent pe componenta economică.

Criza de adaptare a politicii

La începutul acestui discurs am evocat unul dintre exemplele clare ale eșecului anticipării schimbărilor politice – căderea regimurilor comuniste din Europa Centrală și de Est, căruia i se pot alătura multe altele. Mi-am exprimat îndoiala că acum am fi mai pregătiți pentru a prezice schimbările politice. Revin la enunțul inițial pentru a adăuga o explicație referitoare la cauza dificultăților prezicerii schimbărilor politice.

Cauza este însăși criza politicii. Criza politicii este generată de inadaptarea acesteia la modificările condițiilor de spațiu și timp, mai exact la lărgirea spațiului de acțiune și la creșterea vitezei de desfășurare a fenomenelor. Crizele de adaptare nu sunt apariții recente în evoluția societății umane. Știința a renunțat încă de la jumătatea secolului trecut la modalitatea de previziune bazată pe determinismul clasic, de care era atât de mândră și, pentru a putea avansa, și-a modificat logica și limbajul.

Mediul economico-financiar a fost obligat să-și modifice cu rapiditate și logica, și limbajul. Flexibilitatea, recunoscută ca o caracteristică a mediului economic, funcționează atât în sfera macroeconomică, cât și în cea microeconomică, ca un suport al competitivității. Strategiile economico-financiare au reușit, cel puțin până acum, să propună soluții de adaptare pentru gestionarea pe scară mondială a sistemului bancar și financiar, a transporturilor, a tranzacțiilor comerciale și a comunicațiilor, pentru a aborda frontal incertitudinile economice legate de activitate, cât și pe cele legate de inactivitate (sistemele de pensionare, asigurări etc.). La aceasta se adaugă un nou tip de gândire și gestionare a vieții persoanelor, de la șirul clasic de termeni: muncă – metrou – televizor – somn, la șirul care include și alți termeni de referință: activitate de formare – interes personal – interes general.

Dar politica? Poate ea răspunde acestor provocări cu mijloacele sale actuale?

Capacitatea de adaptare a administrației și a instituțiilor la schim-

bări rapide va trebui acceptată ca un factor determinant în politică. Constrângerile resimțite de indivizi la schimbări accelerate sunt determinate în primul rând de un cadru instituțional rigid, de lipsa de adaptabilitate a entităților care îi reprezintă.

Ar fi o greșală să credem că problemele create de schimbări rapide se limitează la societățile în tranziție postcomunistă. Tranziția este un proces general și ea vizează incertitudinea persoanei umane pe tot cuprinsul satului planetar. Internet-ul face accesibilă o masă enormă de informații, dar crează și o incertitudine a identității. Frontierele dintre real și virtual se estompează și o serie de studii recente prezic reacții de extremă violență rezultate din această planare în incertitudine. Experiența arată cât de greu este de făcut față violențelor oamenilor lipsiți de repere de încredere, chiar în statele cu democrații consolidate și economii performante.

Este pregătită politica să revină la țelul ei inițial – slujirea omului – și să gestioneze enormele sfidări ce stau în fața noastră în noul secol și mileniu? Tehnologia este doar vehiculul care ne cară mai repede în viitor. Noi suntem accia care trebuie să-i stabilim destinația și să hotărâm care sunt valorile pe care le luăm cu noi în acest drum. Faptul că timpul curge mai repede nu înseamnă că trebuie să ne grăbim fără să gândim. Doar că trebuie să gândim altfel.

ADMINISTRAREA INCERTITUDINII

O veche spaimă a omului

Incertitudinea este numele unei vechi spaima a omului și istoria ei începe odată cu afirmarea conștiinței umane.

Traversarea barierei convenționale a unui nou mileniu sub semnul unei acutizări a incertitudinii atrage atenția asupra unui paradox. Dacă, la început, incertitudinea era generată de precaritatea uneltelor și de gradul redus de cunoaștere, acum ea este rezultatul unei superdezvoltări tehnologice și a unei explozii a cunoașterii.

Ce s-a întâmplat cu incertitudinea de-a-lungul istoriei umane? Cum ne va influența ea viața în viitor?

Iată întrebări cu care știința, economia, politica și educația au fost obligate să se confrunte și sunt presate să răspundă cât mai repede.

Incertitudinea nu poate fi eliminată, nici stăpânită, după cum nu trebuie nici demonizată. De dorit este să fie acceptabil administrată.

Binomul certitudine - incertitudine a traversat istoria exprimând natura contradictorie a omului și frământările sale. Sistemele totalitare au exagerat valoarea certitudinii. Dictatorii au obținut puterea promițând siguranță și s-au menținut la putere în numele ordinii, iar revoluțiile au izbucnit acolo unde imobilismul devenea insuportabil pentru nevoia omului de schimbare.

Civilizația europeană s-a clădit pe trei fundamente creatoare de certitudine: filozofia greacă, dreptul roman, Biblia.

Gândirea greacă, în sensul ei larg, cuprinzând logica aristotelică, geometria euclidiană, estetica antropocentrică în plastică și arhitectură, drama, istoria ca viziune critică asupra trecutului, dar și metafizica, a creat reprezentări ale ordinii care organizează haosul, asigurând un spațiu al argumentării și al dialogului rațional.

Dreptul roman a statuat un sistem unitar de norme civile, penale și administrative care asigura un cadru de reglementări stabil pentru relațiile umane cotidiene, certitudinea conservării drepturilor pentru

Discurs de recepție la **decernarea titlului de „Doctor Honoris Causa”** al Universității **Kliment Ohridski**, Sofia, 28 mai 2001.

viitor și, prin principiile autorității lucrului judecat și neretroactivității legilor, certitudinea drepturilor câștigate în trecut.

Creștinismul a răspuns celei mai grave incertitudini a omului: ce se întâmplă dincolo de moarte? Morala creștină urmează poruncile din Vechiul Testament și învățăturile lui Iisus cuprinse în Noul Testament. Respectarea înaltului cod etic al Cărții Sfinte oferă omului o cale spre viața de apoi, asigurând totodată repere de conduită care ordonează relațiile umane de zi cu zi.

Renașterea italiană, raționalismul cartezian, filozofia germană, fizica newtoniană, iluminismul și evoluționismul darwinist au dat noi dimensiuni valorilor civilizației europene. Este la fel de adevărat că, timp de 2000 de ani, modelul de civilizație europeană nu a stăvilit războaiele și revoluțiile, in justiția și crimele, dar a permis construcția unor sisteme politico-sociale care au asigurat progresul omenirii pentru o perioadă îndelungată a istoriei sale.

Explozia incertitudinii în era globalizării

O nouă relație tehnologie – economie a zguduit sfârșitul secolului XX anunțând două șocuri: *globalizarea și explozia cunoașterii*. Ambele au amplificat cu brutalitate *incertitudinea*.

De ce oare, la sfârșitul secolului XX și începutul unui nou mileniu, echilibrul relativ între incertitudine și certitudine pare să se spargă și incertitudinea amenință să scape de sub control dacă noi strategii nu vor fi găsite și aplicate în gestionarea acestora?

Explicația poate fi găsită în progresul accelerat al tehnologiei și al cunoașterii, cu multiple consecințe economice, sociale, politice greu înțelese și asimilate, care pot genera conflicte violente la nivelul indivizilor și al comunităților. Totuși, aceste fenomene pot fi mai ușor înțelese dacă luăm în considerare dificultățile de adaptare la modificarea condițiilor de spațiu și timp, mai exact la lărgirea spațiului de acțiune și la creșterea vitezei de desfășurare a fenomenelor.

Progresul tehnologic generează conflicte psihologice violente între capacitatea de asimilare a omului și rapiditatea procesului tehnologic. Stressul este creat de dificultatea unei mari părți a cetățenilor de a ține pasul cu imaginația *supergenilor* care creează noile mașini ce înlocuiesc treptat oamenii din procesul de producție.

Progresele științei, la rândul lor, nu aduc doar noi certitudini – cum se credea –, cât induc mereu alte incertitudini. Dar, mai ales, fiecare nouă descoperire este însoțită de teama unei posibile utilizări iresponsabile a acesteia.

Crizele de adaptare nu sunt noi în evoluția societății umane, numai că, de la apariția, acum 25000 de ani, a omului de Cro-Magnon, ele s-au desfășurat pe perioade foarte lungi, de zeci de mii de ani, apoi de mii de ani, de sute de ani sau de zeci de ani. La început ele au angrenat comunități izolate, pentru ca astăzi să afecteze simultan continente întregi. Unde putem găsi un sprijin pentru înțelegerea acestor evoluții accelerate?

Schimbări de logică și limbaj în știință

Să examinăm mai întâi experiența științei care, ca avanpost al cunoașterii, le-a făcut față printr-o adevărată revoluție în matematică și fizică odată cu trecerea de la geometria clasică la cea neeuclidiană și de la mecanica newtoniană la cea cuantică. Știința a mers mereu mai departe modificându-și și logica, și limbajul.

Încă de la jumătatea secolului trecut, știința a renunțat la capacitatea de previziune bazată pe determinismul clasic de care era atât de mândră. Logicile neclasice au devenit esențiale pentru mecanica cuantică și informatică, dar, în același timp, ele au creat o surprinzătoare deschidere spre domeniul științelor naturii, ca și spre cel socio-uman începând cu lingvistica și arta.

Criza limbajului științific a fost depășită prin teoria semantică a informației. Teoria mulțimilor fuzzy a creat așa numita logică cețoasă cu care începe studiul sistemelor cu informație incompletă iar cu ajutorul modelelor stocastice se pot analiza procese reale a căror evoluție se desfășoară conform legilor întâmplării. Teoria fractalilor sau a sistemelor de iterare a funcțiilor a deschis posibilitatea realizării de imagini pentru structuri complicate, abordând o nouă geometrie a naturii care poate reprezenta și modela nori, flăcări, marginile oceanelor, plante ramificate și artefactele umane. Aplicațiile s-au extins în biologie (dinamica populațiilor); în economie (ratele de schimb); în pedagogie – psihologie (procesele de învățare). Teoria haosului permite analiza comportamentului instabil al sistemelor dinamice neliniare la care o perturbare minoră a condițiilor inițiale poate conduce la traiectorii complet diferite. Știința a demonstrat astfel că incertitudinile pot fi descrise, reprezentate și înțelese.

Politica în fața incertitudinii

Schimbarea rapidă este un proces general care sporește incertitudinea persoanei umane pe tot cuprinsul satului planetar. Este nevoie

de crearea unui nou arbitraj între putere și cunoaștere, care să reconfigureze un cadru în care fiecare individ să poată nu numai să fie, ci și să devină.

În opinia mea, politica nu este încă pregătită să gestioneze enormele sfîdări ce stau în fața noastră în noul secol și mileniu. Dacă discutăm despre relația dintre știință și politică, nu trebuie să uităm avertismentul lui Bismark: *Politica nu este o știință exactă*.

Ideologia comunistă, în schimb, s-a pretins o știință exactă. Comuniștii au considerat că istoria este guvernată de legi universale și au văzut în politică știința de a conduce societatea în conformitate cu aceste legi. Afîrmînd că dețin adevărul absolut, comuniștii nu aveau decât certitudini. A te opune comunismului însemna a respinge adevărul științific. Orice incertitudine trebuia eliminată. Comunismul nu admitea îndoiala, critica, negocierea. Prin identificarea politicii cu știința, comunismul a dorit să dea represiunii o legitimare științifică.

Departe de a fi o știință exactă, cum pretindeau comuniștii, politica trebuie să asume incertitudinea. Nu este vorba de a deplasa politicul în sfera hazardului, ci de a vedea în libertatea oamenilor elementul fundamental al societății. Reluînd tema filozofică a liberului arbitru în termeni actuali, Tzvetan Todorov considera că nici un determinism nu este suficient de puternic pentru a împiedica existența imprevizibilului. Omul are mereu posibilitatea de a fi liber. Una dintre lecțiile esențiale ale democrației este aceea că libertatea nu este un adversar al politicului, ci însăși forța lui.

Parte inevitabilă a vieții

Diferența esențială între sistemele politice este dată de modul în care acestea gestionează incertitudinea. Își asumă ele incertitudinea încercînd să găsească soluții prin dialog? Sau încearcă să elimine incertitudinea prin dictatul religiilor sau al ideologiilor?

Cultura democratică nu neagă incertitudinea. Ea ne ajută să punem întrebări și să folosim dialogul pentru a susține progresul uman.

Instituțiile democratice sunt întemeiate pe ideea că nu există un adevăr absolut și nici un unic răspuns la fiecare problemă. În aceste condiții, trebuie să acceptăm că incertitudinea este o parte inevitabilă a vieții.

Sigur este că trebuie să ne protejăm împotriva riscurilor incertitudinii. Dar nu trebuie să o facem lăsînd altora grija de a ne ocroti. În loc să ne înfricoșăm, trebuie să luptăm; în loc să ne ferim de incertitudini, să le provocăm.

Gestiunea incertitudinii ține de însăși esența vieții într-o societate deschisă. Spre deosebire de comunism, care a demonizat-o, democrația o poate transforma într-un factor de progres. Acest progres este definit de aspirația ființei umane către libertate, solidaritate, respect și toleranță. Ca să gestionăm incertitudini, doar dialogul, și în nici un caz forța, ne poate ajuta. Confrunțați cu incertitudinile, vom observa că diversitatea reduce riscul mai degrabă decât omogenitatea. Apelul la puritate etnică sau religioasă creează riscuri majore, nu le reduce. Restabilirea unui relativ echilibru între incertitudine și certitudine nu poate veni decât de la o educație deschisă, bazată pe valorile fundamentale ale umanității.

Plecând de la ideea că pe termen lung nu există decât o certitudine – Alain Minc opune scepticismului, voința depășirii lui: incertitudinii i se răspunde printr-o opțiune morală.

Din confruntarea cu marile mize poate izvorî un comportament care răspunde realității cu principii. Când nu putem acționa motivați de certitudinea reușitei, să acționăm din conștiința datoriei.

În fața problemelor grave, răspunsul îmbracă forma unui pariu. Să acționăm de parcă realul ar trebui să se sfârșască prin a se supune și prejudecățile prin a dispărea.

ADEVĂRURI ETERNE

Lovitură de teatru

Ultimul deceniu al mileniului doi a debutat cu o lovitură de teatru: ieșirea din scenă a celui mai sângeros sistem totalitar din istoria omenirii – comunismul.

Prăbușirea aproape simultană a regimurilor comuniste din centrul Europei până în Asia Centrală și Oceanul Pacific și de Nord nu s-a produs în urma unor războaie sau revolte sângeroase de felul celor prin care s-au instaurat, ci, cu excepția tragică a României, în mod pașnic. Într-o pornire neașteptată, mulțimile uriașe care au umplut piețele din Berlin, Praga, Varșovia, București, Sofia sau Moscova nu au cerut pământ, slujbe, salarii sau răzbunare, ci au dovedit o surprinzătoare solidaritate pentru adevăr, libertate, credință, iubirea aproapelui, în fața căreia uriașele forțe de represiune comunistă s-au dovedit slabe și neputincioase.

Idealurile eterne ale ființei umane au luminat timp de câteva luni însângeraatul secol XX, deșteptând uriașe speranțe. Ce s-a întâmplat cu aceste idealuri în deceniul care a urmat? Cum s-au confruntat ele cu tarele, la fel de eterne, ale ființei umane: ura, minciuna, lăcomia, trufia, hoția, sau cu atavicele instincte criminale? Cum a schimbat această confruntare destinele a milioane de oameni și cu ce zestre intrăm în mileniu trei?

Cele câteva răspunsuri pe care încerc să le dau acestor întrebări nu izvorăsc din speculații filozofice, politice sau sociologice, ci reprezintă doar mărturia nefardată a unui om care a participat direct la evenimentele acestei perioade din țara sa și la unele procese care au marcat schimbările accelerate din Europa și lumea contemporană.

În 1992, o tânără infirmă din Timișoara, orașul declanșării revoltei române, mi-a daruit un steag tricolor pe care în 17 decembrie 1989 îl ținuse strâns lângă piept. Lângă gaura de unde fusese atunci decupată stema comunistă se putea vedea o altă mai mică, mărginită de o pată de sânge uscat: gaura glonțului ce lovise pieptul tinerei fete ieșite în

Discurs principal la „**The Windsor Conference**”, Londra, St. George's House, 19 mai 2001.

stradă pentru libertate și adevăr. Privind înapoi fără mânie, iluzii și speranțe deșarte prin această fereastră însângerată, putem spune acum că primul ideal pus la încercare, *Adevărul*, a însemnat și primul eșec.

Să citim pagina înainte de a o întoarce

Regimurile comuniste au rezistat timp atât de îndelungat nu atât datorită represiunii, cât convingerii inoculate – atât călăilor, cât și victimelor – că adevărul nu se va afla niciodată și, deci, nimeni nu va răspunde pentru faptele sale.

După zece ani de la prăbușirea comunismului, constatăm că, deși toate previziunile privind pericolul unei răzbunări a victimelor acestuia sau a urmașilor lor au fost infirmate de realitate, o dezbatere serioasă asupra sistemului nu a avut loc. Interesul Vestului european asupra istoriei ultimului secol trece rareori de cel de al II-lea război mondial, al americanilor de războiul din Vietnam și uneori își face loc ideea că dictatura comunistă a fost o ideologie bună, dar prost aplicată.

Procesul comunismului, ca un proces moral, nu penal, nu s-a făcut și nu sunt semne că îl dorește cineva. Tăcerea cu care au fost acoperite crimele comunismului timp de un deceniu de la prăbușirea lui continuă să fie asurzitoare. Nici propunerea primului președinte democrat al Bulgariei, ca să citim mai întâi pagina istoriei comunismului înainte de a o întoarce, nu a avut mai mult succes.

Se pune, totuși, întrebarea: mai are vreo importanță cunoașterea adevărului despre comunism? Are! Pentru că, dacă credem în cuvintele lui Iisus Hristos: „Veți cunoaște adevărul și adevărul vă va face liberi”, atunci, necunoscându-l, nu suntem liberi cu adevărat iar aceasta va avea consecințe mai devreme sau mai târziu.

Sintagma „cine nu cunoaște greșelile istoriei riscă să le repete” pare o banalitate răsuflată – deși, în societățile postcomuniste, există deja o nouă generație activă, fără amintiri proprii din comunism, însă cu experiențe proprii, de multe ori traumatizante, ale noului tip de societate. În același timp, dificultățile tranziției multiplică rândurile nostalgicilor egalitarismului bolșevic. Dacă, în deceniul 80 – 90, sistemul comunist nu ar fi fost profund gerontocratic, astăzi, după zece ani de la căderea comunismului, mulți dictatori ar putea reveni, prin vot popular, pentru că electoratul pare să creadă că „înainte era mai bine”.

Europa de Sud-Est a ieșit în anii '89 – '90 din comunism, dar ușa nu s-a închis în urma noastră. Ea a rămas întredeschisă și, dacă privești cu atenție, poți găsi fața crispată a național-comunismului, dar și fața

nouă, atrăgătoare și bine dispusă a ultimei generații de nomenclaturiști și membri ai serviciilor secrete comuniste grupați în structuri mafioate care domină prin eficiență noua economie de piață și multe din structurile clasice ale democrației.

Să ne apropiem de un alt ideal etern al omului: *Libertatea*, al cărei aer tare ne-a amețit în '89. Într-una din primele călătorii pe care le-am făcut în Occident, am fost șocat de un desen dintr-un ziar elvețian, în care figura apolinică a Gânditorului lui Rodin era înlocuită, în aceeași poziție meditativă, de figura tipică a intelectualului modern cu chelie, puțină burtă și ochelari. Dar, în desen mai apărea un element nou: de piciorul acestui gânditor ciudat atârna, prinsă de un lanț gros, o ghiulea. Și pe ea scria: *libertate*. Curând aveam să-mi dau seama, împreună cu mulți intelectuali din Est, de semnificația profundă a noii noastre relații cu libertatea.

Primele două aspecte ale libertății cu care ne-am ciocnit au fost libertatea de deplasare și libertatea cuvântului. Era normal, pentru că una dintre realitățile cele mai străine de libertate ale regimurilor comuniste era aceea a „țărilor închisori”. Construit la un deceniu de la celebrul discurs al lui Churchill despre Cortina de Fier care a anunțat începutul Războiului Rece, Zidul Berlinului a fost o realitate fizică. La fel de reali au fost și cei împușcați pentru că l-au sfîdat.

A existat în tot acest timp și un drum invers, de la real la imaginar. Timp de decenii, bătălia dintre conducătorii regimurilor comuniste și contestatarii lor, din interior și din exterior, s-a purtat în planul unui amestec de real și inimaginabil. În Zidul de ciment și oțel s-au transferat, treptat, toate valorile simbolice și arhetipale. Și, pe rând, el a fost văzut ca zidul separației violente dintre Estul vigilent în fața „putrefacției capitaliste și imperialiste” și Vestul veghind să nu fie contaminat de Est; zidul izolaționismul autoimpus; zidul, ca simbol al unei victorii devastatoare, dar și al vinovăției învingătorilor; zidul, ca sacrificiu al unei jumătăți a identității europene; zidul care te doboară pentru construcțiile megalomane ale dictaturii, dar și pentru plaja de calm a democrațiilor; zidul autismului și zidul narcisismului – două singurătăți devastatoare; zidul suspiciunii reciproce a două lumi care se pândeau una pe alta; zidul tuturor culpabilizărilor și al frustrărilor.

Pentru cei din Est, el a însemnat și țarcul pe care un animal prea multă vreme priponit îl transformă într-un pământ al pustiului, al resemnării, al cărărilor bătătorite, al proiectelor arse instantaneu, ca iarba uscată. Un loc al speranței pierdute, care se transformă într-o proiecție

a non-implicării sau într-un pragmatism fără coloană vertebrală.

De toate acestea aveam să ne dăm seama când Zidul Berlinului s-a prăbușit în realitatea lui de ciment și oțel, dar a rămas în imaginarul Europei, în mințile și sufletele noastre și multă vreme va mai greva mentalitățile atât în Est, cât și în Vest.

În ultimul deceniu al mileniului, popoarele Europei centrale și estice, ieșite brusc din robia dictaturii comuniste, au încercat să traverseze deșertul tranziției spre o societate mai apropiată de aspirațiile omului. Cu excepția Germaniei de Est, a cărei tranziție poate fi asemuită cu o traversare a deșertului într-un automobil cu aer condiționat, celelalte țări au relăcut, după mai multe milenii, una dintre experiențele fundamentale și fascinante ale istoriei omenirii: drumul spre libertate al robilor evrei din Egipt.

În 1994 am fost invitat să țin câteva conferințe la Universitățile din Cairo și Alexandria. Le-am cerut colegilor mei egipteni să mă conducă în deșertul Sinai. Dacă abandonezi șoseaua modernă și faci un drum oricât de scurt în deșert, nesfârșirea nisipului te înfioară și, fără îndoială, traversarea Sinaiului cu mijloacele aflate la dispoziția unor sclavi, cu mii de ani în urmă, a fost una dintre cele mai temerare expediții din istoria omenirii. Dar de ce o călătorie pe durata a 40 de ani? Și de ce folosind calea cea mai ocolitoare și cea mai grea? Răspunsul ni-l dă Vechiul Testament.

Astăzi, putem vedea în *Exod* un ghid prețios pentru popoarele care străbat tranziția post-totalitară. El mărturisește despre dificultatea construcției unei societăți bazate pe o *tablă de legi* și a unei solidarități închinată unui țel comun; despre tentația vulgarității obscene; despre trădare și crimă; despre închinarea la *vițelul de aur*, dar mai ales despre exigența prețului plătit înainte prin sacrificiul unei generații inapte să-și schimbe mai repede mentalitățile.

După un timp, invitat de Universitățile din Haifa și Ierusalim, i-am rugat pe colegii mei israelieni să mergem în deșertul Iudei, lângă apa Iordanului și Marea Moartă. Aici, în deșert, înainte de a începe cei trei ani de lucrare cu oamenii pentru salvarea oamenilor, Iisus s-a pregătit 40 de zile arătându-ne că, înainte de a încerca să-i schimbi pe alții, trebuie să te verifici pe tine. Teologii spun că, în afară de post, tăcere și rugăciune, Iisus a fost supus încercării ispitei averii, ispitei puterii și ispitei dominării – trei ispite atât de prezente în viața liderilor politici de azi. Un tulburător exemplu pentru cei care visează să fie salvatorii popoarelor lor. Dacă nu în faptă, cel puțin în gând să se supună probei

deșertului, un mod de a se curăța de motivațiile străine binelui oamenilor pentru care vor să lucreze.

Democrația – o dublă vulnerabilitate

Ne-am confruntat cu Adevărul și cu Libertatea; să ne oprim puțin asupra altui deziderat al revoluțiilor din 1989: Democrația.

Democrația nu este un adevăr etern, ci, dimpotrivă, perisabil, dar este un mod acceptabil de gestionare a acestor idealuri. Este însă și construcția cea mai complicată. Ea depinde atât de cei aleși, cât și de cei care aleg, deci are o dublă vulnerabilitate.

În ce-i privește pe conducătorii aleși – primii președinți democrați ai schimbărilor din țările est-europene ale ultimului deceniu – ei au cunoscut experiențe asemănătoare. Aduși la putere de valul mulțimilor înflăcărate de speranțe, au avut repede de învățat că un președinte ales prin vot popular direct trebuie să fie și profet, și manager, și gunoier. Dacă nu are calități vizionare și darul de a înflăcăra poporul pentru idealuri, nu ajunge președintele schimbării, pentru că, după ce a trăit sub dictatori, poporul nu este interesat să aleagă imediat lideri pragmatici și manageri. Totuși, odată ajunși președinți, spre deosebire de profeți, lor li se cere să îndeplinească tot ceea ce oamenii, în general și fiecare în parte, și-au dorit. Și, în plus, să curețe și tot gunoiul regimului trecut.

Cu ani în urmă, când eram rector, i-am decernat, în numele Senatului Universității București, titlul de *Doctor Honoris Causa* lui Vaclav Havel. În discursul de recepție, Havel a vorbit despre diferența dintre ideal și iluzie. Să ai idealuri – susținea el cu o determinare pe care n-am înțeles-o așa de bine atunci la un președinte „al idealurilor”

este greu, pentru că îți cere să lupți pentru ele; să ai iluzii este mult mai comod, deoarece pentru iluziile tale îi însărcinezi pe alții cu realizarea lor.

Scriitorul peruan Mario Vargas Llosa, care a fost învins de un candidat pragmatic în alegerile prezidențiale din țara sa, merge mai departe în înțelegerea naturii umane: „Oamenii nu trăiesc numai din adevăruri, ei au nevoie și de minciuni: de cele pe care le inventează de bună voie, nu care le sunt impuse, de cele care se prezintă așa cum sunt, nu deghizate în veșmintele istoriei. Ficțiunea le îmbogățește existența, o completează și, un timp, îi salvează de condiția lor tragică omenească: aceea de a visa mereu, mai mult decât ceea ce pot realiza cu adevărat”.

Iată de ce liderii marilor schimbări din Est, veniți în fruntea statului pe valul entuziasmului popular, din afara profesioniștilor politiciii,

trebuie să răspundă nu atât pentru promisiunile făcute, așa cum se întâmplă cu politicienii din Vest, dar mai ales pentru speranțele și pentru iluziile oamenilor. Și, în cele din urmă, trebuie să-și ceară iertare că au apărut în visele lor.

Înțelepciunea, voința și puterea de a alege

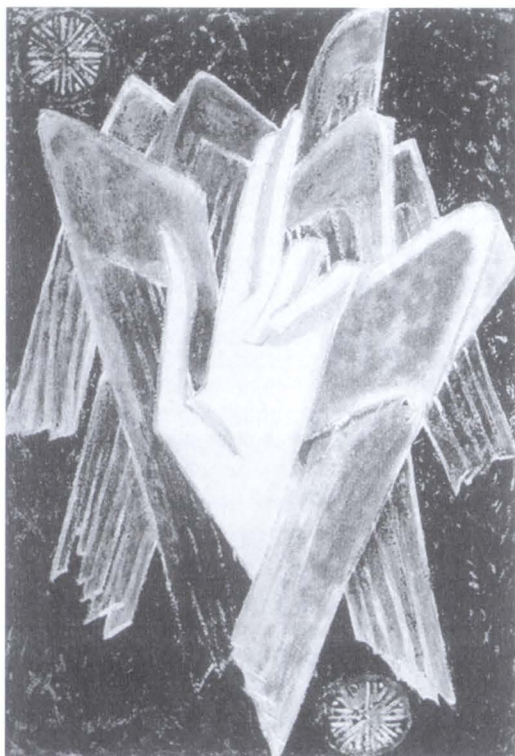
Adevărurile eterne nu trebuie confundate cu idealurile. Eternă este, de fapt, drama omului sfâșiat de-a pururi între Bine și rău; între Adevăr și minciună; Libertate și robie; Cinste și hoție; Iubire și ură; Curaj și frică; Solidaritate și însingurare;

între A AVEA și A FI.

Eccleziastul ne-a prevenit că există: „o vreme pentru orice mișcare sub cer” și a dat expresie acestei sfâșietoare dualități:

„o vreme este să iubești și o vreme să urăști
o vreme este pentru război și o vreme pentru pace
o vreme este să dăruiești și o vreme să zidești”.

Întotdeauna și oriunde, alegerea depinde de noi. De aceea, aș opta, în încheiere, pentru Jurământul cavalerilor Mesei Rotunde: „Fie ca Domnul să ne dea înțelepciunea de a descoperi binele, voința de a-l alege și puterea de a-l îndeplini”.

TIMPUL TRĂIRII, TIMPUL EVALUĂRII

LANSEZ UN APEL

Să scurtăm drumul țării spre democrație

Este o mândrie să constatăm astăzi că această Universitate, care de 125 de ani este cel mai important for de cultură și civilizație al țării noastre, rămâne și în acest moment al istoriei un ax în jurul căruia intelectualii, muncitorii, și, poate, mâine, și țăranii se strâng în apărarea idealurilor democrației și libertății.

Prezența dumneavoastră aici reprezintă nu numai o apărare a revoluției, ai cărei făuritori ați fost, o apărare a ceea ce am cucerit, dar și un act de rezistență care continuă rezistența oamenilor de cultură și de știință, rezistența muncitorilor și țăranilor care au menținut valorile tradiționale ale spiritualității românești. Ea reprezintă și reacția la o situație nouă și periculoasă, pentru că, în acest moment, opoziția față de schimbările reale în viața României nu vine numai din partea fostei nomenclaturi sau a fostului aparat de represiune, dar și din neaderența unei mari părți a populației la valorile democratice. Această neaderență este explicabilă pentru că este generată de structurile mentale deformate în timpul a 45 de ani de comunism.

Dacă vom reuși ca gândurile și sentimentele nobile, care îi animă pe cei adunați în această Piață, să fie cunoscute de cât mai mulți oameni din Capitală și din întreaga țară, vom reuși o experiență morală extraordinară, care ne va permite să scurtăm, prin convingere și nu prin constrângere sau violență, drumul spre democrație și progres al țării.

Purtăm răspunderea propriei opțiuni

Dialogul perseverent este singura cale spre unitatea reală a unei națiuni conștiente, și nu reînregimentarea în dogmele totalitariste.

Ca persoană neangajată politic, lansez un apel tuturor personalităților culturale, științifice și artistice ale țării, să încerce mai întâi să pătrundă, fără prejudecăți, spiritul care animă această manifestație și apoi să-și precizeze poziția față de ea. Nu este vorba de poziția față de

Cuvânt rostit din balconul Facultății de Geologie la **marele miting pentru democrație din Piața Universității**. București. 26 aprilie 1990.

un partid, față de o mișcare sau de un joc pentru putere. Este vorba de o problemă fundamentală, problema libertății și a democrației în România.

Cunosc și înțeleg foarte bine motivele pentru care o opțiune deschisă era greu de realizat în trecut, ultimul dintre ele fiind chiar îndoiala sau chiar neîncrederea, justificabilă de altfel, în eficiența unui asemenea demers. Acum lucrurile nu mai stau așa și această opțiune, pentru care fiecare trebuie să fie responsabil, este primul semn al conștiinței individuale.

Ea trebuie făcută acum și aici. Și nu este vorba numai de personalități. Este vorba de toți oamenii cinstiți care doresc să gândească și să opteze în cunoștință de cauză. De aceea chem la această opțiune pe toți oamenii cinstiți și sinceri, inclusiv pe cei încă timizi.

În fața noastră stă un drum lung și greu, dar adevărul va învinge.

SOLIDARITATEA UNIVERSITARĂ

Atacați cu răngi și topoare

Împrejurările care au determinat constituirea Solidarității Universitare sunt bine cunoscute. Imediat după evenimentele dramatice din 13 – 15 iunie, comunitatea academică din România s-a solidarizat cu profesorii, cercetătorii și studenții de la Institutul de Arhitectură și Universitatea București, cu victimele agresiunii la care intelectualii din Capitală au fost supuși de Puterea politică. O putere care, odată ce s-a văzut confirmată prin alegerile din 20 mai, a socotit că-și poate permite orice. TVR și ziarul „Adevărul” au slujit-o din plin.

În atacul violent împotriva instituțiilor universitare, a partidelor de opoziție și a presei independente din București, s-au distrus valori materiale importante, au fost brutalizați profesori, studenți și trecători aleși la întâmplare, s-a organizat, totodată, o represiune în forță împotriva cartierelor locuite majoritar de romi. Acest adevărat asediu a fost posibil prin pactizarea reprezentanților autorităților de stat cu o hoardă anarhică de mineri și falși mineri instigați „să facă ordine” – adică să procedeze la terorizarea cetățenilor, mergând până la asasinat, să aresteze și să molesteze după bunul lor plac pe oricine le părea a se opune în vreun fel noii ordini feseniste.

Replica societății civile la această provocare de o violență fără precedent a fost imediată și semnificativă. Alăturându-se spiritului de largă solidaritate care a însuflețit organizarea, în București, a marii demonstrații a „cămășilor albe” sau a „florilor albe”, inițiativa universitarilor din Timișoara a condus la constituirea unei organizații pentru apărarea comunității academice împotriva agresiunilor Puterii. Am răspuns imediat acestei inițiative a colegilor din Timișoara pornind la fondarea propriei noastre organizații de acțiune civică.

Azi, această organizație își începe oficial activitatea, datorită elanului și promptitudinii cu care au răspuns chemării noastre un mare

Fragmente din intervenția avută, în calitate de prorector și membru fondator, în adunarea de constituire și din declarații date după **constituirea Solidarității Universitare**. București, septembrie 1990.

număr de colegi, intelectuali și universitari de marcă – profesori, decani și directori de institute, rectori și prorectori, membri ai Academiei Române, scriitori și artiști de mare prestigiu. Mulțumiri deosebite le datorăm profesorilor Dan Rădulescu, Zoe Petre, Ioan Bruckner, Iancu Fisher, profesorilor de la Institutul de Arhitectură Ion Mincu, ASE, Universitatea Politehnică, Institutul de Construcții, care au acționat neobosit pentru mobilizarea tuturor acestor energii, ca și colegilor noștri care și-au asumat îndeplinirea formalităților de înscriere a asociației.

Vă amintiți sloganul „Noi muncim, nu gândim”?

Ca prorector al Universității am fost acuzat de presa afiliată Puterii că am încurajat manifestația-maraton din aprilie-mai deschizând publicului balconul Facultății de Geologie. Piața Universității este un loc public, după cum Universitatea este un loc deschis afirmării ideilor și promovării binelui public. În aprilie, după ce FSN își încălcase promisiunea de a nu participa la alegeri și obstrucționase vehement manifestațiile partidelor istorice folosindu-se de specialiști în contra-manifestații, amenințări și provovări violente, binele public însemna asumarea oricărui demers legal de rezistență în fața încercărilor Puterii de a reprima libertatea de expresie și de asociere, de a obstrucționa coagularea unei Opoziții democratice, de a manipula poporul cu televizorul și de a reduce statul la un instrument supus intereselor partidului unic.

Piața Universității a fost o inițiativă civică, devotată intereselor societății civile și nesubordonată intereselor vreunui partid. În Piață, lupta politică au dus-o oameni de toate vârstele, reprezentanți ai Ligii Studenților și ai asociațiilor de revoluționari, ai Grupului de Dialog Social și ai Asociației Foștilor Deținuți Politici, dizidenți cunoscuți din timpul dictaturii ceaușiste, personalități ale vieții culturale și artistice. Aceștia și miile de bucureșteni – muncitori, ingineri, elevi, pensionari cu nepoți în brațe, funcționari și liber-profesioniști – au înțeles mai devreme decât alții pericolul generalizării sloganului strigat în ianuarie-februarie pe străzile Bucureștiului: „Noi muncim, nu gândim”. Cei ce n-au înțeles atunci, i-au putut vedea urmările nefaste ceva mai târziu, când Capitala a fost invadată de minierii din Valea Jiului, sprijiniți de grupuri bine organizate de „activiști” din marile întreprinderi bucureștene și aclamați de gospodine înverșunate împotriva celor care li se părea că ar gândi prea mult.

Uniți, pentru apărarea democrației

Așa cum afirmăm și în statutul Solidarității Universitare, asociația noastră are un scop eminent civic. Ea nu este o asociație profesională, ci una de reunire a universitarilor și cercetătorilor științifici pentru apărarea statului de drept, a autonomiei universitare și a libertății academice. Experiența ultimelor luni ne arată clar că instituțiile fundamentale ale societății românești nu se pot dezvolta decât într-o democrație reală. Tocmai de aceea, Solidaritatea Universitară – care nu este o structură politică – nu poate sta în afara vieții publice și a luptei politice în sensul cel mai larg al cuvântului, de luptă pentru afirmarea și consolidarea democrației.

Un stat în care opoziția politică este practic interzisă nu este un stat democratic. De aceea, noi vom lupta pentru afirmarea opoziției democratice, pentru intensificarea dialogului dintre toate forțele democratice ale țării, pentru o unitate de acțiune a acestor forțe democratice, care au un obiectiv comun: construirea unei democrații reale în România.

Nu ne putem permite, atâta vreme cât societatea românească e încă dezorientată și dominată de forțe conservatoare, să ne consacram exclusiv vocației noastre de dascăli și cercetători. Avem o datorie imprescriptibilă față de societatea care ne-a generat și față de șansa istorică pe care ne-au oferit-o tinerii care și-au sacrificat viața pentru libertate, în decembrie 1989. Trebuie să folosim cunoștințele noastre, capacitatea noastră, prestigiul nostru, pentru a susține cauza democrației și libertății. Experiența amară a lunilor care s-au scurs de la revoluție demonstrează că, fără o opoziție consolidată, unită și eficientă, libertatea noastră e mereu amenințată, iar democrația riscă să fie doar un artificiu retoric.

Solidaritatea noastră a limitat efectele provocărilor și agresiunilor de până acum. Mai avem însă mult de luptat până când asemenea evenimente tragice să nu se mai poată repeta, până când mersul României pe calea democrației să fie ireversibil. Să ne dorim cu toții succes în această dificilă, dar inevitabilă luptă!

KILOMETRUL ZERO AL RENĂȘTERII MORALE

Speranța ne-a unit

La un an de zile de când Piața Universității a marcat locul geometric al speranței, ea ar putea reprezenta acum un simbol al disperării. Nimic sau aproape nimic din ce au visat cei reuniți, în primăvara anului trecut, în perimetrul ei, nu s-a împlinit.

Sentimentul fricii, de care acei puțini, strânși în decembrie '89 în această piață și în alte piețe din câteva orașe, au încercat să izbăvească un întreg popor, a fost treptat reînstatat și multiplicat de frica zilei de mâine, de foamete, de șomaj, de nesiguranță.

Politologii care au construit scenarii bazându-se pe lipsa de cultură politică și morală a unui popor, pe care nu s-au sfiit să-l califice drept „prost”; politicienii care au promis bunăstare, securitate socială și liniște și care profită acum în „liniște” de credulitatea celor care i-au ales; specialiștii în dezinformare și manipulare din SRI, televiziune și presa afiliată Puterii, care au instigat, compromis și dezbinat, pot fi toți satisfăcuți: au reușit!

S-au construit cu abilitate fațade democratice de tip occidental pentru vechile instituții comuniste și, atâta timp cât responsabilitatea individuală și colectivă este complet eludată, sistemul pare de neînving. Mai eficace decât sentimentul fricii, s-a inoculat sentimentul inutilității protestului și opoziției.

Și, totuși, nu este așa! Tactica atât de eficace pe termen scurt este sortită eșecului, pentru că se bazează pe desconsiderarea individului, pe convingerea că toți pot fi mințiți, manevrați sau cumpărați.

Un tribunal interior al conștiinței fiecăruia

Piața Universității, în ce a avut ea mai bun, a fost acel miraculos spațiu al renașterii morale, unde tineri, pentru care religia nu a existat, au descoperit credința; în care pensionari dezamăgiți au regăsit un rost al vieții; în care intelectuali izolați în lumea cărților sau laboratoarelor au descoperit strada și reacțiile ei spontane iar cei care, trudind din

Discurs la **mitingul aniversar din Piața Universității**. București, 15 iunie 1991.

greu, nu avuseseră Țimp să citească, au întâlnit gravitatea ideilor; un spațiu în care oameni singuri au realizat bucuria de a fi împreună în jurul unui ideal.

Piața Universității nu este numai un loc în Europa, în România, în București. Ea este un loc în noi înșine. Este un spațiu peren al credinței în aspirațiile omului. Ea nu a fost, dar poate deveni un tribunal interior al conștiinței fiecăruia. Nici o reformă economică, nici un ajutor extern nu pot salva această săracă țară bogată, dacă nu acceptăm că acei extrem de puțini, care au săvârșit crime odioase, trebuie să răspundă pentru faptele lor, iar cei mulți, care poate s-au înșelat, să încerce să înțeleagă și să convingă cu armele buneii credințe.

După un dezastru atât de profund nu putem reuși decât împreună, construind mai întâi acel loc al înțelegerii în noi înșine.

Atunci, Piața Universității poate fi, după un lung drum în pustiu, kilometrul 0 al renașterii și devenirii întregului popor român.

COAGULAREA OPOZIȚIEI DEMOCRATICE

Forumul Democratic Antitotalitar Român și-a îndeplinit misiunea

Prin unirea principalelor partide de opoziție și a celor mai active organizații ale societății civile, Forumul Democratic Antitotalitar Român a constituit primul cadru organizat și permanent de dezbatere a obiectivelor de interes comun apte să întemeieze o platformă politică pentru o Opoziție unită împotriva pericolelor de revenire la vremurile partidului unic și conducerii totalitare.

Acceptând acest demers, precum și o exercitare a președinției Forumului prin rotație, de către reprezentantul fiecărei formațiuni componente, partidele politice – PNȚCD, PNL-AT, PAC, PNL-CD, PSDR, PER, UDMR, PUD și UCD – au marele merit de a fi pus deasupra propriilor interese, de partid, interesul major al constituirii unei forțe politice unite, capabile să se opună acțiunilor antidemocratice ale FSN. Pentru partidele istorice, care și-au păstrat identitatea și demnitatea cu sacrificiul a sute și mii de membri și simpatizanți încarcerați, deportați, torturați, persecutați și marginalizați, participarea la Forumul Democratic Antitotalitar Român a însemnat o nouă dovadă a fermității cu care au știut să-și apere credința și convingerile democratice.

Un merit excepțional în această acțiune de solidarizare a forțelor democratice îi revine Alianței Civice. Constituită acum un an, Alianța a fost pretutindeni în țară o adevărată locomotivă a unificării acțiunilor civice și politice, susținută fiind de AFDPR, Asociația 21 Decembrie, Solidaritatea Universitară, UMRL, România Viitoare, Uniunea Națională a Șomerilor.

Ca reprezentant al Alianței Civice și al Solidarității Universitare, am primit privilegiul excepțional de a exercita președinția Forumului în acest moment, aș spune istoric, de unire a tuturor acestor partide politice și asociații civice, într-o formațiune politică demnă să reprezinte voința de democrație reală și de reformă profundă a societății românești.

Fragmente din intervenția și din declarația de presă prilejuite de **constituirea Convenției Democratice din România**, București, 14 noiembrie 1991.

Astăzi, prin constituirea Convenției Democratice din România, F-DAR și-a îndeplinit, cu succes, misiunea de coagulare a Opoziției democratice.

CDR va participa la alegeri și va învinge

Așteptările și speranțele unei mari părți a societății românești de a fi reprezentată de o formațiune politică puternică și unită a Opoziției democratice sunt pe cale să se îndeplinească. Convenția Democratică va participa la alegeri ca alianță politică cu liste unice de candidați și sub același semn electoral.

Urmează o perioadă de activitate intensă pentru a construi în țară structurile funcționale ale coaliției și a învăța să acționăm împreună. După decenii de represiune și suspiciune, solidaritatea trebuie cultivată cu grijă. Avem nevoie de un limbaj comun în confruntarea cu Puterea și de bunăcredință în raporturile dintre formațiunile componente ale CDR. Ne bizuim pe persoane reprezentative și competente care să participe activ la acest efort comun. Împreună vom selecta pe cei mai buni candidați pentru alegerile locale și parlamentare.

Dorim să dialogăm cu societatea românească în întregul ei, nu doar cu cei care în momentul de față gândesc la fel cu noi. Trebuie să fim pregătiți să câștigăm puterea politică și să o exercităm cu responsabilitate și eficiență. Știm cât de mulți sunt cei care și-au pus speranțele în constituirea acestei coaliții. Nu avem voie să înșelăm aceste speranțe. Un eșec al CDR ar spori frustrările din societatea românească, ar alimenta extremismele, ar încuraja tendințele reacționare și demagogia populistă.

Un succes al CDR va oferi României șansa unui salt real spre democrație, spre o economie descentralizată, spre prosperitate. Suntem obligați să învingem!

IMPERATIVUL DE A-ȚI PROBA CAPACITATEA

Misiunea Universității

Ca o componentă esențială a sistemului educațional, Universitățile și-au asumat efortul de formare și promovare a ceea ce societatea a considerat nucleul supraviețuirii sale prin cultură și morală: intelectuali, dascălii, oamenii de artă, savanții, înaintemergătorii.

Pentru ca Universitatea să răspundă astăzi aspirațiilor individuale ale studenților săi, precum și îndatoririlor sale față de progresul general, economic și social al națiunii pe care o slujește, ea trebuie să îndeplinească câteva funcții fundamentale. Trebuie să ofere studenților informațiile necesare pentru înțelegerea trecutului și prefigurarea viitorului societății în care trăiesc; să le asigure posibilitatea de a-și dezvolta aptitudinile, talentul, vocația, creativitatea; să explice și să contribuie la înțelegerea adevăratelor valori ale societății moderne; să fie un forum de dezbatere a problematicii actuale a societății românești; să răspundă nevoilor societății și, pe cât posibil, să le anticipeze, formând profesioniști de performanță, capabili să devină liderii de mâine din activitatea politică, economică, socială, culturală, didactică, științifică.

Dacă misiunea Universităților este să pregătească pe cei care vor gândi și aplica strategiile de dezvoltare ale națiunilor și ale lumii în ansamblul ei, este evident că ele sunt obligate să-și probeze mai întâi capacitatea de a elabora și îndeplini propria lor strategie de dezvoltare.

Direcții de dezvoltare

Dacă imperativul dezvoltării este acceptat ca necesar și realizabil, elaborarea unui model de dezvoltare a Universității București devine, în contextul dat, o problemă de interes național. Ca urmare, acest model va reprezenta rezultatul unui efort colectiv, al tuturor celor interesați sincer de evoluția și prestigiul acestei instituții; o sinteză a experienței corpului profesoral, a ideilor novatoare ale tinerilor asistenți și cercetători, a cerințelor formulate de studenți. Se poate opta pentru o

Discurs la **ședința Senatului consacrată alegerii rectorului Universității București**, 9 martie 1992.

dezvoltare pe orizontală, cu acoperirea unui număr cât mai mare de domenii și cu tendința de reprezentare quasi-exhaustivă a subramurilor, prin fragmentarea facultăților în numeroase secții sau pentru o dezvoltare pe verticală, cu o concentrare exclusivă asupra subdomeniilor anticipate ca având perspective de vârf în evoluția societății. Sunt desigur posibile și variante intermediare.

Estimarea prealabilă a resurselor materiale va influența neîndoielnic alegerea modelului de dezvoltare. O reinventariere la zi a resurselor Universității București este obligatorie.

O apreciere pe cât posibil corectă a mijloacelor financiare disponibile în prezent și în perspectivă este de asemenea indispensabilă. Principiul autonomiei riscă să rămână neoperant în condițiile actuale, în care finanțarea este asigurată 95% de la buget.

Cu un număr de 1106 cadre didactice, 43 cercetători, 15205 studenți, 1129 persoane în corpul tehnic-administrativ, Universitatea București prezintă un potențial uman remarcabil. Numărul cadrelor didactice este însă insuficient astfel că ocuparea posturilor vacante constituie o cerință de primă urgență.

Prestigiu prin tradiție și modernizare

Pentru următorii zece ani, strategia dezvoltării Universității București va trebui să fie o strategie a valorii și a restructurării.

Recăștigarea și amplificarea prestigiului cultural și științific al Universității în plan național și internațional depind de atragerea în corpul profesoral și de cercetare a marilor valori ale culturii și științei românești; de stimularea opțiunii pentru o carieră științifică și didactică în rândul actualilor studenți; de sprijinirea tinerilor asistenți și cercetători pentru obținerea de burse de specializare și doctorat în universități cu notorietate din străinătate.

Modernizarea învățământului universitar implică o strategie a restructurării în trei direcții principale: regândirea programelor de învățământ; reevaluarea priorităților cercetării științifice și transformarea structurii organizatorice a instituției.

Realizarea unei strategii de dezvoltare pe criterii prioritar valorice și prin restructurări corect direcționate presupune fără îndoială o schimbare în mentalitatea corpului profesoral, în stilul de lucru al consiliilor profesorale și al Senatului Universității; în mentalitatea și comportamentul studenților în vederea integrării lor într-un sistem concurențial mai întâi în facultate și, mai apoi, în profesie.

Propuneri pentru mandatul 1992-1996

În opinia mea, în cursul mandatului 1992-1996, rectorul Universității București va trebui să promoveze și să susțină limitarea studiilor universitare la patru ani; organizarea unor specializări tip master, cu durata de un an în domeniile cu perspectivă de dezvoltare pe plan mondial; menținerea colegiilor cu durata de trei ani în domenii cu caracter pronunțat practic; doctorate cu frecvență în continuarea specializării, cu durata de trei ani.

Pentru dezvoltarea cercetării fundamentale și aplicative susțin organizarea, începând chiar cu luna următoare, a unor microcolective de cercetare cu autogestiune pe lângă catedre, care să fie urmată de constituirea unui număr redus de institute mari cu caracter interdisciplinar.

Vor urma restructurarea serviciilor administrative în acord cu obiectivele tactice și strategice determinate de modelul de dezvoltare ales; finalizarea proiectului de constituire a Fundației „Universitas”; înființarea Editurii Universității București; modernizarea spațiului tipografic al Universității; înființarea unei librării a Universității București și intensificarea activității Muzeului Universității.

Pledez pentru instaurarea unui climat academic fertil, prin revitalizarea vieții științifice a catedrelor într-o atmosferă destinsă și colegială, cultivarea tradițiilor, aniversarea personalităților, stimularea tinerilor universitari cu merite deosebite.

Ca instituție fundamentală a culturii și științei românești, Universitatea va intra în circuitul marilor manifestări universitare internaționale, iar aniversarea a 300 de ani de la înființarea Academiei Domnești din București, act semnificativ pentru istoria Universității București, este un bun prilej pentru ca acest eveniment național să capete rezonanță internațională, printr-un demers care să angajeze întreaga comunitate academică.

Închei cu o mărturisire. La originea unor opinii personale, incluse în acest proiect, stau două șanse ale vieții mele:

– posibilitatea de a fi cunoscut tradițiile naționale și europene, care au stat la baza organizării și funcționării Universității București în perioada interbelică și imediat după război, prin contactul direct pe care l-am avut cu mari personalități ale Universității cu ocazia pregătirii volumului „*Mărturii universitare*” interzis de cenzura anilor 1988-1989;

– posibilitatea cunoașterii directe, după 1989, a modului de organizare și dezvoltare a învățământului în mari universități din Anglia, Franța, Germania, SUA, în urma unor invitații personale pentru conferințe, susținute financiar de aceste universități.

Această șansă se convertește într-o datorie de onoare față de instituția care mi-a oferit privilegiul de a beneficia de prestigiul pe care aparținerea la această Universitate Ți-l conferă în țară și în lume.

CANDIDAT UNIC AL OPOZIȚIEI DEMOCRATICE

Mulțumesc colegiului de electori

Cele două ore în care am răspuns la întrebările celor 67 de electori reprezentând cele 17 partide politice și asociații civice din componența CDR, au fost examenul cel mai greu și cel mai plin de învățăminte din viața mea. Faptul că, prin votul electorilor s-a exprimat opțiunea unor formațiuni de o mare diversitate, dă acestui act o greutate care obligă.

Participarea la această selecție a unor personalități politice de anvergură ilustrează capacitatea Convenției Democratice de a oferi electoratului valori.

Voi încerca să reprezint în continuare un element de coeziune pentru Convenția Democratică, pentru toți cei care cred în democrație, în vocația de schimbare a României.

Voi lupta pentru ca singura putere să fie cea a legilor și singura voință – cea a națiunii

În această clipă, în care am fost investit să intru în competiția alegerilor pentru Președinția României, în care mulți văd un vârf al puterii, vă mărturisesc că m-am numărat și mă voi număra întotdeauna printre cei care cred că adevărata putere este a celor fără putere, mai mult, că singurul fel în care puterea poate să nu fie periculoasă este de a o împărți la cât mai mulți. Voi lupta, deci, nu pentru a ajunge eu sau alții la putere, ci pentru a ajunge în acel punct în care singura putere va fi cea a legilor și singura voință – cea a națiunii.

Schimbarea în bine depinde de noi

Mă aflu în fața dumneavoastră pentru a marca începutul unui drum pe care va trebui să înaintez în numele celor care vor ca societatea românească să se schimbe radical. De felul și de măsura în care vom reuși să convingem societatea de necesitatea acestei schimbări, va depinde

Declarații după anunțarea rezultatului votului reprezentanților formațiunilor din CDR pentru **stabilirea candidatului unic al Convenției Democratice la alegerile prezidențiale** și la conferința de presă organizată cu această ocazie. București, 27 iunie 1992.

dacă schimbarea va fi posibilă, dacă ea se va produce într-adevăr. Trebuie să vă spun de la început că mijloacele materiale pe care le avem la dispoziție spre a ne face cunoscute ideile și pentru a le da astfel posibilitatea să convingă sunt extrem de reduse. Dar, avem de partea noastră exasperarea în fața minciunii și a suspiciunii, durerea în fața dezbinării și revolta în fața corupției. Avem de partea noastră oboseala în fața provocărilor la intoleranță și ură. Avem de partea noastră nevoia de stabilitate și de claritate dorite nu numai de poporul român, ci și de opinia publică internațională care vrea să vadă în România o parte a Europei.

Cu toții știm că lunile care vor urma vor fi determinante nu numai pentru următorii ani, dar și pentru următoarele decenii ale istoriei noastre. Oricât de greu ne-ar fi – și ne va fi foarte greu – rezultatul pe care-l vom obține va depinde de noi, de capacitatea noastră de a fi convingători în analizarea problemelor și în găsirea soluțiilor, în curajul și puterea noastră de a spune toate adevărurile până la capăt. Reușita noastră va depinde însă și de presă, de cea de-a patra putere a oricărei democrații, singura care – după părerea mea – funcționează, deocamdată, satisfăcător în România.

Sunt imun la presiuni și șantaj

Acesta este pe scurt răspunsul la prima dumneavoastră întrebare: sunt imun la presiuni și șantaj. Voi răspunde la fel de concis și celorlalte întrebări pe care mi le-ați adresat:

Am fost propus de Alianța Civică și de Solidaritatea Universitară și m-am bucurat de sprijinul celorlalte asociații civice încă din primul tur. Rezultatul final îl datorez însă și partidelor care m-au onorat cu încrederea lor. Sunt profund mișcat de declarațiile de susținere ale celorlalți candidați și sunt convins că vom conlucra perfect până la alegeri și după alegerile prezidențiale.

Voi face o campanie electorală constructivă.

Nimeni nu se definește prin negare, ci prin afirmarea propriei personalități.

Ceea ce contează este responsabilitatea individuală.

Situația de criză din țară, suferințele și disperarea a milioane de oameni sunt atât de mari încât a sta deoparte, astăzi, în România, delegând implicit veleitarilor, incapabililor sau corupților conducerea urbei și a societății este mai mult decât indiferență, este o crimă. Și, poate, ar trebui să ne amintim că, în *Infernul* lui Dante, chinurile cele mai cumplite erau rezervate celor indiferenți...

SĂ RECLĂDIM ÎMPREUNĂ SPERANȚA

Azi – Timișoara, mâine – toată țara

Vă mulțumesc că ați răspuns în număr atât de mare chemării Convenției Democratice de a fi din nou împreună, în campania pentru alegerile parlamentare și prezidențiale din septembrie. Dacă, acum, ne simțim din nou solidari în acțiunea eliberatoare pe care în urmă cu aproape trei ani eroismul Timișoarei a început-o este și pentru că, în toți acești ani, orașul dumneavoastră nu a încetat să o simbolizeze.

Timișoara este pentru România ceea ce a fost căderea Zidului Berlinului pentru estul Germaniei: începutul unei noi ere, a libertății și a democrației. Numai că, pentru români, totul a fost și rămâne mai greu, mai scump plătit. Zidul Berlinului s-a prăbușit în strigătele de bucurie ale mulțimilor. La Timișoara a curs pentru prima oară sângele martirilor revoluției și el nu a încetat să curgă în zilele și nopțile aceluia tragic și, totodată, miraculos decembrie, căruia îi datorăm eliberarea de sub dictatură și libertatea de a ne alege guvernanții.

În numele jertfei de atunci, suntem datori să ne întrebăm în fiecare clipă dacă ceea ce facem noi răspunde idealului pentru care s-au jertfit ei. În numele jertfei de atunci, suntem îndreptățiți să-i întrebăm pe cei ce conduc azi destinele țării dacă ceea ce fac ei răspunde sacrificiului care le-a deschis lor calea spre putere. Să-i întrebăm dacă faptele lor răspund idealurilor în numele cărora Timișoara, mai întâi, apoi întreaga țară, a înfruntat cu piepturile goale represiunea și moartea.

A curs sânge, în acest oraș, în numele solidarității tuturor cetățenilor României, indiferent de originea socială, etnică sau religioasă. Ce au făcut guvernanții pentru a împlini acest mandat, când tocmai ei au pus în scenă diversiunile discordiei între grupuri sociale și etnice, când tocmai ei n-au încetat să agite spectrul războiului civil?

A curs sânge, în acest oraș, pentru ca România să redevină o țară europeană prosperă și respectată. Ce au făcut guvernanții pentru a împlini acest mandat, când România este izolată și sistematic împinsă

Discurs la **deschiderea campaniei pentru alegerile parlamentare și prezidențiale**, Timișoara, 27 iulie 1992.

către Răsăritul măcinat de haos și nostalgii comuniste? Poate că nici nu ar trebui să le cerem mai mult, câtă vreme cei mai mulți dintre ei ar fi putut conduce destinele țării la fel de „bine” și fără aceste sacrificii.

Noi, dimpotrivă, nu putem uita că vorbim azi doar fiindcă, în decembrie '89, a existat Timișoara. Avem dreptul să ne spunem opiniile și nu vom uita că avem și datoria sacră de a împlini mandatul acelor mulțimi care au înfruntat cu mâinile goale dictatura comunistă. De aceea, ne simțim solidari cu Timișoara; de aceea, ne-am asumat răspunderea de a împlini până la capăt ceea ce speram că s-a dobândit definitiv cu prețul suprem al sacrificiilor din decembrie; de aceea, avem datoria de a cere, cu toată forța politică pe care o reprezentăm azi în România, ca mersul înainte al țării spre afirmarea ei liberă în concertul țărilor civilizate și prospere să nu se oprească. Avem datoria să începem adevărata reformă politică și economică. Avem datoria să susținem prin toate mijloacele afirmarea liberă și demnă a României în lume. Avem datoria de a-i apăra pe cetățeni împotriva nepăsării, abuzurilor și setei de putere a celor ce și-o doresc pe viață; avem datoria de a apăra legile și dreptatea; de a susține cultura și învățământul; de a impune respectarea neabătută a dreptului la sănătate, la propășire și la fericire al fiecărui cetățean al țării. Pentru toate acestea trebuie să câștigăm mai întâi alegerile.

Nu e ușor, fiindcă noi nu avem mijloacele Puterii. Dar e infinit mai ușor decât a fost, în decembrie, pentru cei care au înfruntat moartea. Nu e ușor, fiindcă sfidarea celor puternici și atunci, este astăzi încă mai revoltătoare. Dar e infinit mai ușor decât v-a fost dumneavoastră, cetățenii primului oraș liber al României, să porniți pe drumul pe care suntem datori să mergem cu toții, în toată țara, cu curaj și perseverență.

Să reaprimem încrederea și cutezanța

Mă adresez tuturor celor care au înțeles sensul istoriei. Mă adresez tuturor forțelor politice și civice pentru care progresul României reprezintă un ideal și o datorie. Mă adresez forțelor vii ale națiunii, tuturor celor ce luptă pentru o societate liberă și democratică, pentru o țară civilizată și prosperă:

Într-o lume în care pericolele extremismelor de tot felul stârnesc înfruntări sângeroase și barbare, într-o țară în care tentația restaurației riscă să se instaleze, servită de o administrație surdă la adevăratele năzuințe ale cetățenilor, să ne unim forțele împotriva acestei sfidări,

împotriva demagogiei și a stagnării, împotriva extremismului de orice fel. Să ne unim voința de înnoire, de democrație și de progres pentru care s-a ridicat la luptă Timișoara.

Să reclădim împreună speranța că lucrurile se pot îndrepta, speranța că dezbinarea națională nu este o fatalitate, speranța că dezastrul de astăzi poate fi depășit.

Să reaprimem cutezanța de a lupta cu răul și reaua credință, cutezanța de a ne transforma idealurile în realitate, curajul de a ne exprima credința și de a-i ajuta și pe alții să creadă.

Să ne recăpătăm încrederea în noi și în cel de lângă noi, încrederea că schimbarea este posibilă și ea depinde în primul rând de noi.

Avem de ales între trecut și viitor. Tânjim după certitudini. Așteptăm să fie mai bine. Certitudinea acestui bine nu va exista decât atunci când țara va fi stăpânită de lege, adevărul va învinge minciuna și inteligența creatoare va câștiga în fața prostiei încremenite în trecut.

Schimbarea începe cu noi înșine, cu ieșirea noastră din confuzie și inerție. Schimbarea înseamnă să știm să alegem și să admitem că suntem responsabili de propriile noastre opțiuni.

Cu speranță, încredere și cutezanță putem impune schimbarea vechilor aleși cu cei pe care îi vom vota la 27 septembrie.

Cu speranță, încredere și efort putem construi România pe care ne-o dorim.

Veniți alături de noi să dăm viață programului Convenției Democratice din România, să dăm poporului român o nouă șansă de a realiza adevărata schimbare în bine a vieții și destinului său.

VĂ CHEM SĂ ÎNFĂPTUIM SCHIMBAREA

România pe care o dorim

Vă chem să veniți alături de mine:

- pentru regăsirea încrederii în noi înșine și a puterii de a ne schimba viața, pentru binele nostru și al copiilor noștri;
- pentru oprirea declinului economiei românești și realizarea unei reforme economice reale, bazate pe garantarea dreptului la proprietate și asigurarea unor noi locuri de muncă;
- pentru instaurarea unui stat de drept în care legile să apere interesele națiunii și toți să fim egali în fața lor;
- pentru drepturile și libertățile fundamentale ale omului;
- pentru renașterea școlii și culturii românești;
- pentru regăsirea credinței, pentru ca instituțiile religioase să-și reia rolul fundamental în viața societății;
- pentru combaterea violenței, a corupției, a minciunii și a fără-delegilor de orice fel;
- pentru apărarea independenței și unității naționale în spiritul normelor de drept internațional, al adevărului istoric și al idealului național de reîntregire a țării.

Voi lupta nu pentru a ajunge eu sau alții la putere, ci pentru a ajunge în acel punct în care singura putere va fi cea a legilor și singura voință, cea a națiunii.

Un stat puternic. O societate prosperă.

Un popor unit. O națiune generoasă.

Aceasta este România pe care o dorim.

CĂTRE ȚĂRANI

Pe munca și suferința țăranilor s-a clădit istoria noastră

Dragi țărani, mă adresez vouă pentru că din voi ne tragem cu toții și pentru că pe munca și suferința voastră se bazează întreaga noastră istorie. Mă adresez vouă pentru că tot prin voi țara noastră va putea să iasă la liman și numai atunci când voi nu veți mai fi săraci, România nu va mai fi săracă.

Țărănimea a fost partea cea mai lovită de comunism a poporului român. Vi s-au luat pământurile și drepturile de folosință, vitele și uneltele din curți, ați fost strânși cu forța în colective organizate după modelul sovietic, străin de tradițiile și obiceiurile noastre strămoșești.

Ați supraviețuit muncind la ordinul altora pe propriile voastre pământuri. Tinerii s-au desprins de sat și au plecat la oraș să-și facă un rost. La munca pământului au rămas mai ales femeile și bătrânii.

După revoluție vi s-au promis și, într-o oarecare măsură, vi s-au dat pensii și pământ. Dar pensiile n-au putut fi plătite la timp, iar pământul n-a fost împărțit în întregime și n-a ajuns tuturor. Chiar și cei care l-au primit nu au avut unelte și bani ca să-l poată munci.

Pământul țării a rămas nemuncit și, pentru prima oară în istorie, România a trebuit să cumpere grâu. Pentru ca oamenii să se sperie de pământ și să se întoarcă la colectivă, vi se spune că era mai bine fără pământ, fără libertate, fără adevăr.

Cei care conduc țara, în loc să explice cum intenționează să rezolve criza agriculturii, preferă să născocească cele mai nerușinate minciuni despre Opoziție și candidatul său la Președinția României. Prin zvonuri și afișe, în ziare și la televiziune spun că eu aș vrea să iau pensiile țăranilor, să vând țara străinilor sau să dau ungurilor Ardealul! Este greu să lupți cu minciuna și ticăloșia unor acuzații atât de grave.

Nu vă promit marea cu sarea

Ceea ce eu pot să vă spun, ceea ce promit alegătorilor mei și ceea ce, dacă voi fi ales, voi jura pe Biblie, în fața lui Dumnezeu, este că

Mesaj adresat, în calitate de candidat la Președinția României, **țăranilor și specialiștilor** din agricultură, august 1992.

voi lupta pentru ca singura putere să fie cea a legilor și singura voință, cea a națiunii.

În privința agriculturii, nu vă promit marea cu sarea, dar vă arăt ce voi putea face împreună cu specialiștii și cu oamenii cinstiți care sunt alături de mine:

- o politică agrară care să aibă ca principiu sprijinirea producătorilor;
- îndreptarea legii fondului funciar, astfel încât să nu se mai poată face pe baza ei abuzuri și nedreptăți;
- adoptarea legilor vitale pentru agricultori: legea creditului agricol, legea asigurării recoltelor, legea arende;
- transferul tractoarelor și mașinilor agricole din proprietatea statului în proprietatea țăranilor, astfel încât toți producătorii, indiferent dacă sunt asociați sau nu, să se poată folosi de ele;
- credite ieftine pe care țăranii să le poată plăti din viitoarele recolte;
- pensii pentru foștii membri ai cooperativelor agricole care să micșoreze decalajul față de pensiile de stat;
- reorganizarea sistemului de cooperative de consum, în așa fel încât fiecare sat să fie aprovizionat și oamenii să nu mai fie nevoiți să bată drumul până la oraș pentru pâine și cumpărăturile zilnice;
- sprijinirea bisericii și a școlii, cele două vetre ale satului nostru; introducerea studiului opțional al religiei în școli;
- organizarea de școli în care tinerii să învețe procedeele moderne de lucrare a pământului și metodele prin care se pot îmbogăți prin cultivarea lui.

Avem dreptul să îngenunchem numai atunci când ne rugăm

Numai împreună putem să scoatem agricultura românească din impas. Veniți alături de noi și ajutați-ne să redăm țăranimii române demnitatea și importanța pe care le merită.

Pământul nostru este dintre cele mai bogate din Europa. Fiți alături de noi în efortul de a-i scăpa de sărăcie pe cei ce îl muncesc și de a scoate astfel țara din criză.

Ca fiu de inginer agronom, eu cred că învierea României trebuie începută prin învierea pământului ei, iar agricultura nu poate fi îmbelșugată decât atunci când țăranii vor fi îmbelșugați.

Nu avem dreptul să dăm înapoi de la lupta cu răul, nici să ne pierdem nădejdea în binele nostru și al țării. Nu avem dreptul să îngenunchem decât atunci când ne rugăm. Voi veți hotărî cum va fi viitorul nostru și al copiilor noștri.

Veniți alături de mine!

Dumnezeu ne va ajuta să îndreptăm lucrurile și să refacem împreună Țara.

BILANȚUL LOR; ANGAJAMENTUL NOSTRU

Eșecul guvernării (FSN) FDSN

Luni în șir s-a vorbit de o Moldovă fesenistă, o Moldovă în care noul pătrunde greu, în care părerile Opoziției cu adevărat democratice nu se bucură de nici o audiență. Prezența dumneavoastră aici, primirea de care m-am bucurat dovedesc exact contrariul. Și mai arată ceva: Țara, oamenii săi s-au săturat de vorbe goale, de minciuni meșteșugite și sterpe. Toate la un loc dovedesc că oamenii din România vor altceva.

Noi credem că am înțeles ce vreți dumneavoastră și, alături de dumneavoastră, ce vrea o mare parte din țară. Doriți ca ceva fundamental să se schimbe în România, iar noi vrem același lucru. Știu – și acest adevăr l-am spus pretutindeni, de la Timișoara la Suceava, de la Deva la Constanța, de la Iași la Brașov – știu că a sosit momentul.

Sunt convins că în aceste locuri, de unde amintirea marelui domnitor Alexandru Ioan Cuza veghează asupra poporului său, vor renaște acele simțăminte puternice care au permis ca o mână de oameni vrednici să impulsioneze un întreg popor. Așa cum, în urmă cu un veac și jumătate, Cuza și contemporanii săi au înfăptuit Unirea, vă chem de aici, din Focșani, pe dumneavoastră, bărbați și femei, tineri sau vârstnici, la înfăptuirea schimbării pe care o țară întreagă o așteaptă.

Astăzi mulți îndrăznesc să vorbească despre schimbare. Unii pe drept, alții cu cea mai mare nerușinare. Pe aceștia din urmă, care sunt actualii guvernanți, dumneavoastră trebuie să-i întrebați care sunt rezultatele gestiunii, care sunt rezultatele lor, după doi ani și mai bine, în care au avut puterea deplină în această țară.

Ce au reușit să schimbe cu adevărat în România? Vedem cu toții cum arată România după mai bine de doi ani de guvernare cripto-comunistă:

– O pseudo-reformă, greșit concepută și prost condusă, cu o voință politică ezitantă, rău intenționată și interesată în consolidarea

Fragmente din discursuri la **mitingurile electorale**, Focșani, 29 august; Iași, 11 august, 1992.

vechiului, ale cărei rezultate s-au tradus într-o sărăcie generală a populației, într-o discreditare dirijată a ideilor de reformă, libertate și democrație.

– Dezastrul economic, materializat într-o catastrofală scădere a producției, asociată cu o gravă situație în planul ocupării forței de muncă. Știu că numai în Focșani peste 10% din cei apti de muncă sunt șomeri și, ce este cel mai îngrijorător, în majoritate sunt tineri între 18 și 25 de ani. Ce va fi după vacanță, când absolvenții din acest an vor căuta de lucru, vă dați seama ușor.

– Ce să mai spuncem de această adevărată rușine națională care este criza de pâine? Am fost cutremurat când am văzut, la Constanța sau la Brașov, sute de oameni ce așteptau să cumpere o pâine care are, sub actuala guvernare, trei calități: este rară, proastă și scumpă.

Vinovații sunt la putere, nu în opoziție

Cine este răspunzător de această situație? Noi, care de doi ani și jumătate încercăm să atragem atenția asupra drumului greșit pe care s-a mers sau aceia care vă zâmbesc neîncetat, câștigă „pariurile” cu agricultura și au adus, peste toate, această adevărată plagă care roade organismul economic și social, corupția?

Au fost ei aproape de problemele de zi cu zi ale oamenilor? Mai sunt ei demni de încrederea noastră? Pot ei să facă să dispară corupția? Pot ei să asigure imaginea și reprezentativitatea României în lume? Pot ei să facă ordine în țară și să dea oamenilor siguranța zilei de mâine? Răspunsul la toate acestea este unul singur: NU.

De ce n-au făcut-o până acum, de ce nu s-au implicat cu adevărat în a asigura țării și cetățenilor acea viață decentă și normală pe care toți o vrem? Ei doar au promis, dar acum ne-am lămurit cu toții că ne-au adus pe marginea prăpastiei.

Astăzi, aflat în mare criză de popularitate, președintele, care de numai două zile este un simplu cetățean-candidat, vă promite să intervină în problemele Guvernului după ce mai bine de doi ani nu și-a găsit vreme să o facă. Numai că, de data aceasta, acțiunile sale nu mai înșală pe nimeni. Oamenii au înțeles că nu de la el se poate aștepta ceva nou. La această dură, dar adevărată notă de plată, pe care oamenii nu ezită să le-o ceară, guvernanții, în frunte cu cel mai mare responsabil dintre ei, răspund că era inevitabil, că nimeni n-ar fi făcut mai bine. Nimic mai fals.

Mă aflu aici pentru a vă spune că există o soluție, există o șansă și

aceasta înseamnă un lucru simplu, la îndemâna tuturor: schimbarea. Numai o schimbare politică va aduce la putere voința politică în stare să-și asume răspunderea de a face schimbarea economică. Fără o schimbare politică fermă, nu va fi posibilă nici o schimbare în planul valorilor și raporturilor economice.

Nu mă aflu aici spre a declara că după 27 septembrie va fi mai ușor. Am venit pentru a afla, ca peste tot în țară, care sunt problemele colectivităților locale. M-am convins că ele sunt, de fapt, ale întregii țări. Dar, vreau să vă asigur că și soluțiile sunt globale. Acestea, declar din nou, sunt inseparabile de soluția politică așteptată de atâția dintre noi. 27 septembrie, sunt convins, va fi data la care această soluție va deveni operantă.

Ce vrem noi

Noi vrem ceea ce vrea o țară întreagă, și putem oferi garanția că vom înfăptui aceste lucruri, de care avem nevoie, mai presus de orice:

- Vrem ca fiecare să fie stăpân pe avutul lui și vrem ca munca fiecăruia să fie răsplătită.
- Vrem bunăstarea și bucuria fiecăruia.
- Vrem legi simple și clare, respectate de toți, vrem instituții puternice care să-i apere pe cetățeni, să nu permită haosul și, înainte de toate, să stârpească corupția.
- Vrem ca, în sfârșit, armata să fie armată, școala să fie școală, iar biserica să-și regăsească locul în conștiința fiecăruia.
- Vrem să dispară frica și să domine libertatea.
- Vrem să ne știm copiii în siguranță, la școală sau la locul de joacă. Vrem să-i putem plimba în siguranță și să ne putem bucura de râsul lor curat.
- Vrem ca vârstnicii acestei țări să aibă liniște și un trai decent, lipsit de grija zilei de mâine, să fie respectați pentru munca lor de o viață.
- Vrem democrație și responsabilitate, bună cuviință și ordine, singurele care ne permit să construim ceva.
- Vrem ca țara să-și regăsească locul cuvenit între națiunile Europei și nu mai vrem ca România să fie o biată provincie a unui Răsărit în agonie.

După cum se poate vedea, nu vrem nimic anormal, nimic imposibil. Nu vrem decât ca România să redevină o țară în care să existe bu-

curia de a trăi, o țară în care să te simți bine, o țară din care, dacă vrei, să poți pleca, dar în care să dorești mereu să te întorci.

Cu alte cuvinte, vrem să facem din România tot ce guvernanții de după decembrie '89 au spus că fac și nu au făcut, nu pentru că nu au putut, ci pentru că nu au vrut cu adevărat, ei fiind încremeniți într-un trecut de care n-au avut nici curaj, și nici interes să se despartă.

Noi vă propunem să ne despărțim de acel trecut.

Schimbarea despre care vorbim trebuie să înceapă cu schimbarea celor din fruntea țării care, o știți cu toții, nu simbolizează decât trecutul. Alegerea, pe care românii o vor face în septembrie, nu poate fi decât una singură, între trecut și viitor.

Nu dorim schimbarea de dragul schimbării

Noi o dorim pentru ca fiecare dintre dumneavoastră să se regăsească pe sine, într-o lume pe care o vrem normală, pe care să o simțim ca fiind a noastră.

Am convingerea că și aici, la Focșani, speranța în schimbare se va transforma foarte curând în certitudinea victoriei. Nu va fi o victorie a urii sau răzbunării, ci o victorie care va aduce după sine atât de necesara reconciliere națională pe care numai noi, împreună cu dumneavoastră, avem autoritatea morală de a o cere și a crede în ea.

Nu cei ce au încurajat și au beneficiat de zbaterea dintre români și concetățenii noștri aparținând altor etnii; nu cei care au organizat și s-au folosit de mineriade; nu cei care sunt urmașii celor care au tras în oameni în decembrie '89 sunt îndreptățiți să vorbească de reconciliere. Poporul român este mult prea serios și inteligent spre a-i mai crede.

Aș vrea ca acum, aici, în inima istorică a Moldovei, să gândim un nou început pentru această țară, să vă întind mâna vouă, bărbați și femei, tineri și vârstnici, să vă chem alături de noi pentru ca, împreună, să construim România pe care o dorim pentru toți și pentru fiecare cetățean al ei.

Vă promit solemn, și prin intermediul dumneavoastră tuturor cetățenilor României, că voi veghea la respectarea legii, a acelei legi care să-i facă pe toți românii să se simtă cu adevărat stăpâni în propria lor țară.

Fiți alături de noi! Împreună vom învinge!

CONVENȚIA DEMOCRATICĂ, O CONSTRUCȚIE PENTRU ROMÂNIA

Singura alternativă pentru salvarea țării

La capătul a două luni de campanie, cu popas în toate marile orașe în nenumărate sate din țară, Convenția Democratică a ales Capitala pentru acest ultim miting electoral dinaintea zilei de 27 septembrie, când cetățenii României vor putea alege liber un nou Președinte și un nou Parlament care să răspundă speranțelor dumneavoastră și angajamentelor pe care candidații și le-au luat în fața dumneavoastră. Era firesc să începem campania la Timișoara și s-o încheiem la București, urmând drumul revoluției de acum trei ani. Împreună cu timișorenii ne-am angajat să reclădim împreună speranța și acum știm că ea s-a reaprins în toată țara. În mintea și în sufletul a milioane de români speranța și-a găsit un nume și un țel: SCHIMBAREA.

Cu stupefacție am putut vedea cum exponenții Puterii au prins *gustul schimbării* pe care o invocă în fața națiunii doar pentru a-i solicita un nou mandat. Dar cine și ce i-a împiedicat să schimbe fața României când au avut tot timpul întreaga putere în mâinile lor – în țară, în Parlament, în Guvern, la Președinție?

Pentru noi, schimbarea este necesară și va fi reală. Schimbarea înseamnă să facem bine ceea ce ei n-au știut să facă decât rău. Schimbarea înseamnă să nu continuăm farsele de până acum, să facem ca instituțiile democrației să funcționeze, să facem ceea ce spunem și să răspundem pentru faptele noastre în fața celor care ne-au ales. Această schimbare nu va fi posibilă păstrând aceiași oameni în fruntea țării. Chiar dacă ar vorbi altfel, ar scrie altfel și și-ar face propagandă altfel, ei nu vor gândi niciodată altfel decât au făcut-o până acum.

Numai oameni noi vor face acele legi noi care să redea tuturor sentimentul demnității, al siguranței și condiții reale spre prosperitate.

Nimeni nu trebuie să se aștepte – ar fi o uriașă înșelătorie – la schimbări substanțiale în planul vieții economice, al vieții de zi cu zi, fără o

Discurs la **încheierea campaniei pentru alegerile parlamentare și prezidențiale**.
București, 23 septembrie 1992.

profundă și clară schimbare în viața politică, în favoarea forțelor purtătoare ale idealurilor democratice, care au, cu adevărat, voința politică de a schimba situația economică și de a-și asuma responsabilitățile. Desigur, nu Președintele elaborează legile, cadrul legislativ. Dar Președintele este – ar trebui să fie – garantul suprem al respectării legilor. Îndepărtarea de la acest atribut fundamental îl descalifică automat.

De ce să vorbim atât despre legi, sau mai bine zis despre lege? Pentru că legea trebuie să creeze fiecărui cetățean sentimentul că este protejat, apărat în fața fărădelegilor, în ultimă instanță a anarhiei.

Dacă legea este bună, binele este al tuturor și binele e al țării! Una fără alta nu se poate. Binele fiecăruia trebuie să conducă la binele țării și la baza lui nu poate sta decât legea. Dar pentru ca aceasta să fie respectată, ea trebuie recunoscută ca lege a țării, a tuturor. Legea nu va fi recunoscută de ansamblul cetățenilor dacă societatea nu va accepta, ca necesară, reconcilierea națională.

Astăzi mulți se grăbesc – calendarul electoral obligă – să predice reconcilierea. Sunt mai ales – și trebuie s-o spunem cu toată claritatea – tocmai aceia care sunt ei înșiși răspunzători de vandalisme și ororile din 29 ianuarie, 14-15 iunie 1990, 25 septembrie 1991. Reconcilierea – element absolut necesar societății românești – trebuie, înainte de toate, să pornească de la adevăr și să aibă la bază dreptatea.

Nu Puterea actuală este îndreptățită să vorbească despre adevăr, dreptate și reconciliere în România de azi. Creditul moral pe care Convenția Democratică și l-a câștigat – cu prețul unor sacrificii pe care le cunoașteți foarte bine – îi îndreptățește credința că adevărul și dreptatea vor învinge în România și că ea va fi garantul împlinirii acestei speranțe. Dar toate acestea nu le putem înfăptui decât împreună!

Partidele politice și asociațiile civice, care s-au unit constituind Convenția Democratică din România, se prezintă în fața dumneavoastră cu un program care poate, cu adevărat, să scoată țara din impas. V-am prezentat, de asemenea, programul pe care înțeleg să-l respect fără rezerve dacă voi fi ales Președintele României.

Convenția Democratică nu este o simplă alianță politică electorală. Ea este o construcție pentru viitorul României. Este singura alternativă pentru salvarea țării.

Schimbarea se hotărăște prin vot

Normal ar fi ca, înainte de a cere electoratului să le acorde un nou mandat, de patru ani, guvernării să prezinte un bilanț asupra modului

cum au guvernat țara până acum. O țară întreagă i-a urmărit aseară la televiziune, în direct. Cred că toată lumea s-a lămurit cine au fost cei de la cârma țării în acești ani și felul în care ei înțeleg să se prezinte în acest ceas al adevărului.

Toți cei care doresc schimbarea au înțeles adevărata semnificație a dreptului la vot pe care și-l vor exercita peste câteva zile. Răspunderea pentru ziua de mâine revine fiecăruia. Decizia se află în mintea și în mâna fiecărui cetățean. Cred, în acest sens, că este cinstit și moral să amintesc că, după 27 septembrie, părerile de rău vor fi inutile, lamentările nu vor folosi la nimic.

Sunt convins că, după experiența alegerilor din 1990, un număr tot mai mare de semeni ai noștri știu acum ce este bine pentru țară și cine sunt forțele răului; au înțeles cine se identifică cu imaginea trecutului și cine reprezintă aspirațiile viitorului, ale unui viitor care este posibil. Datoria noastră este să-l facem posibil cât mai curând. Iată de ce mă alătur credinței dumneavoastră că schimbarea care va da un nou elan încrederii într-un viitor mai bun, se poate produce într-un singur fel, la 27 septembrie, prin decizia clară în favoarea acelor care simbolizează adevărata schimbare: Convenția Democratică.

În acest moment de cumpănă, în acest moment crucial pentru destinul națiunii noastre, e bine să știm că, la 27 septembrie, nu sunt în joc voturile pentru Constantinescu sau Iliescu, ci votul pentru soarta poporului român.

Împreună cu toți cei ce sunt alături de noi, am toată încrederea în dreapta cumpănă, în dreapta judecată a acestui neam. Să nu ne fie teamă de verdictul popular. Nu nouă trebuie să ne fie frică de judecata poporului român, ci acelor care au mințit atât timp, au sfidat voința națională și încă mai încearcă să o facă.

Cu această convingere, vă rog să-mi permiteți ca de aici, din această Piață a Revoluției din București, să mă adresez întregii țări, sincer și deschis, cu mâna pe inimă, așa cum am făcut-o în toată țara:

Români, veniți alături de noi. Împreună putem schimba România. S-o schimbăm acum!

REFUZUL SCHIMBĂRII

Opțiunea pentru FDSN, opțiunea pentru continuitatea răului

Mă adresez tuturor celor care au participat la vot pentru alegerile prezidențiale. Sunt convins că toți cei care s-au prezentat la vot au făcut-o cu gândul la binele țării, iar ceea ce îi poate deosebi este doar alegerea mijloacelor.

Rezultatele comunicate până acum la nivel național arată că o parte mai numeroasă a electoratului a votat pentru reprezentantul Frontului Democrat al Salvării Naționale, domnul Iliescu. Domnia sa va fi așadar reales Președinte al României. Îl felicit pe domnul Iliescu pentru succesul său și îi doresc să-și exercite cu cinste înalta funcție cu care va fi investit.

Rezultatele votului arată că o parte importantă a națiunii este de acord cu modul în care domnul Iliescu, în calitate de Președinte, și membrii partidului său, cel mai numeros partid reprezentat în Parlament, și-au îndeplinit mandatul primit în 1990. Mulți alegători sunt de acord cu modul în care aceștia au rezolvat problemele industriei și agriculturii, cu consecințele pe care acestea le au asupra nivelului de trai, în viața de zi cu zi a populației, precum și în domeniul sănătății și al asigurărilor sociale. Ei au decis să le acorde încrederea pentru a conduce în continuare țara, pentru încă patru ani. Respect voința lor.

Regret că nu am avut nici timpul, nici mijloacele, poate nici forța sau priceperea pentru a-i convinge că proiectul nostru era mai potrivit pentru interesele țării și ale națiunii. Istoria va judeca.

Strategia și alegerea mijloacelor de desfășurare a campaniei prezidențiale mi-au aparținut și îmi asum întreaga răspundere pentru ceea ce nu am reușit să realizez.

CDR nu va abandona lupta pentru democrație, pentru reformă și lege egală pentru toți

Doresc acum să mă adresez tuturor celor care au sperat alături de mine și au acționat alături de mine, ca să le mulțumesc. Fiindcă, dincolo

Mesaj adresat alegătorilor după **comunicarea rezultatelor** (neoficiale) **ale celui de al doilea tur de scrutin al alegerilor prezidențiale**. București. 12 octombrie 1992.

de orice, România aspiră și are dreptul la progres și democrație reală.

Acest scrutin a dovedit că, departe de a reprezenta o minoritate neînsemnată, milioane de cetățeni ai acestei țări, bărbați și femei, tineri prin ani sau tineri prin curajul de a-și privi viitorul în față – indiferent de vârstă – au ales să meargă înainte iar această opțiune rămâne ireversibilă. Ei mi-au dat curaj în tot acest răstimp, pentru ei am luptat și pentru ei nu voi înceta să mă lupt cu arma cuvântului, a minții și a sufletului.

Noi nu vom abandona lupta pentru democrație, pentru reformă și lege egală pentru toți.

SUCCEDÂND LUI CORNELIU COPOSU LA PREȘEDINȚIA CDR

Lecția alegerilor din septembrie '92

Alegerea mea în funcția de președinte al Convenției Democratice din România înseamnă pentru mine un credit enorm care mă onorează și mă obligă. A-i succeda președintelui Corneliu Coposu nu este o misiune ușoară ținând seama de rolul său în organizarea Partidului Național Țărănesc Creștin Democrat după decembrie 1989 și în constituirea Convenției Democratice. Mulțumesc președintelui Coposu pentru că mi-a acordat cinstea de a mă numi succesorul său. Pentru că, așa cum a spus, a avut „motive de ordin sentimental și de apreciere” la adresa mea, sarcina de a răspunde așteptărilor sale devine și mai dificilă. Sunt onorat, de asemenea, de aprecierile domnului Vintilă Brătianu și de votul de încredere acordat de Partidul Național Liberal.

Analizând azi mersul campaniei electorale din această toamnă, CDR a tras învățămintele cuvenite. Au existat numeroase observații critice, dar și un succes remarcabil în comparație cu alegerile precedente.

Campania diversionistă, calomnioasă, de dezinformare, practică de Frontul Democrat al Salvării Naționale și sateliții săi nu putea fi contracarată în mod eficient decât printr-o contra-campanie similară, la care CDR nu s-a pretat din fidelitate față de convingerile sale morale.

Ceea ce a atârnat mai mult în alegerea mea ca președinte nu a fost necesitatea folosirii unui capital electoral clar, ci gândirea politică a formațiunilor din CDR. Realizarea obiectivelor Convenției pentru următoarea etapă cere forță și unitate. Această necesitate de punere în prim plan a unității a fost subliniată de toți liderii politici din Convenție în mod categoric și contrar oricăror speculații vehiculate în ultimele zile. Calitatea mea de independent poate contribui la consolidarea unității

Declarații după **alegerea în funcția de președinte al Convenției Democratice din România pentru mandatul 1993-1995** și la conferința de presă care a urmat ședinței CDR, București, 30 noiembrie 1992.

acestei alianțe și poate convinge noi formațiuni să intre în Convenție.

Convenția Democratică este o coaliție complexă care cuprinde multe personalități, dar și orgolii de partide. Cred că, în această seară, Convenția a oferit o lecție de dezbatere democratică.

Prioritățile următoarei etape

O primă urgență o constituie definitivarea protocolului CDR.

Printre urgențele etapei următoare se numără consolidarea relațiilor CDR cu organizații neguvernamentale care nu fac parte din Convenția Democratică.

Am avut și voi continua să am contacte cu sindicatele și cu organizațiile studențești. Legătura cu muncitorii, cu țăranii, cu profesorii, cu tinerii nu este o problemă de conjunctură. Este o condiție vitală pentru limpezirea vieții sociale și politice din România.

DIALOGUL INTERETNIC ÎN VIAȚA POLITICĂ

Congresul UDMR, ianuarie '93

Încep prin a vă ruga să fiți îngăduitori față de faptul că nu am prezentat cuvântul meu de salut, cum ar fi fost protocolar, la deschiderea lucrărilor Congresului dumneavoastră. Cum știți, probabil, din scurtele relatări ale presei, am întrerupt pentru a fi împreună, o vizită în Italia, pe care o consider importantă atât datorită întrevederilor politice, cât și discuțiilor avute în unele mari întreprinderi italiene care ar putea coopera cu întreprinderile noastre. Această întârziere nu schimbă în nici un fel cordialitatea și sinceritatea salutului și urărilor de succes pe care, din partea Convenției Democratice din România și a mea personal, vă rog să le primiți.

O experiență politică de aproape trei ani ne îngăduie să considerăm că lucrările acestui congres vor fi parte integrantă a demersului în care Convenția Democratică s-a angajat, pentru a pune bazele dezvoltării relațiilor între organizația reprezentativă a maghiarilor din România și celelalte organizații componente ale CDR.

Exemplu de colaborare politică

Cred că nu greșesc afirmând că activitatea noastră în cadrul Convenției reprezintă un exemplu de colaborare politică onestă și de parteneriat deschis și firesc care trebuie să funcționeze pe viitor în ansamblul structurilor democratice ale țării. Este un exemplu de alianță leală, în care identitatea fiecărei formațiuni este pe deplin respectată și țelurile comune se urmăresc, prin negocieri și dezbateri, în folosul general. Pentru prima oară în istoria instituțiilor din România, Convenția Democratică este cea care a izbutit să realizeze un cadru de colaborare politică în condiții de deplină egalitate și reciprocitate între formațiuni politice ale cetățenilor majoritari și organizațiile minorității maghiare.

Colaborarea efectivă în cadrul Convenției are la bază convingerea noastră că democrația este indivizibilă; că nu se poate imagina un

Discurs la **Congresul UDMR**, Brașov, 15 ianuarie 1993.

ansamblu politic democratic și o deschidere către civilizația europeană în afara respectării drepturilor fiecărui cetățean al țării, indiferent de originea sa etnică. Pentru noi toți, prezența minorităților naționale în viața politică și culturală a țării reprezintă calca unui dialog fertil, o experiență care ne îmbogățește pe toți, confirmându-ne propria identitate și capacitatea de a cultiva un pluralism real și benefic. Nu e nevoie, așadar, în acest stadiu al colaborării noastre, să îndemn la o viitoare colaborare loială; această colaborare există, și este prin ea însăși o garanție a dezvoltării democratice a României.

Spiritul Proclamației de la Alba Iulia

Convenția Democratică din România se simte responsabilă și pentru păstrarea tradițiilor politice ale partidelor istorice, și pentru viitorul democratic pe care îl propune țării. România nu ar fi fost ea însăși fără gândirea și eforturile înaintașilor, al căror crez, reprezentat de Partidul Național Țărănesc, Partidul Național Liberal și Partidul Social Democrat, a consolidat statul român unitar și i-a conferit o dimensiune cu adevărat democratică prin Proclamația de la Alba Iulia, acea remarcabilă Cartă a libertății și toleranței pe care s-a clădit istoria secolului 20 în ce a avut ea mai nobil și mai generos. Azi, la aproape trei sferturi de veac de la proclamarea principiilor bunei conviețuiri în spiritul democrației și al libertăților fundamentale ale omului, Convenția Democratică din România se consideră datorare să se angajeze în lupta politică pentru realizarea în termenii zilelor noastre a acestui nobil angajament moștenit de la predecesorii noștri.

Mandatul istoriei devine astfel mandatul prezentului și al viitorului democratic al țării. Nici democrația, nici libertatea, nici drepturile omului nu sunt divizibile după nici un fel de criterii etnice sau religioase. O Românie în care doar unii dintre cetățenii ei s-ar bucura de deplinătatea drepturilor lor, o Românie în care doar unii dintre cetățenii ei s-ar simți acasă nu poate fi nici liberă, nici democratică. O Românie care nu ar respecta identitatea și aspirațiile particulare ale cetățenilor ei nu poate fi România pe care noi o dorim.

Libertate, democrație, respect reciproc

România pe care o proiectează Convenția Democratică este un stat modern și democratic, încrezător în lealitatea cetățenilor ei, ale căror interese le protejează fără nici o discriminare; un stat cu o administrație descentralizată și o structură suplă, dar fermă, în care fiecare comuni-

tate locală să-și poată gestiona resursele și dezvoltarea într-o corelare inteligentă cu interesul general al țării; un stat liber, în care libera dezvoltare a fiecăruia este garantată și susținută de întreaga societate; un stat prosper, deschis cooperării economice și schimburilor culturale; un stat european în cel mai nobil și mai generos înțeles al acestui cuvânt.

Încrederea unei mari părți a corpului civic în autenticitatea și perspectiva acestui proiect, în numele căruia Convenția Democratică și eu însumi am participat la alegeri, s-a dovedit limpede prin voturile pe care ni le-au acordat. Profit de acest prilej pentru a mulțumi încă o dată electoratului de naționalitate maghiară pentru încrederea pe care a manifestat-o față de candidații Convenției. Scorul electoral din al doilea tur de scrutin al alegerilor prezidențiale, care a însumat aproape 5 milioane de voturi, a relevat, prin majoritatea de peste 60% obținută în județele de dincolo de Carpați (cu excepția Maramureșului), că majoritarii și minoritățile se pot uni în jurul unui program cu adevărat democratic. Colaborarea politică interetnică, care funcționase în interiorul Convenției democratice, și-a demonstrat viabilitatea și perspectiva de dezvoltare în cadrul comunităților locale. S-a dovedit, de asemenea, că șirul exceselor naționaliste care au perturbat progresul democrației în România în anii '90 – '91 a fost provocat și regizat de inamicii instaurării democrației în România.

Împotriva extremismului, violenței și a oricărei discriminări

Există, desigur, grupuri extremiste, și între majoritari, și între minoritari; pretutindeni există asperități într-un proces politic care nu are cum fi o idilă nici în sine, nici în contextul de tensiuni și încredinări care prelungește agonia totalitarismului în întreg Estul european. Este esențial să folosim mecanismele democrației pentru a dedramatiza situațiile, pentru a înțelege punctul de vedere al celuilalt, pentru a negocia pe temeiul încrederii reciproce în partenerul de discuție. Situația din fosta Iugoslavie este un sever avertisment pentru toate forțele politice din această parte de lume. Voința politică fermă de dialog fără prejudecăți și resentimente, a fiecăreia dintre ele, a fiecăruia dintre noi, este indispensabilă pentru a închide calea unor provocări similare și a unor sfâșieri de același fel. Cu atât mai mult cu cât echivocurile Puterii actuale întrețin confuzia și alimentează subteran tendințele extremiste și de recurs la violență.

Convenția Democratică se consideră obligată să-și asume rolul de piatră unghiulară într-o amplă mișcare împotriva extremismului, a vio-

lenței și a oricărui fel de discriminare. Simțindu-ne solidari cu toți cei care, în Europa și în lume, se opun șovinismului, izolaționismului și extremismului de orice fel, nu putem să nu observăm că, în România, întreținerea unor tensiuni sociale și interetnice se leagă clar de lupta pentru supraviețuire a foștilor și actualilor administratori ai dictaturii comuniste.

Marele proiect al integrării europene

Solidaritatea pentru reformă, pentru o viață cu adevărat democratică, pentru progresul general al țării face parte din efortul nostru comun de realizare a marelui proiect al Opoziției democratice: integrarea țării, ca membru cu drepturi egale, în comunitatea economică, politică și culturală a Europei civilizate. În numele acestui proiect – în interiorul căruia devotamentul necondiționat al fiecăruia dintre noi față de patria noastră comună, România, și încrederea fiecăruia dintre noi în forța perenă a democrației își află expresia deopotrivă – vă urez debateri fertile. Sunt convins că succesul acestora este parte integrantă a succesului democrației și demnității României.

POLITIZAREA ADMINISTRAȚIEI

Funcții pentru clientela FDSN

După trei luni în care, asumându-și riscul criticilor din partea propriilor simpatizanți, Convenția Democratică nu a stânjenit acțiunea guvernamentală și parlamentară a Frontului Democrat al Salvării Naționale;

După trei luni în care marile confederații sindicale au lăsat Guvernul să se instaleze pentru a-și pune în aplicare programul de urgență promis în campania electorală;

După trei luni, așadar, de guvernare netulburată a unui partid care a dovedit și în cadrul, și în marginea luptei electorale, prin mijloace licite sau ilicite, că dorește cu disperare să-și asume puterea,

Constatăm, fără nici o îndoială, că dobândirea puterii – și doar aceasta – a fost și rămâne scopul activității FDSN și a Președintelui țării susținut de acest partid.

Nici un program serios de guvernare a țării nu există – nici de urgență, nici de perspectivă. Nu există decât dorința de a instala propria clientelă în posturi importante. Iar singura preocupare reală a FDSN, în condițiile unei crize din ce în ce mai grave, este politizarea în folos propriu a aparatului de stat, a întregii administrații centrale și locale. Singurul obiectiv consecvent, urmărit în cârdășie cu sateliții săi politici, este compromiterea, cu orice preț, a Opoziției democratice.

Pentru noi, ca și pentru o bună parte a cetățenilor, inclusiv a celor care au acordat încrederea lor actualei echipe de guvernare, este evident că FDSN și Președintele Ion Iliescu practică în mod deliberat o politică de imobilism menită să lase în paragină reforma și țara. Și este evident că nu sunt conștienți de răspunderea ce le incumbă ca urmare a votului din septembrie 1992; că nu au în vedere interesele cetățenilor; că nu sunt capabili să propună României un proiect de dezvoltare conform cu necesitățile acesteia și cu propriile lor angajamente.

Declarație politică a președintelui Convenției Democratice din România. București, 17 ianuarie 1993.

Măsuri urgente solicitate de CDR

În aceste condiții, CDR cere actualei echipe guvernamentale:

- să dea publicității în termen de o săptămână lista primelor zece proiecte de legi pe care intenționează să le supună dezbaterii în Parlament, iar dacă între acestea nu se află Legea apărării naționale, Legea cadastrului, Legea creditului agricol, Legea protecției mediului, să explice public de ce aceste proiecte, elaborate deja de precedentă administrație, nu sunt înscrise în agenda următoarei sesiuni parlamentare;
- să publice de urgență proiectul de buget pe 1993;
- să treacă la aplicarea unui program de urgență de reforme economice, pe care Convenția Democratică îl va susține în măsura în care în el se vor regăsi măsuri propuse de noi încă în vara anului trecut;
- să sisteze operațiunile oculte de numire în eşaloanele tehnice ale administrației centrale și locale a clientelei sale politice;
- să asigure transparența fondurilor pe care le pune la dispoziția județelor, global și pe cap de locuitor, cu justificarea explicită a eventualelor disparități;
- să explice opiniei publice de ce – după ce a denunțat în repetate rânduri caracterul antidemocratic și antistatal al „elementelor legionare și fasciste” – colaborează fără rezerve și fără scrupule în Parlament și în arena politică cu formațiuni politice de orientare extremistă.

Convenția Democratică din România cere Președintelui Ion Iliescu să recunoască public că a calomniat CDR aducându-i acuzații nefondate, prin folosirea trunchiată și deformată a documentelor Congresului SUA în chestiunea acordării clauzei națiunii celei mai favorizate. Înțelegându-și menirea de a apăra interesele naționale ale României, CDR consideră că acordarea de către SUA a clauzei națiunii celei mai favorizate este în folosul țării. Clauza se acordă poporului român și nu partidului aflat acum la guvernare.

REAȚII LA UN DRUM GREȘIT

Dialogul Guvern – Sindicate este obligatoriu

Într-un moment greu pentru țară, Convenția Democratică din România, care a atras permanent atenția asupra drumului greșit pe care se află guvernarea României oferind, în același timp, alternative viabile, este nevoită să constate încă o dată că se încearcă o deturnare a atenției populației de la problemele reale ale situației cu care ne confruntăm, încercându-se compromiterea mișcării sindicale.

Cetățenii României au dovedit o mare răbdare și rezistență față de dezamăgirile încercate în ultimii trei ani în care au suportat consecințele unei proaste conduceri a economiei și administrației, ale menținerii corupției, hoției, diletantismului și demagogiei. În fața acestei situații, sindicatele constituie un mecanism necesar de apărare a drepturilor salariaților și prin ei a unei mari părți a populației. Sindicatele au dreptul și datoria să ceară foștilor și actualilor guvernanți prezentarea unui bilanț al gestiunii puterii care a dus economia românească aproape de faliment.

Atitudinea liderilor sindicali în această perioadă a fost caracterizată de moderație, responsabilitate și respect față de lege, de menținerea unei comunicări cu cei pe care îi reprezintă. Ultimele apariții publice ale liderilor marilor confederații sindicale au dovedit buna cunoaștere de către aceștia a mecanismelor economiei de piață și a dinamicii transformărilor sociale în perioada de tranziție.

Având în vedere că greva constituie un mecanism sindical de avertizare socială și nu un atentat la stabilitatea țării, este o realitate de necontestat că pe tot parcursul derulării acestor conflicte de muncă liderii sindicali au respectat prevederile legale în litera și spiritul lor.

Acum este rândul guvernanților să dea dovadă de transparență și disponibilitate pentru dialog.

Orice încercare a Puterii sau a unor factori iresponsabili de a crea disensiuni între sindicate și liderii lor, pe de o parte, și între sindicate

Declarație de sprijin pentru **soluționarea conflictelor de muncă prin dialogul Puterii cu Sindicatele**. București. 12 aprilie 1993.

și populație, pe de altă parte, reprezintă un joc periculos și o diversivitate menită să ascundă eșecul politicii guvernamentale. Această situație poate aduce grave prejudicii României, atât pe plan intern, cât și pe plan extern.

Convenția Democratică din România consideră că este momentul ca toți factorii politici să dea dovadă de maturitate și realism pentru scoaterea României din criză.

Consecințele unei reforme fictive*)

Conflictele de muncă și tensiunile sociale din țară sunt rezultatul inevitabil al erorilor politice comise de coaliția guvernamentală în absența unei voințe politice consecvente de aplicare a măsurilor de reformă mereu perturbate de decizii demagogice de suprafață, ca și prin refuzul de a reforma structural sectoare cheie ale economiei.

Lipsa oricărui progres în eficientizarea economiei românești este rezultatul concepției colectiviste a Frontului Democrat al Salvării Naționale, după care interesele de grup primează în fața intereselor și drepturilor individului. Incapacitatea aparatului central de a gestiona corect și în folosul progresului avuția publică este evidentă.

În cursul ultimelor luni, s-a vădit de asemenea și cu prisosință incapacitatea factorilor de decizie de a renunța la evaluări fictive, de genul *coșului zilnic* și de a analiza în mod responsabil și lucid situația reală. Prin ficțiuni care încearcă să mascheze adevărul unei reforme incomplete și al sacrificării țării în favoarea intereselor partidului de guvernământ, starea de tensiune socială a fost agravată și mai mult.

Există cercuri politice legate direct de partidul de guvernământ care sunt interesate în prelungirea stării de echivoc în economie, de perpetuarea unui aparat birocratic supradimensionat și incompetent, de folosirea în profit propriu a unor carențe legislative, de ascunderea corupției și a înavuțirii personale pe spinarea cetățeanului de rând. Nepăsarea organelor competente în a curma aceste stări de lucruri a dus la escaladarea tensiunilor sociale și a protestelor împotriva unei reforme pe seama sărăcirii celor săraci și prin îmbogățirea celor bogați. Duplicitatea și ipocrizia Puterii, care ascunde, în spatele pretenției de a-i reprezenta pe cei săraci, interesele meschine ale unor îmbogății ai tranziției, precum și arbitrariul folosirii egoiste a pârghiilor de conducere sunt răspunzătoare de starea de spirit a populației.

*) Declarație privind **răspunderea Guvernului pentru prelungirea conflictelor de muncă și pentru cauzele care le-au generat**. București, 4 mai 1993.

Sindicatele și-au dovedit capacitatea de a evalua corect interesele majore ale țării susținând reforma și prin declarații, și prin soluțiile pe care le propun. Refuzul unui dialog real din partea Puterii, atitudinea rigidă și lipsită de sinceritate dovedeesc lipsa unei disponibilități reale de negociere și o aroganță mereu sporită a acesteia.

Ținând seama de gravitatea acestei situații, CDR declară că întreaga răspundere pentru escaladarea stării conflictuale aparține Puterii. Această Putere, care a pretins că este singura garantă a păcii sociale, se dovedește încă o dată a fi la rădăcina cauzelor conflictelor și tensiunilor sociale. Dacă Guvernul va încerca să transfere răspunderea sa pe umerii sindicatelor sau ai Opoziției, e bine să știe că asemenea manevre și-au epuizat credibilitatea.

Puterea trebuie să-și asume consecințele propriilor opțiuni. De parte de a-și respecta angajamentul politic pe temeiul căruia a fost ales, FDSN și aliații săi acționează ca exponenți ai unui grup de interes împotriva interesului național și trebuie să răspundă pentru aceasta.

ACUZAȚII ABSURDE

De când răspunde Opoziția pentru eșecurile Puterii?

Opinia publică din România a fost informată prin intermediul televiziunii că, în cadrul Consfățuirii Guvernului cu prefecții, Președintele Ion Iliescu a acuzat Opoziția de a fi responsabilă în mare parte de situația grea în care se află țara noastră. Încercarea de culpabilizare a Opoziției de către Președinte s-a referit, în principal, la neparticiparea acesteia la constituirea Guvernului în toamna anului 1992; la introducerea moțiunii de cenzură; la întârzierea adoptării bugetului de stat pe 1993 și la o prezumtivă dirijare a campaniei anticorupție împotriva Guvernului.

Convenția Democratică din România s-a manifestat permanent ca o forță de opoziție constructivă și nu poate accepta sub nici o formă înlocuirea dialogului politic cu acuzații neîntemeiate. Asemenea acuzații constituie nu numai o deturnare a atenției societății de la gravele probleme cu care se confruntă, ci și o încercare neloială, ca în atâtea alte rânduri, de transferare către Opoziție a responsabilității Guvernului pentru repetatele greșeli săvârșite în pregătirea și aplicarea măsurilor reformei.

Reamintim opiniei publice că CDR, care a întrunit un număr însemnat de sufragii la alegerile din 1992, și-a afirmat în mai multe rânduri disponibilitatea de a guverna în anumite condiții care nu au fost, însă, acceptate de FDSN, formațiunea care deține în Parlament doar o majoritate relativă.

Moțiunea de cenzură a fost introdusă de Opoziție ca un act democratic într-un stat de drept, ca urmare a refuzului FDSN de recunoaștere explicită a răspunderii sale politice pentru Guvernul pe care l-a format și pentru programul de guvernare pe care l-a susținut. În privința dezbaterilor care au avut loc pentru adoptarea Bugetului de Stat pe anul 1993, prezentat cu mare întârziere de către Guvern Parla-

Declarație de respingere a acuzațiilor aduse Convenției Democratice din România de către Președintele Ion Iliescu în cadrul Consfățuirii Guvernului cu prefecții, București. 26 mai 1993.

mentului, considerăm că un act de o asemenea importanță pentru țară, în condițiile unei continue degradări a situației economice și sociale, nu putea fi aprobat fără o analiză fundamentată, concretă și realistă.

Orice abordare a mării corupții trebuie să înceapă, firesc, cu cercetarea activității guvernanților și a altor factori ai Puterii, de către organele abilitate de lege. Convenția Democratică din România este constituită din partide care nu au participat la guvernare, nu au conferit nici un fel de avantaje nimănui și nici nu au avut posibilitatea de a influența deciziile Puterii.

Convenția Democratică consideră de datoria sa să susțină prin parlamentarii săi anchetarea tuturor cazurilor de corupție semnalate de autoritățile de supraveghere și control, precum și de presă. Nu acceptăm ca în România să se practice orice fel de politică. Avem nevoie de o politică a „mâinilor curate”, o politică de luptă împotriva corupției.

CDR a anticipat și a informat permanent opinia publică asupra manevrelor actualei Puteri de a arunca pe umerii Opoziției consecințele negative ale propriilor acte de guvernare. În consecință, Convenția Democratică consideră că a fost și este în măsură să ofere țării o reală alternativă de guvernare și de ieșire din criza actuală, pe baza programului propriu pe care l-a făcut cunoscut opiniei publice încă din iulie 1992.

POZIȚIA CDR FAȚĂ DE CRIZA POLITICĂ DIN FEDERAȚIA RUSĂ

Solidarizarea forțelor democratice din România

Convenția Democratică din România urmărește cu deosebită atenție și cu firească îngrijorare evoluția situației din Federația Rusă și implicațiile ei. În condițiile conflictului deschis între reformiștii conduși de Președintele Elțin și forțele conservatoare comuniste, CDR consideră necesar să declare următoarele:

Având în vedere situația geopolitică a României, CDR este direct interesată în triumful democrației în Rusia. CDR consideră că doar pe calea unor alegeri libere și corecte, așa cum a propus Președintele Elțin, se poate ajunge la consolidarea instituțiilor statului de drept și se poate spera la stabilitatea Federației Ruse într-o formulă care să favorizeze progresul general al Europei și al lumii.

CDR subliniază că agravarea confruntărilor din Rusia reprezintă o dovadă în plus a faptului că, în etapa actuală, conflictul cel mai primejdios și cel mai semnificativ pentru viitorul civilizației se desfășoară între partizanii reformelor economice și politice democratice și susținătorii vechilor structuri comuniste. Nici una din țările foste comuniste nu poate neglija amenințarea pe care o reprezintă grupurile de interese care încearcă prin orice mijloace să mențină privilegii nemeritate decurgând din structurile de tradiție comunistă.

CDR a cerut cu insistență și pe toate căile integrarea României în organisme de cooperare și securitate europene. Faptul că, într-o situație tensionată ca cea actuală, această integrare este încă întârziată dovedește cât de periculoasă este izolarea în care forțe politice prea puțin responsabile de soarta țării au menținut-o prin târăgănarea reformelor democratice care ne-ar fi consolidat poziția și ne-ar fi permis să privim în mai multă siguranță evoluțiile din Est.

CDR cere Guvernului României ca, până la clarificarea deplină a situației din Rusia, să nu angajeze România în acorduri cu această țară,

Declarație, în calitate de președinte al Convenției Democratice din România, privind **criza politică din Federația Rusă**, București, 22 septembrie 1993.

care ar risca să o implice, direct sau indirect, în situații conflictuale potrivit intereselor naționale.

CDR consideră că este necesar ca forțele politice care doresc sincer reforma și democrația în România să se solidarizeze – neîntârziat și ferm – acum, când interesele majore ale țării pot fi puse în pericol și când evoluția politică și militară din Est ar putea încuraja forțele restaurației din toate țările foste comuniste.

Chemăm toate partidele și formațiunile politice angajate pe drumul democrației, pe toți oamenii de bună credință din țară să-și unească forțele pentru a împiedica stagnarea și pentru a impune cu fermitate pașii necesari în desăvârșirea prefacerilor democratice care să asigure României stabilitate și forță.

CONFRUNTĂRI VIOLENTE LA MOSCOVA

Un semnal de alarmă pentru Europa

În legătură cu evenimentele de la Moscova, este evident că nu putem decât regreta faptul că s-a ajuns la o confruntare violentă care a provocat pierderi tragice de vieți omenești și a declanșat, pe bună dreptate, un val de îngrijorare în întreaga lume. Convenția Democratică din România și-a precizat poziția de principiu în această chestiune încă din momentul dizolvării Adunării Deputaților de către Președintele Boris Elțin. Spuneam atunci – și evoluția ulterioară nu a infirmat cu nimic acest punct de vedere – că, în drumul dificil al Rusiei spre o societate modernă, nu putem susține decât cauza reformei pe care Președintele Elțin, ales prin vot direct și liber, este în momentul de față singurul abilitat să o reprezinte.

Într-o țară a cărei Constituție nu a fost regândită în termeni democrației și în care Adunarea Deputaților continuă să fie o instituție comunistă, formalismul în baza căruia acestei instituții i se revendică intangibilitatea e mai degrabă un vicleșug decât un principiu.

Românii au trăit și ei experiența apariției publice a unor persoane și grupuri care își revendicau imunitatea pentru acțiuni anti-democratice invocând principiile democrației.

Faptul că, în ultimele zile, confruntarea a devenit violentă dovedește că forțele conservatoare naționalist-comuniste nu pun nici o clipă în cumpănă viața și drepturile civice ale concetățenilor lor când e vorba să-și apere privilegiile. Devine, cred, mai clar pentru toată lumea care sunt – și nu doar în Rusia – forțele politice agresive care declanșează violența și haosul, în ce măsură *monstruoasa coaliție* între șovinism, comunism agresiv și nostalgie imperială mai poate fi socotită spontană și ce primejdii comportă ea.

Consider, așadar, că toate forțele politice din România trebuie să susțină moral lupta pentru reformă și democrație în Rusia. Nu numai din fidelitate față de interesele generale ale democrației, ci și din grija

Declarație după **agravarea confruntărilor de la Moscova și interesul României de a susține forțele reformiste din Federația Rusă**, București, 2 octombrie 1993.

pentru interesele democrației în România. Este limpede că nu există nici o posibilitate de dialog cu forțele național-comuniste din Rusia și că interesele României ar fi foarte grav afectate de o victorie – din ferire tot mai puțin posibilă – a acestora.

În al doilea rând, este nevoie de o atitudine mult mai fermă a tuturor factorilor politici din România față de grupurile naționalist-comuniste de la noi. Este în afara oricărei îndoieli că ele pot oricând deveni periculoase. Alianța între reformă și restaurație este imposibilă. Și Elțîn a încercat, în 1991, o astfel de alianță și iată rezultatul.

Convenția Democratică nu va înceta să ceară tuturor partidelor care militează pentru reformă să se delimiteze explicit și ferm de aceia care doresc restaurația și, prin aceasta, izolarea României. Oricât ar părea de *rentabile* pe termen scurt, asemenea coaliții împing către confruntări primejdioase pentru democrație.

În fine, dar nu în ultimul rând, cred că evenimentele din Rusia sunt un semnal de alarmă pentru toți cei ce s-au grăbit să creadă că moștenirea fostei URSS a fost soluționată definitiv de istorie. Nu este așa și nu va fi așa până ce întregul spațiu răsăritean nu va avea o structură democratică ireversibil consolidată. Tocmai de aceea, întărirea democrațiilor din Est este un imperativ pentru asigurarea stabilității și păcii în Europa.

Sper că și România, și Occidentul vor ști să tragă concluziile acestei stări de lucruri și se vor grăbi să facă tot ce este necesar pentru ca democrația să fie o cheazășie pentru stabilitate și pace.

PROTEST ÎMPOTRIVA ABUZURILOR DIN TRANSNISTRIA

CDR cere intervenția Națiunilor Unite

Convenția Democratică din România își reînnoiește protestul împotriva revoltătoarelor abuzuri și încălcări ale dreptului internațional comise de separatiștii nistreni din Republica Moldova.

Arestați în mod ilegal în urmă cu aproape un an, la 2 iunie 1992, Ilie Ilașcu, președintele filialei Frontului Popular Creștin Democrat și ceilalți deținuți politici de la Tiraspol sunt acum supuși unei judecăți la fel de ilegale, din partea unor instanțe neconstituționale, constituite prin forță armată. Imaginile incredibile ale acestor deținuți închiși în cuști cu gratii, aduși într-o sală de judecată improvizată, au fost difuzate în toată lumea zguduind opinia publică internațională.

Sfidaarea celor mai elementare principii de justiție și drepturi ale omului, privarea ilegală de libertate, tratamentul inuman și degradant la care sunt supuși acești deținuți politici, învinuiți de „subminarea puterii de stat nistrene”, demonstrează fără echivoc intenția de a nesocoti în continuare ordinea de drept internă a Republicii Moldova și normele de drept internațional.

Tragicele evenimente din această țară, miile de victime – morți, răniți, expulzați și prizoniți, urmate de autodeclararea unei așa-zise republici nistrene, nerecunoscută de autoritățile legitime ale Moldovei și ale celorlalte state membre ale ONU, avertizează asupra pericolului unui dezastru similar celui provocat prin forță armată de promotorii separatismului în Bosnia-Herțegovina.

Națiunile Unite nu pot îngădui ca cetățenii unui stat membru al ONU, cu drepturi deplin recunoscute, să fie condamnați în propria lor țară pentru „vina” de a-i fi apărut suveranitatea și integritatea teritorială, de către un tribunal excepțional, creat de minoritatea rusofonă înconjurată de prezența trupelor unui stat străin, cu care Moldova nu mai are nici armate, nici frontiere comune.

Declarația președintelui CDR privind **încălcarea normelor de drept internațional în Transnistria**, București, 19 octombrie 1993.

Solicităm Națiunilor Unite să susțină desemnarea urgentă a unor raportori speciali, discutarea neîntârziată a raportului acestora în Consiliul de Securitate și stabilirea de măsuri eficiente pentru eliberarea imediată a deținuților politici de la Tiraspol, desființarea tribunalelor și a celorlalte organe neconstituționale, stoparea categorică a acțiunilor de dezmembrare prin forță a unui stat căruia ele însele i-au recunoscut și garantat integritatea.

Convenția Democratică din România
Cabinetul Președintelui

Fondul documentar C/2126
EMIL CONSTANTINESCU

E.S.Domnului Boris Elțin
Președintele Federației Ruse

București, 19 octombrie 1993

Domnule Președinte,

Convenția Democratică din România, cea mai importantă forță politică de opoziție din Parlamentul României, a susținut cu încredere eforturile dumneavoastră pentru instaurarea democrației în Rusia, identificându-vă ca promotor al adevăratelor reforme. Am fost alături de dumneavoastră în august 1991 și am salutat rezultatele referendumului din aprilie '93, convinși că acestea asigură premisele unei evoluții democratice.

Avînd în vedere că, la întîlnirea cu Președintele Republicii Moldova, Mircea Snegur, ați susținut necesitatea apărării integrității și suveranității Republicii Moldova, vă semnalăm situația gravă creată de separatiștii nistreni, prin procesul intentat președintelui filialei Frontului Popular Creștin Democrat din Moldova, Ilie Ilașcu, și altor cinci deținuți politici. Întemnițați abuziv, ei sînt supuși acum unei judecăți ilegale din partea unor instanțe neconstituționale, constituite prin forță armată. Opinia publică internațională a fost zguduită de imaginile incredibile ale acestor oameni ținuti în cuști cu gratii, transmise prin canalele de televiziune dintr-o sală de judecată improvizată.

Sfidarea celor mai elementare principii de justiție și drepturi ale omului, privarea ilegală de libertate, tratamentul degradant la care sînt supuși acești deținuți politici, învinuiți de "subminarea puterii de stat nistrene" demonstrează fără echivoc că autoritățile de la Tiraspol vor

să nesocotească în continuare ordinea de drept internă a Republicii Moldova și normele de drept internațional.

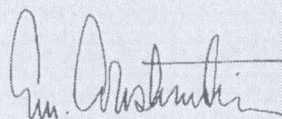
Nimeni nu poate nega faptul că, din punct de vedere politic, conducătorii așa-zisei Republici Nistrene și organizatorii puciului de la Moscova din august 1991 afirmă, în mod explicit aceeași ideologie și orientare, împotriva cărora dumneavoastră și majoritatea poporului rus v-ați ridicat.

Dacă cei care au organizat acest proces de la Tiraspol își vor vedea realizate intențiile, actul de condamnare la moarte, anticipat deja de organele locale, va fi înregistrat în istorie ca o crimă politică, petrecută sub protecția unei armate de ocupație. Nu puteți lăsa ca onoarea armatei ruse să fie degradată într-un moment în care ea își construiește imaginea unei armate care contribuie la apărarea democrației și a păcii.

Vă rugăm să interveniți cu toată autoritatea și prestigiul dumneavoastră, așa încît acest abuz să fie stopat, legalitatea să fie restabilită, iar procesul să fie transferat la Chișinău, în vederea asigurării unor condiții normale de judecată.

Cu încrederea că apelul Convenției Democratice din România va fi receptat, reînnoiesc expresia sentimentelor noastre de stimă și prețuire.

Al dumneavoastră, cu sinceritate,

Emil Constantinescu

Președintele
Convenției Democratice din România

Convenția Democratică din România
Cabinetul Președintelui

Fondul documentar C/814
EMIL CONSTANTINESCU

Tiraspol, 8 august 1996

Dragă Domnule Iliescu,

Vreau să vă cer iertare în numele celor 25 de milioane de români care nu au izbutit vreme de patru ani să vă redea familiei și poporului din care faceți parte. Îmi permit să împrumut vocea tuturor românilor pentru că nu mă laud cu o izbîndă, ci încerc să mărturisesc un păcat. Poporul căruia îi aparținem amîndoi nu reușește încă să găsească drumul către adevăr, nu reușește să-și impună voința firească de dreptate, pentru ca cei vinovați să-și primească pedeapsa, iar cei curați să fie izbăviți. Chiar dacă vorbele nu pot frînge grațiile, vreau să vă spun că sînt alături de dumneavoastră și voi face tot ce pot pentru eliberarea dumneavoastră.

Cred cu tărie că soarta dumneavoastră nu trebuie să depîndă de compromisurile la care consimt mai marii unui moment, cred că a venit vremea ca poporul român însuși, indiferent de rîurile care îl despart, să ceară dreptate în numele celor drepti. Niciodată nu vom fi nici bogați și nici fericiți dacă oameni ca dumneavoastră vor fi închiși pe nedrept. Este un adevăr pe care, după siberiile de decenii pe care ni le-a adus vîntul de est, trebuie să-l recunoaștem.

Pretutindeni în această parte a Europei oamenii ajung să afle adevărul despre rudele lor de mult dispărute, despre vecinii lor care s-au topit peste noapte în urmă cu 50 de ani. Dar noi știm de la bun început ce s-a petrecut cu dumneavoastră, v-am putut privi ochii în vreme ce vi se citea

sentința într-o limbă străină în care nici un român nu mai trebuie judecat vreodată. Iată de ce îmi cer iertare: pentru că, după patru ani, sînteți încă în celulă.

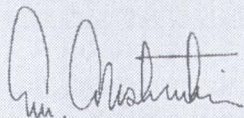
Soarta dumneavoastră repetă, într-un registru personal mai tragic, soarta unui popor care se află încă în carcera sărăciei și a neputinței deși, ca și dumneavoastră, nu este vinovat cu nimic. Nu vom putea fi cu adevărat liberi, în ciuda revoluțiilor și a constituțiilor, cit timp nu veți putea să vă vedeți copiii fără aprobare.

Născut eu însumi pe pămîntul pe care ați fost condamnat la moarte, vă înțeleg și lupta, și disperarea. Am revenit la Tighina și am reușit să pătrund și în închisoarea din Tiraspol. Dar pentru a vă vedea pe dumneavoastră și pe tovarășii dumneavoastră de suferință mi s-a propus să semnez o cerere prin care aș fi fost obligat să recunosc conducerea Transnistriei ca fiind legală. Adică să fac exact lucrul împotriva căruia dumneavoastră ați luptat.

Mă întorc în România pentru a continua lupta pentru idealurile noastre comune democratice și naționale. Vreau să știți că, atunci cînd mă rog lui Dumnezeu pentru dumneavoastră, încerc să vă privesc cu ochii copiilor care vă așteaptă și îl rog să vă aducă iarăși printre noi.

Viața unui om condamnat pe nedrept este un preț pe care nu avem voie să-l acceptăm dacă dorim să ne obținem meritata demnitate.

*Vă doresc sănătate, curaj și puterea de a rezista.
Veti izbândi!*

Emil Constantinescu

UNIȚI PRIN CREDINȚĂ ȘI FAPTĂ

Interesele naționale deasupra intereselor partizane

CDR aduce azi prinosul ei de recunoștință tuturor celor care, acum 75 de ani, au realizat cu jertfa lor neprecupețită Marea Unire. Ei au înălțat edificiul durabil al României moderne. Datorăm memoriei lor efortul de a reclădi acum România ca pe un spațiu al democrației și prosperității, al solidarității naționale și al încrederii, tot așa cum datorăm fiilor noștri să facem ca această operă de reconstrucție să le asigure viitorul și progresul.

Noi am răspuns prin fapte testamentului marilor înaintași din 1918 care au plătit cu viața în închisorile comuniste pentru credința lor în ideea europeană și în democrație. Reprezentanții Convenției Democratice au susținut integrarea în Consiliul Europei, punând interesele naționale deasupra intereselor partizane ale Puterii. Stabilitatea pe care astăzi o cunoaște România este, în primul rând, meritul celor care au reușit să depășească neînțelegerile etnice, al sindicatelor care au înțeles necesitatea reformei, al poporului român care a dovedit o excepțională răbdare în suferință.

Există forțe politice care se hrănesc din dezbinare și neîncredere, din sărăcia, din teama de viitor, din frigul și foamea cetățeanului de rând. Dezastrul în care ne zbatem putea fi evitat. El nu este o consecință obiectivă, fatală, a ieșirii din comunism; nu este rezultatul inevitabil al introducerii unor reforme sau al democrației. Dezastrul țării este rezultatul blocării procesului de reformă, al unei demagogii populiste care vrea să treacă drept democrație ocolind imperativele democrației; este rezultatul incompetenței și corupției unei minorități care se zbate să monopolizeze privilegiile și puterea.

O voință fermă și responsabilă de a realiza reforma economică și de a instaura democrația și legalitatea ar fi dus la rezultate bune pentru întreaga națiune. Ele nu s-au realizat pentru că forțele politice care au fost mandatate de cetățeni să conducă țara au sacrificat interesul națiunii propriului lor interes. Ei prosperă, România se prăbușește în criză și haos.

Discurs la **adunarea populară dedicată aniversării a 75 de ani de la Marea Unire din 1918**, București, Piața Revoluției, 1 decembrie 1993.

Unitate pentru înnoirea țării

Voința fermă și sinceră de înnoire a țării este singura capabilă să ne unească pentru a reclădi acea Românie a bunei cuviințe, a bunăstării și a păcii pe care le dorim. Înaintașii s-au unit în numele idealului național al reîntregirii. Azi, reîntregirea unității de cuget și de încredere în viitor depinde de noi.

CDR cheamă întreaga națiune, pe românii de pretutindeni la un nou pact al unității și reîntregirii naționale, în numele reformării democratice și al reconstrucției economice și civice. Să facem astfel încât aceste idei-fortă să fie deasupra oricăror interese fragmentate, să fie expresia interesului național prioritar.

Chemăm alături de noi pe toți cei ce cred în România, în viitorul ei democratic, în forța țării de a învinge răul, mizeria și descurajarea. Să ne unim cu toții pentru reformă și democrație; să fim alături toți cei ce dorim cu adevărat renașterea României. Așa vom fi la înălțimea nobilului exemplu al înaintașilor noștri cărora sărbătoarea noastră de azi le aduce omagiul său de pioasă recunoaștere. Să ne unim în credința noastră și în fapta noastră, pentru viitorul României!

OFERTA CDR PENTRU IEȘIREA ȚĂRII DIN CRIZĂ

Condiții pentru o coaliție guvernamentală cu PDSR

Ținând cont că, în actuala majoritate parlamentară, există partide care nu susțin reforma, este necesară crearea unei noi majorități parlamentare care să susțină un program de guvernare cu adevărat reformativ.

Convenția Democratică din România acceptă ideea de pact politic pentru scoaterea țării din situația de criză, avansată de Președintele Ion Iliescu. Condiția este însă ca în Parlament să se constituie o altă majoritate, compusă din actuala Opoziție, care deține 45% din totalul parlamentarilor, și PDSR care, în absența unor alianțe, este în minoritate.

Convenția Democratică propune partidului de guvernământ o alianță pentru realizarea căreia Partidul Democrației Sociale din România, succesor al FDSN, va trebui să renunțe la colaborarea cu Partidul Unității Naționale a Românilor, Partidul România Mare și Partidul Socialist al Muncii. Pactul politic ce va fi realizat de noua alianță va trebui dus la îndeplinire de un nou guvern, ales din membri ai Opoziției și ai PDSR și care să aplice, ca parteneri credibili, programul anti-criză al Convenției. Convenția Democratică are soluții concrete pentru depășirea crizei politice, criză din care decurg atât criza economică, cât și cea socială.

Discuții cu PD asupra programului de ieșire din criză al CDR

Din punct de vedere al modului de desfășurare a convorbirilor, consider că a avut loc o discuție sinceră, deschisă, demonstrându-se disponibilitate pentru dialog din partea ambelor părți. Fiecare am putut să ne dăm seama și de deschiderea, dar și de rezervele celuilalt. Cred că o continuare a acestui tip de convorbiri ar fi benefică pentru toți.

Vom convoca Comitetul Executiv al CDR care va analiza rezultatele

Fragmente din declarațiile președintelui CDR după **întâlnirea delegației Convenției Democratice cu Președintele României, Ion Iliescu**. București, Palatul Cotroceni. 12 ianuarie 1994.

întâlnirii de azi – fiindcă am privit-o și o privim cu toată seriozitatea.

Vineri vom avea o întâlnire cu Partidul Democrat (FSN), după care vom face o invitație pentru discuții și PDSR. Dar aceasta trebuie stabilită în termeni preciși, ca dată, obiect și modalitate, de către Comitetul Executiv al CDR.

Dorim să discutăm cu PD (FSN) programul de ieșire din criză pe care l-am expus în cadrul întâlnirii avute astăzi cu Președintele Ion Iliescu. În funcție de rezultatul acestor discuții și mai ales de poziția PDSR, conducerea CDR va decide pașii următori.

UN PREȘEDINTE PENTRU UNITATEA CDR

Proceduri care să garanteze exercițiul democratic al votului

Gravitatea situației în care se află țara noastră, generată de incapacitatea Puterii actuale de a rezolva problemele dramatice cu care se confruntă economia și societatea, obligă Convenția Democratică din România la o acțiune politică dinamică, limpede și fermă. Este momentul să înceteze disputele interne și să se producă o clarificare aptă să concentreze întreaga energie pentru rezolvarea problemelor cetățenilor și ale țării.

În ultima lună, atât în presa scrisă, cât și în declarațiile liderilor politici, se constată o preocupare legată de alegerea președintelui CDR pentru mandatul '95-'97, președinte care, conform statutului, devine și candidatul unic al Convenției pentru alegerile prezidențiale din 1996.

Deoarece discuțiile pe această temă capătă pe zi ce trece o amploare care riscă să pună în umbră alte probleme urgente, mă simt obligat să comunic public care este punctul meu de vedere.

Mandatul meu de președinte al CDR expiră la 6 iunie 1995, când se împlinesc doi ani de la adoptarea Protocolului Convenției. Ținând seama de tensiunile nedorite pe care această situație pare să le genereze, propun începerea neîntârziată a procesului de alegere a unui nou președinte printr-o procedură care să limiteze jocurile politice, arbitrariul și subiectivismul liderilor politici și care să favorizeze, dimpotrivă, exercițiul democratic și exprimarea liberă a opțiunilor membrilor și simpatizanților CDR din întreaga țară.

Alegerea președintelui CDR trebuie să consolideze unitatea și eficiența CDR și să constituie un prim pas pentru pregătirea unei echipe de guvernare capabile să câștige și să gestioneze în mod corect puterea. Pentru aceasta propun ca alegerea de către Consiliul CDR a președintelui, în conformitate cu protocolul existent, să fie precedată

Declarație privind **depunerea candidaturii pentru un al doilea mandat de președinte al CDR și de candidat unic al Convenției Democratice la alegerile prezidențiale din 1996.**
București, 13 ianuarie 1995.

de următoarele acțiuni, ca etape preliminare:

În termen de 15 zile, să se convoace reuniunea Comitetului Executiv și a Consiliului CDR, cărora le voi prezenta raportul de activitate al președintelui pe ultimii doi ani și le voi supune spre aprobare modalitatea de selecție și de evaluare a candidaților.

În măsura adoptării acestor propuneri, să se depună și să se facă publice, în termen de zece zile, candidaturile individuale ale membrilor CDR care doresc să-și asume misiunea de președinte al Convenției Democratice din România și de candidat prezidențial al acestei alianțe.

În termen de 15 zile de la depunerea candidaturilor, să se organizeze consultarea tuturor Convențiilor județene și municipale, care să comunice oficial Consiliului CDR candidatul pe care îl susțin.

În același timp, parlamentarii CDR sunt invitați să-și exprime prin vot individual susținerea pentru unul dintre candidați. Rezultatele acestor consultări să fie făcute publice și să fie luate în considerare, ca voturi consultative, la luarea deciziei de către Consiliul CDR.

În termen de zece zile de la comunicarea acestor prime rezultate, reprezentanții formațiunilor membre în Comitetul Executiv și în Consiliul CDR vor solicita, din partea comitetelor directoare ale partidelor și formațiunilor pe care le reprezintă, un mandat imperativ privitor la candidatul pe care îl vor susține.

Nu mai târziu de 28 februarie 1995, să aibă loc ședința Comitetului Executiv și a Consiliului CDR care să aleagă, prin procedura prevăzută de Protocolul CDR, noul președinte al Convenției.

Autoritate bazată pe încredere

Prin prezenta declarație, anunț oficial candidatura mea pentru următorul mandat de președinte al CDR și pentru calitatea de candidat unic al Convenției în viitoarele alegeri prezidențiale. Ceea ce m-a determinat să iau această decizie este răspunderea pe care mi-am asumat-o față de cele aproape 5 milioane de alegători care au votat pentru mine în 1992 și care nu au încetat să mă susțină.

M-am angajat în lupta politică nu de dragul jocurilor de partid, ci în numele intereselor superioare ale societății românești. Experiența celor aproape trei ani de când port această răspundere – pe care, cu totul în afara persoanei mele, să-mi îngăduiți să o consider de dimensiune națională – a confirmat, dacă mai era nevoie, ideea că o atare misiune nu poate fi dusă la bun sfârșit decât pe baza unui mandat clar

exprimat și susținut de majoritatea electoratului CDR, dincolo de jocul intereselor de moment ale unora sau altora. De aceea, declar aici și acum, că nu am intenția de a candida decât în măsura în care desemnarea mea se va face în mod democratic.

Autoritatea președintelui CDR nu poate izvorî decât din legitimitatea lui de lider al Opoziției. Această legitimitate nu se poate baza numai pe preferințele celor care reprezintă la vârf Convenția, ea trebuie să aibă drept temei opțiunile celor care sunt de fapt Convenția Democratică: sutele de mii de bărbați și de femei care nu au încetat să spere în progresul și modernizarea României și să acționeze pentru a da viață acestei speranțe. Dacă ei au încredere în mine, pe ei îi voi reprezenta în viitoarele alegeri.

GUVERNUL PATRULATERULUI ROȘU

Pact nefast pentru țară, semnat de PDSR, PUNR, PRM și PSM

Semnarea protocolului de colaborare dintre PDSR, PUNR, PRM și PSM reprezintă un act politic asupra gravității și consecințelor căruia Convenția Democratică din România este obligată să atragă atenția întregii națiuni române. Acest pact recunoaște oficial participarea la guvernare a forțelor politice care și-au făcut un crez din denigrarea Revoluției din decembrie 1989, din elogierea fătășă a dictaturii, din blocarea reformelor economice și a procesului de democratizare. Asocierea acestor forțe reacționare la actul de decizie politică reprezintă negarea tuturor angajamentelor pe care PDSR și le-a asumat în fața națiunii și o sfidare a opțiunilor marii majorități a cetățenilor țării care, dincolo de preferințele de moment pentru un partid sau altul, se pronunță în favoarea progresului economic și democratic al României.

Încă din toamna anului 1992, după alegeri, CDR și-a afirmat disponibilitatea cooperării cu PDSR și cu alte partide care susțin procesul de reformă economică și politică, cu o singură condiție – aceea ca partidele național-comuniste și nostalgice, PRM și PSM, să nu fie asociate acestei coaliții. Această soluție a fost respinsă de Președintele Ion Iliescu, a cărui preferință pentru un guvern de „uniune națională” urmărea tocmai asocierea la putere a forțelor politice reacționare care îl susținuseră în campania electorală din 1992. Rezultatul acestui refuz a fost guvernul Văcăroiu, un guvern PDSR minoritar, susținut în Parlament de PUNR, PRM și PSM.

Succesivele moțiuni de cenzură pe care Opoziția democratică le-a prezentat în Parlament au avut menirea de a pune în lumină pe ce forțe politice se sprijină Guvernul Văcăroiu și de a dovedi în ce măsură acest guvern își sabotează propriul program de reforme prin asocierea sa cu segmentele cele mai ostile reformei din Parlament și din electorat.

În iarna 1993/1994, când marile centrale sindicale au solicitat ac-

Declarație, în calitate de președinte al Convenției Democratice din România, **după semnarea protocolului de colaborare dintre PDSR, PUNR, PRM și PSM**, București, 20 ianuarie 1995.

celerarea reformelor prin constituirea unei coaliții mai largi, cu excluderea celor două partide naționalist-comuniste, PRM și PSM, cu care au refuzat orice dialog tocmai pe baza atitudinii ostile a acestor partide față de progresul reformei, CDR a propus PDSR constituirea unei alte majorități parlamentare formate din PDSR, CDR și PD (FSN). Această mare coaliție în sprijinul democrației și progresului, care ar fi putut reprezenta o pârghie esențială pentru accelerarea procesului de înnoire a țării, a fost din nou refuzată de Președintele Iliescu și de către PDSR doar fiindcă această formulă nu le-ar mai fi permis să domine guvernarea necondiționat.

Refuzul de a colabora în vreun fel cu partidele susținătoare ale reformei nu a încetat de atunci să fie plătit de PDSR, care s-a văzut silit să împartă puterea mai întâi cu PUNR, iar acum cu partidele nostalgice, PRM și PSM. Astfel, PDSR abdică de la obsesiva sa pretenție de a fi socotit un partid emanat de Revoluția din decembrie și de la orice speranță de a fi vreodată recunoscut drept partid social-democrat, nici una dintre aceste determinări nefiind compatibilă cu alianța pe care acum a oficializat-o.

Din nefericire, un preț cu mult mai mare pentru aceste jocuri politice este plătit de națiunea română, al cărei viitor democratic este grav compromis prin acest pact. Impunând țării o guvernare născută exclusiv din interese de grup, dând apă la moară forțelor șovine, agresive și antidemocratice, PDSR oferă aliaților săi toate instrumentele pentru agravarea politicii salimentare de stagnare economică, atentând direct la nivelul de trai al cetățeanului, precum și la libertățile democratice cucerite prin revoluție. Prin acest pact, PDSR se dovedește a fi nu susținătorul reformelor și al democrației, cum a promis, ci groparul progresului democratic al României.

Sfidând voința națiunii și nesocotind interesele majore ale țării, PDSR deschide, de asemenea, calea unei grave izolări politice externe a României, cu consecințe la fel de grave pentru viața de fiecare zi a cetățeanului și pentru viitorul națiunii. Recunoașterea demersurilor României în plan extern s-a întemeiat în bună măsură pe faptul că au fost susținute și de Opoziția democratică. Acum, PDSR își permite să le compromită din nou prin această adevărată mineriadă politică.

România devine unicul stat european în care participă la guvernare forțe politice care și-au declarat fățiș opțiunile reacționare de esență fascistă. Această nouă „originalitate” va fi neîndoiește sancționată cu promptitudine de comunitatea internațională prin stoparea investițiilor

și diminuarea relațiilor de cooperare. E greu de crezut că un guvern aliat oficial cu partide violent anti-occidentale va avea cum progresa în procesul de integrare în structurile euro-atlantice. Ne putem chiar întreba dacă nu cumva stoparea acestui proces de integrare este adevăratul scop al pactului politic.

Alternativa: o mare coalitie a reformei

Pactul semnat de PDSR cu PRM și PSM lichidează ce mai rămăsese din cuceririle Revoluției din decembrie 1989, asociind din nou la putere pe cei care o exercitau, spre disperarea națiunii, înainte de prăbușirea dictaturii. Nepăsători față de dezastrul pe care tocmai această clasă politică l-a provocat, reprezentanții ei actuali vor continua să submineze reforma economică și democrația, vor continua să țină populația țării, pe care o disprețuiesc, în frig și în mizerie, numai pentru ca puterea să le aparțină doar lor. Vor continua să izoleze România printr-o politică șovină și anti-occidentală, vor continua să compromită șansele națiunii de a deveni un membru respectat și prosper al comunității internaționale.

În fața acestei primejdii fără precedent în istoria ultimilor cinci ani, CDR adresează un apel tuturor forțelor politice democratice, sindicatelor, asociațiilor civice, tuturor oamenilor de bună credință din această țară: să ne unim forțele, să nu lăsăm ca viitorul României să fie primejduit și compromis de jocurile iresponsabile ale Puterii; să formăm împreună *o mare coalitie a reformei*; să folosim toate mijloacele constituționale pentru a nu permite distrugerea democrației, libertății și șanselor de progres ale României!

ÎNSĂNĂTOȘIREA ȚĂRII

Miza viitoarelor alegeri prezidențiale

Într-o țară bogată, în care peste o treime din populație trăiește sub limita de sărăcie, nu mai este timp și nici loc de fraze oficiale, de zâmbete electorale și de vizite de lucru televizate. Este nevoie de o muncă uriașă pentru însănătoșirea unei societăți din ce în ce mai șubrede.

Am declarat astăzi, când am fost reînvestit președinte al Convenției Democratice și candidat unic al CDR la Președinția României, că miza alegerilor locale, parlamentare și prezidențiale din 1996 nu este numai politică. Este vorba de a alege pe cei care pot oferi românilor un trai mai bun, străzi curate și sigure, condiții civilizate, mândrie națională și, în ultimă instanță, bucuria unei vieți, singura pe care ne-a dat-o Dumnezeu pe acest pământ.

Privind la tot ce se întâmplă în jur și memorând tot ce s-a întâmplat în ultimii cinci ani în care România a fost condusă de aceeași forță politică, sunt convins că trebuie găsită altă forță care să asigure românilor aceste drepturi întru totul cuvenite. Noi putem fi și avem datoria să fim această forță!

Voi onora încrederea partidelor și formațiunilor civice care m-au reales președinte al CDR

Mă adresez, pentru a le mulțumi, partidelor și formațiunilor civice din CDR care m-au ales pentru a le reprezenta, dar și celor câteva milioane de oameni din țară și de dincolo de hotarele ei, care mi-au încredințat speranțele lor într-un viitor mai bun.

Mă adresez celor încă nehotărâți pentru a-i chema să judece cu nepărtinire ideile, soluțiile și corectitudinea noastră, având credința că, în cele din urmă, vor veni alături de noi.

Mă adresez celor care nu împărtășesc în nici un fel ideile noastre pentru a lăsa deoparte intoleranța și ura, pentru a ne asculta reciproc și a ne respecta convingerile pentru ca apoi să ne putem uni eforturile pentru reconstrucția casei noastre comune – România.

Mesaj la începutul celui de-al doilea mandat de președinte al CDR și investirea drept candidat unic al Convenției Democratice la alegerile prezidențiale din 1996. București, 22 martie 1995.

DECLARAȚIA DE LA SNAGOV – DOAR UN SPECTACOL?

Stagnarea reformei compromite procesul de integrare în UE și NATO

Este evident că, în ciuda mult trâmbițatului „spirit de la Snagov”, România se află în prezent într-o situație cel puțin dificilă în ceea ce privește poziția sa externă. Progresele în recunoașterea țării ca partener în organisme europene și euro-atlantice sunt din nou periclitate. Răspunderea pentru această stagnare revine integral forțelor politice care guvernează azi România.

Trebuie bine înțeles că autolaudele de a fi prima țară care a semnat Parteneriatul pentru Pace sau a treia care a depus o cerere formală de aderare la Uniunea Europeană nu au nici o relevanță juridică și nu fac din România un candidat mai credibil decât este în realitate.

Acceptarea României în aceste organizații depinde de performanța reformei, în toate aspectele sale: economic, social și nu în ultimul rând politic. Acordurile de asociere la Uniunea Europeană prevăd în mod expres indici de performanță, iar exigențele NATO sunt aceleași.

Nu se poate spune că indicii de performanță ar fi o cerință absurdă. Ei se referă la un anumit stadiu de dezvoltare economică, capabilă să creeze bunăstare și o societate stabilă în care fiecare își găsește locul, în care oamenii știu că nu sunt lăsați pe drumuri dacă sunt bolnavi, infirmi sau bătrâni; o societate în care drepturile cetățenilor sunt garantate; o societate în care conflictele etnice sunt temperate și ordinea de drept este respectată. Iată de ce îndeplinirea acestor condiții este în interesul cetățenilor României, după cum în interesul nostru este și încheierea unor tratate de bună vecinătate, lipsite de echivoc și fără presiuni din exterior, care să asigure pacea în zonă.

Față de toate aceste cerințe și acțiuni în interesul poporului român, politica externă a Guvernului Văcăroiu a rămas datoare.

Declarație la Conferința de presă a CDR privind consecințele negative ale politicii Guvernului condus de primul ministru Nicolae Văcăroiu în direcția integrării în structurile europene și euro-atlantice. București, 4 iulie 1995.

De ce nu se dezice PDSR de pozițiile extremiste ale aliaților săi?

Un pericol grav pentru integrarea României în structurile europene și euro-atlantice vine chiar din neîncrederea cercurilor internaționale în actuala coaliție de guvernământ. Nu mai este nici un secret faptul că, în ciuda declarațiilor zgomotoase despre integrarea europeană și euro-atlantică ale liderilor PDSR, nici partenerii acestuia, nici chiar lideri ai partidului majoritar nu împărtășesc întru totul această poziție. PRM, PSM și PUNR sunt cunoscute ca promotoare ale unui spirit ultra-naționalist, izolaționist care pune în pericol orice șansă de integrare europeană pentru România.

Să ne amintim doar faptul că PRM, prin liderii săi, a adoptat o atitudine mai mult decât favorabilă față de toate intervențiile forțelor dictatoriale care au tulburat pacea lumii noastre în ultimii cinci ani, că s-au opus participării românești la operațiunile de menținere a păcii inițiate de ONU în Somalia și Angola.

Să ne reamintim că PSM a cerut ca opțiunea României de integrare în structurile europene și euro-atlantice să fie stabilită prin referendum și aceasta cu zece ani înaintea celui mai optimist termen de posibilă aderare.

Să ne reamintim că liderul PUNR, prin declarații agresive și incendiare, a creat o falsă imagine a României ca țară care s-ar afla în pragul unor grave conflicte etnice.

Să ne reamintim că în rândurile partidului majoritar s-au ridicat voci și s-au ținut discursuri împotriva NATO văzând aproape o trădare națională intrarea țării noastre în structurile europene și euro-atlantice.

Toate acestea au culminat cu o gravă provocare găzduită de revista condusă de liderul PRM, așa-zisa „Scrisoare a celor 300”, o vădită incitare la revoltă în armata română, îndreptată chiar împotriva eforturilor de a sincroniza structurile și dotarea armatei române cu cele ale NATO.

Toate aceste declarații sunt ale partenerilor direcți la guvernare ai PDSR sau provin chiar din interiorul acestuia și nu vin din partea unor grupuscule marginale extremiste sau excentrice. Răspunderea pentru un eșec al integrării României în structurile europene și euro-atlantice va aparține exclusiv guvernanților.

Declarațiile lui Vladimir Șumeiko, președintele Camerei Superioare a Dumei de Stat a Federației Ruse despre o opoziție comună a Rusiei și României la „o extindere spontană și nesistematică a NATO”, declarații la care conducerea de la București a ripostat tar-

div și neconvingător, ne fac să ne întrebăm dacă ratarea integrării noastre în structurile europene și euro-atlantice nu este cumva rezultatul unei strategii politice deliberate, menite, de fapt, să împingă România în alte sfere de influență. Am vrea să sperăm că „toamna diplomatică” a președintelui Iliescu nu va fi urmată de o adevărată „iarnă diplomatică” pentru România.

SCANDALUL GRÂULUI

Consecințele politicii agrare falimentare a Guvernului Văcăroiu

Problema agrară a fost mereu o temă preferată a demagogiei FSN–FDSN–PDSR. Nimic din promisiunile electorale nu s-a realizat cu adevărat în beneficiul micilor producători agricoli.

Politica Guvernului Văcăroiu de impunere arbitrară a prețurilor de achiziție fără a lua în considerare costurile de producție a defavorizat sectorul privat și a favorizat, și pe această cale, concurența neloială practică de unitățile cu capital de stat.

Nu țăranii sunt vinovați de slaba calitate a grâului din producția acestui an, ci dezinteresul Ministerului Agriculturii pentru asigurarea asistenței fito-sanitare.

Nu obținerea unor așa-zise producții-record este cauza scandalului declanșat de incapacitatea de absorbție a pieței interne, ci politica agrară falimentară practică de Guvernul Văcăroiu prin nesocotirea greutăților în care se zbat producătorii individuali prinși în menghine între prețurile uriașe pretinse de prestatorii de servicii din sectorul de stat și prețurile derizorii oferite de unitățile de achiziții a produselor agricole, care aparțin – și ele – sectorului de stat.

Argumente pentru o moțiune de cenzură

Guvernul trebuie sancționat pentru faptul de a fi încălcat hotărâri pe care el însuși le-a emis. Prin IIG nr. 72/1994 și IIG nr. 541/1995, Guvernul a declarat grâul „produs de importanță națională”. În această situație:

Cum este posibil ca un produs de interes național să rămână nevalorificat și expus degradării?

Cum este posibil să se vorbească despre o producție-record de 3.225 kg/ha și, în același timp, să se ajungă la un record de nevalorificare din cauza slabei calități a grâului?

Dacă Ministerul Agriculturii și-ar fi respectat obligațiile pre-

Declarație privind **inițiativa CDR de introducere a unei moțiuni de cenzură** împotriva Guvernului condus de Nicolae Văcăroiu, București, 1 septembrie 1995.

văzute de Ordonanța Guvernului nr. 41/1995 privind asistența fitosanitară și dacă Guvernul ar fi urmărit cum își face Ministerul Agriculturii datoria, nu s-ar fi ajuns astăzi să existe asemenea recorduri de rebuturi la grâu.

Dezinteresul total față de soarta sectorului privat din agricultură privește, în același timp, neasigurarea unui volum corespunzător de credite avantajoase și lipsa de transparență în utilizarea creditelor externe contractate de Guvern.

În plus, contingentarea arbitrară a exporturilor și taxele vamale nefundamentate practicate la importuri au compromis șansa livrărilor de produse agricole românești pentru piața externă.

Criza grâului este o criză de structură provocată de politica iresponsabilă a Guvernului și de lipsa de reacție a parlamentarilor PDSR și ai aliaților săi. De aceea sancționarea Guvernului pe calea moțiunii de cenzură este necesară. CDR a luat această inițiativă și mizează pe susținerea întregii Opoziții democratice din Parlament.

CONTRACTUL CU ROMÂNIA

Soluții pentru problemele reale ale țării

La solicitarea Consiliului Național al Convenției Democratice, un grup de experți a elaborat un document care reprezintă sinteza ofertei electorale a CDR în vederea alegerilor locale și parlamentare din 1996. Zilele trecute, Consiliul Național l-a aprobat și a decis ca acesta să reprezinte un *Contract cu România*, subintitulat „200 de zile care ar schimba viața românilor”. Astăzi, la reuniunea Consiliului sunt invitați parlamentarii și șefii filialelor CDR din toată țara cărora le prezentăm acest document. El conține 20 de soluții concrete pentru 20 de probleme stringente cu care se confruntă societatea românească. Și mai mult, el prevede – ca orice contract – un termen și anume 200 de zile, în care CDR se angajează prin semnătura liderilor săi să îndeplinească clauzele acestui contract.

Nu întâmplător principalele clauze vizează problemele țăranilor și în general condițiile de viață din mediul rural. Legea nr. 18/1991 nu a rezolvat problema restituirii pământului, comisiile de reconstituire a dreptului de proprietate au lucrat încet și prost, la tribunale au ajuns mii de plângeri și ele nu au fost rezolvate decât în mică măsură. Situația pe țară arată că ar fi trebuit eliberate 4,8 milioane de titluri, dar în locul lor, marea majoritate a foștilor proprietari au primit doar adeverințe fără efecte juridice. De aceea prima clauză din *Contract* este angajamentul ca viitorul guvern, format de CDR după alegeri, să pună în posesie proprietarii și să le elibereze titlurile de proprietate în termen de 200 de zile.

Legea fondului funciar din 1991 va fi modificată și completată astfel încât limita maximă de restituire să fie ridicată de la 10 ha la 50 ha teren agricol și până la 30 ha teren cu păduri, zăvoaie și pășuni împădurite. De asemenea, pentru a da posibilitatea valorificării acestor terenuri, se va asigura creditarea directă a producătorilor agricoli prin cupoane valorice finanțate de la bugetul de stat în scopul procurării de

Prezentarea „Contractului cu România” la reuniunea Consiliului Național al CDR și în conferință de presă, București, 24 noiembrie 1995.

semințe, motorină, îngrășăminte, pesticide, furaje și altele. Se prevăd, de asemenea, credite cu dobânzi subvenționate de stat în scopul cumpărării în rate de pluguri, tractoare și alte utilaje agricole.

Impozitul pe venitul agricol, introdus de actuala guvernare în 1994, va fi anulat până în anul 2000.

În 200 de zile, Guvernul CDR va înainta noului Parlament proiectul de lege privind acordarea unui hectar teren agricol și a unui lot de casă pentru tinerii specialiști, învățători, medici, preoți care se stabilesc în sat; majorarea pensiilor foștilor țărani cooperatori; recalcularea pensiilor de asigurări sociale de stat; măsuri de stimulare a angajatorilor pentru încadrarea în muncă a tinerilor absolvenți; finanțarea de la buget a construcțiilor de locuințe pentru familiile tinere și acordarea către acestea a unor credite ipotecare rambursabile în 25 de ani; elaborarea proiectelor de construcție a unor cămine studențești cu 10.000 de locuri; elaborarea unui program național de prevenire și combatere a sărăciei prin majorarea alocațiilor pentru copii, asigurarea unui venit minim garantat, acordarea de concedii plătite pentru îngrijirea copiilor până la vârsta de doi ani, majorarea alocațiilor pentru persoanele care preiau în plasament familial copii aflați în dificultate.

Mai multe clauze din *Contract* au în vedere legi de stimulare a sectorului privat prin diminuarea până la anulare a impozitului pe profitul reinvestit și o nouă reglementare a sistemului general de impozite și taxe plătite de populație.

Pentru combaterea corupției și a veniturilor ilicite, vor fi promovate legi privind declararea și controlul averilor demnitarilor, magistraților și primarilor; interzicerea activităților speculative tip Caritas; înăsprirea pedepselor pentru infracțiuni de corupție.

Va exista un program guvernamental de refacere și dezvoltare a infrastructurilor – șosele, căi ferate, porturi, aeroporturi, comunicații. La țară drumurile vor fi pietruite și iluminate, se vor extinde rețelele electrice și telefonice, de alimentare cu apă și canalizare.

Contractul, o relație bazată pe încredere și legi

Contractul cu România exprimă viziunea noastră despre ce trebuie făcut pentru a demara, în fine, construcția unei Românie moderne și prospere. El exprimă, în același timp, viziunea noastră despre modul în care trebuie să fie concepută acțiunea politică și angajamentul politic în termenii democrației.

Într-o țară în care cetățeanul a fost oprimat, mințit și manipulat atâ-

ta amar de vreme, acesta este cel dintâi angajament politic clar, pe care o forță politică și-l asumă în deplinul respect al cetățenilor cărora li se adresează. Acest document nu este o promisiune, ci un contract cu cetățenii acestei țări: CDR nu promite; CDR își angajează răspunderea de a realiza efectiv, într-un termen precis, un număr de acțiuni politice concrete și se obligă să renunțe la putere, dacă aceste măsuri nu vor fi îndeplinite în termen. Este, de aceea, un *Contract cu România*.

Documentul propus astăzi de CDR este rezultatul unor studii care au durat mai bine de un an. Luând în considerare modul în care sondajele de opinie ierarhizează problemele cu care se confruntă populația, am încercat să aflăm la fața locului care sunt nevoile oamenilor, cum variază ele de la o zonă la alta.

Contractul cu România este primul act prin care o forță politică expune o ofertă concretă și clară, asumându-și, în același timp, responsabilitatea publică pentru promisiunile sale. Actul pe care îl supunem, începând de astăzi, atenției națiunii este *Democrație*, pentru că pornește de la nevoile oamenilor și nu de la ideologii asumate mai mult sau mai puțin conștient și este *Economie de piață*, pentru că se bazează pe soluții economice și administrative care rup definitiv cu tradițiile nocive ale trecutului birocratic și centralist. Aceasta este schimbarea pe care o dorește Convenția Democratică.

Realizarea *Contractului cu România* se bazează pe încrederea alegătorilor, pe legile care vor fi promovate de Guvernul CDR și votate de noul Parlament cu o majoritate formată din reprezentanții Convenției.

Numai oameni noi pot face legi noi, care să redea fiecăruia sentimentul că este apărat de stat și nu strivit de o mașinărie dușmănoasă. Legea trebuie să respecte cetățeanul, să-i apere demnitatea, să fie pavăza și crezul fiecărui cetățean.

Prin *Contractul cu România*, CDR afirmă clar și răspicat că există și o altă cale decât cea impusă de PDSR și își asumă public răspunderea pentru drumul pe care îl propune. Alianța noastră este datoră cu un asemenea act din moment ce toate sondajele de opinie ne confirmă drept forța reală și necompromisă a Opoziției române, prin urmare, drept unica alternativă a actualei Puteri.

MESAJ PENTRU UNITATE

Răspuns la o întrebare nepotrivită

Au trecut aproape două luni de la plecarea dintre noi a lui Corneliu Coposu. Pe toată durata bolii sale și imediat după ce nu a mai fost, au existat voci care au anunțat și în țară, și peste hotare, sfârșitul Convenției Democratice. Acum, aceleași voci anunță decesul iminent al PNȚCD. La viitorul congres al partidului, spun vocile, PNȚCD se va rupe și, automat, se va rupe CDR. De ce toată această campanie? Fiindcă, sunt convins, anul 1996 va fi anul Convenției Democratice din România. Fiindcă, știe toată lumea, sondajele de opinie indică ascensiunea CDR și consacră PNȚCD ca fiind cel mai important partid de opoziție din România. Există în afara CDR persoane și grupuri de interese pe care aceste realități le deranjează. Postura de lideri ai unor partide mărunte, fără șanse clare de a depăși pragul de 5% le incomodează statura pe care și-ar dori-o europeană. Și atunci, uitând că fac parte din opoziție, atacă în primul rând CDR, principala forță a opoziției. Miza alegerilor din 1996 este atât de mare încât aproape le înțeleg zbaterile, dar ori de câte ori am de a face cu ei, mă întreb de ce unii oameni reușesc să se ridice, cu suferință, peste mizeria de zi cu zi și de ce alții se afundă, cu fiecare clipă, tot mai mult în ea?

Sunt convins că PNȚCD nu se va rupe la Congres și nici după aceea. Este unul dintre foarte puținele partide românești cu tradiție, cu istorie, călitate prin suferință. Încă de nașterea Partidului Național din Transilvania, liderii săi au fost purtați prin închisorile maghiare. După 1947, martiriul membrilor PNȚ a scris una dintre cele mai tragice pagini ale istoriei noastre naționale. Un partid care are un asemenea trecut, un partid care a avut asemenea lideri va rezista în pofida tentativelor unor meschini aventurieri politici. Nu poate fi destrămat de ambițiile sau de orgoliile nimănui fiindcă, spre deosebire de multe partide din România, PNȚCD are membri și simpatizanți. Mulți și de toate condițiile, din toate mediile sociale, din toate zonele țării. Cine n-a ui-

Declarație privind **alegerea organelor de conducere de către Congresul PNȚCD**.
București, ianuarie 1996.

tat funeraliile lui Corneliu Coposu, nu se poate să nu înțeleagă că puterea acestei forțe politice nu stă numai în liderii săi, ci și în credința, și în speranțele oamenilor.

Am fost întrebat în legătură cu persoana care ar trebui să-i succedă lui Corneliu Coposu la conducerea PNȚCD. Nu am dreptul să mă eschivez de la un răspuns sincer și sunt dator să-l exprim public. Din punctul meu de vedere nu poate exista nici un dubiu. Un singur om din conducerea partidului a suferit tot atât cât a suferit Corneliu Coposu, a îndurat aceleași închisori, aceleași brutalități și umilințe. Un singur om din conducerea partidului a participat aproape la fel de mult ca marele dispărut la reconstrucția partidului după decembrie 1989. A știut să stea în umbră și să-și ducă activitatea organizatorică la bun sfârșit fără a vâna lumina reflectoarelor și prima pagină a ziarelor. A știut să-i țină discret locul lui Corneliu Coposu când acesta a lipsit pentru tratament. A refuzat orice fel de compromis cu actuala Putere și a refuzat oferte politice – pentru alții tentante – în numele unor principii născute în epocile glorioase ale României Mari. Continuatorul lui Corneliu Coposu este Ion Diaconescu.

Ca președinte al unei alianțe politice, în care cel mai puternic pilon este PNȚCD, aștept de la congresul acestui partid să aleagă acele structuri de conducere care vor asigura în continuare evoluția pozitivă a partidului și unitatea PNȚCD și vor putea gira, după alegerile din toamna lui 1996, guvernul Convenției Democratice din România. Indiferent de ce spun vocile de care am mai vorbit, suntem decizi să câștigăm.

ȚARA ÎN ÎNTUNERIC

Incapacitatea guvernanților lasă locuințele fără agent termic și industria fără curent electric

Analiza corectă a ultimelor luni din viața economică și socială a României conduce la concluzia că, deși are un Guvern, această țară nu mai este condusă de nimeni. Cele două partide de guvernământ, PDSR și PUNR, preocupate exclusiv de jocuri de culise, de împărțirea portofoliilor și a funcțiilor, de negocierea compromisurilor capabile să le mențină la putere, au uitat definitiv de oameni și de nevoile lor.

Deși meteorologii au anunțat încă de la începutul toamnei anului 1995 că vom avea de înfruntat o iarnă grea, deși aceste previziuni au început să devină realitate încă din luna noiembrie, Guvernul nu a luat nici un fel de măsură specială pentru aprovizionarea corespunzătoare a țării cu produse energetice. Acum, la mijlocul lunii februarie 1996, mii de familii sunt nevoite să trăiască în locuințe neîncălzite și fără apă caldă. Oprirea curentului electric în mari unități industriale lasă fără lucru alte mii de oameni și demonstrează, mai simplu și mai direct decât orice analiză politică sau economică, faptul că PDSR și aliații săi din ultimii patru ani au adus România dincolo de marginea prăpastiei, într-o stare de colaps.

În aceste condiții este absolut inexplicabilă și de neiertat atitudinea Guvernului și a Primului ministru, care nu au găsit în ultimele săptămâni nici un minut pentru a se adresa românilor, pentru a explica situația creată, pentru a-și cere scuze în fața celor care îi întrețin prin taxele și impozitele pe care le plătesc. Singura grijă a Executivului a fost și rămâne creșterea ritmului de subscriere în compromisa acțiune de privatizare prin cupoane nominative. Singurul anunț al Guvernului a fost acela că, imediat după ieșirea din iarnă, vor urma creșteri de prețuri și concedieri în sectorul de stat.

Pentru actuala echipă de la Palatul Victoria, cetățenii nu sunt niște oameni care au dreptul la demnitate, respect și confort, ci o masă de

Protest împotriva întreruperii livrărilor de agent termic, apă caldă și curent electric ca urmare a neasigurării corespunzătoare a materiilor energetice. București. 15 februarie 1996.

manevră care trebuie să execute programele guvernanților, oricât de proaste și de inutile ar fi acestea. Dar epoca în care masele puteau fi manevrate în acest fel a trecut, iar neîncrederea oamenilor în actualul Guvern face imposibilă orice inițiativă de amploare, orice plan de redresare, orice proiect de cooperare venite din partea celor care sunt conduși spre cei care conduc. Nu poți pretinde participare și încredere, atunci când oferi numai frig și mizerie.

Plecând de la aceste constatări, nu am decât o singură întrebare:

Domnule Președinte, domnule Prim ministru, domnilor miniștri, de partea cui sunteți, cu cine țineți? Cu românii în nici un caz. Sunteți un stat în stat, cu propriile dumneavoastră privatizări, cu propria dumneavoastră păcură, cu propriul dumneavoastră curent electric, pe care nu vreți să le împărțiți cu nimeni. Sunteți ca o armată străină cu care poporul român se află în război de patru ani.

VOTUL PARLAMENTULUI, NESOCOTIT DE GUVERN

Succesul moțiunii CDR, premieră în viața politică românească

Ieri, 26 februarie 1996, moțiunea „Energia” inițiată de parlamentarii CDR a fost adoptată de Camera Deputaților cu 150 de voturi *pentru* din 274 voturi exprimate. La capătul a patru ani de lupte parlamentare împotriva incompetenței și corupției, CDR a înregistrat o mare victorie politică. La fel de important este că această moțiune a dat curs unor solicitări ale marilor centrale sindicale și ale unui mare număr de cetățeni loviți în drepturile lor de politica iresponsabilă a actualului Guvern.

Dat fiind că s-a votat o moțiune simplă și nu de cenzură, toată lumea se întreabă ce va urma. Guvernul nu va cădea. Deci, la ce bun? Cum va fi influențată în bine viața de fiecare zi a românilor? Sunt întrebări la care, ca reprezentant al inițiatorilor acestei moțiuni, mă simt obligat să răspund.

Pentru prima oară în istoria post-comunistă a României un guvern este pus în mod legal față în față cu propria lui neputință de a governa. Pentru prima oară, după patru mineriade, după nenumărate comisii de anchetă, după nenumărate dezvăluiri de presă, demnitarii români trebuie să răspundă pentru faptele lor. Am cerut două lucruri prin moțiune: o evaluare corectă a pagubelor produse de criza energetică și o anchetă care să stabilească, clar și precis, vinovații. Din punct de vedere administrativ, material și penal. Acum, această moțiune, aceste cereri, nu mai sunt numai ale noastre. Au căpătat, prin intermediul Camerei Deputaților, un caracter de lege, un caracter obligatoriu. Vreau să vă asigur că vom veghea să nu se repete ceea ce s-a întâmplat până acum cu anchetele diferitelor comisii și subcomisii din Parlament.

Sper ca victoria acestei moțiuni a energiei să reprezinte pentru România începutul unui timp în care fiecare să răspundă corect pentru faptele lui.

Declarații după votarea în Parlament a moțiunii inițiate de CDR pentru stabilirea vinovaților și a pagubelor produse de criza energetică, București, 27 februarie 1996.

Nesancționată, iresponsabilitatea guvernanților va continua

Suntem inițiatorii acestei moțiuni și vom avea grijă ca lucrurile să fie duse până la capăt. Nu mai putem accepta un sistem politic în care vinovații din Guvern devin fie ambasadori, fie consilieri prezidențiali. De data aceasta întreprinderile oprite, familiile nevoite să trăiască în frig, șomerii lipsei de curent trebuie să știe că există vinovați pentru pagubele și suferințele lor.

Am optat pentru o moțiune parlamentară, deoarece era singura modalitate de a-i determina pe demnitari să răspundă pentru greșelile grave comise în timpul guvernării. Articolul 43 din Constituție prevede obligativitatea Guvernului de a lua măsuri pentru dezvoltarea economică și, totodată, de a asigura un trai decent populației. Pe de altă parte, articolul 108 din Constituție stipulează că Senatul, Camera Deputaților și Președintele țării au dreptul să ceară tragerea la răspundere penală a miniștrilor pentru faptele săvârșite în exercitarea atribuțiilor lor.

În fapt, moțiunea asupra crizei de energie a vizat, în primul rând, răspunderea individuală a celor din Executiv care vor trebui să evalueze și să prezinte Parlamentului dimensiunile pagubelor produse economiei naționale și populației.

De ce legea răspunderii ministeriale, prevăzută în Constituția din 1991, nu există nici în 1996?*)

Convenția Democratică din România protestează împotriva modului în care Guvernul României a declarat că înțelege să dea curs moțiunii adoptate de Camera Deputaților la 26 februarie, ca urmare a unei inițiative a CDR. Declarațiile Executivului, potrivit cărora vor fi trimise doar explicații scrise acelor parlamentari care, în concepția Guvernului, au ridicat probleme reale, este inacceptabilă. Guvernul încearcă să minimalizeze sau chiar să eludeze consecințele politice ale adoptării acestei moțiuni, a cărei putere de lege a fost consacrată de Camera Deputaților.

Reamintim că scopul esențial al moțiunii a fost și este stabilirea răspunderilor pentru dezastrul economic și social din această iarnă și nu inițierea unui nou șir de explicații neconvingătoare din partea Cabinetului Văcăroiu. Numai stabilind răspunderi individuale ferme și concrete putem evita ca populația și structurile economice să mai treacă prin astfel de încercări.

*)Declarație de protest față de încercarea Guvernului de a eluda consecințele moțiunii votate în Parlament în problema energiei. București. 1 martie 1996.

CDR îi asigură pe toți cei interesați în mod real de îmbunătățirea situației din țară că nu va accepta nici un compromis în ceea ce privește consecințele legale ale moțiunii votate de Camera Deputaților. Ea nu este și nu poate fi un act inutil, așa cum încearcă să acrediteze astăzi cercurile apropiate partidului de guvernământ.

Până când Guvernul Văcăroiu va evalua cuantumul daunelor și va identifica pe cei răspunzători de producerea lor, pentru a proteja interesele salariaților lezați de oprirea activității ca urmare a crizei energetice, CDR va depune luni 4 martie a.c., prin parlamentarii săi, un proiect de lege cu articol unic, solicitând adoptarea lui în procedura de urgență. Conform acestui proiect de lege, salariații afectați de întreruperea activității agenților economici determinată de criza de energie vor primi o indemnizație egală cu 75 la sută din salariul de bază lunar și sporul de vechime.

Pentru a preveni repetarea unor asemenea situații grave, pentru care se susține că vinovații nu pot fi trași la răspundere, CDR va iniția un proiect de lege privind responsabilitatea ministerială, lege prevăzută de articolul 108 din Constituția României din 1991. Este inadmisibil ca, după cinci ani de la adoptarea Constituției, să nu existe încă acest act normativ esențial pentru o bună guvernare. Partidul care a deținut puterea în toți acești ani a dorit ca o lege a responsabilității ministeriale să nu existe pentru a eluda și pe această cale răspunderea proastei sale guvernări.

O POLITICĂ MISIONARĂ

Din nou împreună

Suntem din nou, împreună, mulți dintre cei care, în urmă cu mai bine de cinci ani, am gândit această mișcare civică unică și irepetabilă. Mulți dintre cei care am fost în 15 noiembrie 1990 în Piața Palatului, mulți dintre cei care am strâns adeziuni în odaia unei case vechi de pe o stradă bucureșteană. Mulți dintre cei care am participat la marșuri și am format pichete pe vreme bună și pe vreme rea, mulți dintre cei care au protestat prin greva foamei, au scris și au înaintat proteste și memorii. Mulți dintre cei care au creat și au susținut Piața Universității. Mulți dintre cei care, tăcuți și neștiuți, au ajutat și au apărut pe cei năpăstuiți. Se află aici, în această sală, mulți dintre cei care, în piețe publice sau din casă în casă, au adunat semnături de susținere pentru un om pe care și-l doreau Președintele României. Pentru toate acestea ar fi prea puțin să spun că vă mulțumesc. Alianța Civică a fost școala mea politică și va rămâne casa mea de suflet.

Am spus că Alianța Civică este o mișcare unică. Ea s-a născut în confuzia și din disperarea anilor '90. Ea are la bază sacrificiul celor care au murit sau au fost răniți în Revoluție, sacrificiul celor care au fost bătuți sau molestați de mineri și de scutieri, sacrificiul celor care au renunțat la viața lor personală ca să militeze pentru o idee.

Pentru a renaște după 40 de ani, cu vigoare și cu legitimitate în fața acestei națiuni, partidele istorice au fost nevoite să treacă prin sacrificiul execuțiilor, închisorilor, domiciliilor forțate și umilințelor de tot felul. Alianța Civică este formațiunea născută după prăbușirea comunismului care a ajuns la legitimitate tot prin credință și tot prin sacrificiu. Ea nu s-a născut la tribunal, ci în stradă, în arenă. Într-un moment în care istoria putea balansa periculos spre un viitor dezastruos pentru România.

O forță capabilă să se opună tendințelor autoritar-polițienești

Faptul că nu am izbutit să obținem o schimbare radicală, decisivă poate descuraja. Dar avem datoria să ne întrebăm cum ar fi arătat so-

Mesaj adresat, în calitate de președinte al Convenției Democratice din România, **Congresului Alianței Civice**, București, 24 februarie 1996.

cietatea românească fără Alianța Civică, fără o forță capabilă să se opună tendințelor de reconstituire a statului autoritar-polițienesc. Nici una dintre instituțiile democratice ale României de azi nu este un cadou făcut de guvernanți, ci o victorie smulsă de societatea civilă la capătul unor bătălii grele, în primul rând prin intermediul Alianței Civice. Este bine să ne amintim toate acestea acum, când suntem îndemnați să facem alianțe în numele unui pragmatism îndoielnic, acum, când suntem invitați să pactizăm, în numele unor avantaje iluzorii, cu cei pe care i-am înfruntat.

Am avut nevoie de Alianța Civică în 1990 pentru a nu ne pierde demnitatea, pentru a ne regăsi drumul spre speranță în fața atâtor întrebări fără răspuns.

Avem nevoie de Alianța Civică în 1996 pentru a câștiga alegerile și pentru a schimba destinele țării.

Vom avea nevoie de Alianța Civică și după 1996, când Convenția Democratică va deține puterea, pentru a ne aminti ce angajamente ne-am asumat și pentru a fi obligați să le respectăm.

Alianța Civică a unit de la bun început membri din diferite partide și oameni fără de partid. Ea a creat spiritul Convenției Democratice chiar înainte de nașterea ei. Iar Convenția Democratică nu a uitat această lecție. Nici un sacrificiu nu a fost prea mare pentru a păstra Alianța Civică în CDR.

Din experiența câștigată de Alianța Civică în atâția ani s-au născut cele mai importante inițiative ale Convenției Democratice, de la principiul care pune celăteanul din comunitățile rurale și urbane în centrul politicii noastre până la *Contractul cu România* care a pus la un loc, pentru prima dată în această țară, oferta politică și asumarea responsabilității. Am semnat Contractul și în numele dumneavoastră și vă asigur că voi veghea la respectarea lui. În ceea ce mă privește, dacă nu mă voi dovedi la înălțimea răspunderilor care îmi vor reveni ca Președinte, îmi voi da demisia. Dar pentru a ajunge la aplicarea *Contractului cu România*, CDR trebuie să fie la putere.

În alegerile din '96 va câștiga Convenția Democratică

Am convingerea că 1996 va fi anul în care vom câștiga împreună alegerile locale, legislative și prezidențiale. Anul în care vom aduce la cârma țării un guvern CDR. După șase ani în care cei care au condus România și-au demonstrat incompetența, cinismul și corupția, nici o altă opțiune nu este posibilă pentru România. Și nici un compromis nu

e posibil cu cei care își propun să fardeze, să cosmetizeze pentru încă patru ani actualele structuri.

Schimbarea trebuie să fie radicală, totală. Nu e nevoie de un nou guvern, ci de un nou fel de a guverna. Nu avem voie să uităm, să trădăm sau să facem negoț cu idealurile cu care am pornit în 1990.

Chiar dacă nu avem aceiași bani, același acces la televiziune, chiar dacă nu putem folosi structuri guvernamentale în interes de partid, putem câștiga alegerile prin contactul direct cu oamenii. Îi putem privi în ochi pentru că nu i-am trădat niciodată. Chiar dacă fiecare dintre noi a avut ezitări sau cedări, chiar dacă uneori suntem mânați de orgolii și de pasiuni omenești, nu avem dreptul să uităm de unde am plecat și unde trebuie să ajungem.

Vă chem să practicăm acea politică și acea campanie electorală de care are nevoie acum România, o politică misionară, a drumului către fiecare sat, fiecare oraș, către fiecare suflet de om.

Vă chem să răspundem noi acelei întrebări pe care și-o pun cei mai mulți dintre cetățenii noștri: *guvernele vin și se duc, interesele mele cine le reprezintă?* Noi le putem reprezenta pentru că interesele lor sunt și interesele noastre; sunt interesele țării.

ALEGERILE LOCALE: ÎNCEPUTUL SCHIMBĂRII

Primari cu voință și credință

Convenția Democratică din România își deschide campania electorală pentru alegerile locale aici, la Curtea de Argeș, lângă un lăcaș-simbol al capacității românilor de a naște valori care dăinuie peste secole. Mănăstirea Argeșului a creat un mit, o legendă care spune un mare adevăr: nu poți construi nimic trainic fără voință, fără credință, fără sacrificiu. Orașele și satele României au nevoie astăzi de primari care să aibă voință, credință și puterea de a se sacrifica pentru binele comunității.

Convenția Democratică din România își deschide campania electorală astăzi, 23 aprilie, când îl sărbătorim după datină pe Sfântul Gheorghe. Cu toții avem în minte icoana acestui sfânt militar, în care este înfățișat alături de trupul balaurului pe care l-a răpus. Dar mai puțini sunt, poate, cei care știu că Sfântul Gheorghe a fost inițial administratorul unei provincii romane. Înfruntând mediul ostil al unui imperiu păgân, el a aplicat pentru prima oară valorile moralei creștine în administrație. A devenit atât de popular încât autoritățile de la Roma au hotărât să-l ucidă. El a devenit astfel un simbol al dorinței de a face bine, al sacrificiului pentru oameni, al datoriei împlinite.

Aceste idei definesc cum nu se poate mai bine felul în care noi, Convenția Democratică, înțelegem să ne prezentăm în fața alegătorilor în această campanie. Am afirmat în repetate rânduri că 1996 este un an hotărâtor pentru destinele României. Este anul în care cetățenii sunt chemați să-și aleagă noi primari, noi consilieri, un nou Parlament, un nou Guvern și un nou Președinte. Să hotărască nu numai ce se va întâmpla cu această țară în următorii patru ani, ci chiar modul în care se va dezvolta România pentru o perioadă foarte lungă. Să opteze pentru structurile, ideile și conducătorii cu care vom intra în mileniul următor. Iată de ce astăzi noi nu începem numai campania pentru alegerile locale, ci și o campanie pentru România gândind acest an electoral ca pe un tot unitar.

Discurs la **deschiderea campaniei electorale a CDR pentru alegerile locale**, Curtea de Argeș, 23 aprilie 1996.

Nu e nevoie să amintesc acum contextul politic, social și economic în care au loc aceste alegeri. Nu e nevoie să amintesc greșelile celor care ne conduc și care ar dori să ne conducă în continuare. Le-am simțit cu toții pe propria noastră piele. Știm cu toții cât de greu se crește un copil, ce greu obții o locuință, cât de greu este să trăiești normal, ce greu e să fi bătrân în această țară.

Mai mult, am înțeles cu toții ce greu este să-ți faci datoria în România de astăzi, cât e de dificil să fi primar sau consilier într-o localitate care oferă bugetului de stat venituri de miliarde de lei anual, fără ca bugetul de stat să asigure, la rândul lui, nivelul de cheltuieli strict necesare pentru o viață și o dezvoltare normală.

Cei care au perpetuat această stare de lucruri, cei care au conceput acest stat centralizat și birocratic ca pe o mașinărie îndreptată împotriva cetățeanului, au uitat de mult prețul pâinii și adevăratele nevoi ale vieții. Ei nu simt nevoia unci străzi curate și sigure pentru că nu merg pe ele, ei nu simt nevoia de protecție socială pentru că se simt protejați, ei nu simt nevoia de îmbunătățire a vieții la țară pentru că au uitat de unde au plecat, ei nu simt nevoia de schimbare pentru că acum le este foarte bine.

Diferența dintre noi și ei

PDSR și Ion Iliescu vorbesc despre „o campanie electorală în cisme de cauciuc”. Ei simt nevoia să-și pună aceste cisme pentru a coborî în noroiul în care noi trăim zilnic. Noi vrem să îndepărtăm acest noroi. Astfel, în alegerile din 2000, după patru ani de guvernare CDR, domnul Adrian Năstase și ai lui nu vor mai avea nevoie de cisme de cauciuc când vor coborî din Mercedes, ca să viziteze satele României.

Convenția Democratică a pus bazele unei politici cu fața către cetățeanul pe care din partea Puterii nu-l ascultă nimeni, la care s-a venit doar cu câteva zile înaintea alegerilor și care a fost uitat la un minut după închiderea urnelor. Optăm pentru o politică bazată pe dialogul cu locuitorii din fiecare sat, din fiecare oraș, pentru că nu putem vorbi despre probleme în general, ci numai despre oameni concreți, cu probleme concrete.

Pentru a schimba actualul mod de guvernare și a realiza o reformă reală, este nevoie de specialiști. De aceea, CDR a lansat încă de anul trecut un proiect de pregătire a 15.000 de specialiști pentru administrația centrală și locală, pentru serviciile publice, pentru direcțiile județene, pentru aparatul prefecturilor și al primăriilor.

Știu că dumneavoastră vreți să schimbați actuala stare de lucruri. Este nevoie de a găsi pentru acest oraș un primar care să aibă acea voință de a vă rezolva problemele. Eu sunt sigur că l-am găsit. Acest om se află acum aici, lângă mine.

O miză a acestor alegeri locale este și aceea de a împiedica extinderea la nivel local a mafiei care există deja la nivel central. Uitați-vă bine la candidații pe care îi alegeți pentru Consiliul local. Informați-vă asupra calităților lor, ascultați-le cu atenție programul și votați gândindu-vă la următorii patru ani din viața dumneavoastră.

Nu mai e timp de demagogie, nici de promisiuni deșarte. Să mergem din oraș în oraș, din sat în sat, din casă în casă, de la om la om și să vorbim cu cei cu care nu vorbește nimeni, explicându-le ce vor să facă pentru ei candidații pe care îi propunem.

Noi ne-am pus de multă vreme cismele de cauciuc. N-avem ca aliat televiziunea publică, n-avem la dispoziție bani publici pe care să-i folosim în scopuri de partid, dar avem de partea noastră adevărul. De aceea vă chem pe toți să semnați alături de noi *Contractul cu România* și să înțelegem că un contract cu țara implică pe fiecare cetățean. Succesul lui depinde de cei pe care îi vom alege și care aici, pe plan local, sunt cei mai aproape de problemele reale ale oamenilor.

POLITICA EXTERNĂ SUBORDONATĂ INTERESULUI NAȚIONAL

Samavolnicia Pactului germano-rus din 1939 nu poate fi ignorată

După știrile venite în ultima săptămână de la Moscova și confirmate de domnul ministru de Externe, Teodor Meleșcanu, ministrul rus de Externe, Evgheni Primakov, va sosi la București la finele acestei săptămâni. Este binevenit, la fel ca orice demnitar al unei țări cu care avem relații normale. Ne preocupă însă informațiile conform cărora, cu prilejul acestei vizite, domnii miniștri Meleșcanu și Primakov vor parafa Tratatul politic de bază dintre România și Federația Rusă.

Îngrijorătoare ni se pare știrea conform căreia partea română a abandonat încercarea de a include în acest tratat o prevedere care să condamne Pactul Ribbentrop-Molotov, în urma căruia URSS a ocupat în 1940 Basarabia, Bucovina de Nord și ținutul Herța. De altfel, Congresul deputaților poporului al fostei URSS a condamnat, la 24 decembrie 1989, Pactul Ribbentrop-Molotov. Este normal să așteptăm ca Federația Rusă, care se consideră succesor și continuator al statului rus și sovietic, să condamne și ea actele samavolnice ale regimului stalinist.

Nu înțelegem de ce Guvernul României și Președintele Ion Iliescu găesc de cuviință să abandoneze o poziție politică și o cerere națională pe care, până acum, o împărlășeau toate partidele politice parlamentare. Nu înțelegem semnificațiile acestui pas înapoi în cazul unui pact stalinisto-nazist condamnat de toate forurile internaționale și denunțat chiar de părțile implicate.

Diplomație fără culoare politică

Nu înțelegem graba cu care Președintele Ion Iliescu și diplomația românească vor să parafat un document aflat în discuție de patru ani, tocmai acum, înaintea alegerilor din Rusia, alegeri în urma cărora

Declarație după anunțarea vizitei în România a ministrului de Externe Evgheni Primakov, în vederea **parafării Tratatului de bază dintre România și Federația Rusă**, București, 24 aprilie 1996.

se pot schimba multe date politice în această parte a lumii.

Ni se pare foarte gravă decizia domnului ministru Meleşcanu de a se pregăti pentru parafarea acestui tratat extrem de important fără să consulte forțele politice parlamentare. Vreau să reamintesc domnului ministru de Externe că diplomația nu are culoare politică și că partidul care controlează în acest moment Guvernul de la București reprezintă doar 30% din electoratul acestei țări. De asemenea, mi se pare foarte util să reamintesc atât domnului Iliescu, cât și opiniei publice că, în 1991, pe Țimpul guvernării Roman, ministrul de Externe Adrian Năstase a parafat și Președintele Ion Iliescu a semnat un tratat cu URSS care, dacă ar fi fost ratificat de Parlament, acum ne-ar fi împiedicat să aderăm la NATO.

Dorim să fim siguri că tratatul care va fi semnat nu va conține nimic care să poată fi invocat de Rusia pentru a se opune proiectelor României de integrare în structurile politico-militare euro-atlantice. De aceea, în numele Convenției Democratice din România, solicit ca Președintele Ion Iliescu să informeze forțele politice parlamentare atât despre conținutul tratatului pregătit pentru a fi parafat, cât și despre rațiunile pentru care s-a renunțat la condamnarea Pactului Ribbentrop-Molotov.

CONFLICT DE INTERESE PE SEAMA CETĂȚENILOR

Senatorii PDSR în AGA și în consiliile de administrație

Marți, 30 aprilie, Senatul României a hotărât, prin votul a 65 de parlamentari ai PDSR și ai aliaților acestuia că senatorii au dreptul să-și păstreze posturile pe care le dețin în Adunările Generale ale Acționarilor (AGA) de la societățile comerciale cu capital majoritar de stat. Este o decizie extrem de gravă prin care suspiciunile de corupție care planează asupra unor parlamentari vor fi alimentate în continuare, iar corupția se va putea dezvolta pe o bază legală. Este surprinzător cum membri marcanți ai unor partide cu experiența guvernării dovedesc că nu sunt câtuși de puțin interesați de imaginea pe care o au în rândul cetățenilor acestei țări atunci când este vorba de promovarea intereselor lor personale prin cumul de funcții incompatibile, dar aducătoare de venituri.

Încă de acum un an, am dat publicității o declarație prin care condamnam participarea parlamentarilor în AGA și în Consiliile de Administrație ale societăților cu capital de stat. I-am convocat pe toți senatorii și deputații CDR într-o ședință a Comitetului Executiv în care s-a hotărât că parlamentarilor Convenției le este interzis să participe la activitatea acestor organisme. Cu aceeași ocazie s-a hotărât ca parlamentarii aflați în asemenea situații să renunțe în termen de 24 de ore la acest cumul de funcții. Aceste hotărâri au fost puse imediat în aplicare de către toți parlamentarii CDR.

Ulterior, Președintele Ion Iliescu s-a pronunțat, de asemenea, împotriva participării parlamentarilor în AGA. Dar partidul de guvernământ a ignorat permanent această poziție iar votul de marți demonstrează clar că PDSR nu ascultă nici măcar de Ion Iliescu atunci când vrea să protejeze privilegiile unor membri marcanți.

Este deja știut faptul că actualul președinte a declarat că va candida pentru încă un mandat numai cu sprijinul PDSR. Prin urmare,

Declarația președintelui CDR privind hotărârea Senatului de a permite senatorilor deținerea calității de membri în AGA și în consiliile de administrație ale societăților comerciale cu capital majoritar de stat, București, 2 mai 1996.

consider că societatea românească are dreptul să primească răspuns la următoarea întrebare: oare Președintele nu are nici o autoritate în partidul pe care îl susține sau a făcut o declarație pur propagandistică? De altfel, pur formale par a fi și declarațiile sale împotriva corupției la nivel înalt, din moment ce acceptă în continuare prezența în posturi importante, inclusiv în propriul anturaj, a unor persoane acuzate de corupție.

În momentul în care CDR va deține majoritatea în Parlamentul României, vom modifica reglementarea votată acum de senatorii PDSR și PD (FSN), interzicând tuturor parlamentarilor participarea în AGA și în consilii de administrație. De altfel, poziția noastră fermă în această privință este exprimată și prin intermediul Contractului cu România care, la punctul 15, prevede următoarele: „*Va fi interzisă cumularea funcțiilor de demnitari cu cele de membri în consiliile de administrație ale societăților de stat. În cazul societăților private, demnitarii vor transmite gestionarea propriilor lor afaceri unor societăți de administrare care vor fi reglementate prin lege*”.

COMPLICITATEA PUTERII CU STRUCTURILE MAFIOTE

Infracțiuni grave, neanchetate

În ultima vreme au fost aduse la cunoștința opiniei publice românești și străine fapte de o gravitate excepțională, care ne arată în ce măsură viața economică și socială a țării noastre se confruntă cu extinderea unor fenomene de corupție la nivel înalt care creează mari prejudicii economice și morale instituțiilor și cetățenilor.

Convenția Democratică din România este pe deplin legitimată să denunțe toate aceste grave încălcări ale legii. CDR este formată din partide și asociații civice care nu au participat la guvernare și cu atât mai puțin la abuzurile acesteia. Ele nu au putut influența deciziile puterii și nu au beneficiat de nici un fel de avantaje.

CDR consideră că este necesară combaterea corupției prin acțiuni concrete, care au lipsit cu desăvârșire în ultimii trei ani și jumătate. Cerem ca împotriva persoanelor găsite vinovate să fie luate măsuri de sancționare, cu respectarea tuturor procedurilor legale. Numai astfel se va reda oamenilor încrederea că legea este respectată și instituțiile statului însărcinate să asigure aplicarea legilor funcționează cu adevărat.

Până în prezent, Procuratura a blocat toate încercările de a se stabili adevărul și vinovăția în evenimentele dramatice care au zguduit România din 1989 încoace. Ea nu a reușit să ancheteze în mod serios nici un singur caz de mare corupție și nici să solicite, cu probe, Parlamentului, ridicarea imunității demnitarilor în cauză.

Întârzierea privatizării favorizează corupția

Atunci când spune că problema corupției nu este o problemă politică, președintele Iliescu are, parțial, dreptate – în sensul că nu este vorba despre confruntarea între doctrine și programe politice. Dar este vorba despre o realitate care opune, pe de o parte, un grup de interese urmărind menținerea uriașului aparat birocratic, administrativ și economic preluat de la vechiul regim, peste care s-a suprapus

Declarația președintelui CDR privind **tergiversarea măsurilor de sancționare a corupției**, București, 1 august 1996.

în ultimii trei ani o nouă rețea, de tip mafiot, totul constituind un angrenaj care generează stagnare economică și corupție, iar pe de altă parte, un mare procent al cetățenilor care susțin necesitatea descentralizării, a autonomiei locale, administrative și financiare, încurajarea inițiativei private și a privatizării unităților de stat. În acest fel, problema corupției se leagă de problema fundamentală a țării: deblocarea crizei prin creștere economică.

Corupția nu poate fi eradicată fără a distruge bazele mecanismului care o generează.

Cerem tuturor celor în răspunderea cărora se află respectarea legilor statului să le aplice cu toată energia și până la capăt, indiferent de rangul și influența celor vinovați de fapte de corupție.

ACUM, PENTRU ROMÂNIA

Un zâmbet nu substituie un program de redresare

Vă mulțumesc pentru că ați acceptat să fiți prezenți la lansarea programului pe care vreau să-l propun cetățenilor României în calitate de candidat la Președinție. Am considerat că la un asemenea eveniment, pe care îndrăznesc să-l socotesc important în contextul anului electoral 1996, nu puteau lipsi liderii politici ai Opoziției democratice, directorii marilor trusturi de presă, analiștii politici, liderii de opinie și personalitățile culturale, conducătorii marilor centrale sindicale, reprezentanții corpului diplomatic acreditat la București. Am avut, am și voi avea nevoie de un contact permanent cu dumneavoastră, în calitate de participanți sau de martori lucizi la evenimentele acestei perioade de dinainte și de după 1989.

De ce lansez acum acest program? Acum, când alegerile locale nu s-au încheiat încă și mai sunt trei luni până la debutul campaniei prezidențiale propriu-zise?

Din respect pentru cei care în toamnă vor fi chemați să aleagă, consider că ei trebuie să cunoască din timp cine sunt cei care candidează pentru cea mai înaltă funcție în stat și cu ce ofertă vine fiecare candidat în fața națiunii. Vreamea când un simplu zâmbet substituia un program de redresare a țării a trecut demult.

Convenția Democratică și-a lansat oferta electorală prin *Contractul cu România* în urmă cu șapte luni, într-un moment în care multe formațiuni politice considerau încă departe alegerile din 1996.

A lansa o ofertă politică nu înseamnă numai a gândi sau a tipări un text, ci și a-l supune dezbaterii publice, a-l face cunoscut oamenilor, a-l duce în fiecare sat, în fiecare oraș. Iar pentru o asemenea muncă este nevoie de timp.

Rezultatele alegerilor locale și sondajele de opinie arată foarte clar că, doar în zonele în care oamenii sunt informați, competiția electorală devine efectivă. Convenția Democratică și eu, personal, nu dorim să

Discurs la lansarea programului prezidențial „Acum pentru România”. București, 27 iunie 1996.

vorbim în toamnă despre handicapul de informare, despre tot felul de piedici, de altfel reale, puse în calea Opoziției. Nu dorim să ne oferim singuri scuze. Dorim să câștigăm alegerile și vrem să asigurăm electoratului toate posibilitățile de a lua cunoștință de oferta noastră politică, în amănunt.

A venit momentul pentru un președinte al tuturor

Cu fiecare zi care trece ne dăm seama că România se află pe un drum greșit. Cu fiecare zi care trece România în care trăim se îndepărtează tot mai mult de imaginea României pe care ne-o dorim. România de astăzi nu este țara pe care ne-au lăsat-o strămoșii, ci rezultatul a 45 de ani de comunism și a șase ani de neglijențe și de guvernare iresponsabilă. România a devenit mai mult țara unora, decât a tuturor.

După șase ani de dezordine postcomunistă, de balansare ezitantă între Est și Vest, de discursuri despre forța legii pe fondul unui fenomen general și erodant de corupție și despre o democrație socială care nu ține cont de interesele celor care muncesc, produc și suferă în România, a venit momentul să ne luăm țara înapoi. A venit momentul unui Parlament care să respecte legile pe care le votează și care să reacționeze mai rapid și mai adaptat nevoilor permanente sau urgente ale țării. A venit momentul unui Guvern care să obțină rezultate reale, nu numai statistici care nu spun nimic, nimănui. A venit momentul pentru un președinte al tuturor.

Programul pe care, începând de astăzi, îl supun atenției dumneavoastră, cuprinde zece seturi de principii și de soluții majore pentru problemele cu care se confruntă, în opinia mea, instituția prezidențială a României de astăzi.

Prima dintre aceste probleme privește relația cu cetățenii. Președintele țării trebuie să-și exercite atribuțiile ținând seama de ceea ce au nevoie cei care l-au ales și nu de presiunile unor funcționari publici sau ale unor grupuri de interese. Avem nevoie de o schimbare fundamentală de mentalitate la nivelul acestei instituții menite prin lege să-i reprezinte pe toți. Altfel, vom trăi într-o țară prezidată încă patru ani nu de un om, ci de o limuzină neagră, nu de un program politic, ci de o campanie electorală perpetuă.

Garant al legalității și al ordinii publice

În al doilea rând, propun țării o președinție care să fie principalul garant al legalității și al ordinii. Aceasta presupune responsabilitate și

severitate atât față de cei care încalcă legea, cât și față de cei chemați s-o aplice. Acum, când românii au început să importe droguri și să exporte prostituție și spărgători calificați, este nevoie mai mult ca oricând de o legislație și de o justiție capabile să facă față acestui val infracțional. Președintele poate susține adoptarea unor acte normative și poate solicita modificarea unor legi deja adoptate, poate numi și revoca din funcții demnitari și înalți magistrați cu atribuții în domeniul asigurării legalității și ordinii publice. El are suficiente pârghii pentru a face ca legea să pătrundă și să se aplice în fiecare instituție, în fiecare localitate, în orice cartier rău famat sau stradă prost luminată.

A treia problemă în care trebuie să se implice direct instituția prezidențială a devenit un subiect dureros de comun pentru viața noastră de fiecare zi. Este vorba despre corupție. Președintele României trebuie să se simtă responsabil pentru toate acțiunile întreprinse de cei cu care lucrează direct și pentru toate problemele de corupție de care ar fi acuzați cei pe care i-a numit în funcție. Președintele României nu-și poate permite să strângă mâna oricui, să colaboreze cu oricine. El trebuie să devină, prin atitudine și nu prin declarații, un exemplu de corectitudine pe care oamenii să-l perceapă ca atare, pe care oamenii să-l respecte.

Obligații și responsabilitate direct asumată

Programul în baza căruia candidez la președinție oferă un loc aparte cinstei și dreptății, două noțiuni despre care se învață încă la școală, în familie sau la biserică, dar care au rămas la mii de kilometri depărtare de realitatea în care trăim. Mi se pare corect și drept ca o lege specială să definească clar responsabilitatea ministerială și statutul funcționarului public. Mi se pare corect și drept ca președintele, parlamentarii și miniștrii să renunțe la cheltuieli exorbitante. O asemenea măsură, într-o țară ca România, nu respiră populism, ci bunul simț elementar al adecvării la realitate.

Potrivit Constituției, Președintele are un rol esențial în formarea Guvernului și are pârghii importante pentru a veghea asupra modului în care funcționează o guvernare. Din păcate, până astăzi aceste atribuții au fost exercitate fie decorativ, fie pe furiș. Președintele trebuie să devină garantul unei guvernări responsabile și benefice pentru toți românii. Viitorul Guvern al României trebuie să fie mai puțin preocupat de menținerea sa la putere și mai mult de buna gestionare a treburilor țării. S-a vorbit mult prea mult despre guvernări de sacrificiu în condițiile în care singurii sacrificați cu adevărat au fost cetățenii,

cei care întrețin Executivul prin impozite. Ca președinte, îmi propun să imprim această linie de responsabilitate pentru modul de guvernare a țării. Voi păstra un contact permanent cu Guvernul, fără a abuza, fără a știrbi în vreun fel autoritatea primului ministru.

Cred cu tărie că Președintele, comandant suprem al forțelor armate și președinte al Consiliului Suprem de Apărare a Țării, are obligația de a susține întărirea capacității de apărare a României. Aceasta presupune nu numai modernizarea tehnică a oștirii, dar și promovarea demnității și onoarei militare. Președintele nu trebuie să fie un oștean în civil, ci acel liant necesar dintre oștire și țară.

Integrare europeană reală, rapidă și armonioasă

România are nevoie, astăzi mai mult decât oricând, de o reprezentare în plan extern perfect relaționată cu interesele ei naționale. Iar principalul ei interes este promovarea unei politici externe care să-i redea încrederea în propriile forțe și locul respectuos și responsabil, pe care îl merită, în concertul din ce în ce mai zgomotos al națiunilor.

Pentru instituția prezidențială, menită, potrivit Constituției, să reprezinte țara la cel mai înalt nivel, integrarea reală, rapidă și armonioasă a României în structurile politice și de apărare europene și euro-atlantice este un obiectiv de o importanță covârșitoare. El trebuie atins în paralel cu dezvoltarea unor relații normale și reciproc profitabile cu țările vecine, cu principalii actori de pe scena politică din centrul și estul Europei. A venit momentul să stingem tensiunile care blochează în prezent încheierea unor tratate de bază și procesul de reconciliere, în mod particular cu Ungaria și Ucraina.

A venit momentul ca România să devină un adevărat factor de echilibru și de cooperare europeană, primind și, în același timp, oferind lumii securitate și cooperare. Pentru a pretinde și a obține un asemenea statut, bazat pe recunoașterea necondiționată a integrității teritoriale, independenței și suveranității României în orice context, este nevoie de dezvoltarea unor relații permanente și stabile cu centrele de influență ale marilor organizații internaționale, cu marile familii politice europene și mondiale cu care partidele tradiționale din România au deja legături trainice.

O societate a dialogului și solidarității

Vreme de 50 de ani, în România s-au investit bani în obiective ineficiente și poluante, s-au investit efort și creativitate pentru creșteri

în statistici, pe cât de spectaculoase, pe atât de false. Eu cred că a venit vremea să investim în poporul român. Cred că a venit vremea ca fiecare român să primească un preț onest pentru munca lui. Cred că a venit vremea pentru un președinte împotriva sărăciei. Ea este astăzi ocupantul inamic în fața căruia nu putem lupta, ca altă dată, otrăvind fântânile sau retrăgându-ne în munți. Trebuie să luptăm cu sărăcia prin mijloace economice, printr-o politică generală corectă, în așa fel încât, odată cu România, să poată intra în Europa nu numai un imn, un drapel sau o clasă de privilegiați, ci un întreg popor bine răsplătit pentru munca sa, bine hrănit și bine educat. Pentru aceasta, programul pe care îl propun prevede măsuri pentru corecta gestionare a datoriei publice, eliminarea oricăror discriminări între întreprinderile de stat și cele private, lupta împotriva monopolurilor, privatizarea băncilor și asigurarea unor piețe financiare eficiente și stabile.

Acest program așează bunăstarea țaranului în centrul luptei împotriva sărăciei. Pentru a putea produce mult și ieftin, țăranul român are nevoie de credite, nu de vizite, nu de promisiuni electorale. Multe din măsurile pe care Convenția Democratică și-a propus să le adopte împotriva sărăciei se află în *Contractul cu România*. Iar Președintele va fi un garant pentru îndeplinirea acestui contract pe care și-a pus semnătura și pentru care răspunde personal.

Știu că România de astăzi are nevoie de o nouă relație între cei care conduc și societate. Este nevoie de programe și de politici flexibile, adaptate fiecărei categorii de cetățeni. Nu ne mai putem permite să discutăm despre tineret în general. S-a spus, în glumă, că fiecare dintre români se dorește președinte, de unde numărul foarte mare de candidați. Eu cred, însă, că țara are nevoie de un președinte pentru toți românii, de un președinte capabil să-i dea fiecăruia țara înapoi.

Pe de altă parte, România trebuie să devină o țară a solidarității în care cetățenii organizați potrivit intereselor lor să poată lupta eficient pentru propriile drepturi. Această organizare a societății civile trebuie încurajată și stimulată de președinte. În ceea ce mă privește, fără să fiu președinte, acționez în această direcție de șase ani.

Imediat după despărțirea de comunism, românii au trăit o adevărată euforie a afirmării individuale, a luptei solitare pentru drepturi, bani sau carieră profesională. Cu trecerea timpului, cu cât instituțiile devin mai numeroase iar birocrăția tinde să ne sugrume, lupta unui singur om nu mai este eficientă. O Românie pentru toți este o Românie a dialogului și a cooperării între toți cetățenii săi.

Nici bunăstarea și nici solidaritatea socială nu sunt utopii, sunt obiective politice și civice care presupun în primul rând voința de a le atinge. Guvernanții României din ultimii șase ani nu au avut o asemenea voință pentru că au fost educați să gândească și să acționeze în cadrul unui stat omnipotent dar, în același timp, din ce în ce mai neputincios în rezolvarea problemelor de zi cu zi ale oamenilor.

A venit momentul să alegem alți oameni, să alegem o altă cale. Noi, românii, am mai trecut prin perioade dificile, dar am avut uneori și șansa unor conducători capabili să scoată țara la liman. De șase ani avem aceiași conducători și aceleași probleme. Guvernanții își aduc aminte de problemele oamenilor doar o dată la patru ani. Trebuie să sfârșim cu această amnezie, trebuie să ne aducem aminte în fiecare zi de unde vin voturile și de unde vine puterea.

Țară demnă, pentru noi și urmașii noștri

Marea provocare politică a mandatului prezidențial care începe peste câteva luni este revigorarea mândriei naționale. România trebuie condusă și reprezentată pe plan internațional în așa fel încât fiecare cetățean al ei să fie mândru că s-a născut aici și că trăiește aici.

Astăzi ne mândrim cu nume ca Eminescu, Brâncuși, Enescu sau Cioran. Ele ne dau certitudinea că poporul nostru poate genera valori perene. Dar datoria noastră este să lăsăm motive temeinice de mândrie și pentru cei ce vor trăi aici după noi. Dragostea de țară ne cheamă să reclădim prezentul, nu să ne mulțumim cu ce a fost, ridicând ode unui trecut pentru care noi, cei de astăzi, nu avem nici un merit.

Acestea sunt principiile pe care vreau să așez Președinția, dacă poporul român va hotărî că merit să devin Președintele României. Îi chem pe toți cei care simt că aceste idei le sunt apropiate să mi se alăture, dincolo de orice fel de adversități mărunte, dincolo de ambiții trecătoare, dincolo de oboseala a șase ani de lupte politice, dincolo de disperarea unui prezent cenușiu. Știu că există oameni capabili să pună în mișcare enorma mașinărie a schimbării și a normalității. Îi cunosc și mă voi bizui în permanență pe ei. Știu că viitorul este al nostru. Vă cer să strângem rândurile și să avem curajul de a-l zidi.

LEGĂMÂNT LA RUGINOASA

Statul cu fața spre sat

Astăzi, în toată țara, cei 16 candidați la Președinția României își deschid campania electorală cu gândul de a-și prezenta programul și de a-și convinge alegătorii. Eu am ales să fiu aici, împreună cu dumneavoastră, într-o zi atât de importantă pentru noi toți. Știu bine că gri-jile vieții de fiecare zi vă împovărează, dar știu la fel de bine că aceste griji nu v-au înstrăinat de grijiile țării. Suntem aici în numele acelei României curate pe care cu toții o păstrăm în suflete. În numele României lui Eminescu și Creangă, în numele României lui Cuza, Kogălniceanu și Alecsandri, a mănăstirilor și a marilor bătălii câștigate, în numele acelei României pentru care Moldova și moldovenii, de la Ștefan cel Mare până azi au fost temei, scut și podoabă; în numele acestei țări, care, vă amintiți, „nu este a mea, nu este a voastră, ci a urmașilor noștri și a urmașilor urmașilor noștri, în veacul vecilor”. În numele acestei Românie pe care o iubim, în numele acestei Românie care a fost jefuită și umilită, vrem ca România să redevină o țară mândră de fiii ei și cu care fiii ei să se mândrească.

Suntem aici pentru a-l cinsti pe Alexandru Ioan Cuza, bărbatul care, împreună cu cele mai ilustre spirite ale veacului său, a clădit din temelii o nouă țară. A clădit o Românie care a intrat în Europa și în modernitate cu o rapiditate care a uimit lumea; o Românie care a devenit, în câteva decenii, dintr-o sărmană provincie fanariotă, un stat modern, puternic și respectat. Pe ce s-a întemeiat acest uluitor progres? El s-a bizuit, înainte de toate, pe enorma energie descătușată de satul românesc, de țăranii care, atunci, pentru prima dată în istorie, deveneau cu toții proprietari, părtași recunoscuți ai vieții publice; respectați pentru munca și pentru demnitatea lor. Azi este nevoie din nou să redăm satului românesc proprietatea și demnitatea pe care să clădim o Românie modernă, o Românie care să aparțină tuturor cetățenilor ei, nu doar unei minorități de privilegiați.

Discurs la **deschiderea campaniei pentru alegerea Președintelui României**, Ruginoasa, 4 septembrie 1996.

**CONVENȚIA
DEMOCRATĂ
ROMÂNĂ**

EMIL CONSTANTINESCU PREȘEDINTE

Pentru că este un bun român.

Pentru că este un om învățat, cinstit și înțelept.

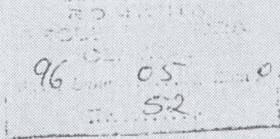
Pentru că este omul care a declarat război sărăciei și corupției.

Pentru că este primul om politic român care a înțeles că nu trebuie să promiți,
ci să-ți asumi răspunderea pentru ceea ce propui oamenilor.

Pentru că programul lui prezidențial oferă soluții
ACUM, PENTRU ROMÂNIA.

CONVENȚIA
DEMOCRATICĂ
DIN
ROMÂNIA

București, Independenței 7, Bloc 101, Sector 5, 76501 București, Telefon 020 8550, 012 4014, 012 4020, Fax 012 4014

Dlui Președinte al BIROUL ELECTORAL CENTRAL

Domnule Președinte,

Dorim să vă informăm că în urma publicării în MONITORUL OFICIAL și deci a intrării în vigoare, la data de 29 aprilie 1996, a Legii partidelor politice, CONVENȚIA DEMOCRATICĂ DIN ROMÂNIA s-a înregistrat la Tribunalul Municipiului București, conform fotocopiei din anexa la prezenta scrisoare, la 30 aprilie 1996.

Având în vedere că, potrivit art. 24 alin. 2 din *legea partidelor politice*, singura formă cerută pentru existența legală a *alianței politice* este simpla înregistrare în Registrul alianțelor politice, deosebită de procedura bazată pe *hotărâre judecătorească necesară pentru partide* (art.17-21), vă rugăm să comunicați de urgență Birourilor Electorale de Circumscripție din țară ca Alianța Politică numită CONVENȚIA DEMOCRATICĂ DIN ROMÂNIA, cu semnul înregistrat anterior CHEIA ÎN CERC, există legal și poate depune liste, începând de ieri 30 aprilie 1996, numai sub semnătura președinților județeni ai alianței, conform art. 38 alineatul-1 din *legea alegerilor locale*.

Domnule Președinte, primiți, vă rog, expresia deplinei mele considerațiuni.

Emil Constantinescu

Președinte CDR

1 mai 1996

Pământ și școli

Când Alexandru Ioan Cuza a dat pentru prima oară pământ țăranului român, el a socotit că își îndeplinește o datorie. Azi, când statul dispune încă de pământul țării, de pământul țăranului român, acesta e adesea silit să-și irosească timpul prin tribunale. Pământul lui, pământul moștenit de la părinți și bunici, a fost împărțit după bunul plac al unor funcționari, iar statul întârzie de mai bine de cinci ani să înmâneze oamenilor titlurile de proprietate care să-i facă stăpâni pentru totdeauna pe pământul lor. Noi vrem să se isprăvească, odată pentru totdeauna, cu această sabotare a proprietății dumneavoastră. Noi vă garantăm, așa cum ne-am angajat în *Contractul cu România*, ca titlurile de proprietate să fie eliberate în 200 de zile. Mă angajez ca țăranii să fie scutiți prin lege de plata impozitului agricol până în anul 2000 și statul să-i susțină pe agricultori prin credite cu dobânzi subvenționate.

România lui Cuza s-a clădit pe respectul față de proprietarul rural, căruia i-a dat pământ, dar i-a dat și școli. Nu putem construi o Românie modernă cu sate părăsite de profesori și școli părăsite de elevi. Noi vrem să susținem școala românească. Noi vrem reînvierea învățământului pentru toți: prin burse pentru copiii dumneavoastră încă din gimnaziu și prin creșterea bunei stări a fiecărui gospodar, astfel încât nimeni să nu pregete să-și trimită copiii la carte.

De la satul care alungă, la satul care atrage

Vrem ca satele noastre să fie bogate și curate, să aibă drumuri bune, nu noroi ca acum, să aibă lumină electrică și telefon, apă curentă și aer curat, în așa fel încât gospodarii să fie mândri de satul lor, profesorii, medicii, inginerii agronomi să-și găsească aici rostul, iar tinerii să meargă să învețe cu bursă la universități și să dorească ei înșiși să revină în satul lor, pe pământul lor, ca specialiști respectați. Vrem să trecem de la satul care alungă la satul care atrage, la ferme prospere și la obștii prospere, pe care să întemeiem adevărata modernizare a României de mâine. Puteti avea încredere în angajamentele noastre, în *Contractul cu România*, care va da viață acestui sat modern, care va asigura pensii la la oraș țăranilor vârstnici și sprijinul financiar de care țăranul are atâta nevoie.

Cum am putea intra în Europa cu drumuri înglodate, cu lampă de gaz, cu apă cărată de la fântâna satului? Cum putem intra în Europa fără medici, fără agronomi, cu școli dărăpănate și pustii? Președintele Iliescu și PDSR vă promet acum câte un calculator în fiecare clasă,

fără măcar să știe că în satele noastre nici curentul electric nu merge cum ar trebui. Asta înseamnă să pui carul înaintea boilor! Noi trebuie să modernizăm țara din temelii și nu să căutăm podoabe lucioase care să ascundă greutatea și mizeria în care încă se zbate satul românesc. Ar fi bine să avem un calculator în fiecare clasă, dar pentru asta trebuie mai întâi să avem câte un profesor în fiecare clasă, elevi în fiecare clasă, lumină și căldură în fiecare clasă.

Un stat clădit pe lege și pe cinste

România lui Cuza s-a clădit pe lege și pe cinste. Câți dintre funcționarii, dintre politicienii, dintre șefii de azi s-ar cuveni să umble cu ocaua atârnată de gât, să-i vadă toți că au înșelat la cântar? Eu vă chem să-i dăm de gol, începând cu cei mai mari și mai ticăloși, cu cei care, vreme de șapte ani, au râs de noi și de cinstea noastră, au strâns în taină averi murdare și, în șapte ani, ne-au furat țara. Vă chem să punem capăt jafului organizat pe care regimul Iliescu îl favorizează. Vă chem să dăm de gol pe aceia care fură din munca cinstită a altora pentru a-și umple cu nerușinare buzunarele și conturile în bănci. Vă chem să aducem în fruntea țării oameni curați și cinstiți. Vă asigur că în Convenția Democrată există asemenea oameni care au o meserie cinstită, care sunt respectați, și care au trăit cinstit și cumpătat o viață de om. Cum credeți că asemenea oameni s-ar apuca așa, deodată, să dea cinstea pe rușine? Vă făgăduiesc că vom fi neîndurători cu oricine ar călca legile! Vă promit că, în jurul meu, nu se vor afla decât oameni de ispravă, care pun binele țării deasupra foloaselor trecătoare. Vă promit că legea va fi aplicată în mod egal pentru toți și că nimeni nu va fi mai presus de lege. Așa s-a întemeiat România lui Cuza; așa se va înălța România pe care o dorim!

Pentru aceasta avem nevoie de oameni politici care să fi împărțit cu noi necazurile și grijile de fiecare zi; care să știe să asculte zi și noapte glasul țării. Miniștrii din palate și președinții din elicopter nu au cum auzi vocea mulțimii. Vă promit să fiu un președinte pentru toți românii; un președinte al celor care se zbat pentru o pâine, al celor care stau azi la coadă pentru o butelie, al celor care au și ei dreptul la apă caldă, un președinte al celor care scriu cereri pe care acum nimeni nu le citește. Vreau să câștig alegerile în numele și pentru apărarea celor pe care cei ce îi conduc de șapte ani nu i-au lăsat decât să piardă.

Să punem degetul pe rană

Vă chem ca, vreme de două luni, să chibzuți bine la felul în care vreți să arate țara în anul 2000. Trebuie să punem degetul pe rană! Să aflăm unde s-a greșit, dar și cine a greșit. Să spunem din vina cui fiii Moldovei sunt siliți și acum să pribegească prin străini ca să găsească de lucru, în loc să trăiască acasă la ei, gospodari respectați ai unei Moldove bogate și primitoare. Să aflăm din vina cui bărbații acestei țări sunt nevoiți să-și vândă munca pe nimic; femeile au ajuns să nu-și mai dorească prunci, copiii să nu mai meargă la școală, iar bătrânii, după munca de o viață, să nu-și mai poată trăi bătrânețile. Guvernanții de azi trebuie să ne răspundă de ce ne-au adus aici!

Vreme de două luni, cei care ne-au condus și ne-au mințit mai bine de șase ani își vor aduce aminte în sfârșit și de dumneavoastră. Vreme de două luni, vor încerca să înghețe prețurile, pentru ca la iarnă totul să se scumpească întreit. Vreme de două luni, vor mai schimba, pe ici, pe colo, câte un ministru cu un alt ministru, câte un prefect cu un alt prefect, fără să recunoască că cei schimbați nu și-au făcut datoria. Vreme de două luni vor promite marea cu sarea, vor vorbi de respectarea legii și de lupta împotriva corupției, fără ca măcar unul dintre cei care a călcat legea să fie pedepsit. Fiindcă nu-și amintesc de alegători decât odată la patru ani, avem nu doar dreptul, ci și datoria ca, odată la patru ani, să-i tragem la răspundere și să-i dăm jos.

După ce patru ani și-au râs de noi și ne-au furat țara, vor veni să spună că au învățat din greșeli și cât de mult s-au schimbat. Eu zic să-i schimbăm noi cu totul! Să le dăm ocazia să devină, în fine, cetățeni obișnuiți ca și noi. Să coboare din mașini, să nu mai sperie lumea cu sirenele și cu paznicii lor mascați, să vadă și să audă de aproape glasul și chipul adevărat al acestei țări. Să-i înlocuim cu oameni curați și cinstiți, mai tineri, mai competenți, mai responsabili.

România întemeiată de Cuza n-a fost clădită de vechili în caftane, pricepuți să țeasă intrigi politice, să dea și să ia peșcheșuri, să pună biruri pe spinarea țării. România modernă a fost clădită de oameni moderni, de ingineri și de profesori, de slujbași și de oșteni cu simțul onoarei și al dreptății, cu multă știință de carte și cu încă și mai multă iubire de patrie. Strămoșii noștri au cutezat să le încredințeze acelor bărbați destinul României. Să cutezăm și noi să încredințăm soarta țării, în prag de veac și de mileniu înnoit, acelor femei și bărbați care vor din adâncul inimii o Românie înnoită, democratică și prosperă.

Fără acești oameni noi, nu putem trăi vremuri noi. Fără un preșe-

dinte care să fie dușmanul corupției, garantul legii și ordinii în țară nu vom putea progresa. Va fi dreptate pentru toți doar atunci când vom avea o conducere dreaptă, o conducere de care să se teamă doar hoții. Va fi dreptate pentru toți doar atunci când președintele va fi al tuturor cetățenilor acestei țări și când el va respecta primul toate legile și întreaga Constituție. Mă leg în fața dumneavoastră să fiu acest președinte de care țara are nevoie; să lupt pentru lege și dreptate așa încât hărnicia și cinstea să fie răsplătite, iar fărâdelegea să fie pedepsită fără excepție.

Președintele tuturor, nu doar al celor ce-l aplaudă

România modernă s-a clădit prin unitatea tuturor românilor: țărani și învățători de țară, boieri luminați și orășeni, moldoveni și munteni, alături de care fii ai Ardealului și ai Banatului, ai Crișurilor și ai Maramureșului s-au luptat și s-au trudit pentru idealul unirii tuturor într-o singură țară. România de azi este însă o țară dezbinată, în care guvernanții, începând cu președintele țării, nu au vrut să asculte decât glasul celor care i-au lăudat și i-au lingușit. Dacă vrei să readuci țara în matcă, nu poți fi președinte doar pentru cei care te aplaudă. România e mai presus de aplauze.

Pentru a sluji țara trebuie să ne unim din nou. Nu avem vreme de vrajbă, dacă vrem să mergem înainte. Nu putem să ne irosim forțele și timpul luptându-ne între noi. A venit vremea ca, din nou, Moldova să se alăture Munteniei, să ne strângem iarăși laolaltă cu Ardealul și Banatul, cu Țara Crișurilor și cu Maramureșul. Cărturarii să stea iarăși la loc de cinste și fiecărui cetățean să i se respecte drepturile, onoarea, libertatea de a gândi și de a acționa pentru binele lui, al familiei sale, al țării. A venit timpul ca, împreună, noi toți, cetățeni ai României, să ne luăm țara înapoi de la cei ce ne-au furat-o. A venit vremea ca Hora Unirii să nu mai fie rechiziționată de un singur partid și să redevină simbolul nostru, al tuturor cetățenilor acestei țări, frați și prieteni în cuget și simțiri. De aceea vă chem să ne unim cu aceeași bărbăție și cutezanță ca înaintașii noștri, să pornim împreună pe drumul greu, dar necesar de a reclădi țara, pe drumul care ne va reda tuturor mândria și demnitatea. „Hai să dăm mână cu mână, cei cu inima română”! Pentru binele nostru, pentru binele și bunul nume al țării, pentru viitorul copiilor noștri.

Dumnezeu să binecuvânteze România!

APEL PENTRU RECONCILIERE NAȚIONALĂ

Politica ne-a învrăjbit, e timpul ca pacea să domnească

Printr-o tragică încercare a destinului, de mai bine de șase ani, prea mulți români se urăsc unii pe alții. Se urăsc pe motive politice, se urăsc pe motive sociale, se urăsc pe motive etnice. În acești șase ani, am văzut români bătînd cu sălbăticie alți români, am văzut români dorind altor români moartea, am văzut români speriați, am văzut români săraci și lipsiți de puterea de a mai spera.

În acești șase ani, au fost învrăjbite familiile între ele, au fost învrăjbiți vecinii între ei, au fost învrăjbite generațiile între ele. Destul! Trecutul ne-a învrăjbit, a venit vremea ca prezentul să ne unească.

Mi-am început campania la Ruginoasa unde e treaz spiritul Unirii lui Cuza; o continui aici, la Alba Iulia, unde s-a făurit Marea Unire și la Blaj, unde românii s-au înfrățit pentru libertate și progres. În aceste două luni în care voi străbate țara, voi vorbi despre reconcilierea între români. Înainte de a reface legăturile de prietenie cu statele vecine, înainte de a privi spre Europa, trebuie ca noi, cetățenii și fiii aceleiași țări, România, să ne iertăm și să ne împăcăm între noi. Am trecut prin decenii de războaie, prin ani de înfruntare; a venit vremea să facem pace unii cu alții. Dacă ne va fi bine, ne va fi bine împreună; dacă ne va fi rău, ne va fi rău tuturor.

Acum, în ceasul al doisprezecelea al domniei lor, cei care ne-au învrăjbit încearcă din nou să ne învrăjbească. De aceea, voi spune răspicat: de noi nu trebuie să se teamă decât cei ce nu vor respecta legea; noi nu vrem să umplem pușcăriile, ci doar să asigurăm protecția fiecărui cetățean. Noi vrem puterea pentru binele tuturor românilor, pentru a o folosi pentru oamenii acestei țări. Nu vrem încă patru ani de ură; vrem patru ani de solidaritate și progres.

Vrem să ne întoarcem cu gândul în trecut doar pentru a regăsi acolo valorile României perene, pentru a regăsi forța de a gândi despre un viitor liber și demn al României. Istoria noastră ne dă forța de a lupta pentru România. Noi suntem urmașii legitimi ai forțelor politice care

au construit România. Noi suntem forța politică legitimă a schimbării *acum*, a regăsirii *acum* a identității naționale. Noi venim împreună din istoria regăsită a neamului și ne îndreptăm cu inteligență și curaj spre România anului 2000: spre acea țară pe care noi o iubim și o respectăm, spre acea țară pe care guvernanții de azi o disprețuiesc și o fură.

Guvernanții de azi se tem de istorie fiindcă știu că nu o merită; guvernanții de azi se tem de istorie fiindcă simt că vântul istoriei bate împotriva lor, că această țară pe care au mințit-o, au jefuit-o, au umilit-o cu trufia lor de ciocoi nu se mai lasă nici mințită, nici jefuită.

Guvernanților de azi le e frică de experiența generațiilor trecute, fiindcă ea ne arată că, sub o guvernare inteligentă și generoasă, românii au izbutit să-și transforme țara în câteva decenii dintr-o provincie rurală, săracă și neînsemnată, într-un stat modern și democratic. Guvernanții de azi se tem de acest trecut, cum se tem și de viitor, fiindcă și trecutul și viitorul ne aparțin nouă, și nu lor. Nu mai avem nevoie de o asemenea guvernare.

Să redăm oamenilor încrederea în propriile forțe

Noi vom ști să guvernăm astfel încât să redăm românilor încrederea în propriile forțe. Vom ști să guvernăm cu imaginație și luciditate, să stimulăm creativitatea, inteligența și vrednicia fiecărui cetățean, să-i acordăm fiecăruia șansa de a fi cel mai bun, și țării posibilitatea de a se afirma la adevărata ei valoare în concertul națiunilor lumii. Noi vom fi, în fine, acea guvernare care crede ea însăși în acest țel și în capacitatea poporului român de a-l atinge; noi vom fi guvernarea care va ști să nu risipească nici resursele țării, nici energiile oamenilor. Putem încă recupera decalajele. Acum.

Singurul program politic al regimului Iliescu a fost sărăcirea și umilirea noastră; singurul program politic al PDSR și al susținătorilor regimului Iliescu este azi atacul murdar împotriva programelor noastre. Pentru că ei nu au nici un program, ci doar vorbe; pentru că ei promet că vor face acum ce nu s-au învrednicit și nu au vrut să facă de când au pus mâna pe putere; pentru că ei nu se pot lăuda decât cu mizeria în care au aruncat România. În fiecare zi, pe toate posturile de radio și de televiziune, PDSR repetă într-una aceeași poveste: că programul nostru, *Contractul* nostru cu *România*, nu poate fi aplicat, că noi am aduce de-a valma moșierii și inflația, șomajul și răzbunarea absurdă. Aceste minciuni se repetă, așa cum se repetă candidaturile unora de șapte ani încoace. Noi vorbim de drumuri pietruite, de curent

electric, de redarea pădurilor de la stat, care le-a luat abuziv, iar guvernării ne explică mereu că nimic nu se poate, că așa este soarta noastră și a țării să răbdăm ca pe o condamnare mizeria și umilința. Acest Guvern care nu știe decât să-și îmbogățească miniștrii și protejații, acest partid care nu există decât pentru a menține la putere o clică și pentru a gravita la nesfârșit în jurul lui Ion Iliescu, aceste forțe lipsite de legitimitate și de viitor nu au dreptul moral și politic să decidă ce se poate și ce nu în România. Noi avem acest drept. Noi avem principii și oameni competenți, noi avem voința politică necesară pentru a schimba, în fine, chipul și destinul României.

Să învățăm din nou mândria de a fi români

Noi nu propunem țării un program complicat și abstract, noi nu propunem un viitor îndepărtat și incert. Noi propunem un program pentru ziua de azi. Fiecare român are dreptul să fie acum liniștit și prosper; fiecare român are dreptul acum să fie mândru că e român. Au fost sacrificate zadarnic generații întregi pentru false proiecte de viitor, absurde și inumane. A venit vremea ca politica să aducă roadele muncii cinstite în fiecare casă, pe masa fiecăruia și în sufletele tuturor. Noi vom ști să facem asta, noi vom ști să chibzuim cu grijă și dragoste de țară la prioritățile României.

Vă chem pe toți acum să dăm din viața noastră aceste două luni. Să chibzuim și să lucrăm două luni pentru victoria în alegeri a Convenției Democrate, să lucrăm două luni pentru patru ani de istorie în care să învățăm din nou mândria de a fi români.

Azi, când toată suflarea creștină aduce închinare Maicii Prea Sfinte Născătoare de Dumnezeu, Maria, cea care deschide calea de răscum-părare întregului neam omenesc, făgăduiesc solemn să închin tot gândul și toată fapta mea reconcilierii naționale.

LA SFATUL BĂTRÂNILOR

Tradiții încă vii

Când am hotărât să vin în Teleorman, am aflat că aici se mai păstrează vechea și buna tradiție a Sfatului Bătrânilor. Așa că, o să vă spun ce am de spus, după care am să rog mai marii acestui Sfat să-mi dea și mie unele povețe.

Multe din legile scrise și mai întâi nescrise s-au născut la noi, ca și la alții, din tradiții. „Batem palma?” este un alt fel de a spune „Ne-am înțeles, cu fac asta, dumneata faci asta” – și totul după reguli simple: facem cum trebuie și la timp. Așa s-au născut contractele.

Aș face însă referire la tradiția aceasta, care este și a dumneavoastră, de a nu vă spune părerea înainte de a ști exact cum stau lucrurile. Astăzi, la oraș mai cu seamă, dar și pe uliță sau la bodegă, toată lumea știe ce n-a văzut, crede ce a auzit și-i pune pe alții la zid așa, dintr-o dată, fără nici o chibzuială. Mulți se răzgândesc cu ușurință când e vorba de ce au promis ei, dar aproape niciodată când e vorba să-l judece pe altul. „Las’ că știm noi, nu ne mai învățați voi pe noi” poți să auzi la fiecare colț de stradă. Ei bine, tocmai aici înțeleg că stă rolul și influența dumneavoastră. Dacă peste tot, în toate colectivitățile, mai mici sau mai mari, oamenii ar vrea să învețe să stea de vorbă și cum să stea de vorbă, lucrurile ar merge altfel și toată societatea ar avea de câștigat.

Vreau să vă spun că lucrurile nu merg bine și pentru că există o distanță mare, ca să nu zic o ruptură, între stat și sat. Oamenii statului nu prea știu cum o duc oamenii satului. Nu se întrecăbă ce au de făcut ca satele să se ridice și, mai ales, cu ce le-a rămas statul dator satelor. Au țaranii pământ și unelte? Au școală și dascăli? Au doctor? Au cum ajunge în satul vecin la primărie sau la oraș?

Dacă vrea să fie un stat modern, democratic și civilizat, dacă vrea „să intre în Europa”, statul român nu poate pleca doar cu câteva bunătăți în traistă și să-și lase „acasă” satele și nevoile.

România fără sat și fără țărani n-ar mai fi România. Pământul cel

Discuții cu bătrânii și alți săteni din Teleorman, septembrie 1996.

rodnic și invidiat îl au satele, agricultura o fac țăranii și tot ei ne păstrează tradițiile și buna cuviință – atâtea câte au rămas.

Dumneavoastră știți că la vot aveți de ales între o mulțime de candidați pentru Parlament și din 16 candidați la Președinție. Eu candidez în numele partidelor și organizațiilor cetățenești care formează Convenția Democratică. Aceasta s-a gândit că toate promisiunile sale din campania electorală să le scrie negru pe alb într-un *Contract cu România*, adică cu dumneavoastră.

Iată, cineva tocmai întreabă: dacă CDR a semnat contractul, ceilalți cum fac, cum semnează? La dumneavoastră, semnătura e votul, ștampila pe care o puneți sau nu o puneți pe *Cheie*, adică pe semnul electoral al CDR. Dacă voturile pentru *Cheie* vor fi destule și țara o să aibă un guvern CDR, atunci Convenția va trebui să-și îndeplinească tot și exact ce scrie în contract. Iar dacă nu o va face, în contract scrie clar: ori ne dăm demisia, ori dumneavoastră aveți dreptul să renunțați la noi.

În timpul mandatului meu, țăranii nu vor plăti impozit agricol, iar pământul și pădurile vor fi restituite

Serie în *Contract* și așa m-am angajat și eu, la Ruginoasa, unde am deschis campania electorală, că, până în anul 2000, țăranii nu vor plăti impozit agricol. Am promis, de asemenea, că guvernul CDR va da o lege pentru ca țăranii desproprietăriți de comuniști să-și primească înapoi tot pământul și pădurile.

În fața țăranilor din Ruginoasa și a altor mii de țărani veniți acolo din alte sate din Moldova, m-am angajat, așa cum astăzi mă angajez în fața dumneavoastră că, dacă voi fi ales Președintele României, voi urmări îmbunătățirea condițiilor de viață din sate prin pietruirea și iluminarea drumurilor, alimentarea cu apă, conectare la rețeaua telefonică, repararea școlilor și mărirea pensiilor.

Ca părinte și profesor, știu demult ce greu vă este să vă întrețineți copiii la școală. Dar ei trebuie să învețe ca și ceilalți copii. Țara are nevoie de mintea lor, de talentul lor, de meseriile pe care le vor învăța. Voi sprijini guvernul CDR să creeze cât mai multe înlesniri, să acorde burse și gratuități, pentru ca nepoții dumneavoastră să vină la liceu și la universitate.

Bunicii mei au fost țărani, tatăl meu a fost agronom, mama stă acum la țară. Știu ce a însemnat și ce înseamnă satul și țăranii pentru România. Le știu greutățile. Vreau să fiu un președinte al tuturor

românilor, al celor care se zbat pentru o pâine, al celor care stau la coadă pentru o butelie, al celor care au și ei dreptul la lumină și apă caldă, al celor care scriu cereri pe care acum nu le citește nimeni.

Sunt convins că, după patru ani, când îmi voi încheia mandatul de președinte, satele românești vor fi mai bine gospodărite, se vor ridica multe case noi și acareturi solide, pământul va fi lucrat cum trebuie și roadele vor fi mai bogate.

SUNTEM DATORI SĂ CÂȘTIGĂM

Am reușit să răsturnăm o istorie programată

Cu zece zile înainte de încheierea campaniei electorale, suntem azi din nou împreună pentru a evalua încă o dată, înaintea confruntării decisive de la 3 noiembrie, forța Convenției Democrate care va decide în următorii patru ani destinul României. Am parcurs împreună un drum extrem de greu, ale cărui obstacole ne-au maturizat, ne-au dat legitimitate și încredere în victoria CDR.

Cu emoția celui care, tot într-o toamnă, acum cinci ani, a participat în calitate de președinte în exercițiu al Forumului Democrat Antitotalitar Român, ca reprezentant al Alianței Civice, alături de alți lideri de partide și asociații, la transformarea acestuia în Convenția Democratică din România și cu îndatorirea celui însărcinat cu negocierea unui nou protocol de funcționare a Convenției, permiteți-mi să fac un bilanț al luptei politice duse de această alianță, care acum este prima forță politică a României.

Cine spune, azi, că Opoziția democratică nu a făcut îndeajuns pentru a merita puterea, că nu a mers destul de repede și destul de convingător, trebuie să-și amintească faptul că noi nu ne-am constituit ca alte partide și formații de aceeași orientare din Estul Europei în entuziasmul revoluțiilor de catifea, ci în strigătele de ură orchestrate de aparatul de dezinformare și manipulare al Puterii instalate în decembrie '89. Trebuie să-și amintească faptul că, la data de 28 ianuarie 1990, partidele democratice erau programate să dispară și au obținut recunoașterea lor în CPUN doar în urma marilor manifestații populare din București și alte orașe ale țării; că, înainte de instalarea Guvernului FSN, opoziția era programată, din nou, să dispară, strivită de forța brutală a minerilor. Să-și amintească faptul că în primul Parlament al erei post-revoluționare eram sortiți să reprezentăm o infimă fracțiune lipsită de putere; că, după alegerile din '92, nu a fost săptămână în care să nu fie programată destrămarea Convenției.

Discurs, în calitate de președinte al CDR, la **Conferința Națională a Convenției Democrate Române**. București, 21 octombrie 1996.

Am reușit să răsturnăm această istorie programată, în care, la granița marelui imperiu răsăritean al comunismului, trebuia să dăinuie pentru totdeauna un bastion guvernat de sărăcie și de haos, să se mențină controlul – fățiș sau ocult – al unei clase politice controlate ea însăși de forțe antinaționale; o istorie programată, în care, spre deosebire de centrul Europei, integrarea în Europa democratică și în structurile euroatlantice să fie mereu amânată, mereu subminată; o istorie programată în care României i se rezerva, iarăși, rolul ultimului avanpost european al socialismului și al neocomunismului. Noi am avut puterea să răsturnăm această istorie. Avem, de aceea, și forța, dar și răspunderea enormă de a merge până la capăt, pentru a construi acum adevărata istorie a României democratice și prospere.

Împreună am reușit. Am reușit datorită solidarității noastre, datorită consecvenței și credinței noastre în binele țării. Am reușit datorită faptului că am avut un lider care ne-a chemat alături de el, ne-a dat idei și forță. Datorită marelui om politic care a fost și rămâne pentru totdeauna Corneliu Coposu. Datorită acestei conștiințe exemplare a României democratice, a României eterne; datorită lucidității lui vizionare care a creat și a animat Convenția Democrată. Datorită acestui atât de omenesc simbol al rezistenței și clarviziunii căruia îi datorăm azi singurul omagiu pe care și l-a dorit: victoria noastră în alegeri libere și democratice.

Pentru a împlini această datorie, pentru a reuși să dăm substanță marelui nostru proiect de reformă democratică și de prosperitate pentru România, este nevoie să câștigăm alegerile. Să ne putem bizui pe susținerea populară fără de care reformele nu se pot împlini. Să ne putem bizui pe instituțiile statului, care vor trebui să pună în operă schimbarea în bine și îndreptarea țării.

Știm ce avem de făcut

Vom câștiga alegerile pentru că ne-am pregătit îndelung. Am învățat să ne selectăm reprezentanții, să ne elaborăm strategiile, să ne stabilim prioritățile. Am vorbit cu zeci de mii de oameni din această țară, nu ținându-le discursuri, ci ascultându-le problemele. Suntem gata să preluăm nu numai puterea, ci și răspunderea marilor probleme ale țării noastre.

Vom câștiga alegerile pentru că avem legitimitatea istorică necesară unui mare moment cum este acesta. Noi nu suntem nevoiți să ne uităm cu teamă, să ne inventăm false biografii sau false merite. România modernă, acea realitate pe care s-au străduit să o distrugă

comuniştii, este opera partidelor care fac parte astăzi din Convenţia Democrată. La exact 50 de ani de la alegerile falsificate din noiembrie 1946, istoria României se va întoarce în noiembrie 1996 în matca ei firească. Abia de acum înainte vom putea spune că marile partide istorice româneşti au ieşit din *memorialul durerii* reluându-şi vocaţia naţională.

Vom câştiga alegerile pentru că România are nevoie de un program de centru-dreapta. Numai un asemenea program este capabil să despartă definitiv această ţară de urmările tragice ale sistemului comunist. Numai prin aplicarea unui asemenea program România îşi va redescoperi cu adevărat valorile şi instituţiile fundamentale: familia, proprietatea privată, biserica, armata, şcoala. Numai prin aplicarea unui asemenea program vom intra în consonanţă cu marile doctrine şi familii politice europene, iar ţările democratice avansate, unde nu există PDSR-uri, vor reuşi, în sfârşit, să înţeleagă încotro se îndreaptă România.

Vom câştiga alegerile pentru că ştim ce avem de făcut. Pentru că ne-am propus să începem chiar cu începutul şi nu cu modernizarea iluzorie a unor structuri de suprafaţă, bune numai pentru a fi arătate musafirilor. Problemele pe care ne propunem să le soluţionăm cu prioritate îşi aşteaptă rezolvarea de decenii întregi. Fără infrastructuri, fără transporturi şi comunicaţii de calitate, fără rezolvarea rapidă a problemelor agriculturii, fără un sector privat puternic şi o restructurare a industriei mari, fără o piaţă de capital autohton, fără să ajungem la standardele moderne de sănătate şi educaţie, fără a înlătura gravele decalaje sociale, sărăcia bătrânilor, criza locurilor de muncă şi a locuinţelor pentru tineri, cauzele scăderii natalităţii, ale mortalităţii infantile şi ale vulnerabilităţii copiilor, nu putem vorbi cu adevărat nici de integrare europeană, nici despre intrare în NATO. Pentru a fi credibili şi utili ţării, diplomaţii români tebuie să aibă acasă spatele asigurat de o altă realitate.

Vom câştiga alegerile pentru că avem cu cine să punem în practică voinţa noastră politică. CDR a oferit deja României prima linie a noii sale clase politice: primari şi consilieri orăşeneşti, comunali şi judeţeni. Aveţi în faţa dumneavoastră a doua linie a acestei clase politice: viitoarea majoritate parlamentară şi membrii viitorului Guvern. Marile momente istorice nu lasă niciodată loc pentru mai multe variante corecte. Astăzi un vot acordat Convenţiei Democrate înseamnă un vot pentru despărţirea de sărăcie şi corupţie. Suntem singura forţă politică

capabilă să înfrângă partidul-stat care conduce încă România.

Nu putem, nu avem dreptul să ne mulțumim cu puțin! Scopul nostru nu este acela de a obține avantaje individuale, ci de a îndrepta cu toate pânzele sus corabia țării spre un nou destin. Noi nu încheiem contracte cu ICRAL-uri și SRL-uri, ca alții care au dobândit case și averi nemuncite! Noi am încheiat un *Contract cu România*. Avem nevoie de întreaga forță a suveranității poporului, de întreaga voință de bine a națiunii române pentru a respecta acest contract cu istoria, pentru a da viață, în fine, acelui vis pentru care au creat, au luptat și s-au jertfit de-a lungul istoriei mari bărbați ai neamului, dar și milioane de anonimi; pentru care au suferit și au rezistat în închisorile comuniste cei care au făcut posibil ca noi să putem vorbi astăzi cu demnitate despre libertate și adevăr; un ideal în numele căruia au murit sute de tineri, au ieșit sute de mii de oameni în stradă, din decembrie '89 și până azi.

Nu avem voie să ne mulțumim cu puțin, tocmai pentru că noi nu vrem puterea de dragul puterii, ci pentru a pune în operă angajamentele pe care ni le-am asumat. Am afirmat și afirm și azi din nou: nu vrem monopolul puterii, ca oamenii Președintelui Iliescu. Vrem să guvernăm împreună cu toate forțele democratice, animate de aceeași voință de progres care ne amină și pe noi. Această unire trebuie să se facă în jurul unui program real de reformă, de democratizare, de luptă împotriva corupției, cu respectarea cerințelor de competență, corectitudine, cinste și adevăr. Pentru a putea colabora cu adevărat trebuie să lămurim trecutul și să avem o viziune clară asupra viitorului.

Acum este necesar să decidem ce vrem. Vrem, oare, o majoritate fragilă, în care fiecare pas al programului de urgență pe care îl impune dezastrul economic și social generat de regimul Iliescu să se realizeze cu întârzieri, cu nesfârșite negocieri și compromisuri? Sau vrem o majoritate decisă și eficientă, care să îndeplinească în termen Contractul cu România și celelalte etape ale programului nostru?

Vrem, oare, un Executiv compozit și divergent, sau constituirea unei echipe animate de voința unică a progresului și reformei, de încrederea solidară în capacitatea Convenției Democratice de a o realiza? Vrem, oare, coabitarea dificilă cu un președinte care să reprezinte cu totul alte interese, cu totul alte valori decât cele care ne însuflețesc pe noi, și care să ne zădărnicească eforturile prin șicane și sabotaj, sau vrem un președinte care să simbolizeze voința majoritară care ne susține?

Nu mai e timp pentru jumătăți de măsură

Nu mai e timp pentru echivocuri, pentru intrigi de culise, pentru schimburi de avantaje meschine. Țara întreagă este pe marginea dezastrelui, economia stă să se prăbușească, sărăcia, dezordinea, bunul plac și corupția i-au întors înapoi pe români la disperarea dinainte de decembrie '89.

Nu avem voie să ne tocmim cu istoria; nu avem voie să nu ne luptăm, cinstit și ferm, pentru a obține victoria. Atât în alegerile parlamentare, cât și în alegerile prezidențiale!

Putem câștiga și suntem datori să câștigăm. Avem nevoie de o concentrare fără precedent, de luciditate, de capacitatea de a gestiona cu maximum de eficiență aceste ultime zile de campanie; avem nevoie de încredere – rațională și fermă – în șansa noastră, în forța acestui admirabil electorat care nu ne-a părăsit nici în ceasuri de cumpănă și care acum ne este alături. Istoria nu ne va ierta dacă acum, din teamă sau din dezorientare în fața atâtor măști sub care se ascunde adversarul, din prea multă încredere în forța noastră sau din prea puțină încredere în forța celor pe care noi înșine i-am desemnat să ne reprezinte, ratăm șansa unei victorii decisive. Dacă vom ocoli un singur sat, un singur orașel, un singur cartier; dacă vom risipi un singur afiș; dacă, acum, în al 12-lea ceas, nu ne vom strânge forțele într-un imens șuvoi care să convingă și să adune laolaltă o voință clară de înnoire, această șansă istorică nu se va mai repeta. Forța noastră se va risipi în negocieri mărunte, în dispute sterile; încrederea oamenilor în capacitatea noastră de a pune în operă marele proiect pe care îl propunem României și românilor nu va mai fi aceeași, forțele ostile democrației ne vor lăsa, peste patru ani, o țară secătuită și înstrăinată de Europa.

Cine își închipuie că oligarhia coruptă a actualei Puteri va colabora de bună voie și cinstit cu forțele democratice pentru reformă și pentru valorile autentice ale unei Români deschise spre modernitate și spre Europa se înșală amarnic. Cine își închipuie că, în spatele ușilor închise, nu se negociază chiar în această clipă cele mai nebănuite alianțe, cele mai murdare trădări; cine își închipuie că denigrarea CDR se consumă doar la vedere se înșală amarnic.

Priviți la anii care s-au scurs de la revoluția din '89. Priviți cum o clică de profitori ai revoluției, de cameleoni politici acaparează pas cu pas România și veți vedea adevăratul chip al adversarilor noștri de ieri, de azi, dintotdeauna, adevăratul chip al acelor forțe care vând țara la mezat fără scrupule. În fața unui asemenea adversar, nu avem voie să

dezarmăm. Suntem datori să câștigăm nu pentru că ne-o cere un lider sau un partid, ci pentru că ne-o cer România, istoria ei, prezentul și viitorul tuturor românilor și al fiecăruia în parte. Priviți spre Răsărit și veți vedea cum acolo se adună din nou nori amenințători, cum incertitudini și primejdii noi se adaugă celor știute. Priviți spre Apus și veți vedea cum, de aproape șapte ani, politica duplicitară și zăbavnică a PDSR ne ține departe de pragul demersurilor pentru integrare euro-atlantică. Numai alianța politică nord-atlantică poate garanta pe termen lung securitatea, integritatea și suveranitatea României.

Șansa de azi, șansa în fața căreia ne aflăm este o șansă reală. Imensa nemulțumire populară în fața dezastrului economic și a prăbușirii nivelului de trai, în fața umilinței celor mulți și a aroganței celor corupți ne poate aduce succesul. Succesul înseamnă ca România să aibă, în fine, un Parlament care să asigure baza legislativă pentru progresul țării și integrarea în Europa. Înseamnă un Guvern decis să lucreze pentru binele cetățenilor, un Președinte care să creadă cu adevărat în valorile democrației și ale tradiției creștine, în valorile perene ale României suverane și demne. Șansa aceasta pentru care ne zbatem de aproape șapte ani, șansa aceasta care nu e a noastră, ci a țării, se află azi în mâinile noastre. Ea poate să dispară pentru totdeauna, dacă nu o folosim azi, acum, în deplinătatea ei. Acum, pentru idealul nostru comun! Acum, pentru memoria celor care s-au jertfit pentru libertate! Acum, pentru noi și pentru copiii noștri!

VICTORIA OPOZIȚIEI DEMOCRATICE

3 noiembrie: CDR pe primul loc în Parlament

În primul rând, țin să mulțumesc tuturor celor care au votat la 3 noiembrie, dovedind că românii nu absentează atunci când este vorba de soarta țării. Apoi, vreau să mulțumesc tuturor celor care au votat schimbarea și au făcut posibilă victoria în alegeri a Convenției Democrate Române. În al treilea rând, vreau să mulțumesc celor peste 3 milioane de cetățeni care mi-au acordat încrederea în primul tur. Este o onoare pentru mine să vă reprezint în turul doi al alegerilor prezidențiale. Vă mulțumesc, de asemenea, tuturor celor care ați votat pentru partidele democratice din opoziția unită, care acum mă susțin și pe care îi voi reprezenta în turul doi în calitate de candidat unic al forțelor democratice din România. Trebuie să câștigăm împreună această competiție, pentru ca votul din 3 noiembrie pentru o schimbare în bine să nu fie zadarnic.

Am trăit șapte ani sub regimul Iliescu. Tot ce ni s-a întâmplat în acești ani, bune sau rele, sunt definite de acest regim. Din nefericire, în această parte de lume, în țara noastră, s-au adunat mai multe rele decât bune. Este nevoie acum să schimbăm sensul vieții noastre.

7 noiembrie: Acord CDR – USD pentru un guvern de coaliție

Guvernul CDR – USD va putea face rapid schimbările care se impun numai dacă va fi sprijinit de un președinte care crede în schimbare. Guvernul CDR – USD va putea porni toate proiectele care vor îmbunătăți viața dumneavoastră numai dacă va avea alături un președinte care susține aceste proiecte. Guvernul CDR – USD va realiza reforma și va integra România în structurile euro-atlantice numai dacă va fi lăsat să lucreze.

Ion Iliescu nu va lăsa guvernul CDR – USD să lucreze. Ion Iliescu susține de mai bine de un an că nu poate fi îndeplinit *Contractul cu România*. Ion Iliescu a anunțat clar că va dori să controleze guvernul

Mesaj adresat electoratului după **primul tur al scrutinului prezidențial**, București, 8 noiembrie 1996.

nou creat și că acest guvern nu va rezista multă vreme. La nici trei zile după victoria CDR în alegeri, domnul Ion Iliescu dovedește că nici nu înțelege și nici nu vrea să accepte evidența. Mai grav este că Ion Iliescu încearcă din nou să-i învrăjbească între ei pe cetățenii acestei țări. Deși s-a proclamat un campion al reconcilierii, Ion Iliescu încearcă să-i înstige pe români împotriva minorităților naționale, chiriașii împotriva proprietarilor de case naționalizate, sătenii contra orașenilor. Aceasta este fața reconcilierii oferite de domnul Ion Iliescu: ură, manipulare, cuvinte otrăvite. Aceasta este politica pe care a dus-o Ion Iliescu și o va duce și împotriva guvernului CDR – USD.

Asistăm la ultima bătălie pe care o dă PDSR pentru a se menține în structurile puterii. Învins în alegerile locale, învins în alegerile parlamentare, respins de la guvernare, PDSR își joacă acum, prin Ion Iliescu, ultima carte rămasă. Țelul final al acestor manevre este blocarea tuturor programelor și reformelor pe care guvernul CDR – USD dorește să le facă. Se urmărește provocarea unor mari dezordini în conducerea țării, oprirea oricăror procese reformatoare și, astfel, scăderea dramatică a nivelului de trai al populației, provocarea de alegeri anticipate și aducerea la putere, într-un fel sau altul, a partidului domnului Văcăroiu.

17 noiembrie 1996: Alegerea Președintelui

Dacă voi fi ales președinte la 17 noiembrie, sprijinit de coaliția parlamentară CDR – USD, voi asigura formarea guvernului în câteva zile. Această iarnă care se anunță foarte grea și pentru care Guvernul PDSR nu a făcut nici un fel de pregătiri, nu trebuie să afecteze viața, și așa grea, a populației. Încă din primele zile ale lui decembrie, vom trece la îndeplinirea programelor politico-economice comune ale CDR și USD și vom porni anul 1997 sub semnul înnoirii.

Suntem aici, în fața dumneavoastră, pentru a repara ceea ce s-a stricat în acești ani, pentru a ne asuma răspunderea într-un moment greu și pentru a lua pe umerii noștri reconstrucția țării. În același timp, suntem aici, în fața dumneavoastră, pentru a vă spune că nu va exista răzbunare. Nu vor exista epurări pe criterii politice. Nimeni nu va avea de suferit în nici un fel pentru apartenența la vreun partid.

Încă din primele zile ale campaniei, am afirmat că principalul meu țel este reconcilierea între români. Dacă va fi bine, ne va fi bine împreună. Dacă va fi rău, ne va fi rău împreună. Voi fi, dacă mă veți alege, președintele reconcilierii și înțelegerii. În timpul mandatului

meu nu vor fi mineriade, lupte de stradă sau instigări la ură între cetățenii României. Țara aceasta a fost un model al toleranței, al bunului simț și al bucuriei vieții. Voi face toate eforturile posibile pentru a readuce zâmbetul și liniștea pe fețele românilor.

Dragi compatrioți, pe 3 noiembrie ați făcut un pas uriaș: ați votat schimbarea majorității parlamentare. Ați dat țării un guvern cu o majoritate de centru–dreapta, salutat de toate mediile europene și euro-atlantice. Nu vă opriți aici! Avem o majoritate parlamentară nouă. Avem un guvern nou. Este nevoie și de un președinte nou!

Vă cer să-mi acordați dreptul de a munci din greu patru ani de zile, pentru ca România să aibă patru ani de viață mai bună. Dacă este nevoie de sacrificii, nu populația trebuie să le facă, ci liderii politici.

Cred că România merită o schimbare în bine și știu că noi putem să facem această schimbare. Avem nevoie de ajutorul dumneavoastră și sunt sigur că vom reuși.

AN CU LACRIMI, AN CU VICTORII

Convenția și-a îndeplinit promisiunea

Acum exact un an, o țară întreagă îl însoțea pe Corneliu Coposu pe ultimul său drum pământesc spre legendă.

Nimic nu dă mai mult dimensiunea curajului unui om sau unui popor, decât momentul insuportabilei dureri. Oamenii slabi devin mai slabi, cei puternici mai puternici; popoarele slabe devin o sumă de indivizi, cele puternice devin națiuni cu vocația istoriei.

În fața catafalcului lui Corneliu Coposu, acum un an, în numele Convenției Democrate și al poporului român, am făcut un legământ solemn. A trecut un an, în care Corneliu Coposu a fost un reper moral pentru o lume care trebuie reinventată. Nu ne-am pierdut în îndoială și deznădejde. Nu ne-am pierdut în lamentări.

Corneliu Coposu a dorit o Convenție puternică, pragmatică, făcătoare de istorie și de țară, nu de discursuri. La câteva zile de la plecarea sa dintre noi, am semnat *Contractul cu România*.

I-am promis că vom învinge disputele politice și vom ridica principiile moralității, competenței și responsabilității la rang de lege. Am realizat noua modalitate de selecție și control a candidaților CDR pentru alegerile locale. Candidații noștri au ieșit învingători în alegerile locale. Primarii noștri au început să transforme în realitate contractele lor cu localitățile în care au fost aleși, iar românii au putut vedea în sfârșit diferența dintre politica CDR și politica promisiunilor uitate.

Am promis să nu abandonăm lupta nici chiar atunci când victoria pare imposibilă. Moțiunea *Energia* a devenit prima moțiune a opoziției votată de Parlament, în întreaga istorie modernă a țării. Am promis să nu ne lăsăm copleșiți de frică și îndoială. Am lansat inițiativa *Șase luni pentru România* și oamenii ne-au urmat, tot mai mulți, tot mai hotărâți. Am promis să repunem satul românesc în drepturile sale și am lansat *Proclamația de la Ruginoasa*, ofertă și angajament politic pe care țaranii români le așteptau de 50 de ani. Am promis să redăm

Cuvânt la **comemorarea unui an de la moartea lui Corneliu Coposu**, București, 11 noiembrie 1996.

tinerilor șansa de a se bucura de țara lor și am semnat *Contractul cu tânăra generație*.

I-am promis lui Corneliu Coposu o Convenție unită și puternică, iar Convenția Democratică a devenit cea mai puternică forță politică de opoziție. I-am promis lui Corneliu Coposu că CDR va câștiga alegerile și am câștigat alegerile. Tot ce i-am promis lui Corneliu Coposu prin legământul solemn de acum un an a devenit sau este pe cale să devină realitate.

Națiunea română s-a născut pentru a rămâne în istorie, nu pentru a ieși din timp, din propria ființă sau în afara granițelor Europei. De aceea, cineva trebuie să realizeze, pentru prima oară, acele lucruri care să împace țara cu propria-i istorie. Pentru prima oară în istoria țării, am schimbat regimul politic prin alegeri democratice. Pentru prima oară în istoria postbelică, vom forma un guvern românesc cu partide care au corespondenți în marile familii politice din lume. Pentru prima oară după aceeași nefastă perioadă istorică, vom face ca președintele să devină garantul Constituției și nu stăpânul ei. Pentru prima oară după șapte ani, vom fi primii politicieni care se vor pune fără limite și fără rezerve în slujba cetățenilor și vor răspunde în fața lor pentru fiecare cuvânt, fiecare gest și fiecare faptă. Pentru că nu noi contăm, ci România!

De câteva zile, sute de oameni îmi spun: „Ce păcat că domnul Coposu nu a trăit să vadă ziua victoriei”. Eu vă spun: Corneliu Coposu este alături de noi. El nu a plecat niciodată dintre noi. A fost alături de milioanele de oameni care au votat Convenția Democrată pentru ca ea să clădească România mileniului al treilea. Corneliu Coposu este și va fi alături de fiecare decizie a primarilor, consilierilor, parlamentarilor, miniștrilor, prefecților Convenției Democratice. Corneliu Coposu mi-a cerut să devin Președintele României și va fi alături de mine când voi rosti jurământul către țară.

Mai avem puțin, foarte puțin până când instituțiile statului, prevăzute în Constituție, vor exista și în realitate, nu numai în rapoartele către Consiliul Europei. Ne mai despart doar câteva zile de momentul în care funcționarii publici își vor face simțită prezența la post, nu la bugetul statului. Mai este foarte puțin până când nu vom avea categorii diferite de cetățeni români, ci una singură, egală în șanse, în drepturi și în îndatoriri. Până când legea va fi una singură și dreaptă pentru toți. Mai este foarte puțin până când cei aleși nu vor mai născoci fantasmе răzbunătoare, războaie civile, epurări politice, sechestre teritori-

ale pentru a rămâne în fruntea bucatelor, ci vor munci din greu ca să-și justifice fiecare leu din salariul plătit de alegători.

A venit vremea ca frica, minciuna, hoția să-și piardă dreptul de sedere pe teritoriul României. Să plece de unde au venit, pe urmele șenilelor de tanc cu care au venit. În doar câteva zile, poporul își va lua țara înapoi, pentru totdeauna.

Corneliu Coposu a văzut ziua victoriei din vremea când nici unul dintre noi nu a avut puterea să spere în ea. Este datoria noastră să transformăm în realitate imaginea României din visurile lui, din *Contractul cu România* și din sufletul poporului român. Pentru că nu noi contăm, ci România.

VOINȚA DE BINE A ROMÂNILOR

Prin vot au fost decise soarta noastră și soarta țării noastre

Sondajele post-electorale pentru alegerile prezidențiale arată că electoraul român mi-a acordat încrederea sa. Știu că, înainte de a vota, milioane de oameni s-au rugat pentru schimbarea în bine a țării. Dincolo de hotarul unui eveniment electoral, oamenii au văzut în votul lor lumina istoriei și a destinului profund al României. În această toamnă, ne-am aflat nu doar în fața unor alegeri, ci în fața unei răscruci a istoriei noastre, a vocației României în sine și în lume. Faptul că mi-a fost dat să fiu instrumentul acestei prefaceri este pentru mine un privilegiu și o onoare, dar și o imensă răspundere.

Știu prea bine că această victorie este o victorie a tuturor celor care au înțeles că România are nevoie de o democrație adevărată, de o economie sănătoasă, de o viață mai bună pentru toți. Este victoria milioanele de cetățeni români care au sperat încă din decembrie '89 în această schimbare și care au avut energia, înțelepciunea și răbdarea de a-și câștiga, prin forța opțiunilor civice și politice, demnitatea și dreptatea pe care revoluția din decembrie ne-o făgăduia. Este victoria celor care și-au dat viața pentru ca *astăzi să putem decide prin vot soarta noastră și soarta țării noastre*.

Victorie pașnică a gândului curat

Rezultatul votului de astăzi reprezintă victoria milioanele de cetățeni români care au îndurat opresiunea comunistă, păstrându-și speranța în mai bine, omenia, cinstea și simțul dreptății. Este victoria celor care au îndurat, fără să-și trădeze crezul, cumplita represiune a închisorilor comuniste; este victoria celor care au căzut jertfă iubirii de neam și de libertate în anii grei ai dictaturii; este victoria celor care s-au opus cu gândul, cu vorba sau cu fapta forței brutale a regimului comunist, care nu a reușit să-i strivească. Este victoria pașnică datorată

Fragmente din discursurile rostite după **anunțarea rezultatului turului al doilea al alegerilor prezidențiale** la întâlnirea cu susținătorii, la Primăria Capitalei și la marele miting din Piața Universității, București, în noaptea de 17/18 noiembrie 1996.

القوانين الرومانية الجديدة تسمح للمستثمر الاجنبي بشراء وتملك الاراضي واسترجاع الارباح بالكامل

رومانيا تخطت خطوات واسعة على طريق الديمقراطية والاستقرار السياسي والاقتصادي

□ وكالة ايرود الفضل الفضائية
المنظمة الرئيس الاميركي التي
بومباردور فقد شاعها العالم
في خلال التت المسافر حيث لم
القاء، بين بين الرئيس كينغتون
بشاركة اقل من مائة اقل شخص
رواني

وهي منظمة التي السياسية
الرواني، لك الرئيس الاميركي علم
ان بومباردور في ايرود اقل
المنظمة التي السياسية
الرواني، لك الرئيس الاميركي علم
ان بومباردور في ايرود اقل

المنظمة التي السياسية
الرواني، لك الرئيس الاميركي علم
ان بومباردور في ايرود اقل

المنظمة التي السياسية
الرواني، لك الرئيس الاميركي علم
ان بومباردور في ايرود اقل

المنظمة التي السياسية
الرواني، لك الرئيس الاميركي علم
ان بومباردور في ايرود اقل

المنظمة التي السياسية
الرواني، لك الرئيس الاميركي علم
ان بومباردور في ايرود اقل

المنظمة التي السياسية
الرواني، لك الرئيس الاميركي علم
ان بومباردور في ايرود اقل

المنظمة التي السياسية
الرواني، لك الرئيس الاميركي علم
ان بومباردور في ايرود اقل

Alături de Corneliu Coposu și președintele Clinton
IRI (International Republican Institute), 09-10-11.1996; *Al Fajr*, 22.07.1997

THE TIMES

MONDAY NOVEMBER 18 1996

65,738

TODAY **10P**

THE TIMES'S AMAZING OFFER

STARTING TODAY

FREE EUROSTAR TICKET TOKEN 19 PAGE 2

APPLICATION FORM PAGE 36

SCHOOLS WEEK IN THE TIMES

THE GOOD SCHOOLS GUIDE NEW SERIES STARTS TODAY

How to choose the best school for your child

PART 1 PAGES 14, 15

16 PAGES OF SPORT

IS THE CARNIVAL OVER? Middlesbrough's problems mount

PAGE 25

1997 cricket fixtures PAGES 38, 39

TODAY **10**

THIS WEEK IN THE TIMES

TODAY

FASHION MILLIONAIRES

What the style emperors spend their money on

page 17

PLUS: Matthew Paris, page 20 and Melvyn Bragg, page 21

Guns and ammunition exported in £3m deal

British company supplied arms to Hutu militia

FROM SIM KILBY IN KIGALI

The UN embargo was signed in 1994. The UN embargo was signed in 1994. The UN embargo was signed in 1994.

including insurance was £500,000. Most of the company involved in the deal was from Britain.

FASHION MILLIONAIRES

What the style emperors spend their money on

page 17

PLUS: Matthew Paris, page 20 and Melvyn Bragg, page 21

Romanian President concedes poll defeat

FROM REUTER IN BUCHAREST

ROMANJANS elected Emil Constantinescu as president yesterday, throwing President Iliescu out of office and ending the grip former Communists have held on power since the 1989 revolution.

Exit polls put Mr Constantinescu 7 to 8 per cent ahead of Mr Iliescu, who came to power in 1989 with the overthrow and murder of Nicolae Ceausescu, the Communist dictator. The President appeared on television to con-

<https://biblioteca-digitala.ro>

gândului curat al românilor și voinței lui Dumnezeu care ne-a ajutat și ocrotit de-a lungul istoriei neamului nostru.

În numele înaintașilor, în numele celor care au luptat, în numele copiilor noștri și chiar în numele celor care nu au fost alături de noi până acum, dar care vor înțelege curând că și pentru ei ne-am luptat, am obținut astăzi cea mai dorită victorie, o victorie de pace și de împăcare, victoria de azi.

Să recuperăm timpul furat de istorie

Victoria forțelor democratice în alegeri democratice reprezintă, în același timp, o reparație istorică dorită, așteptată, sperată pentru înaintași și pentru noi. Ea este singura cale spre reconcilierea profundă și reală de care are nevoie România astăzi.

S-a dovedit prin alegeri că suntem cea mai importantă forță politică și civică a României, suntem forța dorinței de progres, a dorinței de împăcare și a dorinței de mai bine pentru fiecare locuitor al țării. De-abia acum se va elibera pe deplin energia latentă a celor care știu să-și iubească prin fapte neamul și țara. Istoria noastră a mai cunoscut asemenea clipe de grație, când am știut să recuperăm timpul furat de istorie și să trecem din trecut în viitor.

Așa cum s-a clădit România modernă, așa se va înălța și România secolului care ne așteaptă; așa cum am fost odată o țară deschisă spre Europa, așa va fi România spre care aspirăm noi: parte integrantă a marii familii a statelor democratice, parte integrantă a Europei unite.

Revenind în marele concert al lumii democratice contemporane, România aduce cu sine o experiență unică și tragică. Izolată patru decenii și jumătate în spatele Cortinei de Fier și rătăcită încă șapte ani în deșertul tranziției, România poate trece foarte repede peste etape; ea poate ocupa un loc demn în lumea civilizată, locul pe care îl merită. Europeni prin tradiții și civilizați prin vocație, românii au decis astăzi fără nici un fel de ezitare care va fi drumul lor și al țării lor în deceniul următor.

Calea prin care putem ieși din noapte

Noi nu am venit la putere pentru a ne răzbuna, ci pentru a îndrepta lucrurile care merg rău. Nu vom distruge, ci vom continua să construim. Într-o campanie electorală dură și nemiloasă, am învățat ce simplu este să iubești, ce simplu este să spui adevărul, ce simplu este să vrei să faci bine. Suntem un popor care am reușit de-a lungul unor decenii

de ură, de frică și de mizerie să rămânem oameni care știu să iubească, să-și construiască familii, să-și crească fiii și nepoții. Vreau să-i asigur pe toți cetățenii României că acest timp al urii, intoleranței și discriminării etnice sau religioase trebuie încheiat definitiv. Nu voi tolera nici o pedeapsă abuzivă și nici un fel de persecuție.

Am văzut de aproape chipul răului, am trăit sub spectrul lui și nu ne-am lăsat învinși. Au fost dărâmate biserici, dar credincioșii nu au plecat. Au fost deturnate idealurile naționale, dar românii le-au păstrat ascunse în sufletul lor. Am trăit prea mult în rău, ca să nu merităm partea noastră de bine, de fericire, de iubire. De aceea, nu voi tolera necinstea, nu voi tolera violența, nu voi tolera abuzul.

Există o cale prin care putem ieși din noapte și pe această cale ne sunt călăuze valorile naționale, credința în forțele noastre și convingerea că nu suntem cu nimic mai prejos decât alte popoare. În această noapte fierbinte, vă cer să-mi fiți alături pentru adevărata deșteptare a României. Vă chem să pășim împreună pe această cale și să folosim împreună voința de bine a tuturor românilor, pentru a da României și românilor șansa pe care o merită. Iar dacă va fi nevoie de sacrificii, aceste sacrificii va trebui să le facă de acum înainte guvernanții și liderii politici, nu poporul. Poporul a făcut destule sacrificii. Timpul generațiilor de sacrificiu trebuie să se termine pentru totdeauna.

Primesc vestea victoriei în alegerile prezidențiale sub semnul unei imense răspunderi. Știu că în favoarea mea au votat cei care doresc schimbarea în bine a României și sunt dator să respect voința lor începând chiar din această clipă. Cetățenii României și-au pus toată speranța în democrație. Noi, cei care am câștigat alegerile parlamentare și prezidențiale din acest an, ne asumăm astăzi, în fața istoriei, responsabilitatea acestei speranțe și a împlinirii ei.

Vă adresez cele mai calde gânduri și urări de prosperitate, fericire și demnitate și rog pe bunul Dumnezeu să ne binecuvânteze Țara și poporul român.

*Jur să-mi dăruiesc
toată puterea și priceperea
pentru propășirea spirituală și materială
a poporului român,
să respect Constituția și legile țării,
să apăr democrația, drepturile
și libertățile fundamentale ale cetățenilor,
suveranitatea, independența, unitatea
și integritatea teritorială a României.
Așa să-mi ajute Dumnezeu!*

**IMPERATIVUL PREȘEDINTELUI:
UN SINGUR PARTID – NAȚIUNEA
O SINGURĂ IDEOLOGIE – ROMÂNIA**

Azi, 29 noiembrie 1996, începe un nou drum pentru România. Un drum care este posibil datorită înțelepciunii, cumpănirii, dar și curajului poporului nostru. Cetățenii României, în majoritatea lor, au optat pentru schimbare, pentru o viață mai bună și mai dreaptă, dovedind că, indiferent de opțiunile lor anterioare, sunt pregătiți pentru un act democratic, au o viziune despre viitorul pe care vor să-l zidească și și-au redobândit astfel încrederea în sine și încrederea lumii.

Viitorul pe care și-l dorește societatea noastră este un viitor de liniște, pace și prosperitate. Voința sa s-a exprimat pentru forțele care formează actuala majoritate parlamentară și care va forma, în cel mai scurt timp, noul guvern. Această opțiune înseamnă un lucru cert – obligația imperativă de a onora mandatul ce ne-a fost încredințat.

Un contract de încredere

Victoria actualei majorități parlamentare are semnificația unui contract de încredere prin care națiunea și-a împlinit partea care îi revine. Este rândul actualei Puteri să îndeplinească partea ce-i revine, adică transformarea cât mai rapidă a programelor în realitate. Noua Opoziție are datoria să vegheze la îndeplinirea acestor programe, să sancționeze greșelile, dar și să discearnă acțiunile importante pentru

Discurs la **ceremonia de depunere a jurământului în fața Camerelor reunite ale Parlamentului României**, București, 29 noiembrie 1996.

țară și să colaboreze la realizarea lor.

Ultimele două săptămâni au însemnat un moment crucial pentru starea democrației în România. Proba cea mai grea a unei democrații este, fără doar și poate, alternanța la putere. De două săptămâni procesul de tranziție de la o administrație prezidențială la alta, așa cum este cazul în marile democrații ale lumii, se desfășoară fără probleme. Aceasta a fost, cred, proba de foc a democrației românești, probă pe care, cu toții – actuala putere și fosta putere – am trecut-o. Nu cunosc o mai bună dovadă a faptului că România este, în sfârșit, un stat democratic cu adevărat, decât acest proces. Pot spune, cu toată convingerea, că România a intrat definitiv în rândul statelor democratice.

E timpul zidirii

Mulți dintre noi și-ar fi dorit ca această zi solemnă să se desfășoare în vechea clădire, în acel spațiu simbolic al marii tradiții a parlamentarismului românesc, unde au răsunat atâtea cuvinte memorabile, unde atâtea legi care au dat chip și substanță istoriei României moderne au fost cumpănite, dezbătute, adoptate. N-a fost să fie așa. Istoria noastră recentă, pe care trebuie s-o privim cu curaj în față și să ne-o asumăm tot așa cum ne asumăm trecutul de glorie al neamului, ne-a adus să ne întrunim azi într-un loc predestinat unei puteri abuzive, megalomane și totalitare, într-o clădire construită înadins pentru a sfida poporul și pentru a-l îndepărta cât mai mult de citadela unde se ascundea Puterea. Avem, de aceea, datoria ca, prin ceea ce vom gândi, vom rosti și vom face – cu modestie, cu gravă cumpănire și cu râvna noastră neobosită în folosul țării – să aducem în acest spațiu gândul și cuminenția poporului care ne-a dat cinstea de a-l reprezenta. Avem datoria de a nu uita nici o clipă că noi suntem aici doar fiindcă poporul român suveran ne-a dat acest mandat. Avem datoria de a nu distruge sau îngropa în uitare trecutul, ci de a-l înnobila, transformând un palat născut ca un simbol al dictaturii într-un loc simbolic al democrației, într-o piatră de temelie a instituțiilor statului de drept. Avem această datorie și sunt convins că avem și inteligența, și forța sufletească de a da un sens nou și istoriei, și simbolurilor, și destinului nostru.

Drumul pe care pornim azi este un drum greu. Responsabilitatea care ne revine este de a construi un stat de drept în adevăratul său sens.

Fie ca timpul înaintării noastre pe acest drum să fie timpul zidirii.

Dacă în ultimii șapte ani s-au construit instituțiile care asigură cadrul necesar, dar nu suficient, pentru acest edificiu complex, acum datoria

noastră este de a face ca aceste instituții să funcționeze așa cum trebuie. Comportamentul instituțiilor dă caracterul real al unui regim politic, așa cum comportamentul unui om dă măsura caracterului acestuia.

Instituțiile statului în slujba cetățeanului

Această lecție trebuie s-o învățăm împreună, dar timpul nostru de învățare trebuie să fie scurt. Prea mulți ani acest popor a fost supus tiraniei și presiunilor unui aparat de stat care s-a considerat deasupra omului de rând, neînțelegând faptul că el există doar ca să îl servească pe acesta. Așa cum o cere Constituția, „nimeni nu este mai presus de lege”. Legea trebuie să fie una pentru toți. Actul de justiție trebuie să devină un act prin care se face fundamental dreptate. El trebuie să merite să fie mai presus de orice suspiciune. Atunci când ieșim din sala de judecată, trebuie să avem argumente clare că acolo s-a făcut dreptate, chiar dacă am pierdut un proces.

Administrația publică trebuie să devină un organism eficient în slujba comunității. Experiența pe care am acumulat-o în administrația publică locală timp de cinci ani ne demonstrează că acest lucru este posibil, fiind nevoie doar de voința de a face bine ceea ce avem de făcut. O administrație publică eficientă nu înseamnă epurări, nu înseamnă răsturnări periculoase, înseamnă doar un singur lucru – omul potrivit să fie la locul potrivit.

Integrarea europeană și nord-atlantică

Provocarea sfârșitului de mileniu pentru țara noastră este aderarea la Uniunea Europeană și la Organizația Tratatului Atlanticului de Nord. Misiunea noastră nu este deloc ușoară, dar dacă ea va reuși, răsplata va fi pe măsura ei. Iar dacă nu vom reuși, nu vom fi iertați niciodată, pentru că, în neonorarea obiectivelor de interes național, nu există scuze, nici circumstanțe atenuante.

Noi, toți, indiferent de culoare politică, de apartenență etnică, de religie, noi, cetățenii României, trebuie să facem să renască statutul european al României. Această renaștere nu este una declarativă, ci înseamnă un șir de fapte concrete, de acte responsabile pe care trebuie să le ducem la bun sfârșit.

În primul rând, trebuie să asigurăm economiei cadrul în care energiile poporului român să poată să se manifeste din plin.

În al doilea rând, trebuie ca românii să beneficieze corect de resurse materiale, să fie apărați printr-o protecție socială reală; să bene-

ficieze de un climat de pace, liniște și stabilitate.

În al treilea rând, trebuie ca instituțiile și legislația noastră să fie compatibile cu cele ale țărilor Europei occidentale.

În al patrulea rând, trebuie să intensificăm colaborarea pe toate planurile, politic, cultural, științific, economic și, nu în ultimul rând, uman cu statele avansate, dar și cu vecinii noștri care doresc și ei să fie membri ai aceleiași mari familii – Europa.

Dacă nu vom demonstra că putem să ne înțelegem și să colaborăm în mod real cu vecinii noștri, care și în cazul integrării europene vor rămâne partenerii noștri, atunci șansele noastre de integrare în structurile NATO și ale Uniunii Europene sunt anulate.

Legământ

În ceasul de început al mandatului meu, vreau să rostesc un legământ – acela de a veghea la onorarea promisiunilor pe care cei ce au câștigat alegerile le-au făcut. Rolul unui președinte este și acela de a garanta respectarea a ceea ce a dus la investirea cu mandat popular a forțelor politice care au câștigat alegerile. De aceea s-a introdus în textul Legii Fundamentale prevederea ca Președintele României să nu poată fi membrul vreunui partid politic.

Președintele trebuie să aibă un singur partid – națiunea și o singură ideologie – România.

MARI RESPONSABILITĂȚI PENTRU GUVERNUL DE COALIȚIE CDR – USD – UDMR

România poate ieși din zona gri

Diferența de timp dintre data depunerii jurământului de către Guvernul României constituit în urma alegerilor și depunerea jurământului noului Președinte al țării a fost de 14 zile. O perioadă scurtă, dar suficientă pentru a demonstra capacitatea coaliției majoritare din Parlament de a forma un Guvern, de a negocia și de a stabili obiectivele unui program de guvernare pe baza propunerilor celor trei formațiuni componente: CDR, USD, UDMR. Această perioadă ne-a permis, de asemenea, să realizăm în mod concret, pe baza datelor reale, gravitatea situației economice și financiare a țării.

În același timp, România deține în urma rezultatului alegerilor un uriaș capital de simpatie și de încredere în Europa și în lume. Dar acest capital trebuie repede transformat în fapte. Nu este ușor, pentru că trebuie să facem față exigențelor unor reforme structurale îndelung amânate, dar și unor costuri sociale pe care va trebui să le plătim. Și, în același timp, să ținem seama de gravele probleme ale unor păături defavorizate care deja se află la limita supraviețuirii.

Trebuie să înlăturăm unele asperități din relațiile cu țările vecine, ceea ce impune tărie de caracter pentru asumarea unor responsabilități istorice. Pentru a ne realiza obiectivele strategice interne și internaționale avem nevoie de pace în regiune și bună înțelegere cu vecinii.

În ultimii ani ai acestui deceniu, secol și mileniu, România trebuie să facă față unor examene dificile în vederea integrării în Uniunea Europeană și Organizația Tratatului Atlanticului de Nord. Acestea sunt principalele obiective ale politicii noastre externe. Peste numai câteva luni, statele membre în NATO se vor pronunța asupra etapelor de extindere a organizației și a șanselor diferitelor state candidate. În fața noastră se află această imensă provocare: șansa de a ieși din zona gri în care încă ne aflăm.

Discurs cu ocazia ceremoniei de **depunere a jurământului de către Primul-Ministru Victor Ciorbea și membrii Guvernului României**, București, 12 decembrie 1996.

Algoritmul, un test al capacității de a acționa împreună

România se poate așeza pe o nouă orbită. Mai înaltă, mai sigură. Termenul este foarte scurt. Greutățile sunt foarte mari. Totul depinde, în primul rând, de capacitatea coaliției de a acționa unitar, în Parlament și în Guvern, pentru adoptarea și aplicarea măsurilor de reformă în economie, în administrația centrală și locală, în justiție, în învățământ, în armată, în ocrotirea sănătății și protecția socială.

Odată cu votul de încredere acordat de Parlament Guvernului de coaliție și Programului său, obiectivele acestui Program au devenit țelul comun de acțiune al întregului Guvern, indiferent de apartenența de partid a membrilor săi. Ca membru al Cabinetului, fiecare ministru va răspunde în primul rând – și în solidar cu colegii săi – de modul în care țara va fi guvernată pe întreaga durată a mandatului său. Pentru modul de gestionare a competențelor specifice fiecărui minister și contribuția acestuia la realizarea obiectivelor din Programul de guvernare, răspunderea ministrului este directă și individuală.

Guvernarea în coaliție impune respectarea unui anumit algoritm, corespunzător rezultatelor obținute în alegeri de cele trei formațiuni. Algoritmul se reflectă în componența Cabinetului și în conducerea altor instituții publice implicate în guvernarea țării. Odată stabilit, el trebuie respectat în interesul bunei funcționări a coaliției și al respectării voinței electoratului. Nu ne putem permite să modificăm acest algoritm, așa cum nu ne putem permite să nesocotim în vreun fel ponderea voturilor acordate formațiunilor politice care fac parte din coaliție. Dar trebuie ca fiecare formațiune să acopere acest algoritm cu competența personalităților pe care le propune.

Buna funcționare a majorității parlamentare, ca și cea a Executivului depind de respectarea acestor reguli, de seriozitatea și atașamentul membrilor lor față de reformă, în toate componentele sale. Dorim o reformă profundă și accelerată? Va trebui s-o dovedim prin fapte. Va fi un veritabil test al capacității coaliției de a acționa împreună.

Succes Cabinetului Victor Ciorbea

În urma consultărilor cu conducerea partidelor politice care formează coaliția majoritară în Parlament, în funcțiile de miniștri au fost desemnate personalități competente atașate profund procesului de reformă și de integrare a României în Organizația Tratatului Atlanticului de Nord și în Uniunea Europeană.

Prima noastră îndatorire este să ne respectăm angajamentele. Țara

așteaptă din partea Guvernului măsuri ferme și eficiente.

Drumul care vi se așterne în față este lung, greu, plin de obstacole. Mă bazez pe competența, puterea de muncă și onestitatea dumneavoastră. Cred în determinarea dumneavoastră de a-i sluji cu devotament pe cei care ne-au acordat încredere și pe toți cei care își pun speranțele în noi.

Urez succes Primului Ministru Victor Ciorbea și tuturor miniștrilor care, odată cu jurământul depus astăzi, își preiau atribuțiile și responsabilitatea guvernării țării.

PROIECTE PENTRU ȚARĂ ȘI CETĂȚENII EI

Bilanț cu bună credință

În această noapte, viețile noastre și istoria țării noastre își adaugă încă un an. Un an important, un an greu, un an plin, un an care a adus schimbări și speranțe. La miezul nopții, va începe un nou an, la capătul căruia speranțele trebuie să devină, în bună parte, împliniri economice și sociale, împliniri omenești, împliniri în ceea ce privește statutul internațional al României.

Nu există om care, în ultimele ceasuri dinaintea Anului Nou, să nu se gândească la felul în care a petrecut acel an, la ce a făcut bun și folositor, la ce a greșit sau la ce i-a fost dat să îndure. Ca popor, nu putem gândi altfel. Și dacă privim cinstit și cu sinceritate în urmă spre anul care s-a scurs, putem spune că bilanțul este negativ din punct de vedere economic, financiar și social, dar pozitiv în planul politicii externe, al relațiilor interetnice, religioase și umane.

Anii ce vin vor stabili dimensiunea pierderilor și responsabilitatea lor, dar de pe acum noi știm că pentru ceea ce s-a câștigat meritul nu aparține unei formațiuni politice sau alteia, ci majorității poporului român care a dovedit că poate construi o schimbare democratică în liniște și calm, că poate realiza, într-o lume minată de conflicte deschise sau chiar sângeroase, o zonă de înțelegere și stabilitate.

Mai avem multe de făcut

Drumul spre construirea unei economii sănătoase va fi greu și chiar dureros, dar absolut necesar. Nu trebuie să dăm înapoi. Multe lucruri nu sunt cu adevărat grele, ci ne par grele pentru că nu avem suficient curaj. Vă cunosc speranțele și știu bine greutatea cărora sunteți nevoiți să le faceți față. De aceea vreau să vă spun, la acest ceas de cumpănă între ani, că programul pe care Președintele României și l-a propus pentru următoarele luni pleacă de la viața de fiecare zi a românilor, așa cum mi-a fost dat să o cunosc și să o trăiesc eu însumi.

Chiar de la începutul anului, odată cu finalizarea noilor structuri

de putere, vom demara un program de luptă împotriva corupției, a activităților mafioate și a crimei organizate în general, pentru a readuce la bugetul național enormele sume de bani care sunt furate din avuția națională; pentru a asigura ordinea și liniștea publică, viața și avutul cetățenilor, respectarea drepturilor și libertăților fiecăruia.

Suntem într-un moment decisiv al programului de integrare europeană și euro-atlantică a României. Vom declanșa o campanie fără precedent ca dimensiuni și implicații în vederea integrării în NATO și în Uniunea Europeană – în plan economic, politic, diplomatic și militar. Ea are nevoie de sprijinul tuturor, pentru că este o campanie pentru noi toți și nu pentru un conducător vremelnice sau pentru vreun partid. În 1997 se va hotărî, pentru o lungă perioadă de timp, soarta României. Este o cursă contra cronometru pentru câștigarea căreia vom lucra zi de zi împreună.

Copiii noștri

Anul Nou este simbolizat peste tot în lume de un copil. Iată de ce vreau să vă propun o inițiativă care pleacă de la acest simbol: să ne unim eforturile pentru a susține mai mult și cu mai multă consecvență pe copiii țării noastre. Mulți dintre copiii noștri sunt deosebit de înzestrați. Au nevoie de un învățământ performant, au nevoie de cărți, de burse, de laboratoare. Alții, mult prea mulți, sunt bolnavi, părăsiți în voia soartei, orfani sau uitați. Ei au nevoie de asistență, de medicamente, dar au nevoie, mai presus de orice, de căldura inimilor noastre.

Guvernul s-a angajat, după cum am promis și în campanie, să aloce mai multe fonduri. Dar nu este de ajuns. E nevoie de un efort comun al întregii societăți pentru ca generația pe umerii căreia va sta România mileniului III să crească liber, sănătos și demn. E nevoie de concertarea tuturor eforturilor care se fac de către familie, școală, biserică, de către multe organizații caritabile din țară și străinătate.

Anul internațional al copilului s-a încheiat. E nevoie, cred, de un an național al copilului în România. Vă chem pe toți cei care purtați de grijă viitorului nostru comun să colaborăm la programul național „Copiii noștri”, pe care mă angajez să-l coordonez.

Mereu în slujba oamenilor

Se împlinește o lună de când sunt Președintele României și vreau să vă spun că am încercat în acest răstimp scurt să pun în slujba oamenilor instituția pe care o reprezint și care, la rândul ei, vă reprezintă,

indiferent dacă este vorba despre marinarii români aflați în situații critice, despre bolnavi, orfani, bătrâni fără mijloace de întreținere, despre români care nu pot beneficia de dreptul de a călători în străinătate din cauza actualului regim al vizelor, despre români sinistrați în urma unor dezastre naturale sau despre patrioți înțemnițați pe nedrept, ca Ilie Ilașcu. Eu cred cu tărie că România nu trebuie să fie indiferentă față de soarta niciunuia dintre fiii ei, indiferent de locul pe care îl ocupă în societate și indiferent de locul unde se află la un moment dat pe harta acestei țări sau pe harta acestei lumi. Statul român, prin instituțiile sale, trebuie să ofere sprijin moral, material sau diplomatic oricărui cetățean aflat în situații limită, pentru că România înseamnă, înainte de orice, cetățenii ei.

În această noapte de sărbătoare, simbol al speranței și al schimbării, vă doresc tuturor celor care aveți masa bogată și sunteți alături de cei dragi să vă bucurați, pentru că prea de multe ori am uitat, copleșiți de necazuri, sentimentul bucuriei și gustul vieții.

În această noapte, în care nici un om nu ar trebui să se simtă stinger, vreau să mă adresez, în mod special, bărbaților din România care sunt singuri, față în față cu un pahar de vin și cu un aparat de radio, femeilor singure, bătrânilor și copiilor care se simt părăsiți, tuturor celor pe care viața i-a însingurat indiferent de motiv. Clipele grele sunt trecătoare. Dumnezeu i-a hărăzit fiecăruia partea sa de bucurie ce va veni negreșit.

În lunile și anii ce vin va trebui să construim o lume în care să muncim din greu cu toții, în care să găsim răgazul necesar pentru a ne gândi la cei aflați în nevoie materială, dar și la cei care au nevoie de căldură umană, de înțelegere, de comunicare. Începutul acestei lumi ar putea avea loc acum. Cred că sub semnul acestor gânduri și acestor speranțe putem întâmpina cu inima mai senină anul care vine, un an care, cred cu toată tăria, ne va aduce mai multă prosperitate, mai multă încredere, un loc demn și mai de frunte între națiunile Europei și lumii. Cred că sub semnul voinței noastre comune de bine, anul 1997 va fi un an bun pentru România și pentru fiecare dintre noi.

Vă urez o noapte frumoasă și numai zile bune. La Mulți Ani!

APEL PENTRU LEGE ȘI ORDINE

Împotriva corupției și abuzurilor

În fiecare zi, din buzunarul fiecăruia dintre noi sunt furați bani. În fiecare zi, din averea națională sunt înstrăinate în interes personal bunuri și valori. În fiecare zi, România devine mai săracă, bugetul statului devine mai fragil și viitorul nostru mai nesigur. În fiecare zi, sume imense de bani sunt deturnate din mersul lor firesc și intră în conturile unui grup de oameni restrâns, dar din ce în ce mai puternic. În ultimii șapte ani, acești oameni au pătruns în toate structurile puterii, în fostele guverne, în fostele parlamente, în jurul fostului președinte, în justiție, în poliție, în armată, în serviciile speciale, în lumea bancară.

Am fost ales președinte în urma unei campanii care a pus pe primul plan problema corupției generalizate care macină România. Iar în ultima lună am fost întrebat de multe ori ce voi întreprinde concret pentru eliminarea acestui flagel. A venit momentul să ofer un răspuns acestor întrebări.

Am afirmat mereu că vom putea finanța proiectele de protecție a celor mai săraci dintre noi prin banii obținuți din diminuarea drastică a economiei subterane de tip mafiot. Începem acum acțiunea de recuperare a banilor dumneavoastră. Prin această campanie mai urmărim un obiectiv, cel puțin la fel de important ca acela material. Vrem să refacem autoritatea instituțiilor statului. Vrem să redăm oamenilor cinstiți din această țară încrederea în ei înșiși. Vrem să redăm oamenilor care se spetesc pentru fiecare bănuț convingerea că drumul muncii cinstite este singurul adevărat și că toate celelalte sfârșesc rău. Vrem să însuflăm tinerilor dorința de a munci și a trăi din muncă și să stărpim odată pentru totdeauna ideea îmbogățirii prin furt sau prin înșelăciune.

Încă din primele zile ale mandatului meu am solicitat instituțiilor abilitate ale statului o informare completă privind dimensiunile și consecințele corupției și criminalității organizate din România, privind cauzele care au blocat cursul dosarelor penale în fază de urmărire sau

Mesaj către țară pentru **sprijinirea luptei împotriva corupției și crimei organizate**.
București, 8 ianuarie 1997.

de judecată și motivele pentru care infracțiuni notorii, uneori petrecute sub ochii noștri, nu-și găsesc ani în șir vinovații.

Nici o amânare, nici o favoare

Presei îi revine meritul de a fi tras primul semnal de alarmă în legătură cu aceste fenomene devastatoare pentru viața noastră de fiecare zi și pentru viitorul copiilor noștri. Din păcate, situația reală, așa cum mi-a fost dat să aflu cu mijloacele pe care le are la îndemână șeful statului, este mai gravă decât am putea crede citind ziarele sau privind la televizor. Consiliul Suprem de Apărare a Țării a ajuns la concluzia că astăzi corupția și criminalitatea organizată reprezintă fenomene care pun în pericol siguranța națională. Dacă lucrurile vor evolua în direcția în care evoluează acum, există riscul de a ajunge la o dezorganizare economică și monetară de proporții sau, în plan social, la violențe și atentate, la răfuieli publice de tip mafiot.

În fața unei asemenea provocări nu mai e timp decât pentru acțiune. Orice amânare ar fi sinucigașă. Iată de ce i-am chemat la Președinție pe conducătorii tuturor instituțiilor care au obligația să lupte cu criminalitatea și corupția și le-am cerut să pună capăt blocajelor, tergiversărilor și acuzelor reciproce. Am format, începând de ieri, un organism nou, Consiliul Național de Acțiune Împotriva Corupției și Crimei Organizate în cadrul căruia aceste instituții să acționeze împreună, fără intermediari, fără amânări. Coordonez personal acest organism și răspund de eficiența lui.

În combaterea acestui flagel al corupției nu vom ține seama nici de poziția socială, nici de avere, nici de apartenența politică, nici de grade de rudenie. Vom ține seama numai de lege. Și vom începe cu cazurile cele mai grave.

Legea, mai presus de toate

Mi s-a cerut, nu o dată, destituirea unor demnitari care nu și-au făcut datoria în lupta cu aceste fenomene. Vor avea loc destituiri, dar de fiecare dată va trebui să ținem seama de procedurile legale și de vinovățiile individuale corect stabilite. În orice caz, un lucru trebuie să devină clar: pasivitatea organelor de stat abilitate prin lege să facă ordine nu este altceva decât complicitate la corupție. Ea va fi tratată ca atare.

Voi cere Parlamentului ca legislația incompletă sau inadecvată să fie completată sau modificată în cel mai rapid mod permis de regulile

statului de drept. Voi cere înăsprirea pedepselor pentru o serie de infracțiuni grave, a căror frecvență a devenit periculoasă pentru ordinea publică. Dar trebuie să fie limpede că nu ne putem ascunde nici o clipă în spatele lipsei legilor pentru a amâna războiul cu corupția sau cu criminalitatea organizată. România are un Cod Penal și numeroase legi speciale prin care infracțiuni ca acelea despre care am vorbit sunt pedepsite de multă vreme. Problema noastră este să aplicăm aceste legi fără a mai amâna la nesfârșit soluționarea dosarelor.

România a fost furată începând de la granițele ei, începând cu punctele vamale pe unde au trecut și încă mai trec mari cantități de mărfuri în regim de contrabandă. Anual, cinci sute de miliarde de lei care ar fi trebuit să ajungă la bugetul de stat și mai apoi la alocațiile pentru copii, la ajutoarele sociale, în învățământ sau în sănătate, ajung în buzunarele unor contrabandiști.

Astfel de oameni fură României demnitatea și prestigiul internațional. Investitori străini serioși și importanți s-au văzut nevoiți în ultimii ani să plătească mari sume de bani unor înalți funcționari ai statului pentru a li se oferi posibilitatea să deschidă și să dezvolte afaceri în România. De multe ori ei pleacă și investesc în alte țări. În felul acesta suntem lipsiți de fonduri pentru re tehnologizare, de locuri de muncă, de credibilitate și respect pe piețele internaționale de mărfuri sau de capital.

Ca Președinte, am datoria să coordonez personal această luptă, așa cum Guvernul are datoria să gestioneze corect și în folosul dumneavoastră sumele pe care le vom recupera. În același timp, însă, am și obligația de a garanta caracterul democratic al acestei acțiuni de amploare. Vrem să repunem legea în drepturile ei, fără a prejudicia drepturile nici unei persoane, fără a afecta imaginea nici unei instituții. Nu vom începe o vânătoare de vrăjitoare, ci un război de apărare. Inamicul e deja pe teritoriul nostru, ne sleiește resursele, ne nesocotește tradițiile și interesele legitime, ne spune la ureche că orice încercare de împotrivire e în zadar, că în România se fură și se va fura mereu.

Intransigenți și cu noi înșine

Mă adresez celor care lucrează în procuratură și justiție, în poliție, jandarmerie, organe de control, servicii secrete, armată, în mod deosebit specialiștilor tineri, cu rugămintea de a participa la această luptă împotriva corupției și a crimei organizate cu toată responsabilitatea, pentru a reda oamenilor încrederea în instituțiile statului și pentru a-și

apăra propria onoare.

Fac un apel special către juriștii cu experiență în domeniul avocaturii. Îi rog să-și pună pentru o perioadă de timp experiența în slujba organelor de anchetă penală și a magistraturii care au nevoie de oameni calificați pentru a face față perioadei care urmează.

Vă chem pe dumneavoastră, milioane de femei și de bărbați cinstiți din România, să punem capăt acestui flagel, vă chem să spunem nu cererilor de mită, drogurilor, mărfurilor despre care știm că provin din contrabandă. Vă rog pe dumneavoastră să semnați celor în drept orice abuz și orice infracțiune cu încrederea că mașinăria legii va începe să funcționeze și în țara noastră.

Am vorbit suficient despre lege sau despre Constituție. A venit timpul să le aplicăm în litera și spiritul lor.

ESTE MOMENTUL SĂ NE RESPECTĂM PROMISIUNILE

Reforma rapidă și radicală, o necesitate stringentă

Este bine cunoscut faptul că integrarea europeană și euro-atlantică reprezintă obiectivele strategice de prim rang și de primă urgență ale României de astăzi. Suntem conștienți că aderarea la NATO și Uniunea Europeană presupune abordări, negocieri, perioade de adaptare și calendare de integrare diferite, ceea ce implică un mare efort diplomatic. Acest efort trebuie dublat de un efort intens de însănătoșire a economiei și a finanțelor țării, pentru a ne înscrie pe o linie de compatibilitate cu standardele internaționale.

În contextul acestui an crucial, când o serie de decizii va redesena arhitectura politică și strategică a Europei, simt nevoia să precizez că reforma radicală și rapidă, așa cum este ea gândită de statul român, nu reprezintă o strategie de vitrină datorată exclusiv integrării, ci înseamnă, mai întâi de toate, singura opțiune viabilă a României, singurul drum care ne poate duce de la izolare la cooperare, de la stagnare la o societate modernă, de la sărăcie la un viitor demn.

România începe acum un proces de reformă reală cu mari întârzieri față de alte state din centrul Europei. Noi știm că nu numai pentru oamenii de afaceri, dar și pentru țări, timpul înseamnă bani. Mai mult decât atât, timpul, enunțarea și respectarea unui anumit program și a unui anumit ritm de reformă înseamnă credibilitate. Este obligatoriu un ritm intens de lucru și mai ales este vital pentru noi să realizăm un adevărat tur de forță în domeniul legislativ și administrativ.

Accelerarea privatizării

Am învățat din greșelile trecutului și nu vom repeta greșeala de a considera că liberalizarea prețurilor este prin ea însăși suficientă pentru a avea o economie de piață. Această măsură va fi cuplată cu un proces rapid de privatizare și de demonopolizare, pentru că numai după înalizarea acestora semnalul prețurilor va reflecta realitatea economică.

Expunere la **masa rotundă internațională privind Programul de reformă din România**, organizată de grupul de presă britanic „The Economist”. București, 3 martie 1997.

Accelerarea privatizării se va face în primul rând printr-un program legislativ, dar, în același timp, ea va implica modificări substanțiale la nivelul organizării Fondului Proprietății de Stat prin simplificarea și descentralizarea procedurilor de privatizare, prin măsurile necesare îndeplinirii condițiilor pe care noi înșine le-am acceptat semnând acordurile FESAL și ASAL.

Prin programul de privatizare vom oferi facilități serioase investitorilor strategici. Este vorba, desigur, despre acei investitori care dețin capital, know-how și piețe de desfacere, importante mai ales în cadrul privatizărilor societăților mari sau foarte mari. În acest context, prin simplificarea procedurilor, ne-am propus să scoatem la vânzare, săptămânal, un număr cât mai mare de societăți comerciale. Că vor fi 50, cum s-a spus, sau mai puțin de 50, important este ca ele să fie cu adevărat atractive pentru investitorii străini și în special pentru investitorii strategici pe care îi dorim.

Privatizarea trebuie făcută în condiții care să asigure un teren de joc egal pentru toți participanții, fie că sunt străini, fie că sunt români. Pentru a ajunge la un asemenea statut, mai avem mult de lucrat, dar noi credem că într-un timp relativ scurt vom reuși să facem tot ce trebuie în ceea ce privește regimul investițiilor străine, în așa fel încât el să permită repatrierea capitalurilor, a dobânzilor și a dividendelor. În același timp, Legea privatizării băncilor își propune să nu mai limiteze procentul de acțiuni deținut într-o bancă românească de către bănci străine cu renume incontestabil.

Măsuri dureroase, dar necesare

În următoarele luni, economia românească va fi obligată să-și trateze chirurgical multe dintre rănila prin care se pierdea capital și se iroseau resurse. Vor fi necesare măsuri dure, vor trebui închise unități nerentabile, în primul rând întreprinderile producătoare de mari pierderi. Mai multe complexe zootehnice vor intra într-un proces de privatizare sau, după caz, de lichidare. În multe alte societăți comerciale vor avea loc restructurări care să conducă la obținerea de profituri, în condițiile eliminării vechiului sistem al subvențiilor de stat.

Din punctul de vedere al logicii economice, acestea sunt măsuri absolut necesare. Pe moment, însă, ele vor crea, și noi trebuie să spunem deschis acest lucru, o serie de probleme sociale, multe dintre ele grave, pentru care Guvernul s-a înarmat cu programe de protecție socială. Este vorba de programe sociale focalizate, care se adresează

în special segmentelor celor mai defavorizate: familii cu mulți copii, oameni în vârstă, oameni cu pensii sociale.

Subliniez rolul important al Băncii Mondiale, al Fondului Monetar Internațional și al programelor Uniunii Europene în ceea ce privește conceperea, finanțarea și, sper, de acum înainte, derularea acestor programe. Am mulțumit public acestor organisme internaționale pentru modul în care au perceput exact situația în care ne aflăm. Pentru că trebuie să spun că n-a fost ușor nici pentru marile organisme internaționale să perceapă caracteristicile momentului economic și social prin care trece România.

Odată cu crearea instituțiilor proprii economiei de piață este nevoie și de impunerea unor reguli specifice acestui sistem. Aplicarea acestor reguli, cum ar fi cele privitoare la piața valorilor imobiliare, la protecția consumatorului sau la faliment trebuie supravegheată permanent, aplicarea măsurilor de stimulare sau, după caz, de sancționare fiind singura cale prin care asemenea norme capătă un conținut real.

Va reuși terapia de șoc?

Succesul reformei economice depinde de felul în care ea este trăită de cei săraci și de păstrarea acestui capital foarte important, care se numește stabilitate internă. Statutul nostru de pilon de stabilitate regională nu trebuie irosit.

Alături de responsabilitatea noastră asumată până la capăt, există și o responsabilitate europeană pentru acest moment în care, în unele țări din jurul nostru, situația se degradează și este pusă în cauză funcționarea instituțiilor democratice. Am spus acest lucru cu claritate și în fața forurilor internaționale și în întâlnirile cu oameni de afaceri. Este mult mai ieftin să păstrezi un palier de referință al reformelor democratice pentru care nu ai efectuat mari cheltuieli, decât să cheltuiești enorm pentru a repara ceea ce s-a stricat în momentul în care s-a produs o criză. O criză care, de multe ori, produce nu numai efecte locale, ci și efecte regionale.

Întrebarea, pe care și-o pun cei care urmăresc acum, cu atenție, ceea ce se întâmplă la noi, este: vor reuși românii să ducă până la capăt acest ambițios program de reformă economică, care înseamnă terapie de șoc? Vor reuși sau nu? Vor reuși ei să-și respecte angajamentele? Va duce aceasta la o reacție socială pe care o vor putea controla? La aceste întrebări răspunsul nostru este: da, vom reuși!

Specialiștii din lumea băncilor și a oamenilor de afaceri știu foarte

bine că, spre deosebire de ceea ce își imaginează cei mai mulți oameni din afara acestei lumi, capitalul cel mai important nu sunt banii, ci încrederea. Or, noi am reușit în trei luni, numai în trei luni, să ameliorăm modul în care românii erau percepuți în general ca oameni plini de imaginație, cu viteză de gândire, simpatici, care promiteau mult, dar apoi nu mai respectau ceea ce au promis, după care consumau și mai multă imaginație și inteligență pentru a explica de ce s-a întâmplat așa.

O minune pentru totdeauna

Nu spun că nu vom avea probleme foarte mari, nu spun că nu vom avea, probabil, manifestări de protest. Reforma a început iar rezultatele pozitive nu vor apărea înainte de doi – trei ani. Costul social a venit imediat și este deja resimțit de o mare parte a populației.

Sondajele de opinie sunt favorabile intensificării reformei și asistăm la o creștere a încrederii în moneda națională. Este adevărat că în România dăinuie o vorbă de duh, nu lipsită de regrete: „orice minune durează trei zile”. Astăzi însă, cred că a devenit limpede pentru noi toți că trebuie să facem din economia de piață, prin succesul ei, o minune pentru totdeauna.

STATUL ÎN PARTENERIAT CU CETĂȚENII

Politica de dezvoltare regională, element central al reformei

Dezvoltarea regională este un subiect de o importanță vitală pentru evoluția politică și economică a României și ea se află în centrul filosofiei politice pe care mi-am asumat-o. Convingerea mea este că politica de dezvoltare regională nu trebuie privită ca un element izolat și marginal al reformei, ci, dimpotrivă, ea constituie un aspect central al eforturilor noastre de depășire a momentelor dificile ale tranziției. Prinși în mijlocul marilor dificultăți ale prezentului, trebuie să nu pierdem din vedere obiectivele finale. Așa-numita „perioadă de tranziție” nu este decât o etapă intermediară în cadrul itinerariului nostru către o societate cu adevărat democratică și prosperă.

Tranziția presupune, ca o condiție necesară, un dublu proces, ale cărui componente se cer permanent sincronizate. Pe de o parte, este vorba despre abandonarea mecanismului mental format sub vechiul regim, care subzistă încă, în stare latentă sau manifestă, la nivelul atitudinilor și practicilor sociale ori economice, constituind tot atâtea obstacole în calea schimbării. Pe de altă parte, sunt necesare regândirea modului de acțiune a instituțiilor statului și reinventarea pârgghiilor de care aceste instituții au dreptul să dispună într-o logică democratică.

Un stat respectuos față de om și încrezător în cetățean

Sigur că, în această perioadă sensibilă a tranziției, nu se poate să nu existe un factor capabil să confere coerență și eficiență întregului proces de reformă. În mod inevitabil, acest factor este statul. Sarcina sa principală este aceea de a orienta schimbările în așa fel încât acestea să nu provoace răsturnări și tensiuni de natură să accentueze sau să creeze noi discrepanțe care ar putea pune sub semnul întrebării reușita tranziției.

Statul, actor principal al tranziției, trebuie, în mod necesar și conștient, să sufere el însuși un proces de transformare la nivelul struc-

Alocuțiune la **deschiderea Conferinței naționale Politica de Dezvoltare Regională în România**, București, 12 mai 1997.

turii și prerogativelor sale. Statul trebuie să fie atât subiect, cât și obiect al reformei. În acest punct, politica de dezvoltare regională își capătă întregul sens. Strategia de amenajare a noii arhitecturi a statului reprezintă, în fapt, părăsirea logicii autoritare și centralizatoare a statului omnipotent și omniprezent și asumarea unei logici noi, aceea a statului respectuos față de om și încrezător în capacitatea cetățeanului de a gestiona, singur sau în cooperare cu semenii săi, interesele proprii și ale comunității.

Experiența demonstrează că oamenii pot să-și identifice și să-și urmărească mult mai bine scopurile particulare la propriul nivel de acțiune socială și economică, intervenția excesivă a statului și pretenția acestuia de a conduce și rezolva toate aspectele vieții sociale și economice dovedindu-se, în final, inefficiente.

Principiul descentralizării și cerințele unei dezvoltări coerente

Dovezi palpabile pe care istoria recentă ni le pune la îndemână nu pot decât să pledeze în favoarea însușirii acestui principiu al descentralizării. Totuși, succesul reformei depinde, în mare măsură, de asigurarea unei dezvoltări economice coerente, care să evite diferențe accentuate de performanță dintre județe sau dintre diferite regiuni ale României. Trebuie salutată inițiativa Comisiei Europene și a Guvernului României care, în cadrul unui proiect PIHARE, au elaborat *Programul de Dezvoltare Regională*. Un prim obiectiv al acestui proiect a fost deja realizat prin editarea Cărții Verzi, cuprinzând detalierea unei *strategii specifice pentru o politică regională în România*.

Faptele și studiile statistice ne arată că, în România de astăzi, o politică de dezvoltare regională este mai mult decât necesară. Planificarea economică centralizată, de tip comunist, a ignorat specificul și nevoile locale, a condus la accentuarea unor discrepante inacceptabile între rural și urban, între diferite județe și regiuni ale țării. În ultima perioadă, aceste diferențe, departe de a se atenua, s-au agravat.

Investițiile străine în România, care rămân reduse în comparație cu celelalte țări din zonă, se concentrează în proporție de 70 la sută în numai patru județe și în municipiul București. Să adăugăm la această constatare și dezechilibrul participării diferitelor segmente ale populației la dezvoltarea economiei. Modificările pe care ultimii ani le-au adus în structura populației ocupate nu au favorizat decât în prea mică măsură creșterea numărului de angajați în sectorul serviciilor. Totuși, aportul acestui sector este de aproape 40 la sută din PIB. În același

timp, populația ocupată în agricultură, care concentrează peste o treime din populația activă, contribuie cu doar o cincime la avuția nou creată. Mai grav încă, migrația spre sectorul agricol a provocat și alte discrepanțe. Dacă în 1990 nici un județ nu avea mai mult de jumătate din populație ocupată în agricultură, acum cel puțin opt județe au depășit acest procent, patru dintre ele aparținând regiunii sudice a României.

Reformă pentru oameni, nu pentru statistici

O politică regională înțelept concepută este menită să favorizeze coerența națională a unei dezvoltări durabile, fără marginali și fără excluși. Dezvoltarea regională nu este un scop în sine, ea se adresează oamenilor, este concepută și pusă în practică în vederea asigurării unui nivel de trai decent. Tocmai datorită precarității condițiilor de viață ale unei mari părți a populației, politica de dezvoltare economică, în general, și politica de dezvoltare regională, în special, trebuie susținute și amplificate pentru combaterea sărăciei.

Atât funcția pe care o îndeplinesc în stat, cât și propria mea conștiință nu-mi îngăduie să împărtășesc ușurința cu care adeseori șomajul este declarat ca fiind un efect inevitabil al reformei, ca un inconvenient firesc al procesului de ajustare structurală a economiei. Șomajul trebuie privit ca un pasaj de tranzit spre o altă ocupație, care în dinamica restructurării economice devine mai utilă pentru societate.

Când vorbim despre dezvoltare regională și despre reducerea rolului instituțiilor centrale ale statului, nu trebuie să uităm nici o clipă că, prin Constituție, „statul este obligat să ia măsuri de dezvoltare economică și de protecție socială, de natură să asigure cetățenilor un nivel de trai decent”. Opțiunile noastre politice și viziunile noastre macroeconomice pot fi subiect de controversă și dezbateri. Dar *răspunderea autorităților publice față de dezvoltarea țării și față de calitatea vieții fiecărui cetățean nu este facultativă. Nu pentru statistici facem reforma, ci pentru oameni.* Reforma n-ar fi decât un efort inutil dacă prețul ei ar fi excluderea pe termen lung de la dezvoltare a unor segmente ale societății ori ale unor regiuni ale țării.

Este necesară o analiză serioasă a experienței țărilor din Uniunea Europeană pentru care dezvoltarea regională a constituit o preocupare constantă. Acest exercițiu al dezvoltării prin descentralizare a condus în aceste țări la o sporire a responsabilității comunităților locale ale cărei efecte sunt ilustrate de procentul de 30 la sută din taxe și impozite care rămân în bugetul local.

Aducerea deciziei mai aproape de cetățean

Atenția pe care o acordăm modelului european nu trebuie separată de condițiile particulare ale aplicării sale în România, în acest moment. Starea societății românești impune, de la bun început, anumite limite și un anumit ritm al acțiunilor noastre. Adoptarea mecanică a unui procentaj uniform de constituire a bugetului local nu ar putea conduce decât la consacrarea situației existente și, pe termen lung, la permanentizarea și adâncirea discrepanțelor între localități și între județe.

Într-o primă etapă, statul trebuie să-și asume un rol coordonator și redistribuitor, tocmai cu scopul de a asigura atenuarea decalajelor și o dezvoltare armonioasă a regiunilor țării. Responsabilitatea statului trebuie înțeleasă mai puțin ca un control administrativ și mai mult ca o echilibrare fiscală și financiară. Nu se va ajunge, în acest fel, la o închidere în sine a uneia sau alteia dintre regiuni. Dimpotrivă, cheia succesului constă în solidaritatea dintre regiuni, adevărat liant național în asigurarea unei dezvoltări echilibrate.

Pe lângă aceste considerente de natură socio-economică, procesul de descentralizare este capabil să confere o nouă dimensiune democrației. În fond, descentralizarea semnifică în mod fundamental aducerea deciziei mai aproape de cetățean. Pe de o parte, cetățeanul este mai implicat în rezolvarea problemelor care-l afectează pe el și comunitatea din care face parte iar, pe de altă parte, cetățenilor le revine în mod nemijlocit responsabilitatea acestor decizii. Cetățeanul român poate deveni astfel un cetățean activ, un cetățean interesat de viața publică și responsabil de rezolvarea problemelor comunității.

România are o îndelungă și nefericită tradiție a unui stat centralizat și dirijist, care a confiscat acțiunea individuală în beneficiul său exclusiv. Ceea ce încercăm noi acum, sarcină extrem de dificilă și delicată, este să transformăm aceste realități. Adesea, întrebarea la care s-a căutat răspuns când a fost vorba de acțiunea statului a privit, în principal, gradul de implicare a acestuia în plan economic și social. Trebuie să părăsim dialectica acestei întrebări, să trecem de la o problemă cantitativă: „de cât stat este nevoie?” la o abordare calitativă: „de ce fel de stat avem nevoie?”

România are nevoie acum de un stat care să se fondeze pe o *mare înțelegere*, capabilă să spargă tradiția antagonismului stat – societate, în care principiul director era „mica înțelegere” dintre indivizi, ocotind legea și autoritățile statului văzute, deopotrivă, străine, ostile și incapabile să le rezolve interesele. Este nevoie de un stat partener al

societății și al cetățenilor care să se recunoască în el, un stat care, dacă propune un pact social, participă efectiv la el și sprijină societatea civilă fără să i se substituie.

Marea înțelegere reprezintă propunerea pe care o adresez tuturor cetățenilor României, pentru a face posibil drumul nostru spre istoria mileniului ce vine.

RECONCILIERE ISTORICĂ

Un alt mod de a înțelege relațiile dintre oameni și dintre popoare

Suntem aici, la Târgu Mureș, pentru a marca – Președintele Ungariei și Președintele României – un moment al reconcilierii româno-maghiare, pe care l-aș defini istoric. Am spus cu foarte multă grijă acest cuvânt, „istoric”, de prea multe ori folosit pentru lucruri prea mici. Mi s-ar fi părut o trufie să-l rostesc dacă ieri, la Palatul Cotroceni, președinta Adunării Parlamentare a Consiliului Europei și secretarul general al Consiliului Europei nu ar fi apreciat reconcilierea dintre România și Ungaria ca un mod nou de a înțelege relațiile dintre două popoare, ce poate fi asemuit cu binecunoscuta reconciliere istorică dintre Franța și Germania, putând deveni un model pentru alte țări care, într-o lume frământată și tulbure, nu au găsit încă forța unei astfel de soluții. S-ar putea totuși ca noi, cei de aici, să nu realizăm încă semnificația istorică a acestui eveniment. De multe ori, când ești foarte aproape în timp de un eveniment, nu poți să-i vezi întreaga dimensiune și când ești chiar în interiorul lui, nu poți să-i vezi adevărata profunzime.

Peste puterile noastre mărunte, voința lui Dumnezeu ne-a ajutat. De-a lungul istoriei noastre comune și atât de dure, clopotele au sunat de multe ori la primejdie și ne-au chemat la luptă, unii împotriva altora. Acum, poate chiar aceleași clopote ne cheamă la împăcare. Toate simbolurile trebuie să-și găsească un loc și trebuie să-și găsească un nume. Acest loc al împăcării se cheamă Târgu Mureș.

Am venit aici ca să aducem, împreună, omagiul nostru locuitorilor orașului Târgu Mureș și ai județului Mureș care au știut, la șapte ani după cele trei zile de rătăcire din primăvara anului 1990, să găsească în ei forța unirii, forța de a arăta că oamenii pot învinge istoria și nu trebuie să se lase mereu învinși de ea.

Astăzi trebuie să spunem răspicat celor care au vrut atunci să ne ducă pe un alt drum, că noi am refuzat să fim o „Bosnie” înaintea

Discurs cu prilejul vizitei efectuate împreună cu Președintele Ungariei, Arpad Göncz, la Târgu Mureș. 28 mai 1997.

tragediei din Bosnia Herțegovina. Iar toți cei care, din neștiință sau din reavoință, mai îndeamnă la ură sau la răzbunare, trebuie să se gândească ce ar urma dacă s-ar întâmpla ceea ce ei îndeamnă să fie. Să se gândească ce ar fi urmat dacă atunci, în 1990, ar fi continuat violențele, ar fi murit oameni, s-ar fi distrus case, s-ar fi aruncat poduri în aer. Și, dacă sunt în stare, să se căiască.

Din fericire, nu a fost nevoie să vină alții să ne împace, să ne monitorizeze sau să ne trimită trupe de menținere a păcii. Pentru că noi am fost în stare să găsim în noi înșine forța de a alege drumul înțelegerii și al împăcării.

Națiunile nu pot fi altfel decât sunt oamenii care le aparțin

Cred că națiunile nu se pot comporta altfel decât se comportă comunitățile umane din care ele se compun sau oamenii, ca persoane.

Președintele Arpad Göncz și cu mine ne-am întâlnit prima oară ca doi oameni dornici să se cunoască. În septembrie 1994, în calitate de președinte al Consiliului Național al Rectorilor din România, eram la Budapesta pentru Conferința rectorilor europeni. Fiind și lider al Opoziției din România, am fost primit de către Președintele Arpad Göncz la Palatul prezidențial. I-am adus o veste pe care n-o știa. I-am spus: „Rectorul Universității Sorbona a hotărât să vă acorde titlul de Doctor Honoris Causa pentru merite în domeniul ecologiei”. Domnia sa mi-a spus: „Ar fi mai important pentru mine să primim acest titlu onorific împreună, pentru o împăcare și o reconciliere între popoarele noastre”.

Doi ani mai târziu, în februarie 1997, amândoi eram invitați la Davos și Președintele Confederației Elvețiene, Flavio Cotti, ne-a poștit la masă împreună, undeva la poalele Munților Alpi. După ce a văzut cum discutăm, deschis și amical, ne-a mărturisit un gând al său. Dorise să fie un mediator pentru înțelegerea dintre români și maghiari. Dându-și seama că nu este nevoie de o mediere, ne-a propus să discutăm despre... literatură și filozofie.

Așa cum ați putut constata, discursul Președintelui Arpad Göncz nu a fost un discurs diplomatic și nici un discurs oficial obișnuit. În spatele acestui discurs stă o filosofie politică proprie unui om de cultură și unui om responsabil.

Nu avem aroganța să credem că putem vorbi în numele tuturor cetățenilor țărilor noastre, că putem să-i reprezentăm pe toți. Pentru că suntem democrați, înțelegem că sunt și oameni care nu au aceleași idei

cu noi, că există și oameni care au idei profund contrare și știm că sunt și oameni copleșiți de resentimente. Însă un lucru trebuie să fie limpede: nu vom permite niciodată ca o minoritate extremistă, română sau maghiară, să vorbească în numele poporului român sau în numele poporului maghiar.

Datoria noastră, ca aleși ai popoarelor noastre, este să vorbim în numele celor care doresc ceea ce își dorește de fapt fiecare om responsabil: să trăiască în pace, să trăiască în ordine și siguranță, să știe că țara lui este liberă și nu este amenințată de către nimeni, să știe că poate să-și crească copiii, că se poate întoarce liniștit acasă, că poate munci și poate spera la o viață mai bună și, mai ales, că se poate prezenta demn și cu inima curată în fața celorlalți.

Pentru o nouă arhitectură europeană

Reconcilierea româno-maghiară nu este un act formal, ea este o acțiune matură și onestă. Nimeni nu se prefacă că uită experiențele dureroase ale trecutului. Le privim cu discernământ, cu dorința sinceră de a le cunoaște, pentru a nu le mai repeta niciodată.

Răspunderea noastră este pe măsura momentelor pe care le trăim. Sunt momente cruciale pentru întregul nostru continent. La acest sfârșit de secol și mileniu, după prăbușirea dictaturilor comuniste, se va stabili o nouă arhitectură europeană și noi avem datoria ca țările noastre să se afle în zona puternică, în zona prosperă, în zona demnă și solidă a viitoarei Europe Unite.

Cu ură și dezbinare nu se poate construi, se poate doar distruge. În schimb, prin colaborare, cu sinceritate și având capacitatea de a-ți recunoaște chiar propriile greșeli și de a le corecta, se poate construi acel fundament serios de înțelegere și pace de care națiunile noastre au nevoie.

Numai cei puternici pot fi generoși și sinceri. Să ne dovedim nouă înșine și să dovedim lumii că avem forța generozității, a înțelepciunii și a respectului reciproc.

În multe ocazii am auzit, repetate, fără pătrunderea sensului lor profund, cuvintele Mântuitorului: *Fericțiți făcătorii de pace, căci aceea fiii lui Dumnezeu se vor chema*. Vă chem să le dăm ascultare de acum înainte cu sufletul, cu gândul și cu fapta. Să ne unim forțele și rațiunea, noi toți, iubitorii de pace și de bună înțelegere, și, înțelegându-ne mai bine trecutul, liberi de povara resentimentelor și îmbogățiți de experiențele pozitive care au existat de-a lungul atâtor veacuri de

conviețuire să ne clădim viitorul comun într-o Europă a bunei înțelegeri și a păcii.

Sarcinile pe care popoarele noastre și le-au propus sunt grele. Nici o construcție durabilă nu se face fără muncă, fără sacrificii, fără dureri. Nu ne va fi ușor, mai ales acum, când prețul reformelor trebuie plătit înainte de a obține mult dorita prosperitate.

Într-un moment în care suntem chemați să ne asumăm răspunderile în fața popoarelor noastre și în fața istoriei, vreau să știți că de câte ori va fi greu, ne va fi mai ușor dacă ne vom aminti de această zi petrecută la Târgu Mureș. Pentru că știm acum mai bine că dumneavoastră, locuitorii acestui oraș, sunteți alături de noi, pentru că știm că dumneavoastră ați reușit să depășiți unele din cele mai grele momente din istorie și ați reușit să dovediți că se poate.

TRATATUL ROMÂNNO-UCRAINEAN

Fără ambiții, resentimente sau interese nemărturisite

Prin încheierea Tratatului de bază între România și Ucraina, statele noastre își exprimă în mod clar și lipsit de echivoc opțiunea lor istorică pentru relații întemeiate pe principiul beneficiului mutual, avantajului reciproc și respectului față de aspirațiile legitime ale fiecărei părți. Aceste formule aparțin limbajului diplomatic. Oamenii politici din țările noastre le-au folosit și în trecut, uneori chiar pentru a ascunde lipsa lor de credință în valorile pe care acest limbaj este chemat să le exprime.

Mi-aș fi dorit, într-un moment atât de special cum este acesta, să folosim alte cuvinte, să putem inventa formule noi pentru a arăta că acest tratat nu are caracterul convențional al unor înțelegeri internaționale făcute uneori doar pentru a disimula ambiții, resentimente și interese de nemărturisit. Dacă noi, românii și ucrainenii deopotrivă, vorbim astăzi despre bună vecinătate, cooperare, parteneriat și năzuințe comune, o facem tocmai pentru că noi credem cu tărie în aceste valori.

Diplomația și dreptul internațional au atât reguli unanim acceptate, cât și propriul lor limbaj. Esențialul nu este însă în întregime înscris, negru pe alb, în Tratatul pe care îl semnăm acum. Textul său trebuie completat cu voința comună de a face ca tot ceea ce stă scris să devină realitate, de a converti limbajul dreptului în acte politice concrete. Iată spiritul în care semnăm Tratatul de bază dintre România și Ucraina. Vreau să-i salut, deci, pe partenerii ucraineni, care, împreună cu autoritățile române, și-au dovedit, cu răbdare și competență, atașamentul față de principiile fundamentale pe care se construiește noua arhitectură politică a Europei.

Ca orice eveniment de importanță deosebită, semnarea acestui tratat și, de altfel, întregul demers care l-a precedat au constituit, în ambele țări, obiectul unor dezbateri complexe în care s-au exprimat

Discurs la ceremonia consacrată semnării **Tratatului de bază cu Ucraina**, Neptun, 2 iunie 1997.

diferite puncte de vedere, adesea divergente, dacă nu chiar polemice. Dar, tocmai prin această confruntare de idei, am putut distinge mai bine ceea ce ne apropie și am putut vedea limpede lipsa de conținut a tot ceea ce, în ochii unora, părea să ne despartă pentru multă vreme.

Am fi putut alege trecutul

Vreau să profit de acest moment pentru a prezenta într-o lumină clară, menită să înlăture orice neînțelegere sau interpretare partizană, semnificația reală a Tratatului româno-ucrainean. De aceea, voi începe prin a preciza că dinamica procesului de negociere dintre statele noastre s-a organizat în jurul viitorului. Nu pentru că România și Ucraina n-ar avea un trecut. Țările noastre aparțin unei arii de veche și ilustră civilizație. Până în zorii epocii moderne ne-a unit aceeași religie ortodoxă și rezistența pe care am opus-o, în egală măsură, expansiunii otomane în bazinul pontic. În anumite momente, românii și ucrainenii au făurit chiar proiecte politice comune extrem de ambițioase, cum a fost alianța dintre Domnul moldovean Vasile Lupu și Hatmanul Bodgan Hmelnițchi. Relațiile dintre români și ucraineni au fost însă tulburate, în ultimele două secole, de intervenția imperiului rus și apoi a celui sovietic. Popoarele noastre suportă încă, atât pe planul dezvoltării economice, cât și la nivelul vieții lor politice interne, consecințele acestei dominații.

Am fi putut alege trecutul ca obiect al înțelegerii noastre. Ne-am fi felicitat reciproc pentru paginile sale de glorie și am fi deplâns împreună gravitatea contradicțiilor pe care totalitarismul ni le-a lăsat moștenire. Nu acesta a fost însă mandatul pe care ni l-au dat cetățenii din cele două state. Suntem aici pentru că națiunile noastre ne-au încredințat, în mod democratic, răspunderea de a le însoți în trecerea lumii în mileniul viitor.

Viitorul nostru este indivizibil

Faptul că aparținem aceleiași zone, că avem în bună parte aceeași memorie istorică, că obiectivele majore ale țărilor noastre se îndreaptă în aceeași direcție, cea a integrării într-o nouă Europă, ne obligă să dăm viitorului o formulă comună. Tratatul româno-ucrainean nu este, în fond, decât o expresie juridică a credinței că România și Ucraina au, în noua arhitectură de securitate și de prosperitate a Europei, un viitor indivizibil.

În ultimă instanță, nu semnăm acest tratat pentru două entități sta-

tale văzute ca niște contururi pe hărțile politice, ci pentru ca românii și ucrainenii, indiferent de limba în care se exprimă, de avutul lor, de vocația lor profesională sau de responsabilitățile lor politice, să poată fi mai des împreună, să se angajeze în proiecte comune și să beneficieze de cadrul care să le permită să ducă la bun sfârșit aceste proiecte. Modul nostru de a gândi raporturile dintre state trebuie să se schimbe. Avantajul, oricât de reciproc ar fi, nu trebuie să aparțină statelor, ci oamenilor, tinerilor, întreprinzătorilor, cercetătorilor, profesorilor, artiștilor.

Pe acest plan și oricât de clasici ar fi termenii în care este redactat, Tratatul româno-ucrainean este purtătorul unei astfel de gândiri noi. Raționamentele teritoriale și instituționale pre-moderne lasă loc afirmării primatului cetățenilor, al comunităților, fie ele majoritare sau minoritare într-o țară sau alta. Românii din Ucraina își pot regăsi, pe această cale, mândria apartenenței lor etnice, specificul lor cultural, identitatea lor de români.

Drepturile omului și libertățile publice nu trebuie doar declarate; ele se cuvin susținute și consacrate printr-o aplicare fidelă în practică. În fapt, Tratatul pe care îl semnăm astăzi se înscrie în cadrul mai larg al procesului construirii unor relații bazate pe încredere și cooperare pe care România le vizează în mod consecvent prin încheierea unor tratate de bună vecinătate și prietenie cu statele din imediata sa apropiere. În acest sens, nu cred că trebuie să mai insist acum asupra semnificației istorice a Tratatului nostru cu Ungaria.

Securitate și solidaritate regională

Tratatele și acordurile bilaterale se constituie în etape intermediare, în pași necesari ai efortului nostru conștient de a edifica o arhitectură regională solidă și, totodată, flexibilă care, păstrându-și importanța și semnificația proprie, devine, la rândul ei, o verigă esențială în algoritmul strategiei globale de integrare în Uniunea Europeană și de aderare la Organizația Tratatului Atlanticului de Nord.

Solidaritatea regională, ale cărei contururi le întărim astăzi, nu este numai o antecameră în perspectiva atingerii obiectivelor noastre strategice, ci este și o valoare în sine. Colaborarea în plan regional, atât în domeniul securității și al politicii, cât și în cel al relațiilor economice, oferă dovada voinței noastre politice și capacității noastre de a construi, prin propriile forțe, un sistem de securitate și cooperare care să funcționeze mai eficient. Tot ceea ce ne-am propus și am realizat arată

că demersul nostru nu se rezumă doar la asumarea unui rol pasiv, de acceptare a unor avantaje, ci, dimpotrivă, că noi căutăm să îmbogățim sistemul la care vrem să fim parte.

În acest context cooperarea româno-ucraineană capătă un înțeles mai nuanțat. Prin așezarea lor geografică la Marea Neagră, România și Ucraina pot constitui o punte de legătură între spațiul european și zona Asiei Mici și Centrale. Semnarea Tratatului aici, la Marea Neagră, nu este întâmplătoare. Portul Constanța și zona sa liberă au în această clipă vocația de a deveni unul din punctele majore de articulare a rețelelor economice care traversează Asia și Europa.

Euro-regiunile Dunării de Jos și Prutului de Sus pe care am decis să le creăm sunt, într-un anume sens, emblematice pentru efortul nostru comun și pentru felul în care înțelegem să participăm la construcția unei noi Europe. Dunărea de Jos și Prutul Superior sunt plăci turnante ale civilizației acestei părți a continentului nostru. Nu gloria lor apusă și prestigiul lor istoric ne-a determinat să le dăm o nouă viață, ci faptul că ele nu au încetat să păstreze un potențial uman și economic pe care noi avem sarcina să-l valorificăm. Regiunea Dunării de Jos și Bucovina pot redeveni, prin munca noastră comună, adevărate „noduri” ale rețelei de prosperitate a Europei de mâine.

Interesul național obligă statul să apere pacea și drepturile cetățenilor săi

Cu toții știm că Tratatul pe care l-am semnat astăzi a adus în discuție, poate mai mult decât alte acorduri de această natură, problema atât de sensibilă a justificării sale prin prisma interesului național. Desigur, orice angajament internațional al unui stat suveran este indisolubil legat de invocarea și dezbateră acestui subiect cu toate implicațiile sale. Așadar, în astfel de momente, definirea coordonatelor interesului național și identificarea modalităților de realizare a acestuia, formează însuși nucleul problemei.

Este momentul să răspundem public acestei întrebări esențiale: care este cu adevărat interesul nostru național într-o lume a colaborării și interdependenței? Care este semnificația lui reală atunci când îl asociem ideii de spațiu economic și de securitate comun? doresc să fiu aici extrem de limpede. Definirea interesului național al României în lumea de azi și de mâine nu implică nicicum o negare a valorilor de care românii sunt legați prin însăși istoria lor. Cred cu fermitate că interesul național al României nu poate fi definit prin noțiuni abstracte

și arheologice. El izvorăște din dorința legitimă a cetățenilor de a le fi asigurate identitatea, demnitatea, securitatea și bunăstarea. Această dorință orientează politica noastră externă. Ea nu se vrea o politică a birocrațiilor guvernamentale, ci o politică a cetățenilor.

Ca Președinte al României, exprim convingerea că vremea declarațiilor incendiare cu ochii și gândul fixat în trecut este depășită. Nici o logică a intereselor de grup sau de partid nu mai poate folosi argumente în justificarea unor înfruntări, revendicări și divergențe. România, Ucraina, ca și Ungaria sau Republica Moldova sunt state suverane, recunoscute de comunitatea internațională. Suntem parteneri cu drepturi egale izvorâte din obligația fundamentală de a garanta pacea și propășirea cetățenilor noștri.

EXTINDEREA NATO

Summit-ul de la Madrid, iulie 1997

Decizia extinderii Alianței Nord-Atlantice este, în esența ei, un eveniment de o importanță crucială pentru Europa, pentru securitatea mondială. În ceea ce privește România, această decizie este sub așteptările noastre. România a făcut tot ceea ce i-a stat în putere pentru a demonstra că este eligibilă pentru a fi membră NATO. Totuși, eforturile extraordinare pe care le-a făcut România, precum și progresele extrem de vizibile, în special în ultimele șapte luni, au fost încununate de recunoaștere oficială din partea acestui Summit, în care România a fost nominalizată alături de Slovenia. În cadrul procesului de extindere, aflat în curs de desfășurare, această nominalizare, împreună cu stabilirea unei date pentru ulterioarele admiteri, plasează România într-o poziție favorabilă.

Doresc să exprim mulțumirile mele tuturor acelor țări care au stat alături de România, sprijinind eforturile noastre până în ultimul moment, aici, la Madrid.

În numele poporului român, doresc să exprim sincere felicitări celor trei țări menționate să înceapă imediat negocierile pentru admiterea în NATO.

Așa cum am făcut și până acum, intenționăm să continuăm cooperarea strânsă cu aceste state.

În contextul deciziilor de la Madrid, declar că România își va continua eforturile pentru integrarea euro-atlantică și reafirm că România este deja parte a arhitecturii de securitate și stabilitate europeană. România a dovedit deja că poate asigura nu doar propria securitate, dar poate fi un pilon de securitate în regiune.

Suntem hotărâți să cooperăm cu toate țările membre NATO pe al căror sprijin contăm. Sperăm că apropiata vizită la București a Președintelui Clinton va marca începutul unui parteneriat strategic româno-american pe care îl așteptăm cu foarte mult interes.

Declarații după sesiunea la vârf a **Consiliului Parteneriatului Euro-Atlantic privind extinderea NATO**, Madrid, 9 iulie 1997.

Important pentru România

Este în primul rând faptul că NATO a decis concret lărgirea Alianței de la 16 la 19 state membre și că acest proces va fi continuat în 1999.

Documentul adoptat de Summit-ul NATO de la Madrid recunoaște „progresele spre democrație și statul de drept într-un număr de țări sud-est-europene, în special România și Slovenia”. Această nominalizare a României pe primul loc al listei numeroaselor state-candidate pentru următoarea etapă a extinderii este, fără îndoială, un succes. Este adevărat că decizia putea să fie mai bună, dar putea să fie și mai rea ținând cont că până în momentul începerii dezbaterilor celor 16 nu se vorbea decât despre 3 candidaturi cu șanse, fără alte nominalizări.

La sfârșitul anului 1996, când discuțiile preliminare anticipau această formulă, România nu se afla „în cărți”. Semnalele încurajatoare pe care România le cumulasă ca urmare a primirii sale în Consiliul Europei, prin semnarea primului Parteneriat pentru Pace al NATO cu un stat nemembru, prin faptul că fusese a doua țară care ceruse oficial aderarea, ca și prin participarea sa la misiuni militare de menținere a păcii au fost contracarate de politica internă a PDSR și a aliaților săi. Lipsa de conținut a reformei economice, amânarea privatizării și a restructurării, refuzul de a garanta proprietatea privată și condamnarea fățișă a principiului restituirii proprietăților abuziv confiscate de regimul comunist figurau în toate evaluările NATO. Apoi, chiar în perioada când Consiliul Nord-Atlantic dezbătea candidaturile și dimensiunea primului val al extinderii, orice șansă de nominalizare a României a fost compromisă de refuzul PDSR și al Președintelui Ion Iliescu de a renunța la colaborarea cu partide a căror poziție anti-reformă și anti-occidentală era exprimată fățiș. Oferta de a guverna împreună cu CDR și PD fusese respinsă și, la București, guverna Patruaterul roșu al PDSR, PUNR, PRM și PSM. Sloganele vehiculate de PDSR și candidatul său la Președinție până în ultima zi a campaniei pentru alegerile din noiembrie '96 s-au auzit și dincolo de hotare. Tot ceea ce România pierduse timp de șapte ani și decalajul său, în raport cu cele 3 state acum admise, nu puteau fi recuperate de CDR în șapte luni de guvernare.

Spuneam că decizia din 8 iulie putea fi „mai rea” pentru că, la formula 3+2 s-a ajuns după multe ore de dezbateri. Franța ne susținea pledând pentru cinci admiteri în primul val. Aveam și suportul altor state, în special al Italiei. Propunerea de 3+2 a venit din partea Germaniei și a fost acceptată în cele din urmă și de SUA.

Șanse pentru 1999

Prevederile laconice din documentul oficial pot fi citite într-o lumină mai favorabilă după declarațiile publice ale primilor actori politici. Președintele Jacques Chirac s-a declarat deplin convins că România va intra în 1999 în NATO. Cancelarul Helmut Kohl a exprimat simpatia Germaniei față de România și Slovenia și certitudinea absolută că acestea vor fi admise în NATO în 1999 dacă lucrurile vor rămâne pe calea cea bună. Mai mult, Președintele Clinton, care se opusese formulei de 5 și, apoi, chiar și celei de 3+2, a declarat că SUA vor ajuta România pentru integrarea sa în NATO. Lansarea Parteneriatului Strategic SUA–România și vizita Președintelui Clinton la București confirmă această susținere.

LANSAREA PARTENERIATULUI STRATEGIC CU SUA

Bun venit Președintelui Clinton

Ne aflăm împreună într-un loc care este un simbol al libertății, într-un loc în care s-a murit pentru libertate.

În această piață, în decembrie 1989, mii de oameni au înfruntat tancuri și gloanțe cu pieptul și cu mâinile goale, în numele unor valori pentru care mulți dintre părinții și bunicii lor au murit în închisorile comuniste sau în singurătatea exilului.

Ne aflăm împreună într-un loc care este un simbol al democrației. Pe această peluză au stat săptămâni la rând greviștii foamei; de la acest balcon au vorbit săptămâni la rând înalte personalități ale științei și culturii românești, au vorbit muncitori și țărani veniți din toate colțurile țării și tineri, foarte mulți tineri, studenți și elevi. Aici am descoperit forma supremă a libertății, solidaritatea umană.

Ne aflăm împreună într-un loc care este și un simbol al credinței. În această piață, în fața armelor, tinerii au strigat: „*Cu noi este Dumnezeu!*”. Au crezut, au rezistat, au luptat.

Și tot aici, când democrația a învins definitiv, în noiembrie 1996, ne-am rugat și ne-am îndreptat gândul spre Dumnezeu pentru a-i mulțumi. Aici, între Universitate și Teatrul Național, simbolurile rezistenței românilor prin cultură, îi spunem azi *Bun Venit* Președintelui Statelor Unite ale Americii, William Jefferson Clinton.

Peste un ocean așezat între noi de Dumnezeu, s-a născut o punte construită de oameni: puntea valorilor comune în care credem și pe care suntem capabili să le transformăm în instituții, într-un Parteneriat Strategie SUA – România.

Aici, alături de noi, se află acum umbrele tuturor acelor români care au murit refuzând să creadă în minciună, umbrele celor care, de-a lungul a 45 de ani de comunism, au continuat să creadă doar în adevăr, în demnitate și în drepturile omului. Credința lor a învins, iar faptul că se află aici un președinte american, primul președinte american

Discurs la **mitingul din Piața Universității cu prilejul vizitei în România a Președintelui SUA, William Jefferson Clinton**, București, 11 iulie 1997.

care vizitează o Românie democratică, este încă o dovadă că acum țara noastră, renăscută prin jertfă, are prieteni puternici și adevărați.

Pentru mulți oameni Statele Unite sunt în primul rând un model al reușitei economice, o vitrină a economiei de piață, a eficienței, a prosperității și a forței militare. Această imagine este reală, dar nu este completă, pentru că, în același timp, Statele Unite sunt și promotorul luptei pentru libertate și democrație pretutindeni în lume. A avea un parteneriat strategic cu SUA este o onoare pentru orice țară democratică.

Împreună spre mileniul trei

În urmă cu câteva săptămâni, la Haga, am participat împreună cu Președintele Clinton la ceremoniile de aniversare a Planului Marshall – un simbol al renașterii europene realizate cu sprijinul esențial al unei Americi care nu a uitat niciodată continentul de baștină al celor mai mulți dintre cetățenii ei. Harta politică a lumii nu se mai împarte acum doar după granițe naturale și convenționale, ea se redesenează în condițiile în care oamenii din spații diferite și mult îndepărtate cred în aceleași valori.

Thomas Jefferson, unul dintre părinții fondatori ai revoluției americane, spunea că *a te revolta împotriva tiraniei înseamnă a asculta de dorința lui Dumnezeu*. Românii s-au revoltat împotriva tiraniei, dar au plătit cu sânge libertatea atât de mult dorită. Despărțindu-se definitiv de comunism, România vrea să clădească împreună cu Statele Unite un parteneriat solid, pornind de la valorile libertății și democrației pe care le împărtășim cu toții.

În istoria lumii au existat mari strategii ai războiului, iar Statele Unite au avut parte de multe asemenea personalități. Dar, într-o lume care-și orientează din ce în ce mai mult prioritățile spre cooperare și coexistență, Președintele Clinton este un strateg al păcii. Este Președintele care a gândit deschiderea Alianței Nord Atlantice către noile democrații europene, făcând din aceasta punctul central al politicii sale externe. Este Președintele care a înțeles că România a optat definitiv pentru democrație, economie de piață, pace și toleranță. A venit la București pentru a ne aduce personal acest mesaj.

La Madrid, Alianța Nord Atlantică a declarat România ca un partener privilegiat pentru cel de-al doilea val al extinderii ei, cu condiția ca reformele economice și politice să nu se oprească. Noi știm că aceste reforme nu se vor opri pentru că le-am gândit și le-am dorit în primul

rând pentru binele nostru. Nu ne vom opri pentru că poporul român dorește să trăiască într-o țară stabilă și prosperă. Nu ne vom opri pentru că ne-am regăsit forța și încrederea în noi. Nu ne vom opri pentru că nu putem staționa pe linii laterale, așteptând să treacă pe lângă noi trenul istoriei.

În șapte luni, România a dobândit o altă imagine în lume, imaginea adevărată a unei noi realități, iar acesta este în primul rând meritul românilor. De aceea, dați-mi voie să vă mulțumesc încă o dată dumneavoastră, compatrioților mei, pentru eforturile pe care le faceți zi de zi, pentru modul în care ați înțeles că mai binele presupune sacrificii și că a venit timpul să înlocuim definitiv vremea vorbelor cu vremea faptelor. Mă adresez acum celor care sunteți în această Piață, dar și celor care sunteți în celelalte orașe ale României și până în cele mai îndepărtate sate ale țării noastre, celor care ne privesc sau care ne ascultă, dar și celor care muncesc sau sunt în suferință, celor din țară și celor răspândiți în toate colțurile lumii, pentru a vă spune că numai datorită dumneavoastră am putut reprezenta cu demnitate și onoare cauza României în lume. Mă înclin în fața dumneavoastră și vă mulțumesc. Datorită dumneavoastră este astăzi aici Președintele Statelor Unite ale Americii. Dumneavoastră, fiecare dintre dumneavoastră sunteți, de fapt, gazdele lui și dumneavoastră îl primiți cu vechea și caldă ospitalitate românească.

Libertatea ca responsabilitate față de propriul destin

A fi liber înseamnă, mai întâi de toate, a fi responsabil față de propriul tău destin. Sunt cuvintele unuia dintre românii care, cu mulți ani în urmă, au ales Statele Unite ca pământ al împlinirii. Astăzi, România este liberă și deplin responsabilă față de propriul ei destin.

România are astăzi relații prietenești cu vecinii ei, iar cetățenii români au relații de respect și bună înțelegere între ei, indiferent de originea lor, de etnia lor, de credința lor. Aceasta face ca România să fie astăzi un pilon de stabilitate într-o zonă încă frământată de neînțelegeri și conflicte, de ură și războaie.

Având la capătăi o istorie milenară, românii vă asigură, domnule Președinte Clinton, că America va putea conta pe înțelepciunea, echilibrul și bunul simț românesc ori de câte ori va fi nevoie.

Într-o lume a interdependențelor, nimic nu se poate face de unul singur. Există o singură cale: *împreună spre mileniul trei.*

LA RĂSCRUCEA DRUMURILOR ȘI A TIMPURILOR

Proiect fundamental pentru mileniul trei

Nu poate exista o dezvoltare durabilă fără o strategie clară și coerentă, o strategie pe termen lung care să abordeze cu prioritate probleme esențiale. O asemenea problemă esențială a oricărei strategii de dezvoltare pe termen lung este modernizarea infrastructurii.

Nu există altă posibilitate de a pune în practică o strategie durabilă, alta decât mobilizarea tuturor energiilor națiunii pentru un proiect național important. Experiența societăților democratice, a societăților deschise demonstrează că structurile statale și administrația publică nu sunt suficiente. Nu se poate realiza nimic serios, nimic important dacă la proiecte strategice majore nu sunt conectate forțe semnificative din societatea civilă. De aici ideea instituirii unui forum care să aibă caracterul unei asociații neguvernamentale și care să mobilizeze inteligențe, capacități și, nu în ultimul rând, posibilități financiare. Iată de ce cred că am plecat cu dreptul în această acțiune care nu se rezumă la un grup de oameni, ci vizează și invită la participare toate societatea românească. Denumirea acestei asociații, *Forumul România la Răscruce*, am sugerat-o spontan, la întâlnirea pe care am avut-o cu ingineri, întreprinzători, profesori, studenți din Constanța, cu ocazia semnării Tratatului cu Ucraina. Am considerat că acordurile bilaterale și trilaterale, pe care România le-a încheiat sau sunt în curs de negociere, reprezintă un cadru optim pentru pregătirea unui proiect fundamental de introducere a țării noastre în harta circuitului internațional de mărfuri și, mai ales, al resurselor energetice.

Iată deci o a doua idee esențială, a statornicirii unei cooperării regionale și inter-regionale, ca formă de realizare a unor proiecte de interes național pentru fiecare dintre statele participante. Pentru că România are o poziție geopolitică deosebit de importantă, din care până acum nu a cules decât efectul negativ, a venit timpul să nu mai acceptăm să fim martori pasivi sau victime ale istoriei scrise de alții. Să devenim creatori, regizori și actori conștienți ai unei istorii pe care

Discurs la **prima reuniune a Forumului România la Răscruce**. București. 1 august 1997.

ne-o construim noi, pentru noi, pentru viitorul țării noastre și în beneficiul unei regiuni în care putem fi un pilon de stabilitate.

S-a spus de multe ori, de-a lungul acestor ultime șapte luni și am repetat-o eu însumi de foarte multe ori, că România se află la răscruce. La răscruce de timp, față-n față cu pragul său de trecere către un nou mileniu. Nu mă refer la o simplă dată calendaristică, pentru că nu ea contează, ci la timp ca măsură a unei anumite etape istorice.

Țările au nivele diferite de dezvoltare: sunt țări care se află deja în ceea ce se imaginează a fi caracteristic pentru mileniul trei și sunt țări care se află încă în mileniul unu. 2000 va fi o dată importantă în măsura în care va fi însoțit de un bilanț pozitiv al stării națiunii, iar, în cazul nostru, și de capacitatea de a oferi o strategie viabilă pentru anii de după acest prag. Așadar, un prag de bilanț și un prag de construcție pentru viitor care să se transforme într-un curent de mobilizare intensă a inițiativelor și energiilor umane.

Drumul Mătăsii și Drumul Ambrei

În același timp, România se află la o răscruce în spațiu, în spațiul geografic și în spațiul politic. Poziția geografică a fost un dat de la Dumnezeu, cea politică vine din istoria noastră mai veche și mai nouă, legată însă – și ea – de aria geografică în care ne aflăm. Geopolitica a fost și rămâne de interes în orice timp istoric.

Poziția României la intersecția unor drumuri comerciale este de larg interes și cu o lungă istorie. Traseele unor drumuri comerciale vechi de milenii, *Drumul Mătăsii*, denumind drumul comercial Est – Vest sau Vest – Est, care lega Occidentul european de Estul extrem până în China și *Drumul Ambrei*, pe axa Nord – Sud, care lega Scandinavia și Polonia de Marea Egee, se intersectau pe teritoriul României.

În Europa configurată inițial geografic, apoi în strategii cu sens militar și expansionist, iar mai nou ca o arhitectură de securitate a unei Europe de la Atlantic la Ural și din Scandinavia până în Sudul Italiei, România ocupă chiar centrul. Ca specialist în domeniu, pot spune că acest centru european se situează în nordul țării noastre, în Maramureș. Dar acesta este doar un dat, care poate fi valorificat sau nu. Datoria noastră este să revenim pe traseul străvechi al acestor drumuri care leagă pe uscat și pe apă extremitățile continentului. Artera pe care dorim s-o configurăm acum, printr-un efort politic și diplomatic intens, va uni Marea Baltică cu Marea Egee prin Marea Neagră. În acest context, coridorul de transport Gdansk – Constanța este pentru noi un proiect prioritar.

Să nu mai fim sub vremi

Dar, dincolo de această răscruce de timpuri și de această răscruce de drumuri, putem spune cu siguranță că țara noastră se află și la o răscruce a propriului ei destin. Suntem condamnați să fim liberi, ca să folosesc o expresie care a făcut vogă în Europa de Vest într-o perioadă în care noi eram condamnați la o dublă ocupație, externă și internă. Această libertate, pe care o avem acum, presupune responsabilități și compatibilitate, capacitatea de a alege mereu dintre mai multe căi pe cea mai profitabilă. Altfel spus, libertatea înseamnă puterea de a clădi viitorul fără frica de dictatura întâmplării. Numai așa vom putea întoarce spusa cronicarilor, numai așa vor fi vremurile sub noi și nu noi sub vremi, cum am fost atâta timp în istoria noastră.

Forumul România la Răscruce pleacă de la o regulă esențială pentru o societate care își propune să construiască pe termen lung: obligativitatea unor proiecte de amploare. Există în lumea de azi multe asemenea exemple și experiența altor state ne este de folos. De curând, în Japonia, am constatat nevoia Japoniei și a japonezilor de a avea proiecte de anvergură, de a fi puși în fața unor provocări continue, a concurenței și a ștachetelor ridicate cât mai sus. Pentru o țară care deține o mare parte din avuția mondială, dar care continuă să muncească într-un ritm susținut, menținând populația în condiții modeste de salarizare, astfel de proiecte motivează efortul colectiv. Este esențial ca o țară să gândească mai întâi de toate la viitor.

Astăzi, cine nu înaintează nu stă pe loc, ci pierde, prăbușindu-se. Este un lucru pe care japonezii l-au înțeles perfect. La întâlnirea cu reprezentanții Keindaren-ului, o asociație a oamenilor de afaceri considerată guvernul economic al Japoniei, aceștia mi-au prezentat proiectul „Japonia 2020”, în termeni preciși, graduali, cu obiective clare pentru viitorul țării lor. Un proiect gândit și calculat pentru un sfert de secol. Un exemplu din care, cred eu, avem de învățat și noi, românii.

În situația de astăzi, pentru a recupera rămănerile în urmă, pentru a schimba mentalitatea și atitudinea de așteptare și pentru a valorifica potențialul intelectual de care dispune, România are nevoie de proiecte solide care să definească unde vrem să ajungem, pe ce cale, pe ce ne bazăm. Pot fi proiecte exclusiv naționale. Dar, într-o lume care se conturează tot mai clar ca o societate globală, avem nevoie și de cooperare cu parteneri interesați în proiecte de anvergură, irealizabile pe cont propriu. La posibilitățile noastre, o politică de bun simț ne impune în primul rând programe de cooperare inter-regională și regională, văzute

nu ca o izolare în fața unei societăți globalizate în plan mondial și cu atât mai puțin ca o retragere din cursa pentru câștigarea locului nostru binecuvântat în noua arhitectură europeană. Dimpotrivă, acest cadru va constitui anticamera integrării noastre în Europa unită, o fază pilot de antrenament pentru participarea la o societate globală. O astfel de viziune oferă posibilitatea să exploatăm la maximum potențialul zonei în care ne-a așezat istoria. Trebuie să judecăm obiectiv și să ne evaluăm perspectivele în acest context, cum trebuie să fim cinstiți cu noi înșine atunci când ne analizăm și trecutul, și prezentul, dacă vrem să construim cu adevărat un Viitor și nu doar să vorbim despre el.

Avem nevoie de o strategie pe termen lung, întemeiată pe o evaluare realistă a aspirațiilor, a oportunităților și a resurselor. Să acceptăm că până acum ne-au lipsit îndrăzneala și imaginația și mai ales o capacitate de organizare pe măsura potențialului de inteligențe native cu care ne place să ne mândrim.

Pericolul excluderii

Primul proiect pe care acest forum dorește să-l promoveze este legat de coridorul economic menit să lege țările Asiei Centrale de Europa prin România. Marile rezerve energetice de la Marea Caspică au atras atenția multor state importante și interesul unor companii multinaționale extrem de bogate, chiar mult mai bogate decât majoritatea statelor din zonă. Toată lumea este interesată în soluții cât mai ieftine și cât mai sigure pentru transportul petrolului de la Caspica spre Europa Centrală sau spre Europa de Vest. Dacă toată lumea este interesată, apare și un conflict de interese. Treptat, treptat, având avantajul unor contacte directe la nivel înalt, mi-am dat seama că pericolul ca România să rămână complet în afara drumurilor comerciale era deja bine conturat, în forma lui cea mai brutală.

De fapt, drama cea mai mare cu care ne-am confruntat în ultimii șapte ani, după părerea mea, nu a fost căderea economiei, stagnarea sau costul reformei, ci lipsa unor proiecte proprii și absența noastră din proiectele multinaționale de anvergură. Un exemplu este decizia de la Salonic, când, la trasarea coridoarelor de transport europene, României îi revenea un segment nesemnificativ care trecea undeva prin sud-vestul țării cu obligația de a construi în acea zonă un pod peste Dunăre. Aceasta însemna ca România să nu fie cuprinsă în structura viitoarelor mari coridoare de transport europene, implicând autostrăzi, rețele de căi ferate și porturi.

Am considerat imperios necesară o ofensivă diplomatică permanentă și folosirea fiecărui prilej pentru o pledoarie în favoarea unor alte formule care să valorifice atuurile României. Am recurs și la metode mai puțin convenționale, desenând pe suporturi improvizate harta Europei sau oprindu-mă în fața globului pământesc din anticamera cabinetului meu de la Cotroceni, cum s-a întâmplat și în cursul vizitei Președintelui Clinton la București. O privire pe hartă și o discuție purtată în fața unui glob pământesc cu lideri politici, financiari sau militari sunt mai convingătoare decât liste întregi de argumente și calcule împovărate de cifre.

O primă victorie s-a obținut la Conferința miniștrilor europeni ai transporturilor de la Helsinki prin retrasarea coridoarelor de transport rutier pe autostrăzi care să străbată România spre București și Constanța, valorificând în paralel coridorul Rin – Dunăre prin includerea în traseu a Canalului Dunăre-Marea Neagră.

Capacitate de organizare

Toate aceste proiecte generoase pot rămâne ficțiuni. Avem o lungă experiență istorică, avem o lungă tradiție de a ne entuziasma, de a ne emoționa și apoi de a uita, pentru ca să ne putem emoționa și entuziasma din nou, la alte proiecte. Mai mult chiar, între sechelele stereotipurilor mentale pe care le purtăm fiecare se numără și acela al prezentării publice a unor proiecte cu satisfacția lucrului gata încheiat. Prezentăm un plan, bifăm „acțiunea”, după care se trece la altă „acțiune” uitându-se ce s-a discutat anterior.

Proiectele pe care le discutăm astăzi pot deveni funcționale cu condiția să fim consecvenți, dinamici și, mai ales, convinși de responsabilitatea pe care ne-o asumăm. Prezența aici, în sală, a reprezentanților unora dintre cele mai importante societăți comerciale, regii autonome, societăți de asigurări, bănci sau asociații economice din România îmi dă încredere și mă face să sper că se va acționa solidar și organizat până la obținerea rezultatelor preconizate.

Voi spune încă o dată, sperând să conving câți mai mulți români, că acela care își iubește țara și gândește la viitorul ei va ști că trebuie să construiască, să organizeze, să fie bun manager. Capacitatea managerială ne lipsește, de aici și slăbiciunile noastre în folosirea resurselor naturale și umane în găsirea unor soluții optime și punerea lor în operă. Avem o birocrație osificată care se interpune ca un element blocant între voința politică de reformă și susținerea populară pentru re-

formă. Pe baza acestei susȚineri populare pentru reformă și pentru a contracara inerȚia segmentului intermediar din administraȚia publică trebuie mizat pe organizaȚiile neguvernamentale capabile cã conducă și să îndeplinească proiecte majore. De aceea mă adresez dumneavoastră, fondatorii acestui Forum, care aȚi dovedit cã înȚelegeȚi mecanismul economiei de piaȚă și știȚi să vă asumaȚi riscurile de care noul tip de gândire, neconvenȚional și concurenȚa deschisă ne obligă să Ținem cont. Dacă vrem să reușim.

CE ȘI CUM CONSTRUIM

Cu oamenii din Valea Jiului la ei acasă

Vreau să vă mulțumesc tuturor pentru invitația pe care mi-ați făcut-o, pentru prezența dumneavoastră aici. Mulțumesc și celor care se află acum în ploaie, afară, pentru că nu au încăput în această sală: mineri, elevi, studenți, profesori, oameni în vârstă și, în mod special, bunicuței care mi-a oferit acest buchet de busuioc.

Această întâlnire este o provocare din multe puncte de vedere. În primul rând, față de ceea ce ne-am obișnuit să înțelegem prin vizite prezidențiale sau vizite de lucru stereotipe, în mijlocul unor oameni scoși pe stradă să aplaude, să aclame.

N-am venit în Valea Jiului nici ca să facem propagandă, nici ca să potolim o criză. Am venit pentru o discuție sinceră, deschisă, serioasă, care să demonstreze tuturor celor care sunt aici sau care ne ascultă din alte colțuri ale țării că Valea Jiului nu este un loc izolat, după cum nici un loc din țara noastră nu trebuie să fie sau să se simtă izolat.

Nu pot să uit și nu pot ieși încă de sub impresia întâlnirii de la Lupeni, din această dimineață, cu unul din oamenii care au avut de suferit de pe urma participării la prima grevă muncitorească anti-comunistă din timpul dictaturii ceeaușiste. Oameni care au suferit, ca domnul Cailă, nu țin discursuri pompoase. A vorbit puțin, cu modestie și, pentru că ploua căinește, s-a oferit să-mi țină umbrela. I-am propus ca, dimpotrivă, umbrela să i-o țin eu dumnealui, ca semn al onoarei pe care statul român de astăzi înțelege să o acorde luptătorilor anticomuniști din toată istoria deceniilor de represiune comunistă.

Știți, cred, că sunt profesor de treizeci de ani. Dar și astăzi, când mă duc la Universitate, mă pregătesc pentru curs. Așa m-am pregătit și pentru această întâlnire, cu un program la originea căruia a stat un material structurat de prefectul dumneavoastră, pe care vreau să-l felicit pentru modul de prezentare a situației economico-sociale a Văii Jiului.

Discurs la **întâlnirea cu cetățenii din Valea Jiului**, Petroșani, Casa de Cultură, 2 august 1997.

Restructurare și reconstrucție

Am cerut, de asemenea, contribuția ministerelor, regiilor și oame-nilor de afaceri care pot colabora pentru reabilitarea întregii activități economico-sociale din Valea Jiului. Inevitabil, începutul înseamnă re-structurare. Să nu ne temem de acest cuvânt. El nu înseamnă numai disponibilizări, înseamnă și reconstrucție.

Se spune că atunci când românii, în loc să țină discursuri, vor face proiecte, atunci va începe adevărata restructurare a economiei. Ar fi, în-să, doar primul pas. Proiectele trebuie transpuse în practică. Ceea ce este infinit mai greu. Eu nu vă pot promite că personal voi aplica acest pro-gram, pentru că n-am nici o prerogativă ca să-l aduc efectiv la îndeplinire. Dar vă promit că tuturor celor care sunt menționați în acest program de reconstrucție a Văii Jiului – ministere, regii, societăți comerciale, administrație centrală, administrație locală – o să le cer respectarea a ceea ce ei au promis că vor face aici. Și vă promit că voi cere primului min-istru ca aceia care nu îndeplinesc proiectele de care răspund să fie demși. Trebuie să fie un timp al adevărului pentru toți, în care să spunem exact ce dorim să facem și să facem ceea ce am spus că vrem să facem.

Aceasta este baza discuției care va urma, pentru aceasta am venit aici, ca să ascult întrebările dumneavoastră, fără restricții, pe orice teme, pe orice probleme și să încerc, în limita cunoștințelor și posibilităților mele, să vă răspund. Acesta este modul cel mai onest în care putem oma-gia sacrificiile, lupta, solidaritatea minerilor de-a lungul întregii lor isto-rii, care înseamnă și 1977, înseamnă și 1929, înseamnă o lungă istorie de luptă și de rezistență care trebuie asumată, așa cum a fost ea, de toată lumea. Trebuie să ne asumăm nu numai partea frumoasă a istoriei, ci și partea ei întunecată. Nu cu fraze, ci cu munca noastră putem să constru-im prezentul și să ne stabilim direcțiile de dezvoltare pentru viitor.

Sentimentul responsabilității

Trebuie ca fiecare să se simtă responsabil pentru ceea ce face el. Aceasta este esența unui sistem democratic cu o economie de piață bazată pe concurență și performanță, în care nu trebuie să aștepti de la alții, în care cei care pot să gândească, să gândească, în care cei care pot să muncească, să muncească, în care cei care nu pot să muncească, să fie protejați. Dar ca să fie protejați trebuie să existe resurse. Aceste resurse noi trebuie să le descoperim, noi trebuie să le valorificăm.

Sunt legat de mineri pentru că am lucrat în acea parte a geologiei legată de minierit. În vacanțele studențești am lucrat, ca să câștig un ban,

ca șef de echipă de probagii în mină. Cu studenții sau singur, ca cercetător, 25 de ani am coborât în minele țării. Știu ce înseamnă solidaritatea, orgoliul, bucuria că vezi din nou lumina zilei. Sunt sentimente care îți dau o altă viziune asupra morții și asupra vieții. Știu și ce înseamnă limitele acestei meserii. Mineritul este în criză în toată lumea, și nu de acum, ci demult. România este printre ult imele țări care n-au fost atinse de curba restructurării mineritului. Ea a fost dramatică în toate țările.

Individualismul egoist, stimulat de teama față de puterea colectivismului comunist, trebuie a liberă a personalității omului și a solidarității între oameni. Solidaritatea de breaslă, care aici este într-adevăr un model, poate fi baza solidarității cetățenilor unui oraș, a cetățenilor unei regiuni cum este Valea Jiului. Domnul Cailă ne îndemna să fim ca o familie. O familie are membrii ei mai răi sau mai buni; unii reușesc, alții nu; dar toți se ajută. Așa este o familie adevărată. Această mare familie trebuie s-o construim, pentru că nu putem clădi o societate nouă printr-o concurență nemiloasă și călcând peste victime.

Politica de securitate socială

Nu putem să lansăm programul de restructurare ca un simplu program de lichidare și închidere a minelor. Guvernul trebuie să lanseze varianta alternativă; omul trebuie să știe ce i se oferă atunci când i se cere să renunțe la ceva.

O schimbare de mentalitate, de la asigurarea locului de muncă văzută ca o obligație a statului la posibilitatea de a-l pierde și a-ți căuta tu însuși un loc de muncă, este un proces dificil. Este dramatic și procesul de înțelegere a șomajului ca o stare tranzitorie, ca un pas spre o altă profesiune.

Am insistat ca plata compensațiilor echivalente salariilor pe 6-12 luni să se facă înainte și deodată. Să se raporteze, cinstit și corect, la salariul mediu al fiecăruia, pentru că nu toate muncile au fost egale. Fiecare trebuie să beneficieze de compensații corelate cu ce a făcut el și cu riscurile pe care și le-a asumat. Acest lucru va trebui susținut în discuțiile cu FMI. Noi trebuie să avem propria noastră politică socială, propria noastră politică de securitate socială. Aceasta a fost bătălia pe care am dus-o încă de când m-am dus prima dată în Occident. N-am bătut cu pumnul în masă, dar am spus ferm: aceasta se poate, aceasta nu se poate. Putem face programe de restructurare dacă înainte dăm o compensație celui disponibilizat. Deși aceste programe există și sunt susținute de Banca Mondială, o serie de birocrați nu au reușit să le

pună în practică sau unii oameni, la nivel local, nu au știut să le urmărească, nu vor să le urmărească ori nu pot să facă acest lucru. Alții trebuie să le ia locul, astfel ca să existe o responsabilitate pentru felul cum își îndeplinește fiecare rolul și obligațiile față de ceilalți.

Traversăm și o criză morală

În momentele grele oamenii tari devin mai tari, oamenii slabi devin mai slabi. Cu oamenii tari construim, pe cei slabi trebuie să-i protejăm. Este o datorie a tuturor, așa cum este obligatoriu să împiedicăm jaful de orice fel. Am promis că voi face acest lucru și, după ce am fost ales președinte, am început să-l fac. Vreau să vă spun că există împotriviri enorme.

Nu mi-am imaginat că această țară, după ce a fost jefuită în timpul dictaturii comuniste, a mai fost jefuită de către și mai mulți, în anii care au urmat. Nici cel puțin nu s-au folosit banii în țară, au fost transferați în străinătate. S-au adus pagube uriașe prin mafia petrolului, prin mafia alcoolului și a țigărilor; există chiar o mafie în comerțul cu produse alimentare. Deocamdată, am început să atacăm vârfurile, dar rădăcinile sunt profunde și sunt, adeseori, internaționale.

Cel mai greu este să curățim de corupți instituțiile abilitate să lupte împotriva corupției. Aici este rezistența enormă. Dar tot aici este și situația cea mai dificilă. Nu poți demite, pe bază de suspiciuni și probe incomplete, oamenii numiți legal în funcții sau aleși de Parlament. Nu poți să câștigi lupta împotriva corupției cu riscul pierderii democrației.

Țara nu are nevoie de un președinte dictator, nici atotputernic, nici atotștiutor. Are nevoie de un om cinstit și sincer, care să discute cu oamenii, cu specialiștii, cu reprezentanții altor instituții și, în limitele legii, să facă ceea ce poate el să facă. Este nevoie ca guvernul să facă reforma, administrația locală să-și preia sarcinile, cetățenii să vegheze la ceea ce se întâmplă, la mica corupție din jurul lor, la care ne-am obișnuit să închidem ochii, dar care ne lovește la fel ca multe alte infracțiuni comise zilnic, în toată țara. Nu putem să luptăm numai împotriva marilor șefi ai crimei organizate, în timp ce copiii sunt agresați sexual, femeile sunt violate, iar bătrânii sunt prădați.

Trebuie să reconstruim economia pentru ca să avem bani și să ne putem dezvolta. Trebuie să reconstruim instituțiile fundamentale ale societății ca să ne putem baza pe ele, pe armată, biserică, justiție, școală. Și trebuie să facem o reconstrucție morală a societății în întregul ei. Acestea sunt ideile pe care vi le propun într-o discuție care va începe acum, dar va rămâne deschisă pentru cel puțin trei ani.

ȘANSE EGALE PENTRU TOATE STATELE CANDIDATE

Consens național în favoarea integrării în Uniunea Europeană

Mă aflu cu puține ore înainte de plecarea la Luxemburg unde, la reuniunea la nivel înalt a Uniunii Europene, se iau în acest moment decizii de mare importanță pentru viitorul continentului pe care trăim. De aceea am simțit nevoia să mă adresez cetățenilor pentru a prezenta, cinstit și concret, care este situația actuală a României în procesul de integrare europeană. Nu este vorba doar de un sentiment personal, ci, în egală măsură, despre o datorie, pentru că actele politice care vizează interesele fundamentale ale țării nu pot fi discutate numai în spatele ușilor închise. Ele trebuie abordate în totală transparență și cunoscute de întreaga societate.

În același timp aș dori să mulțumesc presei care, mai ales în ultimele zile, a prezentat cu competență și obiectivitate principalele probleme legate de summit-ul de la Luxemburg.

Prima întrebare la care vreau să răspund este scurtă, dar fundamentală. *De ce Uniunea Europeană?* Uniunea Europeană, pentru că lumea viitorului va fi dominată de prezența și soliditatea unor astfel de asociații de state. Așa cum am mai avut prilejul să spun, agresiunile și primejdiile din actualul și viitorul context internațional nu vor mai fi atât militare, cât mai ales economice. Țările pot fi atacate în interesele lor financiare, comerciale, agricole sau ecologice. Apartenența la o asemenea uniune de state cum este Uniunea Europeană are rolul de a apăra pe fiecare membru în parte de astfel de amenințări. Nu mai puțin, a face parte dintr-un sistem de securitate economică colectivă înseamnă un sprijin prețios pentru dezvoltarea fiecărei țări. În ultimele decenii, țări care au cunoscut perioade de dictatură, de regimuri totalitare au reușit, chiar dacă procesul de integrare în Uniunea Europeană a durat șapte sau opt ani, să ajungă la rezultate economice și sociale spectaculoase. Mă refer la Spania, Portugalia sau Grecia.

A nu intra în procesul de integrare europeană ar fi, din perspectiva

Declarație privind poziția României față de principalele probleme puse în discuție la Summit-ul Uniunii Europene de la Luxemburg. București, 12 decembrie 1997.

timpului, un act sinucigaș pentru o națiune care s-ar condamna singură la izolare. Pe de altă parte, tot o sinucidere ar fi și intrarea efectivă în Uniune pentru un stat care nu e suficient de pregătit pentru a face față unui regim concurențial dur, cum este cel care se desfășoară și se va desfășura în interiorul Uniunii.

Există în Europa o tendință generală spre integrarea în Uniunea Europeană, iar România este una din țările care au sesizat rapid această tendință. Vreau să vă spun clar, istoria integrării noastre în Uniunea Europeană nu a început odată cu actualul Președinte sau odată cu actuala majoritate de guvernământ. S-au făcut demersuri diplomatice semnificative în timpul mandatului domnului Iliescu, iar aceste demersuri au fost sprijinite de Opoziția de atunci. Trebuie să remarc faptul că și Opoziția de astăzi continuă aceeași linie de sprijin în această problemă de interes național. Și mai important este că, și atunci, și acum, poporul român a susținut și susține ideea integrării în Uniunea Europeană.

Contra-argumente la demararea negocierilor în valuri

Care a fost perspectiva României în a doua jumătate a acestui an?

Avizul Comisiei Europene din iulie 1997 a creat o mare emoție pentru că a împărțit țările candidate din Centrul și Estul continentului în două grupe radical separate. Primul grup de cinci state ar fi urmat să înceapă negocierile de aderare în 1998. România nu făcea parte din acest grup.

Poziția Comisiei a generat în rândul opiniei publice din Estul și Centrul continentului, inclusiv în România, senzația că asistăm la o nouă împărțire a Europei, de fapt, la o nouă excludere a unui anumit grup de țări; că asistăm, din nou, la căderea unei cortine; că procesul extinderii Uniunii Europene se va limita la cinci state și se va opri în jurul anului 2000 sau va avea loc o amânare la nesfârșit a începerii negocierilor cu celelalte state candidate.

Cum a ajuns Comisia la o asemenea concluzie? Datorită faptului că aderarea la Uniunea Europeană presupune îndeplinirea unor condiții extrem de severe, grupate în trei categorii. Cea dintâi se referă la soliditatea și competitivitatea economică. Cea de-a doua privește soliditatea și funcționalitatea sistemului politic democratic, inclusiv respectarea drepturilor omului. Cea de-a treia are în vedere gradul în care legile dintr-o țară corespund anumitor standarde europene precise, vizând funcționalitatea instituțiilor, apărarea cetățenilor, gradul

de civilizație, lupta împotriva corupției și crimei organizate.

România îndeplinește condițiile politice, a realizat aproximativ jumătate din criteriile privind armonizarea legislației și a făcut pași serioși în lupta cu crima organizată și corupția. Ea nu îndeplinește, încă, criteriile de ordin economic, chiar dacă de la publicarea raportului Comisiei Europene din iulie a făcut progrese remarcabile.

De fapt, deși se află în stadii foarte diferite de dezvoltare, nici unul dintre statele candidate nu îndeplinește integral cele trei categorii de condiții care sunt, repet, extrem de dure.

Ca urmare, începând cu luna iulie, autoritățile române au desfășurat o ofensivă diplomatică de mare amploare. Într-o perioadă relativ scurtă, am avut contacte personale cu toți șefii de stat și de guvern din țările Uniunii Europene și cu responsabili diferitelor organisme europene. Contacte similare au avut și Parlamentul, și Guvernul susținând punctul de vedere al României în privința extinderii Uniunii Europene.

Care este acest punct de vedere? România a susținut și susține că procesul de lărgire trebuie să înceapă în același timp, cu toate statele candidate care îndeplinesc criteriile politice. Evident, momentul integrării propriu-zise, ca și ritmul și conținutul negocierilor trebuie să fie diferite, în funcție de nivelul de dezvoltare al fiecărui stat candidat. În mod corect și obiectiv, noi nu punem la îndoială faptul că cele cinci state nominalizate de Comisie nu și-ar merita locul pe care au fost situate, înaintea noastră.

Pe de altă parte însă, am arătat și insistăm pe ideea că reforma este un proces evolutiv. De aceea am solicitat evaluarea periodică a situației în care se află fiecare țară candidată iar această evaluare să se facă în fiecare an, pe baza unor criterii precise și clar definite, astfel încât să ateste progresele sau regresele fiecăreia.

Acceptarea propunerilor României la Summit-ul de la Luxemburg

Vreau să vă spun că argumentele noastre au fost acceptate în principiu de către cea mai mare parte a interlocutorilor noștri. Decizia finală, care se ia acum la Luxemburg, va fi comunicată mâine, când va avea loc reuniunea în plen a șefilor de stat și de guvern ai statelor membre ale Uniunii Europene și ai celor zece țări candidate, plus Cipru. Ceea ce trebuie înțeles bine este că această decizie nu se va referi la state care vor intra și la state care nu vor intra în Uniunea Europeană, ci la modul și la ritmul în care vor avea loc negocierile.

Am mai cerut ca accesul la fondurile bănești oferite de Uniune să fie echitabil. Acestei solicitări i s-a răspuns, de fapt, chiar astăzi. Responsabilul programului Phare a anunțat alocarea unui fond suplimentar de 100 milioane de ECU, adică peste 150 milioane de dolari, pentru țările care nu au intrat încă în negocieri. De asemenea, pot să vă spun că ieri seara și până noaptea târziu am avut convorbiri telefonice cu o serie de șefi de stat și guvern din țările Uniunii Europene, pe care i-am sunat sau de care am fost sunat. Primul Ministru al Luxemburg-ului, țară care deține președinția în exercițiu a Uniunii, a fost însărcinat cu redactarea materialului care se discută astăzi și mi-a comunicat că ideea unei conferințe europene cu țările candidate a prins deja contur, inclusiv decizia ca toate acestea să fie menționate, fără discriminări, ca țări cu care Uniunea va începe negocierile în vederea aderării. Și mi-a mai spus un lucru: că a folosit pentru a susține această idee chiar cazul României.

Asta am cerut noi Europei. Nici mai mult, nici mai puțin. Mai important este acum ce trebuie să cerem de la noi înșine.

Ce ne rămâne nouă de făcut

Integrarea nu este numai o problemă a Președintelui. Sigur că Președintele trebuie să-și asume responsabilitatea pentru acțiunile pe care trebuia să le facă și nu le-a făcut, pentru acțiunile pe care le-a făcut și nu trebuia să le facă sau pentru acțiunile pe care le-a desfășurat în mod necorespunzător. Sigur că, dacă Președintele ar greși, aceasta ar avea un efect grav. Dacă, însă, Guvernul nu va susține un anumit ritm al reformei și nu va controla corespunzător realizarea măsurilor economice și sociale, este clar că, indiferent de premisele mai bune sau mai rele de la care vom pleca începând de mâine, ne vom diminua șansele de integrare. Dacă Parlamentul nu va adopta la timp legile care să asigure adaptarea la normele Uniunii Europene nu ne vom integra. Dacă fiecare dintre dumneavoastră, oameni politici, manageri, membri de sindicat, ziariști sau simpli cetățeni nu veți considera această problemă a integrării europene drept una importantă pentru interesele dumneavoastră, pentru interesele familiei dumneavoastră, ne va fi foarte greu să ne integrăm într-un timp rezonabil. Este o cauză națională și un interes național pentru care trebuie să acționăm cu toții.

În plan european am obținut acum un mare capital de simpatie prin îndeplinirea criteriilor care țin de democrația politică și de drepturile omului. Mai avem însă mult de luptat împreună, pentru îndeplinirea

criteriilor economice și armonizarea legislației.

Există țări care îndeplinesc acum criteriile economice, dar care sunt privite cu indiferență sau chiar critic pentru că nu îndeplinesc criteriile politice. Orice pas înapoi de la realizarea criteriilor politice ne poate, de asemenea, înlătura, poate definitiv, de la procesul de integrare. Iată de ce, acum, înainte de a pleca la Luxemburg pentru această conferință europeană, înainte de a vorbi în numele României, vă chem pe toți să mergem mai departe pentru că viitorul depinde numai de noi. Să nu pierdem ceea ce am câștigat, să nu agităm false probleme, mici vanități, să nu creăm tensiuni acolo unde înțelepciunea și dialogul pot găsi oricând soluții.

Nu vrem să aderăm la Uniunea Europeană pentru că ne-ar cere sau ne-ar obliga cineva, ci pentru viitorul României. *Noi* avem interesul să construim o economie solidă, puternică care să asigure țării și fiecăruia dintre noi prosperitate. *Noi* avem interesul să păstrăm un sistem democratic stabil, puternic, care să ne ofere liniște, care să ofere fiecăruia posibilitatea de a trăi în libertate și siguranță. *Noi* avem interesul să construim o societate bazată pe cinste, pe corectitudine. Acesta este interesul nostru comun și pentru el merită să construim împreună.

CRIZĂ POLITICĂ REALĂ SAU CONFLICT ÎNTRE POLITICIENI?

Disputele politice au creat un blocaj artificial

Disputele din coaliția guvernamentală din ultimele săptămâni au consecințe îngrijorătoare. Ele afectează mersul reformei, cursul leului și volumul tranzacțiilor, ca și interesul partenerilor străini de a investi în România. Din informațiile pe care le-am obținut de la instituțiile reprezentative ale României în străinătate am constatat că situația politică creată în ultimul timp aduce grave prejudicii României pe plan internațional, atât în ceea ce privește cota de risc a investițiilor, cât și în ceea ce privește imaginea de stabilitate pe care România și-a creat-o în regiune. În același timp, în țară oamenii își exprimă îngrijorarea și cer insistent ieșirea din acest impas.

Marea majoritate a populației a realizat că suntem de fapt într-o situație de blocaj artificial, nejustificat, care putea fi evitat. Cei mai mulți au convingerea că această situație servește doar unor interese de grup, opuse interesului general de progres al democrației, al economiei și al relațiilor de cooperare internațională ale României. Realitatea este că, în România, există asemenea grupuri de interese care nu vor reforma sau care vor reforma numai pentru ele. Există cercuri alarmate de lupta împotriva corupției, a economiei subterane și a structurilor de tip mafiot. Există, de asemenea, cercuri ostile intereselor de colaborare și cooperare internațională ale României. Existența acestor grupuri de interese nu poate fi ignorată de nici unul dintre factorii de decizie răspunzători de soarta țării.

Înainte de a vorbi în calitate de Președinte al României, vreau să vă spun că, în calitate de cetățean al acestei țări, sunt consternat de modul în care, în numai câteva săptămâni, opinia publică din România a putut să fie profund manipulată, cu consecințe dramatice sau care pot deveni dramatice pentru soarta țării.

Ipoteza alegerilor anticipate: nejustificată

În mediile politice și în presă se vorbește despre o criză politică gravă și despre posibilitatea unor alegeri anticipate. Se face o gravă

Declarație privind situația politică a țării. București, Palatul Cotroceni, 17 ianuarie 1998.

confuzie între schimbarea opiniilor la nivelul unor partide și schimbarea opiniilor cetățenilor.

În fond, ce înseamnă o gravă criză politică? Bazele unei reale crize politice apar atunci când între opiniile cetățenilor care au ales prin vot un parlament, care a dat un guvern, și au ales un președinte – deci instituțiile de conducere ale țării – și situația opțiunilor cetățenilor la un moment ulterior există o modificare dramatică, iar încrederea populației se îndreaptă majoritar spre centre politice cu alte opțiuni privind dezvoltarea economică, socială și a politicii externe a țării.

S-a întâmplat așa ceva în România? După un an de la alegeri, putem afirma cu toată certitudinea că opțiunile populației nu s-au schimbat radical, astfel că perspectiva unor alegeri anticipate despre care se vorbește nu are obiect.

Nu suntem, așadar, într-o situație de criză politică care să justifice alegeri anticipate. Ne confruntăm însă, și asta este perfect adevărat și foarte grav, cu un conflict între politicieni, cu un conflict determinat mai ales de interese de partid, de ambiții și orgolii personale, amplificate, din păcate, de un spectacol mediatic non-stop oferit de aceștia la televiziuni, radiouri și în paginile ziarelor.

Ritmul reformei: nesatisfăcător

Ce există atunci în realitate? Există, într-adevăr, premisele unei crize guvernamentale. Aceasta este o realitate și un obstacol serios în calea reformei și a stabilității politice, dar care poate fi depășit.

Analiza primului an de guvernare a dus la concluzia că rezultatul reformei nu a fost satisfăcător, că au fost numeroase erori și că ritmul reformei trebuie accelerat. În această situație, am cerut Guvernului să procedeze la o schimbare care să nu se limiteze la o simplă remaniere, să asigure o restructurare a Guvernului și, în special, o restructurare a ministerelor decisive pentru progresul reformei în România.

Ca urmare, la începutul lunii decembrie, restructurarea și remanierea au fost finalizate, iar noii miniștri au primit votul de încredere al Parlamentului. Deși Constituția României nu prevede în mod expres necesitatea unui vot de încredere și a unei aprobări de către Parlament în cazul unor remanieri, am considerat necesar ca schimbarea miniștrilor din sectoarele-cheie pentru viața economică și socială: miniștrii reformei, privatizării, finanțelor, industriei și comerțului, sănătății și educației naționale, să aibă girul Parlamentului. Cu această ocazie, toți parlamentarii din coaliția guvernamentală

și o mare parte dintre parlamentarii Opoziției au votat miniștrii propuși apreciind statutul lor de specialiști de mare valoare în domeniile încredințate spre administrare. La fel s-a procedat cu ocazia desemnării noului ministru de externe, când iarăși, deși se putea ocoli Parlamentul, acesta a fost chemat din vacanță și noul ministru de externe a fost audiat în comisii și votat în Parlament.

Timpul declarațiilor polemice să devină timp de lucru

După părerea mea, este cazul ca timpul dedicat declarațiilor, acuzațiilor și insinuărilor să devină timp de lucru, timp de muncă: în Guvern, în Parlament, în toate instituțiile publice. În ultimele două săptămâni, Guvernul a fost paralizat. Reforma nu poate progresa fără efort și muncă și fiecare trebuie să știe să-și facă datoria de manager al unei societăți cu capital de stat sau al unei societăți private, de membru în Guvern, de parlamentar sau deținător al oricărei alte funcții publice.

Este momentul să avertizez și pe toți cei care au uitat că un Guvern există atâta timp cât se sprijină pe votul de încredere al Parlamentului. Guvernele se schimbă în Parlament și nu la televizor.

Guvernul Ciorbea trebuie să-și facă datoria promovând legile de accelerare a reformei și să ia măsurile de bună gestionare a economiei și a administrației țării. Mai rapid, mai ferm, cu mai multă consecvență.

De la Parlament țara așteaptă inițiativă și eficiență

Mult mai eficient va trebui să lucreze și Parlamentul. Aici este locul unde senatorii și deputații își îndeplinesc mandatul. Fără a fi prezenți la fiecare ședință, fără a participa la dezbaterile fiecărei legi, ei nu își pot îndeplini obligația de a-i reprezenta pe cei ce i-au ales, într-o situație în care numai o parte din legile necesare pentru armonizarea cu legislația Uniunii Europene au fost abordate. Este un fals motiv de apărare că nu au fost trimise legi de la Guvern. Inițiativa parlamentară este deschisă oricărui grup parlamentar. Cine i-ar opri pe parlamentari să propună proiecte de legi, să le analizeze și să le voteze, dacă și-ar fi îndeplinit misiunea cu adevărat?

La fel, este de datoria Președintelui să-și îndeplinească toate prerogativele constituționale. Obligația mea, conform articolului 80 din Constituție, este să veghez la buna funcționare a autorităților publice. În acest sens, înțeleg să mă folosesc de dreptul pe care mi-l conferă articolul 63 din Constituție și să cer Parlamentului să se întrunească în

sesiune extraordinară, miercuri, 21 ianuarie, anul curent. Solicit președinților celor două Camere – Senat și Camera Deputaților – să asigure convocarea acestora în ședință comună.

Am solicitat expres primului ministru ca, în ședințele de Guvern programate pentru astăzi și săptămâna viitoare, să supună dezbaterii și aprobării un set de proiecte de legi care să reglementeze cele mai importante aspecte ale reformei și să asigure accelerarea reformei în toate componentele sale.

După cum știți, am respins promulgarea legii care crea o inechitate între modul de salarizare a diferitelor categorii de bugetari. Am considerat că legea votată în Parlament pentru demnitari determină un decalaj nedrept și inacceptabil între aceștia și alte categorii de persoane plătite din bugetul de stat. De aceea, am cerut Guvernului să asigure completarea legislației astfel ca și salariile personalului bugetar din învățământ, sănătate, cultură, cercetare, administrație publică să fie calculate pe baza salariului mediu brut pe totalul economiei în aceleași condiții în care este calculată indemnizația demnitarilor.

Angajarea răspunderii Guvernului în fața Parlamentului

Am propus primului ministru Victor Ciorbea să angajeze răspunderea Guvernului în fața Parlamentului asupra principalului proiect din legile reformei. Dacă, în termen de trei zile de la prezentarea proiectului de lege, Parlamentul votează o moțiune de cenzură, Guvernul va fi demis. Dacă, însă, nu se depune o moțiune de cenzură sau aceasta este respinsă, legea se consideră adoptată, iar Guvernul este abilitat să-și continue activitatea.

Acastă procedură constituțională oferă posibilitatea de a afla în mod direct și fără nici o îndoială dacă Parlamentul își menține sau își retrace încrederea acordată Guvernului. Ea va arăta, totodată, care este atașamentul (sau lipsa de atașament) a majorității și de fapt a fiecărui parlamentar, pentru reformă și echitate socială: un atașament demonstrat clar, prin vot liber și deschis, care să depășească nivelul simplelor declarații de intenție.

Am accentuat și accentuez rolul Parlamentului nu numai pentru că el este organul reprezentativ suprem al cetățenilor, dar și pentru că de bunul mers al reformei, de conținutul și de ritmul reformei nu este răspunzător doar Guvernul. Rădăcinile coaliției guvernamentale sunt în Parlament. Parlamentul este cel pe care electoratul l-a ales, iar Parlamentul, la rândul lui, a votat componența și programul Guvernului, legile și ordonanțele

promovate de Guvern și este răspunzător pentru ele: pentru cele pe care le-a aprobat, cât și pentru cele pe care le-a întârziat.

Parlamentul și Guvernul sunt două autorități separate ale statului care reflectă rezultatul alegerilor. Să respectăm această opțiune și să ne respectăm cu toții obligațiile față de cei care ne-au ales.

1998, an decisiv pentru economia și istoria României

În ultimele zile am fost în contact direct cu o serie întreagă de factori de decizie din domeniile politic, economic și financiar în plan internațional. Dacă va continua această situație de instabilitate și de discuții sterile, credibilitatea și șansele noastre se vor pierde pentru foarte mult timp de acum înainte. Suntem obligați să recuperăm greșelile extrem de grave pe care clasa politică, și nu numai ea, le-a făcut în primele săptămâni ale anului 1998, an care trebuia și trebuie să devină un an decisiv, nu numai pentru acest mandat, ci pentru istoria României.

Niciodată România nu a fost luată în considerare la nivelul centrelor de decizie politică și economică pe plan mondial așa cum a fost luată în anul 1997, an în care s-au creat cele mai favorabile premise pentru ceea ce putem construi în anul 1998. Nimic nu ne împiedică să construim în interiorul țării, depinde numai de noi.

Dacă vom continua tragica noastră tradiție medievală și interbelică, de intrigi și scandaluri care nu țin seama de interesul național, această șansă se va pierde pentru mult timp de acum înainte, pentru această generație și pentru generațiile viitoare.

De aceea, mă adresez nu numai clasei politice, nu numai celor de la Putere, ci și celor din Opoziție, mă adresez cetățenilor României ca, prin toată influența de care pot da dovadă, să nu permită în acest moment o destabilizare politică a țării, o destabilizare fără sens, în acest moment decisiv.

Refuz să particip la jocuri de culise

S-a discutat destul despre reformă la timpul trecut. Ea trebuie construită în prezent și pentru viitor. Să-i lăsam pe cei răspunzători de reformă să lucreze în baza unui calendar foarte precis, și, desigur, dacă se va dovedi că nu sunt în stare, să-i schimbăm utilizând căile legale și autoritățile care sunt răspunzătoare să facă acest lucru.

Am făcut, chiar în aceste săptămâni, mai multe apeluri la înțelegere și responsabilitate și chiar demersuri directe. Refuz însă să

particip la jocuri de culise care să ocolească dezbateră directă a problemelor țării în Guvern și în Parlament. S-a pierdut prea mult timp pentru discuții în afara Guvernului și a Parlamentului. De aceea, apelez din nou la toți cei implicați să înceteze războiul inutil și nefericit al declarațiilor și să treacă serios la treabă.

Adevărații adepți ai unei reforme radicale, dacă se declară și se consideră așa, trebuie să aibă curajul și înțelepciunea de a-și reforma propriile lor vanități, să renunțe la interesele personale și de partid, să înțeleagă că astfel nu vor pierde, ci, dimpotrivă, vor câștiga sacrificându-se acum pentru interesul general; să înțeleagă că toți cei care vor încerca să profite de situația grea a țării vor fi sancționați nu numai de istorie, ci și de opinia cetățenilor României de azi.

REMANIERE PENTRU STABILITATE ȘI REFORMĂ

Depășirea crizelor prin mijloace democratice

România a depășit o criză guvernamentală prin mijloace democratice care s-au dovedit funcționale. În interiorul unei stări generale de criză economică, socială sau morală care însoțește tranziția, vor mai urma, probabil, și alte crize. Le vom depăși folosind aceleași mecanisme democratice care au fost create tocmai pentru a asigura stabilitatea în condițiile diversității și ale respectului reciproc.

În acest context, doresc să subliniez că, deși în conformitate cu articolul 85 din Constituția României, numirea membrilor Guvernului în caz de remaniere sau de vacanță a postului se face de către președinte, la propunerea primului ministru, atât la remanierea din decembrie, cât și la ocuparea posturilor vacante de acum s-a apelat la consultarea comisiilor de specialitate ale Parlamentului și la votul plenului Parlamentului. Opțiunea pentru această modalitate, ca și asumarea recentă a răspunderii guvernamentale pentru o lege înaintată Parlamentului reprezintă premierie pentru România. Ele dovedesc voința noastră de a ridica prestigiul Parlamentului și de a asigura o reală transparență în luarea deciziilor.

Cred că trebuie să apreciem, în acest moment, maturitatea și generozitatea partidelor reprezentate în Guvern pentru că au acceptat să susțină în funcții ministeriale personalități cu prestigiu recunoscut în domeniile încredințate, chiar dacă de multe ori a fost vorba despre independenți, și pentru că s-au angajat să le acorde deplin sprijin politic. România are acum un Guvern de specialiști cu experiență îndelungată și capabili să reprezinte așa cum se cuvine interesele naționale într-o perioadă istorică grea. Cred că trebuie să apreciem cu toții atitudinea Partidului Democrat pentru că rezultatul votului de ieri din Parlament reprezintă o dovadă că respectă protocolul semnat de curând. Respectul cuvântului dat este cea mai bună bază pentru ca mecanismele democratice să fie coerente și funcționale.

Cred că trebuie să apreciem, de asemenea, atitudinea partidelor

Discurs la **investirea noilor miniștri, membri ai Guvernului României** condus de **priemerul Victor Ciorbea**, București, 11 februarie 1998.

din opoziție pentru că rezultatul votului de ieri este și o expresie a faptului că aceste formațiuni au înțeles că, dincolo de disputa politică tradițională între majoritate și minoritate, cu adevărat important este ca țara să fie guvernată în condiții de stabilitate.

Vreau să mulțumesc poporului român care a dat dovadă de calm și înțelepciune în toată această perioadă agitată.

Am învățat din blocajul prin care am trecut că trebuie să stabilim relații mai bune unii cu ceilalți. Că trebuie să aibă loc un dialog mai amplu, mai sincer și mai direct în cadrul Guvernului, în cadrul coaliției majoritare, între coaliția de guvernământ și Opoziție, între Guvern și Parlament, între Guvern și societate în general.

Până la urmă, interesul general a primit și sper că toată lumea a înțeles că haosul nu poate ajuta nimănui.

Dreptul la o reformă condusă responsabil

Din păcate, timp de o lună s-a vorbit mai mult ca oricând despre reformă făcându-se mai puțină reformă ca oricând. A venit momentul să reluăm reforma în fapt. Reforma nu poate fi tutelată de un partid sau altul, aflat la putere, pentru că ea exprimă interesul fundamental și efortul dureros al întregii națiuni. Națiunea română are azi dreptul la o reformă condusă responsabil și are răspunderea istorică pe care o presupune participarea la un efort colectiv de mare anvergură.

Primul pas pe această cale este votarea noului buget. Nu mă refer întâmplător sau formal la această prioritate. Bugetul este instrumentul prin care Guvernul împarte fiecăruia ceea ce reușim să creăm cu toții. Guvernul nu poate să ne dea ceea ce noi, cu toții, nu reușim să-i punem la dispoziție. Dacă ne vom conduce rău întreprinderile, dacă vom munci puțin, dacă vom gândi puțin, vom avea de împărțit puțin. Vom avea puțini bani pentru sănătate, pentru învățământ, pentru ordine publică, pentru drumuri, pentru cultură sau, nu în ultimul rând, pentru protecție socială. Bugetul este simbolul acelui lanț nevăzut care îi leagă pe cei guvernați de cei care guvernează.

Prioritatea națională a acestui moment, în care mulți oameni politici și oameni de afaceri de pretutindeni ne privesc cu un interes niciodată arătat până acum, este stabilitatea. România are nevoie de stabilitate politică, iar cetățenii săi au nevoie ca guvernării lor să acționeze ferm și neîntârziat pentru îndeplinirea programului pe care l-au asumat.

Energii pentru a construi, nu pentru a distruge

Am avut în ultimele zile consultări cu toate partidele parlamentare. Cu cele din alianța de guvernământ și cu cele din opoziție. Am analizat sondajele de opinie și am discutat cu analiști politici sau economici și cu oameni obișnuți. Nimeni nu dorește alegeri anticipate.

Și atunci, de ce să ne comportăm ca într-un an electoral?

Ce sens are să continuăm practica nefericită din 1997, când partidele au avut aproape permanent atitudini de campanie electorală?

Ceea ce nimeni nu dorește, nu se poate întâmpla. Voi folosi posibilitățile și prerogativele constituționale pentru a asigura acest lucru. Nu avem nici timp și nici bani pentru alegeri anticipate într-un moment în care trebuie să ducem până la capăt un efort general menit să ne aducă pentru prima oară nouă, celor care trăim acum și nu într-un viitor incert, o viață mai bună și mai sigură.

Să lăsăm Guvernul să lucreze și să ne folosim mai bine energiile pentru a construi, nu pentru a distruge.

Cetățenii sunt singurii noștri judecători

Știu că mai întâi de toate este nevoie ca Guvernul să înceapă cu buna lui organizare. Dacă Legea bugetului și legislația reformei sunt necesare, la fel de necesare sunt Legea funcționarului public și Legea răspunderii ministeriale. Este nevoie de Legea administrației publice locale și de Legea patrimoniului local pentru a transmite putere și responsabilitate organelor locale care sunt mai apropiate de cetățean și mai ușor de controlat de către el.

Vă așteaptă o muncă grea și dură, domnilor miniștri. Sunteți oameni cu multă carte și experiență de viață. V-ați asigurat un nume în societate, ați fost răsplătiți cu premii, mulțumiri și respect. Cred că știți că în noua dumneavoastră muncă nu veți mai primi nici premii și nici mulțumiri. Oricum, nu acum.

Oamenii așteaptă de la dumneavoastră foarte mult. Veți fi criticați pentru tot și pentru toate. Problema dumneavoastră nu este să răspundeți cu tot dinamismul la aceste critici, ci să încercați să vedeți ceea ce este real în ele. Vă rog să mă credeți, oricât de răuvoitoare, interesate sau jiguitoare ar fi sau ar părea aceste critici, mai mereu există ceva real în ele.

Vă rog în mod deosebit, domnilor miniștri, să păstrați contactul cu realitatea și cu oamenii. Dincolo de răspunderea pentru programele noastre strategice, dincolo de aprecierea organismelor internaționale, cetățenii de azi ai României sunt și vor rămâne singurii noștri judecători adevărați. Și unica noastră rațiune de a fi aici, acum, într-un moment atât de greu, este să reprezentăm și să servim interesele lor.

ACCELERAREA REFORMEI, OBIECTIVUL CELUI DE AL DOILEA GUVERN CDR–USD–UDMR

Disocierea competiției politice de activitatea curentă a instituțiilor

Depunerea jurământului de către membrii noului Guvern marchează sfârșitul unei crize care a afectat realizarea angajamentelor fostului Cabinet și, prin aceasta, interesele României în acest început de an. Consecințele sunt cunoscute: încetinirea proceselor de privatizare și restructurare, afectarea imaginii pozitive a României pe plan internațional, în mod special pe piețele economice și de capital, scăderea numărului de investitori străini în România și, mai ales, *întârzierea momentului în care așteptăm să aibă loc o creștere a nivelului de trai. Acesta este prețul pe care noi toți îl plătim și încă îl vom avea de plătit în perioada următoare.*

Trebuie remarcat, însă, că în toată această perioadă grea, societatea românească, mecanismele ei democratice, întregul angrenaj social au funcționat. Cum *actorii principali ai crizei au fost oameni politici*, marea lecție de înțelepciune a venit din partea cetățenilor obișnuiți. Ceea ce înseamnă că societatea în ansamblul ei s-a maturizat, știe să privească realitățile cu calm, chiar și atunci când sunt dificile și dorește să le rezolvăm prin metode care țin de normalitatea unei democrații consolidate.

Deși o asemenea situație de criză la nivelul coaliției aflate la guvernare, ar fi putut provoca crize secundare, am constatat că nu a existat o escaladare a unor conflicte, cum ar fi cele interetnice, cele dintre sindicate și administrația centrală sau de altă natură. Putem afirma că, în toată această perioadă, stabilitatea României nu a fost pusă în pericol. Guvernul Ciorbea a administrat treburile curente ale țării, Parlamentul a votat Legea privatizării și alte legi ale reformei, demonstrând capacitatea de a disocia competiția politică de funcționarea normală a unei societăți. Nu au fost puse nici un moment în discuție orientările generale ale strategiei de dezvoltare sau angajamentele externe ale țării noastre.

Discurs cu ocazia **depunerii jurământului de către membrii noului Guvern al României, condus de premierul Radu Vasile**, București, 17 aprilie 1998.

Încredere în Guvernul Radu Vasile

Noul guvern s-a constituit într-un timp scurt, coaliția respectându-și în acest sens toate angajamentele. A fost desemnat un nou prim ministru, negocierile privind lista Cabinetului au fost încheiate în termenul stabilit, au fost întocmite noul program de guvernare pe termen scurt și cel pe termen lung. Acum trebuie ca aceste programe să fie puse în practică, trebuie ca termenele propuse să fie respectate, iar în caz contrar, trebuie ca cei vinovați să răspundă fără întârziere pentru erorile lor.

Votul de învestitură obținut de actualul Guvern în Parlament, cu peste 70% în favoarea sa, demonstrează că aceia care cred în actualul Cabinet nu sunt numai membrii coaliției majoritare, ci și reprezentanți ai Opoziției. Aceasta îl obligă în plus la o relație constructivă cu Parlamentul.

Guvernul Radu Vasile, care pornește la drum astăzi, va avea de făcut față nu numai unei realități economice cu probleme grave, nu numai ritmului foarte rapid în care trebuie realizată reforma, nu numai posibilelor mișcări sociale determinate de acest ritm, dar și unui anume scepticism și oboselii unei părți din societatea noastră.

Dacă fostul guvern a fost un guvern al speranței, așteptăm ca noul guvern să devină un guvern al certitudinilor.

Nu este exclus ca și imaginea noilor miniștri să fie erodată destul de repede. Membrii actualului Cabinet pot fi supuși, ca și predecesorii lor, unui tir neconținut de acuzații și de contestări, iar Guvernul poate deveni la rândul său unul de sacrificiu.

Țin să mulțumesc tuturor celor care au făcut parte din Guvernul Ciorbea sau fac parte din Guvernul Vasile, pentru că știu la ce riscuri s-au expus. Pe de altă parte, vreau să reamintesc tuturor demnitarilor că *singura lor misiune este aceea de a realiza reforma, că finalitatea acesteia este creșterea nivelului de trai al românilor*. Pentru aceasta nici un efort nu poate fi prea mare și nici un sacrificiu nu va fi zadarnic.

Un guvern poate pierde o bătălie. Un popor nu-și poate permite să piardă un război. Și nu-l va pierde. De aceea, trebuie mai mult să se lucreze decât să se vorbească. Trebuie găsite soluții simple și eficiente pentru rezolvarea problemelor și nu scuze pentru nerezolvarea lor.

Deși ne aflăm la învestirea unui nou guvern, vreau să mă adresez tuturor celor care conduc acum, în România, o întreprindere, o instituție, o comună, un oraș, tuturor celor care au în mâinile lor viitorul și speranțele a milioane de oameni. Vreau să le spun că nu mai este timp

pentru lupte de partid, pentru promovarea oarbă a unor interese restrânse. Am parcurs o criză, am primit o lecție, am învățat-o. Probabil, vom mai trece prin crize, dar istoria nu ne va ierta dacă vom repeta aceleași greșeli. Dacă reforma eșuează, orice victorie personală sau de grup este inutilă.

Din acest moment nu veți mai fi judecați după calificarea dumneavoastră personală, oricât de strălucită ar fi aceasta, ci după modul în care veți reuși sau nu în marele război al dezvoltării împotriva sărăciei. Este, în ultimă instanță, o luptă cu noi înșine. Iar în luptă cu tine însuși, pe lângă profesionalism, ai nevoie, mai ales, de caracter: de urmărirea constantă și fermă a unui rezultat final în care crezi cu adevărat. Știu, tocmai pentru că vă cunosc foarte bine, că aveți credință în reformă. Ea nu aduce rezultate imediate și poate aduce chiar înfrângeri pe termen scurt. Este nevoie de caractere și solidaritate ca să poți trece de la eșecuri de moment la o reușită durabilă.

INDEPENDENȚA PUTERII JUDECĂTOREȘTI

Drumul dreptății de la lege la faptul de viață

O dată la șase ani, judecătorul reales în funcție la cea mai înaltă instanță judecătorească marchează înalta sa demnitate reînnoind jurământul prin care se leagă, față de statul român, față de cetățenii acestuia și față de propria conștiință, să slujească nobila cauză a Justiției. Este un moment solemn, cu semnificații majore pentru consolidarea statului de drept în România. Reprezentanți ai puterii legislative și ai puterii executive se află aici, nu doar ca martori ai acestui angajament solemn, ci pentru a garanta, cu întreaga lor autoritate, independența suverană a Justiției pe care o simbolizează judecătorii Curții Supreme.

În lungul drum al dreptății de la textul de lege la faptul de viață, judecătorii Curții Supreme sunt ultima redută. Judecă fapte extrem de grave, cazuri care implică răni sociale grave, acte care pot decide destine individuale, dar și viitorul nostru ca națiune. Sunt puși în situația de a corecta erorile celorlalte instanțe, sunt vârful puterii judecătorești.

De judecătorii Curții Supreme de Justiție depinde ca încrederea cu care sunt investiți de statul român să se transforme în încrederea tuturor cetățenilor României în actul de justiție. Pentru mulți, această încredere este zdruncinată. Au asistat prea adesea, neputincioși și revoltați, la sentințe judecătorești prin care autorii unor grave prejudicii aduse avutului public sau privat prin falsuri, abuz și corupție au fost puși în libertate sau condamnați la pedepse simbolice față de gravitatea faptelor lor. În multe cazuri, lupta cu corupția și cu marile fraude financiare se stinge, jalnic, în sălile de tribunal.

Fără justiție nu există libertate

Trăim într-o țară care are o enormă nevoie de dreptate. Zi de zi ascult sau citesc cuvintele concetățenilor noștri care așteaptă de la judecători o hotărâre dreaptă. Pentru că nu am putut să mă prefac că nu aud aceste glasuri, pentru că am refuzat să mă resemnez în fața ja-

Discurs cu ocazia **depunerii jurământului de către judecătorii reinvestiți la Curtea Supremă de Justiție**, București, 19 iunie 1998.

fului din țară, pentru că nu pot tolera ca autoritatea judecătorească să fie lezată, am fost uneori acuzat că îmi depășesc atribuțiile. În realitate, am cerut instituțiilor statului să-și facă datoria și magistraților să cerceteze și să judece în deplină libertate și în respectul mandatului care le-a fost încredințat. De la înălțimea acestei instituții cruciale a dreptății, care este Curtea Supremă de Justiție, judecătorilor ei le revine responsabilitatea de a da oamenilor o justiție curată și celorlalte instanțe judecătorești căi demne de urmat.

Întemeietorii dreptului roman au lăsat posterității *maxima sine justitia, nulla libertas*. Fără justiție nu există nici o libertate.

Din păcate, în ultimii ani, unii au înțeles prin economie de piață faptul că numai banii contează, prin democrație – dreptul de a încălca drepturile celorlalți, prin libertate – libertatea de a fura, de a minți, de a-i insulta și calomnia pe ceilalți. Libertatea trebuie apărată de haos și anarhie. Democrația rămâne golită de sens fără brațul protector, dar și dur, al legii. Economia, căreia ne trudim să îi dăm viață, va fi sufocată de hoție dacă Justiția nu acționează.

Singuri în fața deciziei

Am semnat decretele de numire a dumneavoastră în înalta funcție de judecător la Curtea Supremă de Justiție în numele poporului român. Poporul român trebuie respectat și apărat. Este prima dumneavoastră îndatorire morală și profesională.

În virtutea jurământului rostit astăzi, veți rămâne proprii dumneavoastră stăpâni, față în față cu propria știință despre litera și spiritul legii, dar și în fața propriei conștiințe și a Judecătorului Suprem, căruia toți avem a-i da socoteală. O singurătate împovărătoare pentru o răspundere extraordinară.

De la revoluționarii din 1848 care au înscris numele dreptății, alături de Libertate și Frăție, pe stindardul lor, până la tinerii din 1989 care au strigat „Dreptate, ochii plânși vor să te vadă”, mulți români au suferit și au murit pentru Dreptate. Judecătorilor Curții Supreme de Justiție li se cere acum *să trăiască și să lucreze pentru Dreptate*.

Idealul de dreptate nu capătă valoarea sa adevărată până când nu se găsesc oameni care să aibă energia și competența să-l transforme în realitate.

O CIVILIZAȚIE A IUBIRII

Oameni și religii

Anul trecut, la Padova, am lansat propunerea de a organiza a XII-a reuniune *Oameni și Religii* la București. M-am bucurat să constat entuziasmul cu care a fost primită această propunere. Mă bucur cu atât mai mult astăzi, când proiectul de atunci s-a transformat în realitate. Cel care, acum un an, a fost oaspetele Comunității Sant Egidio este onorat că a putut fi, alături de compatrioții săi, gazda dumneavoastră, sper, primitoare. Văd în această reciprocitate nu numai o formă de politețe, ci și o ilustrare a principiului că prietenia se măsoară cel mai bine prin fapte.

Reuniunea *Oameni și Religii* de la București a demonstrat că dialogul rămâne singura modalitate pentru a ne apropia, pentru a descoperi ceea ce ne unește. Experiența acestui dialog dovedește că politica și religia se pot asocia spre binele comun.

În ultimele secole, viața cetății și cea a spiritului adeseori s-au exclus, irosindu-se în polemici sau, dimpotrivă, au fuzionat, alunecând împreună spre extremism. Sunt societăți în care politica și religia se ignoră. Sunt societăți în care politica și religia se confundă imprudent. Formulele acestea potențial explozive par să-și epuizeze deopotrivă resursele și puterea de atracție. Sunt convins că, în viitor, relația dintre viața civilă și cea religioasă se va construi altfel.

Pentru ca pacea socială și înțelegerea între națiuni să se poată menține este nevoie să asociem faptul religios și deschiderile sale către lumea spiritului cu faptul democratic și demersurile sale de apărare a drepturilor omului. Un asemenea scop este, desigur, mai ușor de formulat decât de atins. Am, de aceea, certitudinea că redefinirea raportului dintre religie și politică nu se poate face numai cu datele pe care ni le furnizează istoria recentă. Este nevoie să reflectăm la o nouă cale și să experimentăm noi soluții.

Suntem confrunțați cu două urgențe. Prima vizează necesitatea de

Discurs la încheierea Reuniunii Internaționale **Oameni și Religii**. București. Piața Universității, 1 septembrie 1998.

a ne proteja tradiția proprie, pentru a evita rupturile brutale în interiorul societății din care facem parte. Cea de-a doua privește dialogul cu alte culturi, adică încercarea de a prezenta celorlalți dimensiunea general-umană a valorilor în care credem. Important este să nu ne protejăm tradiția până la a-i opri evoluția firească și să nu dialogăm cu alte culturi purtând gândul ascuns de a le domina.

În săptămânile care au precedat reuniunea de la București, lumea a fost din nou zdruncinată de evenimente tragice care înseamnă tot atâtea răni deschise. În orice colț al planetei ne-am afla, vedem cum natura se dezlănțuie și omul nu i se poate împotrivi. Dar și mai mult suferă lumea pentru că nebunia ucigașă, ura oarbă și indiferența înlocuiesc înțelepciunea, solidaritatea și altruismul. Nu există, cred, vreo religie sau vreo autoritate politică responsabilă care să poată ignora o asemenea cronică neagră. Și știm prea bine că informațiile noastre despre suferințele oamenilor nu acoperă decât o parte infimă din dramele consumate în nenumărate zone uitate. Din pricina unei selecții aleatorii a filmelor și informațiilor, există vedete ale sărăciei, așa cum există vedete ale prosperității. Cei mai mulți oameni continuă să sufere în anonim și uitare, dincolo de mobilizări oficiale și de campanii media-tice care îi ignoră.

Memoria adevărului

Este imperios necesar să-i ajutăm pe cei care se află în dificultate și să le protejăm sensibilitatea. Din păcate, oricâte intervenții am face, problemele rămân. Ici-colo bolnavii se vindecă, dar maladiile persistă. De aceea, tot mai multe voci pledează astăzi pentru adoptarea altor reguli de acțiune. O asemenea schimbare a accentului dinspre abordarea umanitară a efectelor către îndepărtarea cauzelor impune colaborarea tuturor energiilor creative. Avem nevoie de o gândire neconvențională, de o reformă a instituțiilor internaționale și a sistemelor de educație, de cunoaștere și apropiere între marile comunități religioase, de adoptarea unor noi instrumente juridice de combatere a intoleranței și a terorismului, de reducerea decalajelor economice, de utilizarea rațională a progresului tehnologic, dar, mai ales, de inventarea unui nou mod de acțiune nebirocratic, just și eficient.

În acest proces de reasezare, religiile ne pot reaminti câteva adevăruri fundamentale pe care, adesea, le neglijăm: adevărul că viața este sacră și frumusețea naturii umane decurge, mai ales, din fragilitatea ei; adevărul că nu ne putem împlini fără ajutorul celorlalți și că

limitele condiției noastre ne recomandă o mai mare modestie în tot ceea ce facem sau credem că putem face.

Religiile nu sunt numai *rezervoarele* memoriei umane. Religiile sunt și *școli* ale speranței și compasiunii, precum și *surse* ale curajului de a crede că existența are un sens superior. Totuși, modernitatea a agresat de prea multe ori diferitele tradiții religioase pentru ca ele să nu primească cu temere invitația de a se concilia cu lumea contemporană. Numai dialogul poate depăși încet-încet orice rezervă. Numai dialogul poate convinge religiile lumii că reversul extremismului nu este mediocritatea lipsită de orizont și că toleranța nu este sinonimă cu slăbiciunea sau cu infidelitatea față de propriul crez.

Valori universale în dialogul culturilor

Majoritatea reuniunilor *Oameni și Religii* au fost găzduite de orașe ale Italiei. Bucureștiul nu are venerabila vechime a Romei, nu are farmecul aristocratic al Florenței și nici aura mistică a orașului Sfântului Francisc, Assisi. Dar are o istorie a unor timpuri când aici a rodit tot ce a avut România mai de preț.

Astăzi, Bucureștiul începe să renască alături de întreaga societate românească și își afirmă din nou caracterul european.

Ceremonia la care participăm acum are loc în Piața Universității. Este suficient să privim în jur pentru a realiza că acest spațiu implică o textură simbolică deosebit de grăitoare. Avem aici clădirea Universității, în care s-au creat premisele culturii românești moderne. În spațele nostru, se află clădirea Teatrului Național, un templu în care nici o cultură nu este exclusă. Putem zări silueta bisericii Colțea, a cărei prezență dovedește că religia nu poate lipsi din însuși nucleul vieții sociale. În sfârșit, străvechile cruci de piatră, aduse de curând aici, măsoară noblețea creștinismului românesc și ne aduc mereu în minte tinerii uciși în această piață acum nouă ani, când regimul comunist a fost doborât prin jertfa lor.

Am ales Piața Universității ca loc al ceremoniei finale pentru a sublinia că deschiderea spre valorile universale nu este pentru noi o opțiune de ultimă oră. Ea izvorăște din tradiția istorică a acestui spațiu deschis dialogului dintre culturi.

Dumneavoastră, în calitate de participanți, sunteți singurii abilitați să apreciați dacă reuniunea de la București a fost un succes sau nu. În calitate de gazde, ținem să mulțumim călduros tuturor celor veniți de foarte departe sau mai de aproape, tuturor celor care au dorit să ne

cunoască țara, participând la cea de-a XII-a reuniune internațională „Oameni și Religii”. Am fost realmente onorați să putem găzdui reprezentanți de înalt nivel ai atâtor religii, state și organizații din întreaga lume.

Doresc să exprim satisfacția pentru modul ireproșabil în care Comunitatea Sant'Egidio a cooperat cu instituțiile statului român și cu Biserica Ortodoxă din România pentru a asigura bunul mers al acestui remarcabil eveniment.

Sper din toata inima că Apelul pentru Pace al reuniunii de la București va transmite lumii dorința noastră ca, împreună cu toți oamenii de bună credință, să construim o adevărată civilizație a iubirii.

LUPTA CU SĂRĂCIA ȘI ÎMPOTRIVA RISIPEI DE ORICE FEL

De la abordări conjuncturale la o strategie națională

Evoluțiile din România ultimelor decenii ne-au arătat că, din perspectiva clasei politice și a administrației, au existat diferite moduri de abordare a fenomenului sărăciei. Sistemul comunist l-a folosit pe cel mai simplu dintre ele: negarea sărăciei ca realitate, chiar și conjuncturală, chiar și ca excepție. La adăpostul unei asemenea atitudini, decenii de-a rândul au fost aplicate strategii nerealistice de dezvoltare, care au generat premisele unei societăți nu numai sărace în ansamblul ei, dar și lipsite de orice structuri capabile să lupte cu sărăcia.

După decembrie 1989, s-au făcut auzite numeroase discursuri politice despre sărăcie și despre soluțiile care pot fi utilizate pentru lupta împotriva ei. De exemplu: sărăcia ca efect al comunismului, deci nevoia unei reforme rapide; sărăcia ca efect al reformei rapide, deci nevoia de a încetini procesele reformiste; sărăcia ca efect al unui complot mai mult sau mai puțin internațional, deci nevoia de a ne izola sau de a ne lupta unii cu alții.

Din nefericire, toate abordările politice ale fenomenului au păcătit prin conjuncturalitate și prin tratarea sărăciei ca efect al unor cauze neanalizate decât simplist și izolat.

N-am ținut să amintesc toate aceste lucruri în ideea unui demers polemic, ci pentru a sublinia cât mai clar cu putință importanța documentului emis și pus la dispoziția noastră de Comisia Națională de Prevenire și Combatere a Sărăciei, cu sprijinul generos al Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare.

Documentul este relevant, în primul rând, pentru că el este corect în date și onest în evaluări. El arată unde ne aflăm din perspectiva nivelului de trai și a calității vieții, cum am ajuns aici și ce avem de făcut de aici înainte.

Nu este prima încercare de a studia fenomenul sărăciei din acești ani: studii valoroase elaborate în ultimul timp au stat la baza unor capi-

Alocuțiune cu ocazia lansării **Strategiei de prevenire și combatere a sărăciei în România**. București, 17 octombrie 1998.

tole din Strategia națională de combatere a sărăciei, dar este prima dată când subiectul este abordat multidisciplinar, din toate perspectivele și cu clare implicații practice.

În al doilea rând, strategia lansată acum este importantă pentru că elaborarea ei a fost sprijinită de factorii administrativi și politici care își asumă concluziile finale. Nu este, deci, o carte care va rămâne în biblioteci inspirând, poate, alte cărți și atât. Este o bază serioasă pentru o acțiune concretă, politică și administrativă împotriva sărăciei, văzută ca provocare națională. Acest lucru este cu atât mai important cu cât Strategia nu pleacă de la idei preconcepute, de la o doctrină politică care marchează o guvernare sau alta, ci de la realitatea rece, de la statistici, de la analize fără culoare ideologică.

Dezvoltare economică sănătoasă și durabilă

Când afirm că lupta împotriva sărăciei este o provocare națională, vreau să spun că este nevoie de o unitate politică în susținerea acestor programe: o unitate în cadrul coaliției de guvernământ, dar și un demers unitar, pe probleme concrete, al tuturor partidelor parlamentare. Și, de fapt, al întregii societăți în ansamblul ei.

Prevenirea și combaterea sărăciei sunt probleme greu de rezolvat, cu eforturi implicând mulți ani, înfrângeri dureroase și victorii modeste. Ele nu pot fi confiscate de nimeni și nu trebuie manipulate și folosite în scopuri electorale.

Realitățile din Europa Centrală și de Est arată că este nevoie de mai multe guverne de sacrificiu pentru ca o țară în tranziție să oprească degradarea nivelului de trai, să asigure un sistem educațional corespunzător și o egalitate reală a șanselor pentru tineri.

Mai mult, spre deosebire de țările Occidentului, noi nu ne putem permite azi să discutăm despre soluții doctrinare în lupta împotriva acestui fenomen; despre, să spunem, soluții social-democrate sau liberale. Este evident pentru orice observator cât de cât atent și avizat al fenomenului social românesc că sărăcia din această țară nu poate fi rezolvată acum prin transfer social, ci prin dezvoltare economică durabilă; prin acumulare, la nivelul infrastructurilor, a capitalului; prin structurarea unei legislații coerente; prin dobândirea unei baze solide de know-how în managementul economic și social.

Azi nu putem să ne bazăm strategia pe redistribuirea bogăției în condițiile în care nu avem, de fapt, ce să redistribuim.

Există în Europa cazuri binecunoscute de țări care au acumulat

decenii în șir capitaluri, au construit infrastructuri și au dobândit experiență și tradiție managerială și au ajuns apoi la rezultate sociale spectaculoase prin redistribuirea echitabilă a acestor acumulări.

Construcția unei societăți post-industriale

Noi ne aflăm de-abia la începutul unui asemenea drum. Putem discuta despre amănunte, priorități și ritmuri, dar nu putem pune în discuție ideea esențială: pentru a reduce sărăcia avem nevoie de o dezvoltare economică durabilă. O asemenea dezvoltare nu poate avea drept țintă decât construcția directă, sărind peste etape, a unui tip de societate complet nou, o societate postindustrială. De aceea, strategia pe care o avem acum la dispoziție se referă pe larg nu numai la asigurări sociale, salarii, pensii sau sănătate, ci și la habitat, învățământ, sistem fiscal. În cadrul unei asemenea strategii, asistența socială este un element complementar și se adresează persoanelor care au nevoie acută de un ajutor la un moment dat.

Știu că există în țară numeroase persoane și numeroase instituții de stat sau private care îi ajută pe oamenii săraci, iar aceste demersuri, nicideată ușoare, merită tot respectul nostru. Însă ele combat doar efecte. Fără a rezolva cauzele, efectele se vor multiplica la nesfârșit. Rolul statului este de a combate cauzele, de a preveni sărăcia prin dezvoltare. Când vorbesc de dezvoltare mă refer la dezvoltare socială și economică prin demers guvernamental, dar și la dezvoltare comunitară prin demersul autorităților locale care trebuie să aibă din ce în ce mai multe mijloace și competențe în acest scop.

Schimbarea mentalității

Experiența dureroasă pe care am acumulat-o în ultimul timp arată că, în primul rând, trebuie să producem mai mult pentru a avea mai mult. În al doilea rând, să realizăm un sistem fiscal care să nu mărească nivelul taxelor, dar să le distribuie mai echitabil și într-o manieră mai eficientă. În al treilea rând, este imperios necesar să schimbăm mentalitatea foarte răspândită a tuturor celor care cred că pot să-și rezolve problemele personale păcălind statul și uitând că astfel *păcălesc* domeniile esențiale ale ocrotirii sociale, ale educației. Prin evaziune fiscală ei favorizează economia subterană și lovesc, de fapt, în părinții și în bunicii lor pensionari, în copiii lor, care au nevoie de o educație mai bună; lovesc în propria lor familie.

În sfârșit, un lucru pe care nu obolesc să-l spun este să punem

zăgaz risipei. Experiența întregii lumi arată că statele bogate și popoarele bogate sunt cele care economisesc cel mai mult, iar statele sărace și popoarele sărace sunt cele care risipesc cel mai mult. De aceea, cred că orice program de combatere a sărăciei trebuie să fie însoțit de un program coerent de acțiuni împotriva risipei de orice fel: de bani, de timp, de apă, de energie, de materiale.

Dincolo de orice privire generală asupra fenomenului sărăciei, să ne amintim mereu că viața trăită în sărăcie este o dramă – individuală și familială. Este sărăcia pe care o întâlnim pe stradă, sărăcia copiilor fără adăpost, a bătrânilor cu pensii infime, a bolnavilor care nu își pot permite tratamente costisitoare. Existența acestor oameni, lipsurile și suferința lor trebuie să fie principalul motiv care să ne adune unul lângă altul într-o luptă comună împotriva sărăciei, a efectelor și a cauzelor ei.

În numele acestor oameni care știu ce înseamnă să ai nevoie urgentă de ajutor, vreau să mulțumesc celor care au lucrat la elaborarea Programului Național de Prevenire și Combatere a Sărăciei, dar și celor care vor lucra în continuare pentru aplicarea lui.

REVENDICĂRILE NU SE REZOLVĂ PRIN VIOLENȚĂ

Prima condiție: respectarea legii de către mineri

În condițiile unei crize care se agravează pe măsură ce miile de mineri plecați din Valea Jiului se apropie de Capitală amenințând și agresiând reprezentanții autorităților publice, am hotărât să recurg la prerogativele constituționale care îmi conferă și mă obligă să-mi exercit funcția de mediator.

Pentru că Parlamentul este forul reprezentativ suprem al țării, am propus această întâlnire cu liderii partidelor parlamentare, urmând ca, după ce voi cunoaște poziția dumneavoastră, să mă întâlnesc cu liderii principalelor centrale sindicale. Modul în care vom depăși această criză va constitui un test decisiv pentru evoluția României.

Chiar în aceste clipe are loc o escaladare a violențelor din partea minerilor care vor să impună prin forță nesocotirea totală a legilor țării. Este foarte clar că nu ne aflăm în fața unui protest sindical, nici în fața unui marș pașnic, ci în fața unei mișcări organizate de răsturnare a ordinii legale. Forțele de ordine au fost atacate cu brutalitate, dezarmate și ultragiate. S-au înregistrat răniți de ambele părți, în special în rândul jandarmilor și polițiștilor.

Consider că, în această situație, trebuie să găsim împreună răspuns la câteva întrebări fundamentale:

- Dacă suntem sau nu de acord că instituțiile statului au datoria de a asigura legalitatea și ordinea;
- Dacă suntem sau nu de acord că orice mișcare protestatară trebuie să se desfășoare în limitele legii;
- Dacă suntem sau nu de acord că orice negociere trebuie să fie precedată de intrarea în legalitate a minerilor;
- Dacă suntem sau nu de acord că Guvernul trebuie să negocieze revendicările, dar nu și reforma.

Expunere la începutul **întâlnirii cu liderii partidelor parlamentare în vederea soluționării crizei create de atacul violent al minerilor asupra forțelor de ordine și de amenințarea de răsturnare prin forță a ordinii de drept din România**, București, Palatul Cotroceni, 21 ianuarie 1999.

Reforma nu se negociază. Se pot negocia în termeni realiști programe care însoțesc reforma, programe de absorbție, de reconversie a forței de muncă excedentare, pachete de măsuri sociale și programe de dezvoltare durabilă.

Statul: obligat să asigure ordinea și legalitatea

Trebuie să spun, sincer și ferm, că orice finalitate a crizei prin cedarea instituțiilor statului în fața forței și a violenței este inacceptabilă pentru interesul național al României atât în plan intern, cât și în plan extern. Ea ar arăta că România nu are un regim de democrație consolidat, cu un Parlament care îi reprezintă pe toți cetățenii țării și cu un Executiv care reprezintă majoritatea parlamentară.

În nici un caz, grupuri sociale mai mult sau mai puțin numeroase nu pot impune prin violență nici schimbarea miniștrilor, nici schimbarea Guvernului, nici alegeri parlamentare anticipate prin acapararea în forță a puterii. Parlamentul este mandatat prin alegeri democratice necontestate de nimeni. Și cred că, în acest moment, Parlamentul trebuie să își asume întreaga responsabilitate pentru respectarea voinței electoratului care l-a ales. De aceea, am cerut convocarea în sesiune extraordinară comună a Camerei Deputaților și Senatului care să dezbată și să adopte o hotărâre în acest sens. Această hotărâre va trebui aplicată de îndată. Nerespectarea ei ar însemna că, în România, statul de drept nu funcționează.

Reforma: nu se negociază

Orice cedare de la programul de restructurare și reformă în fața unor forțe oarbe ar avea consecințe catastrofale pentru că România se află într-o situație de criză economică care nu este de dată recentă și care are rădăcini vechi. În același timp, ne confruntăm cu o gravă situație financiară creată de necesitatea plății datoriei externe.

Comunitatea internațională și-a exprimat în mod categoric și deschis hotărârea de a acorda un sprijin financiar consistent României dacă procesul de reformă și restructurare, început și apreciat de o mare parte a populației și de organisme economice, financiare și politice internaționale, va continua. Este vorba de Banca Mondială, de Fondul Monetar Internațional și de Uniunea Europeană. Astăzi, l-am primit, la cererea sa, pe ambasadorul Uniunii Europene la București, care mi-a transmis hotărârea fermă a Uniunii Europene de a pune la dispoziția României un program de co-finanțare pentru a sprijini crearea unor

noi locuri de muncă, programe sociale care să ajute pe cei disponibilizați și dezvoltarea sectorului întreprinderilor mici și mijlocii.

Există această șansă. Dar și alternativa, care este dezastruoasă. Dacă în acest moment se va ceda în fața violențelor și amenințărilor, dacă în acest moment semnalul va fi că reforma se oprește și se renunță în fața presiunilor, România va rămâne complet izolată din punct de vedere financiar, ceea ce va conduce la o cădere economică care ar putea însemna un haos social și politic.

Supun atenției dumneavoastră atât criza în curs și anume atingerea gravă adusă autorității statului care a folosit doar mijloacele legale normale pentru a se opune unor acțiuni în forță, cât și problemele de ordin economic și social care stau astăzi în fața țării și care necesită o rezolvare de durată. Sunt prezenți aici primul ministru și miniștrii care conduc economia și finanțele și care pot răspunde în mod direct întrebărilor dumneavoastră.

Acum, în mâinile noastre se află o mare răspundere și am toată încrederea în judecata și responsabilitatea dumneavoastră față de soarta țării.

STARE DE URGENȚĂ

Ordinea publică este periclitată

Mă adresez dumneavoastră, stimați concetățeni, în timpul unor evenimente care pot conduce la consecințe dintre cele mai grave pentru țara noastră și pentru poporul nostru.

În ultimele zile și, mai ales, în ultimele 24 de ore, manifestările ilegale ale minerilor din Valea Jiului conduși de Miron Cozma au generat mari violențe și mari pericole nu la adresa unui guvern sau a unei puteri politice, ci la adresa întregii națiuni. Au fost atacate forțele de ordine, au fost batjocorite cele mai elementare norme ale legii, au fost bătuți și umiliți oameni care purtau haina militară, au fost luați ostatici, au fost sustrate armament și muniție din dotarea trupelor de jandarmi.

În calitate de comandant al forțelor armate nu pot admite batjocorirea militarilor care apără ordinea publică, iar ca Președinte al României am obligația constituțională de a veghea la buna funcționare a instituțiilor publice care acum sunt puse în pericol.

Pe tot parcursul de până acum al acestui conflict, forțele de ordine, jandarmii și polițiștii au folosit numai mijloace de descurajare care nu afectează viața oamenilor. Ei nu au avut la dispoziție, nici un moment, muniție de război.

Dacă violențele minerilor vor continua, România nu va mai avea în față nici un viitor.

Legea să fie lege pentru toți

În urma ședinței Consiliului Suprem de Apărare a Țării din această noapte, am hotărât instituirea stării de urgență pe tot teritoriul României, în următoarele condiții:

Dacă până azi, 22 ianuarie, orele 14:00, minerii nu vor începe întoarcerea în Valea Jiului, starea de urgență va intra în vigoare începând cu orele 14:00.

Mesaj televizat privind **hotărârea de instituire a stării de urgență** pe tot teritoriul României. București, 22 ianuarie 1999, ora 6:00.

Dacă, în acest interval de timp, ei vor încerca să se deplaseze în orice altă direcție, starea de urgență va intra în vigoare imediat.

Am hotărât aceste măsuri speciale pentru ca legea să fie lege pentru toți. Aceste măsuri nu înseamnă renunțarea la dialog și la hotărârea de a rezolva această criză pe cale pașnică, prin negocieri. Am solicitat Guvernului o disponibilitate permanentă pentru rezolvarea problemelor economice și sociale din zonă.

În viața unei națiuni există clipe grave, în care trebuie să facem apel la tot ce este mai bun în noi. Acum este o asemenea clipă. Vă chem să o depășim împreună, pentru că știu că putem să trecem de acest impas. Am promis că voi aplica legea acolo unde legea este încălcată. Îi asigur pe toți cei, foarte mulți, care se simt amenințați de violențele acestor zile, că nu voi încălca această promisiune.

FORMĂ ÎN PIATRĂ A SUFLETULUI ROMÂNESC

Catedrala Mântuirii Neamului

Ne aflăm, aici, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Președintele României, înalți demnitari ai statului român și mii de credincioși ce s-au învrednicit să participe la sfințirea Crucii Catedralei Mântuirii Neamului și la punerea pietrei de temelie a acestei Catedrale.

Unii se pot întreba dacă în aceste vremuri de sărăcie, de restriște, de dificultăți era nevoie să începem o astfel de construcție monumentală.

Era nevoie, pentru că și mai mulți români se întreabă dacă lupta oarbă pentru avere, pentru putere, pentru privilegii, care ne-a adus atâtea rele în cursul istoriei neamului nostru, va continua să ne însoțească, să ne macine energiile și în mileniul următor. Ne-a trebuit foarte mult timp ca să descoperim și ne va trebui încă mult timp ca să înțelegem că ura nu este un material de construcție. Răbufnirile de ură și de violență, care în ultimele săptămâni au atins sufletele atâtor români, s-ar cuveni să ne convingă de pericolul exacerbarii răului care există încă în societatea românească.

Zidind cu iubire și credință

Această Catedrală ne poate da încrederea că un neam există cu adevărat atunci când este capabil să-și definească un ideal și să găsească puterea de a-i uni pe toți în jurul acestui ideal. Această Catedrală va fi forma în piatră a unui gând românesc închinat solidarității umane și iubirii de Dumnezeu care pot salva neamul nostru și ne pot ajuta să intrăm în mileniul trei cu demnitate, cu forța pe care ți-o dă credința adevărată. Iată de ce cred că fiecare piatră pusă la temelia acestei Catedrale va fi o piatră pusă la temelia sufletului românesc.

Cuvânt rostit la **ceremonia punerii pietrei de temelie a Catedralei Mântuirii Neamului**, București, 5 februarie 1999.

AMPLIFICAREA CONFLICTULUI DIN KOSOVO TREBUIE STOPATĂ

Încetarea imediată a confruntărilor și semnarea Acordului de pace

România s-a alăturat de la început eforturilor Grupului de Contact, ale OSCE, NATO și UE pentru o rezolvare politică, prin tratative, a crizei din Kosovo. Propria noastră experiență politică a dovedit că există totdeauna calea spre dialog atunci când există de ambele părți bună credință și voința de a evita conflictele. Prin intervenții, declarații și acțiuni politice, dintre care cea mai recentă este reuniunea de la București a miniștrilor Afacerilor Externe din statele membre ale Procesului de Cooperare Sud-Est-Europeană, am depus eforturi importante, conjugate cu cele ale oficialităților Grupului de Contact, ale NATO, UE și OSCE, pentru o încheiere grabnică și durabilă a conflictului. Încetarea imediată a confruntărilor armate din Kosovo și semnarea Acordului interimar de pace, garantând deopotrivă deplina suveranitate și integritate teritorială a Republicii Federale Iugoslavia, ca și respectarea integrală a drepturilor minorităților și comunităților etnice din provincia Kosovo, în conformitate cu normele și standardele internaționale, reprezintă, în momentul de față, singura perspectivă de soluționare politică a conflictului din Kosovo.

Din păcate, toate aceste eforturi întâmpină încă dificultăți majore, ceea ce are drept rezultat tragic noi vărsări de sânge, dislocarea brutală a zeci de mii de refugiați și escaladarea tensiunilor în întreaga zonă. Speranța aplanării prin dialog a conflictului este tot mai mult întunecată de spectrul intoleranței, urii și violenței. De bună seamă, statele suverane poartă răspunderea gestionării conflictelor interne. Dar, atunci când această gestionare nu calmează, ci amplifică un conflict care periclitează securitatea țărilor din zonă și chiar a întregii Europe,

Declarație cu privire la **concluziile reuniunii miniștrilor Afacerilor Externe ai statelor membre ale Procesului de Cooperare în Europa de Sud-Est**, desfășurată la București, la 19 martie 1999 și la **blocajul intervenit în negocierile de la Paris pentru soluționarea politică a crizei din Kosovo**, București, 21 martie 1999.

singură intervenția responsabilă a comunității internaționale pentru a impune părților în conflict acceptarea medierii și dialogului mai poate pune capăt acestei periculoase escaladări.

Responsabilitatea organizațiilor internaționale

România susține cu fermitate angajamentul SUA, al Grupului de Contact, al NATO, UE și OSCE de a-și asuma, în conformitate cu rezoluțiile Consiliului de Securitate al ONU, responsabilitatea încetării acestui grav conflict. România consideră că implicarea energetică a Statelor Unite în susținerea unei soluții negociate a problemelor din Sud-Estul Europei, efortul politic și diplomatic major al oficialităților americane în favoarea unui acord, fermitatea cu care SUA nu au încetat să afirme necesitatea ca acest focar de conflict să fie calmat sunt factori decisivi pentru soluționarea pozitivă a problemelor din Sud-Estul Europei. Aceasta dovedește o dată mai mult că o strategie transatlantică de perspectivă în această zonă, bazată pe prezența nemijlocită a NATO în Sud-Estul Europei, este singura în măsură să îi asigure securitatea și dezvoltarea.

În acest moment critic, România consideră că reușita negocierilor de la Paris reprezintă ultima cale de soluționare pașnică a conflictului. De aceea, salută semnarea Acordului interimar de pace de către reprezentanții minorității albaneze din Kosovo și cere Republicii Federale Iugoslavia să procedeze cât mai repede în același mod. România consideră, așa cum a mai afirmat-o, că prezența unei forțe internaționale care să asiste implementarea Acordului de la Rambouillet este singura garanție reală a respectării suveranității și integrității teritoriale a Republicii Federale Iugoslavia, precum și a drepturilor minorităților și comunităților etnice din Kosovo.

În cazul în care negocierile de pace ar eșua, România consideră că o intervenție a NATO pentru încetarea conflictului este necesară și legitimă și reiterează hotărârea sa de a sprijini efortul de restabilire a păcii și operațiunile umanitare pe care acesta le presupune.

POLITICĂ EXTERNĂ FERMĂ ȘI CLARĂ PENTRU SIGURANȚA ȚĂRII

Eforturi de soluționare prin negocieri a conflictului din Kosovo

Împreună cu Guvernul României și cu întreaga opinie publică din țară, urmăresc cu toată atenția și cu firească îngrijorare evoluția evenimentelor legate de conflictul din Kosovo. Vreau să vă asigur că, încă de la începutul crizei, România a depus toate eforturile pentru a convinge părțile în conflict că numai prin dialog se poate ajunge la o soluție care să asigure atât respectarea drepturilor omului, cât și suveranitatea și integritatea Republicii Federale Iugoslavia.

În acest sens, reamintesc faptul că România a participat, alături de statele membre din NATO, Grupul de Contact, Uniunea Europeană și OSCE, la efortul comunității internaționale pentru soluționarea prin negocieri a tensiunilor. Personal, am adresat mesaje directe, în nume propriu și în asociere cu alți șefi de state din Sud-Estul Europei, pentru a îndemna părțile în conflict la încetarea imediată a violențelor și la dialog politic pentru restabilirea păcii. Apelez încă o dată la președintele Miloșevici ca, în interesul poporului sârb, sa dea dovadă de înțelepciune și să aleagă calea negocierii înainte de a fi prea târziu.

Nu vom participa la acțiuni de luptă pe teritoriul Iugoslaviei

Așa cum am declarat, poziția noastră este fermă: susținem necondiționat eforturile de soluționare prin dialog politic a crizei și eforturile NATO de încetare imediată a conflictului. Cu toate acestea, în aceste zile dificile pentru stabilitatea regiunii, se fac auzite voci care insinuează implicarea militară a României în conflictul din Kosovo.

Precizez cât se poate de clar că România nu va participa la acțiuni de luptă pe teritoriul Republicii Federale Iugoslavia. România nu a oferit forțe combatante. Doar în măsura în care părțile aflate în conflict vor ajunge la un acord, România va putea participa, în conformitate cu aprobarea deja exprimată de Parlament, la operațiuni în sprijinul păcii și umanitare.

Declarație în legătură cu **evoluția îngrijorătoare a situației din Kosovo**, București, 24 martie 1999.

Singura opțiune viabilă pentru securitatea națională

Ca Președinte al României, vreau să vă asigur că tot ceea ce fac și voi face este menit să asigure apărarea intereselor statului și ale poporului român.

În urma unei politici susținute de construcție a unor alianțe cu țările vecine și a unor relații de încredere cu NATO, ca principală forță capabilă să asigure stabilitatea și securitatea în Europa, astăzi integritatea, unitatea și indivizibilitatea țării noastre se află în siguranță.

Am primit chiar în această dimineată, din partea Secretarului General al NATO, Javier Solana, o scrisoare prin care Alianța ne asigură că „integritatea teritorială, independența politică și securitatea României” reprezintă o preocupare directă și concretă pentru NATO, iar „orice atac împotriva României va fi tratat cu maximă seriozitate”. Este încă o dovadă a faptului că doar o politică fermă și clară poate aduce respectul comunității internaționale și corespunde pe deplin interesului național al României în condițiile în care NATO rămâne pentru noi singura opțiune de securitate.

ROMÂNIA VA AVEA PACE ȘI SIGURANȚĂ

Indivizibilitatea interesului național

Adresez acest mesaj cetățenilor României știind că evenimentele care au loc în zona Balcanilor vă îngrijorează și vă puneți întrebări legitime în legătură cu securitatea noastră, ca națiune, în acest frământat sfârșit de secol. Din discuții directe cu cetățenii, din mesajele pe care le-ați transmis Președinției am înțeles că principala dumneavoastră neliniște în acest moment este legată de stabilitatea regiunii în care trăim. Menținerea păcii este esențială pentru orice construcție durabilă, pentru viața fiecăruia dintre noi.

Mă adresez astăzi dumneavoastră, pentru a vă spune cât se poate de clar: în România avem și vom avea pace și siguranță.

Suveranitatea, independența, integritatea și unitatea statului român, așa cum sunt ele prevăzute în Constituția României, nu sunt și nici nu pot fi puse în discuție. În actualul context regional, îngrijorător și tensionat, toate vocile marcante ale vieții politice internaționale consideră țara noastră o zonă de stabilitate. România este văzută ca un exemplu de rezolvare matură și democratică a problemelor politice privind relațiile interconfesionale și interetnice

Desigur, înfruntăm probleme economice și sociale deosebit de grele. În mediile politice și în societate există opinii foarte diferite privind rezolvarea acestor probleme. Vă asigur că Președintele, ca și Guvernul și Parlamentul, au avut și vor avea în vedere mereu și în primul rând interesele naționale fundamentale. Suveranitatea, unitatea, integritatea și independența țării sunt valori care nu se negociază și care nu aparțin nici unui partid. Ele vă aparțin dumneavoastră.

Opțiuni ferme și coerente în politica internă și externă

Siguranța României se bazează pe felul în care am reușit să rezolvăm și să arătăm lumii că am rezolvat definitiv problemele esențiale legate de construcția unor structuri democratice stabile și a unui cli-

Mesaj adresat cetățenilor României după **intervenția forțelor aeriene ale NATO pentru aplanarea conflictului din Kosovo**. București, 16 aprilie 1999.

mat de toleranță. Maturitatea și responsabilitatea statului român, comportamentul cetățenilor săi oferă lumii imaginea unei națiuni vechi, credibile și serioase.

Ieri seară, adresându-se poporului american și întregii lumi, Președintele Statelor Unite s-a referit la situația din Balcani și a spus: „Cine va defini viitorul acestei părți a lumii? Cine va oferi un model pentru ca popoarele eliberate de comunism să-și poată rezolva problemele legitime? Slobodan Miloševici, cu mașinăria sa propagandistică și trupele paramilitare care îndeamnă oamenii să-și părăsească țara, istoria și pământul, sau o țară ca România, care și-a construit democrația respectând drepturile minorităților etnice?”.

Trebuie să fie clar că, în același timp, securitatea României se datorează opțiunii ferme pentru aderarea la NATO și Uniunea Europeană. Pentru țara noastră nu există și nu pot exista alte opțiuni strategice, nici căi de mijloc, nici neutralități fără conținut.

Am ales pentru România acest drum al fermității pentru că, în istoria ei, România a suferit mult prea mult din cauza pozițiilor echivoce ale conducătorilor săi, din cauza ezitărilor și a schimbărilor de direcție în funcție de împrejurări.

Nu pot să nu exprim o anumită îngrijorare față de decizia Parlamentului Iugoslaviei de a adera la o uniune statală cu Rusia și Belarus, care poate crea o nouă sursă de instabilitate în regiune. Sunt obligat să iau act de nesăbuința cu care vicepremierul Serbiei vede România, Bulgaria și Ucraina ca părți viitoare ale acestei Uniuni. Aduug declarația Președintelui Republicii Belarus conform căreia România, orientându-se spre NATO, ar fi trădat cauza panslavismului.

Sunt convins că nu există azi în România nici un om cu mintea limpede care să prefere o uniune cu Belarus unei alianțe cu Occidentul. Aceasta nu înseamnă că nu pot apărea confuzii involuntare sau determinate de interese contrare interesului național.

România este în acest moment angajată în găsirea unei soluții politice internaționale pentru rezolvarea conflictului din Iugoslavia. Săptămâna viitoare, la Reuniunea NATO de la Washington, voi susține poziția României privind asigurarea păcii, stabilității și dezvoltării durabile în Balcani.

Este esențial ca România să fie unită și să aibă o perspectivă unitară în opțiunile sale de politică externă. Această capacitate de a fi împreună va trebui să o regăsim și în problemele interne.

ÎN PRAGUL UNEI CRIZE GRAVE

Anunțuri simultane de grevă sindicală, parlamentară și fiscală

România se află în fața unei grave crize politice, economice și sociale. După cum știți, marile centrale sindicale au anunțat intenția de-clanșării, la sfârșitul acestei luni, a unei greve generale. Pe acest fond, partidele de opoziție au anunțat o grevă parlamentară prin părăsirea lucrărilor în curs la Parlament, iar Asociația oamenilor de afaceri din România (AOAR) a anunțat inițierea unei greve fiscale prin refuzul de a mai plăti taxele și impozitele datorate bugetului. Simultaneitatea acestora, premeditată sau nu, poate prăbuși complet stabilitatea încă fragilă a sistemului nostru economic, social și politic.

Organizând discuția de astăzi, mi-am asumat sarcina constituțională de a media între autoritățile statului și între acestea și societate. Nu putem ști dacă această întâlnire, care se va desfășura în Sala Unirii din Palatul Cotroceni va fi o reușită. Dar țin să remarc că este totuși pentru prima dată în istoria României când se reunesc în jurul aceleiași mese Guvernul, majoritatea parlamentară, opoziția parlamentară și trei segmente importante ale societății civile: sindicatele, care reprezintă piața forței de muncă, organizațiile mediilor de afaceri, tot mai importante odată cu creșterea sectorului privat și organizațiile civice care au avut un rol important în crearea și consolidarea democrației în România. În plus, la această întâlnire vor fi prezenți analiști politici, analiști economici, lideri de opinie, directori de ziare, de societăți de radio și televiziune. Iată, deci, o participare extrem de largă și consistentă.

M-am străduit să pregătesc cât mai serios această întâlnire: am ascultat diferitele puncte de vedere, în cadrul mai multor întâlniri exploratorii cu reprezentanții acestor grupări. Țin în mod deosebit să mulțumesc și celor foarte mulți care nu vor fi prezenți la această întâlnire, dar care au participat la aceste consultări și care au permis conu-

Declarație înaintea **dezbaterei inițiate de Președinte cu participarea membrilor Guvernului, reprezentanților partidelor parlamentare, ai sindicatelor, instituțiilor academice, mediilor de afaceri, organizațiilor civice și presei**. București, Palatul Cotroceni. 7 aprilie 1999.

rarea mai exactă a problemelor și schițarea, deja, a unor soluții.

Ce ne poate aduce acest dialog într-un cadru mai larg decât cadrul parlamentar? În primul rând, speranța detensionării unor situații conflictuale. Una dintre cauzele tensiunilor acumulate în timp și care au condus la o nemulțumire cronică a cetățenilor României provine și din lipsa unui dialog serios.

Trebuie spus că situația României apare pe termen scurt îngrijorătoare. Și acest lucru îl simt toți cetățenii țării. La situația dificilă internă se adaugă și faptul că România se află acum în vecinătatea unor zone de perturbare, nu doar financiare, ci și politico-militare.

În fine, dar nu în ultimul rând, această situație dificilă apasă pe umerii unor oameni expuși de decenii privațiunilor, neliniștii și subdezvoltării. Numărul celor care și-au pierdut încrederea în capacitatea oamenilor politici de a preveni o criză majoră este, din păcate, tot mai mare, iar unii și-au pierdut chiar încrederea în ei înșiși.

Această situație trebuie schimbată. Avem acum această posibilitate și nu avem voie să o ratăm.

Clarificarea și ierarhizarea problemelor țării

Pentru a nu irosi această șansă, trebuie să punem puțină ordine în concepțiile și acțiunile noastre. Să nu căutăm să rezolvăm în același timp toate problemele. Să încercăm o clarificare și o ierarhizare a lor. Acesta este motivul pentru care am propus ca acest dialog să se concentreze exclusiv pe problemele economico-financiare, pentru că acestea sunt cele care ne influențează cel mai mult viața și, în fond, de rezolvarea acestora depinde progresul pe care îl așteptăm.

Am în vedere, mai întâi de toate, problema proprietății. În acest moment, avem o șansă istorică: e posibil ca o soluționare echilibrată și viabilă a problemei proprietății private să fie acceptată de aproape toți actorii politici.

A doua problemă privește stabilitatea macroeconomică. Mai precis, corelația dintre privatizare și restructurare, cât și urgența semnării acordului cu organisme financiare internaționale. În acest context, nu trebuie să uităm necesitatea achitării datoriei externe și interne care s-a acumulat în ultimii ani. Sper ca toți participanții să admită că este intolerabil ca România să riște rușinea unui faliment.

În fine, a treia problemă este susținerea și finanțarea programelor destinate categoriilor sociale și regiunilor defavorizate de tranziție. Sper că fiecare participant la acest dialog va veni cu propuneri concrete.

Dialogul Putere – Opoziție

Ar fi exagerat să credem că acest dialog ne va duce la un consens. De fapt, în democrație nu există și nici nu este de dorit o unanimitate mecanică. Prin acest dialog putem descoperi ce perspective îi apropie pe participanți, care sunt chestiunile care pot conduce la o minimă înțelegere. La fel de important este să vedem și unde nu pot exista înțelegeri, adică să cădem de acord și asupra punctelor în dezacord.

Toate problemele identificate astăzi ca nerezolvabile vor face obiectul unor dezbateri ulterioare. În ceea ce privește punctele asupra cărora se va realiza un acord minimal, trebuie să stabilim foarte clar și cine își asumă responsabilitatea de a le transforma în realitate, pentru ca această discuție să nu rămâna pur teoretică.

Doresc să precizez că această întâlnire nu se poate substitui în nici un fel dezbaterii parlamentare sau deciziei și responsabilității guvernamentale. Se pot identifica însă acele puncte de consens care să asigure o majoritate mai largă.

O lege sau un pachet de legi pot fi adoptate și numai cu votul majorității parlamentare. Dar dacă o lege este acceptată și de o parte cât mai largă a Opoziției pentru că ea se simte implicată, pentru că această lege cuprinde și o parte din propriile ei propuneri, din propriile ei puncte de vedere; dacă o lege vine în întâmpinarea așteptărilor mediilor de afaceri, a revendicărilor sindicale, a aspirațiilor societății civile, atunci șansele ei de a contribui la schimbarea în bine sunt și mai mari. Trebuie să fim cu toții conștienți că stabilitatea politică și legislativă este o condiție indispensabilă a ameliorării economice.

Prin prezența lor, participanții la această întâlnire au acceptat să fie o parte a soluției, nu doar a problemei. Sper să reușim.

STABILITATEA ȚĂRII A FOST SALVATĂ

Detensionarea situației politice

Săptămâna trecută, pentru a găsi o cale de rezolvare a situației de criză care putea pune în pericol grav stabilitatea internă a țării, într-un moment marcat de dificultăți majore economico-financiare pe plan intern și de o situație explozivă pe plan regional, am organizat o largă dezbatere cu reprezentanți la nivel național ai forțelor politice și societății civile.

Pentru prima dată în istoria politică a țării, reprezentanți ai Guvernului, ai tuturor partidelor parlamentare, sindicatelor, întreprinzătorilor, asociațiilor civice și specialiști de renume s-au aflat în jurul aceleiași mese pentru a discuta marile probleme economice și financiare ale țării. Desigur, întâlnirea de la Palatul prezidențial nu putea rezolva pe loc probleme care revin instituțiilor specializate ale statului. Dar ea a adus câteva rezultate pentru detensionarea situației politice.

Consens pentru patru soluții esențiale

În primul rând: renunțarea din partea partidelor de opoziție la intenția de boicotare a lucrărilor Parlamentului și stabilirea unor modalități de dialog politic cu Executivul și majoritatea parlamentară.

În al doilea rând: după aproape o jumătate de secol de comunism și un deceniu de tranziție, toate forțele politice au ajuns la același punct de vedere în privința importanței proprietății private. Acest acord marchează sfârșitul definitiv al comunismului în România în ceea ce avea el esențial și anume negarea proprietății private. Aceasta va însemna siguranța bunurilor agonisite legal de fiecare și rezolvarea problemelor pe care trecutul ni le-a lăsat moștenire.

Trei: s-a hotărât instituirea unui Consiliu Economic Consultativ în cadrul căruia reputați experți și cercetători de marcă ai României vor

Mesaj privind **depășirea crizei interne determinate de simultaneitatea declarațiilor de grevă ale Opoziției parlamentare, sindicatelor și oamenilor de afaceri**. București, 16 aprilie 1999.

stabili strategia de dezvoltare economică și socială a țării. În două săptămâni, acest Consiliu va începe să funcționeze.

Patru: vreau să salut modul în care toate partidele politice au fost de acord cu propunerea ca parlamentarii, membrii Guvernului, persoanele cu funcții de conducere din administrația centrală și locală să nu mai facă parte din adunările generale ale acționarilor și din consiliile de administrație ale societăților cu capital majoritar de stat. Fondul Proprietății de Stat a dispus acum două zile retragerea tuturor demnitarilor și funcționarilor FPS din AGA și consiliile de administrație. Într-o țară în care atâția o duc greu, nu putem permite ca unii să acumuleze venituri exorbitante din banii statului, mai ales nemeritate.

Reforma trebuie continuată

Știu că majoritatea oamenilor din această țară au nemulțumiri și fac față cu greu dificultăților vieții. De aceea, trebuie să alegem împreună calea care să ne scoată, în fine, la liman. Pentru aceasta, este necesar să știm mai întâi de toate: ce putem obține, când și în ce condiții.

Sindicatele analizează oportunitatea declanșării unei greve generale. Dreptul la grevă, ca și alte forme de protest, este un drept constituțional și nimeni nu-l poate contesta. Trebuie să ne gândim însă bine înaintea fiecărui pas, la urmările pe care acesta l-ar putea avea.

Ce poate face Guvernul în fața unor mișcări sociale de angajare care vor cere mărirea salariilor, pensiilor și ajutoarelor sociale? Guvernul are doar două posibilități. Ori să accepte o asemenea mărire, dar lipsa fondurilor va face ca după o lună sau două să nu mai poată fi plătite nici salariile, nici pensiile și nici ajutoarele sociale. Ori, pentru a le plăti pe toate și la timp, Guvernul va trebui să tipărească bani care vor deveni o simplă bucată de hârtie, prețurile vor crește necontrolat, iar economiile depuse în bănci își vor pierde valoarea. În ambele situații, stabilitatea țării, care este acum principalul nostru capital, va fi amenințată. Va fi afectat și viitorul nostru și al copiilor noștri. Pentru că nici un partener străin nu împrumută și nu investește bani în țări care nu controlează inflația, în țări care blochează reforma sub presiuni. Fără investiții, vor urma falimente, se vor închide alte fabrici, șomajul va crește.

Este momentul să acordăm încredere Guvernului în efortul său de a crea o economie mai sănătoasă și de a găsi resurse financiare externe pentru programe de dezvoltare și protecție socială.

De zece ani ne luptăm să reconstruim o țară care are mari probleme economice și sociale. Privatizarea și restructurarea societăților comerciale cu pierderi au întârziat. S-au făcut greșeli. Le plătim scump.

Dar am reușit să arătăm lumii fața unei societăți echilibrate în ciuda greutăților, tolerante în ciuda deosebirilor, înțelepte în ciuda provocărilor. Toate aceste câștiguri ale României vi se datorează. Dobândite cu greu, aceste câștiguri sunt astăzi apreciate pretutindeni în lume.

Vă chem să continuăm pe acest drum greu, dar sigur. Este singurul care ne poate situa pentru totdeauna în rândul națiunilor respectate și prospere.

OMUL NU SE POATE ÎMPLINI DECÂT CĂUTÂNDU-SE ÎN CEILALȚI

Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul al II-lea în România

Mă simt deosebit de onorat să salut prezența Sanctității Sale Papa Ioan Paul al II-lea în acest palat românesc încărcat de istorie. El păstrează amintirea unor dregători înțelepți și învățați, parte din ei formați în Universitatea din Padova. Ei au conectat în secolul al XVII-lea experiența noastră la cea a Occidentului.

Pământul apostolic al României de azi a păstrat cu sfințenie atestarea celui dintâi mileniu de viață creștină, tot așa cum limba și cultura românilor au păstrat până azi dovada incontestabilă a faptului că, odată cu Roma și înaintea Bizanțului, creștinismul a fost pentru vecie absorbit în mintea și sufletul trăitorilor între Carpați, Dunăre și Pont, în mod firesc, ca o componentă definitorie a felului lor de a fi în lume.

Toate aceste urme sunt casa noastră, reprezintă un spațiu bine delimitat de valori culturale, morale, religioase; constituie rodul muncii și al creativității poporului român. Ele sunt, laolaltă, patria noastră, un colț de pământ anume, de unde se vede „*lumea întreagă și cerul care se arcuiește deasupra ei*”, aceeași lume și același cer, invocate de Sanctitatea Sa în poemul său *Gândind patria*.

Cu șase ani în urmă, când Sanctitatea Voastră ați avut bunăvoința de a mă primi în audiență la Vatican, în calitate de rector al Universității București, ați evocat contribuția culturală a românilor la patrimoniul european. *Un popor latin în veșmânt bizantin*, spuneți atunci, așa cum poporul polonez este un popor slav în haină latină. Un mod unic și sintetizator al fiecăruia dintre popoarele noastre de a aparține Europei și de a construi, împreună, unitatea ei.

Drumul libertății este cel al adevărului

Suntem totodată un popor doritor să trăiască în respectul deplin al drepturilor omului. Ale persoanei responsabile care acționează împre-

Discurs rostit la **recepția oferită în cinstea Sanctității Sale Papa Ioan Paul al II-lea**. București, Palatul Cotroceni, 7 mai 1999.

ună cu celelalte într-o solidaritate creatoare.

Ca fiu al poporului polonez, știți că experiența pe care românii au traversat-o sub regimul comunist a fost, așa cum obișnuieți să spuneți, „o pedagogie a suferinței”. Mă aflu printre cei, deloc puțini la număr, care ne-am întrebat ce sens a avut această suferință. Sunt printre cei, sper, nu puțini, care ne-am răspuns că această experiență a avut un sens profund, atât personal cât și comunitar. Umanitatea noastră nu a ieșit diminuată din suferință, ci îmbogățită, înnobilită. Îngăduiți-mi să-mi afirm convingerea că am învățat ceva din această pedagogie, ceva ce sper că nimeni nu ne poate smulge: că drumul libertății este cel al adevărului. Mărturisesc că este un drum pe care nu l-aș numi doar greu, ci și dramatic.

Oare nu tot ceea ce implică în mod profund libertatea fiecăruia în parte este o experiență dramatică? Și oare riscurile nu sunt o punere la încercare, ce ne-a făcut să creștem în credință și dragoste creștinească?

Schimbările din Europa de Est au fost rezultanta a nenumărate fapte de curaj, de credință și de înaltă spiritualitate pe care semenii de-ai noștri, știuți și neștiuți, le-au săvârșit din credință în Dumnezeu și iubire de oameni. Pentru toți aceștia, întronarea Sanctității Voastre în scaunul Sfântului Petru a fost un act esențial pentru eliberarea de sub dictatura atec a comunismului.

Am putea noi oare să nu bănuim, în toată această înlănțuire de voințe, de pietate, de răsturnări neașteptate, și o voință aflată deasupra slabelor noastre puteri omenești? Am putea oare înțelege până la capăt *miracolul eliberării popoarelor din Europa răsăriteană*, dimpreună cu toate urmările lor, ilustru simbolizate azi de prezența Sanctității Voastre, fără un sprijin divin?

Credința mea, Sanctitate, este că și azi suntem aici prin voia lui Dumnezeu, căreia voința de bine a ierarhilor celor două Biserici și voința de bine a poporului român i s-au adecvat în numele speranței de mai bine. În numele acestei speranțe doresc să aduc mulțumirile mele Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe, Preafericitului Părinte Teoctist și colaboratorilor săi, precum și tuturor celor din preajma Sanctității Voastre, pentru eforturile pe care nu le-au precupețit, astfel ca această vizită mult așteptată să devină o realitate.

Tot în același spirit de grațitudine, aș vrea să mulțumesc și Congregației Sant Egidio, care a organizat anul trecut în România o mare adunare ecumenică, pregătind și în acest fel terenul rodnic al prezenței Sanctității Voastre în România.

Mulțumesc reprezentanților Bisericii romano-catolice și ai Bisericii greco-catolice pentru strădaniile lor, pentru înțelegerea lor și pentru statornicia lor, precum și reprezentanților celorlalte culte din România, prezenți aici.

Întâiul pod de reunire a vechii lumi creștine

Sanctitatea Voastră ne oferă bucuria de a împărtăși astăzi cu noi un destin. Cu atenția specială pe care o acordați semnelor timpului, ne faceți să-l privim cu ochii demnității. Lecția pe care am învățat-o toți de la Sanctitatea Voastră este că omul nu se poate împlini decât căutându-se în ceilalți și iubind destinul celor din jur ca pe propriul său destin. Acesta se cuvine să fie temeiul oricărui proiect personal, al oricărui proiect social. Sanctitatea Voastră a demonstrat că un creștin al zilelor noastre nu trăiește întors cu fața spre trecut, este un om în acțiune și un misionar al viitorului ce mizează pe un adevăr care locuiește în mijlocul nostru.

Din prima zi a pontificatului Vostru ați spus pretutindeni și fiecăruia în parte: „Nu vă temeți!”. Noi, românii, am reușit să ne învingem frica de dictatură. Am depășit și toate temerile istorice și tradiționale care ar fi putut împiedica vizita Voastră.

Dumnezeu ne-a hărăzit să trăim astăzi un moment de răscruce, de care suntem încă poate prea aproape pentru a-i evalua adevărata importanță. Se spune că judecata asupra istoriei cere o anumită perspectivă. Uneori, când te afli chiar acolo unde se face istoria, nu ai răgazul de a-ți da seama de unicitatea clipei pe care o trăiești.

Prezența Sanctității Voastre în România încheie un mileniu de dureroasă separație și inaugurează istoria unei dorite reconcilieri. Suntem pe bună dreptate mândri de faptul că prima piatră a acestei construcții diplomatice și spirituale este așezată aici, în capitala unei țări care aparține Europei prin cultura sa, prin opțiunile democratice, prin adâncimea rădăcinilor sale creștine.

România prețuiește cu respect și bucurie faptul de a fi gazda primei vizite oficiale într-o țară majoritar ortodoxă a celui dintâi Mare Pontif al Romei și șef al statului Vatican care zidește acest pod mult așteptat între cele două părți ale ecumeniei creștine. Ne exprimăm încrederea că asemenea poduri de reconciliere și concordie vor fi zidite și cu celelalte Biserici Ortodoxe din Răsăritul Europei spre binele și pacea pentru care ne rugăm, împreună, Tatălui nostru ceresc.

SĂ PREȚUIM PACEA, INTEGRITATEA ȚĂRII ȘI BUNA VECINĂTATE ȘI ATUNCI CÂND NU NE TEMEM DE RĂZBOI

Sfârșitul bombardamentelor și începutul stabilizării în Balcani

În ultimele luni ne-am aflat în fața unor mari riscuri pentru țară și pentru cetățenii ei, riscuri atât de ordin militar, cât și financiar și economic. În special în ultimele zile s-au succedat într-un ritm rapid evenimente cu un impact decisiv asupra prezentului și mai ales asupra viitorului țării noastre. Iată de ce am hotărât să mă adresez direct națiunii cu acest mesaj:

Acordul militar dintre reprezentanții NATO și cei ai Republicii Federale Iugoslavia a condus la încetarea bombardamentelor în Iugoslavia. Eforturile diplomatice substanțiale ale Grupului celor Opt (G-8) s-au finalizat prin Pactul de Stabilitate în Sud-Estul Europei, adoptat la Köln, și prin Rezoluția Consiliului de Securitate adoptată ieri. Pacea a fost dobândită, dar prețul este enorm.

Soluția la care s-a ajuns acum era posibilă chiar de la început. Însă regimul Miloșevici a preferat să-și sacrifice țara și oamenii. Au murit și au fost răniți mii de soldați și sute de civili nevinovați. Aproape un milion de oameni și-au părăsit căminele. S-au produs distrugerii enorme pe care o întreagă generație le va plăti cu noi sacrificii și privațiuni.

Sondajele de opinie arată că românii au înțeles faptul că Slobodan Miloșevici este principalul responsabil al apariției și dezvoltării tragice a acestui conflict. Aceleași sondaje ne mai spun că românii se tem cel mai mult de un război în zonă.

Vreau să vă asigur că acordurile realizate în ultimele zile la nivelul G-8 și în Consiliul de Securitate al ONU ne dau certitudinea că acest pericol a fost depășit.

Participarea României la procesul de reconstrucție

În cadrul evoluțiilor istorice care au loc acum în regiune, România trebuie să rămână un pilon de stabilitate și de echilibru și dorește

Mesaj televizat adresat poporului român la **sfârșitul conflictului din Iugoslavia**. București.
11 iunie 1999.

să participe chiar în această calitate la procesul de reconstrucție. De altfel, aceasta a fost esența mandatului ministrului român de Externe la recenta reuniune de la Köln, care a configurat planul de stabilizare și dezvoltare a Europei de Sud-Est.

Nu putem și nu avem voie să rămânem în afara acestui efort. Nu trebuie să ajungem să ne temem de război pentru a prețui cum se cuvine pacea, integritatea țării, drepturile omului, liniștea și înțelegerea între popoare.

În perioada conflictului, România a reușit să-și păstreze și să-și consolideze bunele relații cu vecinii. Ungaria a insistat ca Uniunea Europeană să anuleze obligativitatea vizelor de intrare pentru cetățenii români. Vizita pe care am făcut-o împreună cu Președintele Kucima în Bucovina de Nord a întărit angajamentul Ucrainei de a rezolva corespunzător problema românilor de acolo și a condus la rezultate concrete, cum este deschiderea Consulatului nostru de la Cernăuți. Cooperăm permanent cu Bulgaria pentru a dezvolta parteneriatul nostru în noul context regional și dezvoltăm permanent relațiile frățești cu Republica Moldova. Poziția noastră asupra necesității implicării Rusiei în procesul de pace a fost unanim apreciată.

Vrem ca aceste bune relații să fie reluate și dezvoltate din plin și cu Iugoslavia, prin dialog și cooperare economică. Luni va veni la București președintele Republicii Muntenegru, Milo Djukanovici, pentru a discuta problemele viitoarei noastre cooperări și așteptăm evoluția democratică a întregii Iugoslavii pentru a dezvolta relațiile noastre tradiționale cu poporul sârb.

Ceea ce am promis a fost respectat

Istoria conflictului din Iugoslavia a arătat că am susținut cu consecvență o poziție corectă. La începutul acestui conflict am ținut să vă vorbesc și să vă promit câteva lucruri pe care le-am socotit esențiale și pentru care mi-am asumat răspunderea.

Ceea ce am promis atunci, în deplină cunoștință de cauză, s-a dovedit adevărat. Noi nu am fost antrenați în acest conflict și el nu s-a extins. România nu a fost agresoare, cum o parte a populației se temea că se va întâmpla. Nici un militar român nu a participat sub nici o formă la operațiunile din Iugoslavia.

NATO nu a folosit niciodată spațiul nostru aerian pentru atacuri împotriva Iugoslaviei și nici aeroporturile românești pentru operațiuni militare. Nu ni s-a propus și nu s-a discutat niciodată posibilitatea

prezenței unor trupe străine pe teritoriul nostru.

În această perioadă extrem de critică noi, românii, am trecut împreună, cu bine, un test. Un test de fermitate și de consecvență în ceea ce privește alianțele pe care le alegem și principiile pe care vrem să le apărăm. Am dovedit că suntem capabili nu numai de vorbe, ci și de fapte. Trebuie să dovedim, în continuare, aceeași consecvență pentru a ne apăra interesele, pentru a ne asigura dezvoltarea și viitorul.

Este adevărat că în același timp au avut loc dezbateri și au fost propuse și alte soluții decât cele adoptate oficial, decât cele pe care le-am susținut. S-a vorbit despre neimplicare totală, s-au propus declarații ambigue, târguieli și tergiversări.

Datoria mea este să fiu ferm și sincer cu dumneavoastră și de aceea am ținut mereu calea cea dreaptă pentru apărarea intereselor noastre naționale. Nu am ținut cont că prin aceasta am riscat să-mi pierd într-o anumită măsură popularitatea.

Am știut că nimeni nu-ți oferă ceva dacă, la rândul tău, nu ești gata să oferi ceva și să te ții apoi de cuvânt. Nici NATO, nici Uniunea Europeană, nici Banca Mondială, nici Fondul Monetar Internațional nu sunt instituții de binefacere și nici noi nu suntem niște neajutorați care să aștepte cadouri și promisiuni deșarte. Este sub demnitatea noastră să apelăm la tot felul de subterfugii. Dacă vrem să devenim partenerii țărilor democratice dezvoltate, trebuie să luăm acele decizii care duc direct către țintă. Dacă vom tergiversa, dacă nu ne vom implica, nici aliații pe care îi dorim nu se vor implica. Și ei vor tergiversa. Istoria noastră recentă a demonstrat din plin această realitate.

Garanții de securitate

O țară are nevoie astăzi de două tipuri de garanții de securitate. Este o realitate de la care au plecat toate demersurile României din ultima vreme.

Pe de o parte, este vorba despre garanțiile de securitate privind integritatea teritorială, suveranitatea și independența țării. În cadrul dezbaterilor care au avut loc pe parcursul conflictului din Balcani, țara noastră a obținut garanții ferme de securitate. Astăzi, împreună cu Primul Ministru și conducerea armatei, am aprobat principiile Programului național de pregătire pentru aderare la NATO al armatei române.

În al doilea rând, este vorba despre garanții de securitate financiar-bancare. Pe acestea nu ți le dă nimeni, ți le asiguri singur și numai dacă politica internă te face credibil pe piețele de capital.

Este bine de amintit că, în paralel cu criza din Iugoslavia, România a parcurs cu dificultate, dar și cu seriozitate propria sa situație de criză politică și socială, dar și financiară. A fost un examen greu, deoarece, dacă intram în incapacitatea de a plăti datoriile externe contractate, mai ales în perioada 1992-1996, ajungeam rapid la o megainflație, la o cădere catastrofală a leului și la anularea economiilor populației. În lunile mai și iunie am depășit prin eforturi proprii punctul critic al acestei amenințări. Dar situația continuă să fie dificilă.

Ieri, Banca Mondială a hotărât să semneze acordul cu România, ceea ce, dincolo de suma efectiv obținută, reprezintă un foarte important semnal dat cercurilor internaționale de afaceri în sensul încrederii față de felul în care evoluează lucrurile în România. Așteptăm în scurt timp o decizie similară din partea Fondului Monetar Internațional.

Ieri, Guvernul a discutat Programul național de aderare la Uniunea Europeană, document care va fi transmis la Bruxelles și care sintetizează prioritățile alese de România în vederea aderării, optând pentru modernizare, descentralizare și eficiență. Ca urmare, anul viitor, România va beneficia de fonduri europene nerambursabile de patru ori mai mari decât până acum pentru programe de dezvoltare. Ele vor fi investite mai ales în transporturi și agricultură, dar și în securizarea frontierelor și protecția mediului.

La fondurile acordate de Uniunea Europeană trebuie să alăturăm propriul nostru efort economic, efortul minților și brațelor noastre. Avem nevoie de idei, de inițiativă și, bineînțeles, de muncă.

Programul de reabilitare economică a regiunii

În cadrul Programului de Reconstrucție și Dezvoltare a Europei de Sud-Est, aprobat la Köln, Grupul operativ de lucru al Biroului comun Banca Mondială – Uniunea Europeană, de la Bruxelles, va identifica în scurt timp proiectele economice serioase care pot primi finanțare din partea grupului de donatori în care intră Uniunea Europeană, Japonia, SUA, FMI și Banca Mondială.

S-a estimat, în acest moment, un necesar imediat de 3,3 – 3,5 miliarde de dolari, un necesar de reabilitare economică pe cinci ani de 30 – 45 miliarde de dolari și un necesar de dezvoltare pe șapte – zece ani de 60 – 65 miliarde de dolari. România a fost prima țară care a propus convocarea unei Conferințe pentru reconstrucție și dezvoltare economică în Europa de Sud-Est în cadrul prevederilor Pactului de Stabilitate.

Proiectele de reconstrucție vor implica în special agenți economi-

ci privați și vor favoriza cooperarea regională între firmele țărilor vecine Iugoslaviei. Țin să salut în mod deosebit inițiativa a peste o sută de asociații profesionale și patronale românești, membre ale ADIR și ANIR, de creare a Grupului de acțiune pentru reconstrucția balcanică. Voi sprijini personal această inițiativă prin care oamenii de afaceri români își asumă regulile competiției internaționale. Împreună cu Primul Ministru al Guvernului României am stabilit ca ministerele economice să prezinte urgent proiecte concrete pentru obiectivele vizate în operațiunile de reconstrucție și dezvoltare.

Avem nevoie acum, mai mult ca oricând, de unitate. Numai printr-un efort comun vom putea construi cu adevărat viitorul țării noastre.

STRATEGIA DE SECURITATE NAȚIONALĂ

Viitor cert și demn pentru fiecare cetățean

Astăzi, am prezentat în Parlament *Strategia de securitate națională a României* care exprimă o viziune nouă asupra acestui concept, întrucât punctul său de plecare nu îl mai constituie statul, ci apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățeanului. Și tot pentru prima oară în istoria democrației parlamentare românești antebelice, dar și post-decembriste, avem o strategie limpede, în termeni fermi, pe care o aducem la cunoștința opiniei publice.

Este, de asemenea, pentru prima dată când securitatea națională nu mai este privită ca o problemă predominant militară, ci ca un proces care implică în ansamblu economia, apărarea, diplomația, administrația, ordinea publică, echilibrul social, educația, sănătatea.

Interesele fundamentale ale României

O națiune sau o țară este amenințată nu numai de armate străine, ci și de multe alte pericole interne sau internaționale. Pentru noi sunt și vor fi esențiale asigurarea existenței statului național, suveran și independent, unitar și indivizibil; apărarea și consolidarea regimului politic democratic; respectarea principiului supremației legii și a drepturilor omului, conservarea identității românilor din afara granițelor țării.

Este în interesul nostru ca România să nu fie izolată, ci, dimpotrivă, să participe la asigurarea securității și stabilității în Europa, să se integreze în structurile defensive ale NATO și să adere la Uniunea Europeană. Aceste priorități ale politicilor de alianțe ce conjugă cu interesul nostru de a dezvolta relații de parteneriat cu statele vecine, relații de cooperare în regiune și relații de cordialitate și colaborare cu celelalte state ale lumii democratice.

Este interesul național al României să-și consolideze rolul de pilon de stabilitate în Europa Centrală și de Sud-Est și să aibă o participare activă în cadrul ONU, al OSCE și al Consiliului Europei.

Declarație privind importanța informării publice asupra **Strategiei de Securitate Națională a României**. București, 23 iunie 1999.

Toate acestea implică reforma armatei, buna funcționare a autorităților publice, a administrației și a justiției.

Factori de risc pentru securitatea națională

Principalele riscuri neconvenționale derivă din prelungirea dificultăților interne de natură economică, financiară și socială. Avem nevoie de investiții și de credibilitate pe piețele de capital pentru că nu avem în țară resurse financiare necesare redresării industriei și agriculturii în sensul unei creșteri economice sănătoase și durabile.

Rețelele crimei organizate și terorismul internațional sunt un pericol evident în toată lumea. Ele sunt un factor de risc și pentru România. La fel de periculoase sunt – și s-au dovedit deja – infracțiunile financiare și corupția din țară. Li se adaugă contrabanda, traficul ilegal de mărfuri și persoane, așa-numita criminalitate transfrontalieră.

Intoleranța și naționalismul generează xenofobie, discriminări etnice sau religioase, tensiuni și conflicte. Ele pot și trebuie să fie prevenite. La fel, riscurile ecologice, degradarea și diminuarea resurselor naturale indispensabile dezvoltării sănatoase a populației.

În ultimă instanță, securitatea națională este o problemă care ne privește și ne implică pe toți.

PARTEA UMANĂ A POLITICII

Reuniunea Comisiei de Acțiune România – SUA

Doresc să transmit Comisiei de Acțiune România – SUA și Centrului de Studii Strategice Internaționale un mesaj de apreciere sinceră pentru modul în care contribuie la implementarea Parteneriatului Strategic România – SUA.

Șeful delegației Statelor Unite, co-președinte al Comisiei, a prezentat rezultatele activității celor șapte grupuri de lucru. Este bine că, din 22 de recomandări ale Comisiei, 19 au fost finalizate de către Guvernul român și 12 dintre ele sunt puse în aplicare. Iată o Comisie care are în vedere o strategie (de dezvoltare a relațiilor parteneriatului româno-american), dar a cărei activitate se poate exprima deja în realizări concrete.

Înainte de a mă opri la aceste rezultate concrete, aș vrea să subliniez concizia și precizia intervențiilor reprezentanților americani și români. Ceva din știința managementului, din creativitatea și modul sistematic de lucru al partenerilor americani s-a transmis colaboratorilor din România și cred că aceste abilități reprezintă și ele dividende foarte importante ale acțiunilor organizate de Comisie.

Sigur că, în mare parte, lucrurile pe care le-am auzit le cunoșteam. Nu numai pentru că aproape toți consilierii mei au lucrat în aceste grupuri și au fost permanent în miezul activității acestei Comisii, dar și datorită faptului că a existat, ca să spun așa, o intensă activitate epistolară între mine și Comisie, care m-a solicitat pentru clarificarea unor probleme intervenite pe parcursul activității sale.

Omul să nu dispară din mintea noastră

Aș vrea să dăm și o altă lumină lucrurilor spre a pune în evidență și partea mai puțin văzută, partea umană și concretă pe care deseori o uităm, mai ales când facem studii sau proiecte strategice. Uneori chiar trebuie să ne depărtăm puțin de ea pentru a avea o perspectivă de

Discurs la **Reuniunea Comisiei de Acțiune România – SUA**. București, Palatul Cotroceni, 13 iulie 1999.

ansamblu. Dar omul nu trebuie să dispară niciodată din mintea noastră. Natura, evenimentele pot interveni cu brutalitate și atunci ne aduc cu picioarele pe pământ fără vreo avertizare expresă.

Nu este uzual ca un președinte să intre într-un salon oficial ca acesta cu bocancii plini de noroi și cu o cămașă mototolită și transpirată. Dar, în această dimineață, am fost obligat să ajung în munții din vestul României, mai întâi cu avionul, apoi cu elicopterul, cu o mașină de teren și apoi cu pasul, printre pietre și noroaie, la locul unei catastrofe naturale, care a provocat mari pierderi materiale, dar, mai ales, ireparabile pierderi umane.

Este una să citești sau să urmărești la televizor consecințele unui dezastru și altceva să fii acolo, în momentul în care de sub noroaie se dezgroapă cadavre. Și este una să vorbești sau să trimiți mesaje de compasiune și altceva să te duci la patul unei mame căreia i-au murit doi copii, unul în brațe, și apoi să treci în sala alăturată a spitalului, unde o tânără femeie a născut prematur, sub șocul dezastrului.

Am lucrat cu concepte, am colaborat în comisii de lucru, și în România, și în Statele Unite, și am constatat că un proiect privind România poate să însemne pentru FMI, Banca Mondială sau diferite agenții guvernamentale istoria unui succes sau istoria unui eșec, o temă utilă pentru conferințe sau în dezbaterile unor consilii de administrație.

Pentru mine, eșecul unui proiect în România înseamnă soarta și viața unor oameni. În cazul unui eșec, cineva trebuie să răspundă. Și pentru aceasta popoarele aleg președinți.

Problema cu care ne confruntăm poate fi formulată astfel: putem să dezvoltăm o strategie viabilă dacă nu luăm în considerare elementul uman, chiar individual? Noi am avut în perioada comunistă strategii bazate pe producția pe cap de locuitor – de oțel, de pâine, de unt – și părea atunci că singurul lucru bun în România era să fii „cap de locuitor”. Putem acum să înlocuim aceste strategii cu altele bazate pe PIB, pe deficite, rate ale inflației, dar ele trebuie să fie coerente. Prea des primim mesaje contradictorii și ele au apărut chiar la această reuniune.

Anularea unor facilități pentru contractele încheiate și, prin consecință, modificarea planurilor de afaceri elaborate pe baza acelor facilități reprezintă un lucru rău, dar nu a fost opțiunea noastră. A fost consecința negocierilor cu FMI, care nu ne-a permis nici un fel de abatere de la program și noi nu am fost în măsură să refuzăm mai ales pentru motivul că măsurile solicitate erau, în general, necesare. În situ-

ația concretă a României este foarte greu să realizezi simultan macrostabilitatea pe baza unui acord cu FMI și restructurarea pe baza unui acord cu Banca Mondială.

Nu v-am spus aceste lucruri ca să caut argumente pentru a motiva întârzieri ale reformei sau restructurării. Ne-am implicat în ele, le facem, răspundem pentru ele și plătim un preț social și politic greu. Dar nu se poate să ni se ceară două lucruri diferite în același timp. O soluție de armonizare este posibilă și vă cerem sprijinul mai ales că, până la urmă, aceste instituții internaționale folosesc în mare măsură bani americani.

Embargoul împotriva Iugoslaviei a lovit România

Oficiali ai NATO și ai Uniunii Europene vin la București pentru a ne prezenta felicitări pentru modul în care România a acționat în anumite momente, ca și cum ar fi fost o țară membră a NATO. Uneori a acționat chiar mai decis decât unele noi țări membre ale Alianței. Dar fără a avea nici garanțiile de securitate și nici avantajele țărilor NATO. Asta ne dă dreptul să ne întrebăm: cine este pedepsit acum? Noi respectăm în continuare, din fidelitate față de Alianța nord-atlantică, embargoul privind Iugoslavia. Dar ia cineva în considerare cât de mult lovește embargoul România? Pentru că România este o țară care produce petrol, care prelucrează petrol și care exportă petrol. Și îl exportă prin transport pe Dunăre. În timp ce suntem felicități pentru această consecvență, pagubele noastre cresc zi după zi.

Grupul de oameni de afaceri, despre care se vorbea mai înainte, a dat în judecată Guvernul României și a cerut ca despăgubire un miliard de dolari pentru pagubele suferite din cauza embargoului. Cu toate acestea, noi am decis să respectăm în continuare embargoul. Dar situația trebuie analizată pentru că, repet, ne întrebăm: pe cine pedepsește embargoul?

La fel este și situația podurilor bombardate care blochează Dunărea și care, practic, au împărțit Dunărea în două sectoare care nu mai comunică între ele: sectorul statelor riverane dinspre vărsare – România, Bulgaria, Ucraina, Moldova – și sectorul cursului superior care străbate Slovacia, Ungaria, Austria, Germania. Comerțul României se face în proporție de 88% cu țările UE și CEFTA, care sunt dincolo de această barieră. Comerțul în zona accesibilă este foarte redus. Exporturile spre Rusia reprezintă 0,9% din totalul exporturilor românești. Spre Ucraina exporturile sunt nesemnificative. În aceste

zone nu avem practic ce transporta pe Dunăre, în timp ce, spre zona vestică, avem ce transporta, dar suntem împiedicați s-o facem.

Vă voi da și un exemplu pe care l-am discutat recent, la Reuniunea șefilor de stat din Europa Centrală, la Forumul Economic de la Salzburg. Austria importă din România o mare cantitate de ciment. Multe din marile fabrici de ciment ale României, privatizate și preluate de concernul franco-american Laffarge, se află pe malul Dunării. Dacă transportăm cimentul în Austria cu trenul, prețul este de cinci ori mai mare decât în cazul transportului fluvial. Și, conform contractului, costul transportului îl suportă producătorul. Situația este similară pentru marile uzine metalurgice și combinate chimice amplasate pe malul Dunării. Este un preț pe care noi îl plătim continuu. Războiul s-a terminat, dar noi încă mai suportăm consecințele și costurile podurilor distruse. În urma discuțiilor cu Președintele Klestil am aflat că Austria este în măsură să deblocheze podurile și să le și reconstruiască. Lipsește însă acordul politic pentru demararea acestui proiect mult discutat.

Problema o constituie modul în care este privită reconstrucția podurilor distruse în timpul bombardamentelor. Este ea o problemă umanitară? Financiară? Sau se consideră că ar reprezenta un ajutor politic ce s-ar da indirect regimului Miloșevici? Am discutat, printre alții, cu mai mulți senatori americani și n-am ezitat în a le spune că nu înțeleg de ce se tergiversează rezolvarea acestei situații. Mandatul meu îmi cere să apăr interesele României și pentru noi deblocarea circulației pe Dunăre este urgentă și vitală.

Parteneriat înseamnă doi și dialog cu dublu sens

Aș vrea să vă mai spun și câteva lucruri mai puțin plăcute. Dar la fel de sincere ca și mulțumirile pe care vi le-am adresat. Pentru că, dacă nu am fi sinceri între noi, această comisie nu ar mai avea nici un rost. Așa cum am spus de la început, toate observațiile critice care s-au adus părții române de către partea americană sunt justificate. Și ne asumăm pentru ele responsabilitatea. Dar eu vă îndemn să ascultați și punctele noastre de vedere critice asupra unor aspecte ale relațiilor noastre.

Timp de zece ani ne-am obișnuit cu un proces de monitorizare extern. Deci, cu o atitudine permanent critică din partea altora și cu o reacție defensivă din partea noastră. Ori de câte ori ni se spune: „Așa ceva nu merge”, noi analizăm și răspundem: „Într-adevăr, așa nu

merge, ne vom strădui și va fi mai bine”. Și, uneori, chiar ne străduim și lucrurile chiar merg mai bine. Este însă necesar să mai privim lucrurile și în întregul lor, examinând consecințele la nivelul întregii societăți. Există, știți și dumneavoastră, o limită de suportabilitate. Până unde poți să mergi cu toate odată?

Mai este apoi și un alt aspect. Eforturile se uită ușor și fiecare lucru făcut bine nu mai contează ulterior. Apar alte provocări, alte obiective, ce s-a făcut bine este uitat. Or, este foarte greu să crezi în același timp baza legislativă, să construiești instituțiile democratice, să asiguri buna funcționare a puterii judecătorești, să înlături efectele a 45 de ani de comunism și întârzierile primei perioade de tranziție. Și tot mereu să existe încă ceva de rezolvat, încă o condiție, încă o solicitare.

Reforma în România se derulează într-un context extern dezavantajos

Tratamentul aplicat României, în comparație cu celelalte țări din Sud-Estul Europei, este dezavantajos pentru noi. Nu este de vină nimeni în mod particular pentru faptul că acum ambianța s-a schimbat și nouă nu ne mai reduce nimeni datoriile externe, cum s-a întâmplat, de pildă, în cazul Poloniei.

În acest an, noi avem de plătit trei miliarde de dolari și alte două trebuie plătite la anul, ceea ce reprezintă peste jumătate dintr-o datorie de opt miliarde de dolari. Dar nimeni nu a mișcat un deget să ne ajute. S-a spus: „Nu plătiți la termen, intrați în crah”. Și, după ce am plătit ratele scadente, adică două miliarde de dolari, cu eforturile noastre, ni s-a spus: „Acum, împrumutați-vă pe piața privată de capital. Să vedem dacă reușiți. Și numai după aceea veți putea beneficia de un împrumut de la FMI”. Or, dacă obțineam mai întâi împrumutul de la FMI, ne puteam împrumuta de pe piața privată de capital la jumătate de dobândă. De ce a fost nevoie să trecem și acest examen suplimentar?

La fel stau lucrurile în domeniul investițiilor. În alte țări s-au „pompat” atâtea investiții, încât Cehia, la un moment dat, avea probleme cu aprecierea monedei, iar investițiile raportate la potențialul Ungariei s-au dovedit disproporționate, creându-i chiar unele probleme.

Când discutăm relația cu Statele Unite, nu putem să nu observăm că, luând în considerare potențialul României, eventual în comparație cu Grecia și Turcia, investițiile americane sunt atât de mici, încât nici nu pot fi luate în discuție. Este foarte clar pentru noi că investițiile se fac pentru profit. Nimeni nu investește datorită unor discursuri mobi-

lizatoare. Nici ale Guvernului României, nici ale Guvernului SUA. Noi știm acest lucru. Am învățat această lecție. Atunci să tratăm problema exclusiv din punct de vedere financiar-economic și să nu o mai considerăm o problemă politică a României.

De la ajutorul umanitar și de formare la programe comune

Ajutorul occidental pentru România a cunoscut trei etape. Prima etapă a fost cea a *ajutorului umanitar*. În decembrie '89, în '90 și '91 era necesar și a venit. Administrarea lui a fost haotică din cauza birocrăției românești și a unor interese locale, dar și din partea occidentală, urmărind simpatii, selecții aleatorii. A venit a doua perioadă, cea a *ajutorului* pe care l-aș numi *de formare*. Acest ajutor a fost util, chiar extraordinar de util pentru România. Colaboratorii mei apropiați de la Cotroceni au o experiență americană. De la training la masterat și doctorate, au o experiență reală de lucru cu americanii. De aceea puteți să colaborați eficient cu ei. Acest efort formativ a avut un rol important și în crearea organizațiilor neguvernamentale, a societății civile.

Acum, am trecut în etapa a treia. Avem în România oameni formați, capabili să facă programe și să le desfășoare. Și în administrație, și în societatea civilă. *Sunt capabili ei înșiși să facă această muncă*. Și, totuși, când ofertele de ajutor pentru diferite componente sociale și educative ajung în faza de aplicare, românii li se spune cam așa: „Suntem interesați să colaborăm cu voi doar în training, să vă formăm, programele le desfășurăm noi”.

Cunosc acest gen de programe de asistență fiindcă am negociat pentru ele pe vremea când eram președintele Consiliului Rectorilor din România. Când am negociat programele pentru reforma educației, am format o delegație de profesori care predaseră în universități americane și am colaborat foarte bine. Acum avem în față o problemă mai dificilă: problema copiilor orfani sau abandonati, a copiilor handicapați sau a celor contaminați cu HIV. Există programe românești, recunoscute de americani ca fiind foarte bune; programe care au intrat în faza pilot și au dat rezultate neașteptate chiar și de noi. Însă, în momentul în care apare problema susținerii financiare a acestor programe, ni se spune: „Nu le putem finanța. Avem bani doar ca să vă facem noi programe. Putem să plătim să vă învățăm, vă mai facem un curs de training, mai facem niște conferințe și niște grupuri de lucru”.

Este necesar să acceptăm o premisă fundamentală pentru a depăși acest impas: birocrăția noastră este rea, blocantă, dar birocrăție există

peste tot. Am învățat să cunoaștem și birocrăția UE, și birocrăția americană. Punctul meu de vedere este că trebuie să lucrăm împreună folosind ceea ce am creat bun împreună.

Avem acum în România organizații neguvernamentale experimentate și avem o parte nouă, tânără, în administrație. Haideți să le folosim, să le supunem unor probe dure, pentru a le verifica; să dăm posibilitatea să lucreze celor inteligenți, pregătiți, onești și atașați obiectivelor pe care le vizează aceste programe. Cred că, în următoarea etapă, vom reuși nu numai să realizăm împreună strategii, dar să avem și oamenii capabili să le implementeze cu succes, împreună.

MOMENT DECISIV PENTRU INTEGRAREA EUROPEANĂ

Summit-ul UE de la Helsinki, decembrie 1999

Mă adresez acum tuturor cetățenilor țării noastre pentru că, în urma deciziei Uniunii Europene de a invita România la negocieri de aderare, începând de mâine vom păși într-o nouă etapă a istoriei noastre, o etapă a dezvoltării durabile și a perspectivelor sigure de viitor. De aceea, cred că este bine să ne sfătuim și să cădem de acord cu privire la acest viitor pe care să-l construim împreună.

Acum trei ani am promis că vom realiza progrese semnificative în integrarea României în structurile europene și euro-atlantice. După trei ani de eforturi extraordinare, am reușit să facem un pas decisiv pentru integrarea României în lumea prosperă și stabilă a Europei democratice. Ancorarea României în marea familie democratică a Uniunii Europene este acum o realitate. Avem un drum deschis și sigur către împlinirea celui mai important proiect istoric al românilor, acela de a progresa împreună cu țările Europei democratice. Și mai avem ceva: avem dovada că eforturile tuturor și privațiunile pe care le suportă o mare parte a populației nu sunt sacrificii inutile.

În intervențiile mele de până acum, am mulțumit poporului român pentru acest extraordinar efort de a investi în propriul viitor. Se cuvine acum să mulțumesc și celor care au contribuit direct la acest succes: parlamentelor care s-au succedat din 1990 până azi, pentru marele efort de armonizare legislativă; fostului președinte al României, domnul Ion Iliescu, pentru inițierea primului consens politic în direcția integrării europene, prin Declarația de la Snagov; guvernelor Petre Roman, Theodor Stolojan, Nicolae Văcăroiu, Victor Ciorbea și Radu Vasile, pentru gestionarea procesului de pregătire a țării în perspectiva aderării la Uniunea Europeană; și, în fine, dar nu în ultimul rând, diplomaților și experților care au reprezentat convingător România în raporturile sale cu Uniunea Europeană.

Succesul de la Helsinki a fost posibil datorită unui amplu demers de

Mesaj adresat cetățenilor României după **Summit-ul Uniunii Europene de la Helsinki**, București, 12 decembrie 1999.

politică externă ferm orientată către Vest. Integrarea europeană este însă mai ales un proces intern – este chiar procesul de modernizare globală a societății românești. Pentru a ne putea concentra asupra acestei etape decisive, se cuvine înainte de toate să răspundem clar la câteva întrebări: Ce este Uniunea Europeană? Ce vrem noi de la Uniunea Europeană? Ce vrea Uniunea Europeană de la noi? Ce ne poate oferi Uniunea Europeană, acum și în perspectivă? Și, în fine, ce trebuie să facem noi acum.

Ce este și ce vrem noi de la Uniunea Europeană

Nu am de gând să dau definiții tehnice. Subliniez doar că Uniunea Europeană este o uniune politică de 15 țări, cele mai dezvoltate și mai prospere ale Europei, care se bazează pe democrație și pe respectarea drepturilor fiecărui om, care a creat o piață comună și politici comune de dezvoltare, asigurând astfel un progres armonios al societății și al economiei în întreg spațiul comunitar. De aceea, acest spațiu a devenit unul de cooperare și nu de confruntare, un spațiu de pace durabilă și de stabilitate care consolidează tot ceea ce oamenii își doresc: democrație, prosperitate și securitate.

România vrea să facă parte din acest spațiu și să fie susținută în eforturile ei de a se apropia de înaltele standarde de viață și civilizație pe care Uniunea a reușit să le atingă.

Ce așteaptă și ce ne oferă Uniunea Europeană

Uniunea Europeană dorește să ne ajute să progresăm și așteaptă din partea noastră să ne stabilim prioritățile economice și politice în așa fel încât să parcurgem cu succes drumul de la starea actuală la nivelul țărilor membre din Uniune. Mai simplu spus, Uniunea Europeană vrea de la noi exact ceea ce noi înșine ne dorim.

În perspectivă, Uniunea Europeană ne oferă calitatea de membru cu drepturi depline al acestei comunități de țări libere, suverane și prospere; ne oferă siguranță, bună înțelegere și pace. Acum, imediat, Uniunea ne oferă sprijinul ei, prin fonduri importante, nerambursabile. Nu este vorba, deci, de împrumuturi care să împovăreze țara în viitor, ci de bani care ne sunt dați pentru a dezvolta acele programe care ne apropie de nivelul de productivitate și de bunăstare din Occident.

Ce trebuie să facem noi acum

Trebuie să ne stabilim foarte clar prioritățile și să stabilim o strategie de dezvoltare pe următorii cinci ani.

Această strategie trebuie să fie elaborată, dezbătută, cunoscută și acceptată de toți: de specialiști și de forțele politice din coaliția de guvernare și din opoziție, de organisme internaționale care ne susțin dezvoltarea, dar, înainte de toate, de cetățenii României.

Această strategie trebuie să ne spună ce vom dezvolta anume în anii următori, pentru ca tinerii, întreprinzătorii, șomerii care se recalifică să știe clar în ce direcție să se pregătească mai bine; pentru ca toți cetățenii să înțeleagă încotro ne îndreptăm, cu ce costuri și cu ce beneficii. Va trebui să avem un plan de dezvoltare a infrastructurilor, care sunt o condiție a progresului și a legăturii noastre cu spațiul european și care pot absorbi o mare parte a persoanelor neocupate, cu calificări diferite. Va trebui să proiectăm direcții de dezvoltare care să fructifice resursele umane de înaltă calificare de care țara noastră dispune, care să dea o perspectivă certă învățământului, cercetării științifice și modernizării reale a țării. Comisia constituită recent la propunerea Uniunii Europene trebuie să devină operantă imediat și să ofere într-un termen scurt o asemenea perspectivă.

Este însă necesar, pentru a imprima acțiunilor guvernamentale o nouă dinamică, să se elaboreze și un program pentru anul 2000, mai bine zis pentru următoarele 11 luni. Un program realist și serios, care să evite orice improvizație și să răspundă unor imperative imediate ale situației interne. Trebuie să inventariem toate resursele actuale și toate resursele suplimentare care pot fi mobilizate pentru a dispune de o bază realistă pentru acțiuni concrete care să ducă la îmbunătățirea vieții oamenilor.

Este nevoie de o protecție sporită pentru cei aflați în dificultate: copiii instituționalizați, copiii străzii, familii numeroase, pensionari, șomeri. Este nevoie de susținerea mai clară a educației și sănătății publice. Este nevoie de o politică a impozitelor care să susțină dezvoltarea, să fie simplă și stabilă, pentru a permite întreprinzătorilor să-și ducă proiectele la bun sfârșit; este nevoie de acțiuni ferme care să asigure colectarea taxelor și dezvăluirea economiei subterane. Este nevoie de o politică consecventă de garantare a proprietății private și a dezvoltării acesteia.

Avem nevoie de fonduri, dar mai ales de o bună guvernare

Acestea sunt problemele-cheie în administrația centrală, dar și în cea locală. Este neapărat necesar ca instrumentele autonomiei administrative să fie bine gestionate și eficient folosite. Este nevoie de dis-

ciplină, de energie și de coerență. Miniștrii și ministerele și-au îndeplinit în general obligațiile, nu se poate spune că nu au existat specialiști sau că aceștia nu au vrut să lucreze; ceea ce a lipsit, și nu mai poate continua așa, este coordonarea acestor eforturi. A lipsit o bună organizare. Guvernul trebuie să fie condus și coordonat astfel încât programele să fie îndeplinite etapă cu etapă, promisiunile care se fac să fie asumate cu seriozitate și respectate cu consecvență. Seriozitatea, coerența și responsabilitatea sunt indispensabile unei etape atât de complexe ca aceea în care am intrat.

Avem de realizat, în același timp, câteva mari obiective naționale: dintre acestea, ridicarea nivelului de trai și progresul civilizației în România sunt obiectivul nostru fundamental. Avem nevoie de toate energiile noastre pentru a-l realiza. De aceea, este extrem de important să dăm dovadă de unitate și de solidaritate.

Coalitiția care se află la guvernare trebuie să fie mai unită decât oricând, Puterea și Opoziția trebuie să găsească terenul comun al bunei înțelegeri în numele interesului național, clasa politică trebuie să recâștige încrederea și sprijinul cetățenilor, prin transparență, seriozitate și claritate.

Putem păși în anul 2000 cu încrederea că progresăm spre o nouă Românie, o Românie modernă, prosperă și demnă. Sunt convins că avem și voința, și forța, și inteligența de a clădi împreună această Românie.

CREȘTEREA ECONOMICĂ, PRINCIPALUL TEST AL NOULUI GUVERN

Cabinetul Mugur Isărescu va începe negocierile cu Uniunea Europeană

Prin votul de încredere acordat ieri de Parlament Guvernului condus de domnul prim-ministru Mugur Isărescu și programului său, România are un Executiv pregătit să răspundă marilor probleme economice și sociale ale țării și să susțină procesul complex de negociere pentru aderarea la Uniunea Europeană.

Se cuvine să mulțumesc tuturor celor care au făcut posibilă încheierea crizei care a precedat formarea noului Guvern și, în primul rând, partidelor din arcu guvernamental care au dovedit că înțeleg prioritatea interesului național. Într-un moment în care România avea nevoie de un exemplu de solidaritate, coaliția s-a comportat coerent și unitar. Mulțumesc, de asemenea, tuturor celorlalte partide reprezentate în Parlament care au participat la consultările de la Cotroceni, parlamentarilor independenți și grupului minorităților naționale care au votat Guvernul cu convingerea că aceasta este cea mai bună soluție pentru țară.

Competența și abilitatea managerială i-au adus Guvernatoului Băncii Naționale o binemeritată apreciere publică și, pe acest fond, o largă susținere politică în noua sa calitate de prim-ministru. Pentru toate acestea și pentru decizia de a prelua guvernarea într-un moment crucial al destinului nostru național, domnule prim-ministru Isărescu, vă felicit și vă urez succes.

Este momentul să luăm în considerare condițiile dificile cu care s-a confruntat vechiul Guvern și, în acest context, trebuie să apreciem cu onestitate munca pe care a depus-o. Mulțumesc primului ministru Radu Vasile pentru eforturile pe care le-a făcut. Apreciez și mulțumesc în mod deosebit domnilor miniștri Andrei Pleșu și Alexandru Athanasie care, în conformitate cu opțiunile personale, nu vor mai face parte

Discurs la **depunerea jurământului de către membrii Guvernului României condus de premierul Mugur Isărescu**. București, Palatul Cotroceni, 22 decembrie 1999.

din Guvern, pentru rezultatele obținute de ministerele pe care le-au condus cu excelență.

Născut în pragul unui an nou, care schimbă prefixul cronologiilor și poate crea probleme chiar computerelor, noul Guvern este menit el însuși să facă față unor situații cu totul noi.

Pentru prima dată Guvernul nu va avea de gestionat numai penurii și crize, ci și resurse și asistență. Aceasta înseamnă o responsabilitate în plus, pentru că, în anul 2000, România se va afla în fața unei șanse pe care nu o poate rata. Sunteți Guvernul care va începe negocierile de aderare la Uniunea Europeană; Guvernul care va beneficia de programe și fonduri suplimentare acordate României în calitatea sa de parte la acest proces de integrare; Guvernul care va trebui să asigure creșterea economică și reducerea inflației.

Așteptările populației sunt legitime

Cineva spunea că un sfat este răspunsul la o întrebare al cărui răspuns îl știm, deși am prefera să nu-l fi știut. Eu nu o să vă dau un astfel de sfat. Doresc să vă spun doar câteva cuvinte în legătură cu ceea ce vă așteaptă.

Vă așteaptă o țară care dorește cât se poate de legitim rezolvarea problemelor ei. Rezultatele muncii dumneavoastră sunt așteptate de 23 de milioane de români care vor un prezent mai prosper și un viitor mai sigur. În bună parte dispuneți de condiții favorabile pentru că există pârgurile necesare ca statul să funcționeze în folosul cetățeanului care îl susține prin impozite și taxe. Dar, în acest moment, așa cum toți simțim, acest mecanism nu funcționează așa cum trebuie.

Odată cu constituirea Guvernului, au intervenit și unele schimbări organizatorice. Sunt convins că astfel structurat, Executivul va acționa mai bine, mai coerent, mai eficient. De aceea, mandatul ce vi s-a încredințat este ferm și clar: în orice negociere, cu organisme internaționale, cu patronatul, cu sindicatele, cu bănci sau cu alte state, să aveți mereu în vedere interesul imediat și de perspectivă al fiecărui cetățean al României. Vom ști că am reușit atunci când măcar o parte dintre problemele acestui cetățean vor fi rezolvate. Aceasta presupune din partea dumneavoastră multă muncă, competență și răspundere.

Am convingerea că veți fi la înălțimea acestei înalte responsabilități.

ÎN PRAGUL UNUI NOU MILENIU

Lumea în schimbare rapidă

Trăim o noapte neobișnuită. Pentru că acel 1900, cu care s-au obișnuit generații, va deveni peste câteva minute istorie. Copiii vor trece poate ușor acest prag simbolic. Pentru ei, anul 2000 reprezintă un început firesc de An Nou. Pentru noi, cei maturi, lucrurile sunt mai complicate.

De mai bine de o sută de ani, omenirea se gândește la acest moment. S-au scris pentru el mii de cărți și nenumărate scenarii de film. Unii și l-au imaginat ca pe o Apocalipsă, cu dezastre și moarte. Cei mai mulți au visat un an 2000 în care marile probleme ale umanității, foametea, bolile sau războiul să fie eliminate, în care tehnologia să facă minuni, în care oamenii să fie mai buni și să trăiască într-o lume mai sigură. Astăzi, știm că am parcurs doar câțiva pași în această direcție, destui ca să ne dăm seama cât de mult mai avem de făcut.

Cu certitudine însă, acest hotar simbolic al calendarului găsește omenirea în schimbare rapidă, iar sensul acestei schimbări este pozitiv. Este o concluzie perfect valabilă și pentru România.

Încheiem un an deosebit de greu și un deceniu frământat, la capătul unui secol de multe ori tragic și la sfârșitul unui mileniu în care ne-am format ca neam de aceeași limbă și lege, apoi ca națiune, ca stat și civilizație modernă. Și cred că acum, când, ca oameni, ne aflăm împreună cu familia și prietenii pentru a petrece și a ne bucura, se cuvine să medităm o clipă împreună, ca popor, la drumul parcurs până aici de noi și de strămoșii noștri, dar și la drumul care ne așteaptă de acum încolo pe noi și pe urmașii noștri.

În 1999 am trăit o concentrare foarte rar întâlnită de evenimente negative, dar și pozitive. Mineriadele au pus în pericol grav stabilitatea internă și instituțiile statului. Războiul din Kosovo ne-a pus în fața unei amenințări la adresa securității naționale. Speculațiile asupra leului ar fi putut să prăbușească moneda națională. Plata celei mai mari tranșe din datoria externă ne putea aduce în situația de faliment. Iar

Mesaj pentru **Anul Nou 2000**, București, 31 decembrie 1999.

agitata noastră viață politică internă, grevele parlamentare, o criză de guvern prelungită ar fi putut bloca adoptarea unor legi importante și ne-ar fi rupt legăturile funcționale cu restul lumii.

Nimic nu se dă, totul se câștigă prin efort propriu

Am reușit să evităm fiecare dintre aceste primejdii și să valorificăm fiecare prilej pentru a ne afirma și apăra interesul național.

În aprilie, la Washington, am deținut președinția Conferinței Parteneriatului pentru Pace cu NATO, în decembrie, la Istanbul, am dobândit președinția OSCE și tot în decembrie, la Helsinki, am obținut începerea negocierilor de aderare la Uniunea Europeană.

După ani de blocaj, în 1999, ne-am reluat relațiile de colaborare efectivă cu FMI și Banca Mondială, obținând și primele tranșe de împrumut.

Și tot în 1999 am reușit să adoptăm o serie de legi importante pentru o viață mai bună în această țară. Legi care vor asigura restituirea pământului și pădurilor pentru țărani, un Statut pentru funcționari publici mai buni și mai cinstiți, autonomie pentru administrația locală și bugetele locale, un sistem de pensii mai corect, accesul la dosarele Securității, controlul banilor murdari.

S-a spus, pe bună dreptate, că noi, românii, am avut de înfruntat, de-a lungul acestui mileniu, o istorie determinată mai ales de nevoile rezistenței în fața marilor imperii cu care ne-am învecinat. Ne-am aflat mereu, împotriva voinței noastre, în afara alianțelor importante sau în alianțe de conjunctură care nu corespundeau intereselor noastre. Este bine să ne amintim acest lucru acum, pentru că mileniul trei nu ne mai găsește izolați de marile tendințe ale continentului din care facem parte și ale planetei pe care o locuim. Prin începerea negocierilor cu Uniunea Europeană și prin parteneriatul cu Nato suntem pe cale să devenim parte efectivă a unei uniuni și a unei alianțe de state suverane și prospere, a căror securitate nu este pusă la îndoială de nimeni și de nimic.

Un sentiment de siguranță justificată

Aș vrea să vă transmit fiecăruia sentimentul că teama care ne-a măcinat mereu de-a lungul acestui mileniu că ne vom pierde credința, independența, suveranitatea, identitatea culturală, unitatea națională, această teamă cumplită s-a terminat. Definitiv. Ne-am asigurat și pacea țării, și libertatea fiecăruia. Acest sentiment de siguranță este marele câștig al acestui an de sfârșit de secol și de mileniu. Poate, prea uriaș

ca să-l vedem. Poate, prea aproape ca să-l simțim. Poate, prea profund ca să ne bucurăm de el.

Aș vrea să fim mândri că toate acestea nu ni le-a dat nimeni în dar; pentru că sunt un rezultat obținut de poporul român care a dovedit că are înțelepciunea, răbdarea și forța de a construi instituții și alianțe durabile. Desigur, mai avem multe de făcut împreună pentru ca toate instituțiile statului nostru să funcționeze așa cum ne dorim. Ele au dovedit însă că pot învăța din greșeli, că pot să meargă înainte și să țină seama de interesele națiunii chiar în vremuri grele, chiar și atunci când mulți din țară și din afara ei și-au exprimat îndoiala în legătură cu capacitatea noastră de a plăti datoriile sau de a face ordine între propriile noastre granițe. Vă rog, de aceea, dragi concetățeni, să priviți mereu aceste instituții ca fiind ale dumneavoastră, realizate de dumneavoastră și care vor putea fi îmbunătățite de dumneavoastră. Pentru că aceasta este realitatea.

Nu are rost să repetăm la nesfârșit că străinii ne umilesc, că statul nu funcționează, că suntem incompetenți, că la noi se petrec lucruri îngrozitoare care nu mai au loc nicăieri. Pentru că nu este adevărat. Rele există pretutindeni, dar oamenii se luptă să le îndrepte.

Este demn și nobil să crezi în țara ta

Să intrăm cu încredere și curaj pe poarta acestui an deosebit care are ca simbol principal noutatea și modernitatea, ținând mereu lângă sufletul nostru valorile naționale și morale care ne dau forță și identitate.

Patriotismul nu este o vorbă în vânt. Este demn și nobil să crezi în țara ta, muncind pentru ea și, atunci când este nevoie, chiar murind pentru ea.

Credința nu este o vorbă deșartă. Este legea care ne unește și ne înalță. Istoria ne-a dat momente de credință și de speranță, între care, nu cel mai puțin însemnat este cel din acest an, când vizita Papei a deschis larg, după un mileniu de despărțire, porțile regăsirii între creștinii Europei. Dumnezeu a ales țara noastră și vechiul nostru popor creștin pentru primul pas al marii reconcilierii.

Viitorul care astăzi se deschide porțile către noi aparține celor care cred în cinste, în onoare și în respect, celor care refuză să mintă și să înșele, celor care refuză să fie mințiți și furați. El este un viitor al lucrului bine gândit, bine făcut și bine plătit, fie că este vorba despre țaran, despre muncitor, despre întreprinzător sau despre intelectual.

Am rezistat în negurile veacurilor pentru că am oferit copiilor și

tinerilor noștri o educație bazată pe aceste valori, împotriva tuturor celor care au încercat să le nege. Am oferit mari personalități și mari repere culturii și științei mondiale, iar purtătorii valorilor noastre continuă să strălucească de-a lungul și de-a latul lumii. De aceea putem schimba prefixul mileniului cu funtea sus. Avem toate motivele să pășim în anul care vine cu speranța într-o viață mai bună. Dar nu putem vorbi despre progres fără a-i avea în vedere mai ales pe cei mai nevoiași dintre noi. Pe pensionari, pe cei cu copii mulți, pe cei rămași fără slujbe.

Ca în orice an, în aceste momente, gândul și inima mea sunt alături de cei care în această noapte muncesc pentru ca noi să ne putem bucura. Alături de cei care ne apără liniștea. Alături de cei din cămine și spitale. Alături de cei care, cu sau fără voia lor, sunt singuri sau departe de cei dragi.

La despărțirea de anul 1999, mă înclin în amintirea generațiilor de români care au făcut posibil ceea ce a fost bun în istoria ai cărei ani au început cu cifra 1. Vă mulțumesc dumnevoastră, contemporanii mei, care ați rămas statornici în vremurile de restriște și v-ați asumat cu îndrăzneală misiunea grea de a aduce România mai aproape de speranța de progres a noului secol.

Cred cu tărie că vom fi la înălțimea istoriei care, de mâine, își va boteza anii începând cu cifra 2. Văd o Românie prosperă construită pe bunăstarea și fericirea fiecăruia dintre noi.

Vă urez un An Nou fericit și cât mai multă bucurie în case și în suflete.

La Mulți Ani!

PĂMÂNTUL ȚĂRII REVINE LA PROPRIETARII LUI DE DREPT

Promulgarea legii privind restituirea terenurilor

În urmă cu câteva clipe, am promulgat Legea privind reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor agricole și a celor forestiere, solicitată de foștii proprietari potrivit legilor anterioare, din 1991 și 1997. Aceasta înseamnă restituirea proprietăților către proprietarii lor de drept, persoane fizice și juridice.

Deși până în prezent am promulgat 692 de legi, este pentru prima oară când semnez o lege în public, în fața conducătorilor unor autorități publice care au avut un rol important în nașterea ei sau vor avea un rol important în punerea ei în aplicare. Dar, mai ales, semnez această lege în fața foștilor proprietari care vor beneficia de pe urma ei: în fața reprezentanților acestora, prezenți aici, la Cotroceni, și în fața celor care, prin intermediul televiziunii, vor asista la acest eveniment.

Ziua de 10 ianuarie 2000 va rămâne în istoria țării, pentru că, începând de astăzi, pământul țării va reveni la proprietarii lui de drept după decenii de furturi, samavolnicii și ilegalități. Reparăm astfel una dintre cele mai grave nedreptăți ale regimului comunist, care a smuls proprietarilor dreptul lor strămășesc asupra pământului. Astăzi, acest drept este din nou proclamat, întărit și apărut de statul român.

Istoria unei legi, după multe șicane și piedici de ordin politic

Această lege, pe care am promulgat-o astăzi, își are istoria ei. La începutul actualului mandat, în februarie 1997, un grup de deputați reprezentând PNȚCD, PNL și UDMR au depus la Cameră un proiect de act normativ care a însemnat începutul sau prologul legii de astăzi. El a răspuns unei promisiuni ferme a Convenției Democratice de a legisla reîmproprietărirea completă și definitivă a țăranilor privați de drepturile lor prin expropriere, confiscare și cooperativizare în tim-

Alocuțiune cu ocazia **promulgării Legii privind reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor agricole și a celor forestiere**, București, Palatul Cotroceni, 10 ianuarie 2000.

pul regimului comunist.

Proiectul Legii de astăzi a avut un drum greu și sinuos. O parte dintre aceste greutăți au fost explicabile, pentru că proiectul, cu multe implicații, a trebuit să fie studiat atent în comisia pentru agricultură, în comisiile pentru buget, pentru administrație, pentru apărare și ordine publică, ca și în comisia pentru drepturile omului. Au fost formulate sute de amendamente.

Legea a fost adoptată de Camera Deputaților la 30 iunie 1999 și de către Senat, într-o altă variantă, la 9 noiembrie 1999. Textul final a fost adoptat de plenul Parlamentului la 9 decembrie 1999 și apoi, la finele lunii decembrie, a fost întărit prin decizia Curții Constituționale care a confirmat constituționalitatea legii.

Dincolo de amănările firești care au existat pe parcursul discutării acestei legi, trebuie să spun, cu toată sinceritatea, că au existat și multe șicane și piedici de ordin politic. Și așa cum am promis, că nu voi ascunde adevărul, un adevăr este că o parte a Opoziției a încercat pe toate căile să împiedice adoptarea acestei legi. A fost necesară intervenția mea în două rânduri, în calitate de mediator, pentru a determina urgentarea procedurilor parlamentare printr-o sesiune extraordinară, după care a urmat o întrunire organizată aici, la Palatul Cotroceni, cu liderii tuturor partidelor parlamentare, pentru a convinge partidele din opoziție să participe la dezbaterile din cele două Camere.

Deși s-a ajuns la o înțelegere în acest sens și toată lumea s-a pronunțat pentru urgentarea votării acestei legi, și chiar s-a promis că acest lucru se va întâmpla într-un termen de săptămâni, PDSR nu a participat la votul final din Camera Deputaților, s-a abținut de la votarea legii în Senat și a depus o sesizare la Curtea Constituțională, ceea ce a amânat din nou definitivarea procedurilor.

Sigur, acestea sunt lucruri care pot să fie înțelese în jocul parlamentar, în jocul politic al Opoziției. Dar aş vrea acum, când este un an electoral, să atrag încă o dată atenția că există interese care sunt ale oamenilor acestei țări, care sunt ale poporului român și care nu trebuie să facă obiectul unor presiuni de acest tip sau unor campanii electorale. Și sper că celelalte legi ale proprietății vor fi adoptate, în continuare, într-un mod normal, fără a mai fi supuse atâtor șicane și atâtor presiuni.

Credință în dreptate și lege

Există însă și părți bune și în acest sens vreau să mulțumesc domnului deputat Vasile Lupu pentru redactarea proiectului de Lege și,

mai cu seamă, pentru dârzenia și perseverența cu care s-a luptat pentru această lege. Mulțumesc grupurilor parlamentare PNȚCD, PNL și UDMR pentru susținerea fermă a acestei inițiative, precum și tuturor parlamentarilor din coaliția de guvernare, pentru sprijinul acordat. Se cuvine, de asemenea, să mulțumesc tuturor parlamentarilor independenți sau din opoziție care au votat în favoarea acestei legi esențiale.

Dar, înainte de toate, trebuie să vă mulțumesc dumneavoastră, proprietarilor care astăzi vă redobândiți drepturile, pentru că nu ați încetat să credeți în aceste drepturi. Generații de-a rândul, strămoșii, moșii și părinții dumneavoastră au făcut să rodească acest pământ cu brațele lor și l-au apărut cu sângele lor, pentru că era al lor și ei erau ai țării. În anii de opresiune, dumneavoastră ați păstrat cu sfințenie actele doveditoare ale dreptului asupra pământului moștenit din moși-strămoși. Vă mulțumesc că ați păstrat astfel vie credința în dreptate și lege, dincolo de nelegiuirea celor care v-au jefuit de moștenirea cea dreaptă. Vă mulțumesc pentru că astăzi sunteți aici, alături de mine, în acest moment cu adevărat istoric, ca reprezentanți ai beneficiarilor acestei legi.

Apreciez inițiativa ministrului Funcției Publice de a-i fi invitat pe domnii prefecți, a căror sarcină prioritară, începând de astăzi, este de a veghea ca legea promulgată acum să fie prompt și corect aplicată. Folosesc acest prilej pentru a cere tuturor reprezentanților administrației publice centrale și locale să asigure aplicarea riguroasă a acestei legi, pentru ca efectele ei să nu mai întârzie.

Cer administrațiilor locale ca, indiferent de partidul pe care îl reprezintă, să se angajeze fără rezerve în aplicarea rapidă și corectă a legii. Solicit autorităților competente să informeze lunar Guvernul și opinia publică asupra măsurilor de aplicare. Nu avem voie să repetăm erorile și amânările cu care s-a aplicat Legea 18 și nici neregularitățile care au târât mii și mii de țărani în procese, la tribunal.

Aproape un milion de familii beneficiare

Sunt convins că, prin promulgarea acestei legi, pășim cu dreptul în anul 2000. Pentru că, după 55 de ani de nedreptăți, vi s-a făcut în sfârșit dreptate dumneavoastră, țăranilor. Pentru că de acum înainte vom putea dezvolta, pe temeiul acestei legi, o agricultură modernă, cu exploatări agricole care să aducă bogăție și proprietarilor, și întregii țări. Știu prea bine că veți fi primii care veți ocroti terenurile și pădurile, pentru că ele vor fi acum ale dumneavoastră. Și veți ști, așa cum au știut moșii și strămoșii noștri, să le apărați și să le dați o nouă viață, pentru binele tuturor.

Am pășit cu dreptul în noul an pentru că am putut dovedi din nou că, în ciuda tuturor piedicilor, în ciuda tuturor acuzelor care ni se aduc, respectăm angajamentele față de cei care au avut încredere în noi. Așa cum am promis prin Contractul cu România, că țăranii nu vor plăti până în anul 2000 impozit agricol, așa s-a întâmplat. Și nu vor plăti nici în anul 2000. De asemenea, dacă am promis ca Legea de restituire a pământurilor și pădurilor să fie depusă în Parlament la începutul mandatului, ea a fost depusă la începutul mandatului. Cu toată istoria complicată pe care a parcurs-o, ea a putut fi astăzi promulgată și va fi aplicată. Ne-am ținut cuvântul față de familiile – și sunt aproape un milion – care și-au pus nădejdea în noi, față de toți proprietarii care au crezut în dreptul de proprietate și care acum își văd această speranță îndeplinită. Ne-am ținut cuvântul față de România, care are acum șansa de a se dezvolta ca o țară cu o economie rurală liberă și prosperă.

Aș vrea, de asemenea, să vă îndemn să nu vă temeți de amenințările arogante ale unor politicieni care își permit să declare că vă vor împiedica să vă recăpătați terenul, să vă recăpătați dreptul dumneavoastră asupra pământurilor și pădurilor pe care această lege vi-l conferințește. Statul și legea sunt de partea dumneavoastră. În calitate de Președinte al României, vă promit solemn că voi veghea ca legea să se aplice corect și vă voi apăra dreptul sfânt de proprietari legitimi asupra terenurilor și pădurilor pe care astăzi vi le recăpătați legal.

Fie ca, niciodată, nimeni să nu mai îndrăznească să se atingă de dreptul dumneavoastră asupra acestor pământuri, moștenirea sfântă a unor oameni liberi și gospodari, așa cum au fost strămoșii noștri și cum vom dovedi și noi că știm să fim.

BUGET BAZAT PE CREȘTERE ECONOMICĂ

Resurse certe pentru cheltuielile prioritare

Am promulgat în această dimineață două legi importante: Legea bugetului de stat pe anul 2000 și Legea bugetului asigurărilor sociale de stat pe anul 2000. Sunt legi care interesează în mod direct pe toți cetățenii României și de aceea consider necesar să prezint opiniei publice câteva considerații asupra lor.

Bugetul de stat pe anul 2000 este un buget de austeritate, dar nu mai este un buget de supraviețuire care să plece de la premisa unui declin economic. Dimpotrivă, este un buget care se bazează pe premisa unei creșteri economice.

Structura bugetului este rațională, nefiind programate cheltuieli fără identificarea unor resurse certe pentru acoperirea lor. Principalele resurse vor fi creșterea exportului și a investițiilor. Măsurile de încurajare a investițiilor reduc impozitul pe profit de la 38% la 25% și sunt însoțite de alte măsuri de reducere a fiscalității. Se prevede reducerea veniturilor fiscale provenite din impozite directe. Nu este vorba de o scădere simbolică, pentru că de la 5,5% din PIB în 1999, ele vor fi reduse la 0,4% din PIB. Fixarea deficitului bugetar la 3% din PIB va scădea nevoia de îndatorare a statului, ceea ce va crește credibilitatea externă a României și va permite micșorarea ratei dobânzilor.

În ceea ce privește alocarea cheltuielilor bugetare, în acest an ea reflectă mai bine prioritățile României. Mai mult de jumătate din cheltuielile Ministerului Agriculturii, adică 4.300 de miliarde de lei, au fost destinate cupoanelor agricole, un sistem care s-a dovedit a fi de un real folos oamenilor de la sate care lucrează efectiv pământul. De asemenea, bugetul pe anul 2000 este menit să susțină o serie de majorări ale veniturilor unor categorii de salariați bugetari. Se are în vedere recorelarea pensiilor prevăzută de o altă lege promulgată recent.

Fără a putea ajunge la nivelul așteptărilor populației și a necesităților reale, Bugetul asigurărilor sociale de stat prevede o mai efi-

Declarație la **promulgarea Legii bugetului de stat**. București, Palatul Cotroceni, 4 mai 2000.

cientă asigurare a fondurilor și direcționarea acestora către categoriile cele mai defavorizate. În domeniile sensibile, protecția socială a fost întărită. Sunt subvenționate 430.000 de bilete pentru odihnă și tratament destinate în special pensionarilor și cresc cu peste 26% cheltuielile bugetare pentru ocrotirea copiilor aflați în dificultate.

Transparență în stabilirea retribuițiilor de la buget

Vreau să aduc în fața opiniei publice problema veniturilor încasate de la buget de anumite categorii: demnitari, funcționari de stat și conducători ai unor societăți cu capital majoritar de stat.

După cum știți, la începutul lunii aprilie, am cerut Primului ministru Mugur Isărescu un control riguros al modului în care sunt stabilite retribuițiile directorilor generali și ale nenumăraților directori din regiile autonome și societățile naționale cu capital de stat, precum și luarea unor măsuri de eliminare a abuzurilor.

Am constatat, citind anexele bugetului, existența unor grave discrepanțe și pot să spun că unele dintre ele reprezintă abuzuri în salarizarea unor înalți funcționari care pot să ajungă, prin cumularea salariului cu diferite sporuri, de multe ori nejustificate, la venituri de zeci de milioane de lei pe lună.

Am luat legătura cu Primul ministru și am solicitat, de asemenea, o analiză riguroasă a retribuițiilor funcționarilor de stat și demnitarilor. Am ajuns la concluzia că este necesară o transparență deplină în ceea ce privește aceste venituri. De aceea, am cerut Guvernului ca, într-o perioadă de două săptămâni, să facă publice veniturile nete pe care le obțin demnitarii și funcționarii publici de la Parlament, Guvern, precum și ale altor salariați bugetari din instituții de stat, agenții guvernamentale și regii autonome. O transparență deplină, care va permite populației să cunoască exact care sunt veniturile nete ale acestora, nu poate să aibă decât un rol benefic. Trebuie să punem ordine în această situație inadmisibilă creată de-a lungul anilor prin tot felul de modificări, unele cunoscute, altele necunoscute de publicul larg. Nu este vorba de o încălcare a principiului confidențialității. Acesta privește venitul unei persoane anume, pe când ceea ce am solicitat Primului Ministru și Primul Ministru a acceptat este prezentarea veniturilor pe categorii de persoane, așa cum apar ele din calculul cumulat al tuturor majorărilor din ultimii ani.

Toate actele de administrare financiară trebuie să fie publice și cetățenii României trebuie să cunoască care este situația reală. Cer

sprijinul presei în această acțiune de normalizare a relațiilor din societatea noastră. Este și o problemă morală pentru că, în final, toate aceste plăți se fac din banii contribuabililor.

Fondul Onoarei

Prin modificarea proiectului Bugetului de stat în Parlament, am fost pus și eu, și consilierii prezidențiali care au rang de demnitari, în situația de a beneficia de mărimi ale indemnizațiilor pe care nu le-am cerut și pe care nu le consider oportune. Președinția nu a fost nici un moment consultată și nici nu a solicitat vreodată creșterea indemnizațiilor. Pentru a îndrepta această situație, aduc la cunoștința opiniei publice că, atât eu, cât și – în urma acordului lor – toți consilierii cu rang de demnitari din cadrul Președinției vom dona sumele provenite din această creștere salarială în scopuri umanitare. Vom înființa în acest scop *Fondul Onoarei*, un fond destinat ajutorării persoanelor defavorizate, în care va fi vărsată lunar mărirea de salariu, pentru ca banii să ajungă la cei care au, acum, cu adevărat, nevoie de ei. Am credința că decizia pe care am luat-o va fi urmată și de alți demnitari, miniștri sau parlamentari.

***CINE PROFITĂ DE PE URMA HOȚIEI
SAU O ACCEPTĂ ÎN PRAJMA SA
NU ARE DREPTUL SĂ ACUZE***

Distrugerea sistemelor de irigații și a conductelor de petrol

Analizând urmările secetei prelungite, regimul conductelor de petrol și alte probleme care privesc siguranța națională a României, am constatat că în țară s-a instalat un fenomen extrem de grav pe care îl voi numi, fără menajamente, generalizarea hoției.

În această dimineață, am fost în câteva localități pentru a evalua efectele secetei și am putut constata încă o dată distrugerile provocate sistemului național de irigații. Tot ceea ce era aluminiu, tot ceea ce era fontă, tot ceea ce era cupru fusese dislocat din instalație și furat. Mi s-a confirmat că situația este similară în cea mai mare parte a țării. Majoritatea acestor furturi s-a petrecut la nivelul anilor 1990-1994. Ele s-au diminuat întrucât, de fapt, nu mai este mult de furat. Situația este alarmantă, pentru că tot ce s-a distrus nu a putut fi înlocuit și, practic, pe zone întinse, sistemul de irigații este nefuncțional. Acestor hoții li se adaugă furturile de lemn care au distrus păduri întregi, ceea ce, conform raportului prezentat astăzi de ministrul Mediului, diminuează o bogăție națională și agravează efectele secetei.

Un al doilea raport prezentat astăzi Consiliului Suprem de Apărare a Țării privește distrugerile și daunele provocate conductelor de petrol, cu consecințe foarte grave, care pot provoca chiar catastrofe de mediu.

Considerând că trebuie luate măsuri ferme, am cerut Guvernului să dezbată în cel mai scurt timp o ordonanță de urgență prin care să se dispună înăsprirea sancțiunilor, adeseori neînsemnate, cum este cazul celor care privesc sistemul național de irigații, unde distrugerea este considerată doar contravenție. Am cerut, de asemenea, o mărire drastică a pedepselor pentru furt și distrugeri provocate sistemului național de conducte de petrol, de gaze și altor utilități publice de maximă importanță.

Declarație la încheierea ședinței **Consiliului Suprem de Apărare a Țării**, București, 13 iunie 2000.

În același timp, am solicitat ministrului de Interne să prezinte de urgență Consiliului Suprem de Apărare a Țării un raport privind măsurile luate pentru descoperirea faptașilor și să constituie un departament special care să treacă la acțiuni simultane, după modelul *Operațiunii Luna*, pentru descurajarea rețelelor de infractori.

Trebuie să subliniez că datele prezentate Consiliului Suprem de Apărare a Țării prin raportul Procurorului General al Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiție, privind concluziile comisiei de anchetă constituite în baza unei hotărâri anterioare a CSAT, arată că au existat și infracțiuni grave comise din interior, de salariați ai companiei transportatoare de petrol împreună cu lucrători ai firmelor private de pază angajate de companie și cu complicitatea unor polițiști. Am cerut intensificarea activității experților financiari pentru evaluarea pagubelor, iar vinovații să fie identificați și trimiși în judecată.

Complicitatea comunității care știe, dar tace

Autoritățile statului sunt hotărâte să ia măsuri drastice împotriva acestei hoții generalizate. Voi urmări personal rezultatele acestor acțiuni, dar, în același timp, mă adresez opiniei publice pentru că este grav și faptul că nu există nici un fel de reacție la nivelul comunităților locale. Nu poate fi împinsă spre Guvern toată răspunderea pentru pagubele produse. Guvernul este obligat să aloce mereu alte și alte sume uriașe de bani pentru a contracara pagubele aduse sistemului de irigații, sistemului de conducte de petrol, pagubele din sistemul financiar-bancar. Dar aceste sume, în cele din urmă, sunt plătite de contribuabili, de fiecare cetățean în parte.

Nu putem accepta ca persoane din interiorul comunităților, care sunt bine cunoscute că au furat și fură, persoane care sfidează prin bogăția lor și își afișează cu nerușinare roadele furturilor, să nu sufere nici măcar oprobiul opiniei publice. Dimpotrivă, se găsesc întotdeauna cumpărători de rea credință, care știu foarte bine că produsele care li se oferă au fost furate. Și totuși le cumpără.

Prin gravitatea consecințelor acestor furturi, imperativul de a le curma a devenit o problemă de interes național.

Vom interveni cu toată autoritatea statului, dar interesul național reprezintă, în cele din urmă, interesul fiecărui cetățean. Fac, de aceea, un apel la cetățenii României, fac un apel la comunitățile, în care au loc aceste fapte, să reacționeze și să coopereze cu autoritățile statului, astfel încât să trăim într-o societate mai cinstită și mai bună pentru toți.

AM INTRAT ÎN POLITICĂ PENTRU A-I REPREZENTA PE CEI CINSTIȚI ȘI CORECȚI

De ce nu candidez pentru un nou mandat

Mă adresez astăzi dumneavoastră, cetățeni ai României, pentru a vă aduce la cunoștință decizia mea de a nu candida pentru un nou mandat de Președinte al României în alegerile din noiembrie 2000.

Sunt dator să vă fac cunoscute argumentele care m-au determinat să iau această decizie.

În urmă cu patru ani, am promis cetățenilor României că voi lupta împotriva corupției și a hoției. Când am început această campanie, am descoperit că în România se crease un sistem mafiot în care caracatița firmelor-paravan era beneficiara unui sprijin de înalt nivel din instituții de stat. Așa au fost posibile devalizarea băncilor, distrugerea flotei, pagubele imense produse de mafia petrolului sau a îngrășămintelor chimice, creșterea neîngrădită a corupției.

Un număr mic de profesioniști din Poliție, Parchet, Justiție și Curtea de Conturi a reușit, în ciuda unor presiuni enorme, să adune dovezi și să conducă investigațiile până la inculparea și, în unele cazuri, condamnarea făptuitorilor direcți, permițând dezvăluirea întregului sistem. În replică, cei vizați și susținătorii lor încearcă acum să prezinte continuarea acțiunilor din justiție ca o campanie electorală negativă la adresa adversarilor politici. Ca și cum așa s-ar schimba fondul problemei: îmbogățirea nemăsurată prin acțiuni ilegale a câtorva, pe seama majorității furate și mințite.

Neangajându-mă în campania electorală, voi putea continua imparțial și ferm lupta cu cei ce fură sau înșală, până în ultima zi a mandatului de Președinte al României, indiferent că printre vinovați sunt foști sau actuali parlamentari, participanți la guvernare, magistrați sau reprezentanți ai altor înalte instituții publice. Așa cum am spus și cum am procedat și până acum, nu accept nici un fel de intervenții și nici un fel de presiuni din partea vreunei persoane sau a vreunui grup de interese.

Declarație privind decizia de a nu candida pentru un nou mandat în alegerile prezidențiale din noiembrie 2000, București, 17 iulie 2000.

Suntem datori să alegem în ce lume vrem să trăim

Am considerat și consider că, în România, marea majoritate a oamenilor sunt cinstiți și corecți. Am intrat în politică pentru a-i reprezenta pe acești oameni. M-am străduit să lupt, în numele lor, cu minciuna, înșelăciunea și jaful care ne-au sărăcit țara. Ca simplu cetățean, mă va interesa în continuare în ce țară voi trăi eu, copiii mei, prietenii și toți semenii mei. Vă rog ca, în această seară, să privim fiecare în sufletul și cugetul nostru. Și să răspundem fiecare la întrebarea: „Doresc să trăiesc într-o lume a hoției și a minciunii, sau într-o țară a cinstei și a adevărului?” V-aș fi recunoscător dacă mi-ați putea transmite răspunsul dumneavoastră la această întrebare. Răspunsul meu îl cunoașteți.

Al doilea motiv care mă determină să renunț să candidez este efectul negativ pe care campania electorală l-ar putea avea asupra reformei economice. Acesta poate veni din două direcții, fie prin amânarea unor măsuri absolut necesare, dar nepopulare – ceea ce ar bloca reforma, cu consecințe grave asupra tuturor, fie prin catalogarea unor efecte sociale pozitive ale reformei ca măsuri populiste – ceea ce ar afecta încrederea oamenilor în programul de reformă.

Hotărârea mea de a nu participa la alegeri pentru un nou mandat nu trebuie asociată cu evitarea răspunderilor ce îmi revin, ci, dimpotrivă, cu hotărârea de a mă dedica cu și mai multă energie îndeplinirii până la capăt a sarcinilor actualului mandat. Voi sprijini cu toată puterea realizarea programului Guvernului Isărescu. Măine voi prezida o ședință de guvern în care vom analiza modul în care sunt folosiți, în beneficiul cetățenilor, banii veniți din străinătate pentru diferite programe și cauzele neîndeplinirii unor vechi contracte garantate de stat, pentru nerealizarea cărora contribuabilul român plătește acum. Voi propune sancționarea drastică a celor vinovați.

Voi propune, împreună cu Primul ministru, măsuri substanțiale de mărire a pensiilor: ridicarea pragului minim al pensiilor pentru vechime completă de muncă la 250.000 de lei pentru țărani și la 1.000.000 de lei pentru pensionarii de asigurări sociale de stat. De aceste măsuri vor beneficia o jumătate de milion de țărani și un milion și jumătate de pensionari de asigurări sociale de stat.

Degradarea competiției politice

Al treilea motiv pentru care renunț să candidez este degradarea competiției politice, transformată într-o luptă oarbă pentru interese

personale sau de grup. Trăim o vreme a oamenilor care vând și cumpără principii, ideologii, locuri în Parlament și Guvern, folosind minciuna, șantajul, vulgaritatea, manipularea prin orice metode. În această lume nu am ce căuta. Nu vreau să particip la tranzacții și manipulări de nici un fel. Nu vreau să fiu implicat în sciziunea unor partide și în diferite jocuri de culise.

În alegerile din 1992 și 1996, nici un grup financiar românesc sau străin nu mi-a acordat sprijin, considerându-se că nu am nici o șansă, nici în cursa prezidențială și nici pentru coagularea unor forțe politice care să preia guvernarea. Aceasta mi-a permis să nu am nici un fel de obligații care să-mi influențeze deciziile. Nu vreau nici acum să-mi creez obligații sau servituți.

Prea mulți văd funcțiile politice doar ca aducătoare de putere și de avere. Am încercat prin comportarea mea să infirm această opinie, dar nu cred că am reușit. Iată de ce cred că se simte nevoia unui gest care să ne elibereze de această prejudecată. Sper ca, prin acest precedent, oamenii cinstiți și de valoare vor fi mai motivați să candideze, iar electoratul va avea mai multă încredere în posibilitatea de a alege oameni valoroși și corecți.

Doresc ca, în ultimele patru luni ale mandatului meu, să pot fi mai direct și mai firesc alături de oameni. Vreau să cunosc mai bine problemele lor, să le ascult necazurile fără a fi bănuț că vreau să mă folosesc de ei în campania electorală. Am umblat prin țară și până acum, fără publicitate, dar, din păcate, prea rar. Voi circula mai mult în țară, mai ales în zonele sărace, izolate, de unde oamenii loviți de nedreptate, nevoi și indiferență pot veni mai greu să se plângă instituțiilor statului. Pentru a face față, voi aduce în aceste ultime patru luni alături de mine mulți oameni noi, în special tineri formați în țară și străinătate. pentru a le împărtăși ceea ce știu și pentru a primi de la ei puncte de vedere proaspete, soluții noi și dorința de acțiune.

În încheiere, pentru a evita orice neînțelegere, vreau să declar că nu voi candida pentru a ocupa un loc în Parlament, nici acum și nici vreodată de acum înainte. Nu am nevoie să mă protejiez în spatele unei imunități parlamentare. De asemenea, vreau să precizez că nu voi accepta să conduc nici un partid politic existent sau care s-ar forma în viitor. Voi continua să-mi slujesc cu devotament patria și voi fi gata să o fac ori de câte ori va fi nevoie ca interesele poporului român să fie apărute, în țară sau în străinătate.

Țara o poți sluji și ca președinte, și ca simplu cetățean

Cred cu fermitate că îți poți sluji țara și ca președinte, și ca simplu cetățean, și sper că astfel voi da încredere și altora că pot lucra după puterile lor pentru binele țării.

N-aș vrea să se înțeleagă această renunțare la a candida pentru un nou mandat ca o nemulțumire a mea față de cei care m-au ales, față de cei care m-au susținut sau față de cei pe care i-am reprezentat. Le mulțumesc tuturor pentru că mi-au dăruit imensul privilegiu de a-mi sluji țara în cea mai înaltă demnitate a statului.

Mandatul meu, desfășurat în momente de mare cumpănă ale istoriei României și Europei, a avut reușite și nereușite. Istoria și oamenii le vor judeca. Am făcut greșeli personale pe care mi le recunosc. Am crezut că pot face pentru oameni mai mult decât mi-au permis prerogativele prezidențiale. Am făcut promisiuni și în numele unor oameni politici care apoi n-au înțeles să le respecte și de multe ori nici să se respecte pe ei înșiși. Am avut multă încredere în oameni care apoi au dovedit că nu o meritau. Într-o societate în care fiecare vorbește doar despre greșelile celorlalți, înțeleg să-mi asum răspunderea pentru toate aceste lucruri. Mai presus de toate, sunt profund afectat de suferințele pe care schimbările necesare le-au adus celor mai nevoiași.

Cer iertare tuturor celor care au sperat că vor trăi mai bine, dar suferințele lor au continuat.

Am câștigat încrederea Europei și a lumii. Cu greu, nu definitiv, cu rezerve, dar am câștigat-o. Avem acum de câștigat încrederea în noi înșine; în ceea ce am reușit, cu atâtea sacrificii, să facem până acum; în ceea ce vom putea face, împreună, în viitor.

CU CINE VOTĂM? PE CINE ALEGEM?

Din nou împreună

Sunt aici pentru a exprima sprijinul meu deplin pentru CDR 2000, o construcție politică în același timp nouă, modernă și solidă, care respectă principiile care au stat, încă din 1992, la baza formării Convenției Democratice din România.

Neangajarea Președintelui într-un partid politic nu înseamnă indiferență, nu înseamnă indiferență față de politică, nu înseamnă indiferență față de principiile pe baza cărora am fost ales, care au stat la baza guvernării mele și care vor trebui să stea în continuare la baza alegerii și a mandatului viitorului Președinte al României.

Cu mulți dintre dumneavoastră am plecat împreună în 1990. În 1992 am constituit Convenția Democratică din România. Am parcurs un drum greu, am dus Convenția la victorie, dar ceea ce a urmat a fost o sarcină și mai grea, sarcina schimbării. Am reușit și acesta este lucrul incontestabil pe care trebuie să-l afirm cu fermitate ori de câte ori este negat. Am reușit să salvăm România din cele mai grave crize pe care le-a parcurs în istoria ultimului deceniu. Am reușit să-i asigurăm pacea și siguranța națională, am reușit să-i asigurăm liniștea internă, am reușit să-i asigurăm bune relații cu vecinii, am reușit să realizăm o extraordinară schimbare. Am câștigat pariul cu istoria. Am câștigat pariul cu viitorul. Rămâne să câștigăm pariul cu prezentul.

Drumul nu a fost ușor. Drumul a fost greu pentru că rezistența pe care am întâmpinat-o a fost uriașă. Un val de ură, de minciuni s-au abătut asupra noastră în ultimii ani. Au fost și propriile noastre greșeli, au fost și propriile noastre ezitări, au fost și propriile noastre trădări.

Am știut de la început că un preț va trebui plătit, un preț politic, prin erodarea sprijinului populației pentru partidele aflate la guvernare și un preț social, al sărăciei, al sărăciei unei mari părți a populației. Am fost dispuși să ne asumăm acest risc în pofida oricărui calcul electoral și aici stă tăria CDR-2000. Aceasta îi face cu atât mai jalnici pe cei care au trădat, pe cei care au cedat. Este inadmisibil ca aceia care

Discurs de susținere a candidaturii premierului Mugur Isărescu în alegerile pentru noul Președinte al României, București. 1 octombrie 2000.

au făcut parte din Guvern să își facă campanie criticând propriul Guvern și pe Primul-ministru al Guvernului, cu care trebuiau, cel puțin din considerente morale, dacă nu politice, să fie solidari până la capăt.

Progresul și viitorul țării nu se asigură de către oameni slabi, de către trădători, de către politicieni care-și leapădă principiile pentru interese personale. Dacă, cumva, printre dumneavoastră se află și oameni slabi, oameni care mâine vor fi gata să trădeze pentru orice, pentru bunăstare personală sau interese de grup, interesele mari și principiile care stau la baza alianței CDR-2000, este cazul să facă acum un pas înapoi. Să lase liber locul altora, care sunt în stare să lupte pentru țara lor cu devotament, cu credință și onestitate, așa cum simt, și cum trăiesc.

Un președinte al reconcilierii, un manager al dezvoltării

Sunt aici pentru a-l susține public pe Primul-ministru al României, Mugur Isărescu, în candidatura sa prezidențială.

L-am propus Prim-ministru al României, l-am numit Prim-ministru al României, l-am susținut în timpul mandatului său de Prim-ministru al României și vă mulțumesc și dumneavoastră, cei care nu l-ați abandonat la greu și l-ați susținut când era greu.

Acum trebuie să ne slângem din nou forțele și să-l susținem pe premierul Mugur Isărescu, în calitatea sa de candidat independent la Președinția României. Este cel mai bun candidat, așa cum a fost cel mai bun Prim-ministru din istoria ultimei jumătăți de secol. Va fi cel mai bun Președinte al României pentru că este un om dotat cu un extraordinar simț al responsabilității față de destinele țării și ale poporului său. Este un om care nu are nici un fel de obligații față de un grup economic sau altul, care nu are pete în trecut, care nu este legat de cercurile financiare și economice obscure cu care m-am bătut timp de patru ani. Este un om curat, este un om care știe să muncească, care știe să lupte, este omul care va ști să conducă România spre creștere economică, spre dezvoltare, spre viitor.

Timp de patru ani de zile am fost un *președinte al marilor crize*, al management-ului de ieșire și depășire a crizelor. România are acum nevoie de un președinte al reconcilierii, de un manager al dezvoltării. Mugur Isărescu este cel mai capabil să asigure acest lucru.

Împreună pentru susținerea lui Mugur Isărescu, viitorul Președinte al României!

RECLĂDIRA ELITELOR ROMÂNIEI

Aristocrația de neam și aristocrația de merit

Cu prilejul Zilei Naționale, am privilegiul de a conferi cele mai înalte distincții ale statului român unor reprezentanți de frunte ai vieții noastre publice, în semn de apreciere a contribuției aduse la progresul și propășirea României. Am convingerea că decernarea solemnă a unor astfel de distincții, inaugurată la acest nivel, național, astăzi, 1 decembrie 2000, va fi urmată, an de an, de alte ceremonii care să onoreze, în numele României, mereu alte și alte personalități a căror operă și strădanie întru binele patriei vor fi astfel recunoscute și recompensate.

Cele trei ordine naționale, pe care le-am restaurat prin lege începând cu anul 1999, au o istorie glorioasă.

Înființarea Ordinului „Steaua României” a simbolizat în secolul trecut însăși suveranitatea în fine dobândită de România. Domnitorul Alexandru Ioan Cuza a fost cel care a propus și chiar a desenat efigia ordinului. Ordinul a putut fi însă instituit abia mai târziu, de către Principele Carol prin Decretul nr. 2 din 10 mai 1877, după ce prin Decretul nr. 1 se proclamase, în aceeași zi istorică, independența țării. Abrogat în 1948, Ordinul „Steaua României” a fost repus în vigoare la 10 mai 1999, în ziua în care se împlineau 122 de ani de la înființarea sa.

După Marea Unire, când suveranitatea statului român fusese pe deplin consacrată prin jertfa fiilor săi și prin voința suverană a reîntregirii, România modernă a socotit necesar să-și recompenseze cetățenii de frunte și prin alte două noi ordine naționale, Serviciu Credincios și Pentru Merit. Ele au fost instituite din inițiativa regilor Ferdinand și Carol al II-lea, pentru a răsplăti slujirea credincioasă a statului român și meritele personalităților care dădeau strălucire și glorie societății românești.

Prin constituirea ordinelor naționale, România consacră o elită a abnegației și a slujirii patriei, deopotrivă pentru oștenii ei viteji, pentru cei ce serveau cu credință instituțiile țării și pentru personalitățile unei societăți angajate într-un rapid proces de modernizare. Dincolo

Discurs la **solemnitatea de decernare a distincțiilor aferente Ordinelor Naționale ale României** unor personalități din viața publică românească. București, 1 decembrie 2000.

de vechea aristocrație de neam, care ilustrase cândva istoria mai veche a Țărilor Române, o nouă aristocrație, de această dată a meritului individual, a excelenței celor care, în timp de pace sau de război, luptau pentru binele și pentru gloria patriei, indiferent de obârșie și de rang social, dădea expresie unei stări de spirit democratice și unei noi viziuni despre stat ca alcătuire destinată binelui public.

Timp de decenii, ordinele naționale au răsplătit meritul, serviciul credincios în slujba patriei, fapte ilustre care au sporit onoarea și prestigiul României. Ordinele Steaua României, Serviciu Credincios și Pentru Merit, ca și marele ordin militar care purta numele Voievodului Mihai Viteazul, au consacrat o elită a competenței și a devotamentului în serviciul public. Nu a fost vorba doar de conferirea unor recompense pur simbolice celor care au binemeritat, cu titlu individual, de la patrie. Asemenea cavalerilor din vremea îndepărtată a Cruciadelor, membrii acestor ordine ale statului român modern s-au reunit în numele unor valori, și-au manifestat solidaritatea și exigența unii în raport cu ceilalți, au impus respect și au reprezentat modele pentru generațiile tinere. Tocmai de aceea, regimul comunist, în războiul său necruțător cu elitele României adevărate, a desființat ordinele naționale și le-a înlocuit cu decorații preponderent aniversare, copiate fidel după sistemul sovietic.

După 50 de ani de la abrogare, am reușit să reconstruim un sistem care se revendică deopotrivă de la tradiția glorioasă a vechilor ordine naționale și de la valorile democratice ale României de astăzi. Statul român confirmă și consacră astfel efortul elitelor sale ca pe o contribuție la binele comun, onorând și instituțiile fundamentale ale țării, și marile personalități creatoare pe care societatea românească, colegii de profesie, opinia publică, le-au recunoscut de mult și nu au încetat să le stimeze.

Reinstaurarea oficială a ordinelor naționale prin distincțiile conferite astăzi, la propunerea Academiei Române, a Guvernului României sau a unor asociații profesionale, are și o dimensiune reparatorie: am încercat cu toții să ne gândim și la cei care au binemeritat de la patrie în deceniile în care ordinele azi restaurate au lipsit, și la aceia cărora, după 1948, li s-a luat chiar dreptul de a purta însemnul ordinului acordat anterior.

Modele pentru generațiile viitoare

Prezenți la această solemnitate, participăm la asumarea de către statul român a valorilor pe care ordinele naționale le consacră ca parte

integrantă a esenței sale perene și a demnității sale suverane. Participăm la un efort de reclădire a elitelor României de azi și de mâine. Sunt convins că ierarhia valorilor trebuie restabilită cu grijă, pentru ca generațiile viitoare să afle care le sunt modelele de care au atâta nevoie în parcursul lor de afirmare. Contez pe dumneavoastră pentru a proba prin forța exemplului și prin autoritatea pe care societatea românească v-o recunoaște, prin harul nobilei pedagogii pe care o exercitați, că, dincolo de cele trecătoare, adevăratele valori intelectuale și morale ale României sunt prețuite azi și vor fi recunoscute de viitorime.

Suntem, într-un anume fel, într-o situație – pereche celei de după Marea Unire, când România s-a văzut în fața unei provocări imense, de a construi un stat democratic. Pentru că un stat democratic modern nu înseamnă numai o legislație de tip european și instituții democratice, ci și oameni care să lucreze în aceste instituții după regulile unui stat de drept, în slujba cetățeanului. O societate implicată într-un proces de reformă profundă are nevoie de modele, de oameni care, prin serviciu credincios și merite personale, dovedesc respect pentru norme și principii, dobândind respectabilitate. Ordinele Naționale Steaua României, Serviciu Credincios și Pentru Merit au darul de a face larg cunoscute personalități de marcă din domeniul culturii, educației, științei și tehnologiei, din administrație, justiție, diplomatie, din practica medicală și cariera militară, din sportul de performanță și din rândul celor care s-au dedicat acțiunilor umanitare.

Avem nevoie de modele în toate domeniile; avem nevoie de o societate sănătoasă din toate punctele de vedere. Sunt convins că, nu întâmplător, primele propuneri pentru acordarea Ordinului Steaua României le-am primit din partea Ministerului Sănătății întru recunoașterea meritelor deosebite ale unor medici în domeniul transplantului de organe. Dincolo de performanța profesională a autorilor, aceste reușite chirurgicale au dovedit că în România există o solidaritate umană capabilă să străpungă barierele suferinței incurabile.

N-au fost întâmplătoare nici primele propuneri pentru acordarea Ordinului Serviciu Credincios și Pentru Merit unor tineri sportivi de excepție care au adus prestigiu României la Jocurile Olimpice.

Societatea românească și tineretul, îndeosebi, aspiră la mai sus și la mai bine. Inteligența, cunoștințele, competența creează valori profesionale în multe domenii. Dar nu întotdeauna aceste vârfuluri năzuiesc să aibă și știu să formeze echipe și curente favorabile competiției reale. Societatea noastră are astăzi nevoie, mai mult ca oricând, de oameni cu tărie de caracter.

Reinstaurarea ordinelor naționale ale României are și o dimensiune constitutivă. Asemenea ilustrațiilor lor predecesori, personalitățile cărora li se conferă aceste distincții devin membri ai Ordinului, cu drepturi și îndatoriri. Grupând oameni de mare valoare, cu o moralitate ireproșabilă, care respectă aceleași principii, congregația fiecărui Ordin este îndreptățită să-și exprime punctul de vedere asupra celor care urmează a fi distinși devenind la rândul lor membrii aceluiași Ordin.

Ideea de Ordin relevă că nu este important numai ce reprezinți tu însuși, dar este importantă și exigența față de cei cu care te asociezi. Din același considerent este posibil să refuzi sau să restitui ordinul primit atunci când printre membri există persoane ce nu corespund exigențelor tale morale. Această dimensiune prospectivă este fundamentală pentru organizarea Ordinului și constituie, la rândul său, un model durabil de organizare a relațiilor umane și de construcție a autorității valorilor în societate.

Cinstirea lucrului bine făcut

Respectând tradiția interbelică, ordinelor naționale le sunt asociate medalii care se acordă, conform legii, persoanelor cu studii medii care reprezintă, la rândul lor, o elită a lucrului bine făcut, respectată pentru locul câștigat în societate prin competență, cinste și devotament. La propunerea ministerelor și a unor asociații profesionale, au fost conferite medalii Pentru Serviciu Credincios și Pentru Merit unor învățătoare care au format cu dăruire generații de elevi, unor muncitori destoinici, țărani renumiți prin hărnicie și simț gospodăresc, funcționari corecți și loiali de care depinde bunul mers al administrației.

Reclădirea elitelor României rămâne și una dintre misiunile care vă onorează. Vă doresc, așa cum doresc pentru întreaga Românie pe care o reprezentați în ce are ea mai bun, mai meritoriu, mai fidel, un viitor pe măsura gradului de excelență de care țara are nevoie pentru a-și construi calea către progres.

De Ziua Națională, este de datoria noastră comună să împărtășim o viziune limpede și generoasă asupra României viitoare. Vreau să cred că reunirea noastră și omagiul adus celor dintâi dintre noi contribuie la întărirea speranței și încrederii noastre în destinul României.

MESAJ CĂTRE NAȚIUNE

Mulțumesc poporului român

La încheierea mandatului de Președinte al României, mă adresez concetățenilor mei cu emoția pe care am simțit-o și acum patru ani, în momentul investiției mele, prin votul a mai mult de 7 milioane de români. Este o datorie de onoare, nu doar față de cei care m-au ales, ci față de toți cetățenii țării, să exprim deschis câteva lucruri privind starea și problemele națiunii.

Înainte de toate mulțumesc poporului român pentru că mi-a oferit șansa să îl slujesc în cea mai înaltă funcție a statului, într-o perioadă de schimbări istorice covârșitoare.

Mă simt dator să mulțumesc celor trei prim-miniștri cu care am lucrat, membrilor guvernelor, tuturor parlamentarilor care au dat țării în acești ani legi esențiale pentru consolidarea sistemului democratic, precum și colaboratorilor mei apropiați.

Dar, mai ales, le mulțumesc astăzi, când mandatul meu ia sfârșit, tuturor cetățenilor care și-au făcut datoria față de patrie și au dat dovadă de înțelepciune în momente dificile.

Suntem după o campanie electorală în care de multe ori s-a folosit ura și minciuna. În timpul mandatului meu m-am abținut de la atacarea adversarilor politici, pentru că am considerat că eram și președintele lor. Din respect pentru adevăr, consider că acum lucrurile trebuie puse la punct.

În 17 iulie am anunțat că nu voi mai candida pentru un nou mandat. Am evitat apoi să fac declarații politice înaintea campaniei electorale, în timpul campaniei electorale și chiar după ce alegerile au avut loc. Aceasta nu înseamnă că m-am resemnat în fața a ceea ce s-a întâmplat. Odată mandatul meu încheiat, îmi recapăt libertatea de a restabili adevărul.

Cei care au condus România până în decembrie 1996 și-au dorit să revină la putere și au construit imediat după alegeri teza dezastrului

Mesaj la încheierea mandatului de Președinte al României, 1996-2000. București, 19 decembrie 2000.

generalizat. Dacă aş accepta unele declaraţii recente ale politicianilor, ar trebui să cred că am preluat în 1996 o ţară înfloritoare, prosperă, cu o economie eficientă şi cu legi respectate de toţi şi că las acum o ţară în ruină. *Aceasta este o minciună.*

Schimbarea din '96 a fost şansa României

Adevărul este că, în 1996, a început un timp decisiv al schimbării – ceea ce a însemnat şi un timp al crizelor. A existat o criză de neîncredere în capacitatea noii guvernări de a rezolva rapid toate problemele reformei, preţurilor şi nivelului de trai. Pe acest fond, au existat perioade de criză acută – de la cea financiară la cele de guvern şi la mineriadele din 1999 – pe care am reuşit să le depăşim.

Realizările acestui mandat sunt mai numeroase şi, mai ales, mai profunde decât se consideră de obicei. După trei ani de declin economic, în care am reuşit să salvăm de la catastrofă sistemul bancar şi să plătim peste 6 miliarde de dolari datorii, pe care guvernarea anterioară le contractase, suntem, în fine, la capătul unui urcuş greu, dar necesar. Creşterea economică este confirmată şi va continua. Rezerva valutară a României s-a triplat. Exporturile au crescut. Inflaţia este sub control.

Avem încă probleme foarte grele: problema copiilor şi a bătrânilor în dificultate; sărăcia extremă, acumulată de ani şi ani, care impune eforturi îndelungate pentru a fi înlăturată; problema preţurilor practicate de fostele regii, unde o reorganizare pe baze economice a început, dar trebuie să continue încă cel puţin doi ani pentru a ajunge la o rezolvare; problema eficienţei în producţia agro-alimentară, care cere şi ca bani şi timp. Nici una dintre aceste probleme dureroase nu mi-a fost străină. Pentru fiecare dintre ele m-am angajat direct şi am susţinut măsuri de rezolvare, atât cât se putea în condiţiile date. Nici una nu se putea rezolva prin miracol într-o economie sărăcită în 50 de ani de ineficienţă şi în 7 ani de evoluţii haotice. Nici una nu se poate rezolva azi sau mâine. O bună guvernare va înregistra, desigur, progrese. Dar să nu ne facem iluzii. Nu există o reţetă magică care să poată elimina pe loc toate aceste dezechilibre şi rămăneri în urmă.

Am auzit spunându-se adeseori că agenda politică a ţării nu-i interesează pe cetăţeni, ci doar pe politicieni. Nu este adevărat. Acum câţiva ani, românii se temeau cel mai mult de război civil sau de conflicte militare cu vecinii. Acum, această ipoteză a dispărut din sondaje şi i-a luat locul creşterea preţurilor. Înseamnă că, politic, am reuşit să asigurăm securitatea ţării. Am asigurat, vreme de patru ani, creditul

politic de care România are nevoie pentru a beneficia de credite în bani care să permită redresarea economică și a nivelului de trai.

Pe plan intern, una din urgențele politice de acum patru ani era reaşezarea pe temeiuri democratice a relațiilor dintre români și maghiari. Acest proiect a fost prioritar în programul meu și sunt convins că l-am îndeplinit. Falia istorică săpată de secole între români și maghiari a fost sudată la temperatura unei reconcilierii autentice și nu mai poate fi re-deschisă. Până și în plină campanie electorală, angoasa relațiilor interetnice nu a mai apărut în discursul politicianilor responsabili. Este obligația politică a noii guvernări să apere și să continue acest proiect.

După 1996, cadrul legislativ a beneficiat de o restructurare și de o modernizare esențiale. E limpede că nu s-a realizat întregul sistem necesar. Cea mai gravă lacună privește restituirea proprietăților imobiliare confiscate sub regimul comunist, unde am întâmpinat cea mai dură rezistență a Opoziției, mergând de la întâzieri prin dezbateri sterile până la grevă parlamentară. Totuși, prin stăruință și consecvență, au fost votate și promulgate legi care concretizează despărțirea de trecutul comunist – Legea pentru reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor agricole și a celor forestiere, Legea privind accesul la propriul dosar și deconspirarea Securității ca poliție politică. Au fost adoptate legi a căror absență puna țara în mare pericol. Vă rog să vă amintiți că nu aveam o lege referitoare la starea de urgență atunci când minierii au pornit să invadeze Bucureștiul și că am fost confrunțați cu riscuri legate de numeroase conflicte în apropierea granițelor României fără a avea o asemenea lege. Nu aveam o lege a referendumului, în condițiile în care Opoziția propunea sau alegeri anticipate, sau suspendarea Președintelui. Nu aveam o lege a Avocatului Poporului, chiar dacă această instanță era și ea prevăzută de Constituție, încă din 1991.

S-au adoptat legi esențiale pentru reforma instituțiilor de stat și pentru controlul cetățenilor asupra acestora. Deși Constituția institua obligativitatea adoptării unei legi pentru reglementarea răspunderii membrilor Guvernului, au fost necesari 8 ani pentru a o face posibilă. Legea introduce, pentru prima dată după o jumătate de secol, disciplina, ordinea și răspunderea juridică pentru membrii Executivului. De asemenea, a fost adoptat statutul funcționarilor publici, care asigură stabilitatea și profesionalismul acestora, îngrădind politizarea administrației centrale și locale.

În recenta campanie electorală, fosta Opoziție a denunțat cu emfază corupția, dar a uitat că, în timpul când a fost la guvernare, nu a adoptat

nici una dintre legile necesare pentru prevenirea și combaterea corupției; acestea au fost adoptate exclusiv în mandatul coaliției democratice care azi se află în opoziție. Ma refer la Legea pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție și la Legea pentru prevenirea și sancționarea spălării banilor. Am realizat un obiectiv fundamental prin distrugerea rețelelor marii corupții și a criminalității de tip mafiot. Este însă adevărat că în lupta cu corupția cotidiană, instituțiile statului nu au câștigat partida.

În campania electorală din 1996, am promis că voi susține un proces de reconciliere națională, ca președinte al tuturor românilor. Acum, la capătul a patru ani, adversarii mei ar trebui să recunoască un lucru măcar: au reușit să-și facă susținătorii capabili de ură, dar nu au reușit să mă facă pe mine să urăsc – pe nimeni. Am reușit să realizez un dialog real cu majoritatea și cu opoziția parlamentară. Am realizat nu mai puțin de șapte mari dezbateri și consultări cu toate partidele parlamentare – pe tema tratatului cu Ucraina, a reformei economice, a bugetului, a acordului politic privind stoparea minierii din 1999, a conflictului din Kosovo, pe tema garantării proprietății private și a legilor reparatorii pentru proprietățile naționalizate – încheiate, toate, cu rezultate pozitive.

În momente de criză am reușit să asigur respectarea legii și a instituțiilor statului. Eșecul mineriadelor din 1999 a marcat trecerea de la dreptul forței la forța dreptului. Nu am reușit însă acest lucru în viața de fiecare zi a societății, pentru că aici nu este suficientă acțiunea Președintelui României. Am făcut apel la toate instituțiile statului și la societate, în întregul ei, și reiau acum acest apel: dacă nu ne unim forțele cu toții pentru a curma nefericitul „obicei al pamântului” care face din ocolirea legii o virtute, nici o acțiune instituțională nu va reuși până la capăt iar democrația va rămâne infirmă și de suprafață.

România parcurge o gravă criză morală. Se acreditează pe scară largă ideea câștigului bazat pe mult noroc și puțină muncă. Hoția și violența cresc îngrijorător. Se acceptă ideea că legea este făcută pentru a fi încălcată, că dreptatea nu depinde de justiție, ci de cel care plătește mai mult. Cu prilejul campaniei electorale, mulți candidați au tratat poporul ca pe o masă electorală amorfă care trebuie cumpărată, flatată și amăgită. Nu este corect. Aceste probleme sunt ale tuturor și ele trebuie dezbătute cu seriozitate pentru că soluția este la noi.

În campania electorală care tocmai s-a încheiat, s-a vorbit mult, pe bună dreptate, despre sărăcie. Dar cei care au deschis acest subiect

nu au vorbit nimic despre polul bogăției din România și mai ales despre bogăția extremă. Când folosesc această formulă contrapusă problemei sărăciei, nu mă gândesc la acei oameni care și-au câștigat averea în mod cinstit și care încep să formeze o clasă de mijloc în România. Am în vedere averile nemăsurate, opulența și aroganța unei clase de parveniți care crede că își poate permite să cumpere pe oricine și orice. Să cumpere reprezentanți ai unor instituții ale statului sau oameni care să le susțină public interesele pentru că au banii cu care să-i plătească.

Campania electorală din 2000 din România a fost extrem de costisitoare. După aprecierile unor observatori străini, a fost de șase ori mai scumpă decât în Germania. De unde atâția bani într-o țară săracă? Publicitatea prin rețelele mass-media și prin rețelele de publicitate stradală a costat enorm. Grupurile de interese economico-financiare care au subvenționat-o vor cere după alegeri plata în avantaje. În aceste cazuri, totul se plătește. De către cine? Cum? Pe seama cui? Vom trata aceste probleme cu indiferență și nepăsare, ca de atâtea ori?

Încrederea câștigată nu trebuie irosită

O componentă importantă a prerogativelor Președintelui privește politica externă. Pe plan internațional am demarat un efort susținut pentru a câștiga încrederea partenerilor occidentali. Această direcție strategică nu putea fi realizată decât printr-o acțiune sistematică, care să probeze că România este un partener de încredere, un furnizor de securitate și un factor activ de promovare a valorilor democratice pe care se întemeiază și NATO, și Uniunea Europeană. Era nevoie de o nouă viziune politică, pe care am elaborat-o și am pus-o în aplicare; era nevoie de o nouă strategie, care să nu mai *proclame* poziția geostrategică a României, ci să o *folosească*. Această strategie a existat și a dat roade.

Am ajuns în acești patru ani mai aproape de integrarea în NATO decât oricând. Viitoarea guvernare și-a asumat obligația de a nu irosi aceste eforturi, ci de a le continua.

Am beneficiat de sprijinul constant și energic al Franței și apoi al altor state europene. În 1997, Președintele Clinton a venit la București și am lansat împreună Parteneriatul strategic dintre SUA și România. Acest nou cadru a asigurat cel mai înalt nivel al relațiilor româno-americane din istorie, oferind României cu totul alt statut decât acela din vara lui 1996, când încă mai solicitam Congresului american

clauza națiunii celei mai favorizate. Acum, Congresul consideră că integritatea, suveranitatea și susținerea intereselor României reprezintă un domeniu de interes pentru Statele Unite ale Americii.

Normalizarea și consolidarea unor relații privilegiate de parteneriat cu țările Europei Centrale și de Sud-Est, organizarea unei rețele de cooperare multilaterală cu țările din zonă, au dovedit că, după ce România a fost multă vreme parte a problemelor centrului și estului Europei, România a devenit parte a soluțiilor de viitor pentru această regiune.

Am avut dreptate

Probabil, cea mai controversată dintre acțiunile mele rămâne declarația referitoare la conflictul declanșat în Kosovo în 1999. Multă lume mă asigură că, de fapt, atunci am pierdut sprijinul opiniei publice. Vreau să fiți siguri că mi-am asumat perfect conștient acest risc.

Poziția oficială a României față de acest conflict a avut o importanță vitală pentru interesul național și pentru pacea și stabilitatea în Europa. Mai întâi, pentru că românii trebuiau să probeze că sunt capabili să înfrunte riscurile asumării unei poziții clare și lipsite de echivoc față de grave încălcări ale drepturilor omului, ale drepturilor minorităților și ale respectului față de regulile democratice, oriunde s-ar petrece aceste încălcări: altminteri, nu aveam ce căuta în marea familie a democrațiilor europene. În al doilea rând, pentru că voința de integrare în NATO și Uniunea Europeană nu poate fi susținută decât de solidaritatea cu deciziile NATO și ale Uniunii Europene. În fine, pentru că este interesul național al României ca Sud-Estul Europei să se dezvolte ca o zonă de pace și cooperare și nu era în interesul României să se afle în apropierea unei țări dominate de național-comunism. Solidaritatea cu Miloșevici sau neimplicarea hotărâtă ar fi dus la prăbușirea întregului edificiu pro-occidental al politicii externe a României din 1996 până azi.

Evoluțiile recente din spațiul Iugoslaviei dovedesc că am avut dreptate. Am obținut maximum de asigurări de securitate în condițiile date. Integritatea și suveranitatea României, citată ca model regional de Președintele și de Congresul SUA, ca și de Uniunea Europeană, nu mai pot fi contestate de nimeni. În plus, România a obținut președinția în exercițiu a OSCE și președinția Adunării Parlamentare a OSCE, precum și o poziție bună în Pactul de Stabilitate.

În direcția integrării europene, până la alegerile din 1996 se con-

sidera că România nu îndeplinește criteriile politice fundamentale pentru aderarea la Uniunea Europeană: deficitul democratic, discriminarea, lipsa de respect pentru proprietatea privată, au fost apreciate de Comisia Europeană ca incompatibile cu un stat democratic. Majoritatea acestor obiecții, și mai ales cele referitoare la minorități, au dispărut după alegerile din '96, dar ritmul reformelor economice și birocrăția ineficientă, proasta funcționare a justiției, întârzierea legislației restituirilor și deficiențele în sistemul de protecție a copilului au continuat să fie reproșate României. Abia în 1999, prin voința politică a șefilor de stat din Uniunea Europeană, România a fost acceptată la negocieri, sub condiția progresului ritmic al economiei de piață și a unei îmbunătățiri semnificative a protecției copilului.

Succesul de la Helsinki a fost succesul politicii interne și externe a coaliției de guvernare, dar numai succesul planului de dezvoltare pe termen mediu, acceptat de toate partidele parlamentare, poate asigura continuarea procesului de aderare, care ar trebui să se încheie în 2007. Viitorul guvern are obligația morală și politică fundamentală de a merge în aceeași direcție și de a asigura continuarea procesului de integrare, care este singura cale către progres.

În noiembrie 2000, Uniunea Europeană a decis să scoată România de pe lista neagră a vizelor, cu câteva condiții. Noua putere este responsabilă în fața noastră, a tuturor, de îndeplinirea acestor condiții. La Nisa, s-a decis că România va avea 34 voturi în luarea deciziilor după aderarea sa la Uniunea Europeană, ceea ce ne va plasa într-o poziție avantajoasă. Ne aflăm așadar în fața unor certitudini pe care nu le speram în 1996 și se cuvine să le consolidăm printr-o politică de continuitate inteligentă și lipsită de echivoc.

România a dobândit în acești patru ani un nou statut și perspective importante, nu numai în relația cu statele NATO și ale Uniunii Europene, dar și cu țările din zona Mării Negre și Mării Caspice, ceea ce îi va aduce și beneficii economice, și prestigiu politic. Izolată până în 1996, România este, după 4 ani, într-o poziție internațională mai favorabilă decât oricând în istoria ei. Este de datoria viitoarelor guvernanți să ducă mai departe această realizare.

Guvernarea 1996-2000 a permis, pentru prima dată după 60 de ani, forțelor democratice de centru-dreapta să exercite puterea, să-i cunoască mecanismele și riscurile. Datoria acestor forțe este acum să nu irosească experiența ultimilor patru ani. Ea trebuie folosită în primul rând pentru a ține sub control toate acțiunile celor instalați acum la

conducerea țării. Eu însumi voi face tot ce-mi stă în putință pentru a veghea la respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale fiecăruia dintre concetățenii noștri.

Voi veghea ca Puterea nou instalată să-și facă datoria la fel ca fiecare dintre noi, la fel ca milioanele de oameni cinstiți, muncitori și modești care duc greul acestei țări. Voi ști și voi spune răspicat tuturor dacă acest lucru nu se va întâmpla. Este de datoria mea și stă în puterea și în experiența mea de președinte al țării să o fac.

Patria pentru care merită să lupți

Mi-a fost dat să conduc destinele României în ultimii patru ani ai deceniului, secolului și mileniului. La capătul a patru ani în fruntea țării, pot mărturisi că a fost o experiență dură, clădită din multă muncă, încercări dramatice, momente de mândrie și dezamăgiri dureroase. Sunt ani care au adus o schimbare profundă a societății românești și au marcat destinele multor oameni. Prețul social a fost plătit din greu de o mare parte a cetățenilor și există, de asemenea, un preț politic plătit de guvernanți. Democrația asigură echilibrul acestui raport și beneficiul este stabilitatea țării. Reacția cetățenilor nu poate fi contestată pentru că ei plătesc prețul imediat, iar roadele reformei apar mult mai târziu. Anii ce vin le vor confirma.

Secolul care se încheie peste câteva zile va rămâne sub amprenta tragică a celor mai cumplite sisteme de organizare a minciunii și urii din istoria omenirii. Românii le-au resimțit din plin. E timpul să le punem capăt. Să abordăm marile sfidări ale mileniului trei cu o nouă etică a responsabilității comune. Mă adresez îndeosebi tinerilor României, celor care vor purta această responsabilitate în noul secol. Aveți încredere în forțele voastre!

Este momentul să ne despărțim de suspiciune, de invidie și de teamă, pentru a regăsi încrederea: încrederea în adevăratele valori, încrederea în cei de lângă noi, încrederea în noi înșine. Numai așa putem avea încredere în viitorul nostru comun. Știu că mulți sunteți dezamăgiți de absența unei alternative politice la noua guvernare care să asigure echilibrul necesar unei corecte exercitări a puterii. Tinerii sunt această alternativă. Țara are nevoie de voi, de forța și de competența voastră, așa cum și voi aveți nevoie de valorile ei.

Cred din tot sufletul că România este o țară pentru care merită să lupți. Dumnezeu să ocrotească România!

SUMAR

Capitolul I

UNIVERSITATEA CA PATRIE INTELECTUALĂ / 7

IMPERATIVUL IDEILOR / 9

- Puterea cunoașterii / 9
- Universitatea, instituție europeană / 9
- Prioritatea valorilor / 10
- Tărâm al pluralismului / 11

PROIECT DE STRATEGIE / 13

- Universitatea București, martie 1992 / 13
- Blocaje depășite / 14
- Imperativul unei strategii / 15
- Opțiuni tactice / 15
- Alegerea modelului de dezvoltare / 16
- O strategie a valorii și a restructurării / 17
- Schimbări în mentalitate și atitudini / 18
- Mandatul rectorului / 19

O LUME DESCIIISĂ CĂTRE LUME / 25

- Sub semnul creștinătății / 25
- Loc al confluențelor între Răsărit și Apus / 26
- Vocația polarizării valorilor / 26
- Regenerarea spirituală a societății românești / 27
- Comunicarea cu celelalte lumi ziditoare de progres / 28

EVALUAREA ȘI PERSPECTIVELE

UNIVERSITĂȚILOR DIN ESTUL EUROPEI / 29

- Reforma ca imperativ / 29
- Autonomia universitară / 29
- Întrebări din Est pentru cei din Vest / 31

TRICENTENARUL UNIVERSITĂȚII BUCUREȘTI / 36

- Reperele fundamentale / 36
- Fondatorii / 36

Poartă simbolică în spațiu și timp / 37	
O viziune românească asupra lumii / 38	
Presiunea dictaturii comuniste / 39	
Recuperare și restructurare / 39	
Dificultățile creșterii / 40	
Exigențele dezvoltării / 41	
BIBLIOTECA UNIVERSITARĂ / 43	
Triada profesor – bibliotecă – student / 43	
Între cunoașterea stratificată și cea născândă / 43	
INTERNAȚIONALIZAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI / 45	
Pregătirea resurselor umane / 45	
Programul TEMPUS – mize și dificultăți / 50	
BILANȚ LA FINE DE MANDAT / 52	
Valoarea, în primul rând / 52	
Creditarea efortului pluridisciplinar / 53	
Lipsa de fonduri / 53	
Performanțe și prestigiu / 55	
A RISCA PENTRU O IDEE / 57	
Universitatea Carolină din Praga / 57	
Lecția lui Jan Hus / 57	
Forța ideilor în fața forței statului / 58	
Solidaritatea universitară / 60	
Primatul rațiunii și libertatea conștiinței / 61	
SOLIDARITATEA INTELECTUALĂ ȘI UNITATEA EUROPEANĂ / 62	
Despre geologi la Universitatea Tehnică din Atena / 62	
Universitatea și Cetatea / 64	
Unitate în diversitate / 64	
ÎNVĂȚĂMÂNTUL, MODERNIZATORUL SOCIETĂȚII / 66	
Universitatea Bilkent din Ankara / 66	
Profitul dialogurilor universitare / 67	
Relațiile bilaterale și cooperarea regională / 67	
ȘTIINȚĂ ȘI POLITICĂ / 69	
Universitățile din București și Liège într-o cooperare seculară / 69	
Europa de Est, „cealaltă” Europă? / 70	
Politica nu poate ignora știința / 71	
Universitatea poate da lumii un nou elan / 71	
Reconsiderarea valorilor / 72	
SORBONA, SPAȚIU SIMBOLIC PENTRU ROMÂNI / 73	
Modelul universitar francez / 73	
Renașterea unei tradiții românești / 74	

Calea Regală a Libertății / 74	
PATRIA RAȚIUNII ȘI A GÂNDIRII CRITICE / 76	
Universitatea din Amsterdam / 76	
Faima unui forum al principiilor / 76	
Oglindă a întregii Europe / 77	
PENTRU CA TIMPUL SĂ SUNE A PLIN / 78	
Extinderea Universității din Pitești / 78	
Management inteligent / 78	
Un echilibru al încrederii și al speranței / 79	
La cumpăna dintre milenii / 80	
Tăria de a vrea să afli ce poți să devii / 80	
Fii pregătit să descoperi altceva decât cauți / 81	
E greu să nu dai sfaturi / 82	
Țara, drapelul, imnul / 82	
POLITEHNICA LA 180 DE ANI / 84	
Comuniunea inter-universitară / 84	
Ctitoria lui Gheorghe Lazăr / 84	
Școală de valoare internațională / 85	
Arderea etapelor / 86	
Revirimentul Politehnicii / 87	
FRANCOFONIA / 88	
Formare și cunoaștere / 88	
Cale spre înțelegere și solidarizare / 89	
DIALOGUL INTERCULTURAL / 90	
Într-un amfiteatru din Cernăuți / 90	
Europa piețelor, dublată de Europa valorilor / 90	
Proiectul Universității multiculturale / 91	
Simbolul cărții deschise / 91	
AȘEZĂMÂNT DE ȘTIINȚĂ ȘI CONȘTIINȚĂ / 93	
Aniversare la Universitatea din Cluj Napoca / 93	
Centru de atragere și iradiere a valorilor / 93	
Laborator al cetățeniei / 94	
Memoria, acțiunea, proiectul / 95	
LA POARTA LUMILOR EUROASIATICE / 96	
Universitatea din Astana / 96	
Punți între culturi și civilizații străvechi / 96	
LUMEA DUNĂRII / 98	
Universitatea Comenius din Bratislava / 98	
Paralelism sau interferență? / 99	
Frontiere însângerate; frontiere deschise / 99	

Identitatea țărilor dunărene / 100	
Intre Est și Vest / 101	
„Lecția Dunării” / 101	
UN SECOL DE ÎNVĂȚĂMÂNT GEOGRAFIC / 103	
Știință pentru cunoaștere și educație / 103	
Simion Mehedinți, fondatorul și călăuzitorul / 103	
Să lași în urma ta o carte și viitorului o școală / 104	
Cu ochii pe hartă / 107	
MINERALOGIA – O AVENTURĂ A CUNOAȘTERII / 108	
Câteva întrebări simple / 108	
Unelte, arme și podoabe primitive / 108	
De la stelutele de gheață la legile simetriei / 110	
Cristalele, inspirația și dilemele fizicii / 113	
Alchimia și piatra filosofală / 114	
Delimitarea frontierei cu necunoscutul / 114	
Avatarurile imaginii mineralului / 116	
Argument pentru diversitatea și unitatea lumii / 117	
Pământul, scena unei permanente confruntări / 118	
Martor de încredere / 119	
Un alt mod de a privi lumea / 120	

Capitolul II

CULTURA MEMORIEI, MEMORIA CULTURII / 121

FRONTIERELE CIVILIZAȚIILOR: CIOCNIRE SAU DIALOG? / 123	
Sud-Estul Europei și paradoxurile istoriei culturale / 123	
Protectoratul belicos și parteneriatul democratic / 124	
Cultura democrației și gestionarea incertitudinii / 127	
CULTURA ÎNTR-O LUME ÎN CRIZĂ / 128	
Victimă de lux a tranziției / 128	
Politicul și economicul au datorii neîmplinite / 128	
ACADEMIA ȘI MEMORIA COLECTIVĂ / 131	
Vocația cercetării riguroase / 131	
Cristalizarea unității de neam / 131	
Îmbogățirea memoriei colective / 132	
APARTENENȚA LA LATINITATE / 133	
Idiomul latin în Carpați și pe Amazon / 133	
Persistența identității latine / 133	
Un univers cultural mereu reinventat / 134	
Popor neo-latin într-o lume ortodoxă / 134	

Noua Romă tropicală, mai veselă și mai generoasă /	135
Acceași îndrăzneță asumare a modernității /	136
Conștiința valorii umane /	137
Dimensiunea spirituală, matricea progresului /	138
EUROPA S-A NĂSCUT UNITĂ PRIN CARTE /	140
Republica litterarum /	140
Intermediar al conștiinței de sine /	140
Cartea de temelie a statului-națiune /	141
Inamicul regimului totalitar /	141
Cartea nu poate fi expulzată /	142
TIPARNIȚA ȘI CIVILIZAȚIA EUROPEANĂ /	144
De la tipar la târgul de carte /	144
Monedă unică a Europei /	144
Mesajul României /	145
Datoria guvernelor /	145
MIRACOLUL PUNȚILOR CULTURALE /	147
Confesiuni la Dublin /	147
Dorința de a-i cunoaște pe ceilalți /	148
Prieteni din dragoste pentru frumos /	148
MOLDOVA – O POARTĂ CĂTRE OCCIDENT /	150
Modernitatea intelectualilor moldoveni /	150
Regăsirea esenței /	151
Capacitatea de a renaște /	151
În Casa tradițiilor democratice /	152
DEMNITATEA INTELECTUALĂ /	153
Centenarul Tudor Vianu la Academia Română /	153
Discreție, fermitate, înțelepciune /	153
E timpul să ne întrebăm și să răspundem /	154
Dincolo de orice șovăială /	154
PROVOCĂRILE MULTICULTURALISMULUI /	156
Ce suntem, nu ce avem /	156
Scut împotriva asimilării /	156
Pluralism și solidaritate /	157
IDENTITATEA ROMÂNILOR DIN UNGARIA /	159
Timpul reconcilierii prin fapte /	159
O floare rară se cere ocrotită /	159
Să nu irosim prezentul /	160
Puncte de sprijin în păstrarea la identității /	161
UN MONUMENT AL NEUITĂRII /	162
Povara vinovăției unora și a indiferenței altora /	162

Drepti ai popoarelor /	162
Responsabilitatea statului pentru persecutarea propriilor cetățeni /	163
Acord de cooperare /	164
MEMORIA SUFERINȚEI /	165
Trecutul evreilor în România, așa cum a fost /	165
Moștenirea culturală iudaică /	166
Într-o lume globalizată, conlucrarea ignoră distanțele /	167
CONFLUENȚE CULTURALE /	168
Sibiu – un oraș simbol al Europei /	168
Restaurarea monumentelor prin efort comun, în interes comun /	169
COMUNITATEA EUROPEANĂ /	171
Dialogul culturilor /	171
Tradiția comunicării /	171
IDENTITATEA UNUI CONTINENT CULTURAL /	173
Puterea minții și a mâinii /	173
Spiritul de toleranță /	173
Identitatea culturii române /	174
MEMORIE ȘI SPERANȚĂ /	175
Ierarhii politice, economice, culturale /	175
Către o Europă fără centre și fără margini /	175
A nu uita și a învăța din trecut /	176
CAPITALA VISELOR ȘI AMINTIRILOR /	177
Paris, civilizație și splendoare /	177
Renăscuți, după purgatoriu /	178
PRESA ROMÂNĂ DE PRETUTINDENI /	179
Pulsul cotidian al comunităților românești /	179
Nu cred în existența a două Români /	179
Adevărata frontieră, a iubirii de neam /	180
LECȚIA ARTEI ÎN POLITICĂ /	182
Început cu tab și fără cărți /	182
Arta de a vedea în viitor /	182
ARHITECTURĂ PENTRU MILENIUL TREI /	184
Expresia unui mod de viață /	184
Proiectul București 2000 /	185
ARTA CA MARTOR /	187
Gloanțe contra artă și carte /	187
Prietenii i-am cunoscut la nevoie /	187
Muzeul devenirii noastre moderne /	188
IMAGINI CARE DĂINUIE /	190
Artiști văzuți de alți artiști /	190

CUNOAȘTERE FĂRĂ INTERPRET / 191

Româniști între români / 191

Realitatea nefardată / 191

„LITERATURA ... CĂSĂTORIA DINTRE ARTĂ ȘI GÂNDIRE” / 193

Colocviu româno-portughez la București / 193

Poezia definește popoarele / 194

ARHIVE ȘI ISTORIE / 197

Memoria comunității / 197

Arhivele statului / 197

Cercetarea istorică / 198

Reconstituirea adevărului / 198

ATRAȚIA IDEILOR FĂRĂ UTILITATE IMEDIATĂ / 200

Două moduri de a face istoria / 200

Elita „nou-europeană” / 201

DIFERENȚA CARE FACE POSIBILĂ SOLIDARITATEA / 203

Limbajul ca hartă a culturii / 203

Vocabularul democrației / 203

OPT OAMENI CARE AU SCHIMBAT LUMEA / 205

Omagiu forței binelui, democrației și progresului / 205

Capitolul III

ROMÂNIA LA RĂSCRUCE / 207

IEȘIREA DIN ANONIMAT / 209

Avanpremieră la un proiect major / 209

Despre coridoare rutiere într-un oraș-port / 210

Eficiența managerială / 211

Fără curaj nu se poate realiza nimic / 212

De la paternalism la implicare directă / 212

Perspective multiple într-o lume dinamică / 213

PUTEREA UNUI STAT DEPINDE ȘI DE ACCESUL SĂU LA MARE / 215

Cooperare pentru stabilitate / 215

Banca pentru Comerț și Dezvoltare a Mării Negre / 216

Combaterea criminalității transfrontaliere / 216

Noi proiecte regionale / 217

CENTRUL GEOGRAFIC AL EUROPEI / 218

La încrucișarea marilor axe comerciale transcontinentale / 218

Poziție privilegiată într-o zonă în ascensiune / 219

Parteneriat și raporturi neconflictuale cu vecinii / 220

Strategia integrării României într-o piață globală / 221

STRUCTURI DESCHISE ȘI FLEXIBILE / 223

Carta Organizației Cooperării Economice a Mării Negre / 223

Programe de cooperare prioritare pentru România / 223

Zonă de liber schimb în spațiul OCEMN / 224

Consultări cu alte structuri subregionale și instituții internaționale / 224

PLEDOARIE PENTRU CONSTANȚA, LA NEW YORK / 226

Rută sigură de transport Est-Vest pentru țiței și gaze / 226

Argumentul geografic și geopolitic / 226

Infrastructuri complexe / 227

Tradițiile românești în industria petrolului / 228

Stabilitate politică / 229

SPAȚIU AL SINTEZELOR FERTILE / 230

Istoria Românilor la Columbia University / 230

Confluente benefice pentru destinul civilizației românești / 231

Mondializare pozitivă, fără excluși și fără marginali / 232

Conservarea valorilor universale / 233

MAREA NEAGRĂ ÎN ARHITECTURA LUMII NOI / 235

Convergențe tradiționale în străvechiul spațiu pontic / 235

O lume deschisă, a comunicării și a interferențelor / 235

Cooperarea economică cere și o colaborare parlamentară / 236

Spațiu generator de stabilitate și securitate / 236

CINE NU ÎȘI CUNOAȘTE GEOGRAFIA

E CONDAMNAT SĂ NU AIBĂ ISTORIE / 238

Un pericol devastator pentru umanitate / 238

Nu mai există fenomene izolate / 238

Vechi leagăn al civilizației europene / 239

Eco-dezvoltarea zonei Dunăre – Marea Neagră / 239

Responsabilități distincte pentru protecția Dunării și a Mării Negre / 241

Delta Dunării, un unicat al biosferei / 242

Descoperirea naturii ca formă a libertății / 243

TRANSPORTUL PETROLULUI CASPIC / 245

Necesitatea unui coridor sudic / 245

Portul Constanța – cap de pod pentru zona europeană / 245

Securitatea căilor de transport energetic / 246

APARTENENȚA LA UN SUPERCONTINENT / 248

Proiect românesc pentru România mileniului III / 248

Realitatea numită Eurasia / 248

Ce putem face noi, pentru noi / 249

Oportunități pe care nu avem voie să le ratăm / 250

RENAȘTEREA DRUMULUI MĂTĂSII / 252

Proiect global pentru mileniul III / 252

Conexiunea marilor culturi într-o lume democratică a societăților deschise / 252

COMPLEMENTARITATEA INFRASTRUCTURILOR / 254

Obiectiv strategic pentru viitorul României / 254

Refacerea căilor comerciale naturale / 255

Coridor sudic, funcțional în ambele sensuri / 255

Reconstrucția podurilor peste Dunăre / 256

Cooperarea franco-română / 257

Protecția mediului înconjurător / 258

MULTIPLE CENTRE DE PUTERE / 259

A doua Conferință internațională dedicată proiectului caspic / 259

Implicarea mai substanțială și mai rapidă a țărilor vestice / 259

Deschiderea Mării Caspice / 260

Programul INOGATE / 260

LUMI CARE SE ÎNTÂLNESC, DAR NU SE SUPRAPUN / 262

Spațiul euroasiatic la interferența a cinci zone culturale majore / 262

Revoluția tehnologică anulează distanțele geografice / 263

Capitolul IV

DE LA JOCUL DE SUMĂ NULĂ

LA CÂȘTIGUL COMUN / 265

RĂDĂCINILE EUROPEI ISTORICE / 267

Cel mai vechi experiment european al continentului / 267

Zona carpato-dunăreană și vocația medierii / 267

O versiune antică a unității europene / 268

Ruptura civilizațiilor europene Vest- și Est- Europene poate fi remediată / 269

ORIZONTUL ETIC ÎN POLITICĂ / 271

România și Polonia, două țări care și-au împletit istoria / 271

De la predicatul istoric „să fim împreună” la predicatul politic „să acționăm împreună” / 272

Nimic nu ne împiedică, totul ne obligă / 273

PUNȚI DE COMUNICARE ÎNTRE ȚĂRI ȘI POPOARE / 275

Euroregiunea Dunării de Jos / 275

Strategii ai dialogului și ai înțelegerii / 275

Să fim cu toții constructorii Europei unite / 276

COOPERARE ÎN PROIECTE MAJORE / 277

Procesul de reconciliere româno-maghiară / 277

Proiectele mari sunt mai atractive / 277

Programa comune pentru întreprinderi mici și mijlocii / 279	
Meritul societății civile / 279	
„BUTOIUL DE PULBERE” POATE FI DEZAMORSAT / 281	
Din istoria unei civilizații multimilenare se poate învăța și astăzi / 281	
După nenumărate războaie a fost divizarea prin Războiul Rece / 282	
Fără un „plan Marshall” și cu indiferența amabilă a Occidentului	
Europa de Sud-Est nu-și poate rezolva problemele / 284	
Putem construi o zonă de pace și dialog interetnic / 284	
Prin efort comun, o dezvoltare durabilă / 286	
PACEA ÎN PRIMĂ URGENȚĂ / 288	
Războiul nu este o soluție / 288	
Plan comun de acțiune al NATO și al tuturor statelor-candidate	
din Sud-Estul Europei / 289	
Reconstrucție prin parteneriat activ / 289	
E TIMPUL SĂ NE PREGĂTIM PENTRU PACE / 291	
Să nu repetăm eșecul din Bosnia / 291	
Cum ne vom achita de sarcina reconstrucției? / 292	
România, un partener economic important / 292	
PRIMA LECȚIE DE VIAȚĂ A PACTULUI DE STABILITATE / 295	
Condiții prealabile în sarcina guvernelor participante / 295	
Să dăm o șansă companiilor locale și societăților mixte / 296	
Investițiile internaționale sunt indispensabile / 297	
Respectarea drepturilor fiecărui cetățean / 297	
Angajamentul liderilor din regiune / 297	
RESURSE PENTRU UN VIITOR COMUN / 300	
Trilaterală România – Bulgaria – Grecia / 300	
Parteneri în grăbirea integrării europene / 300	
Un sistem regional democratic și stabil / 301	
Transparență în implementarea Pactului de Stabilitate / 302	
Noul Concept Strategic al NATO / 303	
CORELAREA ACȚIUNILOR DIFERITELOR	
ORGANIZAȚII REGIONALE / 304	
Bilanț optimist al Organizației de Cooperare Economică a Mării Negre / 304	
Cu ce mesaj participă OCEMN în Pactul de Stabilitate? / 304	
OSCE și organizațiile regionale din Europa Centrală și de Sud-Est / 305	
CONVERGENȚA POLITICILOR REGIONALE ȘI EUROPENE / 321	
Încredere și dialog între toate statele europene / 321	
Conotații pozitive pentru „Balcani” și „balcanizare” / 321	
Contribuția României la realizarea securității în regiune / 322	
Reconciliere la nivelul întregului continent / 323	

PROCESUL DE COOPERARE SUD-EST-EUROPEANĂ CONTINUĂ / 324

A treia reuniune, a treia treaptă / 324

Să rupem cercul vicios al neîncrederii / 325

Locul Iugoslaviei democratice în SEECP / 326

AGENȚII AI PROPRIEI SCHIMBĂRI / 327

Prima carte de bună vecinătate în Europa de Sud-Est / 327

„Veșnică sursă de conflict” – un stereotip păgubos / 327

Accentuând mai degrabă ce ne unește, decât ce ne desparte / 328

Încheierea mandatului României la Președinția SEECP / 328

LĂNGĂ PODUL DE FLORI / 330

Relații privilegiate între București și Chișinău / 330

Un cablu optic traversează Prutul / 330

Viitor pe măsura trecutului care ne unește / 331

Mondializarea și păstrarea identității naționale / 331

LEUL CARE SARE PRUTUL / 333

Sucursala Băncii Comerciale Române la Chișinău / 333

Placă turnantă între statele UE și cele ale CSI / 333

IMPULSIONAREA COLABORĂRII ROMÂNNO-ELENE / 335

Înființarea Consiliului de Afaceri Româno-Elen / 335

Afacerile reciproc avantajoase sunt încă departe de posibilități / 336

PARTENERIAT DINAMIC ROMÂNNO-TURC / 338

Dialog permanent la nivel politic / 338

Resurse pentru diversificarea relațiilor bilaterale / 338

Mediu de afaceri prietenos în ambele țări / 339

TRANSFORMAREA BALCANILOR ÎNTR-O ZONĂ

DE PACE ȘI PROSPERITATE / 341

Procesul de cooperare Sud-Est-europeană funcționează / 341

Progresul democratic din Iugoslavia are nevoie de susținerea SEECP / 341

A venit vremea respectului reciproc și a reconcilierii reale / 342

Instituționalizarea unei Conferințe pentru lumea de afaceri a Dunării / 342

Răbdare și bună credință în rezolvarea problemelor regionale / 343

ECHINOCTIU DE PRIMĂVARĂ / 344

Un alt mod de abordare a pluralismului etnic / 344

Efort internațional împotriva criminalității transfrontaliere / 346

Dezbaterea economică și pluralitatea civilizațiilor / 347

Capitolul V

NOUA GRAMATICĂ EUROPEANĂ / 349

DEZBINAREA LA TIMPUL TRECUT,

INTEGRAREA ÎN PREZENTUL CONTINUU / 351

Apartenență impusă, la blocul comunist / 351

Șansa de a alege liber politicile de securitate și cooperare / 351

Memoria bipolarismului / 352

Globalizarea intereselor strategice / 353

O nouă cortină, mai... catifelată? / 353

Refondarea Europei în întregul ei / 355

Post-tranziția ca un început de istorie / 356

ÎNVĂȚÂND UNII DE LA ALȚII,

ÎN MAREA FAMILIE EUROPEANĂ / 357

Contribuția României în Consiliul Europei / 357

O organizație paneuropeană cu vocație unificatoare / 358

Ce poate garanta ireversibilitatea democrației? / 358

STATUTUL STATELOR ASOCIATE

LA UNIUNEA EUROPEANĂ / 360

Dreptul la șanse egale / 360

Eroarea de a împărți candidatele în grupe cu scadență diferită / 361

Principiul evaluării individuale, fără „valuri” prestabilite / 362

Să gândim în termenii mileniului care vine / 363

Candidatura României / 364

DINAMICA CONSTRUCȚIEI EUROPENE / 365

Abordarea simultană și interactivă a proceselor de reformare și de lărgire a Uniunii Europene / 365

Integrarea ca efect al reformei interne / 365

Legătura UE – NATO prin Amsterdam – Madrid / 366

LOCUL ROMÂNIEI ÎN EUROPA SECOLULUI XXI / 368

Vizăm o uniune politică, economică, dar și culturală / 368

Țări renăscute din cenușă / 368

Stabilitate și reformă în România / 370

Comunicarea transcontinentală / 371

SOLIDARITATE ÎN COMBATAREA CRIMEI ORGANIZATE / 374

Contribuția țărilor de la frontiera orientală a Uniunii / 374

Coordonare în acțiuni pe plan intern / 374

Cooperare în plan internațional / 375

AVANPREMIERĂ LA UN PARLAMENT CONTINENTAL / 376

Să acționăm gândind la „Europa celor 26” / 376

Rolul șefilor de stat în întărirea autorității Parlamentelor naționale / 376

Adoptarea legislației comunitare / 377

VALENȚELE ASOCIERII ÎNTR-O ORGANIZAȚIE

SUPRANAȚIONALĂ / 378

Interese și strategii comune / 378

Protecție în fața amenințărilor de tip nemilitar / 378

Integrarea europeană nu poate fi asimilată cu aderarea la NATO / 379

Imperativul eforturilor complementare / 380

Societăți deschise într-o lume a comunicării globale / 380

O HARTĂ DE PARCURS, PENTRU INTEGRARE / 382

1990: începutul unei curse dificile din Est spre Vest / 382

1997, Luxemburg: strategie și parteneriat de aderare
pentru toate statele-candidate / 383

1998, Londra: extindere cuprinzătoare în formula 10 + 1 + 1 / 383

Atuurile țărilor din Europa Central-Estică / 384

Ora României se apropie / 384

TRADIȚII VECHI, PROIECTE RECENTE / 386

Devotați viitorului, fără a uita trecutul / 386

Români în Franța / 387

Francofonia, opțiune liberă și durabilă / 387

Fraternitate într-o Europă unită / 388

COMUNITATEA POPOARELOR EUROPENE / 390

Europa nu poate fi evaluată în cifre de piață / 390

O mică tradiție istorică, culturală și juridică / 390

Este șocant ca pentru efecte să fie incriminate victimele / 392

Solidaritatea ca fapt de cultură / 392

INTEGRARE PE UN DRUM CU DUBLU SENS / 394

Sinceritate și bună cunoaștere a partenerilor / 394

Deschidere spre toate punctele cardinale / 394

DEMOCRAȚIE ȘI MORALITATE / 396

Alternativa democratică reală în fostele state comuniste / 396

De la monitorizare la o veritabilă coparticipare / 397

EUROPA SECOLULUI XXI FĂRĂ LINII DE DEMARCAȚIE / 399

Ialta – de la simbolul nefast al divizării la speranța reîntregirii / 399

Europa fără periferii / 399

EVITAREA CRIZELOR PRIN CONSTRUCȚII COMUNE / 401

Clubul de la Roma, oaspete la București / 401

Parabolă pentru cei care călăuzesc națiuni / 401

După Cortina de Fier, cortina lipsei de comunicare / 402

Nu se pot gestiona la nesfârșit penurii / 403

Criza de capital epuizează capacitatea de rezistență a oamenilor / 404

Proiecte pentru construcții comune / 405

CONȘTIINȚA NAȚIONALĂ ȘI IDEEA EUROPEANĂ / 406

- Există și o Europă a românilor / 406
- Catalizator al propriilor noastre latențe / 406
- EUROPA ÎN SCHIMBARE / 408**
 - Începutul a fost înțelegerea franco-germană / 408
 - Un model cultural de reconciliere pentru Europa Centrală și de Sud-Est / 409
 - Reconcilierea româno-ungară / 410
 - Refuzul presei de a deveni un instrument de confruntare / 411
 - Reportaj stereotip din țările ex-comuniste / 412
- DEMOCRAȚIA – CODUL GENETIC AL EUROPEI UNITE / 414**
 - Miza ultimului deceniu dintr-un secol însângerat / 414
 - Esența acquis-ului democratic / 414
 - Democrația nu se poate apăra ea însăși,
noi suntem cei chemați să o apărăm / 416

Capitolul VI

DUPĂ RĂZBOIUL RECE, O PACE FIERBINTE / 443

- PENTRU O LUME A COOPERĂRII ȘI SOLIDARITĂȚII / 445**
 - Carta de la Paris, după șase ani / 445
 - O cultură a cooperării respectând identitatea celuilalt / 446
 - Candidatura României la președinția OSCE / 446
 - OSCE în noua arhitectură europeană de securitate / 447
- REINTEGRAREA ÎN ANSAMBLUL LUMII DEMOCRATICE / 448**
 - Poporul român a optat pentru NATO / 448
 - Parte a familiei europene / 448
 - Factor de stabilitate, cert și durabil / 449
 - Prezență activă în Parteneriatul pentru Pace / 449
 - Achitarea prețului / 450
 - Războiul de agresiune exclus din vocabular / 451
- LĂRGIREA NATO DE LA EST SPRE VEST / 452**
 - Cele zece zile care au stabilizat Europa / 452
 - Alianța în jurul unor valori / 452
 - Sfârșitul Războiului Rece și libertatea alegerii / 453
 - „Secretul” securității este diminuarea sărăciei / 454
 - Riscul porților întredeschise / 455
 - Nu căutăm un adăpost / 456
 - Temerile Rusiei nu sunt justificate / 457
- VALORILE NATO SUNT ȘI VALORILE NOASTRE / 459**
 - Opțiunea românilor izvorește din convingere / 459
 - Mediator într-o zonă de convergență / 459

Medicina preventivă / 460	
Avantajele cooptării României în primul val al extinderii / 461	
DE LA JOCUL DE SUMĂ NULĂ LA CÂȘTIGUL COMUN / 463	
Surpriza imploziei sistemului comunist / 463	
Parteneri cu drepturi egale / 463	
Logica binară, a terțiului exclus, aparține trecutului / 464	
Cum s-au născut Trilateralele / 465	
Sfârșitul utopiei / 465	
PARTENERIAT PENTRU PACE / 467	
Armata altădată potențial beligerantă / 467	
„Nici o pace nu poate fi vreodată rea” / 467	
MOȘTENIRI ALE TRECUTULUI, SFIDĂRI ALE VIITORULUI / 469	
Scena și actorii securității europene / 469	
Conflicte rezolvate; antagonisme congelate / 469	
Proiectul Europei solidare / 470	
Strategii active și politici preventive / 471	
Natura conflictelor interetnice / 471	
Alte surse potențiale de conflict / 472	
Redefinirea conceptului strategic al NATO / 473	
RĂZBOAIELE LUMII DE AZI / 474	
Mondializarea și noile tipuri de amenințări / 474	
Fundamentalismul religios și extremismul naționalist / 475	
Adâncirea clivajelor între state / 476	
Logica păcii fără ierarhizări și discriminări / 477	
EFORTURILE ȘI PROGRESSELE ROMÂNIEI	
DUPĂ SUMMIT-UL NATO DE LA MADRID / 478	
Miza unei opțiuni consecutive / 478	
Asanarea economiei / 479	
Nevoia de clarificare a perspectivelor de aderare / 480	
Reforma armatei / 481	
Un rol asumat trebuie împlinit / 481	
Lărgirea și întărirea flancului sudic / 482	
NATO utilă României, România utilă NATO / 482	
PARTENERIATUL EURO-ATLANTIC / 484	
Reuniune de bilanț sub președinția României / 484	
Ce așteptăm de la Parteneriatul Euro-Atlantic / 485	
COOPERARE PENTRU SECURITATEA EUROPEI / 486	
România va deține președinția OSCE în 2001 / 486	
Cultura dialogului / 486	
Parteneriatul cu minoritățile etnice / 487	

București: Centrul regional pentru combaterea criminalității trans-frontaliere / 488

Construcția încrederii reciproce / 488

O POLITICĂ ECHILIBRATĂ / 490

Ansamblul organizațiilor internaționale / 490

Deschidere istorică spre pace între oameni și religii / 491

Consolidarea relațiilor bilaterale / 491

Dificultățile pot fi depășite / 493

DE LA RĂZBOIUL RECE LA PACEA FIERBINTE / 494

Calea regală a transformărilor din ultimul deceniu / 494

O mișcare interioară a întregii Europe, de Vest și de Est / 495

Sfârșitul Războiului Rece și al „statelor-client” / 495

Riscurile unei zone gri / 496

Orice instabilitate în Europa are impact asupra tuturor / 497

Relația Madrid '97 – Helsinki '99 / 498

PREVENIREA CONFLICTELOR / 500

AP–OSCE la București / 500

Încredere reciprocă și bună vecinătate / 500

Acțiuni comune cu organizațiile regionale / 501

În numele alegătorilor / 502

Capitolul VII

IEȘIREA DIN IZOLARE / 503

PENTRU PRIMA OARĂ, ÎN CONGRESUL STATELOR UNITE / 505

Țara Libertății / 505

O ancoră în marea Sud-Estului european / 506

Prețul scump al libertății pentru români / 506

Libertatea de dincoace din Zid / 507

Stabilitatea presupune securitate / 509

Parteneriat strategic SUA – ROMÂNIA / 511

DISCURS ÎN PARLAMENTUL CANADEI / 513

Argumente pentru dezvoltarea relațiilor bilaterale / 513

Sprîjinul Canadei pentru integrarea României în NATO / 514

Magistralele secolului viitor / 515

Experiența canadiană în România / 516

ARC PESTE TIMP, PĂMÂNT ȘI MARE / 519

Afinități spirituale din rădăcini comune / 519

Peste un secol de relații diplomatice / 520

Literatura braziliană în România / 520

- Influențe românești în Brazilia / 521
- Proiecte de dialog și reconstrucție a arealului neo-latin / 522
- SFIDAREA DEPĂRTĂRII / 524
 - Când faptele urmează gândului / 524
 - Japonia, aproape de români / 525
- TRICOLOR ROMÂNESC LA WESTMINSTER ABBEY / 526
 - Cetatea Londrei, deschisă și amicală / 526
 - Ziua României / 527
 - Afinități durabile / 528
- REUNIFICAREA SPAȚIULUI ANTIC EUROPEAN / 529
 - Mare Nostrum / 529
 - Pontul Euxin / 529
- DRUMUL ANEVOIOS AL INTEGRĂRII / 531
 - Pasul politic cel mai important al Austriei / 531
 - Ideea europeană / 532
- DREPT INTERNAȚIONAL / 535
 - Profesor și cercetător / 535
 - În slujba Națiunilor Unite / 536
- ADUNAREA MILENIULUI / 537
 - Mai puțin săraci, mai multă pace / 537
 - Cod de conduită cu prezumție de bunăvoință / 538
 - Accent pe acțiunea preventivă / 539

Capitolul VIII

SFIDĂRILE MILENIULUI III / 541

ȘANSELE EUROPEI ÎN COMPETIȚIA SECOLULUI XXI / 543

- Prezentul ca o amintire a viitorului / 543
- Orizonturi cronologice diferite / 543
- Centrele noului tip de putere / 544
- Cerc vicios pe piața muncii / 544
- Bolile endogene ale civilizației industriale și experiența Estului / 545
- O civilizație de sinteză / 546
- Tranziția celor două Europe / 547
- Sfidaarea barierelor / 547
- Utopia informațională și modelul catastrofic / 548
- Cine suntem? De unde venim? Unde ne ducem? / 549
- MONDIALIZARE ȘI IDENTITATE NAȚIONALĂ / 551
 - A fi european din Centrul și Estul continentului / 551
 - Ce reprezintă mondializarea pentru români? / 551

Identitatea democratică și identitatea creștină /	552
Mondializare și omogenizare culturală /	554
Supremația puterii economice /	554
Competența universală în politică /	555
Națiunea și ultranaționalismul /	555
Pluralismul trăit în respect și solidaritate /	556
EDUCAȚIA SUPERIOARĂ ȘI DEMNITATEA CUNOAȘTERII /	558
Cetatea unde se clădesc idei și oameni /	558
Responsabilitate pentru cuvântul rostit /	559
Pericolul uniformizării /	560
Contează ce suntem, nu ce avem /	561
Elita universitară /	562
CĂTRE CE FEL DE SOCIETATE NE ÎNDREPTĂM /	564
Societatea post-industrială informațională /	564
Știm ce dorim; cum procedăm? /	564
Start promițător /	565
Magistrală de mare viteză pentru administrație /	566
Dezvoltarea industriei de soft /	567
BIVALENȚA PROGRESULUI ÎN ȘTIINȚĂ /	569
Distanțele și tradițiile nu mai blochează comunicarea /	569
Știința nu este un Bine absolut /	569
Limitele intervenției asupra naturii umane /	571
etică și deontologie /	571
TINERII ȘI EUROPA DE MÂINE /	572
Ce așteptăm și ce le datorăm /	572
Noua definiție a identității europene /	573
Europa cunoașterii /	574
LA DISTANȚĂ DE UN CLIC /	576
Modelul învingătorilor /	576
Zestre incompletă /	577
Decalogul noii economii /	577
Viteză accelerată /	579
DEZVOLTAREA DURABILĂ ȘI PROBLEMA ENERGIEI /	581
Barometrul dezvoltării durabile /	581
Acces la energie într-o lume deschisă tuturor /	582
Administrarea contradicțiilor /	582
Cooperare regională și strategii durabile /	583
Guvernare globală /	583
Politica Regretului Minim /	584
PRIMUL AN AL SECOLULUI XXI ÎN EUROPA /	585
Mai multe întrebări decât răspunsuri /	585

Între NIET și poarta de încredere /	585
Castelul medieval /	588
Geometria non-euclidiană și securitatea europeană /	589
ANTICIPAREA SCHIMBĂRII /	592
Călcăiul vulnerabil al strategiilor politice /	592
Scenarii optimiste /	593
De la blestem la binecuvântare /	594
Criza de adaptare a politicii /	596
ADMINISTRAREA INCERTITUDINII /	598
O veche spaimă a omului /	598
Explozia incertitudinii în era globalizării /	599
Schimbări de logică și limbaj în știință /	600
Politica în fața incertitudinii /	600
Parte inevitabilă a vieții /	601
ADEVĂRURI ETERNE /	603
Lovitură de teatru /	603
Să citim pagina înainte de a o întoarce /	604
Democrația – o dublă vulnerabilitate /	607
Înțelepciunea, voința și puterea de a alege /	608
 Capitolul IX	
TIMPUL TRĂIRII, TIMPUL EVALUĂRII / 609	
 LANSEZ UN APEL /	611
Să scurtăm drumul țării spre democrație /	611
Purtăm răspunderea propriei opțiuni /	611
SOLIDARITATEA UNIVERSITARĂ /	613
Atacați cu răngi și topoare /	613
Vă amintiți sloganul „Noi muncim, nu gândim”? /	614
Uniți, pentru apărarea democrației /	615
KILOMETRUL 0 AL RENAȘTERII MORALE /	616
Speranța ne-a unit /	616
Un tribunal interior al conștiinței fiecăruia /	616
COAGULAREA OPOZIȚIEI DEMOCRATICE /	618
Forumul Democratic Antitotalitar și-a îndeplinit misiunea /	618
CDR va participa la alegeri și va învinge /	619
IMPERATIVUL DE A-ȚI PROBA CAPACITATEA /	620
Misiunea Universității /	620
Direcții de dezvoltare /	620
Prestigiu prin tradiție și modernizare /	621

Propuneri pentru mandatul 1992-1996 / 622
 CANDIDAT UNIC AL OPOZIȚIEI DEMOCRATICE / 624
 Mulțumesc colegiului de electori / 624
 Voi lupta pentru ca singura putere să fie cea a legilor
 și singura voință – cea a națiunii / 624
 Schimbarea în bine depinde de noi / 624
 Sunt imun la presiuni și șantaj / 625
 SĂ RECLĂDIM ÎMPREUNĂ SPERANȚA / 626
 Azi – Timișoara, mâine – toată țara / 626
 Să reaprindem încrederea și cutezanța / 627
 VĂ CHEM SĂ ÎNFĂPTUIM SCHIMBAREA / 629
 România pe care o dorim / 629
 CĂTRE ȚĂRANI / 630
 Pe munca și suferința țăranilor s-a clădit istoria noastră / 630
 Nu vă promit marea cu sarea / 630
 Avem dreptul să îngenunchem numai atunci când ne rugăm / 631
 BILANȚUL LOR; ANGAJAMENTUL NOSTRU / 632
 Eșecul guvernării (FSN) FDSN / 633
 Vinovații sunt la putere, nu în Opoziție / 633
 Ce vrem noi / 634
 Nu dorim schimbarea de dragul schimbării / 635
 CONVENȚIA DEMOCRATICĂ,
 O CONSTRUCȚIE PENTRU ROMÂNIA / 636
 Singura alternativă pentru salvarea țării / 636
 Schimbarea se hotărăște prin vot / 637
 REFUZUL SCHIMBĂRII / 639
 Opțiunea pentru FDSN, opțiunea pentru continuitatea răului / 639
 CDR nu va abandona lupta pentru democrație, pentru reformă
 și lege egală pentru toți / 639
 SUCCEDÂND LUI CORNELIU COPOSU
 LA PREȘEDINȚIA CDR / 641
 Lecția alegerilor din septembrie '92 / 641
 Prioritățile următoarei etape / 642
 DIALOGUL INTERETNIC ÎN VIAȚA POLITICĂ / 643
 Congresul UDMR, ianuarie '93 / 643
 Exemplu de colaborare politică / 643
 Spiritul Proclamației de la Alba Iulia / 644
 Libertate, democrație, respect reciproc / 644
 Împotriva extremismului, violenței și a oricărei discriminări / 645
 Marele proiect al integrării europene / 646

POLITIZAREA ADMINISTRAȚIEI

CENTRALE ȘI LOCALE / 647

Funcții pentru clientela FDSN / 647

Măsuri urgente solicitate de CDR / 648

REAȚII LA UN DRUM GREȘIT / 649

Dialogul Guvern – Sindicate este obligatoriu / 649

Consecințele unei reforme fictive / 650

ACUZAȚII ABSURDE / 652

De când răspunde Opoziția pentru eșecurile Puterii? / 652

POZIȚIA CDR FAȚĂ DE CRIZA POLITICĂ

DIN FEDERAȚIA RUSĂ / 654

Solidarizarea forțelor democratice din România / 654

CONFRUNTĂRI VIOLENTE LA MOSCOVA / 656

Un semnal de alarmă pentru Europa / 656

PROTEST ÎMPOTRIVA ABUZURILOR

DIN TRANSNISTRIA / 658

CDR cere intervenția Națiunilor Unite / 658

UNIȚI PRIN CREDINȚĂ ȘI FAPTĂ / 664

Interesele naționale deasupra intereselor partizane / 664

Unitate pentru înnoirea țării / 665

OFERTA CDR PENTRU IEȘIREA ȚĂRII DIN CRIZĂ / 666

Condiții pentru o coaliție guvernamentală cu PDSR / 666

Discuții cu PD asupra programului de ieșire din criză al CDR / 666

UN PREȘEDINTE PENTRU UNITATEA CDR / 668

Proceduri care să garanteze exercițiul democratic al votului / 668

Autoritate bazată pe încredere / 669

GUVERNUL PATRULATERULUI ROȘU / 671

Pact nefast pentru țară, semnat de PDSR, PUNR, PRM și PSM / 671

Alternativa: o mare coaliție a reformei / 673

ÎNSĂNĂTOȘIREA ȚĂRII / 674

Miza viitoarelor alegeri prezidențiale / 674

Voi onora încrederea partidelor și formațiunilor civice

care m-au reales președinte al CDR / 674

DECLARAȚIA DE LA SNAGOV – DOAR UN SPECTACOL? / 675

Stagnarea reformei compromise procesul de integrare în UE și NATO / 675

De ce nu se dezice PDSR de pozițiile extremiste ale aliaților săi? / 676

SCANDALUL GRĂULUI / 678

Consecințele politicii agrare falimentare a Guvernului Văcăroiu / 678

Argumente pentru o moțiune de cenzură / 678

CONTRACTUL CU ROMÂNIA / 680

Soluții pentru problemele reale ale țării / 680

Contractul, o relație bazată pe încredere și legi / 681

MESAJ PENTRU UNITATE / 683

Răspuns la o întrebare nepotrivită / 683

ȚARA ÎN ÎNTUNERIC / 685

Incapacitatea guvernanților lasă locuințele fără agent termic
și industria fără curent electric / 685

VOTUL PARLAMENTULUI, NESOCOTIT DE GUVERN / 687

Succesul mișcării CDR, premieră în viața politică românească / 687

Nesancționată, iresponsabilitatea guvernanților va continua / 688

De ce legea răspunderii ministeriale, prevăzută în Constituția din 1991,
nu există nici în 1996? / 688

O POLITICĂ MISIONARĂ / 690

Din nou împreună / 690

O forță capabilă să se opună tendințelor autoritar – polițienești / 690

În alegerile din '96 va câștiga Convenția Democratică / 691

ALEGERILE LOCALE: ÎNCEPUTUL SCHIMBĂRII / 693

Primari cu voință și credință / 693

Diferența dintre noi și ei / 694

POLITICA EXTERNĂ SUBORDONATĂ

INTERESULUI NAȚIONAL / 696

Samavolnicia Pactului germano-rus din 1939 nu poate fi ignorată / 696

Diplomație fără culoare politică / 696

CONFLICT DE INTERESE PE SEAMA CETĂȚENILOR / 698

Senatorii PDSR în AGA și în consiliile de administrație / 698

COMPLICITATEA PUTERII CU STRUCTURILE MAFIOTE / 700

Infracțiuni grave, neanchetate / 700

Întârzierea privatizării favorizează corupția / 700

ACUM, PENTRU ROMÂNIA / 702

Un zâmbet nu substituie un program de redresare / 702

A venit momentul pentru un președinte al tuturor / 703

Garant al legalității și al ordinii publice / 703

Obligații și responsabilitate direct asumată / 704

Integrare europeană reală, rapidă și armonioasă / 705

O societate a dialogului și solidarității / 705

Țară demnă, pentru noi și urmașii noștri / 707

LEGĂMÂNT LA RUGINOASA / 708

Statul cu fața spre sat / 708

Pământ și școli / 711

De la satul care alungă, la satul care atrage / 711
 Un stat clădit pe lege și pe cinste / 712
 Să punem degetul pe rană / 713
 Președintele tuturor, nu doar al celor ce-l aplaudă / 714

APEL PENTRU RECONCILIERE NAȚIONALĂ / 715
 Politica ne-a învrăjbit, e timpul ca pacea să domnească / 715
 Să redăm oamenilor încrederea în propriile forțe / 716
 Să învățăm din nou mândria de a fi român / 717

LA SFATUL BĂTRÂNILOR / 718
 Tradiții încă vii / 718
 În timpul mandatului meu, țăranii nu vor plăti impozit agricol, iar
 pământul și pădurile vor fi restituite / 719

SUNTEM DATORI SĂ CÂȘTIGĂM / 721
 Am reușit să răsturnăm o istorie programată / 721
 Știm ce avem de făcut / 722
 Nu mai e timp pentru jumătăți de măsură / 725

VICTORIA OPOZIȚIEI DEMOCRATICE / 727
 3 noiembrie: CDR pe primul loc în Parlament / 727
 7 noiembrie: Acord CDR–USD pentru un guvern de coaliție / 727
 17 noiembrie 1996: Alegerea Președintelui / 728

AN CU LACRIMI, AN CU VICTORII / 730
 Convenția și-a îndeplinit promisiunea / 730

VOINȚA DE BINE A ROMÂNILOR / 733
 Prin vot au fost decise soarta noastră și soarta țării noastre / 733
 Victorie pașnică a gândului curat / 733
 Să recuperăm timpul furat de istorie / 738
 Calea prin care putem ieși din noapte / 738

IMPERATIVUL PREȘEDINTELUI:
UN SINGUR PARTID – NAȚIUNEA
O SINGURĂ IDEOLOGIE – ROMÂNIA / 740
 Un contract de încredere / 740
 E timpul zidirii / 741
 Instituțiile statului în slujba cetățeanului / 742
 Integrarea europeană și nord-atlantică / 742
 Legământ / 743

MARI RESPONSABILITĂȚI
PENTRU GUVERNUL DE COALIȚIE CDR – USD – UDMR / 744
 România poate ieși din zona gri / 744
 Algoritmul, un test al capacității de a acționa împreună / 746
 Succes Cabinetului Victor Ciorbea / 746

PROIECTE PENTRU ȚARĂ ȘI CETĂȚENII EI / 747

Bilanț cu bună credință / 747

Mai avem multe de făcut / 747

Copiii noștri / 748

Mereu în slujba oamenilor / 748

APEL PENTRU LEGE ȘI ORDINE / 750

Împotriva corupției și abuzurilor / 750

Nici o amânare, nici o favoare / 751

Legea, mai presus de toate / 751

Intransigenți și cu noi înșine / 752

ESTE MOMENTUL SĂ NE RESPECTĂM PROMISIUNILE / 754

Reforma rapidă și radicală, o necesitate stringentă / 754

Accelerarea privatizării / 754

Măsuri dureroase, dar necesare / 755

Va reuși terapia de șoc? / 756

O minune pentru totdeauna / 756

STATUL ÎN PARTENERIAT CU CETĂȚENII / 758

Politica de dezvoltare regională, element central al reformei / 758

Un stat respectuos față de om și încrezător în cetățean / 758

Principiul descentralizării și cerințele unei dezvoltări coerente / 759

Reformă pentru oameni, nu pentru statistici / 760

Aducerea deciziei mai aproape de cetățean / 761

RECONCILIERE ISTORICĂ / 763

Un alt mod de a înțelege relațiile dintre oameni și dintre popoare / 763

Națiunile nu pot fi altfel decât sunt oamenii care le aparțin / 764

Pentru o nouă arhitectură europeană / 765

TRATATUL ROMÂNNO-UCRAINEAN / 767

Fără ambiții, resentimente sau interese nemărturisite / 767

Am fi putut alege trecutul / 768

Viitorul nostru este indivizibil / 768

Securitate și solidaritate regională / 769

Interesul național obligă statul să apere pacea și drepturile cetățenilor săi / 770

EXTINDEREA NATO / 772

Summit-ul de la Madrid, iulie 1997 / 772

Important pentru România / 772

Șanse pentru 1999 / 774

LANSAREA PARTENERIATULUI STRATEGIC CU SUA / 775

Bun venit Președintelui Clinton / 775

Împreună spre mileniul trei / 776

Libertatea ca responsabilitate față de propriul destin / 777

LA RĂSCRUCEA DRUMURILOR ȘI A TIMPURILOR / 778

Proiect fundamental pentru mileniul trei / 778

Drumul Mătăsii și Drumul Ambrei / 779

Să nu mai fim sub vreme / 780

Pericolul excluderii / 781

Capacitate de organizare / 782

CE ȘI CUM RECONSTRUIM / 784

Cu oamenii din Valea Jiului la ei acasă / 784

Restructurare și reconstrucție / 785

Sentimentul responsabilității / 785

Politica de securitate socială / 786

Traversăm și o criză morală / 787

SUMMIT UE LA LUXEMBURG: ȘANSE EGALE

PENTRU TOATE STATELE CANDIDATE / 788

Consens național în favoarea integrării / 788

Contra-argumente la demararea negocierilor în valuri / 789

Acceptarea propunerilor României / 790

Ce ne rămâne nouă de făcut / 791

CRIZĂ POLITICĂ REALĂ SAU CONFLICT

ÎNTRE POLITICIENI? / 793

Disputele politice au creat un blocaj artificial / 793

Ipoteza alegerilor anticipate: nejustificată / 793

Ritmul reformei: nesatisfăcător / 794

Timpul declarațiilor polemice să devină timp de lucru / 795

De la Parlament țara așteaptă inițiativă și eficiență / 795

Angajarea răspunderii Guvernului în fața Parlamentului / 796

1998, an decisiv pentru economia și istoria României / 797

Refuz să particip la jocuri de culise / 797

REMANIERE PENTRU STABILITATE ȘI REFORMĂ / 799

Depășirea crizelor prin mijloace democratice / 799

Dreptul la o reformă condusă responsabil / 800

Energii pentru a construi, nu pentru a distruge / 801

Cetățenii sunt singurii noștri judecători / 801

ACCELERAREA REFORMEI – OBIECTIVUL CELUI

DE AL DOILEA GUVERN CDR – USD – UDMR / 802

Disocierea competiției politice de activitatea curentă a instituțiilor / 802

Încredere în Guvernul Radu Vasile / 803

INDEPENDENȚA PUTERII JUDECĂTOREȘTI / 805

Drumul dreptății de la lege la faptul de viață / 805

Fără justiție nu există libertate / 806

- Singuri în fața deciziei / 807
- O CIVILIZAȚIE A IUBIRII / 808
 - Oameni și religii / 807
 - Memoria adevărului / 808
 - Valori universale în dialogul culturilor / 809
- LUPTA CU SĂRĂCIA ȘI ÎMPOTRIVA RISIPEI DE ORICE FEL / 811
 - De la abordări conjuncturale la o strategie națională / 811
 - Dezvoltare economică sănătoasă și durabilă / 812
 - Construcția unei societăți postindustriale / 813
 - Schimbarea mentalității / 813
- REVENDICĂRILE NU SE REZOLVĂ PRIN VIOLENȚĂ / 815
 - Prima condiție: respectarea legii de către mineri / 815
 - Statul: obligat să asigure ordinea și legalitatea / 816
 - Reforma: nu se negociază / 816
- STARE DE URGENȚĂ / 818
 - Ordinea publică este periclitată / 818
 - Legea să fie lege pentru toți / 818
- FORMĂ ÎN PIATRĂ A SUFLETULUI ROMÂNESC / 820
 - Catedrala Mântuirii Neamului / 820
 - Zidind cu iubire și credință / 820
- AMPLIFICAREA CONFLICTULUI DIN KOSOVO
- TREBUIE STOPATĂ / 821
 - Încetarea imediată a confruntărilor și semnarea Acordului de pace / 821
 - Responsabilitatea organizațiilor internaționale / 822
- POLITICĂ EXTERNĂ FERMĂ ȘI CLARĂ
- PENTRU SIGURANȚA ȚĂRII / 823
 - Eforturi de soluționare prin negocieri a conflictului din Kosovo / 823
 - Nu vom participa la acțiuni de luptă pe teritoriul Iugoslaviei / 823
 - Singura opțiune viabilă pentru securitatea națională / 824
- ROMÂNIA VA AVEA PACE ȘI SIGURANȚĂ / 825
 - Indivizibilitatea interesului național / 825
 - Opțiuni ferme și coerente în politica internă și externă / 825
- ÎN PLANUL UNEI CRIZE GRAVE / 827
 - Anunțuri simultane de grevă sindicală, parlamentară și fiscală / 827
 - Clarificarea și ierarhizarea problemelor țării / 828
 - Dialogul Putere – Opoziție / 829
- STABILITATEA ȚĂRII A FOST SALVATĂ / 830
 - Detensionarea situației politice / 830
 - Consens pentru patru soluții esențiale / 830
 - Reforma trebuie continuată / 831

OMUL NU SE POATE ÎMPLINI DECÂT

CĂUTÂNDU-SE ÎN CEILALȚI / 833

Sanctitatea Sa Papa Ioan Paul al II-lea în România / 833

Drumul libertății este cel al adevărului / 833

Întâiul pod de reunire a vechii lumi creștine / 836

SĂ PREȚUIM PACEA, INTEGRITATEA ȚĂRII

ȘI BUNA VECINĂTATE ȘI ATUNCI CÂND

NU NE TEMEM DE RĂZBOI / 836

Sfârșitul bombardamentelor și începutul stabilizării în Balcani / 836

Participarea României la procesul de reconstrucție / 836

Ceea ce am promis a fost respectat / 837

Garanții de securitate / 838

Programul de reabilitare economică a regiunii / 839

STRATEGIA DE SECURITATE NAȚIONALĂ / 841

Viitor cert și demn pentru fiecare cetățean / 841

Interesele fundamentale ale României / 841

Factori de risc pentru securitatea națională / 842

PARTEA UMANĂ A POLITICII / 843

Reuniunea Comisiei de Acțiune România – SUA / 843

Omul să nu dispară din mintea noastră / 843

Embargoul împotriva Iugoslaviei a lovit România / 845

Parteneriat înseamnă doi și dialog cu dublu sens / 846

Reforma în România se derulează într-un context extern dezavantajos / 847

De la ajutorul umanitar și de formare la programe comune / 848

MOMENT DECISIV PENTRU INTEGRAREA EUROPEANĂ / 850

Summit-ul UE de la Helsinki, decembrie 1999 / 850

Ce este și ce vrem noi de la Uniunea Europeană / 851

Ce așteaptă și ce ne oferă Uniunea Europeană / 851

Ce trebuie să facem noi acum / 851

Avem nevoie de fonduri, dar mai ales de o bună guvernare / 852

CREȘTEREA ECONOMICĂ, PRINCIPALUL TEST

AL NOULUI GUVERN / 854

Cabinetul Mugur Isărescu va începe negocierile cu UE / 854

Așteptările populației sunt legitime / 855

ÎN PRAGUL UNUI NOU MILENIU / 856

Lumea în schimbare rapidă / 856

Nimic nu se dă, totul se câștigă prin efort propriu / 857

Un sentiment de siguranță justificată / 857

Este demn și nobil să crezi în țara ta / 858

PĂMÂNTUL ȚĂRII REVINE LA PROPRIETARII LUI DE DREPT / 860

Promulgarea legii privind restituirea terenurilor / 860
 Istoria unei legi, după multe șicane și piedici de ordin politic / 860
 Credință în dreptate și lege / 861
 Aproape un milion de familii beneficiare / 862
BUGET BAZAT PE CREȘTERE ECONOMICĂ / 864
 Resurse certe pentru cheltuielile prioritare / 864
 Transparență în stabilirea retribuțiilor de la buget / 865
 Fondul Onoarei / 866
CINE PROFITĂ DE PE URMA HOȚIEI SAU O ACCEPTĂ
ÎN PRAJMA SA NU ARE DREPTUL SĂ ACUZE / 867
 Distrugerea sistemelor de irigații și a conductelor de petrol / 867
 Complicitatea comunității care știe, dar tace / 868
AM INTRAT ÎN POLITICĂ PENTRU A-I REPREZENTA
PE CEI CINSTIȚI ȘI CORECȚI / 869
 De ce nu candidez pentru un nou mandat / 869
 Suntem datori să alegem în ce lume vrem să trăim / 870
 Degradarea competiției politice / 870
 Țara o poți sluji și ca președinte, și ca simplu cetățean / 872
CU CINE VOTĂM ? PE CINE ALEGEM ? / 873
 Din nou împreună / 873
 Un președinte al reconcilierii, un manager al dezvoltării / 874
RECLĂDIREA ELITELOR ROMÂNIEI / 875
 Aristocrația de neam și aristocrația de merit / 875
 Modele pentru generațiile viitoare / 876
 Cinstirea lucrului bine făcut / 878
MESAJ CĂTRE NAȚIUNE / 879
 Mulțumesc poporului român / 879
 Schimbarea din '96 a fost șansa României / 880
 Încrederea câștigată nu trebuie irosită / 883
 Am avut dreptate / 884
 Patria pentru care merită să lupti / 886

EDITURILE UNIVERSALIA

Președinte Director General: Doina Uricariu

Str. Bahluiului, Nr. 11, sector 1, București
Tel/Fax: 222.07.68
e-mail: dustyle@fx.ro

270 Park Avenue, Suite 4D, NYC, NY, USA
Tel 212-979-5057; 212-727-2159
email ldusainst@aol.com

Tehnoredactare computerizată:
Grupul editorial UNIVERSALIA

Timbrul în valoare de 2%
se virează la Uniunea Scriitorilor din România
cont. Nr. 45106262 BCR - SMB

IMPRIMERIA

**ARTA
GRAFICA**

Calea Șerban Vodă 133, S. 4, Cod 70517, BUCUREȘTI
Tel: 336 29 11 Fax: 337 07 35

Cum arată politica internațională din spatele ușilor închise? Ce se discută în timpul nenumăratelor *working breakfast*-uri și *working lunch*-uri, a dîneurilor *black tie*, și mai ales în *coffee break*-urile de la conferințele la nivel înalt? Ce înseamnă toate *reuniunile fără cravată*, ce se întâmplă, de fapt la întâlnirile discrete între patru, șase sau opt ochi? Sau în timpul plimbărilor pe aleile bine păzite ale reședințelor oficiale? Cum pot influența ele istoria, geografia sau economia țărilor, viața și moartea a zeci, sute de mii sau milioane de oameni, viitorul unor popoare? Cine sunt oamenii pe care îi vedem seară de seară la televizor sau în fotografiile din gazete, coborînd din avioane, ieșind sau intrînd în limuzine negre, urcînd sau coborînd pe scările palatelor, vorbind la pupitre cu stemă, gardate de drapele, sau în jurul unor mese rotunde, ovale, dreptunghiulare ori pătrate? Ce știm despre oamenii care conduc țări, care decid asupra unor vaste regiuni, continente sau asupra lumii întregi? Cum arată văzuți de aproape și, mai ales, cum sunt ei în realitate?

UNIVERSALIA